

Bought of Messrs Heller & Weiss
Nov. 14. 1894

האל״ה אפרשה חק [illegible] ן ה״ן ו הב״ה יזכהו לקנות ספרים
הרבה עמ״ש ולהגות בם וללמד בקורותיו ויל״ן בטוב וינ״ל בנעימים
אכי״ר

בשם רחמן מלא רחמים
בשם אשר לו הגבורה
אתחיל לכתוב
ספר ויקרא׳׳

עם פירוש שלשה עמודי עולם
אשר בכל בתי המדרשות נשמע
קול פלפולם ׳ בזכותם העומד
לי ולכל ישרא׳ כולם׳׳
והנני מתחיל לעשות
כאשר יעצתי יי׳
יהיה בעזרי
חב״ר׳

ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד לאמר׃ וקרא למשה ומליל יי
עמיה ממשכן זמנא למימר׃ תם דעא אללה במוסי ולאטבה מן קבא אלמחצר
קאילא׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה
מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם׃ מליל עם בני ישראל
ותימר להון אנש ארי יקריב מנכון קרבנא קדם יי מן בעירא מן תורי ומן ענא
תקרבון ית קרבנכון׃ כאטב בני אסראיל וקל להם אי רגל קרב מנכם קרבאנא
ללה מן אלבהאים פמן אלבקר ואלגנם תקרבונה׃ אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים
יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצנו לפני יהוה׃ אם עלתא קרבניה
מן תורי דכר שלים יקרבניה לתרע משכן זמנא יקריב יתיה לרעוא ליה קדם יי׃
אן כאן קרבאנה צעידה מן אלבקר פדכר צחיח יקרבה פאלי קדמה אלי באב קבה
אלמחצר עלא מא ירתצא ענה בין ידיי אללה׃ וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו
לכפר עליו׃ ויסמוך ידיה על ריש עלתא ויתרעי ליה לכפרא עלוהי׃ ויסנד ידה
עלי ראסהא וירתצא ענה ויגפר לה׃ ושחט את בן הבקר לפני יהוה והקריבו בני
אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם על המזבח סביב אשר פתח אהל מועד
ויכוס ית בר תורי קדם יי ויקרבון בני אהרן כהניא ית דמא ויזרקון ית דמא על מדבחא

פירוש רשי זצ״ל

ויקרא אל משה׳ לכל דברות ולכל אמירות ולכל צוויים קדמה קריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנ׳ וקרא זה אל זה׳׳ אבל לנביאי אומות העולם נגלה עליהם בלשון עראי ובלשון טומאה שנ׳ ויקר אלהים אל בלעם׳׳ אל משה׳ הקול הולך ומגיע לאזניו של משה וכל ישראל לא שומעין׳ יכול אף להפסקות היתה קריאה׳ ת״ל וידבר לדיבור היתה קריאה ולא להפסקות׳ ומה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין להדיוט הלמד מן ההדיוט׳׳ אליו׳ למעט את אהרן׳׳ ר׳ יהודה אומר י״ג דברות נאמרו בתורה למשה ולאהרן וכנגדן נאמרו י״ג מיעוטין ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן ואלו הן י״ג מיעוטין׳ לדבר אתו׳ מדבר אליו׳ וידבר אליו׳ ונועדתי לך׳ כולם בתורת כהנים׳׳ יכול ישמעו את קול הקריאה ת״ל קול לו קול אתו משה שומע וכל ישראל לא שמעו׳׳ מאהל מועד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל יכול מפני שהקול נמוך ת״ל וישמע את הקול׳ מהו הקול הוא הקול המפורש בתלים קול יי בכח קול יי בהדר קול יי שובר ארזים׳ א״כ למה נאמר מאהל מועד׳ מלמד שהיה הקול נפסק׳ כיוצא בו וקול כנפי הכרובים עד החצר החיצונה׳ יכול מפני שהקול נמוך׳ ת״ל כקול שדי בדברו׳ א״כ למה נאמר עד החצר החיצונה׳ שמכיון שהיה מגיע לשם היה נפסק׳׳ מאהל מועד׳ יכול מכל הבית ת״ל מעל הכפרת יכול מעל הכפרת כולה ת״ל מבין שני הכרובים׳׳ לאמר׳ צא ואמור להם דברי כיבושין בשבילכם הוא נדבר עמי שכן מצינו שכל ל״ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים מן הדברים ואילך לא נתייחד הדיבור עם משה בלשון חבה שנ׳ ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר יי אלי לאמר מהו אלי אלי היה הדיבור׳׳ ד״א צא ואמור להם דברי והשיבני אם יקבלו כמו שנ׳ וישב משה את דברי העם אל יי׳׳ אדם כי יקריב מכם׳ כשיקריב׳ בקרבנות נדבה דבר הענין׳ אדם׳ למה נאמר מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו אף אתם לא תקריבו מן הגזל׳׳ הבהמה׳ יכול חיה בכלל׳ ת״ל בקר וצאן׳׳ מן הבהמה׳ ולא כולה להוציא את הרובע ואת הנרבע׳׳ (רובע כגון חשה המכאה את הבהמה עד׳ נחה כגון איש הבא על הבהמה אבל ומן במינו מינו פוטלו להקריבה על המזבח׳׳) מן הבקר להוציא את הנעבד׳׳ ומן הצאן׳ להוציא את המוקצה׳׳ ומן הצאן׳ להוציא את הנוגח שהמית על פי עד אחד או על פי הבעלים כשהוא אומר למטה מן הצאן מן הבקר שם להוציא את הטרפה׳׳ תקריבו׳ מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות׳ קרבנכם׳ מלמד שהיא באה נדבת צבור היא עולת קיץ המזבח מן המותרות׳ זכר׳ ולא נקבה׳׳ כשהוא אומר למטה זכר שאין ת״ל זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס׳׳ תמים׳ בלא מום׳׳ אל פתח אהל מועד׳ מיטפל בהבאתו עד העזרה׳׳ מהו אומרו יקריב׳ יקריב אפ׳ נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון יקריב כל אחת לשם מי שהיא וכן עולה בחולין ימכרו החולין

סחור דבתרע משכן זמנא׳ ויד׳בח אלת׳ור בין ידי אללה ויקרב בני הרון אל׳
אימה אלדם וירשוה עלי אלמדבח מסתדירא אלדי ענד באב כבא אלמחצ׳ר
והפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה׳ וישלח ית עלתא ויפליג יתה לאברהא׳
ויסלך אלצעידה ויעציהא אעצאא׳ ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח
וערכו עצים על האש׳ ויתנון בני אהרן כהנא אישתא על מדבחא ויסדרון
אעיא על אישתא׳ וישעלון בני הרון אלאימה נאר עלי אלמדבח וינצ׳דון עליהא
חטבא׳ וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר על העצים
אשר על האש אשר על המזבח׳ ויסדרון בני אהרן כהניא ית אבריא ית רישא
וית תרבא על אעיא דעל אישתא דעל מדבחא׳ וינצ׳דו בני הרון אלאימה אל׳
אעצא ואלראס ואלקצבה עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר אלתי עלי אלמדבח׳ וקרבו וכרעיו
ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה עלה אשה ריח ניחח ליהוה׳ וגויה
וכרעוהי יחליל במיא ויסיק כהנא ית כולא למדבחא עלתא קרבן דמתקבל
ברעוא קד׳ יי׳ וג׳ופה ואכארעה יגסלהא במא ויקתר אלאמאם אלכל עלי אלמדבח
צעידה קרבאן מקבול מרצ׳י ללה׳ ואם מן
הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה זכר תמים יקריבנו׳ ואם מן ענא
קרבניה מן אמריא או מן בני עזיא לעלתא דכר שליס יקרבניה׳ ואן כאן קרבאנה

החולין לצרכי עולות והרי הן כולן עולות והקרב כל אחת לשם מי שהיא׳ יכול אפילו נתערבה בפסולין או בשאינו מינו ת״ל יקריבנו׳ יקריב אותו׳ מלמד שכופין אותו׳ יכול בעל כרחו׳ ת״ל לרצונו׳ הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני׳ לפני יי׳ וסמך׳ אין סמיכה בבמה׳ על ראש העולה׳ להביא עולת חובה לסמיכה׳ ולהביא עולת הצאן׳ העולה׳ פרט לעולת העוף׳ ונרצה לו׳ על מה מרצה לו אם תאמר על כריתות ומיתות בית דין או מיתה בידי שמים או מלקות הרי עונשן אמור׳ הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שניתק לעשה׳ ושחט והקריבו הכהנים׳ מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בזר׳ לפני יי׳ בעזרה׳ והקריבו זו קבלה שהיא ראשונה ומשמעה לשון הולכה למדנו שתיהן׳ בני אהרן׳ יכול חללים׳ ת״ל הכהנים׳ את הדם וזרקו את הדם׳ מה ת״ל דם דם ב׳ פעמים להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו׳ יכול אף בפסולין או בחטאות הפנימיות או בחטאות החיצונות שאני במעלה והיא למטה ת״ל במקום אחר דמו׳ וזרקו עומד למטה וזורק מן הכלי לכותל המזבח למטה מחוט הסיקרא כנגד הזויות לכך נאמר סביב שיהא הדם נתון בד׳ רוחות המזבח או יכול יקיפנו כחוט׳ ת״ל וזרקו אי אפשר להקיף בזריקה׳ אי וזרקו יכול בזריקה אחת׳ ת״ל סביב הא כיצד נותן שתי מתנות שהן ארבע׳ אשר פתח אהל מועד׳ ולא בזמן שהוא מפורק׳ והפשיט׳ מה ת״ל את העולה לרבות את כל העולות להפשט וניתוח׳ אותה לנתחיה׳ ולא נתחיה לנתחים׳ ונתנו אש׳ אע״פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט׳ בני אהרן הכהנים׳ כשהוא בכיהונו הא אם עבד בבגדי כהן הדיוט עבודתו פסולה׳ בני אהרן הכהנים׳ כשהם ב בכיהונם׳ הא כהן הדיוט שעבד בשמונה בגדים עבודתו פסולה׳ את הנתחים את הראש׳ לפי שאין הראש בכלל הפשט וניתוח שכבר הותז בשחיטה וזהו דרך כבוד שלמעלה׳ אשר על המזבח׳ שלא נאמר׳ ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה וזהו דרך כבוד של מעלה׳ ואת הפדר׳ למה נאמר׳ אשר על המזבח שלא יהו הגזרין יוצאין חוץ למערכה׳ עולה׳ לשם עולה יקטירנו׳ אשה׳ כשישחטנו הא שוחטנו לשם האש וכל אשה לשון אש פוי״ר בלע״ז׳ ריח ניחוח׳ נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה וכו׳. ואם מן הצאן׳ וי״ו מוסף על ענין ראשון׳ ולמה הופסק ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה׳ מן הצאן מן הכשבים ומן העזים׳ הרי אלו מיעוטין פרט לזקן ולחולה ולמזוהם׳ על ירך המזבח׳ על צד המזבח׳ צפונה לפני יי׳ ואין צפון בבמה׳ ואם מן העוף׳ ולא כל העוף לפי שנ׳ תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים׳ תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות׳ יכול אף מחוסר אבר׳ ת״ל מן העוף׳ תורים גדולים ולא קטנים׳ בני יונה׳ קטנים ולא גדולים׳ מן התורים או מן בני היונה׳ פרט לתחלת הציהוב

מן אלגנם מן אלצאן או מן אלמאעז ל׳ צעידה פליקרבה דכרא צחיחא׃ ושחט
אתו על ירך המזבח צפנה לפני יהוה וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על
המזבח סביב׃ ויכוס יתיה. על שדא דמדבחא צפונא קד׳ ויזרקון. בני אהרן כהניא
ית דמיה. על מדבחא סחור סחור׃ וידבחה אלי גאנב אלמדבח שמאלא בין ידי אללה ויר׳שון
בני הרון אלאימה דמה עלי אלמדבח מסתדירא׃ ונתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת
פדרו וערך הכהן אתם על העצים אשר על האש אשר על המזבח׃ ויפליג יתיה
לאברוהי. וית רישיה וית תרביה. ויסדר כהנא יתהון. על אעיא דעל אישתא דעל
מדבחא׃ ויעציה אעצאא וראסה וקצבתה וינצדהא אלאמאם עלי אלחטב אלדי
עלי אלנאר אלדי עלי אלמדבח׃ והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את
הכל והקטיר המזבחה עלה הוא אשה ריח ניחח ליהוה׃ וגוא וכרעיא יחליל במיא׃
ויקריב כהנא ית כולא ויסיק למדבחא. עלתא הוא. קרבן דמתקבל ברעוא קד׳׃ ואל
בטן ואלאכארע יגסלהא באלמא ויקרב אלאמאם אלכל ויקתרה עלי אלמדבח צעידה
הו קרבאן מקבול מרצי ללה׃
ואם מן העוף עלה קרבנו ליהוה והקריב מן התרים או מן בני היונה את קרבנו׃
ואם מן עופא. עלתא קרבניה קד׳. ויקריב מן שפניניא. או מן בני יונה ית קרבניה׃
ואן כאן קרבאנה מן אלטאיר צעידה ללה פליקרבה מן אלשפאנין או מן פראך
אלחמאם׃ והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה
דמו על קיר המזבח׃ ויקרבניה כהנא למדבחא. וימלוק ית רישיה. ויסיק למדבחא
ויתמצי דמיה. על כותל מדבחא׃ ויקרבה אלאמאם עלי אלמדבח ויפצל ראסה
תם יקתרה הנאך וימצי דמה עלי חאיט אלמדבח׃ והסיר את מראתו בנצתה
והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן׃ ויעדי ית זפקיה באוכליה

שבזה ושבזה שהוא פסול שגדול הוא אצל בני יונה וקטן אצל תורים׃ והקריבו אפילו פרידה אחת׃ יכו׳ הכהן
ומלק׳ אין מליקה בכלי אלא בעצמו של כהן קוצץ בצפורנו ממול העורף וחותך המפרקת עד שמגיע לסימנים
וקוצצן׳ ונמצה דמו לשון ומיץ חלב כי מיץ אפים׳ קובע בית השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד׃ ומלק משלי ל׳ ישעיה
והקטיר ונמצה׳ אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מוצה אלא מה הקטרת הראש בעצמו והגוף בעצמו וכו׳
אף מליקה כן ופשוטו של מקרא מסורס הוא ומלק והקטיר וקודם הקטרה ונמצה דמו כבר׃ מראתו׳ מקום
הרעי זה הזפק׃ בנוצתה עם בני מעיה ונוצה לשון דבר המאוס כמו כי נצו גם נעו וזהו שתרגם אונקלוס באוכליה
והוא מדרשו של אבא יוסי בן חנן שאמר נוטל את הקרקבן עמה׳ ורז״ל אמרו קודר סביב הזפק בסכין כעין
ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור׃ בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה נאמר והקרב והכרעים
ירחץ במים והקטיר׳ בעוף שניזון מן הגזל נאמר והשליך את המעיים שאכלו מן הגזל׃ אצל המזבח קדמה
במזרחו של כבש׃ אל מקום הדשן׳ מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בקר ודישון מזבח הפנימי והמנורה
וכולן נבלעים שם במקומן׃ ושסע׳ אין שיסוע אלא ביד וכן הוא אומר בשמשון וישסעהו כשסע הגדי׃ שופטים
בכנפיו׳ עם כנפיו אינו צריך למרוט כנפי נוצתו׃ בכנפיו׳ נוצה ממש והלא אין לך הדיוט שמריח ריח כנפים
נשרפים ואין נפשו קצה עליו ולמה אמר הכתוב יקריב כדי שיהא המזבח מהודר ושבע בקרבן העני׃ לא
יבדיל׳ אינו מפרקו לגמרי לשתי חתיכות אלא קורעו מגבו׃ נאמר בעוף ריח ניחח ונאמר בבהמה ריח ניחח
לומר

וירמי יתיה. בסטר מדבחא קדומא באתר דמקרין קטמא׃ ויזנע חוצלתה מע
קאנצתה ויטרחהא לזק אלמדבח שרקייא מוצע מטרח אלרמאד׃ ושסע אתו
בכנפיו לא יבדיל והקטיר אתו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עלה
הוא אשה ריח ניחח ליהוה׃ ויפריק יתיה בכנפוהי לא יפריש. ויסיק יתיה כהנא
למדבחא. על אעיא דעל אישתא. עלתא הוא. קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃
ויפצלה מן אגנחתה ולא יפרזהא תם יקתרה אלאמאם עלי אלמדבח עלי אלחטב
ב אלדי עלי אלנאר צעידה קרבאן מקבול מרצי ללה׃ ונפש
כי תקריב קרבן מנחה ליהוה סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה׃
ואנש. ארי יקריב. קרבן מנחתא קדם יי׃ סלתא יהי קרבניה. ויריק עלה משחא. ויתין עלה
לבונתא׃ ואי אנסאן קרב קרבאן הדייה ללה וכאן קרבאנה סמרא פליצב עליהא
דהנא ויג׳על עליהא לבאנא׃ והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו
מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחח
ליהוה׃ וייתינה. לות בני אהרן כהניא. ויקמוץ מתמן מלי קמציה. מסלתה וממשחה
על כל לבונתה. ויסיק כהנא ית אדכרתה למדבחא. קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ ואתי
בהא אלי בני הרון אלאימה ויקבץ מן הנאך מל קבצתה מן סמדהא ודהנהא מע גמיע
לבאנהא ויקתר פיהא עלי אלמדבח קרבאן מקבול מרצי ללה׃ והנותרת מן המנחה
לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה׃ ודישתאר מן מנחתא. לאהרן ולבנוהי׃
קדש קדשין מקרבניא דיי׃ ופאצ׳ל מנהא להרון ובניה מן כואץ אלאקדאס מן
קראבין אלה׃ וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלות
מצת בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן׃ וארי תקריב קרבן מנחתא מאפי

לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים׳ ונפש כי תקריב׳ לא נאמר נפש בכל קרבנות
נדבה אלא במנחה׳ מי דרכו להתנדב מנחה׳ עני׳ אמר הקב״ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו׳ סלת יהיה קרבנו
האומר הרי עלי מנחה סתם מביא מנחת סלת שהיא ראשונה שבמנחות ונקמצת כשהיא סלת כמו שמפורש בענין
לפי שנאמרו כאן ה׳ מיני מנחות וכולן באות אפויות קודם קמיצה חוץ מזו לכך קרויה מנחת סלת׳ סולת׳ אין
סולת אלא מן החטים שנ׳ סולת חטים ואין מנחה פחותה מעשרון שנ׳ ועשרון סולת למנחה׳ עשרון לכל מנחה׳ ויצק
עליה שמן׳ על כולה׳ ונתן עליה לבונה׳ על מקצתה מניחו קומץ לבונה עליה לצד אחד׳ ומה ראית לומר כן
שאין ריבוי אחר ריבוי בתורה אלא למעט׳ לא שמן על כולה מפני שהוא נבלל עמה כמו שנ׳ מסלתה ומשמנה
ולבונה על מקצתה שאינה נבללת עמה ולא נקמצת עמה שנ׳ על כל לבונתה שלאחר שקמץ מלקט את הלבונה
כולה מעליה ומקטירה׳ ויצק׳ ונתן׳ והביאה מלמד שיציקה ובלילה כשרים בזר׳ הכהנים וקמץ׳ מקמיצה
ואילך מצות כהונה׳ וקמץ משם׳ ממקום שרגלי הזר עומדות ללמדך שהקמיצה כשרה בכל מקום בעזרה אף באחת
עשרה אמה של מקום דריסת רגלי ישראל׳ מלא קומצו׳ יכול מבורץ מבצבץ ויוצא לכל צד׳ ת״ל במקום אחר והרים
ממנו בקומצו לא יהא כשר אלא מה שבתוך הקומץ׳ אי בקומצו יכול חסר׳ ת״ל מלוא׳ הא כיצד׳ חופה ג׳ אצבעותיו
על פס ידו וזהו קומץ במשמע לשון העברית׳ על כל לבונתה׳ לבד כל הלבונה יהא הקומץ מלא׳ לבונתה
והקטיר׳ את הלבונה בהקטרה׳ מלוא קומצו מסלתה ומשמנה׳ הא אם קמץ ועלה בידו גרגיר מלח או קורט
לבונה פסולה׳ אזכרתה׳ הקומץ העולה לגבוה הוא זכרון המנחה שבו נזכר בעליה לטובה ולנחת רוח׳
לאהרן ולבניו׳ כהן גדול נוטל חלק בראש שלא במחלוקת וההדיוט במחלוקת׳ קדש קדשים׳ היא להם
מאשי יי׳ אין להם חלק בה אלא לאחר מתנות האישים׳ וכי תקריב וגו׳ שאמר הרי עלי מנחת תנור ולמד

תנור סלת גריצן פטירן דפילן במשח. ואספוגין פטירין דמשיחין במשח׃ ואן קרבת
הדייה מן כבז אתנור פאתכון גראדק סמיד מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה
בדהן׃ ואם מנחה על המחבת קרבנך סלת בלולה בשמן מצה
תהיה׃ ואם מנחתא על מסריתא קרבנך. סלת דפילא במשח פטיר תהי׃ ואן כאן
קרבאנך הדייה עלי אטאבק פאתכון פטירא מן סמיד מלתותה בדהן׃ פתות אתה
פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא׃ בצע יתה בצועין ותריק עלה משחא מנחתא
היא׃ ואתרדהא תרדא וצב עליהא דהנא כדאך מא תכון הדייה׃
ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה׃ ואם מנחתא דרדתא קרבנך
סלת במשח תתעביד׃ ואן כאן קרבאנך הדייה מן צנעה אטנגיר פאתעמל סמיד
בדהן׃ והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישה אל
המזבח׃ ותיתי ית מנחתא דתתעביד מאילין לקדם יי׳ ויקרבנה לכהנא. ויקרבנה למדבחא׃
פאית באהדייה אתי קד עמלת מן אחדא הדה ללה וקרבהא אלאמאם יקדמהא אלי
אלמדבח׃ והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה׃
ויפריש כהנא מן מנחתא ית אדכרתה ויסיק למדבחא. קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי׳׃
וירפע מנהא אלאמאם פיהא ויקתרה עלי אלמדבח מקבולא מרציא ללה׃ והנותרת
מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה׃ ודישתאר מן מנחתא. לאהרן
ולבנוהי. קדש קדשין מקרבניא דיי׳׃ ופאצל מנהא להרון ובניה מן כואץ אלאקדאס
מן קראבין אללה׃ כל המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל
דבש לא תקטירו ממנו אשה ליהוה׃ כל מנחתא דתקרבון קדם יי׳ לא תתעביד חמיע
ארי כל חמיר וכל דבש לא תסקון מניה. קרבנא קדם יי׳׃ גמיע אלהדאיא אלתי תקרבוהא

הכתוב. שיביא או חלות או רקיקין החלות בלולות והרקיקין משוחים ונחלקו רבותינו במשיחתן י״א מושחן וחוזר ומושחן
עד שכולה כל השמן שבלוג שכל המנחות טעונות לוג שמן. וי״א מושחן כמין כי ושאר השמן נאכל בפני עצמו
לכהנים. ומה ת״ל בשמן בשמן שני פעמים להכשיר שמן שני ושלישי היוצא מן הזיתים ואין צריך שמן ראשון אלא
למנורה שנ׳ בו זך ושנינו במנחות כל המנחות האפויות לפני קמיצתן נקמצות על ידי פתיתה כזיתים באות עשר
עשר חלות והאמור בה רקיקין באה עשר רקיקין. ואם מנחה על המחבת. שאמר הרי עלי מנחת מחבת וכלי
הוא שהיה במקדש שאופין בו מנחה על האור בשמן והכלי אינו עמוק אלא צף ומעשה המנחה שבתוכו קשין
שמתוך שהיא צפה האור שורף את השמן וכולן טעונות ג׳ מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי
קודם לעשייתן. סולת בלולה בשמן. מלמד שבוללן כשהן סולת. פתות אותה פתים. לרבות כל המנחות
הנאפות קודם קמיצה לפתיתה. ויצקת עליה שמן מנחה היא. לרבות כל המנחות ליציקה. יכול אף מנחת מאפה
תנור ת״ל עליה. מוציא את החלות ולא מוציא את הרקיקין. ת״ל היא. מרחשת. כלי הוא שהיה במקדש עמוק
ומתוך שהיא עמוקה שמנה צבור ואין האור שורפו לפיכך מעשה מנחה העשוין לתוכה רוחשין. כל דבר רך ע״י
משקה נראה כרוחש ומנענע. אשר יעשה מאלה. מאחד מן המינין הללו. והקריבה. בעליה אל הכהן. והגישה
הכהן אל המזבח מגישה לקרן דרומית מערבית של מזבח. את אזכרתה. היא הקומץ. וכל דבש. כל מתיקת פרי
קרויה דבש. קרבן ראשית תקריבו. מה יש לך להביא מן השאור ומן הדבש. קרבן ראשית. שתי הלחם של עצרת
הבאים מן השאור שנ׳ חמץ תאפינה. ובכורים מן הדבש כמו בכורי תאנים ותמרים. מלח ברית. שהברית כרותה
למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג. על כל קרבנך.
על עולת בהמה ועוף ואימורי כל הקדשים כולן. ואם תקריב. הרי אם משמש בלשון כי שהרי אין זה רשות שבמנחת
העומר הכתוב מדבר שהיא חובה וכן ואם יהיה היובל וגו׳. מנחת בכורים לה׳. במנחת העומר הכתוב מדבר שהיא

באה

ללה לא תעמל כמירא לאן כל כמיר וכל עסל לא תקרבו מנה קרבאנא ללה׃ קרבן
ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח׃ קרבן קדמאי. תקרבון יתהון
קד׳. ולמדבחא לא יתסקון לאתקבלא ברעוא׃ לכן קרבאן אול תקרבוהא ללה ואלי
אלמדבח לא תצעד לקבול מרצי׃ וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח
ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח׃ וכל קרבן מנחתך במלחא
תמלח. ולא תבטיל. מלח קים אלהך מעל מנחתך. על כל קרבנך תקריב מלחא׃ וגמיע
קראבין הדאיאך אמלחהא במלח ולא תעטל אמלח לאנה עהד רבך מן הדייתך ומע
סאיר קראבינך תקרב מלחא׃ ואם תקריב מנחת בכורים ליהוה
אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך׃ ואם תקריב מנחת בכורין
קד׳. אביב קלי בנור פירוכן רכיכן. תקריב ית מנחת בכורך׃ ואן קרבת הדייה בכור ללה
פפריך מקלי בנאר גריש מן אהרת קרבהא׃ ונתת עליה שמן ושמת עליה לבנה
מנחה הוא׃ ותתין עלה משחא ותשוי עלה לבונתא מנחתא היא׃ ואגעל עליהא דהנא
וציר עליהא לבאנא כדאך מא תכון הדייה׃ והקטיר הכהן את אזכרתה מגרשה
ומשמנה על כל לבנתה אשה ליהוה׃ ויסיק כהנא ית אדכרתה מגרסה וממשחה על
כל לבונתה קרבנא קד׳׃ ויקתד אלאמאם פיהא מן גרישהא ודהנהא מע גמיע
לבאנהא קרבאנא ללה׃
ג ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו
לפני יהוה׃ ואם נכסת קדשיא קרבניה. אם מן תורא הוא מקריב אם דכר אם נקבא
שלים יקרבנה קד׳׃ ואן כאן קרבאנה דבח סלאמה מן אלבקר דכר או אנתי פליקרבה
צחיחא בין ידי אלה׃ וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני
אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב׃ ויסמוך ידיה על ריש קרבניה ויכסניה
בתרע משכן זמנא ויזרקון בני אהרן כהניא ית דמא על מדבחא סחור סחור׃ ויסנד ידה
עלי ראסה וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירש בני הרון אלאימה אלדם עלי אלמדבח

כהה אביב בעת בישול התבואה ומן השעורים היא באה. נאמר כאן אביב ונאמר להלן אביב כי השעורה אביב׃ קלוי באש׃ שמייבשין אותה על האור באבוב של קלאים שאלו כן אינה נטחנת ברחיים לפי שהיא לחה׃ גרש כרמל׃ גרוסה בעודה לחה׃ גרש׃ לשון שבירה וטחינה גורסה ברחיים של גרוסות כמו ויגרס בחצץ שני׳ גרסה נפשי׃ כרמל׃ בעוד הכר מלא שהתבואה לחה ומליאה בקשין שלה על כן נקראין המלילות וכן וכרמל בצקלונו׃ זבח שלמים׃ שמטילין שלום בעולם׳ שיש בהם שלום למזבח ולכהנים ולבעלים׃ ואת כל החלב וגו׳ להביא חלב שעל הקבה דברי ר׳ ישמעאל ר׳ עקיבה אומר להביא חלב שעל הדקין׃ הכסלים׃ פלנקן בלעז שהחלב שעל הכליות כשהבהמה חיה הוא בגובה הכסלים למטה והן החלב שתחת המתנים שקורין בלשון לונבלוש לובן הנראה למעלה בגובה הכסלים ובתחתיתו הבשר חופהו׃ היותרת׃ הוא דופן המסך שקורין איבריש ובלשון ארמי חצרא׃ על הכבד׳ שיטול מן הכבד עמה מעט

מסתדירא׃ והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב ואת
כל החלב אשר על הקרב׃ ויקריב מנכסת קדשיא קרבנא קדם יי ית תרבא דחפי ית גוא׃
וית כל תרבא דעל גוא׃ ויקרב מן דבח אלסלאמה קרבאנא ללה אלתרב אלמגטי
אלגות וסאיר אלשחם אלדי עלי אלגוף׃ ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עלהן אשר ג חסר
על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה׃ וית תרתין כולין וית
תרבא דעליהון דעל גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה׃ ואלכלותין
ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלחשא וזאידה אלכבד מע אלכלא ינזעהא׃ והקטירו
אתו בני אהרן המזבחה על העלה אשר על העצים אשר על האש אשה ריח ניחח
ליהוה׃ ויסקון יתיה בני אהרן למדבחא על עלתא דעל אעיא דעל אישתא קרבן
דמתקבל ברעוא קדם יי׃ ויקתר דלך בני הרון עלי אלמדבח עלי אלצעידה אלדי עלי
אלנאר אלדי עלי אלחטב קרבאן מקבול מרצי ללה׃ פ׳
ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים ליהוה זכר או נקבה תמים יקריבנו׃ ואם מן
ענא קרבניה לנכסת קדשיא קדם יי דכר או נקבא שלים יקרבניה׃ ואן כאן קרבאנה
מן אלגנם דבח סלאמה ללה דכר או אנתי פליקרבה צחיחא׃ אם כשב הוא
מקריב את קרבנו והקריב אתו לפני יהוה׃ אם אמר הוא מקריב ית קרבניה ויקריב
יתיה קדם יי׃ אן כאן קרבאנה חמלא פליקדמה בין ידי אללה׃ וסמך את ידו על ראש
קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב׃
ויסמוך ית ידיה על ריש קרבניה ויכוס יתיה קדם משכן זמנא ויזרקון בני אהרן
ית דמיה על מדבחא סחור סחור׃ ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה בין ידי כבא אלמחצר
וירשו בני הרון דמה עלי אלמדבח מסתדירא׃ והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה
חלבו האליה תמימה לעמת העצה יסירנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל
החלב אשר על הקרב׃ ויקריב מנכסת קדשיא קרבנא קדם יי תרביה אליתא שלמתא׃
לקביל שזרתא יעדינה וית תרבא דחפי ית גוא וית כל תרבא דעל גוא׃ ויקרב
מן דבח אלסלאמה קרבאנא ללה אלתרב ואליה צחיחה אמאם אלעצעץ ינזעהא

ובמקום אחר הוא אומר ואת היותרת מן הכבד" על הכבד על הכליות׃ לבד מן הכבד ולבד מן הכליות יסירנה׃
לבו" על העולה׃ מלבד העולה למדנו שהקדים עולת תמיד לכל קרבן על המערכה" חס כשב׃ לפי שיש באימורי
הכשב מה שאין כן באימורי העז שהכשב אליה קריבה לכך נחלקו לשתי פרשיות" וזרקו׃ שתי מתנות שהן ארבע
ועל ידי הכלי הוא זורק ואינו נותן באצבע אלא בחטאת" חלבו׃ המובחר שבו" ומהו זה האליה תמימה" לעומת
העצה׃ למעלה מן הכליות היועצות" לחם אשה ליי׃ לחמו של אש לשם גבוה׃ לחם׃ לשון מאכל וכן נשחיתה עץ
בלחמו׃ עבד לחם רב׃ לשחוק עושים לחם" חקת עולם׃ יפה מפורש בתורת כהנים" וידבר יי ובו׳ חלב מנות׃ פירש

רבותינו

ואלתרב אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עליה׃ ואת שתי הכלית ואת החלב אשר
עלהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכלית יסירנה׃ וית תרתין
כולין וית תרבא דעליהון דעל גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה׃
ואלכלותין ואלשחם אלדי עליהמא אלדין עלי אלאחשא וזאידה אלכבד מע אלכליא
ינזעהא׃ והקטירו הכהן המזבחה לחם אשה ליהוה׃ ויסקניה כהנא למדבחא לחים
קרבנא קדם יי׃ ויקתרהא אלאמאם עלי אלמדבח קרבאן מחרק ללה׃ פ׳
ואם עז קרבנו והקריבו לפני יהוה׃ ואם מן בני עזיא קרבניה ויקרבניה קדם יי׃ ואן כאן
קרבאנה מן אלמאעז פליקרבה בין ידי אלה׃ וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו
אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב׃ ויסמוך ית ידיה
על רישיה ויכוס יתיה קדם משכן זמנא ויזרקון בני אהרן ית דמיה על מדבחא
סחור סחור׃ ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה בין ידי כבא אלמחצר וירש בני הרון דמה
עלי אלמדבח מסתדירא׃ והקריב ממנו קרבנו אשה ליהוה את החלב המכסה את
הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב׃ ויקריב מניה קורבניה קורבנא קדם יי׃ ית תרבא
דחפי ית גווא וית כל תרבא דעל גווא׃ ויקרב מנה קרבאנא ללה אלתרב אלמגטי אלגוף
וסאיר אלשחם אלדי עלי אלגוף׃ ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עלהן אשר על הכסלים
ואת היתרת על הכבד על הכלית יסירנה׃ וית תרתין כולין וית תרבא דעליהון דעל
גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא יעדינה׃ ואלכלותין ואלשחם אלדי עליהמא
אלדי עלי אלאחשא וזאידה אלכבד מע אלכלא ינזעהא׃ והקטירם הכהן המזבחה לחם
אשה לריח ניחח כל חלב ליהוה׃ ויסיקנון כהנא למדבחא לחים קרבנא לאתקבלא
ברעוא כל תרבא קדם יי׃ ויקתרהא אלאמאם עלי אלמדבח קרבאנא מחרקא מרצי מקבול
כל שחם כדאך ללה׃ חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא
תאכלו׃ קים עלם לדריכון בכל מותבניכון כל תרבא וכל דמא לא תיכלון׃ רסמא דהר
עלי מר אגיאלכם פי גמיע מסאכנכם כל שחם וכל דם לא תאכלו׃ פ׳
ד וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומליל יי עם משה למימר׃ תם כלם אללה מוסי קאילא׃
דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה
ועשה מאחת מהנה׃ מליל עם בני ישראל למימר אנש ארי יחוב בשלו מכל פקודיא

רשי

רבותינו אין חטאת באה אלא על דבר שזדונו לאו וכרת ושגגתו חטאת׃ מאחת מהנה׃ ממקצת אחת מהן כגון ה
הכותב בשבת שם משמעון ונח מנחור דן מדניאל גד מגדיאל׃ אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם׃ מדרשו
אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה כמו שנ׳ לאשמת העם ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו ופשוטו לפי אגדה

דיי׳ דלא כשרין לאתעבדא ויעביד מן חד מנהון ׃ מר בני אסר קאילא אי אנסאן
אכטא בסהו פי שי מן פראיץ׳ אללה אלתי לא יגוז אן תעמל פעמל ואחדה מנהן ׃
אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר
תמים ליהוה לחטאת ׃ אם כהנא רבא יחוב לחובת עמא ויקריב על חובתיה דחב
תור בר תורי שלים קדם יי׳ לחטתא ׃ אן כאן אלאמאם אלממסוח אכטא עלי סביל כטא אלנאס
פליקרב עלי כטייתה אלתי אכטא רתא מן אלבקר צחיחא ללה דכוה ׃ והביא את הפר אל
פתח אהל מועד לפני יהוה וסמך את ידו על ראש הפר ושחט את הפר לפני יהוה ׃
וייתי ית תורא לתרע משכן זמנא לקדם יי׳ ויסמוך ית ידיה על ריש תורא ויכוס ית תורא
קדם יי׳ ׃ ויאתי בה אלי באב קבה אלמחצר בין ידי אללה ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה הנאך ׃
ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביא אתו אל אהל מועד ׃ ויסב כהנא רבא מדמא
דתורא ויעיל יתיה למשכן זמנא ׃ תם יאכד אלאמאם אלממסוח מן דמה וידכלה אלי
קבה אלמחצר ׃ וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם שבע פעמים לפני יהוה
את פני פרכת הקדש ׃ ויטבול כהנא ית אצבעיה בדמא ויזי מן דמא שבע זמנין
קדם יי׳ קדם פרכתא דקודשא ׃ ויגמס אצבעה פי אלדם וינצח מנה סבע מראר בין ידי אללה
קבאלה סגף אלקדס ׃ ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים לפני יהוה אשר
באהל מועד ואת כל דם הפר ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד ׃
ויתין כהנא מן דמא על קרנת מדבחא דקטרת בסמיא דקדם יי׳ דבמשכן זמנא וית
כל דמא דתורא ישפוך ליסודא דמדבחא דעלתא דבתרע משכן זמנא ׃ תם יצע
מן אלדם עלי ארכאן מדבח בכור אלצמוג בין ידי אללה אלדי פי קבה אלמחצר ובאקי
אלדם יצבה ענד אסאס מדבח אלצעידה אלדי ענד באב קבה אלמחצר ׃ ואת כל חלב
פר החטאת ירים ממנו את החלב המכסה על הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב ׃
וית כל תרב תורא דחטתא יפריש מניה ית תרבא דחפי על גוא וית כל תרבא דעל גוא ׃
וגמיע שחם אלחטאת אלתי לאלדכוה ירפעה ואלתרב אלמגטי אלגוף וסאיר אלשחם אלדי עליה ׃
ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד

רשי

כשהכהן גדול חוטא אשמת העם היא שזה שהם תלויין בו לכפר עליהן ולהתפלל בעדם נעשה מקולקל׳׳ פר׳ יכול
זקן ת״ל בן׳ אי בן יכול קטן ת״ל פר׳ בן בקר׳ הא כיצד זה פר בן שלש שנים׳׳ אל פתח אהל מועד למשכן ובבית
עולמים להיכל׳׳ את פני פרכת הקדש׳ כנגד מקום קדושתה מכוון כנגד בין הבדים ולא היו נוגעין דמים בפרוכת
ואם נגעו נגעו׳׳ ואת כל דם הפר׳ שיירי דם הפר׳׳ ואת כל חלב פר׳ חלבו היה לו לומר מה ת״ל פר לרבות
פר של יום הכפורים לכליות ולחלבים וליותרת׳׳ החטאת׳ להביא שעירי ע״ז לכליות ולחלבים ויותרת׳׳
ירים ממנו׳ מן המחובר שלא יתחנו קודם הסרת חלבו׳׳ הודה כהנים׳׳ כאשר יורם׳ מאותן אימורין המפורשין
בשור זבח השלמים׳׳ וכי מה פירש בזבח השלמים שלא פירש כאן אלא להקישו לשלמים מה שלמים לשמן אף זה לשמן ומה
שלמים שלום לעולם אף זה שלום לעולם׳ ובשחיטת קדשים מדיכו ללמוד ממנו שאין למדין למד מן הלמד בקדשים

בפרק

על הכליות יסירנה: וית תרתין כולין. וית תרבא דעליהון די על גססיא וית חצרא
דעל כבדא על כוליתא יעדינה: ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלחשא וזאידה
אלכבד מע אלכלא ינזעהא: כאשר יורם משור זבח השלמים והקטירם הכהן על מזבח
העלה: כמא דמתפרש מתור נכסת קדשיא ויסקינון כהנא על מדבחא דעלתא: כמא
ירפע מן תור דבח אלסלאמה ויקתרה אלאמאם עלי מדבח אלצעידה: ואת עור הפר ואת
כל בשרו על ראשו ועל כרעיו וקרבו ופרשו: וית משך תורא וית כל בסריה. על רישיה
ועל כרעוהי. וגויה ואכליה: וגלד אלתור וגמיע לחמה מע ראסה ואכארעה וכטנה ופרתה:
והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה אל מקום טהור אל שפך הדשן ושרף אתו
על עצים באש על שפך הדשן ישרף: ויפיק ית כל תורא למברא למשריתא לאתר
דכי לאתר בית מישד קטמא ויוקיד יתיה. על אעיא באשתא על אתר בית מישד
קטמא יתוקד: יכרג דלך אלי כארג אלעסכר אלי מוצע טאהר אלי מטרח אלרמאד
ויחרקה הנאך עלי חטב בנאר ענד מטרח אלרמאד יחרק: פ׳
ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות יהוה אשר
לא תעשינה ואשמו: ואם כל כנשתא דישראל ישתלון ויהי מכסא פתגמא מעיני קהלא:
ויעבדון חד מכל פקודיא דיי. דלא כשרין לאתעבדא ויחובון: ואן אכטא גמיע גמאעה
בני אסר וגבי אמר מן עיון אלכאס פעמלו ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל
פאתמו: ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת
והביאו אתו לפני אהל מועד: ותתידע חובתא דחבו עלה ויקרבון קהלא
תור בר תורי לחטאתא וייתון יתיה. לקדם משכן זמנא: תם ערפת אלכטייה
אלתי אכטוהא פיקרב אלגוק רתא מן אלבקר לאלדכוה יאתו בה אלי באב כבא אלמחצר:
וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני יהוה ושחט את הפר לפני יהוה:
ויסמכון סבי כנשתא ית ידיהון. על ריש תורא קדם יי. ויכוס ית תורא קדם יי: ויסנד שיוך
אלגמאעה אידיהם עלי ראסה בין ידי אללה וידבחה הנאך: והביא הכהן המשיח מדם
הפר אל אהל מועד: ויעיל כהנא רבא מדמא דתורא. למשכן זמנא: וידכל אלאמאם
אלממסוח מן דמה אלי כבא אלמחצר: וטבל הכהן אצבעו מן הדם והזה שבע פעמים

רש״י

בפרק איזהו מקומן" על הכבד על הכליות: על ראשו ועל כרעיו: כולם לשון תוספת הן כמו מלבד" אל מקום טהור
לפי שיש מחוץ לעיר מקום מוכן לטומאה להשליך אבנים מנוגעות ולבית הקברות לכך הוצרך לומר במחוץ למחנה
זה שהוא חוץ לעיר שיהא המקום טהור" מחוץ למחנה: חוץ לשלש מחנות ובבית עולמים חוץ לעיר כמו שפירשוהו
רבותינו במסכת יומא ובסנהדרין" אל שפך הדשן: מקום ששופכין בו דשן המסולק מן המזבח כמו שנ׳ והוציא את
הדשן אל מחוץ למחנה: אל שפך הדשן ישרף: שאין ת״ל אלא ללמד שאפילו אין שם דשן" עדת ישראל: אלו סנהדרין"
ונעלם דבר טעו להורות באחת מכל כריתות שבתורה שהוא מותר" הקהל ועשו: שעשו הצבור על פיהם" את
פני הפרכת: ולמעלה הוא אומר את פני פרכת הקדש: משל למלך שסרחה עליו מדינה אם מיעוטה סרחה

לפני יהוה את פני הפרכת׃ ויטבול כהנא אצבעיה מן דמא וידי שבע זמנין קדם יי
קדם פרכתא׃ ויגמס אצבעה פיה וינצח מנה סבע מראר בין ידי אללה קבאלה׳ אלסגף׃
ומן הדם יתן על קרנת המזבח אשר לפני יהוה אשר באהל מועד ואת כל הדם
ישפך אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אהל מועד׃ ומן דמא יתין על קרנת מדבחא
דקדם יי דבמשכן זמנא וית כל דמא ישפוך ליסודא דמדבחא דעלתא דבתרע משכן
זמנא׃ ומנה יצע עלי ארכאן אלמדבח אלדי בין ידי אללה אלדי פי כבא אלמחצר ובאקיה
יצבה ענד אסאס מדבח אלצעידה אלדי ענד באב כבא אלמחצר׃ ואת כל חלבו
ירים ממנו והקטיר המזבחה׃ וית כל תרביה יפריש מניה ויסיק למדבחא׃ וגמיע
שחמה ירפעה מנה ויקתרה עלי אלמדבח׃ ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן
יעשה לו וכפר עלהם הכהן ונסלח להם׃ ויעביד לתורא כמא דעבד לתורא דחטאתא
כין יעביד ליה ויכפר עליהון כהנא וישתביק להון׃ ויעמל בה כמי עמל בלת׳ אלדכוה
כדאך יעמל בה ויסתגפר ענהם אלאמאם ויגפר להם׃ והוציא את הפר אל מחוץ
למחנה ושרף אתו כאשר שרף את הפר הראשון חטאת הקהל הוא׃ ויפיק ית תורא
למברא למשריתא ויוקיד יתיה כמא דאוקיד ית תורא קדמאה חטאת קהלא הוא׃
ויכרגה אלי כארג אלעסכר ויחרקה כמי אחרק אלתור אלאול הו דכוה אלגוק׃ פ׳
ה׳ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות יהוה אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם׃
אם רבא יחוב ויעביד חד מכל פקודיא דיי אלהיה דלא כשרין לאתעבדא בשלו ויחוב׃
ואן אכטא שריף פעמל ואחדה מן פראיץ אללה רבה אלתי לא תעמל׳ סהוא׳ פאתם׃
או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים זכר תמים׃
או אתידע ליה חובתיה דחב בה וייתי ית קרבניה צפיר בר עזין דכר שלים׃ תם
עלם בכטייתה אלתי אכטא פיאת בקרבאנה עתוד מן אלמאעז דכר צחיח׃ וסמך
ידו על ראש השעיר ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני יהוה חטאת
הוא׃ ויסמוך ידיה על ריש צפירא ויכוס יתיה באתרא דיכוס ית עלתא קדם יי׃

רשי

פמליא שלו מתקיימת ואם כולה קרחה אין פמליא שלו מתקיימת. אף כאן כשחטא כהן משיח עדיין שם קדושת המקום
על המקדש׳ משחטאו כולם הו כאלו נסתלקה שכינה״ אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד׳ זה יסוד מערבי שהוא
בנגד הפתח״ ואת כל חלבו ירים׳ אעפ׳ שלא פירש כאן יותרת ושתי כליות למדין הן מועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת
וגו׳ ומפני מה לא נתפרשו בו׳ תנא דבי ר׳ ישמעאל משל למלך שזעם על אוהבו ומיעט בסרחונו מפני חיבתו״ ועשה לפר׳ זה
כאשר עשה לפר החטאת כמו שמפורש בפר כהן משיח להביא יותרת ושתי כליות שפירש שם מה שלא פירש כאן ולכפול במצות
העבודות ללמד שאם חיסר אחת מכל המתנות פסל לפי שמצינו בניתנין על גבי מזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כפר׳ הוצרך
לומר כאן שמתנה אחת מהן מעכבת״ אשר נשיא יחטא׳ לשון אשרי הדור שהנשיא שלו נותן להביא כפרה על שגגתו
קו שמתחרט על זדונותיו״ או הודע׳ כמו אם הודע׳ הרבה או יש שהן משמשין בלשון אם ואם במקום או וכן או נודע כי
שור נגח הוא מהו אם׳ הודע אליו׳ כשחטא היה סבור שהוא היתר ולאחר מיכן נודע לו שאסור היה״ במקום אשר ישחט
את העולה׳ בצפון שהוא מפורש בעולה״ חטאת הוא׳ לשמו כשר׳ שלא לשמו פסול״ ואת דמו׳ שירי הדם׳ כחלב

חטתא הוא׃ ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה פי מוצע ידבח אלצעידה בין ידי אללה
כדאך מא יכון דכוה׃ ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח
העלה ואת דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה׃ ויסב כהנא מדמא דחטתא באצבעיה
ויתין על קרנת מדבחא דעלתא וית דמיה ישפוך ליסודא דמדבחא דעלתא׃
ויאכד אלאמאם מן דמה באצבעה ויגעלה עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר
דמה יצבה ענד אסאסה׃ ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר
עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו׃ וית כל תרביה יסיק למדבחא כתרב נכסת קדשיא
ויכפר עלוהי כהנא מחובתיה וישתביק ליה׃ וגמיע שחמה יקתרה עלי אלמדבח כשחם
דבח אלסלאמה ויסתגפר ענה אלאמאם מן כטייתה ויגפר לה׃ פ׳
ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יהוה אשר לא
תעשינה ואשם׃ ואם אנש חד יחוב בשלו מעמא דארעא במעבדיה חד מפקודיא
דיי׳ דלא כשרין לאתעבדא ויחוב׃ ואן אכטא אנסאן מן עואם אלבלד סהוא ועבר
ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל פאתם׃ או הודע אליו חטאתו אשר חטא
והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא׃ או אתידע
ליה חובתיה דחב וייתי קרבניה צפירת עזי שלמא נקבא על חובתיה דחב׃ תם ערף
בכטאה אלדי אכטא פליאת בקרבאנה שאה מן אלמאעז צחיחה אנתא עלי כטייתה
אלתי אכטא׃ וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העלה׃ ויסמוך
ית ידיה על ריש חטתא ויכוס ית חטתא באתרא דעלתא׃ ויסנד ידה עלי ראסהא
וידבחהא פי מוצע אלצעידה׃ ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנת מזבח
העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח׃ ויסב כהנא מדמה באצבעיה ויתין
על קרנת מדבחא דעלתא וית כל דמיה ישפוך ליסודא דמדבחא׃ ויאכד אלאמאם
מן דמהא באצבעה ויגעל עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאירה יצבה ענד אסאסה׃
ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה
לריח ניחח ליהוה וכפר עליו הכהן ונסלח לו׃ וית כל תרבה יעדי כמא דאתעדא
תרב מעל נכסת קדשיא ויסיק כהנא למדבחא לאתקבלא ברעוא קדם יי׳ ויכפר עלוהי
כהנא וישתביק ליה׃ וגמיע שחמהא ינזעה כמא נזע שחם אלמאעז מן דבח

כחלב זבח השלמים. כאותן אימורין שהן מפורשין בעז האמור אצל שלמים. כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים באימורי עז האמורין בשלמים. ושחט אותה לחטאת. שתהא שחיטתה לשם חטאת. כאשר יוסר חלב הכשב. שנתרבו אימורין באליה את חטאת כשהיא באה כשבה טעונה אליה עם האימורין. אשם: כל מהדורות האש העשויות לשם טאילים בלעז. ושמעה קול אלה. בדבר שהוא עד בו שהשביעוהו שבועה שאם יודע לו בעדות שיעיד לו. או נפש

אסלאמה ויקתרה אלאמאם עלי אלמדבח עלי קראבין אלה ויסתגפר ענה ויגפר לה׃
פ׳ ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה׃ ואם אמר ייתי קרבניה
לחטתא נקבא שלמא ייתינה׃ ואן הו גא בקרבאנה מן אלצאן לאלדכוה פליאת בהא
אנתא צחיחה׃ וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר
ישחט את העלה׃ ויסמוך ית ידיה על ריש חטתא ויכוס יתה לחטתא באתרא
דיכוס ית עלתא׃ ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא לאלדכוה פי מוצע אלצעידה׃
ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה
ישפך אל יסוד המזבח׃ ויסב כהנא מדמא דחטתא באצבעיה ויתין על קרנת
מדבחא דעלתא וית כל דמה ישפוך ליסודא דמדבחא׃ ויאכד אלאמאם מן
דמהא באצבעה ויגעלה עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד
אסאסה׃ ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן
אתם המזבחה על אשי יהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו׃ וית כל
תרבה יעדי כמא דיתעדא תרב אמר מנכסת קדשיא ויסיק כהנא יתהון למדבחא
על קרבניא דיי ויכפר עלוהי כהנא על חובתיה דחב וישתביק ליה׃ וגמיע שחמהא
ינזעה כמא ינזע שחם אלצאן מן דבח אלסלאמה ויקתרהא אלאמאם עלי אלמדבח מע
קראבין אלה ויסתגפר ענה אלאמאם ען כטאה אלדי אכטא ויגפר לה׃
פ׳
ו׳ ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו׃ ב׳ מ״ל בהור׳ דין ודרח׳ לקוס מפניך
ואנש ארי יחוב וישמע קל מומי והוא סהיד. או חזא או ידע אם לא יחוי ויקביל חוביה׃
ואי אנסאן אכטא באן סמע צות חרג והו שאהד. או ראא דלך או עלם בה ולם יכבר
פקד חמל וזרה׃ או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת י״א בטעמים דסמיך יתיב ונוקדים ליתיב פשטא ומשמש דיך הרוסטא מנהגו בכל מקום בו מונה כהורה אחר זכותו חת פיחן ונו׳
בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם׃ או אנש דיקרב
בכל מד עם מסאב או בנבלת חיתא מסאבתא או בנבלת בעירא מסאבא או בנבלת
רחיש מסאב ויהי מכסא מניה והוא מסאב וחב׃ או אי אנסאן דנא בשי מן אלמור
אלנגסה או בנבילת וחש נגס או בנבילה בהימה נגסה או בנבילה שי מן אלדביב אלנגס וגבי דלך ענה והו נגס פאתם׃ או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא
בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם׃ או ארי יקרב בסואבת אנשא לכל סואבתיה

רשי

אשר תגע וגו׳ ולאחר הטומאה הזו יאכל קדשים או יכנס למקדש שהוא דבר שזדונו כרת׃ במסכת שבועות נדרש כן״ ונעלם ממנו׳ הטומאה״ ואשם׳ באכילת קדש או בביאת מקדש״ בטומאת אדם׳ זו טומאת מת״ לכל טומאתו׳ לרבות טומאת מגע זבין וזבות״ אשר יטמא׳ לרבות הנוגע בבועל נדה״ בה׳ לרבות בולע נבלת עוף טהור״ ולא ידע׳ ששכח הטומאה״ ואשם׳ באכילת קודש או בביאת מקדש״ בשפתים׳ ולא בלב״ להרע׳ לעצמו״ או להיטיב׳ לעצמו. כגון אוכל ולא אוכל אישן
ולא

ויקתרהא בג
נאפלה לא
השבע לבב
כבני יהוא
או לאמסתנא
אוא׳ אהו
בניך ובני
באלה ללהו
אתכביאה
חטא נקב
ויתי יה
ויבר עלי
מן אגם נש
לא תגע אר
אדך להקאר
הזין שבלגן
מקרא שא
ויקרא לכוה
חטא יא
מה יא יא
יה
מרוב
יצ אר
ויין לא

דיסתאב בה. ויהי מכוסא מניה. והוא ידע והב׃ או רגא בגנאסת אנסאן בשי מן
נגאסתה מא כבילה אן ינגס בהא פגבי ענה ואתם והו עלם במא פעל׃ או נפש כי
תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם
ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה׃ או אנש ארי יקיים לפרשא בספון לאבאשא
או לאיטבא לכל דיפריש אנשא בקיום ויהי מכוסא מניה. והוא ידע וחב לחדא מאלין׃
או אי אנסאן חלף בלפץ שפתיה לאסאה או לאחסאן עלי גמיע מא ילפץ אלאנסאן
באלימין וגבי דלך ענה תם עלם במא פעל ואתם באחדה מן הדה׃ והיה כי יאשם לאחת
מאלה והתודה אשר חטא עליה׃ ויהי ארי יחוב לחדא מאלין. ויודי דחב עלה׃ פאדא
אתם בואחדה מנהא תם אקר במא אכטא׃ והביא את אשמו ליהוה על חטאתו אשר
חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו׃
וייתי ית אשמיה לקדם יי על חובתיה דחב נקבא מן ענא אמרתא או צפירת עזי לחטאתא.
ויכפר עלוהי כהנא מחובתיה׃ פליאת בקרבאנה ללה עלי כטאה אלדי אכטא אנתא
מן אלגנם נעגה או שאה מן אלמאעז לאלדכוה ויסתגפר ענה אלאמאם מן כטאה׃ ואם
לא תגיע ידו די שה והביא את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה ליהוה
אחד לחטאת ואחד לעלה׃ ואם לא תמטי ידיה כמסת סיתא וייתי ית חובתיה דחב
תרין שפנינין או תרין בני יונה קדם יי חד לחטאתא וחד לעלתא׃ ואן לם תנל ידה
מקדאר שאה פליאת בקרבאנה עלי מא אכטא שפנינין או פרכי חמאם ללה אחד
המא דכוה ואלאכר צעידה׃ והביא אתם אל הכהן והקריב את אשר לחטאת ראשונה
ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל׃ וייתי יתהון לות כהנא ויקריב ית דלחטאתא
קדמיתא וימלוק ית רישיה ממקביל קדליה ולא יפריש׃ פאדא אתא בהם אלי אלאמאם
פליקרב אלדי לאלדכוה אולא ויפצל ראסה מקאבל קפאה ולא יפרזה׃ והזה מדם
החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח חטאת הוא׃ ויזי
מדמא דחטתא על כותל מדבחא ודישתאר בדמא יתמצי ליסודא דמדבחא חטאתא
הוא׃ וינצח מן דמה עלי חאיט אלמדבח ואלפאצל מנה ימציה ענד אספלה כדאך
מא כאן דכוה׃ ואת השני יעשה עלה כמשפט וכפר עליו הכהן מחטאתו אשר חטא

ולא הטיב" לכל אשר יבטא · לרבות לשעבר" ונעלם ממנו · ועבר על שבועתו" כל אלה בקרבן עולה ויורד כמפורש כאן אבל שבועה
שיש בה כפירת ממון אינה בקרבן זה אלא באשם" והקריב את אשר לחטאת ראשונה · חטאת קודמת לעולה להד לפרקליט שנכנס ל
לרצות · ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו" ולא יבדיל · אינו מולק אלא סימן אחד" עורף · הוא גובה הראש שמשפע לצד הצואר" ממול
ערפו · מול הרואה את העורף והוא אורך כל אחורי הצואר · והזה מדם החטאת · בעולה לא הטען אלא מיצוי ובחטאת הזאה ומצוי
אוחז בעוף ומתיז והדם נתז והולך למזבח" חטאת הוא · לשמה כשרה שלא לשמה פסולה" כמשפט · כדת האמורה בעולת
העוף שלנדבה בראש הפרשה"

כי

וְנִסְלַח לוֹ׃ וְיָת תִּנְיָנָא יַעֲבֵיד עֲלָתָא כִּדְחָזֵי וִיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא מֵחוֹבְתֵיהּ דְּחָב וְיִשְׁתְּבֵיק
לֵיהּ׃ ואלתאני יעמלה צעידה כאסירה ויסתגפר ענה אלאמאם מן כטאה אלדי אכטא
ויגפר לה׃ וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ לִשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ לִשְׁנֵי בְּנֵי
יוֹנָה וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת לְחַטָּאת לֹא יָשִׂים עָלֶיהָ
שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לְבֹנָה כִּי חַטָּאת הִוא׃ ואם לא תדרך ידיה לתרתין שפנינן
או לתרין בני יונה. וְיַיְתֵי יָת קָרְבָּנֵיהּ דְּחָב. חַד מִן עַסְרָא בִּתְלָת סְאִין. סֻלְתָּא לְחַטָּאתָא
לָא יְשַׁוֵּי עֲלַהּ מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן עֲלַהּ לְבֻנְתָּא אֲרֵי חַטָּאתָא הִיא׃ ואן לם תנל ידה
תמן שפנינן או פרכי חמאם פליאת בקרבאנה עלי מא אכטא עשר אויבה סמד
לאדכוה לא יצב עליהא דהנא ולא יגעל עליהא לבאנא לאנהא דכוה׃ וֶהֱבִיאָהּ
אֶל הַכֹּהֵן וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלוֹא קֻמְצוֹ אֶת אַזְכָּרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי
יְהוָה חַטָּאת הִוא׃ וְיַיְתִינַהּ לְוָת כַּהֲנָא וְיִקְמוֹץ כַּהֲנָא מִנַּהּ מְלֵי קֻמְצֵיהּ יָת אַדְכָּרְתַּהּ
וְיַסֵּיק לְמַדְבְּחָא עַל קֻרְבָּנַיָּא דַּיְיָ חַטָּאתָא הִיא׃ פאדא אתא בהא אלאמאם קבץ מנהא
אלאמאם מל קבצתה פיחהא פיקתרה עלי אלמדבח מע קראבין אללה כלאף מא תכון
דכוה׃ וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא מֵאַחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ וְהָיְתָה לַכֹּהֵן
כַּמִּנְחָה׃ וִיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא עַל חוֹבְתֵיהּ דְּחָב מֵחֲדָא מֵאִלֵּין וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ. וּתְהֵי לְכַהֲנָא
כְּמִנְחָתָא׃ ויסתגפר ענה אלאמאם ען כטיתה אלדי אכטא בואחדה מן הדה ויגפר לה
פתציר לאלאמאם כסאיר אלהדאיא׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל ז
מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ומליל׃ תם׃ נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא
אֶת אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם׃
אֱנָשׁ אֲרֵי יְשַׁקַּר שְׁקַר. וְיֵחוֹב בְּשָׁלוּ מִקּוּדְשַׁיָּא דַּיְיָ וְיַיְתֵי יָת אֲשָׁמֵיהּ לַיְיָ דְּכַר שְׁלִים מִן
עָנָא בְּפֻרְסָנֵיהּ. כְּסַף סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא לַאֲשָׁמָא׃ אי אנסאן נכת נכתא ואכטא

כי חטאת היא׳ ואין בדין שיהא קרבנו מהודר׃ חטאת היא׳ נקמצה והקטרה לשמה כשרה׳ שלא לשמה פסולה׃ על חטאתו אשר חטא׳
כאן שינה הכתוב שהרי בעשירות ובדלות נאמר מחטאתו וכאן בדלי דלות נאמר על חטאתו דקדקו רבותינו מכאן שאם הטא
כשהוא עשיר והפריש מעות לכשבה או שעירה והעני יביא ממקצתן שתי תורים לכך נאמר מחטאתו כלומר ממקצתו׃ הפריש העו׳
לשתי תורים והעני יביא ממקצתן עשירית האיפה׃ הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר יוסיף עליהן ויביא קרבן עשיר׳ לכך
נאמר על חטאתו׃ מאחת מאלה׳ מאחת משלש כפרות האמורות בענין או בעשירות או בדלות או בדלי דלות׃ ומה הב׳ שיכול
החמורים שבהם יהיו בכשבה או שעירה והקלין יהיו בעוף והקלין שבקלין יהיו בעשירית האיפה׃ ת״ל מאחת מאלה׳ להשוות קלין
וחמורין לכבשה אם השיגה ידם ׳ ואת החמורים לקלין לעשירית האיפה בדלי דלות׃ והיתה לכהן כמנחה׳ ללמד על מנחת חוטא
שיהיו שייריה נאכלין זהו לפי פשוטו׳ ורבותינו דרשו והיתה לכהן שאם חוטא זה כהן הוא תהא כמנחת נדבת כהן שהיא בכליל
תהיה לא תאכל׃ נפש כי תמעול מעל אין מעילה בכל מקום אלא שינוי וכה״א וימעלו באלהי אבותם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ וכה״א
בסוטה ומעלה בו מעל׃ וחטאה בשגגה מקדשי יי׳ שנהנה מן ההקדש׃ והיכן הוזהר נאמר כאן חטא ונאמר להלן חטא בתרומה
ולא ישאו עליו חטא מה להלן הזהיר אף כאן הזהיר׳ או מה להלן לא הזהיר אלא על האוכל אף כאן לא הזהיר אלא על האוכל׳
ת״ל תמעול מעל ריבה׃ קדשי יי׳ המיוחדים לשם יצאו קדשים קלים׃ איל׳ לשון קשה כמו ואת אילי הארץ לקח אף כאן קשה
בן שתי שנים׃ בערכך כסף שקלים׳ שיהא שוה שתי סלעים׃ ואת אשר חטא מן הקדש ישלם׳ קרן וחומש להקדש׃ ולא ידע
ואשם והביא׳ הענין הזה מדבר במי שבא

סהוא בשי מן אקראס תלה פיאת בקרבאנה ללה ככשא צחיחא מן גנם בקימתה
מתקאין פצה במתקאל אלקדס לאלקרבאן: ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמישיתו
יוסף עליו ונתן אתו לכהן והכהן יכפר עליו באיל האשם ונסלח לו: וית דחב מן
קודשא ישלים וית חומשיה יוסיף עלוהי ויתין יתיה לכהנא וכהנא יכפר עלוהי
בדכרא דאשמא וישתביק ליה: ואלדי אכטא בה מן אלקדס יסלם מתלה ומכמסה יזיד עליה
ויעטיה ללאמאם והו יסתגפר ענה בכבש אלקרבאן ויגפר לה: פ
ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם
ונשא עונו: ואם אנש ארי יחוב ויעביד חדא מכל פקודיא דיי דלא כשרין לאתעבדא
ולא ידע וחב ויקביל חוביה: ואי אנסאן אכטא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא
תעמל ולם יעלם באנה קד אתם וחמל וזרה: והביא איל תמים מן הצאן בערכך
לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו: וייתי
דכר שלים מן ענא בפרסניה לאשמא לות כהנא ויכפר עלוהי כהנא על שלותיה
דאשתלי והוא לא ידע וישתביק ליה: פיאת בכבש צחיח מן גנם בקימתה לאלקרבאן
אלאתמאם ויסתגפר ענה אלאמאם ען סהוה אלדי סהא והו לא יעלם ויגפר לה: אשם
הוא אשם אשם ליהוה: אשמא הוא על חובתיה דחב אשמא יקריב קדם יי: הו קרבאן
אתם ען אתמה אלדי אתם ללה: פ
וידבר יהוה אל משה לאמר: נפש כי תחטא ומעלה מעל ביהוה וכחש בעמיתו בפקדון
או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו: אנש ארי יחוב וישקר שקר קדם יי ויכדיב

רשי

שבא ספק כרת לידו ולא ידע אם עבר עליו אם לאו כגון חלב ושומן לפניו וכסבור ששתיהן היתר ואכל את האחת ואמרו לו אחת
של חלב היתה ולא ידע אם זו של חלב אכל הרי זה מביא אשם תלוי ומגין עליו כל זמן שלא נודע שודאי חטא ואם נודע לו
לאחר זמן יביא חטאת: ולא ידע ואשם ונשא עונו: ר' יוסי הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע על אחת כמה שיענש את מי
שידע: ר' יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים צא ולמד מאדם הראשון שלא נצטוה אלא על מצות לא תעשה ועבר
עליה ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות וכי איזו מדה מרובה של טובה או של פורענו
הוי אומר מדה טובה אם מדת פורענות היא מעוטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו מדה טובה המרובה עאכו היושב
לו מן הפיגולין והנותרות והמתענה ביום הכפורים עאכו שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות: ר' עקיבה
אומר הרי הוא אומר על פי שנים עדים או שלשה וגו' אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט לך הכתוב בשלשה אלא להביא
שלישי להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא בהן לענין עונש והזמה אם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה
עאכו שישלם שכר טוב לעושי מצוה כעושי מצוה: ר' אלעזר בן עזריה אומר כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה
לא תשוב לקחתו וגו' והא שכר נוטל על כך הרי הוא אומר למען יברכך וגו' הא קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו
מצוה בלא ידע אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה ממנו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הקב"ה קובע לו
ברכה: בערכך לאשם: בערך האמור למעלה: אשר שגג והוא לא ידע: הא אם ידע לאחר זמן לא יתכפר לו באשם
זה עד שיביא חטאת: הא למה זה דומה לעגלה ערופה שנערפה ואחר כך נמצא ההורג הרי זה יהרג: אשם הוא אשם אשם
הראשון כולו קמוץ שהוא שם דבר והאחרון חציו קמוץ וחציו פתח שהוא לשון פעל ואם תאמר מקרא שלא לצורך הוא כבר
דרוש הוא בתורת כהנים: אשם אשם להביא אשם שפחה חרופה שיהא איל בן שתי שנים יכול שאני מרבה אשם נזיר ואשם
מצורע ת"ל הוא: נפש כי תחטא: אמר ר' עקיבה מה ת"ל ומעלה מעל ביי' לפי שכל המלוה והלווה והנושא והנותן אינו ע
עושה אלא בעדים ובשטר לפיכך בזמן שהוא מכחש מכחש בעדים ובשטר אבל המפקיד מעות אצל חבירו ואינו רוצה שתדע בו נשמה
אלא ג' שביניהם לפיכך כשהוא מכחש מכחש בשלישי שביניהם: או בתשומת יד: ששם ממון בידו להתעסק או במלוה: או בגזל

כחבריה בפקדונא או בשותפות ידא או בגזילא או עשק ית חבריה׃ אי אנסאן
אכטא באן נכת נכתא כתלה פאנגחד צאחבה כודיעה או כמעאמלה או גצב או
גשם צאחבה׃ או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה
האדם לחטא בהנה׃ או אשכח אבידתא וכדיב בה ואשתבע על שקרא על חדא
מכל דיעביד אנשא למחב בהון׃ או וגד צאלה פאגחדהא וחלף עלי באטל עלי אי
כלה מן גמיע מא יעמל אלאנסאן ליכטי בהא׃ והיה כי יחטא ואשם והשיב את
הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את
האבדה אשר מצא׃ ויהי ארי יחטי ויחוב ויתיב ית גזילא דגזל או ית עשקא דעשק
או ית פקדונא דאתפקד לותיה או ית אבידתא דאשכח׃ פאדי קד אכטא ואתם פלי
ירד אלגצב אלדי גצבה או אלגשם אלדי גשמה או אלודיעה אלדי אודעה ענדה או אלצאלה
אלתי וגדהא׃ או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף
עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו׃ או מכולא דאשתבע עלוהי לשקרא וישלים
יתיה ברישיה וחומשוהי יוסיף עלוהי לדהוא דיליה יתנניה ביומא דחובתיה׃ או מא
סוי דלך ממא חלף עליה באטלא פירדה בראסה ויזיד עליה כמסה ויעטיה לאלדי
הו לה פי יום אעתראפה בדנבה׃ ואת אשמו יביא ליהוה איל תמים מן הצאן בערכך
לאשם אל הכהן׃ וית אשמיה ייתי לקדם יי דכר שלים מן ענא בפרסניה לאשמא לות
כהנא׃ ויאת בקרבאנה ללה כבש צחיח מן אלגנם בקימתה ללקרבאן אלאתאם׃
וכפר עליו הכהן לפני יהוה ונסלח לו על אחת מכל אשר יעשה לאשמה בה׃
ויכפר עלוהי כהנא קדם יי וישתביק ליה על חדא מכל דיעביד למחב בה׃ ויסתגפר
ענה אלאמאם בין ידי אללה ויגפר לה עלי איה כלה מן גמיע מא יעמל פיאתם בהא׃

קי״א פסוקים סימן דעואל גג״ד למנחה ושני וחמשי

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומ׳ תס׳ צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה
הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו׃ פקיד

שגזל מידו בכח׃ או עשק׃ הוא שכר שכיר׃ וכחש בה׃ שכפר׃ על אחת מכל אלה׃ אשר יעשה האדם לחטוא בהנה׃ לישבע על שקר לכפירת ממון׃ כי יחטא ואשם׃ כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהודות כי יחטא ואשם׃ בראשו׃ הוא הקרן ראש הממון׃ לאשר הוא לו׃ למי שהממון שלו׃ השלם פרשת ויקרא בסייעתא דשמיא׃

צו את אהרן אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות׃ אמר ר׳ שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס׃ זאת תורת העולה׃ הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה וללמד על הפסולים איזה אם עלה ירד ואיזה אם עלה לא ירד שכל תורה לרבות הוא בא לומר תורה אחת לכל העולים ואפילו פסולים שאם עלו לא ירדו׃ היא העולה׃ למעט את הרובע (פי׳ לאדם) ואת הנרבע (פי׳ מן האדם) וכיוצא בהן שלא היה פיסולן בקדש שנפסלו קודם שבאו לעזרה׃ מדו בד׃ היא הכתונת ומה ת״ל מדו שתהא כמדתו׃ על בשרו׃ שלא יהא דבר חוצץ בנתיים׃ והרים את הדשן׃ היה חותה מלוא המחתה מן המאוכלות הפנימיות ונותן במזרחו של כבש׃ הדשן אשר תאכל האש את העולה ועשאתה דשן מאותו דשן
ירים׃

יַת אַהֲרֹן וְיַת בְּנוֹהִי לְמֵימַר דָּא אוֹרָיְתָא דַעֲלָתָא הִיא עֲלָתָא דְמִתּוֹקְדָא עַל מַדְבְּחָא
כָּל לֵילְיָא עַד צַפְרָא וְאִישָׁתָא דְמַדְבְּחָא תְּהֵי יָקְדָא בֵיהּ׃ מר הרון ובניה קאילא
הדה שריעה׳ אלצעידה הי אלצעידה תוצע עלי וקיד עלי אלמדבח טול אלליל אלי ג׳
גדאה ונאר אלמדבח תתוקד עליה׃ וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בַד וּמִכְנְסֵי בַד יִלְבַּשׁ עַל
בְּשָׂרוֹ וְהֵרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוֹ אֵצֶל
הַמִּזְבֵּחַ׃ וְיִלְבַּשׁ כָּהֲנָא לְבוּשִׁין דְּבוּץ וּמִכְנְסִין דְּבוּץ יִלְבַּשׁ עַל בִּסְרֵיהּ וְיַפְרֵישׁ יַת
דִּשְׁנָא דְּתֵיכוּל אִישָׁתָא יַת עֲלָתָא עַל מַדְבְּחָא וִישַׁוְּיֵנֵּיהּ בִּסְטַר מַדְבְּחָא׃ וילבס ד׳
אלאמאם קמיץ מן עשר וסראויל מן עשר ילבס עלי בדנה וירפע אלרמאד אלתי תאכל
נאר אלצעידה עלי אלמדבח ויגעלה לזק אלמדבח׃ וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים
אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל מָקוֹם טָהוֹר׃ וְיַשְׁלַח יַת לְבוּשׁוֹהִי
וְיִלְבַּשׁ לְבוּשִׁין אָחֳרָנִין וְיַפֵּיק יַת דִּשְׁנָא לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא לַאֲתַר דְּכֵי׃ ויסלך תיאבה
וילבס תיאב אכר ויכרג אלרמאד אלי כארג אלעסכר אלי מוצע טאהר׃ וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ ה׳
תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ
חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים׃ וְאִישָׁתָא עַל מַדְבְּחָא תְּהֵי יָקְדָא בֵיהּ לָא תִטְפֵּי וִיבַעַר עֲלַהּ כָּהֲנָא
אָעִין בִּצְפַר בִּצְפַר וְיִסְדַּר עֲלַהּ עֲלָתָא וְיַסֵּיק עֲלַהּ תַּרְבֵּי נִכְסַת קֻדְשַׁיָּא׃ ואלנאר עלי ו׳
מדבח תקד פיה לא תטפא וישעל עליהא אלאמאם חטבא פי כל גדאה וינצד עליהא
אלצעידה ויקתר עליהא שחום אלסלאמה׃ אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה׃
אִישָׁתָא תְּדִירָא תְּהֵי יָקְדָא עַל מַדְבְּחָא לָא תִטְפֵּי׃ כדאך אלנאר דאימא תקד עלי
אלמדבח לא תטפא׃ וְזֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקְרֵב אֹתָהּ ז׳
בְּנֵי אַהֲרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ וְדָא אוֹרָיְתָא דְּמִנְחָתָא דִּיקָרְבוּן יָתַהּ בְּנֵי
אַהֲרֹן קֳדָם יְיָ לִקְדָם מַדְבְּחָא׃ והדה שריעה אלהדיה אן יקדמהא בני הרון בין ידי אללה
אלי אלמדבח׃ וְהֵרִים מִמֶּנּוּ בְּקֻמְצוֹ מִסֹּלֶת הַמִּנְחָה וּמִשַּׁמְנָהּ וְאֵת כָּל הַלְּבֹנָה אֲשֶׁר

ירים הרומה ושמו אצל המזבח׳ ופשט את בגדיו׳ אין זו חובה אלא דרך ארץ שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדיו שהוא משמש
בהן תמיד׳ בגדים שבישל בהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו לכך ולבש בגדים אחרים׳ פחותין מהן׳ והוציא את הדשן
הצבור בתפוח כשהוא רובה ואין מקום למערכה מוציאו משם ואין זו חובה בכל יום אבל התרומה חובה בכל יום׳ והאש על המזבח
תוקד בו׳ ריבה כאן יקידות הרבה על מוקדה׳ ואש המזבח תוקד בו׳ והאש על המזבח תוקד בו׳ אש תמיד תוקד על המזבח׳ כולן
נדרשו במסכת יומא שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם׳ וערך עליה העולה׳ עולת תמיד היא תקדים׳ חלבי השלמים
אם יביאו שם שלמים׳ ורבותינו למדו מכאן עליה על עולת הבוקר השלם כל הקרבנות כולם מכאן שלא יהא דבר מאוחר
לתמיד של בין הערבים׳ אש תמיד׳ אש שנ׳ בו תמיד היא שמדליקין בה את הנרות שנ׳ בה להעלות נר תמיד את היא מעל
מזבח החיצון הוקד׳ לא תכבה׳ המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין׳ וזאת תורת המנחה׳ תורה אחת לכולן להטעינן
שמן ולבונה האמורין בענין׳ שיכול אין לי טעונות שמן ולבונה אלא מנחת ישראל שהיא נקמצת׳ מנחת כהנים שהיא כליל מנין
להוליד׳ הקרב אותה׳ היא הגשה בקרן דרומית מערבית׳ לפני יי׳ הוא מערב שהוא לצד אהל מועד׳ אל פני המזבח
הוא הדרום שהוא פניו של מזבח שהכבש נתון לאותו הרוח׳ בקומצו׳ שלא יעשה מדה לקומץ׳ מסלת המנחה׳

על המנחה והקטיר המזבח ריח ניחח אזכרתה ליהוה: ויפריש מניה בקמציה
מסלתא דמנחתא וממשחה וית כל לבונתא דעל מנחתא ויסיק למדבחא
לאתקבלא ברעוא אדכרתה ק״י: ויִרפע מנהא בקבצתה מן סמידהא ודהנהא
וגמיע אללבאן אלדי עליהא ויקתר פיחהא עלי אלמדבח קבול מרצי ללה: והנותרת
ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדש בחצר אהל מועד יאכלוה:
ודישתאר מנה ייכלון אהרן ובנוהי פטיר תתאכיל באתר קדיש בדרת משכן
זמנא ייכלונה: ואלפאצל מנהא יאכלה הרון ובניה פטירא תוכל פי מוצע מקדס
פי צחן כבא אלמחצר יאכלוהא: לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש פ׳ לפוף
קדשים הוא כחטאת וכאשם: לא תתאפי חמיע חולקהון יהבית יתה מקרבני
קדש קדשין היא כחטתא וכאשמא: לא תכבז כמירא געלתהא קסמהם מן
קראביני מן כואץ אלאקדאס היכלדכוה וקרבאן אלאתם: כל זכר בבני אהרן יאכלנה
חק עולם לדרתיכם מאשי יהוה כל אשר יגע בהם יקדש: כל דכורא בבני אהרן
ייכלנה קים עלם לדריכון מקרבניא דיי כל דיקרב בהון יתקדש: כל דכר מן בני הרון
יאכלהא רסם דהר עלי מר אגיאלכם מן קראבין אללה כל מן לאמסהא תקדס: פ׳
ג׳ וידבר יהוה אל משה לאמר: זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליהוה ביום המשח
אתו עשירת האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב: דין קרבנא
דאהרן ודבנוהי דיקרבון ק״י ביומא דירבון יתיה חד מן עסרא בתלת סאין סלתא
מנחתא תדירא פלגותה בצפרא ופלגותה ברמשא: הדא קרבאן הרון ובניה
אלדי יקרבוה ללה פי יום מסח עשר אויבה סמיד הדייה דאימא נצפהא נגדאה
ונצפהא כעשי: על מחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תפיני מנחת פתים תקריב ריח
ניחח ליהוה: על מסריתא במשחא תתעביד רביכא תיתינה תופיני מנחת בצועין תקריב
לאתקבלא ברעוא ק״י: עלי טאבק בדהן תעמל סתותייה תאתי בהא רפלה תכון תרדא

ותשמנה: מכאן שקומץ ממקום שנתרבה שמנה: ואת כל הלבונה אשר על המנחה והקטיר: שמלקט את לבונתה לאחר
קמיצה ומקטיר ולפי שלא פירש כאן אלא באחת מן המנחות בויקרא הוצרך לשנות פרשה זו לכלול כל המנחות כמשפטן: במקום
קדוש: ואיזהו בחצר אהל מועד: לא תאפה חמץ חלקם: אף השיירים אסורין בחימוץ: כחטאת וכאשם: מנחת חוטא הרי הוא
כחטאת לפיכך קמצה שלא לשמה פסולה: מנחת נדבה הרי היא כאשם לפיכך קמצה שלא לשמה כשרה: כל זכר: אף בעלי מומין
למה נאמר אם לאכילה הרי כבר נאמר לחם אלהיו מקדשי הקדשים וגו׳ אלא לרבות בעלי מומין למחלוקת: כל אשר יגע
בהם: קדשים קלים או חולין שיגעו בה ויבלעו ממנה: יקדש: להיות כמוה שאם פסולה יפסלו ואם כשרה יאכלו כחומר
המנחה: זה קרבן אהרן ובניו: אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה אבל כהן גדול בכל
יום שנ׳ מנחה תמיד והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה חק עולם: מורבכת: חלוטה ברותחין כל צרכה: תפיני:
אפויה אפיות הרבה אחר חליטתה אופה בתנור וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים: מלמד שטעונה פתיתה:
המשיח תחתיו מבניו: המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר: אין בקומצה להיות שייריה נאכלין אלא כולה כליל וכן כל
מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל: כולה שוה לגבוה: המחטא אותה: העובד עבודתה שהיא נעשית
חטאת על ידו: המחטא אותה יאכלנה: הראוי לעבודה: יצא טמא בשעת זריקת דמים שאינו חולק בבשר

ואת

תקרבהא קבולא מרצייא ללה׃ והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם
ליהוה כליל תקטר׃ וכהנא דיתרבא תחותוהי מבנוהי יעביד יתה קים עלם קדם יי
גמיר תתסק׃ וכדׄלך אלאמאם אלמסתכלף בעדה מן בניה יצנעהא רסם אלדהר ללה
גמלה תקתר׃ וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל׃ וכל מנחתא דכהנא גמיר תהי לא
תתאכיל׃ וסאיר הדאיא אלאמאם תקתר גמלה ולא תוכל׃ פ׳
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום ד
אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני יהוה קדש קדשים הוא׃ מליל עם אהרן ועם
בנוהי למימר דא אוריתא דחטתא באתרא דתתנכיס עלתא תתנכיס חטתא קדם יי קדש
קודשין היא׃ מר הרון ובניה קאילא הדה שריעה אלדכוה פי מוצע תדבח אלצעידה תדבח
אלדכוה בין ידי אללה אד הי מן כואץ אלאקדאס׃ הכהן המחטא אתה יאכלנה במקום קדש
תאכל בחצר אהל מועד׃ כהנא דמכפר בדמה ייכלנה באתר קדיש תתאכיל בדרת
משכן זמנא׃ אלאמאם אלמדכי בהא יאכלהא ופי מוצע מקדס תוכל פי צחן כבא ט׳
אלמחצר׃ כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס
במקום קדש׃ כל דיקרב בבסרה יתקדש ודידי מדמה על לבושא דידי עלה יתחוור
באתר קדיש׃ כל מן דנא בלחמהא תקדס ואן אנתצח מן דמהא אלדי ינצח מנהא עלי
תוב פאגסל פי מוצע מקדס׃ וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחשת בשלה
ומרק ושטף במים׃ ומן דחסף דתתבשל ביה יתבר ואם במנא דנחשא תתבשל ותמריק
וישתטיף במיא׃ ואנא כזף אלדי תטבך פיה יכסר ואן טבכת פי אנא נחאס פאלדלך
ויגסל באלמא׃ כל זכר בכהנים יאכל אתה קדש קדשים הוא׃ כל דכורא בכהניא
ייכול יתה קדש קודשין היא׃ כל דכר מן אלאימה יאכלהא אד הי מן כואץ אלאקדאס׃ וכל
חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף׃ וכל חטתא דיתעל
מדמה למשכן זמנא לכפרא בקדשא לא תתאכיל בנורא תתוקד׃ וכל דכוה ידכל מן דמהא אלי
כבא אלמחצר ליסתגפר בהא פי אלקדס לא תוכל בל תחרק באלנאר׃ פ
וזאת תורת האשם קדש קדשים הוא׃ ודא אוריתא דאשמא קדש קדשין הוא׃ והדה ה

ולא לומר שאוסר שאר כהנים באכילתה חוץ מן הזורק דמה שהרי נאמר למטה כל זכר בכהנים יאכל אותה׳׳ כל אשר יגע ב
בבשרה׃ כל דבר אוכל אשר יגע בה ויבלע ממנה׳׳ יקדש׃ להיות כמוה אם פסולה תיפסל ואם היא כשרה תאכל כחומר שבה׳׳
ואשר יזה מדמה על הבגד׃ ואם הוזה מדמה על הבגד אותו מקום הדם׳ הבגד אשר יזה עליה תכבס בתוך העזרה׳׳ אשר יזה
יהא כזה כמו ולא יטה לארץ מנלם יהא נטוי׳׳ ישבר׃ לפי שהבליעה נבלעת בו נעשית נותר והוא הדין לכל הקדשים׳ ומורק מיוב טו
לשון תמרוקי הנשים אשקורנט״ט בלעז׳׳ ומורק ושוטף׃ לפלוט את בליעתו׳ אבל כלי חרס לימדך הכתוב כאן שאינו יוצא מידי
דופיו לעולם׳׳ כל זכר בכהנים יאכל אותה׃ הא למדת שהמחטא אותה האמור למעלה לא להוציא שאר הכהנים אלא להוציא
את שאינו ראוי לחיטוי׳׳ וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד וגו׃ שאם הכניס מדם חטאת החיצונה לפנים פסולה׳׳
קדש קדשים הוא׃ הוא קרב ואין תמורתו קריבה׳׳ ואת כל חלבו׃ עד כאן לא נתפרשו אימורין באשם לכך הוזקק

שריעה קרבאן אלאתם הו איצא מן כואץ אלאקדאס׃ במקום אשר ישחטו את העלה
ישחטו את האשם ואת דמו יזרק על המזבח סביב׃ באתרא דיכסון ית עלתא יכסון
ית אשמא וית דמיה יזרוק על מדבחא סחור סחור׃ פי מוצע אלצעידה ידבח (תדבח) קרבאן
קרבאן אלאתם ודמה ירש עלי אלמדבח מסתדירא׃ ואת כל חלבו יקריב ממנו את
האליה ואת החלב המכסה את הקרב׃ וית כל תרביה יקריב מניה ית אליתא וית תרבא
דחפי ית גוא׃ וגמיע שחמה ירפע מנה אלאליה ואלתרב אלמגטי אלגוף׃ ואת שתי הכלית
ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכלית יסירנה׃
וית תרתין כוליין וית תרבא דעליהון דעל גססיא וית חצרא דעל כבדא על כוליתא
יעדינה׃ ואלכלותין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזאידה אלכבד מע אלכלא
ינזעהא׃ והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה ליהוה אשם הוא׃ ויסיק יתהון כהנא
למדבחא קרבנא קדם יי׳ אשמא הוא׃ ויקתרהם אלאמאם עלי אלמדבח קרבאנא ללה כדאך
מא יציר קרבאן אלאתם׃ כל זכר בכהנים יאכלנו במקום קדוש יאכל קדש קדשים
הוא׃ כל דכורא בכהנא ייכלניה באתר קדיש יתאכיל קדש קדשין הוא׃ כל דכר
מן אלאימה יאכלה ופי מוצע מקדס יוכל לאנה מן כואץ אלאקדאס׃ כחטאת
כאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה׃ כחטתא כין אשמא אוריתא חדא
להון כהנא דיכפר ביה דיליה יהי׃ קרבאן אלאתם כאלדכוה שריעה ואחדה להמא
אלאמאם אלדי יכפר בה לה יכון׃ והכהן המקריב את עלת איש עור העלה אשר הקריב
לכהן לו יהיה׃ וכהנא דמקריב ית עלת גבר משך עלתא דיקריב לכהנא דיליה יהי׃
ואלאמאם אלמקרב צעידה אנסאן פגלדהא בעד תקריבהא יכון לה׃ וכל מנחה אשר
תאפה בתנור וכל נעשה במרחשת ועל מחבת לכהן המקריב אתה לו תהיה׃ וכל
מנחתא דתתאפי בתנורא וכל דתתעביד ברדתא ועל מסריתא לכהנא דמקריב יתה
דיליה תהי׃ וכל הדייה מא יכבז פי תנור או יעמל פי טנגיר או עלי טאגן אלאמאם
[illegible]מקרבהא לה תכון׃ וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו׃ דעת ר׳ יעקב נומבדון הביא דמונה וש"ן בלוח הטעיות שלו
וכל מנחתא [illegible]א במשח ודלא פילא לכל בני אהרן תהי גבר כאחוהי׃ וכל הדייה מלתותה כדהן

בפרשה ויקרא

לפרש כאן אבל חטאת כבר נתפרשה בה בויקרא רבה׃ את האליה׃ לפי שאשם אינו בא אלא איל או כבש ואיל וכבש נתרבו באליה׃ אשם הוא׃ עד שינתק שמו ממנו ליאמר על אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו אעפ"י שעומד להיות דמיו עולה לקיץ המזבח אם שחטו סתם אינו כשר לעולה קודם שינתק לרעייה ואינו בא ללמד על האשם שיהא פסול שלא לשמו כמו שדרשנו הוא הכתוב בחטאת לפי שהאשם לא נאמר בו אשם הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר׃ קדש קדשים הוא׃ בתורת כהנים הוא נדרש׃ תורה אחת להם׃ בדבר זה׃ לכהן אשר יכפר בו׃ הראוי לכפרה חולק בו פרט לטבול יום ומחוסר כפורים ואונן שאינו חולק בעבודה׃ לכהן המקריב אותה לו תהיה׃ יכול לו לבדו ת"ל לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו׃ יכול לכולן ת"ל לכהן המקריב אותה וגו׳ הא כיצד לבית אב של יום שמקריבין אותה׃ בלולה בשמן׃ זו מנחת נדבה׃ וחרבה׃ זו מנחת חוטא ומנחת קנאות שאין בהן שמן׃ אם על תודה יקריבנו׃ אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו כגון יורדי הים והולכי מדברות

וחבושי

או גאפה לגמיע בני הרון תכון ואחד כאכר׃ פ'
וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליהוה׃ וזא אוריתא דנכסת קדשיא דיקריב
קדם יי׃ והדה שריעה דבח סלאמה אלדי יקרבה ללה׃ אם על תודה יקריבנו והקריב על
זבח התודה חלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרבכת
חלת בלולת בשמן׃ אם על תודתא יקרבניה ויקריב על נכסת תודתא גריצן פטירן
דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח וסלת רביכא גריצן דפילן במשח׃
אן קרבה עלי שכר פיקרב מעה גראדק פטיר מלתות בדהן ורקאק פטיר
ממסוחה בדהן וסמיד רפך גראדק מלתותה בדהן׃ על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו
על זבח תודת שלמיו׃ על גריצן דלחים חמיע יקריב קרבניה על נכסת תודת
קדשוהי׃ מע גראדק מן כמיר יקרב קרבאנה מע דבח שכר סלאמתה׃ והקריב
ממנו אחד מכל קרבן תרומה ליהוה לכהן הזרק את דם השלמים לו יהיה׃ ויקריב
מניה חד מכל קרבנא אפרשותא קדם יי לכהנא דיזרוק ית דם נכסת קדשיא דיליה יהי׃
פיקרב מן דלך ואחדא מן כל קרבאן רפיעה ללה ללאמאם אלדי ינצח דם דבח
סלאמה לה יכון׃ ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר׃ ובשר
נכסת תודת קדשוהי ביום קרבניה יתאכיל לא יצנע מניה עד צפרא׃ ולחם דבח שכר
סלאמתה פי יום קרבאנה יוכל לא יבקי מנה אלי אלגדאה׃ ואם נדר או נדבה זבח קרבנו
ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת והנותר ממנו יאכל׃ ואם נדרא או נדבתא נכסת
קרבניה ביומא דיקריב ית נכסתיה יתאכיל ובביומא דבתרוהי ודישתאר מניה יתאכיל׃
ואן כאן קרבאנה נדרא או תברעא פאליוכל פי יום תקריבה לה ומן גד ומא פצל מנה יוכל׃
והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף׃ ודישתאר מבסר נכסתא ביומא תליתאה
בנורא יתוקד׃ ומא פצל מן לחם אלדבח אלי אליום אלתאלת פליחרק באלנאר׃ ואם האכל יאכל
מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש
האכלת ממנו עונה תשא׃ ואם אתאכלא יתאכיל מבסר נכסת קדשוהי ביומא תליתאה

והבוש׳ בית החקורים וחולה שהן צריכין להודות שכתוב בהן יודו לה׳ חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה חס על
אחת מאלו כדר׳ שלמים קללו שלמי תודה הן וטעונין לחם האמור בענין ואין נאכלין אלא ליום ולילה כמו שמפורש בענין כאן
והקריב על זבח התודה ד׳ מיני לחם חלות ורקיקין ורבוכה שלשה מיני מצה וכתוב על חלות לחם חמץ וגו׳ וכלמין ומין עשר
חלות כך מפורש במנחות ושיעורן חמש סאין ירושלמיות שהן שש מדבריות והן עשרים עשרון׳ מורבכת׳ לחם חלוט ברותחין
כל צרכו׳ יקריב קרבנו על זבח׳ מגיד שאין הלחם קדוש קדושת הגוף ליפסל ביוצא וטבול יום ולצאת לחולין בפדיון עד שישחט
הזבח׳ אחד מכל קרבן׳ לחם אחד מכל מין יטול תרומה לכהן העובד עבודתה והשאר נאכל לבעלים ובשרה לבעלים חוץ מחזה
ושוק שבה כמו שמפורש למטה תנופת חזה ושוק בשלמים והתודה קרויה שלמים׳ ביום קרבנו יאכל׳ ובזמן בשרה זמן לחמה׳
ובשר זבח תודת שלמיו׳ יש כאן רבויין הרבה לרבות חטאת ואשם ואיל נזיר וחגיגת י״ד שיהיו נאכלין ליום ולילה׳ לא יניח ממנו
עד בקר׳ אבל אוכל הוא כל הלילה אם כן למה נאמר עד חצות כדי להרחיק אדם מן העבירה׳ ואם נדר או נדבה׳ של הבאתה
על הודאה של נס אינה טעונה לחם ונאכלת לשני ימים כמו שמפורש בענין׳ וממחרת והנותר ממנו בראשון יאכל ו״ו זו יתירה
היא ויש כמוהו הרבה במקרא כגון ולה כבו נבשן ואיה וענה׳ תה וקדש וצבא מרמס׳ ואם האכל יאכל וגו׳ במחשב בשחיטה לאכלו

לא יהי לרעוא דמקריב יתיה לא יתחשיב ליה מרחק יהי ואנש דייכול מניה חוביה
יקביל׃ ואן אכל מנה פי אליום אלתאלת פלא ירתצא אלמקרב לה לא יחסב לה בל יכון כא
אלכס ואי אנסאן אכל מנה פקד חמל וזרה׃ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל
באש ישרף והבשר כל טהור יאכל בשר׃ ובסר קודשא דיקרב בכל מסאב לא
יתאכיל בנורא יתוקד ובסר קודשא כל דידכי לקודשא ייכול בסר קודשא׃ ולחם אל
אקדאס אן דנא בשי מן אלנגאסאת פלא יוכל בל יחרק באלנאר ואלטאהר מנה פלא
יאכלה אלא טאהר׃ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר ליהוה וטמאתו
עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה׃ ואנש דייכול בסרא מנכסת קודשיא דקדם יוי וסואבתיה
עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מעמיה׃ ואי אנסאן אכל לחמא מן דבח אלסלאמה אלדי
ללה ונגאסתה עליה ינקטע דלך אלאנסאן מן קומה׃ ונפש כי תגע בכל טמא בטמאת
אדם או בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר ליהוה
ונכרתה הנפש ההוא מעמיה׃ ואנש ארי יקרב בכל מסאב בסואבת אנשא או בבעירא
מסאבא או בכל שקיץ מסאב וייכול מבסר נכסת קודשיא דקדם יוי וישתיצי אנשא ההוא
מעמיה׃ ואי אנסאן לאמס שיא מן אלנגאסאת בנגאסה אנסאן או בהימה נגסה או
בשי מן אלדביב אלנגס פאכל שי מן דבח אלסלאמה אלדי ללה פינקטע דלך אלאנסאן
מן קומה׃ פ

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וכשב ועז
לא תאכלו׃ מליל עם בני ישראל למימר כל תרב תור ואמר ועז לא תיכלון׃ מר בני
אסראיל קאילא כל שחם בקר וצאן ומאעז לא תאכלוה׃ וחלב נבלה וחלב טרפה
יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלהו׃ ותרב נבילא ותרב תבירא יתעביד לכל
עבידא ומיכל לא תיכלוניה׃ ושחם אלנבילה ושחם אלסקימה אסתעמלוה פי כל צנעה
ואכל לא תאכלוה׃ כי כל אכל חלב מן הבהמה אשר יקריב ממנה אשה ליהוה ונכרתה
הנפש האכלת מעמיה׃ ארי כל דייכול תרבא מן בעירא דיקריב מנה קרבנא קדם

בשלישי הכתוב מדבר׳ יכול אם אכל ממנו בשלישי יפסל למפרע׳ ת״ל המקריב לא ייחשב׳ בשעת הקרבה הוא נפסל ואינו נפסל
בשלישי וכן פירושו בשעת הקרבתו לא תעלה זאת במחשבה ואם חישב פגול יהיה״ והנפש האכלת ממנו אפי׳ בתוך הזמן
עונה תשא״ והבשר׳ של קדש שלמים אשר יגע בכל טמא לא יאכל״ והבשר׳ לרבות אבר שיצא מקצתו שהפנימי מותר״ ומאמר
כל טהור יאכל בשר׳ מה ת״ל לפי שנ׳ ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל׳ יכול לא יאכלו שלמים אלא הבעלים׳ ת״ל כל טהור יאכל
בשר״ וטמאתו עליו׳ בטומאת הגוף הכתוב מדבר אבל טהור שאכל את הטמא אינו ענוש כרת אלא אזהרה״ והבשר אשר יגע בכל
טמא וגו׳ ואזהרת טמא שאכל את הטהור אינה מפורשת בתורה אלא חכמים למדוה בגזרה שוה׳ שלש כריתות אמורים באוכלי
קדשים בטומאת הגוף ודרשום רבותינו בשבועות אחת לכלל ואחת לפרט ואחת ללמד על קרבן עולה ויורד שלא נאמר אלא על
טומאת מקדש וקדשיו״ יעשה לכל מלאכה׳ בא ולימד על החלב שאינו מטמא טומאת נבילות״ ואכול לא תאכלוהו׳ אמרה
תורה יבוא איסור נבלה וטרפה ויחול על איסור חלב שאם אכלו יתחייב אף על לאו של נבלה ולא תאמר אין איסור חל על
איסור״ לעוף ולבהמה׳ פרט לדם דגים וחגבים״ בכל מושבותיכם׳ לפי שהוא חובת הגוף ואינה חובת קרקע נוהגת בכל מושבותיכם
ובמס׳ קידושי׳ בפר׳ א׳ מפרש למה הוצרך לומר״ ידיו תביאנה׳ שתהא יד הבעלים מלמעלה והחלב והחזה נתון בה ויד כהן מלמטה
ומניף״

וישתיצי אנשא דייכול מעמיה׃ פאן כל מן אכל שחמא מן אלבהימה אלתי יקרב
מנהא קרבאן ללה ינקטע דלך אלאנסאן אלאכל מן קומה׃ וכל דם לא תאכלו בכל
מושבתיכם לעוף ולבהמה׃ וכל דמא לא תיכלון בכל מותבניכון דעופא ודבעירא׃
וכל דם לא תאכלו פי גמיע מסאכנכם מן אלטאיר ואלבהאים׃ כל נפש אשר תאכל
כל דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה׃ כל אנש דייכול כל דם וישתיצי אנשא ההוא
מעמיה׃ ואי אנסאן אכל דמא ינקטע דלך אלאנסאן מן קומה׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ ומליל יי עם משה למימר׃ תם כלם אללה מוסי תכלימא׃ דבר אל
בני ישראל לאמר המקריב את זבח שלמיו ליהוה יביא את קרבנו ליהוה מזבח
שלמיו׃ מליל עם בני ישראל למימר דמקריב ית דם נכסת קדשוהי קדם יי ייתי ית קרבניה
לקדם יי מנכסת קדשוהי׃ כאטב בני אסר וקל להם אלמקרב דבח סלאמה ללה הו אלדי
יאתי בקרבאנה ללה מן דבח סלאמתה׃ ידיו תביאינה את אשי יהוה את החלב
על החזה יביאנו את החזה להניף אתו תנופה לפני יהוה׃ ידוהי ייתון ית קרבניא
דיי ית תרבא על חדיא ייתיניה ית חדיא לארמא יתיה ארמא קדם יי׃ ידאה תחמל
קראבין אללה אלשחם מע אלקץ יאתי בה מעה ויחרכה תחריכא בין ידי אללה׃ והקטיר
הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו׃ ויסיק כהנא ית תרבא למדבחא
ויהי חדיא לאהרן ולבנוהי׃ פיקתר אלאמאם אלשחם עלי אלמדבח ויציר אלקץ להרון
ובניה׃ ואת שוק הימין תתנו תרומה לכהן מזבחי שלמיכם׃ וית שקא דימינא
תתנון אפרשותא לכהנא מנכסת קדשיכון׃ ואלסאק אלאימן אעטוה רפיעה לל
אמאם מן דבאיח סלאמתכם׃ המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן
לו תהיה שוק הימין למנה׃ דמקריב ית דם נכסת קדשיא וית תרבא מבני אהרן
דיליה תהי שקא דימינא לחולק׃ אלמקרב דם אלסלאמה ואלשחם מן בני הרון לה יכון
אלסאק אלאימן נציבא׃ כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני

ומניפן׳ את אשי יי׳ ומה הן האישים׳ את החלב על החזה יביאנו׳ כשמביאו מבית המטבחיים נותן חלב על החזה וכשנותנו
ליד המניף נמצא החזה למעלה והחלב למטה וזהו האמור במקום אחר שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו
להניף תנופה לפני יי׳ ולאחר התנופה נותנו לכהן המקטיר ונמצא החזה למטה וזהו שנ׳ וישימו את החלבים על החזות ויקטר
החלבים המזבחה׳ למדנו ששלשה כהנים זקוקין לה כך מפורש במנחות׳ את החלב על החזה יביאנו׳ את החזה׳ למה
מביא׳ להניף אותו הוא מביאו ולא שיהא הוא מן האישים לפי שנ׳ את אשי יי את החלב על החזה׳ יכול שיהא את החזה
לאישים לכך נאמר את החזה להניף וגו׳׳ והקטיר הכהן את החלב׳ ואח״כ והיה החזה לאהרן׳ למדנו שאין הבשר נאכל
בעוד שהאימורין למטה מן המזבח׳ שוק׳ מן הפרק של ארכובה הנמכרת עם הראש עד הפרק האמצעי שהוא סובך של
רגל׳ המקריב את דם השלמים וגו׳ מי שהוא ראוי לזריקתו ולהקטיר חלביו יצא טמא בשעת זריקת דמים או בשעת הקטר
חלבים שאינו חולק בבשר׳ התנופה׳ התרומה׳ תנועה מוליך ומביא מעלה ומוריד׳ ולמלואים׳ ליום חינוך הכהונה׳ קח את
אהרן פרשה זו נאמרה שבעת ימים קודם הקמת המשכן שאין מוקדם ומאוחר בתורה׳ קח את אהרן׳ קחנו בדברים ומשכהו׳

ישראל מזבחי שלמיהם ואתן אתם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם מאת בני ישראל׃
ארי ית חדיא דארמותא וית שקא דאפרשותא נסיבית מן בני ישראל מנכסת קדשיהון
ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוהי לקים עלם מן בני ישראל׃ לאן קד אתחריך וסאק
ארפיעה אכדתהמא מן בני אסר׳ מן דבאיח סלאמתהם ואעטיתהמא להרון ואמאם
ובניה רסם דהר מן בני אסר׳ זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה ביום
הקריב אתם לכהן ליהוה׃ דא רבות אהרן ורבות בנוהי מקרבניא דיי ביומא דיקריב
יתהון לשמשא קדם יי׃ הדה חצה הרון ובניה מן קראבין אללה פי יום קדמו ליאמו ללה׃
אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדרתם׃
דפקיד יי למתן להון ביומא דירבון יתהון מן בני ישראל קים עלם לדריהון׃ אתי אמר
אללה אן יעטוהא פי יום מסחהם מן בני אסר׳ רסם דהר לאגיאלהם׃ זאת התורה
לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים׃ דא אוריתא לעלתא
למנחתא ולחטתא ולאשמא ולקרבניא ולנכסת קדשיא׃ הדה שריעה לל׳
צעידה ללהדייה ולדכוה ולקרבאן אתם ותכמל ולדבח סלאמה׃ אשר צוה
יהוה את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם
ליהוה במדבר סיני׃ דפקיד יי ית משה בטורא דסיני ביומא דפקיד ית בני ישראל
לקרבא ית קרבנהון קדם יי במדברא דסיני׃ אלתי אמר אללה בהא פי גבל סיני פי וקת
אמר בני אסר׳ אן יקרבו קראבינהם ללה פי ברייה סיני׃ פ׳
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן ז
המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות׃ קריב ית אהרן וית
בנוהי עמיה וית לבושיא וית משחא דרבותא וית תורא דחטאתא וית תרין דכרין
וית סלא דפטיריא׃ קדם הרון ובניה מעה ואתיאב ודהן אלמסוחיה ורת אלדכוה
ואלכבשין וסל אלפטיר׃ ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד׃ וית כל כנשתא
כנוש לתרע משכן זמנא׃ וגמיע אלגמע אלי באב כבא אלמחצ׳ר׃ ויעש משה
כאשר צוה יהוה אתו ותקהל העדה אל פתח אהל מועד׃ ועבד משה כמא דפקיד
יי יתיה ואתכנישת כנשתא לתרע משכן זמנא׃ פעמל מוסי כמא אמרה אללה
ותגווק אלגמע אלי באב כבא אלמחצ׳ר׃ ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה

ואת פר החטאת וגו׳ לו האמורים למעלה בענין צוואת המלואים בזאת הצוה ועכשיו ראשון למלואים תור וצירון במעשה" הקהל אל פתח אהל מועד׃ זה אחד מששה מקומות שהחזיק מועט את המרובה" זה הדבר׳ דברים שראיתם שאני עושה לפניכם צוני הקב״ה לעשות ואל תאמרו לכבודי ולכבוד אחי אני עושה׃ כל הענין הזה פירשתי בואתה תצוה"

את

יהוה לעשות׃ ואמר משה לכנשתא דין פתגמא דפקיד יי למעבד׃ קאל להם מוסי הדי אלאמר
אלדי אמר אללה אן יעמל׃ ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים׃ וקריב משה
ית אהרן וית בנוהי ואסחי יתהון במיא׃ פקדם הרון ובניה וגסלהם באלמא׃ ויתן עליו את
הכתנת ויחגר אתו באבנט וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפד ויחגר אתו
בחשב האפד ויאפד לו בו׃ ויהב עלוהי ית כתונא וזריז יתיה בהמינא ואלביש יתיה ית
מעילא ויהב עלוהי ית איפודא וזריז יתיה בהמין איפודא ואתקין ליה ביה׃ וגעל עליה אלתוניה
וקלדה באלזנאר ואלבסה אלממטר וצייר עליה אלצדרה ושדה כשפשגהא וצדרה בה׃
דין וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים׃ ושוי עלוהי ית חשנא
ההור׳ בפסוק׳ וישם עלין את החשן ויהב בחשנא ית אוריא וית תמיא׃ וצייר עליה אלדרנה וגעל פיהא אלאנואר ואלצחאיח׃
וישם את המצנפת על ראשו וישם על המצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב נזר
הקדש כאשר צוה יהוה את משה׃ ושוי ית מצנפתא על רישיה ושוי על מצנפתא
לקביל אפוהי ית ציצא דדהבא כלילא דקודשא כמא דפקיד יי ית משה׃ וצייר
אלעמאמה עלי ראסה ובעל דונהא ממא ילי וגההא אלעצאבה אלדהב תאג אלקדס כמא
אמרה אללה׃ ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו
ויקדש אתם׃ ונסיב משה ית משחא דרבותא ורבי ית משכנא וית כל דביה וקדיש
יתהון׃ פאכד מוסי מן דהן אלמסוחיה ומסח מנה אלמסכן וגמיע מא פיה וקדסהם׃
ויז ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיר
ואת כנו לקדשם׃ ואדי מניה על מדבחא שבע זמנין ורבי ית מדבחא וית כל מנוהי
וית כיורא וית בסיסיה לקדשותהון׃ ונצח מנה עלי אלמדבח סבע מראר ומסחה
וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה וקדסהם׃ ויצק משמן המשחה על ראש אהרן
וימשח אתו לקדשו׃ ואריק ממשחא דרבותא על רישא דאהרן ורבי יתיה לקדשו
תיה׃ וצב מן דהן אלמסוחיה עלי ראס הרון ומסחה וקדסה׃ ויקרב משה את בני
אהרן וילבשם כתנת ויחגר אתם אבנט ויחבש להם מגבעות כאשר צוה יהוה
את משה׃ וקריב משה ית בני אהרן ואלבישנון כתונין וזריז יתהון המינין ואתקין
להון קובעין כמא דפקיד יי ית משה׃ וקדם מוסי בני הרון ואלבסהם תואניא וקלדהם
בזנאניר ועמדהם בקלאנס כמי אמרה אללה׃ ויגש את פר החטאת ויסמך אהרן

את האורים׳ כתב של שם המפורש״ וישם על המצנפת׳ פתילי תכלת הקבועים בציץ כותן על המצנפת נמצא הציץ
הלני במצנפת״ ויז ממנו על המזבח׳ לא ידעתי היכן נזטוה בהזאות הללו׳ ויצוק׳ וימשח׳ בתחלה יוצק על ראשו
ואחר כותן בין ריסי עיניו ומושך באצבעו מזה לזה״ ויחבוש׳ לשון קשירה׳ ויחטא את המזבח״ חטאו וטיהרו

ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת׃ וקריב ית תורא דחטתא וסמך אהרן ובנוהי
ית ידיהון על ריש תורא דחטתא׃ פקדם לת ׳דכוה ואסנד הרן ובניה אידיהם עלא
ראסה׃ וישחט ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא ג׳ בתין כמנין מערבן כטעמי׳ ישן יעב עומד וסיתן וישחט ויקח משה׳׳
את המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו׃ ונכס ונסיב משה
ית דמא ויהב על קרנת מדבחא סחור סחור באצבעיה ודכי ית מדבחא וית דמא אריק ישן וישחט וירוק משה יעב
ליסורא דמדבחא וקדשיה לכפרא עלוהי׃ פדבחה מוסי ואכד מן דמה וגעל עלא וישחט׳׳
ארכאן ׳אמדבח מסתדירא באצבעה ודלאה ובאקי ׳דלם צבה ענד אסאסה וקדסה ויקח משה מדנוו עומד׳׳
ואסתגפר ענה׃ ויקח את כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית
ואת חלבהן ויקטר משה המזבחה׃ ונסיב ית כל תרבא דעל גווא וית חצר כבדא וית
תרתין כולין וית תרבהון ואסיק משה למדבחא׃ ואכד גמיע ׳תרב ׳די עלי ׳אגופה
ואידה ׳אכבד ו׳אכלותין ושחמהמא וקתרה עלי ׳אמדבח׃ ואת הפר ואת ערו ואת בשרו
ואת פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה את משה׃ וית תורא וית משכיה
וית בסריה וית אכליה אוקיד בנורא מברא למשריתא כמא דפקיד יי׳ ית משה׃ ואלת
מע גלדה ולחמה ופרתה אחרקה בנאר כארג ׳אעסכר כמי אמרה ׳אלה׃ ויקרב את
איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל׃ וקריב ית דכרא דעלתא
וסמכו אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש דכרא׃ תם קדם לכבש ׳אצעידה ואסנד הרון
ובניה אידיהם עלי ראסה׃ וישחט ויזרק משה את הדם על המזבח סביב׃ ונכס
וזרק משה ית דמא על מדבחא סחור סחור׃ פדבחה מוסי ונצח ׳אדם עלי ׳אמדבח
מסתדירא׃ ואת האיל נתח לנתחיו ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר
וית דכרא פליג לאברוהי ואסיק משה ית רישא וית אבריא וית תרבא׃ ועצא ש׳
כבש אעצאא וקתר ׳אראס ו׳אאעצא ו׳אק צבה׃ ואת הקרב ואת הכרעים רחץ במים
ויקטר משה את כל האיל המזבחה עלה הוא לריח ניחח אשה הוא ליהוה כאשר
צוה יהוה את משה׃ וית גווא וית כרעיא חליל במיא ואסיק משה ית כל דכרא
למדבחא עלתא הוא לאתקבלא ברעוא קרבנא הוא קדם יי׳ כמא דפקיד יי׳ ית משה׃
ו׳אבטן ו׳אכאר ע גסלהם בשמא וקתר מוקי גמיע ׳אכבש עלי ׳אמדבח הו צעידה מקבול
מרצי ללה כמי אמרה ׳אלה׃ ויקרב את האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן ובניו

מזירות ליכנס לקדושה׳׳ ויקדשהו בעבודה זו׳׳ לכפר עליו׳ מעתה כל הכפרות׳׳ על הכבד׳ לבד הכבד שהיה נוטל
מעט מן הכבד עמה׳׳ איל המלואים׳ איל השלמים שהמלואים לשון שלמים שממלאין ומשלימין את הכהנים בכהונתם׳׳
חלת לחם שמן׳ הית רבוכה שהיה מרבה בה שמן כנגד החלות והרקיקין כך מפורש במנחות׳׳ ויקטר המזבחה׳ משה

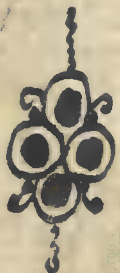
שימש

את ידיהם על ראש האיל׃ וקריב ית דכרא תנינא דכר קורבניא וסמכו אהרן ובנוהי ית
ידיהון על ריש דכרא׃ תם קדם אלכבש אלתאני כבש אלכמאל ואסנד הרון ובניה אידיהם עלי
ראסה׃ וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אזן אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית
ועל בהן רגלו הימנית׃ ונכס ונסיב משה מדמיה ויהב על רום אדנא דאהרן
דימינא ועל איון ידיה דימינא ועל איון רגליה דימינא׃ פדבחה ואכד מן דמה וגעל
עלי שחמה אדן הרון אליمנא ועלי אבהאם ידה אלימנא ואבהאם רגלה אלימנא׃ ויקרב
את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל
בהן רגלם הימנית ויזרק משה את הדם על המזבח סביב׃ וקריב ית בני אהרן ויהב
משה מן דמא על רום אדנהון דימינא ועל איון ידיהון דימינא ועל איון רגליהון
דימינא וזרק משה ית דמא על מדבחא סחור׃ תם קדם בני הרון וגעל מן אלדם עלא
שחמאה אדאנהם אלאימן ועלי אבהאם אידיהם אלאימן ואבהאם ארגלהם אלאימן
ובאקי אלדם רשה עלי אלמדבח מסתדירא׃ ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב
אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת חלבהן ואת שוק הימין׃ ונסיב
ית תרבא וית אליתא וית כל תרבא דעל גווא וית חצר כבדא וית תרתין כולין וית תרביהון
וית שקא דימינא׃ ואכד אלתרב ואליה וגמיע אלשחם אלדי עלי אלגוף וזאידה אלכבד ואל
כלותין ושחמהמא ואלסאק אלאימן׃ ומסל המצות אשר לפני יהוה לקח חלת מצה אחת
וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד וישם על החלבים ועל שוק הימין׃ ומסלא דפטיריא
דקדם יי נסיב גריצתא פטירתא חדא וגריצתא דלחים משח חדא ואספוג חד ושוי על
תרביא ועל שקא דימינא׃ ומן סל אלפטיר אלדי בין ידי אלה אכד גרדקה פטיר ואחדה
וגרדקה כבז מדהון ואחדה ורקאקה ואחדה וצייר דאך עלי אלשחום ואלסאק אלאימן׃
ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו וינף אתם תנופה לפני יהוה׃ ויהב ית כולא על
ידי אהרן ועל ידי בנוהי וארים יתהון ארמא קדם יי׃ וגעל אלכל עלי ידי הרון ועלי ידי בניה
וחרכהמא תחריכא בין ידי אלה׃ ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה
מלאים הם לריח ניחח אשה הוא ליהוה׃ ונסיב משה יתהון מעל ידיהון ואסיק למדבחא
על עלתא קורבניא אנון לאתקבלא ברעוא קורבנא הוא קדם יי׃ תם אכדהא מן פוק
אידיהם וקתרהא עלי אלמדבח מע אלצעידה לאנהא קרבאן כמאל ללה לקבול מרצי׃
ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה כאשר

שימש כל שבעת ימי המלואים בחלוק לבן״ על העולה אחר העולה ולא מצינו שוק של שלמים קרב בכל מקום חוץ מזה״
צוה יי לעשות׳ כל שבעת הימים״ ורבותינו דרשו לעשות זה מעשה פרה״ לכפר ׳זה מעשה יום הכפורים וללמד שכהן

צוה יהוה את משה׃ ונסיב משה ית חדיא וארימיה ארמא קדם יי מדכר קרבניא למשה
הוה לחולק כמא דפקיד יי ית משה׃ תם אכ׳ד אלצדר וחרכה תחריכא בין ידי אלה וכאן
למוסי נציבא מן כבש אלכמאל כמא אמרה אלה׃ ויקח משה משמן המשחה ומן הדם
אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו ויקדש את
אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו׃ ונסיב משה ממשחא דרבותא ומן
דמא דעל מדבחא ואדי על אהרן על לבושוהי ועל בנוהי ועל לבושי בנוהי עמיה
וקדיש ית אהרן ית לבושוהי וית בנוהי וית לבושי בנוהי עמיה׃ ואכ׳ד מן דהן אלמסוח׳יה
ומן אלדם אלד׳י עלי אלמדבח פנצ׳ח עלי הרון ותיאבה ובניה ותיאב בניה מעה וקדסהם
אג׳מעין׃ ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם
תאכלו אתו ואת הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו
יאכלהו׃ ואמר משה לאהרן ולבנוהי בשילו ית בסרא בתרע משכן זמנא ותמן
תיכלון יתיה וית לחמא דבסל קורבניא כמא דפקידית למימר אהרן ובנוהי ייכלוניה׃
פקאל מוסי להרון ובניה אטבכ׳ו הד׳א אללחם ענד באב קבה אלמחצ׳ר ותם איצ׳א פכלוה
מע אלכ׳בז אלד׳י פי סל אלכמאל כמא אמרת וקלת הרון ובניה יאכלונה׃ והנותר בבשר
ובלחם באש תשרפו׃ ודישתאר בבסרא ובלחמא בנורא תוקדון׃ ומא פצ׳ל מן אל
לחם ואלכ׳בז פאחרקוה באלנאר׃ ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום
מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם׃ ומתרע משכן זמנא לא
תפקון שבעא יומין עד יום משלם יומי קרבנכון ארי שבעה יומין יקריב קורבנכון׃
ומן באב קבה אלמחצ׳ר לא תכ׳רג׳ו סבעה איאם אלי יום פראג׳ איאם כמאלכם לאן סבעה
איאם תכמל ואג׳בתכם׃ כאשר עשה ביום הזה צוה יהוה לעשת לכפר עליכם׃ כמא
דעבד ביומא הדין פקיד יי למעבד לכפרא עליכון׃ כמא עמל בכם אליום כד׳אך אמר
אלה אן יעמל ויסתגפר ענכם׃ ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים
ושמרתם את משמרת יהוה ולא תמותו כי כן צויתי׃ ובתרע משכן זמנא תתבון
יימם ולילי שבעה יומין ותטרון ית מטרת מימרא דיי ולא תמותון ארי כין אתפקדית׃
ופי קבה אלמחצ׳ר תג׳לסו לילא ונהארא סבעה איאם ותחפצ׳ו חפצ׳ אלה ולא
תהלכו לאן כד׳א אמרת׃ ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה יהוה ביד
משה׃ ועבד אהרן ובנוהי ית כל פתגמיא דפקיד יי בידא דמשה׃ פעמל הרון ובניה ג׳מיע

ברו׳ל טעון פרישה קודם יום הכפורים שבעה ימים וכן הכהן השורף את הפרה׃ ולא תמותו׃ הא אם לא תעשון הרי אתם
חייבין מיתה׃ ויעש אהרן ובניו׃ להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל׃ חסלת פ׳ צו כסדר׃ ויהי

לאמור את׳ אמר אלה מוסי׳ צז פסוקים סימן עבדיהו ויהי ביום השמיני
קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל׃ והוה ביומא תמינאה קרא משה לאהרן
ולבנוהי ולסבי ישרא׳׃ פלמא כאן פי איום את׳אמן דעא מוסי יהרון ובניה ואשיאך
בני אסר׃ ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעלה תמימם והקרב
לפני יהוה׃ ואמר לאהרן סב לך עגל בר תורי לחטתא ודכר לעלתא שלמין וקריב
ק׳׳י׃ וקא׳ להרון כד לך עגלא מן אבקר לאדכוה וכבשא לאצעידה צחיחאן וקרבהמא
בין ידי אלה׃ ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש
בני שנה תמימם לעלה׃ ועם בני ישרא׳ תמליל למימר סבו צפיר בר עזין לחטתא
ועגל ואמר בני שנא שלמין לעלתא׃ ומר בני אסר קאילא כדו עתודא מן אמאעד
לאדכוה ועגלא וכרופא בני סנה צחאחא לאצעידה׃ ושור ואיל לשלמים לזבח
לפני יהוה ומנחה בלולה בשמן כי היום יהוה נראה אליכם׃ ותור ודכר לנכסת קדשא
לדבחא ק׳׳י ומנחתא דפילא במשח ארי יומא דין יקרא ד׳׳י מתגלי לכון׃ ותורא וכבשא
לאסלאמה ידבחאן בין ידי אלה והדייה מלתות בדהן לאן הדא איום אלה מתגלי לכם׃
ויקחו את אשר צוה משה אל פני אהל מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני יהוה׃
וקריבו ית דפקיד משה לקדם משכן זמנא וקריבו כל כנשתא וקמו ק׳׳י׃ פקדמו מא
אמר בה מוסי אלי באב קבא אמחצר ותקדם גמיע אגמע ווקפו בין ידי אלה׃ ויאמר
משה זה הדבר אשר צוה יהוה תעשו וירא אליכם כבוד יהוה׃ ואמר משה דין פתגמא
דפקיד י׳׳י תעבדון ויתגלי לכון יקרא ד׳׳י׃ קא׳ מוסי הדי אמר אלי אמר אלה אן
תעמלוה ליתגלא לכם נור אלה׃ ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את
חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר
צוה יהוה׃ ואמר משה לאהרן קרב למדבחא ועביד ית חטתך וית עלתך וכפר עלך
ועל עמא ועביד ית קרבן עמא וכפר עליהון כמא דפקיד י׳׳י׃ תם קא׳ להרון תקדם אלי
אמדבח ואעמל דכותך וצעידתך ואסתגפר ענך וען קומך ואעמל קרבאן אקום
ואסתגפר ענהם כמי קא׳ אלה׃ ויקרב אהרן אל המזבח וישחט את עגל החטאת

ויהי ביום השמיני׳ שמיני למלואים הוא ראש חדש ניסן שבו הוקם המשכן בו ביום ונטל עשר עטרות השנויות בסדר עולם׳׳ ולזקני ישרא׳ להשמיעם שעל פי הדיבר אהרן נכנס ומשמש בכהונה גדולה שלא יאמרו תאיליו נכנס׳׳ קח לך עגל׳ להודיע שמכפר לו הקב׳׳ה על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה׳׳ כי היום ה׳ נראה אליכם׳ להשרות שכינתו במעשה ידיכם לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה׳׳ קרב אל המזבח׳ שהיה אהרן בוש וירא לגשת׳ א׳ל משה למה אתה בוש׳ לכך נבחרת׳׳ את חטאתך׳ עגל בן בקר׳׳ ואת עולתך׳ איל׳ קרבן העם שעיר עזים ועגל וכבש׳׳ כל מקום שנאמר עגל׳ בן שנה הוא ומכאן אתה למד׳׳ ואת הבשר ואת העור שרף באש׳ לא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו ושל מילואים וכולן על פי הדיבר׳׳ וימציאו׳ לשון הושטה והזמנה׳׳ ויחטאהו׳ עשהו כמשפט

מהזבות בפרשת נשא כאן ע׳

אשר לו׃ וקריב אהרן למדבחא ונכס ית עגלא דחטתא דיליה׃ פתקדם הרון אלי אלמדבח
ודבח עגל אלד'כוה אלדי לה׃ ויקרבו בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן
על קרנות המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח׃ וקריבו בני אהרן ית דמא ליה
וטבל אצבעיה בדמא ויהב על קרנת מדבחא וית דמא אריק ליסודא דמדבחא׃
פקדם בני הרון אליה אלדם וגמס אצבעה פיה וג'על עלי ארכאן אלמדבח ואקיה צבה ענד
אססה׃ ואת החלב ואת הכלית ואת היתרת מן הכבד מן החטאת הקטיר המזבחה
כאשר צוה יהוה את משה׃ וית תרבא וית כוליתא וית חצרא מן כבדא מן חטתא
אסיק למדבחא כמא דפקיד יי ית משה׃ ואלשחם ואלכלא וזאידה אלכבד מן אלד'כוה קתר
ד'לך עלי אלמדבח כמי אמר אללה מוסי׃ ואת הבשר ואת העור שרף באש מחוץ למחנה׃
וית בסרא וית משכא אוקיד בנורא מברא למשריתא׃ ולחמה וג'לדה אחרקהמא בא׳
כארג אלעסכר׃ וישחט את העלה וימצאו בני אהרן אליו את הדם ויזרקהו על
המזבח סביב׃ ונכס ית עלתא ואמטיאו בני אהרן ליה ית דמא וזרקיה על מדבחא
סח׳ סח׳׃ ת'ם ד'בח אלצעידה וכלג' בני הרון אליה אלדם ורשה עלי אלמדבח מסתדירא׃
ואת העלה המציאו אליו לנתחיה ואת הראש ויקטר על המזבח׃ וית עלתא
אמטיאו ליה לאברהא וית רישא ואסיק על מדבחא׃ ובלגו אליה אעצא אלצעידה
מע אלראס וקתר ד'לך עלי אלמדבח׃ וירחץ את הקרב ואת הכרעים ויקטר על העלה
המזבחה׃ וחליל ית גוא וית כרעיא ואסיק על עלתא למדבחא׃ וגסל אלג'וף ואלאכארע
וקתר ד'לך מע אלצעידה עלי אלמדבח׃ ויקרב את קרבן העם ויקח את שעיר החטאת
אשר לעם וישחטהו ויחטאהו כראשון׃ וקריב ית קרבן עמא ונסיב ית צפירא
דחטתא דלעמא ונכסיה וכפר בדמיה כקדמאה׃ ת'ם קדם קרבאן אלקום ואכ'ד' עתוד
אלד'כוה אלדי להם פד'בחה וד'כא בה כאלאול׃ ויקרב את העלה ויעשה כמשפט׃ וקריב
ית עלתא ועבדה כדחזי׃ ת'ם קדם אלצעידה וצנעהא כשריעה׃ ויקרב את המנחה
וימלא כפו ממנה ויקטר על המזבח מלבד עלת הבקר׃ וקריב ית מנחתא ומלא
ידיה מנה ואסיק על מדבחא בר מעלת צפרא׃ וקדם אלהדייה ומלא כפיה מנהא
וקתר עלי אלמדבח מא כלא צעידה אלגדאה׃ וישחט את השור ואת האיל זבח
השלמים אשר לעם וימצאו בני אהרן את הדם אליו ויזרקהו על המזבח סביב׃ ונכס

חטאה׳ כראשון׳ כעגל שלו׳ ויעשה כמשפט׳ המפורש בעולת נדבה בויקרא׳ וימלא כפו׳ היא קמיצה׳ מלבד עלת הבקר׳ כל אלה עשה אחר עולת התמיד׳ והמכסה׳ חלב המכסה את הקרב׳ וישימו את החלבים על החזות׳ לאחר התנופה נותן כהן המניף לכהן אחר להקטירם ונמצאו העליונים למטה׳ ויברכם׳ ברכת כהנים יברכך יאר ישא׳ וירד׳ מעל המזבח׳

ית תורא וית דכרא נכסת קודשיא דלעמא ואמטיאו בני אהרן ית דמא ליה וזרקיה על
מדבחא סחר סחר: תם דבח אלתור ואלכבש דבאיח אלסלאמה אלדי ללקום ובלג בנו הרון אליה
אלדם ורשה עלי אלמדבח מסתדירא: ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה והמכסה
והכליות ויתרת הכבד: וית תרביא מן תורא ומן דכרא אליתא וחפי גוא וכוליתא וחצר
כבדא: ואלשחום מן אלתור ומן אלכבש אליה ואלמגטי ואלכלא וזאידה אלכבד: וישימו את
החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה: ושויאו ית תרביא על חדותא ואסיק
תרביא למדבחא: וצירו אלשחום פוק אלקצץ וקתר אלשחום עלי אלמדבח: ואת החזות
ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני יהוה כאשר צוה משה: וית חדותא וית שקא
דימינא ארים אהרן ארמא קדם י"י כמא דפקיד משה: ואלקצץ ואלסאק אלאימן חרכה הא
הרון תחריכא בין ידי אללה כמא אמר מוסי: וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם ידיו ק'
וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים: וארים אהרן ית ידוהי לעמא ובריכנון ונחת
מלמעבד חטאתא ועלתא ונכסת קודשיא: פרפע הרון ידיה אלי אלקום ובארך עליהם
בעד אן נזל מן עמל אלדכוה ואלצעידה ודבח אלסלאמה: ויבא משה ואהרן אל ב
אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד יהוה אל כל העם: ועל משה ואהרן
למשכן זמנא ונפקו ובריכו ית עמא ואתגלי יקרא די"י לכל עמא: תם דכל מוסי והרון
אלי קבא אלמחצר וכרגא ובארכא עלי אלקום פתגלא להם כרם אללה: ותצא אש מלפני
יהוה ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם:
ונפקת אישתא מן קדם י"י ואכלת על מדבחא ית עלתא וית תרביא וחזא כל עמא ושבחו
ונפלו על אפיהון: כאן כרגת נאר מן ענד אללה ואכלת עלי אלמדבח אלצעידה ואלשחום
פנצר גמיע אלקום ורננו ווקעו עלי וגוההם: ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו
ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם: שתי מחרכות עבותות
ונסיבו בני אהרן נדב ואביהוא גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו עלה קטרת
בסמין וקריבו קדם י"י אישתא נוכריתא דלא פקיד יתהון: תם אכד בני הרון נדב ואביהוא

ויבא משה ואהרן · למה נכנסו · מצאתי בפרשת מלואים בברייתא הנוספת על תורת כהנים שלנו למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטרת או לא נכנס אלא לדבר אחר הוי דן ירידה וביאה טעונה ברכה מה ירידה מעין עבודה אף ביאה מעין עבודה הא למדת למה נכנס משה עם אהרן ללמדו על מעשה הקטרת · ד"א כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל היה מצטער ואומר יודע אני שכעס הקב"ה עלי ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי מיד נכנס הוא ומשה ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל · ויצאו ויברכו את העם · אמרו ויהי נועם י"י אלהינו עלינו יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם לפי שכל שבעת ימי המלואים שהעמידו משה למשכן ושימש בו ופירקו בכל יום לא שרתה בו שכינה והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה משה רבינו כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל לכך אמר להם זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד י"י אהרן אחי כדאי וחשוב ממני שעל ידי קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו · וירנו · כתרגומו ושבחו · ותצא אש · ר' אליעזר אומר לא מתו בני אהרן אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן · ר' ישמעאל אומר שתויי יין נכנסו למקדש תדע שאחר מיתתן הזהיר

שתויי

כל רגל מגמרתה ובעלא פיהמא נארא וצ׳יירא עליהא בכורא וקרבא בין ידי אללה
נארא גריבא מא לם יאמרהם בהא׃ ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימתו
לפני יהוה׃ ונפקת אישתא מן קדם יי ואכלת יתהון ומיתו קדם יי׃ פכרגת נאר מן ענד אללה
פאהלכתהמא ומאתא בין ידי אללה׃ ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר יהוה
לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן׃ ואמר משה לאהרן הוא
דמליל יי למימר בקריבי אתקדש ועל אפי כל עמא אתיקר ושתיק אהרן׃ פקאל מוסי
להרון הו מא קאל אללה אני אתעטם באלמקרבין אליי ובחצרה גמיע אלקום אתכרם
פסכת הרון׃ ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר
אלהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה׃ וקרא משה
למישאל ולאלצפן בני עזיאל אחבוהי דאהרן ואמר להון קרובו טולו ית אחיכון מן קדם
קודשא למברא למשריתא׃ תם דעא מוסי במישאל ואלצפן בני עזיאל עם הרון וקאל להמא
תקדמא ואחמלא אכותכמא מן בין ידי אלקדס אלי כארג אלעסכר׃ ויקרבו וישאם בכתנתם
אל מחוץ למחנה כאשר דבר משה׃ וקריבו ונטלונון בכתוניהון למברא למשריתא
כמא דמליל משה׃ פתקדמא וחמלאהמא בתואניהמא אלי כארג אלעסכר כמי אמר
מוסי׃ ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם
לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה
אשר שרף יהוה׃ ואמר משה לאהרן ולאלעזר ולאיתמר בנוהי רישיכון לא תרבון
פירוע ולבושיכון לא תבזעון ולא תמותון ועל כל כנשתא יהי רגזא ואחיכון כל בית
ישראל יבכון ית יקידתא דאוקיד יי׃ פקאל מוסי להרון ולאלעזר ואיתמר אבניה רוסכם
לא תשעתו ותיאבכם לא תמזקו ולא תהלכו ועלי גמיע אלגמע יכון סכט ואכותכם
גמיע בני אסראיל הם יבכון עלי אלחריק אלדי אחרקה אללה׃ ומפתח אהל מועד לא תצאו
פן תמתו כי שמן משחת יהוה עליכם ויעשו כדבר משה׃ ומתרע משכן זמנא לא תפקון
דלמא תמותון ארי משח רבותא דיי עליכון ועבדו כפתגמא דמשה׃ ומן באב קבא אלמחצר

מלרע
טלא
יתריך
בקמץ
וקן
ד
חלבן
בטעי
טעמים
אללגה
וטרס
הרין
ומנהון
בהוריה
מלה
ינחתון
וחד
בהוייר
וחד
ביחזקאל
וחד
בתרי
עשר
דירמיה
משלו
מרדכיכם
ש׳
דיחזקאל
מגלה
תהיה
הרוות הקדש׳
דהרי עבר
לאחר העיר
הפליגה
ש׳

הנותרים שלא נכנסו שתוי׳ יין משל למלך שהיה לו בן בית וכו׳ כדאיתא בויקרא רבה׳ הוא אשר דבר יי׳ וגו׳ והיכן דבר ונועדתי
שמה לבני ישר׳ ונקדש בכבודי אל תקרי בכבודי אלא במכובדי א״ל משה לאהרן אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעו של
מקום והייתי סבור או בי או בך עכשיו רואה אני שהן גדולים ממני וממך׳ וידום אהרן׃ קיבל שכר על שתיקתו ומה שכר קיבל
שנתייחד עמו הדיבור שנאמרה לו לבדו פרשה שתוי׳ יין׳ בקרובי׳ בבחירי׳ ועל פני כל העם אכבד׳ כשהקב״ה עושה דין בצדיקים
הוא מתיירא ומתעלה ומתקלס אם כן באלו כל שכן ברשעים וכן הוא אומר נורא אלהים ממקדשיך אל תקרי ממקדשיך אלא
ממקודשיך׳ דוד אהרן׃ עוזיאל אחי עמרם היה שנ׳ ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל׳ שאו את אחיכם׃ כאדם האומר לחבירו
העבר את המת מלפני הכלה שלא לערבב את השמחה׳ בכותנותם׃ של מתים מלמד שלא נשרפו בגדיהם אלא נשמתן כמין שני
חוטין של אש נכנסו לתוך חוטמיהם׳ אל תפרעו׃ אל תגדלו שער מכאן שאבל אסור בתספורת אבל אתם אל תערבבו את
השמחה׳ ולא תמותו׃ הא אם תעשו תמותו׳ ואחיכם כל בית ישרא׳ יבכו׃ מכאן שצרתן של תלמידי חכמים מוטלת על הכל
להתאבל בה׳ יין ושכר׃ יין דרך שכרותו׳ בבואכם אל אהל מועד׃ אין לי אלא בבואם לאהל׃ בגשתם למזבח מנין נאמר

כאן

לא תכרגו ללא תהלכו לאן דהן מסוחיה׳ אלה עליכם פעמלו כמא קאל מוסי׳ פ׳ ג
וידבר יהוה אל אהרן לאמר׳ ומליל יי׳ עם אהרן למימר׳ תם כלם אללה הרון תכלימא׳
יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם
לדרתיכם׳ חמר ומרוי לא תשתי את ובנך עמך במיעלכון למשכן זמנא ולא תמותון ס
קים עלם לדריכון׳ כמר ומסכר לא תשרב אנת ובניך מעך פי דכולכם אלי כבא א׳
מחצר ולא תהלכו רסם דהר עלי. מר אגיאלכם׳ ולהבדיל בין הקדש ובין החל
ובין הטמא ובין הטהור׳ ולאפרשא בין קדשא ובין חולא ובין מסאבא ובין דכיא׳
ולתפצלו בין אלקדס ואלבדל ואלנגס ואלטאהר׳ ולהורת את בני ישראל את כל החקים
אשר דבר יהוה אליהם ביד משה׳ ולאלפא ית בני ישראל ית כל קימיא דמליל יי׳ להון
בידא דמשה׳ ולתפתון בני אסר בגמיע אלרסום אלדי אמר אללה להם בהא עלי ידיי
מוסי׳ פ׳
וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את המנחה הנותרת ד
מאשי יהוה ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא׳ ומליל משה עם אהרן.
ועם אלעזר ועם איתמר בנוהי דאשתארו סבו ית מנחתא דאשתארת מקרבניא דיי׳
ואכלוהא פטיר בסטר מדבחא. ארי קדש קודשין היא׳ תם קאל מוסי להרון ולאלעזר ואיתמ
בניה אלבאקיין כדו אלהדייה אלפאצלה מן קראבין אללה וכלוהא פטירא לזק אלמדבח
לאנהא מן כואץ אלקראבין׳ ואכלתם אתה במקום קדוש כי חקך וחק בניך הוא מאשי
יהוה כי כן צויתי׳ ותיכלון יתה באתר קדיש. ארי חולקך וחולק בנך היא מקרבניא דיי׳
ארי כין אתפקדית׳ וגאיז אן תאכלוהא אי מוצע מקדס אד הי רזקך ורזק בניך וואגב
מן קראבין אללה לאן כדא אמרת׳ ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום
טהור אתה ובניך ובנתיך אתך כי חקך וחק בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל׳ וית
חדיא דארמותא וית שקא דאפרשותא תיכלון באתר דכי. את ובנך ובנתך עמך ארי
חולקך וחולק בנך אתיהיבו מנכסת קדשיא דבני ישראל׳ ואמא קץ אלתחריך וסאק אלרפיעה

כאן ביאה אהל מועד ונאמר בקידוש ידים ורגלים ביאת אהל מועד מה להלן עשה גישת מזבח כביאת אהל מועד אף כאן עשה
גישת מזבח כביאת אהל מועד׳ ולהבדיל׳ כדי שתבדילו בין עבודה קדשה למחוללת הא למדת שאם עבד פסל׳ ולהורות׳ לימד
שעכור אסור בהוראה׳ יכול יהא חייב מיתה׳ ת״ל אתה ובניך אתך ולא תמותו כהנים בעבודתם במיתה ואין חכמים בהוראתם במיתה׳
הנותרים׳ מן המיתה מלמד שאף עליהם נקנסה מיתה על עון העגל הוא שנ׳ ובאהרן התאנף יי׳ מאד להשמידו ואין השמד אלא כילוי
בנים שנ׳ ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת ותפלתו של משה ביטלה מחצה שנ׳ ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא׳ קחו את
המנחה׳ אעפ׳ שאתם אוננים ואעפ׳ שהקדשים אסורין לאונן׳ את המנחה׳ זו מנחת שמיני ומנחת נחשון׳ ואכלוה מצות׳ מה ת״ל
לפי שהיא מנחת צבור ומנחת שעה ואין כיוצא בה לדורות הוצרך לפרש בה דין שאר מנחות׳ וחק בניך׳ אין לבנות חוק בקדשים
כי כן צויתי׳ באוננות יאכלוה׳ ואת חזה התנופה של שלמי צבור׳ תאכלו במקום טהור׳ וכי את הראשונים אכלו במקום טמא
אלא הראשונים שהן קדשי קדשים הוזקקו אכילתם במקום קדוש אבל אלו אין צריכין תוך הקלעים אבל צריכין הם ליאכל תוך
מחנה ישרא׳ שהוא טהור מליכנס שם מצורעים מכאן שקדשים קלים נאכלין בכל העיר׳ אתה ובניך ובנותיך׳ אתה ובניך בחלק
אבל בנותיך שלא בחלק אלא אם תתנו להן מתנות רשאות הן לאכול בחזה ושוק׳ או אינו אלא אף הבנות בחלק׳ ת״ל כי

פכלוהא פי מוצ֗ע טאהר אנת ובניך ובנאתך מעך פאנהא רזקך ורזק ולדך קד
אעטיתכמוהא מן דבאיח סלאמה בני אסר׃ שוק התרומה וחזה התנופה על אשי
החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה
יהוה׃ שקא דאפרשותא וחדיא דארמותא על קרבני תרביא ייתון לארמא ארמא
קדם יי ויהי לך ולבנך עמך לקים עלם כמא דפקיד יי׃ כדאך סאק אלרפיעה וקץ אלתחריך
מע אלשחום אלמחרקה יותא בהא לתחריך תחריכא בין ידי אללה פתכון לך ולבניך מעך
רסם אלדהר כמי קד אללה׃ ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף
על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר׃ וית צפירא דחטאתא מתבע
תבעיה משה והא אתוקד ורגיז על אלעזר ועל איתמר בני אהרן דאשתארו למימר׃
ואתמס מוסי עתוד אלדכוה פאדא הו קד אחרק פסכט עלי אלעזר ועלי איתמר אבני הרון
אלבאקיין קאילא׃ מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא
ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה׃ מדין לא אכלתון ית
חטאתא באתר קדיש ארי קדש קודשין היא ויתה יהב לכון לסלחא על חובי כנשתא
לכפרא עליהון קדם יי׃ מא באלכם לם תאכלו אלדכוה פי מוצ֗ע מקדס לאנהא מן כואץ
אלאקדאס ואללה אעטאכם איאהא לתחמלו וזר אלגמע ותסתגפרו ענהם בין ידי אללה׃
הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי׃ הא
לא אתעל מדמה לבית קודשא גואה מיכל תיכלון יתה בקודשא כמא דפקידית׃ הודא
לם ידכל מן דמהא אלי אלקדס אלגואני פקד כאן יגב אן תאכלוהא פי אלקדס כמא אמרת׃
וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה ותקראנה
אתי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה׃ ומליל אהרן עם משה הא יומא

דין
בהורד
בתיבות
ודרש
תוך
ודרש
תוך

חקך וחק בניך נתנו חוק לבנים ואין חוק לבנות׳ על אשי החלבים׳ מכאן שהחלבים למטה בשעת תנופה׳ וישוב המקראות שלא
יכחישו זה את זה כבר פירשתי בצו את אהרן״ ואת שעיר החטאת׳ שעירי מוספי ר״ח ושלשה שעירי חטאת קרבו בו ביום
שעיר עזים ושעיר נחשון ושעיר ר״ח ומכולן לא נשרף אלא זה ונחלקו בדבר חכמי ישראל יש מפני טומאה שנגעה בו נשרף וי״א מפני
אנינות נשרף לפי שהוא קדשי דורות אבל בקדשי שעה סמכו על משה שאמר להם במנחה ואכלוה מצות״ דרש דרש׳ שתי
דרישות הללו למה מפני מה נשרף זה ומפני מה לא נאכלו אלו כך היא בתורת כהנים״ על אלעזר ועל איתמר׳ בשביל כבודו של
אהרן הפך פניו כנגד הבנים וכעס״ לאמר׳ אמר להם השיבוני על דברי״ מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש׳ וכי
חוץ לקדש אכלוה והלא שרפוה ומהו אומר במקום הקדש אלא אמר להם שמא חוץ לקלעים יצאה ונפסלה״ כי קדש קדשים
היא ונפסלת ביוצא והם אמרו לו לאו׳ א״ל הואיל ובמקום קדש היתה מדוע לא אכלתם אותה״ ואותה נתן לכם לשאת וגו׳
שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים״ את עון העדה׳ מכאן למדנו ששעיר ר״ח היה שהוא מכפר עון טומאת מקדש וקדשיו
שחטאת שמיני וחטאת נחשון לא לכפרה באו״ הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה׳ שאילו הובא היה לכם לשרפה כמו שנ׳ וכל חטאת
אשר יובא את דמה אל אהל מועד וגו׳ באש תשרף״ אכול תאכלו אותה בקדש׳ היה לכם לאכלה אע״פ שאתם אוננים׳ כאשר צויתי
לכם במנחה״ וידבר אהרן׳ אין לשון דיבור אלא לשון עז שנ׳ וידבר העם וגו׳ אפשר משה קצף על אלעזר ועל איתמר ואהרן
מדבר הא ידעת שלא היתה אלא מדרך כבוד אמרו אינו בדין שיהא אבינו יושב ואנו מדברין לפניו ואינו בדין שיהא תלמיד משיב
את רבו יכול שלא היה באלעזר להשיב ת״ל ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו׳ הרי שדבר לפני משה ולפני
הנשיאים כך מצאתי בספרי של פנים שני״ הן היום הקריבו׳ מהו אומר אלא אמר להם משה שמא זרקתם דמה אוננים שהאונן שעבד
חילל א״ל אהרן וכי הם הקריבו שהן הדיוטות אני הקרבתי שאני כהן גדול ומקריב אונן״ ותקראנה אותי כאלה׳ אפילו לא
היו מתים בני אלא שאר קרובים שאני חייב להתאבל עליהם כגון כל האמורים בפרשת כהנים שהכהן מיטמא להם״ ואכלתי חטאת
ואם אכלתי הייטב בעיני יי׳ בהוייה״ היום׳ אבל אנינות לילה מותר שאין אונן אלא יום קבורה״ הייטב בעיני יי׳ אם שמעת בקדשי

שעה

דין קריבו ית חטוותהון וית עלוותהון קדם יי וערעא יתי עקן כאלין ואו פון אכלית חטתא יומא
דין התקין קדם יי׳ פקאל לה הרון הודא אליום אלדי קרבו דכותהם וצעידתהם בין ידי אללה ואפאני
מתל הדה מצאיב פלו אכלת אלדכוה אליום הל כאן חסנא ענד אללה׳ וישמע משה וייטב
בעיניו׳ ושמע משה ושפר בעינוהי׳ פסמע מוסי דאלך ותחסן ענדה׳ פ׳
וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר אלהם׳ ומליל יי עם משה ולאהרן למימר להון׳ ה
תם כלם אללה מוסי והרון וקאל להמא׳ דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר
תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ׳ מלילו עם בני ישראל למימר דא חיתא דתיכלון ס
מכל בעירא דעל ארעא׳ כלמא בני אסראיל וקולא להם הדי אלחיואן אלדי יגוז אן תאכלוה
מן גמיע אלבהאים אלתי עלי אלארץ׳ כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה
בבהמה אתה תאכלו׳ כל דסדיקא פרסתא ומטלפן טלפין פרסתא מסקא פשרא
בבעירא יתה תיכלון׳ כל מצלפה בצלף ומפרק צלפהא תפריקא ומצעדה אגתראר
מן אלבהאים פכלוהא׳ אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה את
הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם׳ ברם ית דין לא תיכלון
ממסקי פשרא ומסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתיה לא סדיקא
מסאב הוא לכון׳ ואמא הדה פלא תאכלוהא מן אלמצעדי אלאגתראר ואלמצלפה בצלף
מנהא אלגמל׳ פאנה מצעד אגתראר גיר מצלף בצלף והו נגס לכם׳ ואת השפן כי
מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם׳ וית טבזא ארי מסיק פשרא הוא
ופרסתיה לא סדיקא מסאב הוא לכון׳ ואלובר פאנה מצעד אגתראר גיר מצלף בצלף
והו נגס לכם׳ ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה היא לכם׳
וית ארנבא ארי מסקא פשרא היא ופרסתה לא סדיקא מסאבא היא לכון׳ ואלארנב

שמח אין לך להקל בקדשי דורות׳ וייטב בעיניו׳ הודה ולא בוש לאמר לא שמעתי׳ וידבר יי אל משה ואל אהרן׳ למשה אמר שיאמר לאהרן׳ לאמר אלהם אמר שיאמרו לאלעזר ולאיתמר׳ או אינו אלא לומר לישראל׳ כשהוא אומר דברו אל בני ישראל הרי דיבור אמור לישראל׳ הא מה אני מקיים לאמר אליהם לבנים לאלעזר ולאיתמר׳ דברו אל בני ישראל׳ את כולם השוה להיות שלוחים בדיבור זה לפי שהושוו כולם בדמימה וקיבלו עליהם גזירת המקום מאהבה׳ זאת החיה׳ לשון חיים לפי שישראל דבוקים במקום וראויים הם להיות חיים כמו שהוא חי לפיכך הבדילם מן הטומאה וגזר עליהם מצות ולאומות עובדי ע"ז לא אסר כלום משל לרופא שנכנס לבקר את החולה ראהו שסופו לחיות א"ל אכול דבר פלוני ואל תאכל דבר פלוני שלא תמות׳ נכנס לבקר את השני ראהו שסופו למות א"ל אכול מה שיהנך ושתה מה שיערב לך כו׳ כדאיתא במדרש רבי תנחומא׳ זאת החיה׳ מלמד שהיה משה אוחז בחיה ומראה אותה לישראל ואומר להם זאת תאכלו וזאת לא תאכלו׳ את זה תאכלו מכל אשר במים׳ אף בשרצי המים אחז מכל מין ומין ומראה להם וכן בעוף ואת אלה תשקצו מן העוף וכן בשרצים וזה לכם הטמא׳ זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה׳ מלמד שהבהמה בכלל חיה׳ מפרסת׳ כתרגומו סדיקא׳ פרסה׳ פלאנטה בלעז׳ ושוסעת שסע שמובדלת מלמעלה ולמטה בשתי צפרנים כתרגומו ומטלפן טלפין שיש שפרסותיו סדוקות מלמעלה ואין שסועות ומובדלות לגמרי ושלמטה מחוברות׳ מעלת גרה׳ מעלה ומקיאה האוכל ממעיה ומחזרת אותו לתוך פיה לכתשו ולטחנו הדק׳ גרה׳ כך שמה ויתכן לפתרו מגזרת מים הנגרים שהוא נגרר אחר הפה ותרגומו פשרא שעל ידי הגרה האוכל נפשר ונמוח׳ בבהמה׳ תיבה יתירה היא לדרשה להתיר את השליל הנמצא במעי אמו׳ אותה תאכלו׳ ולא בהמה טמאה והלא באזהרה היא אלא לעבור עליה בעשה ולא תעשה׳ מבשרם לא תאכלו׳ אין לי אלא אלו׳ שאר בהמה טמאה שאין לה שום סימן טהרה מנין׳ אמרת קל וחומר ומה אלו שיש בהן קצת סימני טהרה אסורות בה"ש שאין להן סימן כלל עאכו"

פאנהא מצעדה אגתראר גיר מצלפה בצלף והי נגסה לכם ׃ ואת החזיר כי מפריס
פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם ׃ וית חזירא ארי סדיק
פרסתא הוא ומטלפן טלפין פרסתיה והוא פשרא לא פשר מסאב הוא לכון ׃ ואלכנזיר
פאנה מצלף בצלף וצלפה מפרק תפריקא והו אגתראר לא יגתר והו נגס לכם ׃ מבשרם
לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם ׃ מבסרהון לא תיכלון ובנבילתהון
לא תקרבון מסאבין אנון לכון ׃ מן לחומהם לא תאכלו ובנבאילהם לא תדנוא דאך
המא אנגאס לכם ׃ את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת
במים בימים ובנחלים אתם תאכלו ׃ ית דין תיכלון מכל דבמיא כל דליה ציצין וקלפין
במיא בימיא ובנחליא יתהון תיכלון ׃ והדא מא תאכלוה מן גמיע מא פי אלמא כל
מא לה אגנחה ופלוס פי אלמא מן אלבחאר ואלאודיה פכלוה ׃ וכל אשר אין לו סנפיר
וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם
לכם ׃ וכל דלית ליה ציצין וקלפין בימיא ובנחליא מכל רחשא דמיא ומכל נפשא
חיתא דבמיא שקצא אנון לכון ׃ וכל מא ליס לה אגנחה ופלוס פי אלבחאר ואלאודיה
מן גמיע דביב אלמא וגמיע אלחיואן אלדי פיה פהו רגס לכם ׃ ושקץ יהיו לכם מבשרם
לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו ׃ ושקצא יהון לכון מבסרהון לא תיכלון וית נבילתהון
תשקצון ׃ וסביל כונהא ארגאס לכם מן לחומהא לא תאכלו ונבאילהא תרגסו ׃
כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים שקץ הוא לכם ׃ כל דלית ליה ציצין וקלפין
במיא שקצא הוא לכון ׃ כדאך כל מא ליס לה אגנחה ופלוס פי אלמא פהו רגס לכם ׃
ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרס ואת העזניה ׃
וית אלין תשקצון מן עופא לא יתאכלון שקצא אנון נשרא וער ועזיא ׃ והדא מא
תרגסו מן אלטאיר לא יוכלאן אנהא ארגאס אלנסר ואלעקאב ואלענקא ׃ ואת הדאה
ואת האיה למינה ׃ ודיתא וטרפיתא לזנה ׃ ואלחדא ואלצדא לאצנאפהא ׃ את כל ערב
למינו ׃ ית כל עורבא לזניה ׃ וגמיע אלגראביב לאצנאפהא ׃ ואת בת היענה ואת

שהן אסורות׃ מבשרם׃ על בשרם באזהרה ולא על עצמות וגידים וקרנים וטלפים׃ ובנבלתם לא תגעו׃ יכול יהיו ישראל מוזהרין
על מגע נבלה ת״ל אמור אל הכהנים וגו׳ לנפש לא יטמא כהנים מוזהרין ואין ישראל מוזהרין קו׳ מעתה ומה טומאת מת חמורה
לא הזהיר בה אלא כהנים טומאת נבלה קלה לא כ״ש ומה ת״ל ובנבלתם לא תגעו ברגל שחייב אדם לטהר את עצמו ברגל׃
סנפיר׃ אלו שטט בהם׃ וקשקשת׃ אלו קליפין הקבועין בו כמו שנ׳ ושריון קשקשים הוא לבוש׃ שרץ׃ בכל מקום משמעו דבר
נמוך שרוחש ונד על הארץ׃ ושקץ יהיו׃ לאסור את עירוביהן אם יש בו בנותן טעם׃ מבשרם׃ ואינו מוזהר על הסנפירין ועל
העצמות׃ ואת נבלתם תשקצו׃ לרבות יבחושין שסיננן׃ יבחושין מושי״לונש בלעז׃ כל אשר אין לו וגו׳ מה ת״ל שיכול אין לו
שיהא מותר לא המעלה פיתנן שלו ליבשה׃ השירן במים מנין ת״ל וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים׃ הא אם היו
לו במים אע״פי שהשירן בעלייתו מותר׃ לא יאכלו׃ לחייב את המאכילן לקטנים שכך משמעו לא יהיו נאכלין על ידיך
או אינו אלא לאסרן בהנאה ת״ל לא תאכלו׃ באכילה אסורין בהנאה מותרין׃ כל עוף שנ׳ בו למינו למינה למינהו
בידוע שיש באותו המין שאין דומין זה לזה׃ לא במראיהם ולא בשמותם וכולן מין אחד׃ הנץ׃ אשפרוי״ר בלעז׃ שלך׃

פירשו

התחמס ואת השחף ואת הנץ למינהו׃ וית בת נעמיתא וציצא וצפר שחפא ונצא
לזנוהי׃ ואלנעאמה ואלכטאף ואלספאף ואלבאז לאצנאפה׃ ואת הכוס ואת השלך ואת
הינשוף׃ וקדיא ושלי נונא וקיפופא׃ ואלבום ואלזמג ואלבאשק׃ ואת התנשמת ואת
הקאת ואת הרחם׃ ובותא וקתא ויררקריקא׃ ואלשאהין ואלקוק ואלרכם׃ ואת החסידה
האנפה למינה ואת הדוכיפת ואת העטלף׃ וחוריתא ואבו לזנה ונגר טורא ועטליפא׃
ואלצקר ואלבגבגה לאצנאפהא ואלהדהד ואלכפאש׃ כל שרץ העוף ההלך על ארבע
שקץ הוא לכם׃ כל רחשא דעופא דמהליך על ארבע שקצא הוא לכון׃ גמיע דביב
אלטאיר אלסאלך עלי ארבע רגס הו לכם׃ אך את זה תאכלו מכל שרץ העוף ההלך
על ארבע אשר לא כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ׃ ברם ית דין תיכלון לו ק
מכל רחשא דעופא דמהליך על ארבע דליה קרסולין מעלוי רגלוהי לקפצא בהון על
ארעא׃ והדא מא יגוז אן תאכלוה מן גמיע דביב אלטאיר אלסאלך עלא ארבע ממא
לה כראעין פוק רגליה ליתב בהמא עלי אלארץ׃ את אלה מהם תאכלו את
הארבה למינו ואת הסלעם למינהו ואת החרגל למינהו ואת החגב למינהו׃ ית
אלין מנהון תיכלון. ית גובא לזניה וית רשונא לזנוהי וית חרגלא לזנוהי וית חגבא
לזנוהי׃ הדי מא תאכלוה מנהם אלגראד וצנופה ואלדבא וצנופה ואלחרגל וצנופה
ואלגנדב וצנופה׃ וכל שרץ העוף אשר לו ארבע רגלים שקץ הוא לכם׃ וכל רחשא
דעופא דליה ארבע רגלין שקצא הוא לכון׃ וסאיר דביב אלטאיר אלדי לה ארבע
ארגל פהו רגס לכם׃ ולאלה תטמאו כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב׃ ולאלין
תסתאבון כל דיקרב בנבילתהון יהי מסאב עד רמשא׃ ומן הדה פאנגסו כל מן
דנא בנבאילהם ינגס אלי אלמגיב׃ וכל הנשא מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב׃
וכל דיטול מנבילתהון יצבע לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא׃ ומן חמל מן נבאילהם
יגסל תיאבה וינגס אלי אלמגיב׃ לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ושסע איננה
שסעת וגרה איננה מעלה טמאים הם לכם כל הנגע בהם יטמא׃ לכל בעירא דהיא

פירשו רבותינו זה העולה רגים מן הים וזהו שתרגם אונקלוס ושלי נונא" כוס ושלך הם צותיטיק הצועקים בלילה ויש להם לסתות כאדם ועוד מין אחר דומה לו שקורין יבן" התנשמת׳ היא קלבא שורין ודומה לעכבר הפורח בלילה" והנשמה׳ האמורה בשרצים היא דומה לה ואין לה עינים וקורין לה טלפא" החסידה׳ זו דיה לבנה צוגניה ולמה נקרא שמה חסידה שעושה חסד עם חבירותיה במזונות" האנפה׳ היא דיה רגזנית ונראה לי הוא שקורין לו היירון׳ הדוכיפת׳ תרנגול הבר וכרבלתו כפולה ובלעז הרופא ולמה נקרא שמו דוכיפת שהודו כפות וזו היא כרבלתו ונגר טורא נקרא על שם מעשיו כמו שפירשו רבותינו במסכת גיטין פרק מי שאחזו" שרץ העוף הם הדקים הנמוכים הרוחשים על הארץ כגון זבובין וצרעין ויתושין וחגבים" על ארבע׳ על ד׳ רגלים" ממעל לרגליו׳ סמוך לצוארו יש לו כמין שני רגלים לבד ד׳ רגליו וכשרוצה לעוף ולקפוץ מן הארץ מתחזק באותן שני כרעים ופורח ויש מהן הרבה כאותן שקורין לנגושטה אבל אין אנו בקיאין בהן שארבע סימני טהרה נאמרו בהן ד׳ רגלים וד׳ כנפים וקרסולין או כרעים הכתובין כאן וכנפיו חופין את רובו וכל הסימנים הללו מצויין באותם שבינינו אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להם זנב וצריך שיהא שמו חגב ובזה אין אנו יודעין להבדיל ביניהם" וכל שרץ העוף בא ולימד שאם יש לו חמש טהור" ולאלה׳ העתידין ליאמר למטה בענין" תטמאו׳ כלומר בנגיעתם יש טומאה" וכל הנושא מנבלתם כל מקום שנ׳ טומאת משא חמורה מטומאת

סדיקא פרסתה וטלפין ליתהא מטלפא ופשרא ליתהא מסקא. מסאבין אנון לכון כל
דיקרב בהון יהי מסאב׃ מן גמיע אלבהאים אלתי הי מצלפה בצלף ותפריק ליסהא מפרקה
ואגתראר ליסהא מצעדה פהי נגסה לכם כל מן דנא בהא ינגס׃ וכל הולך על כפיו בכל
החיה ההלכת על ארבע טמאים הם לכם כל הנגע בנבלתם יטמא עד הערב׃ וכל דמהליך
על ידוהי בכל חיתא דמהלכא על ארבע מסאבין אנון לכון כל דיקרב בנבילתהון יהי
מסאב עד רמשא׃ וכל סאך עלי כפיה מן גמיע אלבהאים אלמאשיה עלי ארבע פהו נגס לכם
כל מן דנא בנבאילהם ינגס אלי אלמגיב׃ והנשא את נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד הערב
טמאים המה לכם׃ ודיטול ית נבילתהון יצבע לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא מסאבין
אנון לכון׃ ומן חמל מן נבאילהם יגסל תיאבה וינגס אלי אלמגיב כדאך המא אנגאס
לכם׃ וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד
והעכבר והצב למינהו׃ ודין לכון דמסאב ברחשא דרחיש על ארעא חלדא ועכברא
וצבא לזנוהי׃ והדא לכם אלנגס מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ אלכלד ואלפאר ואלצב לאצ׳
נאפה׃ והאנקה והכח והלטאה והחמט והתנשמת׃ ומלא וכוחא והלטתא וחומטא
ואשותא׃ ואלורל ואלחרדון ואלעצאיה ואלחרבא ואלסמברץ׃ אלה הטמאים לכם בכל
השרץ כל הנגע בהם במתם יטמא עד הערב׃ אלין דמסאבין לכון בכל רחשא כל
דיקרב בהון במותהון יהי מסאב עד רמשא׃ הדה אלנגסה לכם מן גמיע אלדביב כל מן
דנא בהא פי חאל מותהא ינגס אלי אלמגיב׃ וכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמא מכל
כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא
עד הערב וטהר׃ וכל דיפול עלוהי מנהון במותהון יהי מסאב מכל מן דאע או לבוש
או משך או סק כל מן דיתעביד עבידתא בהון במיא יתעל ויהי מסאב עד רמשא
וידכי׃ וכל מא וקע מנהא בעד מותהא ינגס מן גמיע אניה אלכשב או אלתוב או גלד
או מסח כל אניה יעמל בהא צנעה ידכל פי אלמא וינגס אלי אלמגיב ויטהר׃ וכל כלי
חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו׃ וכל מן דחסף

מגע שהיא טעונה כיבוס בגדים׳ מפרסת פרסה ושסע איננה שוסעת׳ כגון גמל שפרסתו סדוקה מלמעלה אבל למטה היא מחוברת כאן שנבלת בהמה טמאה מטמאה ובענין שבסוף הפרשה פירש על בהמה טהורה׳ על כפיו׳ כגון כלב ודוב וחתול׳ טמאים המה לכם׳ למגע׳ וזה לכם הטמא׳ כל טומאות הללו אינן לאיסור אכילה אלא לטומאה ממש להיות טמא במגען ונאסר לאכול תרומה וקדשים וליכנס למקדש׳ החלד׳ מושטילה׳ והצב׳ פוייט שדומה לצפרדע׳ אנקה׳ הריצון׳ הלטאה׳ לויישרדה׳ חומט׳ לימצה׳ התנשמת׳ טלפא׳ במים יובא׳ ואף לאחר טבילתו טמא הוא לתרומה׳ עד הערב ואחר כך וטהר בהערב שמש׳ אל תוכו׳ אין כלי חרס מיטמא אלא מאוירו׳ כל אשר בתוכו יטמא׳ הכלי חוזר ומטמא מה שבאוירו׳ ואותו תשברו׳ לימד שאין לו טהרה במקוה׳ מכל האוכל אשר יאכל׳ מוסב על מקרא העליון כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל אשר בא עליו מים והוא בתוך כלי חרס הטמא יטמא וכן כל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא והוא בתוך כלי חרס הטמא יטמא׳ למדנו מכאן דברים הרבה׳ למדנו שאין אוכל מוכשר ומתוקן לקבל טומאה עד שיבואו עליו מים פעם אחת ומשבאו עליו מים פעם אחת מקבל טומאה לעולם ואף׳ נגוב והיין והשמן וכל הנקרא משקה מכשירין לטומאה במים שכך יש לדרוש המקרא אשר יבואו עליו מים מכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא האוכל׳ ועוד למדו רבותינו מכאן שאינ

ולד

דיפול מנהון לגויה כל דבגויה יסתאב ויתיה תתברון׃ וכל אנא כזף יקע מנהם שי ראכלה
כל מא דאכלה ינגס ואיאה פאכסרו׃ מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא
וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא׃ מכל מיכל דמתאכיל דייעלון עלוהי מיא יהי מסאב.
וכל משקיא דישתתי בכל מן יהי מסאב׃ מן גמיע אלטעאם אלדי יוכל ממא יראכלה אלמא
ינגס וגמיע אלשראב אלדי ישרב פי כל אנא ינגס׃ וכל אשר יפל מנבלתם עליו יטמא תנור
וכירים יתץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם׃ וכל דיפול מנבילתהון עלוהי יהי מסאב. תנור
וכירים יתרעון מסאבין אנון ומסאבין יהון לכון׃ וכל מא וקע מן נבאילהם עליה ינגס מן
תנור ומסתוקד פאנקצוהמא לאנהא נגסה וכדאך המא לכם אנגאס׃ אך מעין ובור
מקוה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא׃ ברם מעין וגוב בית כנישת מיא יהי דכי ודיק
רב בנבילתהון יהי מסאב׃ אמא אלמעין ואלגב ומלאס אלמא פיכון טאהרא וכל מן דנא
מן נבאילהם ינגס׃ וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא׃ וארי יפול
מנבילתהון על כל בר זרע זירוע דיזדרע דכי הוא׃ ואדא וקע מן נבאילהם עלי שי מן
אלנבאת ואלחב אלדי יזרע פהו טאהר׃ וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא
לכם׃ וארי יתיהבון מיא על בר זרעא ויפול מנבילתהון עלוהי מסאב הוא לכון׃ ואן געל
אלמא עליהם ווקע מן נבאילהא עליה פהו נגס לכם׃ וכי
ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנבלתה יטמא עד הערב׃ וארי ימות
מן בעירא דהיא לכון למיכל דיקרב בנבילתה יהי מסאב עד רמשא׃ ואדא מאת מן
אלחיואן אלדי הו גאיז לכם אן תאכלוה פמן דנא בנבאילהא ינגס אלי אלמגיב׃ והאכל מנבלתה
יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב׃ ודייכול

ולד הטומאה מטמא כלים שכך שנינו יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל
אוכלין ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס לפי שהשרץ אב הטומאה והכלי שנטמא
ממנו ולד הטומאה לפי' אינו חוזר ומטמא כלים שבתוכו׳ ולמדנו עוד שהשרץ שנפל לאויר התנור והפת בתוכו ולא נגע
השרץ בפת׳ התנור ראשון והפת שניה ולא נאמר רואין את התנור כאלו מלא טומאה ותהא הפת תחלה שאם אתה אומר כן לא נתמעטו
כל כלים מליטמא מאויר כלי חרס שהרי טומאה עצמה נגעה בהן מגבן׳ ולמדנו עוד על ביאת מים שהיא מכשרת זרעים אם
נפלו עליהם משנתלשו שאם אתה אומר מקבלין הכשר במחובר אין לך זרע שלא באו עליו ומהו תומר אשר יבא עליו מים׳ ולמדנו
עוד שאין אוכל מטמא אחרים אא"כ יש בו כביצה שנ' אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה
מחזיק יותר מביצת תרנגולת׳ תנור וכירים כלים המיטלטלין הם והן של חרס ויש להם תוך ושופת על נקב החלל את הקדירה ושניהם
פיהם למעלה׳ יותץ׳ שאין לכלי חרס טהרה בטבילה׳ וטמאים יהיו לכם׳ שלא תאמר מצווה אני לנתצם ת"ל וטמאים יהיו לכם אם רצה
לקיימן בטומאתן רשאי׳ ונוגע בנבלתם יטמא׳ אך מעין ובור מקוה מים׳ המחוברין לקרקע אין מקבלין טומאה׳ ועוד יש לך ללמד
יהיה טהור הטובל בהן מטומאתו׳ ונוגע בנבלתם יטמא׳ אפילו הוא בתוך מעין ובור ונוגע בנבלתם יטמא שלא תאמר ק"ו ומה
אם מטהר את הטמאים מטומאתם ק"ו שיציל את הטהור מליטמא לכך נאמר ונוגע בנבלתם יטמא׳ זרע זרוע׳ זריעה של
מיני זרעונין׳ זרוע שם דבר הוא כמו ויתנו לנו מן הזרעים׳ טהור הוא׳ לימדך הכתוב שלא הוכשר וניתקן לקרות אוכל לקבל
טומאה עד שיבא עליו מים׳ וכי יותן מים על זרע׳ לאחר שנתלש שאם תאמר יש הכשר במחובר אין לך זרע שלא הוכשר׳ מים על
זרע׳ בין מים בין שאר משקין בין הם על זרע בין זרע נפל לתוכן הכל נדרש בת"כ׳ ונפל מנבלתם עליו׳ אף משנגב מן המים שלא
הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל ומשירד עליו הכשר קבלת טומאה פעם אחת שוב אינו נעקר הימנו׳ בנבלתה׳ ולא בעצמות
וגידים וקרנים וטלפים ולא בעור׳ והנושא את נבלתה׳ חמורה טומאת משא מטומאת מגע שהנושא מטמא בגדים והנוגע אין
בגדיו טמאים שלא נאמר בו יכבס בגדיו׳ והאוכל מנבלתה׳ יכול תטמאנו אכילתו כשהוא אומר בנבלת עוף טהור לא יאכל לטמאה
בה אוקה מטמא בגדים באכילתה ואין נבלת בהמה מטמאה בגדים באכילתה בלא משא כגון אם תחבו לו חבירו בבית הבליעה א"כ מה ת"ל
והאוכל ליתן שיעור לנושא ולנוגע כדי אכילה והוא כזית׳ וטמא עד הערב׳ אע"פ שטבל צריך הערב שמש׳ וכל השרץ השורץ

מנבלתה יצבע לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא׃ ודיטול ית נבילתה יצבע לבושוהי
ויהי מסאב עד רמשא׃ ומן אכל מן נבאילהא יגסל תיאבה ויגנס אלי אלמגיב ומן חמל מנהא
יגסל תיאבה ויגנס אלי אלמגיב׃ וכל השרץ השרץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל׃ וכל
רחשא דרחיש על ארעא שקצא הוא לא יתאכיל׃ וגמיע אלדביב אלדאב עלי אלארץ פהו
רגס לא יוכל׃ כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ
השרץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם׃ כל דמהליך על מעוהי וכל דמהליך על
ארבע עד כל סגיות רגלין לכל רחשא דרחיש על ארעא לא תיכלונון ארי שקצא אנון׃
כל סאר עלי צדרה וסאר עלי ארבע למא כתרה׳ ארגלה מן גמיע אלדאב אלדאב עלי
אלארץ לא תאכלוהם פאנהם ארגאס׃ אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ
ולא תטמאו בהם ונטמתם בם׃ לא תשקצון ית נפשתכון בכל רחשא דרחיש. ולא
תסתאבון בהון ותסתאבון פון בהון׃ לא תרגסו אנפסכם בשי מן אלדביב אלדאב עלי
אלארץ ולא תתנגסו בהם פתעצוני בדאך׃ כי אני יהוה אלהיכם והתקדשתם והייתם
קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ׃
ארי אנא יי אלהכון ותתקדשון ותהון קדישין ארי קדיש אנא. ולא תסאבון ית
נפשתכון בכל רחשא דרחיש על ארעא׃ אנא אללה רבכם קלת תקדסו וכונו מקדסין
לאני קדוס ולא תנגסו אנפסכם בשי מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ׃ כי אני יהוה המעלה
אתכם מארץ מצרים להית לכם לאלהים והייתם קדשים כי קדוש אני׃ ארי אנא יי
דאסיק יתכון מארעא דמצרים למהוי לכון לאלה ותהון קדישין ארי קדיש אנא׃ לאני
אללה אלמצעדכם מן בלד מצר לאכון לכם אלאהא פכונו מקדסין לאני אלקדוס׃ זאת
תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרמשת במים ולכל נפש השרצת על הארץ׃
דא אוריתא דבעירא ודעופא ודכל נפשא חיתא דרחשא במיא ודכל נפשא דרחשא
על ארעא׃ הדה שריעה אלבהאים ואלטאיר וגמיע אלנפוס אלחיה אלדאבה פי אלמא וסאיר
אלנפוס אלדאבה עלי אלארץ׃ להבדיל בין הטמא ובין הטהר ובין החיה הנאכלת ובין
החיה אשר לא תאכל׃ לאפרשא בין מסאבא ובין דכיא ובין חיתא דמתאכלא׃

ד׳ צ׳ ד
ההורה
באותיות
ו״ו
דגחון והוא
רב אותיות
גדולות
שבתורה״

על הארץ׳ להוציא את היתושין שבכליסין ושבפולין ואת הזיזין שבעדשים שהרי לא שרצו על הארץ אלא בתוך האוכל אבל משיצאו לאויר
ושרצו הרי נאסרו״ לא ייאכל׳ לחייב על המאכיל כאוכל ואין קרוי שרץ אלא דבר נמוך קצר רגלים שאינו נראה אלא כרוחש ונד״
הולך על גחון׳ זה נחש ולשון גחון לשון שחייה שהולך שח ונופל על מעיו״ כל הולך׳ להביא את השלשולין ואת הדומה לדומה
הולך על ארבע זה עקרב״ כל׳ להביא את החפושית אשקרבוט בלע״ז ואת הדומה לדומה״ מרבה רגלים׳ זה נדל שרץ שיש לו
רגלים מראשו ועד זנבו לכאן ולכאן וקורין לו צינטפיד״ש״ אל תשקצו׳ באכילתם שהרי כתיב נפשותיכם ואין שיקוץ נפש במגע
וכן אל תטמאו באכילתם״ ונטמתם בם׳ אם אתם מטמאין בארץ בהם אף אני מטמא אתכם בעה״ב ובישיבת מעלה״ כי אני יי׳
אלהיכם׳ כשם שאני קדוש שאני יי׳ אלהיכם כך והתקדשתם קדשו עצמכם למטה״ והייתם קדושים׳ לפי שאני אקדש אתכם
למעלה ולעה״ב״ ולא תטמאו וגו׳ לעבור עליהם בלאוין הרבה וכל לאו מלקות וזהו שאמרו בגמרא אכל פוטיתא לוקה ארבע
נמלה לוקה חמש׳ צרעה לוקה שש״ כי אני יי׳ המעלה אתכם׳ על מנת שתקבלו עליכם גזרותי ומצותי העליתי אתכם״
להבדיל׳ לא בלבד השונה אלא שתהא יודע ומכיר ובקי בהן״ בין הטמא ובין הטהור׳ צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר
מפורשין הם אלא בין טמאה לך לטהורה לך בין נשחט חציו של קנה לנשחט רובו״ ובין החיה הנאכלת׳ צריך לומר בין

צבי

ובין חיתא דלא מתאכלא: תפרזו בין אלנגס ואלטאהר ובין אלחיואן אלדי יוכל ואלדי לא יוכל:

צ"א פסוקים סימן מיכיהו גה"ה

פ'

וידבר יהוה אל משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר: תס: דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא: מליל עם בני ישראל למימר אתתא ארי תעדי ותליד דכר ותהי מסאבא שבעה יומין כיומי ריחוק סאובתה תהי מסאבא: מר בני אסר קאילא איה אמראה עלקת פולדת דכרא פאתנגס סבעה איאם כאיאם בעד חיצתהא יכון חכם נגאסתהא: וביום השמיני ימול בשר ערלתו: וביומא תמינאה יתגזר בסרא דערלתיה: ופי אליום אלתאמן תכתן קלפה אלמולוד:

ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה: ותלתין ותלתא יומין תתיב בדם דכו בכל קדשא לא תקרב ולמקדשא לא תיעול עד משלם יומי דכותה: ותלאתה ותלאתין יומא תקים פי דם טהר לא תלאמס שיא מן אלאקדאס ולא תדכל אלי אלקדס אלי כמאל איאם טהרהא:

ואם נקבה תלד וטמאה שבעים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה: ואם נקבתא תליד ותהי מסאבא ארבעת עסר כריחוקה ושתין ושתא יומין תתיב על דם דכו: פאן ולדה אנתי פאתנגס אסבועין כחכם חיצתהא וסתין יומא תקים עלי דם אלטהר: ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן: ובמשלם יומי דכותה לברא או לברתא תיתי אמר בר שתיה לעלתא ובר יונה או שפנינא לחטאתא לתרע משכן זמנא לות כהנא: ועגד תמאם איאם טהרהא לאבן כאן או אבנה תאתי בכרוף אבן סנתה לצעידה ופרך חמאם או שפנינא לדכוה אלי באב כבא אלמחצר אלי אלאמאם

והקריבו לפני יהוה וכפר עליה וטהרה ממקר דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: ויקרבנה לקדם יי ויכפר עלה ותדכי מסואבת דמהא דא אוריתא דילידתא לדכר או לנקבא: יקרבה בין ידי אללה ויסתגפר ענהא ותטהר מן נביע דמהא הדה

כל דסמיך לדמי לה מפיק ה"י וכל דסמיך לימי מפיק ה"י וסיון דמים מבוטים ימים מבוטים

זבי לעדוד והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנולד לה סימני טהרה כשרה לנולד בה סימני טרפה כשרה" חסלת פ' שמיני בס"ד"

אשה כי תזריע

אמר ר' שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה וחיה ועוף במעשה בראשית כך תורתו נתפרשה אחר תורת בהמה חיה ועוף" כי תזריע' לרבות שהפילה ילדתו מחוי שנמחה ונעשה כעין זרע' אמו טמאה לידה" כימי נדת דותה תטמא כסדר כל טומאה האמורה בנדה מטמאה בטומאת לידה ואפילו נפתח הקבר בלא דם' דותה' לשון דבר הזב מגופה" לשון אחר' לשון מדוה וחולי שאין אשה רואה דם שלא תחלה ראשה ואיבריה כבדין עליה" תשב' אין תשב אלא לשון עכב: כמו ותשבו בקדש וישב באלוני ממרא" בדמי טהרה' אעפ' שרואה טהורה" בדמי טהרה' לא מפיק ה"א והוא שם דבר כמו טוהר' ימי טהרה' מפיק ה"א ימי טוהר שלה" לא תגע' אזהרה לאוכל וכו' כמו ששנויה ביבמות" בכל קדש' לרבות את התרומה לפי שגו טבולת יום אחרוך שטבלה לסוף שבעה ימים ואין שמשה מעריב לטהרה עד שקיעת החמה על יום ארבעים של אחר הבית את כפרת טהרתה" והקריבו' למדך שאין מעכבה לאכול בקדשים אלא אחד מהם" ואיזהו זה חטאת שמכפר עליה הכהן וטהרה מי שהוא בא לכפר כו הטהרה תלויה" וטהרה' מכאן שעד כאן קרויה טמאה" אחד לעולה ואחד

שריעה׳ אוׄ אדׄרה׳ דׄכר או אנתֿא׃ ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תרים או
שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה׃ ואם לא תשכח ידהא
כמסת סיתא ותסב תרין שפנינין או תרין בני יונה חד לעלתא וחד לחטתא ויכפר אמלא
עלה כהנא ותדכי׃ ואן לם תנל ידהא מקדאר שאה פתאכׄד שפנינין או פרכׄי חמאם
אחדהמא לצׄעידה ואכׄר דכוה ויסתגפר ענהא אלאמאם ותטהר׃ פ׳
וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃ ומליל ײ עם משה ולאהרן למימר׃ תׄם כׄלם ב׳
אללה מוסי והרון קאילא׃ אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו
לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים׃ אנש ארי יהי במשך
בסריה עמקא או עדיא או בהרא ויהי במשך בסריה למכתש סגירו ויתיתי לות אהרן
כהנא או לות חד מבנוהי כהניא׃ אי אנסאן כאן פי גלד בדנה שאמה או עארצׄה או
בקעה או צאר פי גלד בדנה בלא ברץ פליותא בה אלי הרון אלאמאם או אלי אחד מן
בניה אלאימה׃ וראה הכהן את הנגע בעור הבשר ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע
עמק מעור בשרו נגע צרעת הוא וראהו הכהן וטמא אתו׃ ויחזי כהנא ית מכתשא
במשך בסרא וסערא במכתשא אתהפיך למחור ומחזי מכתשא עמיק ממשך בסריה
מכתש סגירותא הוא ויחזיניה כהנא ויסאיב יתיה׃ פינצׄר אלאמאם אלבלא פי גלד ט׳
בדן פאן כאן פיה שער קד אנקלב אביצׄא ומנצׄר אלבלא עמיק מן גלד בדנה פהו
בלוא אלברץ פאדׄ ראה פלינגסה׃ ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה
מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הכהן את הנגע שבעת ימים׃ ואם בהרא חורא לא מפיק ה׳ והגירה חפיק ה׳
היא במשך בסריה ועמיק לית מחזהא מן משכא וסערה לא אתהפיך למחור ויסגר כהנא
ית מכתשא שבעה יומין׃ ואן כאנת בקעה ביצׄא פי גלד בדנה וליס מנצׄרהא עמיק
מן אלגלד ושערהא לם ינקלב אביצׄא פליוקפה סבעה איאם׃ וראהו הכהן ביום השביעי
והנה הנגע עמד בעיניו לא פשה הנגע בעור והסגירו הכהן שבעת ימים שנית׃ ויחזיניה
כהנא ביומא שביעאה והא מכתשא קם כד הוה לא אוסיף מכתשא במשכא ויסגריניה

לחטאת׳ לא הקדימה הכתוב אלא למקראה אבל להקרבה חטאת קודמת לעולה כך שנינו בזבחים בפרק כל התדיר׃ שאת או ספחת׳ שמות נגעים הם ולבנות זו מזו׃ בהרת׳ חברבורות ט״א בלעז וכן בהיר הוא בשחקים׃ והובא אל אהרן הכהן וכו׳ גזירת הכתוב היא שאין טומאת נגעים וטהרתן אלא על פי כהן ואם הכהן עם הארץ ואינו יודע סימני נגעים מושיבין אצלו תלמיד חכם ואומר לכהן אמור טמא והוא אומר טמא או אמור טהור והוא אומר טהור׃ הפך לבן׳ מתחלה שחור והפך ללבן בתוך הנגע ומיעוט שער שנים׃ עמוק מעור בשרו׳ כל מראה לבן עמוק הוא כמראה חמה עמוקה מן הצל ולא ממשוש היד׃ וטמא אותו יאמר לו טמא אתה ששער לבן סימן טומאה הוא גזירת הכתוב׃ ועמוק אין מראהו׳ לא ידעתי פירושו׃ והסגיר׳ יסגירנו בבית אחד ולא יראה עד סוף השבוע ויוכיחו סימנין עליו׃ בעיניו׳ במראהו ובשיעורו הראשון׃ והסגירו שנית׳ הא אם פשה טמא׃ מספחת׳ שם נגע טהור׃ וכבס בגדיו וטהר׳ הואיל ונזקק להסגר נקרא טמא וצריך טבילה׃ וטמאו הכהן ומשטימאו הרי הוא מוחלט וזקוק לצפרים ולתגלחת ולקרבן האמור בפרשת זאת תהיה׃ נגע צרעת כי תהיה׳ המספחת האחרת׃ צרעת׳ לשון נקבה׳ נגע לשון זכר׃ ומחית שיאמינו בלעז שנהפך מקצת הלובן שבתוך השאת למראה בשר אף הוא סימן טומאה שער לבן בלא מחיה ומחיה בלא שער לבן ואעפ״י שלא נאמרה מחיה אלא בשאת אף בכל המראות והולדותיהן

כוא

כהנא שבעה יומין תנינות׃ תם ינטרה פי אליום אלסאבע פאן וקף אלבלא בעינה ולם
יתפש פי אלגלד פליוקפה סבעה איאם תאניה׃ וראה הכהן אתו ביום השביעי שנית והנה
כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן מספחת הוא וכבס בגדיו וטהר׃ ויחזי
כהנא יתיה ביומא שביעאה תנינות והא עמא מכתשא ולא אוסיף מכתשא במשכא
וידכיניה כהנא עדיתא היא ויצבע לבושוהי וידכי׃ תם ינטרה פי אליום אלסאבע תאניה
פאן כבא אלבלא ולם יתפש פי אלגלד פליטהרה פאנהא עארצה ויגסל תיאבה ויטהר׃
ואם פשה תפשה המספחת בעור אחרי הראתו אל הכהן לטהרתו ונראה שנית אל הכהן׃
ואם אוספא תוסיף עדיתא במשכא בתר דיתחזי לכהנא לדכותיה ויתחזי תנינות לכהנא׃
ואן תפשת אלעארצה פי אלגלד בעד מא אורא לאלאמאם פטהרה פליוראה לה תאניה׃
וראה הכהן והנה פשתה המספחת בעור וטמאו הכהן צרעת הוא׃ ויחזי כהנא והא אוסיפת
עדיתא במשכא ויסאבניה כהנא סגירותא היא׃ פאדי ראהא קד תפשת אלעארצה
פי גלדה פלינגסה פאנהא ברץ׃ פ

נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן׃ מכתש סגירו ארי תהי באנשא ויתיתי לות
כהנא׃ ואדי כאן באנסאן בלוא ברץ פליותא בה אלי אלאמאם׃ וראה הכהן והנה שאת
לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשר חי בשאת׃ ויחזי כהנא והא עמקא חורא
במשכא והיא הפכת סערא למחור ורושם בסר חי בעמיקתא׃ פנטר פאדא בשאמה
ביצא פי גלדה וקד אנקלב אלשער אביצא או גז מן אלחם נקי פי אלשאמה׃ צרעת
נושנת הוא בעור בשרו וטמאו הכהן לא יסגרנו כי טמא הוא׃ סגירות עתיקא היא
במשך בסריה ויסאבניה כהנא לא יסגרניה ארי מסאב הוא׃ פהו ברץ עתיק פי גלד
ברנה פלינגסה אלאמאם ולא יוקפה אד הו נגס׃ ואם פרוח תפרח הצרעת בעור וכסתה
הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה עיני הכהן׃ ואם מסגא תסגי
סגירותא במשכא ותחפי סגירותא ית כל משך מכתשא מרישיה ועד רגלוהי לכל חיזו
עיני כהנא׃ ואן אנתשר אלברץ פי אלבדן חתא גטא גמיע גלד אלמבתלא מן ראסה אלי
רגליה גמיע מנטר עיני אלאמאם׃ וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר
את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא׃ ויחזי כהנא והא חפת סגירותא ית כל בסריה וידכי ית
מכתשא כליה אתהפיך למחור דכי הוא׃ פינטר אלאמאם פאדא קד גטא אלברץ גמיע
בדנה פליטהרה אד קד אנקלב כלה אביץ והו טאהר׃ וביום הראות בו בשר חי יטמא׃

ומה סימן טומאה" צרעת נושנת היא מכה ישנה היא תחת המחיה והבורה נראית בריאה מלמעלה ותחתיה מלאה לחה
שלא תאמר הואיל ועלתה מחיה אטהרנה" מראשו של אדם ועד רגליו" לכל מראה עיני הכהן פרט לכהן שחשך מאורו"
וביום הראות בו בשר חי אם צמחה בו מחיה הרי כבר פירש שהמחיה סימן טומאה אלא שהיה הנגע כאחד מעשרים וארבעה

וביומא דיתחזי ביה בסרא חיא יהי מסאב׃ ואי יום צהר פיה לחם נקי פאינגס מנה׃ וְרָאָה
הַכֹּהֵן אֶת הַבָּשָׂר הַחַי וְטִמְּאוֹ הַבָּשָׂר הַחַי טָמֵא הוּא צָרַעַת הוּא׃ ויחזי כהנא ית בסרא חיא
ויסאביניה בסרא חיא מסאב הוא סגירותא הוא׃ באן ירא אלאמאם אללחם אלנקי פינגסה.
לאן גז מן אללחם אלנקי מע אלברץ נגס הו׃ אוֹ כִי יָשׁוּב הַבָּשָׂר הַחַי וְנֶהְפַּךְ לְלָבָן וּבָא אֶל
הַכֹּהֵן׃ או ארי יתוב בסרא חיא ויתהפיך למחור וייתי לות כהנא׃ או רגע אללחם אלנקי
ואנקלב אביצא פליגי אלאמאם׃ וְרָאָהוּ הַכֹּהֵן וְהִנֵּה נֶהְפַּךְ הַנֶּגַע לְלָבָן וְטִהַר הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע
טָהוֹר הוּא׃ ויחזיניה כהנא והא אתהפיך מכתשא למחור וידכי כהנא ית מכתשא דכי הוא׃
פאדא נצר אן אלבלא קד אנקלב אביצא פליטהרה אנה טאהר׃ פ׳
ג וּבָשָׂר כִּי יִהְיֶה בוֹ בְעֹרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא׃ ואנש ארי יהי ביה במשכיה שחנא ואתסי׃ ואי אנסאן
כאן פי גלדה בדנה קרח פברא׃ וְהָיָה בִּמְקוֹם הַשְּׁחִין שְׂאֵת לְבָנָה אוֹ בַהֶרֶת לְבָנָה
אֲדַמְדָּמֶת וְנִרְאָה אֶל הַכֹּהֵן׃ ויהי באתר שחנא עמקא חורא או בהרא חורא סמקא
ויתחזי לכהנא׃ וצאר פי מוצעה שאמה ביצא או לקעה ביצא מחמרה פליורא לל
אמאם׃ וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה מַרְאֶהָ שָׁפָל מִן הָעוֹר וּשְׂעָרָהּ הָפַךְ לָבָן וְטִמְּאוֹ הַכֹּהֵן נֶגַע
צָרַעַת הִוא בַּשְּׁחִין פָּרָחָה׃ ויחזי כהנא והא מחזהא מכיך מן משכא ושערה אתהפיך
למחור ויסאביניה כהנא מכתש סגירותא היא בשחנא סגיאת׃ פאדי ראא אלאמאם
מנצרהא מסתספל מן אלגלד ושערהא קד אנקלב אביצא פלינגסה פאנה בלוא ברץ
אנתשר פי אלקרח׃ וְאִם יִרְאֶנָּה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה אֵין בָּהּ שֵׂעָר לָבָן וּשְׁפָלָה אֵינֶנָּה מִן הָעוֹר וְהִיא
כֵהָה וְהִסְגִּירוֹ הַכֹּהֵן שִׁבְעַת יָמִים׃ ואם יחזינה כהנא והא לית בה שער חיור ומכיכא ליתהא
מן משכא והיא עמיא ויסגריניה כהנא שבעה יומין׃ ואן הו נצרהא ולם יכון פיהא שער
אביץ וליסה מסתספלה מן אלגלד בל לאביה פליוקפה סבעה איאם׃ וְאִם פָּשֹׂה תִפְשֶׂה
בָּעוֹר וְטִמֵּא הַכֹּהֵן אֹתוֹ נֶגַע הִוא׃ ואם אוספא תוסיף במשכא ויסאיב כהנא יתיה
מכתשא היא׃ ואן הי תפשת פי אלגלד פינגסה אנה בלא׃ וְאִם תַּחְתֶּיהָ תַּעֲמֹד הַבַּהֶרֶת לֹא
פָשָׂתָה צָרֶבֶת הַשְּׁחִין הִוא וְטִהֲרוֹ הַכֹּהֵן׃ ואם באתרהא קמת בהרתא לא אוסיפת רושם
שחנא היא וידכיניה כהנא׃ ואן וקפת מכאנהא ולם תתפש פהי מן אתר אלקרח פליטהרה
ד אלאמאם׃ אוֹ בָשָׂר כִּי יִהְיֶה בְעֹרוֹ מִכְוַת אֵשׁ וְהָיְתָה מִחְיַת הַמִּכְוָה

ראשי איברים שאין מטמאין משום מחיה לפי שאין נראה הנגע כולו כאחד שמופעין אילך ואילך וחוזר ראש האבר ונהגלה
שיפועו על ידי שומן כגון שהבריא ונעשה רחב ונראה בו המחיה לימדנו הכתוב שהטמא׳ וביום׳ מה ת״ל ללמד יש יום שאתה רואה
בו וי״ש יום שאין אתה רואה בו מכאן אמרו חתן נותנין לו ז׳ ימי המשתה לו ולאצטליתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל״
צרעת הוא׳ הבשר הוא״ בשר לשון זכר״ שחין לשון חימום שנתחמם הבשר בלקוי הבא לו מחמה מכה שלא מחמת האור״
ונרפא׳ השחין העלה ארוכה ובמקומו העלה נגע אחר״ או בהרת לבנה אדמדמת׳ שאין הנגע לבן חלק אלא פתוך ומעורב בשתי
מראות לובן ואודם״ מראה שפל׳ ואין ממשה שפל אלא מתוך לבנונותו הוא נראה שפל ועמוק כמראה חמה עמוקה מן הצל״
נגע היא׳ השאת הזאת או בבהרת׳ תחתיה במקומה״ צרבת השחין׳ כתרגומו רושם שחנא׳ אינו אלא רושם החימום הניכר

בהרת לבנה אדמדמת או לבנה׃ או אניש ארי יהי במשכיה כואה דנור וידהי
רושם כואה בהרא סמקא או חורא׃ אי אנסאן כאן פי גלדה כי נאר תם צאר גז
טלי בקעה ביצא מחמרה או ביצא פקט׃ וראה אתה הכהן והנה נהפך שער לבן
בבהרת ומראה עמק מן העור צרעת הוא במכוה פרחה וטמא אתו הכהן נגע
צרעת הוא׃ ויחזי יתה כהנא והא אתהפיך סערא למחור בבהרתא ומחזהא עמיק
מן משכא סגירותא היא בכואה סגיאת ויסאיב יתיה כהנא מכתש סגירותא היא׃
פאדא ראהא אלאמאם קד אנקלב אלשער אביצא וכאן מנצרהא עמיק מן אלגלד פהו
ברץ אנתשר פי אלכי פלינגסה׃ ואם יראנה הכהן והנה אין בבהרת שער לבן ושפלה
איננה מן העור והוא כהה והסגירו הכהן שבעת ימים׃ ואם יחזינה כהנא והא לית
בבהרתא סער חיור ומכיכא ליתהא מן משכא והיא עמיא ויסגרניה כהנא שבעה
יומין׃ ואן ראהא אלאמאם פאדא ליס פיהא שער אביץ וליסה מסתספלה מן אלגלד
כל כאביה פליוקפה סבעה איאם׃ וראהו הכהן ביום השביעי אם פשה תפשה בעור
וטמא הכהן אתו נגע צרעת הוא׃ ויחזיניה כהנא ביומא שביעאה אם אוספא תוסיף
במשכא ויסאיב כהנא יתיה מכתש סגירותא היא׃ תם ינצרה פי אליום אלסאבע פאן
תפשת פי אלגלד פלינגסה אנה בלוא ברץ׃ ואם תחתיה תעמד הבהרת לא פשתה
בעור והוא כהה שאת המכוה הוא וטהרו הכהן כי צרבת המכוה הוא׃ ואם כאתרה
קמת בהרתא לא אוסיפת במשכא והיא עמיא עומק כואה היא וידכיניה כהנא ארי
רושם כואה היא׃ ואן וקפת מכאנהא לם תתפש פי אלגלד והי כאביה פהי מן אתר אלכי
פליטהרה אלאמאם פאנהא תשייט אלכי׃ פ׳

ה ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן׃ וגבר או אתא ארי יהי ביה מכתשא
ברישׁ או בדקן׃ ואי רגל או אמראה כאן בה בלא פי ראסה או פי לחיתה׃ וראה הכהן
את הנגע והנה מראהו עמק מן העור ובו שער צהב דק וטמא אתו הכהן נתק הוא
צרעת הראש או הזקן הוא׃ ויחזי כהנא ית מכתשא והא מחזוהי עמיק מן משכא
וביה סער סומק דעדק ויסאיב יתיה כהנא נתקא הוא סגירות רישא או דקנא הוא׃
פלינצרה אלאמאם פאדא כאן מנצרה עמיק מן אלגלד ופיה שער דקיק אצהב פא׳

בבשר כל צרבת לשון רגישה בשר הנרגש מחמת חימום המכה כמו ונצרבו בה כל פנים דיט״ריר בלעז׃ צרבת׃ די״ש שמנט
בלעז״ מחית המכוה׃ שנימצט כשחיתה המכוה נהפכה לבהרת פתוכה או לבנה חלקה וסימני מכוה וסימני שחין שוין
הן ולמה חלקן הכתוב לומר שאין מצטרפין זה עם זה כולל חצי גריס בשחין וחצי גריס במכוה לא ידונו כגריס׃ בראש או
בזקן׃ בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום בשר לנגע שבמקום שיער שזה סימנו בשער צהוב וזה סימנו בשער לבן׃ ובו
שער צהוב׃ שנהפך שער שחור שבו לצהוב׃ נתק הוא׃ כך שמו של נגע שבמקום שער׃ ושער שחור אין בו׃ הא אם היה
בו שער שחור טהור ואין צריך להסגר ששער שחור סימן טהרה הוא בנתקים כמו שנ׳ ושער שחור צמח בו וגו׳ והנה לא

פאינגסה טאמאס פאנה כלף והו ברץ טראס או טלחיה׃ וכי יראה הכהן את נגע הנתק והנה
אין מראהו עמק מן העור ושער שחר אין בו והסגיר הכהן את נגע הנתק שבעת ימים׃
וארי יחזי כהנא ית מכתש נתקא והא לית מחזוהי עמיק מן משכא וסער אוכם לית ביה
ויסגר כהנא ית מכתש נתקא שבעה יומין׃ ואדא ראה. וליס מנצרה עמיק מן טגלד.
וליס פיה שער אסוד פליוקפה סבעה איאם׃ וראה הכהן את הנגע ביום השביעי והנה
לא פשה הנתק ולא היה בו שער צהב ומראה הנתק אין עמק מן העור׃ ויחזי כהנא
ית מכתשא ביומא שביעאה והא לא אוסיף נתקא ולא הוה ביה סער סומק ומחזי נתקא
לית עמיק מן משכא׃ תם ינצרה פי יום טסאבע. פאן הו לם יפתש. ולם יציר פיה שער
אצהב ומנצרה ליס עמיק מן טגלד׃ והתגלח ואת הנתק לא יגלח והסגיר הכהן את
הנתק שבעת ימים שנית׃ ויגלח סחרני נתקא ודעם נתקא לא יגלח ויסגר כהנא
ית נתקא שבעה יומין תנינות׃ פיחלק גמיע שערה. מא כלא מוצע טכלף. ויוקפה סבעה
איאם תאניה׃ וראה הכהן את הנתק ביום השביעי והנה לא פשה הנתק בעור
ומראהו איננו עמק מן העור וטהר אתו הכהן וכבס בגדיו וטהר׃ ויחזי כהנא
ית נתקא ביומא שביעאה והא לא אוסיף נתקא במשכא ומחזוהי ליתוהי עמיק
מן משכא וידכי יתיה כהנא ויצבע לבושוהי וידכי׃ תם ינצרה פי יום טסאבע.
פאן הו לם יתפש פי טגלד. ומנצרה ליס עמיק מן טגלד. פליטהרה טאמאס. ויגסל
תיאבה ויטהר׃ ואם פשה יפשה הנתק בעור אחרי טהרתו׃ ואם אוספא יוסיף
נתקא במשכא בתר דכותיה׃ ואן תפשא טכלף פי בדנה. בעד טהרה׃ וראהו הכהן
והנה פשה הנתק בעור לא יבקר הכהן לשער הצהב טמא הוא׃ ויחזיניה כהנא והא
אוסיף נתקא במשכא לא יבקר. כהנא לסער סומק מסאב הוא׃ פינצרה טאמאס
והודאה קד תפשא פי טגלד. פלא יפחץ ען טשער טאצהב בברהאן אנה נגס׃ ואם
בעיניו עמד הנתק ושער שחר צמח בו נרפא הנתק טהור הוא וטהרו הכהן׃ ואם כד
הוה קם נתקא וסער אוכם צמח ביה אתסי נתקא דכי הוא וידכיניה כהנא׃ ואן הו וקף
בעינה ונבת פיה שער אסוד. פקד ברא והו טאהר. וליטהרה טאמאס׃
ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרת בהרת לבנת׃ וגבר או איתא ארי

פשה הנגע׳ הא אם פשה או אם היה בו שער זהוב טמא הוא״ והתגלח׳ סביבות הנתק״ ואת הנתק לא יגלח׳ מניח שתי שערות סמוך לו סביב סביב בעגול כדי שיהא ניכר אם פשה שאם יפשה יעבור השערות ויצא למקום הגילוח׳ אחרי טהרתו׳ אין לי אא פושה לאחר הפיטור׳ מנין אף בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני ת״ל פשה יפשה״ ושער שחור׳ מנין אף הירוק והאדום שאינו זהוב ת״ל ושער ולשון זהוב דומה לתבנית הזהב׳ זהוב כמו זהוב ארבע״א בלעז״ טהור הוא׳ וטהרו הכהן׳ הא טמא שטהרו הכהן לא טהר״ בהרות׳ חברבורות״ בהרות לבנות׳ שאין לובן שלהן עז אא כוהה״ בוהק״ כמין לובן הנראה בבשר אדם אדום שקורין רוסו בין חברבורות אדמימותו קלוי כהק באיש עדשן שבין עדשה

נעדשה

יהי במשך בסרהון כהרן׃ כהרן חזרן׃ ואי רגל או אמראה. כאן פי גלד אבדאנהם בקע.
בקע ביץ׃ וראה הכהן והנה בעור בשרם בהרת כהות לבנת בהק הוא פרח בעור טהור
הוא׃ ויחזי כהנא והא במשך בסרהון בהרן עמין חורן בהקא הוא סגי במשכא דכי
הוא׃ פלינטר אלאמאם פאדא כאן פי גלד אבדאנהם לקע כאביה פי ביאצהא פהו
בהק. אנתשר פי אלגלד והו טאהר׃ ואיש כי ימרט ראשו
קרח הוא טהור הוא׃ וגבר ארי יתר סער רישיה קריח הוא דכי הוא׃ ואי אנסאן
אנתתף שער ראסה. פהו אצלע והו טאהר׃ ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבח הוא
טהור הוא׃ ואם מקביל אפוהי יתר סער רישיה גליש הוא דכי הוא׃ ואן אנתתף ראסה
מן גהה וגהה. פהו אגלח והו טאהר׃ וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם
צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגבחתו׃ וארי יהי בקרחותא או בגלישותא מכתש
חיור סמוק. סגירות סגיא היא בקרחותיה או בגלישותיה׃ ואן כאן פי אלצלעה או אלגלחה
בלא אביץ מחמר פימכן אן יכון ברצא. קד אנתשר פי צלעתה או פי גלחתה׃ וראה
אתו הכהן והנה שאת הנגע לבנה אדמדמת בקרחתו או בגבחתו כמראה צרעת עור
בשר׃ ויחזי יתיה כהנא והא עמיק מכתשא חיור סמוק בקרחותיה או בגלישותיה כמחזי
סגירות משך בסרא׃ פלינטרה אלאמאם. אן כאנה שאמה אלבלא ביצא מחמרה פי צלעתה
או פי גלחתה. עלי סביל מנאטר ברץ סאיר גלד אלבדן ואחכאמהא׃ איש צרוע הוא
טמא הוא טמא יטמאנו הכהן בראשו נגעו׃ גבר סגיר הוא מסאב הוא סאבא
יסאבניה כהנא ברישיה מכתשיה׃ פהו רגל אברץ והו נגס. פלינגסה אלאמאם תנגיסא
אן בלאה פי ראסה׃ והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל
שפם יעטה וטמא טמא יקרא׃ וסגירא דביה מכתשא לבושוהי יהון מבזעין ורישיה
יהי פריע ועל ספם כאבילא יתעטף ולא תסתאבו ולא תסתאבו יקרי׃ ואלאברץ אלדי
פיה אלבלא. יגב אן תכון תיאבה ממזקה וראסה יכון שעתא. ויתלתם עלי שארבה
וינאדי אנגס אנגס׃ כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא בדד ישב מחוץ

לערשה מבהיק הבשר כלובן נח״ קרח הוא טהור הוא׳ מטומאת נתקים שאינו נדון בסימני ראש וזקן שהן מקום שער
לא בסימני נגע עור בשר מחיה ופשיון״ ואם מפאת פניו׳ משיפוע קדקד כלפי פניו קרוי גבחת ואף הצדעין שמכאן ומכאן
בכלל׳ ומשיפוע קדקד כל כלפי אחוריו קרוי קרחת״ נגע לבן אדמדם׳ פתוך׳ מנין שאר מראות׳ ת״ל כמראה צרעת
עור בשר כמראה הצרעת האמור בפרשת עור בשר אדם כי יהיה בעור בשרו׳ ומה אמור בו׳ מטמא בד׳ מראות ונידון
בשני שבועות ולא כמראה צרעת האמור בשחין ומכוה שהוא נידון בשבוע אחד׳ ולא כמראה נתקים של מקום שער
שמיטמאין בד׳ מראות שאת והולדתה בהרת ותולדתה״ בראשו נגעו׳ אין לי אלא נתקים׳ מנין לרבות שאר המנוגעים
ת״ל טמא יטמאנו׳ לרבות את כולן ועל כולן הוא אומר בגדיו יהיו פרומים״ פרומים׳ קרועים״ פרוע׳ מגודל שער״ ועל
שפם יעטה׳ כאבל״ שפם׳ שער השפתים גרנון בלעז״ וטמא טמא יקרא׳ משמיע שהוא טמא ויפרשו ממנו״ בדד ישב
שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו ואמרו רבותינו מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד׳ הואיל והוא הבדיל בלשון הרע
בין איש לאשתו ובין איש לרעהו אף הוא יבדל״ מחוץ למחנה׳ חוץ לשלש מחנות״ לפשתים ולצמר׳ של פשתים או של צמר׳
או בעור׳ זה עור שלא נעשה בו מלאכה״ או בכל מלאכת עור׳ זה עור שנעשה בו מלאכה״ ירקרק׳ ירוק שבירוקין״

למחנה מושבו: כל יומין דמכתשא ביה יהי מסאב מסאב הוא בלחודוהי יתיב מברא
למשריתא מותביה: טול מא אקאם בה אלבלא ינגס פאנה נגס. ואלמגלס פרדא. כארג
אלעסכר יכון מקאמה: והבגד כי יהיה בו נגע ז
צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים: ולבושא ארי יהי ביה מכתש סגירו בלבוש עמר
או בלבוש כתן: ואי תוב. כאן פיה בלוא ברץ. מן תוב צוף או כתאן: או בשתי או בערב
לפשתים ולצמר או בעור או בכל מלאכת עור: או בשתיא או בערבא לכתנא
ולעמרא או במשכא או בכל עבידת משך: או סדא או לחמה. מן כתאן או
צוף. או גלד. או ממא צנע מנה: והיה הנגע ירקרק או אדמדם בבגד או בעור או
בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע צרעת הוא והראה את הכהן: ויהי מכתשא ירוק
או סמוק בלבושא או במשכא או בשתיא או בערבא או בכל מן דמשך מכתש סגירותא
הוא ויתחזי לכהנא: וכאן אלבלא אכצרא או אחמרא פי אלתוב או פי אלגלד או פי אלסדא או
אללחמה או פי שי מן אנא אלגלוד פדלך הו בלא אלברץ פליורא ללאמאם: וראה הכהן
את הנגע והסגיר את הנגע שבעת ימים: ויחזי כהנא ית מכתשא ויסגר ית מכתשא
שבעה יומין: פינצרה אלאמאם ויקפה סבעה איאם: וראה את הנגע ביום השביעי
כי פשה הנגע בבגד או בשתי או בערב או בעור לכל אשר יעשה העור למלאכה
צרעת ממארת הנגע טמא הוא: ויחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי אוסיף מ
מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או במשכא לכל דיתעביד משכא לעבידת
סגירות מחסרא מכתשא מסאב הוא: תם ינצרה פי אליום אלסאבע. פאן תפשא פי אלתוב.
או אלסדא או אללחמה או פי אלגלד. לגמיע מא יעמל אלגלד מצנועא. פדלך בלא ברץ
מאחק והו נגס: ושרף את הבגד או את השתי או את הערב בצמר או בפשתים או
את כל כלי העור אשר יהיה בו הנגע כי צרעת ממארת הוא באש תשרף: ויוקיד
ית לבושא או ית שתיא או ית ערבא בעמרא או בכתנא או ית כל מן
דמשך דיהי ביה מכתשא ארי סגירות מחסרא היא בנורא תתוקד:

אדמדם. אדום שבאדומין: צרעת ממארת. לשון סלון ממאיר פוינט״ בלעז ומדרשו תן בו מארה שלא תיהנה ממנו:
בצמר או בפשתים. של צמר או של פשתים זהו פשוטו. ומדרשו יכול יביא גיזי צמר ואניצי פשתן וישרפם עמו ת״ל היא באש
תשרף אינה צריכה דבר אחר עמה. א״כ מה ת״ל בצמר או בפשתים להוציא את האומריות שבו שהן ממין אחר. אומריות
לשון שפה כמו אימרא: את אשר בו הנגע. יכול מקום הנגע בלבד ת״ל את אשר בו. יכול כל הבגד כולו טעון כיבוס ת״ל
הנגע. הא כיצד יכבס מן הבגד עמו: אחרי הוכבס. לשון היפעלות: לא הפך הנגע את עינו. לא כהה ממראיתו: והנגע לא פשה
שמענו שאם לא פשה ולא הפך טמא ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה בו ת״ל והסגיר את הנגע
מכל מקום דברי ר׳ יהודה וחכמים אומרים כו׳ כדאיתא בת״כ ורמזתיה כאן ליישב המקרא על אופנו: פחתת היא. לשון גומא
כמו באחת הפחתים כלומר שפלה היא נגע שמראיו עמוקין: בקרחתו או בגבחתו. כתרגומו בשחיקותיה או בחדתותיה: קרחת
שחקים ישנים ולפי המדרש שהוצרך לגזרה שוה מה לפריחה בבגדים שהיא טהורה. נאמרה קרחת וגבחת באדם ונאמרה
קרחת וגבחת בבגדים. מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור לכך אחז הכתוב לשון קרחת וגבחת. ולענין פירושו
ותרגומו זהו משמעו קרחת לשון ישנים וגבחת לשון חדשים כלו נכתב באחריתו או בקדמותו שהקרחת לשון אחוריים והגבחת
לשון

פאיחרק אלתוב· או אלסדא או אללחמה· כאן מן צוף או כתאן· או גמיע אנא אלגלוד. אלד״י
יכון פיה אלבלא· אנה ברץ מאחק. פלד״לך יחרק באלנאר׃ ואם יראה הכהן והנה לא פשה
הנגע בבגד או בשתי או בערב או בכל כלי עור׃ ואס יחזי כהנא והא לא אוסיף כו
מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מן דמשך׃ ואן ראה אלאמאס. לם
יתפש פי אלתוב· או אלסדא או אללחמה· או גמיע אנא אלגלוד׃ וצוה הכהן וכבסו את אשר
בו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית׃ ויפקיד כהנא ויחוורון ית דביה מכתשא ויסגרניה
שבעה יומין תנינות׃ פאיאמר בגסלה ויזקפה סבעה׳ איאם תאניה׃ וראה הכהן אחרי
הכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו
פחתת הוא בקרחתו או בגבחתו׃ ויחזי כהנא בתר דחוורו ית מכתשא והא לא שנא
מכתשא מן כד הוה ומכתשא לא אוסיף מסאב הוא בנורא תיקדניה תברא היא בשחי׳
קותיה או בהדתותיה׃ תם ינצרה בעד מא גסל. פאן כאן לם ינקלב לונה ולם יתפש. פהו
נגס. פאיחרק באלנאר. והי מהלכה. כאנת פי סחקתה או פי זיברתה׃ ואם ראה הכהן והנה
כהה הנגע אחרי הכבס אתו וקרע אתו מן הבגד או מן העור או מן השתי או מן הערב׃
ואס חזא כהנא והא עמא מכתשא בתר דחוורו יתיה ויבזע יתיה מן לבושא או מן
משכא או מן שתיא או מן ערבא׃ ואן ראה קד כבא בעד מא גסל. פאיברקה מן אלתוב
או מן אלגלד. ויקטעה מן אלסדא או מן אללחמה׃ ואם תראה עוד בבגד או בשתי או
בערב או בכל כלי עור פרחת הוא באש תשרפנו את אשר בו הנגע׃ ואס תתחזי
עוד בלבושא או בשתיא או בערבא או בכל מן דמשך סגיא היא בנורא תיקדניה ית
דביה מכתשא׃ ואן צהרת זיאדה. פי אלתוב· או אלסדא או אללחמה או גמיע אניה׳ אלגלוד
פהי אלמנתשרה. ואיחרק באלנאר. אלתוב אלדי פיה אלבלא׃ והבגד או השתי או הערב או כל
כלי העור אשר תכבס וסר מהם הנגע וכבס שנית וטהר׃ ולבושא או שתיא או ערבא
או כל מן דמשך דתחוור ויעדי מנהון מכתשא דיצטבע תנינות וידכי׃ ואלתוב· או אלסדא
או אללחמה· או גמיע אנא אלגלוד אן גסלת· וזאל ענהא אלבלא. פאתגסל תאניה ותטהר׃
זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר· או הפשתים או השתי או הערב או כל כלי עור
לטהרו או לטמאו׃ דא אוריתא דמכתש סגירו לבוש עמר או כתנא או שתיא או ערבא
או כל מן דמשך לדכאותיה או לסאבותיה׃ הדה שריעה׳ בלוא אלברץ. אלכאין פי אלתוב כאן
צוף או כתאן· או שי מן אנא אלגלוד. ליטהר או ינגס׃ פ״ז פסוקים סימן בנ״ה · הד״ד פ׳

לשון פכים כמו שכתוב ואם מפחת פטו וגו׳ והקרחת כל שעופע ויורד מן הקדקוד ולאחריו כך מפורש בה״כ״ וקרע אותו׳ יקרע
מקום הנגע מן הבגד וישרפנו״ פורחת היא׳ דבר החוזר וצומח״ באש תשרפנו׳ את כל הבגד״ וסר מהם הנגע׳ אם כשכבסוהו
בתחלה על פי כהן סר ממנו הנגע לגמרי״ וכובס שנית׳ לשון טבילה תרגום של וכבסו שבפרשה זו לשון ליבון ויתחוור חוץ מזה
שאינו לליבון אלא לטבול לכך תרגומו ויצטבע וכן כל כבוסי בגדים שהן לטבילה מתורגמין ויצטבע״ חסלת פרשה זו בס״ד״

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן׃
דא תהי אוריתא דסגירא ביומא דדכותיה ויתיתי לות כהנא׃ הדה תכון שריעה אלאברץ.
פי וקת טהרה אן יותא בה אלי אלאמאם׃ ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה
נרפא נגע הצרעת מן הצרוע׃ ויפוק כהנא למברא למשריתא ויחזי כהנא והא אתסי
מכתש סגירותא מן סגירא׃ פיכרג אלאמאם אלי כארג אלעסכר. פאדא נצר. אן אלברץ
קד אשפי מן בלוא אלברץ. אמר פיה במא יגב׃ וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים
חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב׃ ויפקיד כהנא ויסב לדמדכי תרתין צפרין
חיין דכיין ואעא דארזא וצבע זהורי ואיזובא׃ אן יאכד לאלמתטהר. עצפורין טאהרין.
ועוד ארז. וחריר קרמז וצעתר׃ וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על
מים חיים׃ ויפקיד כהנא ויכוס ית צפרא חדא למן דחסף על מי מבוע׃ תם יאמר אל
אמאם בדבח אחדהמא. פי אנא כזף עלי מא מן נביע׃ את הצפר החיה יקח אתה ואת
עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אתם ואת הצפר החיה בדם הצפר השחטה
על המים החיים׃ ית צפרא חיתא יסב יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית איזובא
ויטבול יתהון וית צפרא חיתא בדמא דצפרא דנכיסתא על מי מבוע׃ ואלאכד אלעצפור
אלחי. ואלעוד אלארז. והחריר אלקרמז ואלצעתר. ויגמס דלך. מע אלעצפור אלחי. פי דם אלעצפור
אלמדבוח. עלי אלמא אלדי מן נביע׃ והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו
ושלח את הצפר החיה על פני השדה׃ וידי על דמדכי מן סגירותא שבע זמנין וידכיניה
וישלח ית צפרא חיתא על אפי חקלא׃ וינצח עלי אלמתטהר מן אלברץ סבע מראר.
ויטהרה. ויטלק אלעצפור אלחי עלי וגה אלצחרא׃ וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל
שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים׃
ויצבע דמדכי ית לבושוהי ויגלח ית כל סעריה ויסחי במיא וידכי ובתר כין ייעול למשרי
ריתא ויתיב מברא למשכניה שבעה יומין׃ תם יגסל אלמתטהר תיאבה ויחלק גמיע שערה.
וירחץ באלמא ויטהר. ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר. ויקים כארג כבאה סבעה איאם׃ והיה

זאת תהיה

תורת המצורע ביום׳ מלמד שאין מטהרין אותו בלילה״ אל מחוץ למחנה׳ חוץ לשלש מחנות שנשתלח
שם בימי חלוטו״ חיות׳ פרט לטרפות״ טהורות׳ פרט לעוף טמא לפי שהנגעים באים על לשון הרע שהוא
מעשה פטפוטי דברים לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטפטין תמיד בצפצוף קול״ ועץ ארז׳ לפי שהנגעים
באין על גסות הרוח״ ושני תולעת ואזוב׳ מה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב״ עץ ארז׳ מקל של ארז״ שני
תולעת׳ לשון של צמר צבועה זהורית״ על מים חיים׳ נותן אותם תחלה בכלי כדי שיהא דם צפור ניכר בהן׳ וכמה הן רביעית״
את הצפור החיה יקח אותה׳ מלמד שאינו אוגדה עמהם אלא מפרישה לעצמה אבל העץ והאזוב כרוכין יחד בלשון זהורית
כענין שנ׳ ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזוב קיחה אחת לשלשתן״ יכול שאינה בכלל אגודה כך לא הוציא
בכלל טבילה׳ ת״ל וטבל אותם ואת הצפור החיה החזיר את הצפור לכלל טבילה״ וישב מחוץ לאהלו׳ שאסור בתשמיש
המטה״ את כל שערו וכו׳ כלל ופרט וכלל להביא כל מקום כינוס שער ונראה״ וכבשה אחת׳ לחטאת״ ושלשה עשרונים
לנסכי שלשה כבשים הללו שחטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים״ ולוג אחד שמן׳ להזות שבע וליתן ממנו על תנוך

ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שערו
יגלח וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהר׃ ויהי ביומא שביעאה יגלח ית כל
סעריה ית רישיה וית דקניה וית גביני עינוהי וית כל סעריה יגלח ויצבע ית לבושוהי ויסחי
ית בסריה במיא וידכי׃ ואדא כאן פי אליום אלסאבע יחלק גמיע שערה ראסה ולחיתה
וחואגב עיניה מע סאיר שערה ויגסל תיאבה וירחץ בדנה במא ויטהר׃ וביום
השמיני יקח שני כבשים תמימם וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרנים
סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן׃ וביומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין
ואמרתא חדא בת שתה שלמתא ותלתה עסרונין סלתא מנחתא דפילא במשח
ולוגא חד דמשחא׃ ופי אליום אלתאמן יקדם כרופין צחיחין ורכלה אבנה' סנתהא
צחיחה ותלאתה' עשור סמיד הדייה מלתותה בדהן ולג דהן׃ והעמיד הכהן המטהר
את האיש המטהר ואתם לפני יהוה פתח אהל מועד׃ ויקים כהנא דמדכי ית גברא
דמדכי ויתהון קדם יי׳ בתרע משכן זמנא׃ ויוקף אלאמאם אלמטהר אלרגל אלמתטהר
והמא בין ידי אללה ענד באב קבה אלמחצר׃ ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב
אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני יהוה׃ ויסב כהנא ית אמרא חד
ויקריב יתיה לאשמא וית לוגא דמשחא ויריס יתהון ארמא קדם יי׳ ויאכד אלאמאם
אלאחד אלכרופין ליקרבה ען אלאתם ואללג אלדהן פיחרכה תחריכא בין ידי אללה׃ ושחט
את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי כחטאת
האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא׃ ויכוס ית אמרא באתרא דיכוס ית חטתא וית
עלתא באתר קדיש ארי כחטתא אשמא הוא לכהנא קדש קודשין הוא׃ תם ידבחה
פי מוצע ידבח אלדכוה ואלצעידה פי מוצע מקדס. לאן קרבאן אלאתם הו כאלדכוה לל׳
אמאם מן כואץ אלאקדאס׃ ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אזן המטהר
הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית׃ ויסב כהנא מדמא דאשמא ויתין
כהנא על רום אדנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה דימינא׃
תם יאכד מן דמה ויגעל עלי שחמה' אדן אלמתטהר אלימנא ועלי אבהאם ידה אלימנא.

ומהן בהונות" לפני יי׳ בשער ניקנור ולא בעזרה עצמה לפי שהוא מחוסר כפורים" והקריב אותו לאשם יקריבנו לתוך העזרה לשם אשם" להניף שיהא טעון תנופה חי" והניף אותם את האשם ואת הלוג" במקום אשר ישחט וגו׳ על ירך המזבח בצפון ומה ת"ל והלא כבר נאמר בתורת אשם בפרשת צו שהאשם טעון שחיטה בצפון לפי שיצא מכלל אשמות לידון בהעמדה יכול תהא שחיטתו במקום העמדתו לכך נאמר ושחט במקום אשר ישחט וגו׳" כי כחטאת׳ כי ככל החטאות האשם הזה הוא לכהן בכל עבודות התלויות בכהן הושוה אשם זה לחטאת שלא תאמר הואיל ויצא זה מכלל שאר אשמות לינתן על הבהן ובהונות לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח לכך נאמר כי כחטאת האשם הוא לכהן יכול יהא דמו ניתן למעלה כחטאת ת"ל כו׳ כה"כ" תנוך׳ גדר אמצעי שבאוזן ולשון תנוך לא נודע לי והפותרים קורין לו טנדרו"ס" בוהן׳

ואבהאם רגלה אלימנא׃ ולקח הכהן מלג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית׃ ויסב
כהנא מלוגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דסמאלא׃ ויאכד אלאמאם מן לג אלדהן
ויצב עלי כפה אליסרא׃ וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו
השמאלית והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני יהוה׃ ויטבול כהנא ית אצבעיה
דימינא מן משחא דעל ידיה דשמאלא וידי מן משחא באצבעיה שבע זמנין קדם יי׃
תם יגמס אצבעה אלימנא מן אלדהן אלדי עלי ידה אליסרא וינצח מנה סבע מראר בין
ידי אללה׃ ומיתר השמן אשר על כפו יתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל
בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית על דם האשם׃ ומשאר משחא דעל ידיה
יתין כהנא על רום אדנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה
דימינא על דמא דאשמא׃ תם יצע מן באקיה עלי שחמה אדן אלמתטהר אלימנא
ועלי אבהאם ידה אלימנא ואבהאם רגלה אלימנא עלי דם קרבאן אלאתם׃ והנותר
בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני יהוה׃ ודישתאר
במשחא דעל ידא דכהנא יתין על רישא דמדכי ויכפר עלוהי כהנא קדם יי׃ ואלפאצל
מנה יצעה עלי ראס אלמתטהר ויסתגפר ענה בין ידי אללה׃ ועשה הכהן את החטאת
וכפר על המטהר מטמאתו ואחר ישחט את העלה׃ ויעביד כהנא ית חטתא ויכפר
על דמדכי מסאובתיה ובתר כין יכוס ית עלתא׃ תם יעמל אלאמאם אלדכוה ויסתגפר
ען אלמתטהר מן נגאסתה ובעד דאך ידבח אלצעידה׃ והעלה הכהן את העלה ואת
המנחה המזבחה וכפר עליו הכהן וטהר׃ ויסיק כהנא ית עלתא וית מנחתא למדבחא
ויכפר עלוהי וידכי׃ תם יצעד אלצעידה ואלהדייה עלי אלמדבח ויסתגפר ענה
אלאמאם ויטהר׃ ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש

כהנא
ל

אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן׃
ואם מסכין הוא ולית ידיה מדבקא ויסב אמר חד אשמא לארמא לכפרא עלוהי
ועסרונא סלתא חד דפיל במשח למנחתא ולוגא דמשחא׃ ואן כאן פקירא ולם
תנל ידה דלך פליקדם כרופא ואחדא קרבאן אלאתם לאתחריך ליסתגפר ענה ועשר
מן סמד מלתות בדהן הדייה ולג דהן׃ ושתי תרים או שני בני יונה אשר תשיג ידו
והיה אחד חטאת והאחד עלה׃ ותרין שפנינין או תרין בני יונה דתדביק ידיה ויהי חד
חטתא וחד עלתא׃ ושפנינין או פרכי חמאם עלי מא תנל ידה ליכון אחדהמא דכוה
ואלאכר צעידה׃ והביא אתם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן אל פתח אהל מועד לפני יהוה׃

מזבל׳ לפני יי כנגד בית קדשי הקדשים׳ ואת המנחה׳ מנחת נסכים של בהמה׳ ועשרון סלת אחד׳ לכבש זה שהוא אחד יביא
עשרון אחד לנסכיו׳ ולוג שמן׳ לתת ממנו על הבוהנות ושמן של נסכי המנחה לא הוזקק הכתוב לפרש׳ ביום השמיני
לטהרתו׳ שמיני לצפרים ולהזאת עץ ארז ואזוב ושני תולעת׳ על מקום דם האשם׳ אפילו נתקנח

וייתי יתהון ביומא תמינאה לדכותיה לות כהנא לתרע משכן זמנא קדם יי׃ ויאתבהא פי
יום אלתאמן מן אול טהרה אלי באב קבה אלמחצר בין ידי אלה׃ ולקח הכהן
את כבש האשם ואת לג השמן והניף אתם הכהן תנופה לפני יהוה׃ ויסב כהנא ית אמרא
כהנא דאשמא וית לוגא דמשחא וירים יתהון ארמא קדם יי׃ ויאכד אלאמאם כרוף קרבאן אלאתם
ולג אלדהן ויחרכהא תחריכא בין ידי אלה׃ ושחט את כבש האשם ולקח הכהן מדם
האשם ונתן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית׃
ויכוס ית אמרא דאשמא ויסב כהנא מדמא דאשמא ויתין על רום אדנא דמדכי
דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה דימינא׃ תם ידבחה ויאכד מן דמה
ויגעל עלי שחמה אדן אלמתטהר אלימנא ועלי אבהאם ידה אלימנא ואבהאם רגלה
אלימנא׃ ומן השמן יצק הכהן על כף הכהן השמאלית׃ ומן משחא יריק כהנא על ידא
דכהנא דסמלא׃ ויצב מן אלדהן עלי כפה אליסרא׃ והזה הכהן באצבעו הימנית מן ה
השמן אשר על כפו השמאלית שבע פעמים לפני יהוה׃ וידי כהנא באצבעיה דימינא
מן משחא דעל ידיה דסמלא שבע זמנין קדם יי׃ וינצח באצבעה אלימנא מנה סבע מראר
ידו הימנית ועל בהן בין ידי אלה׃ ונתן הכהן מן השמן אשר על כפו על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן
רגלו הימנית על מקום דם האשם׃ ויתין כהנא מן משחא דעל ידיה על רום
אדנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה דימינא על
אתר דמא דאשמא׃ ויצע מן באקי אלדהן אלדי עלא כפה עלא שחמה
אדן אלמתטהר אלימנא ועלי אבהאם ידה אלימנא ואבהאם רגלה אלימנא
עלי מוצע דם קרבאן אלאתם׃ והנותר מן השמן אשר על כף הכהן יתן על ראש
המטהר לכפר עליו לפני יהוה׃ ודישתאר מן משחא דעל ידא דכהנא יתין על
רישא דמדכי לכפרא עלוהי קדם יי׃ ובאקיה יצעה עלי ראס אלמתטהר ויסתגפר ענה
בין ידי אלה׃ ועשה את האחד מן התרים או מן בני היונה מאשר תשיג ידו׃ ויעביד
ית חד מן שפניניא או מן בני יונה מדתדביק ידיה׃ תם יעמל ואחד מן אלשפאנין
או מן פראך אלחמאם עלי מא תנאל ידה׃ את אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת האחד
עלה על המנחה וכפר הכהן על המטהר לפני יהוה׃ ית דתדביק ידיה ית חד חטאתא וית
חד עלתא על מנחתא ויכפר כהנא על דמדכי קדם יי׃ מעמא תנאל ידה אחדהמא דכוה ואלאכר
צעידה מע אלהדיה ויסתגפר ענה בין ידי אלה׃ זאת תורת אשר בו נגע צרעת אשר לא
תשיג ידו בטהרתו׃ דא אוריתא דביה מכתש סגירו דלא תדביק ידיה בדכותיה׃ הדה שריעה
מן כאן פיה בלוא אלברץ ולם תנאל ידה פי וקת טהרה׃ פ׳

כתקנה הדם לימד שתין הדם גורם את המקום גורם״

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃ ומליל יי עם משה ולאהרן למימר׃ תם כלם אללה
מוסי והרון קאילא׃ כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית
ארץ אחזתכם׃ ארי תיעלון לארעא דכנען דאנא יהיב לכון לאחסנא ואתין מכתש סגירו
בבית ארע אחסנתכון׃ אדי דכלתם אלי בלד כנעאן אלדי אנא מעטיכם חוזא ואחללת
בלוא ברץ פי בעץ ביות ארץ חוזכם׃ ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה
לי בבית׃ וייתי דדיליה ביתא ויחוי לכהנא למימר כמכתשא אתחזי לי בביתא׃ פיאתי
אלדי לה אלבית ויכבר אלאמאם קאילא קד צהר לי פי אלבית שבה בלוא׃ וצוה הכהן ופנו את
הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא כל אשר בבית ואחר כן יבוא הכהן
לראות את הבית׃ ויפקיד כהנא ויפנון ית ביתא עד לא ייעול כהנא למחזי ית מכתשא
ולא יסתאב כל דבביתא ובתר כין ייעול כהנא למחזי ית ביתא׃ פיאמר אלאמאם ויפרגו
אלבית קבל אן ידכל לינצר אלבלא ולא ינגס גמיע מא פיה ובעד דאך ידכל פינצר אליה׃
וראה את הנגע והנה הנגע בקירת הבית שקערורת ירקרקת או אדמדמת ומראיהן שפל
מן הקיר׃ ויחזי ית מכתשא והא מכתשא בכתלי ביתא פחתין ירקן או סמקן ומחזיהון מכיך
מן כתלא׃ פאן ראא אלבלא ואדא הו פי חיטאן אלבית כטוט מכצרה או מחמרה ומנצרהן
מסתספל מן אלחאיט׃ ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת
ימים׃ ויפוק כהנא מן ביתא לתרע ביתא ויסגר ית ביתא שבעה יומין׃ פיכרג מן אל
בית אלי באבה ויוקפה סבעה איאם׃ ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע
בקירת הבית׃ ויתוב כהנא ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיף מכתשא בכתלי ביתא׃
תם ירגע פי אליום אלסאבע וינצר אן אלבלא קד תפשא פי חיטאן אלבית׃ וצוה הכהן
וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר אל מקום טמא׃
ויפקיד כהנא וישלפון ית אבניא דבהון מכתשא וירמון יתהון למברא לקרתא לאתר מסאב׃
פיאמר באן תקלע אלחגארה אלדי פיהן אלבלא וירמא בהן אלי כארג אלקריה אלי מוצע נגס׃
ואת הבית יקצע מבית סביב ושפכו את העפר אשר הקצו אל מחוץ לעיר אל מקום טמא׃

ונתתי נגע צרעת. [illegible] להם שהנגעים באים עליהם לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל מ׳ שנה שהיו ישראל
במדבר ועל ידי הנגע [illegible] הבית ומוצאן׃ כנגע נראה לי בבית׃ אפילו הוא חכם ויודע שהוא נגע ודאי לא יפסוק דבר ודאי לומר נגע
נראה לי בבית אלא כנגע נראה לי׃ בטרם יבוא הכהן וגו׳ שכל זמן שאין כהן זקוק לו אין שם תורת טומאה׃ ולא יטמא כל אשר בבית
שאם לא יפנהו ויבוא הכהן ויראה הנגע נזקק להסגר וכל מה שבתוכו יטמא׃ ועל מה חסה תורה אם על כלי שטף יטבילם ויטהרו ואם
על אוכלין ומשקין יאכלם בימי טומאתו הא לא חסה תורה אלא על כלי חרס שאין להם טהרה במקוה׃ שקערורות׃ שוקעין מראיתן׃
וחלצו את האבנים׃ כתרגומו וישלפון ית אבניא יטלם משם כמו וחלצה נעלו לשון הסרה׃ אל מקום טמא׃ מקום שאין טהרות משתמשות
שם לימדך הכתוב שהאבנים הללו מטמאות מקומן בעודן בו׃ יקצע׃ דרוניר בלעז ובלשון משנה יש הרבה׃ מבית׃ מבפנים׃ סביב
סביבות הנגע. בתורת כהנים נדרש כן׃ שילוף הטיח שסביב אבני הנגע׃ הקצו׃ לשון קצה אשר קיצעו בקיצוע הנגע סביב׃
הקצות׃ לשון העשות וכן הטוח תכל חלץ את האבנים מוסב הלשון אל האדם שחולצן והוא משקל לשון כבד כמו כפר דבר׃ ואם
ישוב הנגע וגו׳ יכול חזר בו ביום יהא טמא ת״ל ושב הכהן ושב הנגע׃ ואם ישוב׃ מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע אף שיבה האמורה
כאן בסוף שבוע׃ ובא הכהן וראה והנה פשה׃ יכול לא יהא חוזר טמא אלא אם כן פשה כאמר צרעת ממארת בבתים ונאמר

צרעת

וית ביתא יקלפון מגיו סח סח וירמון ית עפרא דקליפו למברא לקרתא לאתר מסאב׃
ויקשר אלבית מן דאכל מסתדירא. וירמון אלתראב אלדי קשרוה אלי כארג אלקריה. אלי מוצע
נגס׃ ולקחו אבנים אחרות והביאו אל תחת האבנים ועפר אחר יקח וטח את הבית׃ ויסבון
אבנין אחרנין ויעלון לאתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא׃ ויאכדון חגאר אכר
פידכלהא מוצע תלך אלחגארה. ותראב אכר יוכד ויטיין אלבית׃ ואם ישוב הנגע ופרח בבית
אחר חלץ את האבנים ואחרי הקצות את הבית ואחרי הטוח׃ ואם יתוב מכתשא ויסגי
בביתא בתר דשליפו ית אבניא ובתר דקליפו ית ביתא ובתר דאתשע׃ פאן עאוד
אלבלא ואנתשר פי אלבית. בעד מא כלעה אלחגארה. ובעד מא קשר וטיין׃ ובא הכהן וראה
והנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא׃ וייעול כהנא ויחזי והא אוסיף
מכתשא בביתא סגירות מחסרא היא בביתא מסאב הוא׃ פידכל אלאמאם פינצר. פאדא
קד תפשא אלבלא פי אלבית. פהו ברץ מאחק. פי אלבית והו נגס׃ ונתץ את הבית את אבניו ואת
עציו ואת כל עפר הבית והוציא אל מחוץ לעיר אל מקום טמא׃ ויתרע ית ביתא ית
אבנוהי וית אעוהי וית כל עפר ביתא ויפיק למברא לקרתא לאתר מסאב׃ פינקצה
מן חגארה וכשבה. וגמיע תראבה. ויכרג דלך אלי כארג אלעסכר. אלי מוצע נגס׃ והבא אל הבית אלקריה
כל ימי הסגיר אתו יטמא עד הערב׃ ודייעול לביתא כל יומין דיסגר יתיה יהי מסאב עד
רמשא׃ ומן דכל אלי אלבית. טול איאם אוקף פיהא. פאנה נגס אלי אלליל׃ והשכב בבית יכבס
את בגדיו והאכל בבית יכבס את בגדיו׃ ודישכוב בביתא יצבע ית לבושוהי ודייכול
בביתא יצבע ית לבושוהי׃ ומן אנצגע פיה. פלי יגסל תיאבה. ומן אכל פיה. יגסל תיאבה׃
ואם בא יבא הכהן וראה והנה לא פשה הנגע בבית אחרי הטח את הבית וטהר הכהן את
הבית כי נרפא הנגע׃ ואם מיעל ייעול כהנא ויחזי והא לא אוסיף מכתשא בביתא בתר
דאתשע ית ביתא וידכי כהנא ית ביתא ארי אתסי מכתשא׃ ואדי דכל אלאמאם ונצר.
פאדי לם יתפשי אלבלא פי אלבית. בעד תטיינה. פליטהרה. פאן אלבלא קד ברא׃ ולקח לחטא

צרעת ממארת. בבגדים מה להלן טימא את החוזר אע״פ שאינו פושה אף כאן טימא את החוזר אע״פ שאינו פושה ת״ב מה ה״ל והנה פשה
אין כאן מקומו של מקרא זה אלא ונתץ את הבית היה לו לכתוב אחר ואם ישוב הנגע וראה והנה פשה לא בא ללמד אלא על
נגע העומד בעיניו בשבוע ראשון ובא בסוף שבוע שני ומצאו שפשה שלא פירש בו הכת׳ למעלה כלום בעומד בעיניו בשבוע ראשון
ולימדך כאן בפשיון זה שאינו מדבר אלא בעומד בראשון ופשה בשני. ומה יעשה לו יכול יתצנו מיד סמוך לו ונתץ את הבית ת״ל ושב
הכהן ובא הכהן נלמד ביאה משיבה מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. ואם חוזר
נותץ לא חזר טהור. ועדיין עמד מה וכו׳ה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ת״ל ובא. ואם בא יבוא במה הכתוב מדבר אם פשה
בראשון הרי אמור. אם בפושה בשני הרי אמור. הא אינו אומר ובא ואם בוא יבוא אלא את שבא בסוף שבוע ראשון ובא בסוף
שבוע שני וראה והנה לא פשה זה העומד מה יעשה לו. יכול יפטר וילך כמו שכתוב כאן וטהר את הבית. ת״ל כי נרפא הנגע
לא טהרתי אלא את הרפוי. מה יעשה לו. ביאה אמורה למעלה ביאה אמורה למטה מה בעליונה חולץ וקוצה וטח ונותן לו
שבוע דגמר לה זהו שיבה זהו ביאה אף בתחתונה כן כו׳ כדאיתא מת״כ. גזירו של דבר אין נתיצה אלא בנגע החוזר אחר
חליצה וקיצוע וטיחה ואין החוזר צריך פשיון. וסדר המקראות כך הוא. ואם ישוב. ונתץ. והבא אל הבית והאוכל בבית
ובא הכהן וראה והנה פשה. ודיבר הכתוב בעומד בראשון שנותן לו שבוע שני להסגירו ובסוף שבוע שני להסגרו בא
וראהו שפשה ומה יעשה לו חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע. חזר נותץ. לא חזר טעון צפרים שאין בנגעים יותר מג׳
שבועות. ואם בוא יבוא. לסוף שבוע שני. וראה והנה לא פשה. מקרא זה בא ללמד בעומד בעיניו בראשון ובשני ומה

את הבית שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזב: ויסב לדכאה ית ביתא תרתין
צפרין ואעא דארזא וצבע זהורי ואיזובא: ואיאכד לתדכיתה עצפורין. ועוד ארז וחריר
קרמז וצעתר: ושחט את הצפר האחת אל כלי חרש על מים חיים: ויכוס ית צפרא חדא
למן דחסף על מי מבוע: וידבח אחדהמא. פי אנא כזף עלי מא מן נביע: ולקח את עץ הארז
ואת האזב ואת שני התולעת ואת הצפר החיה וטבל אתם בדם הצפר השחוטה ובמים החיים ב' דין מלא וחד חסר
והזה אל הבית שבע פעמים: ויסב ית אעא דארזא וית איזובא וית צבע זהורי וית צפרא
חיתא ויטבול יתהון בדמא דצפרא דנכיסתא ובמי מבוע וידי לביתא שבע זמנין: תם יאכד
עוד אלארז. ואלצעתר וחריר אלקרמז. ואלעצפור אלחי ויגמסהמא. בדם אלעצפור אלמדבוח. ואלמא
אלנביע. וינצח עלי אלבית סבע מראר: וחטא את הבית בדם הצפור ובמים החיים ובצפר
החיה ובעץ הארז ובאזב ובשני התולעת: וידכי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע
ובצפרא חיתא ובאעא דארזא ובאיזובא ובצבע זהורי: ויזכיה. בדם אלעצפור. ואלמא
אלנביע. מע אלעצפור אלחי. ואלעוד אלארז. ואלצעתר וחריר אלקרמז: ושלח את הצפר החיה אל
מחוץ לעיר אל פני השדה וכפר על הבית וטהר: וישלח ית צפרא חיתא למברא לקרתא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידכי: תם יטלק אלעצפור אלחי. כארג אלקריה אלי וגה אלצחרא.
ויסתגפר ען אלבית ויטהר: זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק: דא אוריתא לכל מכתש
סגירותא ולנתקא: הדה אלשריעה. לגמיע בלוא אלברץ ואלכלף: ולצרעת הבגד ולבית: ולס'
גירות לבושא ולביתא: ולברץ אלתיאב ואלמנאזל: ולשאת ולספחת ולבהרת: ולעמקא
ולעדיא ולבהרא: ולאלשאמה ואלשארצה ואלבקעה: להורת ביום הטמא וביום הטהר זאת
תורת הצרעת: לאלפא ביום מסאבא וביום דכיא דא אוריתא דסגירותא: ליד'ל. עלי וקת
אלתנגיס ווקת אלתטהיר. הדה גמלה' שראיע אלברץ:

פ'

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: ומליל יי עם משה ולאהרן למימר: תם כלם אללה
מוסי והרון קאילא: דברו אל בני ישראל ואמרתם אלהם איש איש כי יהיה זב מבשרו זובו טמא
הוא: מלילו עם בני ישראל ותימרון להון גבר גבר ארי יהי דאיב מבסריה דוביה מסאב הוא

ובשני ומה יעשה לו. יכול יטהרנו כמשמעו של מקרא וטיהר הכהן את הבית. ת"ל כי נרפא הנגע לא טיהרו אלא את הרפוי ודין רפוי
אף ביתו שהוקצה והוטח ולא חזר הנגע אבל זה טעון חליצה וקיצוי וטיחה ושבוע שלישי. וכך המקרא נדרש. ואם בוא יבוא בשבע וראה
והנה לא פשה יטיחנו ואין טיחה בלא חילוץ וקיצוי ואחרי הטוח את הבית וטיהר הכהן את הבית אם לא חזר בסוף השבוע כי נרפא
הנגע ואם חזר כבר פירש על החוזר שטעון נתיצה. כל ימי הסגיר אותו. ולא ימים שקלף את נגעו. יכול שאני מוציא המוחלט שקלף
את נגעו ת"ל כל ימי. יטמא עד הערב. ללמד שאין מטמא בגדים. יכול אף שהה כדי אכילת פרס ת"ל והאוכל בבית יכבס את בגדיו
אין לי אלא אוכל. שוכב מניין ת"ל והשוכב. אין לי אלא אוכל ושוכב. לא אוכל ולא שוכב מניין ת"ל יכבס יכבס ריבה. א"כ למה נאמר
אוכל ושוכב ליתן שיעור לשוכב כדי אכילת פרס. להורת ביום הטמא. איזה יום מטמאו ואיזה יום מטהרו. כי יהיה זב. יכול זב
מכל מקום יהא טמא ת"ל מבשרו ולא כל בשרו אחר שחילק הכתוב בין בשר לבשר זכיתי לדין טמא בזב וטמא בזבה מה
זבה ממקום שהיא מיטמאה טומאה קלה נדה מיטמאה טומאה חמורה זיבה אף הזב ממקום שמטמא טומאה קלה הרי מיטמא
טומאה חמורה זיבה. זובו טמא הוא. לימד על הטיפה שהיא מטמאה. זוב דומה למי בצק של שעורים ודהוי ודומה ללובן
ביצה המוזרת. ושכבת זרע קשור כלובן ביצה שאינה מוזרת. רר. לשון ריר שזב את בשרו זובו שיוצא כלוב כמו ריר. או החתים
שיוצא זב וסותם פי האמה ונסתם בשרו מטפת זובו זהו פשוטו. ומדרשו מנה הכתוב הראשון ראיות שתים וקרא טמא שנ' זב מבשרו

זובו

כלמא בני אסר וקולא להם· אי רג"ל כאן ראיבא מן אחלילה· פדובה דארך הו נגס׃ וזאת
תהיה טמאתו בזובו רר בשרו את זובו או החתים בשרו מזובו טמאתו היא׃ ודא תהי
סאובתיה בדוביה ריר בסריה ית דוביה או חתים בסריה מדוביה סאובתיה היא׃ והדיה
צפה דובה אדי תכון מנה נגאסתה· אמא אן יכון דובה כשריא· או ינכתם מנה· פתלך הי
נגאסתה׃ כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא וכל הכלי אשר ישב עליו יטמא׃
כל משכבא דישכוב עלוהי דובנא יהי מסאב וכל מנא דיתיב עלוהי יהי מסאב׃ וחכמה
אן יכון כל מצגע ינצגע עליה ינגס· וכל אנא יגלס עליה ינגס׃ ואיש אשר יגע
במשכבו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃ וגבר דיקרב במשכביה יצבע
לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ואי אנסאן דנא במצגעה· יגסל תיאבה·
וירחץ במא וינגס אלי אלמגיב׃ והישב על הכלי אשר ישב עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ
במים וטמא עד הערב׃ ודיתיב על מנא דיתיב עלוהי דובנא יצבע לבושוהי ויסחי
במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ומן גלס עלי אנא אלדי יגלס עליה אלדאיב· יגסל תיאבה·
וירחץ במא וינגס אלי אלמגיב׃ והנגע בבשר הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד
הערב׃ ודיקרב בבסר דובנא יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ומן
דנא בגסם אלדאיב· יגסל תיאבה· וירחץ במא וינגס אלי אלמגיב׃ וכי ירק הזב בטהור
וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃ וארי ירוק דובנא בדכיא ויצבע לבושוהי
ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ואן בצק אלדאיב עלי טאהר· יגסל תיאבה· וירחץ
במא וינגס אלי אלמגיב׃ וכל המרכב אשר ירכב עליו הזב יטמא׃ וכל מרכבא דירכב
עלוהי דובנא יהי מסאב׃ וכל מרכב· ירכב עליה אלדאיב ינגס׃ וכל הנגע בכל אשר
יהיה תחתיו יטמא עד הערב והנושא אותם יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃
וכל דיקרב בכל דיהי תחותוהי יהי מסאב עד רמשא ודיטול יתהון יצבע לבושוהי ויסחי
במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ומן דנא בשי מן מא יכון תחתה· כדאך ינגס אלי אלמגיב· ומן
חמל שי מנהא· יגסל תיאבה· וירחץ במא וינגס אלי אלמגיב׃ וכל אשר יגע בו הזב וידיו
לא שטף במים וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃ וכל דיקרב ביה דובנא

ד׳ דבפר בפסוק׳ והנגע בבשר זוב׳

זובו טמא הוא ומנה הכתוב השני ראיות שלש וקרא טמא עמהו בזובו· רר בשרו את זובו· או החתים בשרו מזובו טומאתו היא· הא כיצד· שתים לטומאה והשלישית מזקיקתו לקרבן· כל המשכב· הראוי למשכב· יכול אפי׳ מיוחד למלאכה אחרת ת"ל אשר ישכב אשר שכב לא נאמר אלא אשר ישכב המיוחד תמיד לכך יצא זה שאומרין עמוד ונעשה מלאכתנו· אשר ישב· ישב לא נאמר אלא אשר ישב עליו הזב במיוחד תמיד לכך· ואיש אשר יגע במשכבו· ללמד על המשכב שחמור מן המגע שזה נעשה אב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים והמגע שאינו משכב אינו אלא ולד הטומאה ואינו מטמא אלא אוכלין ומשקין· והיושב על הכלי· אפי׳ לא נגע אפי׳ עשרה כלים זה על זה כולן מטמאים משום מושב וכן במשכב· וכי ירוק הזב בטהור· ונגע בו או נשאו שהרוק מטמא במשא· וכל המרכב· אע"פ שלא ישב עליו כגון התפוס של סרגא שקורין ארצו"ן טמא משום מרכב והאוכף טמא מושב טמא טומאת מושב· וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו· של זב בא ונלמד על המרכב שיהא הנוגע בו טמא ואין טעון כיבוס בגדים והוא חומר במשכב מבמרכב· והנושא אותם· כל האמור בענין הזב זובו ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו והמשכב והמרכב משאן מטמא אדם לטמא בגדים· וידיו לא שטף במים· בעוד שלא טבל מטומאתו ואפילו פסק ממנו זובו וספר לו שבעה

וידוהי לא שטיף במיא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ומן דנא
בה אלזאיב ולם יגסל בלמא פיגסל תיאבה וירחץ בלמא וינגס אלי אלמגיב׃ וכלי
חרש אשר יגע בו הזב ישבר וכל כלי עץ ישטף במים׃ ומן דחסף דיקרב ביה דובנא
יתבר וכל מן דאע ישתטיף במיא׃ ואי אנא כזף דנא בה אלזאיב פליכסר ואן כאן אנא
כשב פליגסל בלמא׃ וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ
בשרו במים חיים וטהר׃ וארי ידכי דובנא מדוביה וימני ליה שבעה יומין לדכותיה ויצבע
לבושוהי ויסחי בסריה במי מבוע וידכי׃ פאדא קד טהר מן דובה דאך פליחץ לה סבעה
איאם לטהרה ויגסל תיאבה וירחץ בדנה במא מן נביע ויטהר׃ וביום השמיני יקח לו
שתי תרים או שני בני יונה ובא לפני יהוה אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן׃ וביומא
תמינאה יסב ליה תרין שפנינין או תרין בני יונה וייתי לקדם יי לתרע משכן זמנא ויתנינון
לכהנא׃ ופי אליום אלתאמן יגי בשפנינין או פרכי חמאם ויקדמהמא בין ידי אללה אלי באב
כבא אלמחצר פידפעהמא אלי אלאמאם׃ ועשה אתם הכהן אחד חטאת והאחד עלה וכפר
עליו הכהן לפני יהוה מזובו׃ ויעביד יתהון כהנא חד חטתא וחד עלתא ויכפר עלוהי כהנא
קדם יי מדוביה׃ ויעמל אחדהמא דכוה ואלאכר צעידה ויסתגפר ענה בין ידי אללה מן
ה דובה׃ ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו
וטמא עד הערב׃ וגבר ארי תפוק מניה שכבת זרעא ויסחי במיא ית כל בסריה ויהי
מסאב עד רמשא׃ ואי רגל כרג מנה נטפה אנסאן פליגסל גמיע בדנה בלמא וינגס אלי
אלמגיב׃ וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים וטמא עד הערב׃
וכל לבוש וכל משך דיהי עלוהי שכבת זרעא ויצטבע במיא ויהי מסאב עד רמשא׃
וכל תוב או גלד וקע עליה נטפה אנסאן פליגסל בלמא וינגס אלי אלמגיב׃ ואשה אשר
ישכב איש אתה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב׃ ואתתא דישכוב גבר
יתה שכבת זרעא ויסחון במיא ויהון מסאבין עד רמשא׃ ואיה אמראה צאגעהא
רגל מצאגעה אנסאן פלירחצא בלמא וינגסא אלי אלמגיב׃ פ
ז ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זבה בבשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכל הנגע בה
יטמא עד הערב׃ ואתתא ארי תהי דיבא דם יהי דובה בבסרה שבעה יומין תהי

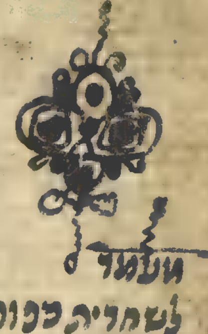
ומהוסר טבילה מטמא בכל טומאותיו וזה שהוציא הכתוב טבילת כל גופו של זב בלשון שטיפת ידים ללמדך שאין בית הסתרים טעון ביאת מים אלא אבר הגלוי כמו הידים׳ וכלי חרש אשר יגע בו הזב׳ יכול אפילו נגעבו מאחוריו כדאית בה״כ וכו׳ עד מגעו שהוא בכולו הוי אומר זה היסטו׳ וכי יטהר׳ כשיפסוק׳ שבעת ימים לטהרתו׳ שבעה ימים טהורים מטומאת זיבה שלא יראה זוב וכולם רצופין׳ ורחצו במים׳ גזירת מלך היא שתיטמא האשה בביאה ואין הטעם משום נוגע בשכבת זרע שהרי מגע בית הסתרים הוא׳ ואשה כי תהיה זבה׳ יכול מאחד מכל איבריה ת״ל והיא גלתה את מקור דמיה אין דם מטמא אלא הבא מן המקור׳ דם יהיה זובה בבשרה׳ אין זובה קרוי זוב לטמא אלא אם כן הוא אדום׳ בנדתה׳ כמו ומתבל ינדוהו שהוא מנודה ומרוחק ממגע כל אדם׳ תהיה בנדתה׳ אפי׳ לא ראתה אלא ראייה ראשונה׳ וחס על המשכב הוא׳ השוכב או היושב על משכבה או על מושבה אפי׳ לא נגע בה אף הוא בדה טומאה האמורה במקרא העליון שטעון כבוס בגדים׳

על דכל

בריחוקה וכל דיקרב בה יהי מסאב עד רמשא׃ ואיי׳ אמראה דאיבה. והו אן יכון דם
ינחל מן פרגהא. פאתקים סבעה׳ איאם פי חיצתהא. וכל מן דנא כהא ינגס אלי אלמגיב׃
וכל אשר תשכב עליו בנדתה יטמא וכל אשר תשב עליו יטמא׃ וכל דתשכוב עלוהי
בריחוקה יהי מסאב וכל דתתיב עלוהי יהי מסאב׃ וכל מא תנצגע עליה פי חיצתהא
ינגס. וגמיע אלאנא אלדי תגלס עליה ינגס׃ וכל הנגע במשכבה יכבס בגדיו ורחץ
במים וטמא עד הערב׃ וכל דיקרב במשכבה יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב
עד רמשא׃ וכל מן דנא במצגעהא יגסל תיאבה. וירחץ באלמא וינגס אלי אלמגיב׃ וכל
הנגע בכל כלי אשר תשב עליו יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃ וכל
דיקרב בכל מנא דתתיב עלוהי יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃
וכל מן דנא בשי מן אלאניה אלדי תגלס עליהא. יגסל תיאבה. וירחץ באלמא וינגס אלי
אלמגיב׃ ואם על המשכב הוא או על הכלי אשר הוא יושבת עליו בנגעו בו יטמא
עד הערב׃ ואם על משכבא הוא או על מנא דהיא יתבא עלוהי במקרביה ביה יהי
מסאב עד רמשא׃ ואן כאן עלי מצגעהא או עלי אלאנא אלתי הי גאלסה עליה ממאסהא
לה. פאינגס אלי אלמגיב׃ ואם שכב ישכב איש אתה ותהי נדתה עליו וטמא שבעת
ימים וכל המשכב אשר ישכב עליו יטמא׃ ואם משכב ישכוב גבר יתה ותהי ריחוקה
עלוהי ויהי מסאב שבעה יומין וכל משכבא דישכוב עלוהי יהי מסאב׃ ואן צאגעהא
רגל פקד צאר חכם חיצתהא עליה. ואינגס סבעה׳ איאם. וכל מצגע ינצגע עליה ינגס׃
ז ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדתה או
כי תזוב על נדתה כל ימי זוב טמאתה כימי נדתה תהיה טמאה הוא׃ ואתתא ארי
ידוב דוב דמה יומין סגיאין בלא עדן ריחוקה או ארי תדוב על ריחוקה כל יומי דוב
סאובתה כיומי ריחוקה תהי מסאבא היא׃ ואיי׳ אמראה. פאץ דמהא איאמא
כתירה. עלי גיר וקת חיצתהא. או בעקבה. פגמיע איאם פיץ נגאסתהא תכון פיהא.
כאיאם חיצתהא נגסה׃ כל המשכב אשר תשכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה
יהיה לה וכל הכלי אשר תשב עליו טמא יהיה כטמאת נדתה׃ כל משכבא דתשכוב
עלוהי כל יומי דובה כמשכב ריחוקה יהי לה וכל מנא דתתיב עלוהי מסאב יהי כסואבת
ריחוקה׃ וגמיע אלמצגע אלדי תנצגע עליה טול איאם פיצהא. פאיכון להא כמצגע

על הכלי. לרבות את המרכב״ בנגעו בו. אינו מדבר אלא על המרכב שנתרבה מעל הכלי״ בנגעו בו יטמא. ואינו טעון כיבוס בגדים שהמרכב אין מגעו לטמא אדם לטמא בבגדים, אבל משאו מטמא אדם לטמא בבגדים. ותהי נדתה עליו. יכול יעלה לרגלה שאם בא עליה בחמישי לנדתה לא יטמא אלא ג׳ ימים כמותה ת״ל וטמא שבעת ימים ומה ת״ל ותהי נדתה עליו מה היא מטמאה אדם וכלי חרס אף הוא מטמא אדם וכלי חרס״ ימים. שנים״ רבים. שלשה״ בלא עת נדתה. אחר שיצאו שבעת ימי נדתה״ או כי תזוב. את ג׳ ימים הללו״ על נדתה. מופלג מנדתה יום אחד זו היא זבה ומשפטה חרוץ בפרשה זו ולא כדת הנדה שזו

חיצתהא וגמיע אנא אלדי תגלס עליה יכון נגסא כנגאסתה וקת חיצתהא׃ וכל הנוגע
בם יטמא וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב׃ וכל דיקרב בהון יהי מסאב
ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ וכל מן דנא בשי מנהא פינגס
באן יגסל תיאבה וירחץ במא וינגס אלי אלמגיב׃ ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת
ימים ואחר תטהר׃ ואם דכיאת מדובה ותמני לה שבעה יומין ובתר כין תדכי׃ פאן
הי טהרת מן פיצהא פלתחץ להא סבעה איאם ובעד דאך תטהר׃ וביום השמיני תקח
לה שתי תרים או שני בני יונה והביאה אותם אל הכהן אל פתח אהל מועד׃ וביומא
תמינאה תסב לה תרין שפנינין או תרין בני יונה ותיתי יתהון לות כהנא לתרע משכן
זמנא׃ ופי אליום אלתאמן תאכד שפנינין או פרכי חמאם ותאתי בהם אלי אלאמאם אלי
באב קבא אלמחצר׃ ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עלה וכפר עליה הכהן
לפני יהוה מזוב טמאתה׃ ויעביד כהנא ית חד חטאתא וית חד עלתא ויכפר עלה כהנא
קדם יי מדוב סאובתה׃ ויעמל אחדהמא דכוה ואלאכר צעידה ויסתגפר ענהא אלאמאם
בין ידי אללה מן פיץ נגאסתהא׃ והזרתם את בני ישראל מטמאתם ולא ימתו בטמאתם
בטמאם את משכני אשר בתוכם׃ ותפרשון ית בני ישראל מסואבתהון ולא ימותון
בסואבתהון בסאוביהון ית משכני דביניהון׃ פיגב אן תגאנבא בני אסר מן נגאסתהם
ולא יהלכו בנגאסאתהם אדא הם נגסו מסכני אלדי הו בינהם׃ זאת תורת הזב ואשר
תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה׃ דא אוריתא דדובנא ודתפוק מניה שכבת זרעא
לאסתאבא בה׃ הדה שריעה אלדאיב ומן תכרג מנה נטפה לאן תנגס בהא׃ והדוה בנדתה
והזב את זובו לזכר ולנקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה׃ ולדסאובתה בריחוקה
ולדדאיב ית דוביה לדכר ולנוקבא ולגבר דישכוב עם מסאבתא׃ ולאלחאיץ פי טמתהא
ואלפאיץ דובה מן דכר ואנתא ורגל יצאגע נגסה׃ צ פסוקים סימן יעדו נגה

לשחרית כפור

וידבר יהוה אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני יהוה וימתו׃ ומליל יי
עם משה בתר דמיתו תרין בני אהרן בקרוביהון אישתא נכריתא קדם יי ומיתו׃ תם כלם אללה
מוסי בעד מות אבני הרון אד תקדמא בין ידי אללה עלי מא כאן פמאתא׃ ויאמר
יי׃

טעונה ז' ימים נקיים וקרבן והנדה אינה טעונה ספירת נקיים שאם שבעת ימים תהיה בנדתה בין שאינה רואה בין רואה ודרשו בפרשה ע' אחד
עשר יום שבין סוף נדה לתחלת נדה שכל ג' ימים רצופים שתראה באחד עשר יום הללו תהא זבה׃ והזרתם׃ אין נזירה אלא פרישה וכן נזורו
אחור וכן נזיר אחיו׃ ולא ימותו בטומאתם׃ הרי הכרת של מטמא מקדש קרוי מיתה׃ זאת תורת הזב׃ בעל ראייה אחת ומהו תורתו
ואשר תצא ממנו שכבת זרע הרי הוא כבעל קרי טמא טומאת ערב׃ והזב את זובו׃ בעל שתי ראיות ובעל שלש ראיות שתורתן
מפורשת למעלה׃ חסלת מצורע בס"ד׃

וידבר אל משה אחרי מות שני בני אהרן׃ מה ת"ל היה ר' אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו
רופא א"ל אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות׃ בא אחר וא"ל אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות
כדרך שמת פלוני׃ זה זירזו יותר מן הראשון לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן׃ ויאמר ה' אל משה דבר
אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת׃ שלא ימות כדרך שמתו בניו׃ ולא ימות׃ שאם בא הוא מת׃ כי בענן אראה׃ כי תמיד
אני נראה שם עם עמוד ענני ולפי שגלוי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא זהו פשוטו׃ ומדרשו לא יבוא כי אם בענן הקטרת

יהוה אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש מבית לפרכת אל
פני הכפרת אשר על הארן ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת׃ ואמר יי למשה׃
מליל עם אהרן אחוך ולא יהי עליל בכל עדן לקדשא מגין לפרכתא לקדם כפרתא
דעל ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית כפורי׃ קאל אללה למוסי הרון
אכיך כאן לא ידכל פי כתיר מן אלאוקאת אלי אלקדס אלדי דאכל אלסגף אלדי חצרת אלגשא
אלדי עלי אלצנדוק ללא ימות לאני מתגלי באלגמאם פוק אלגשא׃ בזאת יבא אהרן אל
הקדש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה׃ בדא יהי עליל אהרן לקדשא בתור בר תורי
לחטתא ודכר לעלתא׃ בהדה אלאמור ידכל הרון אלי אלקדס באן יחצר תורא מן אלבקר לל
דכוה וכבשא ללצעידה׃ כתנת בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט
בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם׃ כתונא
דבוצא דקודשא ילבש ומכנסין דבוץ יהון על בסריה והמיינא דבוצא ייסר ומצנפתא
דבוצא יחית ברישיה לבושי קדשא אנון ויסחי במיא ית בסריה וילבשנון׃ ואן ילבס
תוביה מן עשר מקדסה בעד אן יכון עלי בדנה סראוילא מן עשר ויתקלד בזנאר
מן עשר מחץ ויתעמם בעמאמה מתל דאך פהדה הי תיאב אלקדס יגסל בדנה באלמא
וילבסהמא׃ ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה׃
ומן כנשתא דבני ישראל יסב תרין צפירי עזי לחטתא ודכר חד לעלתא׃ ויאכד מן
גמאעה בני אסר׳ עתודין מן אלמאעז לאלדכוה וכבשא ללצעידה׃ והקריב אהרן את
פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו׃ ויקריב אהרן ית תורא דחטתא דיליה ויכפר
עלוהי ועל אנש ביתיה׃ פיבתדי אוולא ויקדם רת אלדכוה אלדי לה ויסתגפר ענה ועז
אה׃
ב ולקח את שני השעירם והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד׃ ויסב ית תרין
צפירין ויקים יתהון קדם יי בתרע משכן זמנא׃ תם יאכד אלעתודין ויוקפהמא בין ידי אללה
ענד באב כבא אלמחצר׃ ונתן אהרן על שני השעירם גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד
לעזאזל׃ ויתין אהרן על תרין צפירין עדבין עדבא חד לשמא דיי ועדבא חד לעזזאל׃
וילקי עליהמא סהמין אחדהמא לבית אללה ואלאכר לגבל עזאז׃ והקריב אהרן את
השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת׃ ויקריב אהרן ית צפירא דסליק עלוהי
עדבא לשמא דיי ויעבדיניה חטתא׃ ויקדם אלעתוד אלדי וקע עליה אלסהם לבית אללה ויצנעה דכוה׃

ביום הכפורים׳ בזאת בגימטריא שלו ארבע מאות ועשר לבית ראשון׳ בזאת יבא אהרן אף זו לא בכל עת כי אם ביה״כ כמו שמפורש בסוף
הפרשה בחדש השביעי בעשור לחדש׳ כתנת בד קדש׳ מגיד שאינו משמש לפנים בשמונה בגדים שהוא משמש בהן בחוץ שיש בהן
זהב שאין קטיגור נעשה סניגור אלא בארבעה ככהן הדיוט וכולן של בוץ׳ קדש ילבש׳ שיהיה משל הקדש׳ יצנף׳ כתרגומו יחית
ברישיה יניח בראשו כמו ותנח בגדו ואחיתתיה׳ ורחץ במים׳ אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו וה׳ פעמים היה מחליף
מעבודת פנים לעבודת חוץ ומחוץ לפנים ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומבגדי לבן לבגדי זהב ובכל חליפה טעון טבילה
ושני קדושי ידים ורגלים מן הכיור׳ את פר החטאת אשר לו האמור [illegible] [illegible] שמשלו הוא בא ולא משל צבור׳ וכפר

והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל
המדברה׃ וצפירא דסליק עלוהי עדבא לעזזל יתקם כד חי קדם יי לכפרא עלוהי לשלחא יתיה לעזאזל
למדברא׃ ואלתיס אלדי וקע עליה אלסהם לגבל עזאז יוקף חיא בין ידי אללה ליסתגפר ענה
ליטלק פי גבל עזאזה פי אלבר׃ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד
ביתו ושחט את פר החטאת אשר לו׃ ויקריב אהרן ית תורא דחטאתא דיליה ויכפר עלוהי
ועל אנש ביתיה ויכוס ית תורא דחטאתא דיליה׃ ויקדם הרון תאביה רת אלדכוה אלדי לה ויסתגפר ענה וען
אה תם ידבחה׃ ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת סמים ג
דקה והביא מבית לפרכת׃ ויסב מלי מחתיתא גומרין דאישא מעלוי מדבחא מן קדם יי ומלי
חפנוהי קטרת בסמין דקיקין ויעיל מגיו לפרכתא׃ תם יאכד מל אלמגמרה גמר נאר מן
פוק אלמדבח אלדי בין ידי אללה ומל חפניה מן בכור אלממזוג אלמדקוק וידכל אלגמיע פי
דאכל אלסגף׃ ונתן את הקטרת על האש לפני יהוה וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר
על העדות ולא ימות׃ ויתין ית קטרת בסמיא על אישתא קדם יי ויחפי ענן קטרתא ית
כפרתא דעל סהדותא ולא ימות׃ וילקי דלך אלבכור עלי אלנאר בין ידי אללה חתי יגטי צנאן
אלבכור אלגשא אלדי עלי צנדוק אלשהאדה פאנה לא ימות׃ ולקח מדם הפר והזה באצבעו על
פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו׃ ויסב מדמא דתורא
וידי באצבעיה על אפי כפרתא קדומא וקדם כפרתא ידי שבע זמנין מן דמא באצבעיה׃
תם יאכד מן דם אלת'ור וינצח מנה באצבעה קבאלה אלגשא שרקא מרה ואחדה תם ינצח בין
ידיה מנה סבע מראר׃ ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת
ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת׃ ויכוס ית צפירא
דחטאתא דלעמא ויעיל ית דמיה למגיו לפרכתא ויעביד לדמיה כמא דעבד לדמא דתורא
וידי יתיה על כפרתא וקדם כפרתא׃ תם ידבח עתוד אלדכוה אלדי ללקום וידכל מן דמה אלי
דאכל אלסגף פיצנע בה כמי צנע בדם אלת'ור אן ינצח קבאלה אלגשא ובין ידיה׃ וכפר על
הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן

בעדו ובעד ביתו׳ מתודה עליו עונותיו ועונות ביתו״ ונתן אהרן על שני השעירים גורלות׳ מעמיד אחד לימין ואחד לשמאל ונותן שתי ידיו בקלפי
ונוטל גורל בימין וחבירו בשמאל ונותן עליהם את שכתוב בו לשם הוא לשם ואת שכתוב בו לעזאזל משתלח לעזאזל״ עזאזל׳ הוא הר עז וקשה צוק
גבוה של ארץ גזרה. חרץ חתוכה״ ועשהו חטאת׳ כשמניח הגורל עליו קורא לו שם ואומר ליי׳ חטאת״ יעמד חי׳ כמו יועמד חי על ידי אחרים
ותרגומו יתקם כד חי מה ת״ל לפי שנ׳ לשלח אותו לשאול ואיני יודע שלוחו אם למיתה אם לחיים לכך נאמר יעמד חי שעומדתו חי עד
שישתלח מכאן שסילוחו למיתה״ לכפר עליו׳ שיתודה עליו כדכתיב והתודה עליו וגו׳ וכפר עליו וגו׳ וידוי שני עליו ועל אחיו הכהנים
שהן כולן קרויין ביתו שנ׳ בית אהרן ברכו את יי׳ מכאן שהכהנים מתכפרין בו וכל כפרתן אינה אלא על טומאת מקדש וקדשיו כמו שנאמ׳
וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל״ מעל המזבח׳ החיצון״ מלפני יי׳ מצד שלפני הפתח והוא צד מערבי״ דקה׳ מה ת״ל דקה׳ והלא כל
הקטרת דקה שנ׳ ושחקת ממנה הדק אלא שתהא דקה מן הדקה שמערב יום הכפורים היה מחזירה למכתשת״ על האש׳ שבתוך
המחתה״ ולא ימות׳ הא אם לא עשאה כתקנה חייב מיתה״ והזה באצבעו׳ הזאה אחת במשמע״ ולפני הכפרת יזה שבע פעמים הרי
אחת למעלה ושבע למטה׳ אשר לעם׳ מה שהפר מכפר על הכהנים מכפר השעיר על ישראל והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם׳
כאשר עשה לדם הפר׳ אחת למעלה ושבע למטה״ מטומאות בני ישראל׳ על הנכנסין למקדש בטומאה ולא נודע להם בסוף שנאמ׳
לכל חטאתם והטמא הוא שוגג״ ומפשעיהם אף הנכנסין מזיד בטומאה״ וכן יעשה לאהל מועד׳ כשם שהזה משניהם בפנים

חת

אתם בתוך טמאתם׃ ויכפר על קדשא מסואבת בני ישראל ומםרדיהון לכל חטאיהון
וכין יעביד למשכן זמנא דשרי עמהון בגו סואבתהון׃ פיסתגפר פי אלקדס ען מעאצי
בני אסר׳ וען כטאיאהם וגרומהם וכדאך יצנע פי אלדמוין פי קבא אלמחצ׳ר אלדי הו סאכן
מעהם פימא בין מעאציהם׃ וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד
צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל׃ וכל אנש לא יהי במשכן זמנא
במיעליה לכפרא בקדשא עד מפקיה ויכפר עלוהי ועל אנש ביתיה ועל כל קהלא דישראל׃
ולא יכון אחד מן אלנאס פי קבא אלמחצ׳ר כמי ידכ׳ל ליסתגפר פי אלקדס אלי אן יכרג וקד
אסתגפר ענה וען אלה וען גמיע גוק אלאסר׳ ויצא אל המזבח אשר לפני יהוה וכפר ד
עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב׃ ויפוק למדבחא דקדם יי
ויכפר עלוהי ויסב מדמא דתורא ומדמא דצפירא ויתין על קרנת מדבחא סחור סחור׃ תם
יכרג אלי אלמדבח אלדי בין ידי אללה ויסתגפר ענה באן יאכ׳ד מן דם אלתור ודם אלעתוד מגמועין
ויגעל עלי ארכאנה מסתדירא׃ והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו
מטמאת בני ישראל׃ וידי עלוהי מן דמא באצבעיה שבע זמנין וידכיניה ויקדשניה
מסואבת בני ישראל׃ תם ינצ׳ח עליה מנה סבע מראר פיטהרה ויקדסה מן מעאצי בני
אסר׳׃ וכלה מכפר את הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח והקריב את השעיר החי׃
וישיצי מלכפרא על קדשא ועל משכן זמנא ועל מדבחא ויקריב ית צפירא חיא׃ פאדא
פרג׳ מן אלאסתגפאר פי אלקדס ופי קבא אלמחצ׳ר וענד אלמדבח קדם אלעתוד אלחי׃ וסמך
אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל ואת כל
פשעיהם לכל חטאתם ונתן אתם על ראש השעיר ושלח ביד איש עתי המדברה׃ ויסמוך
אהרן ית תרתין ידוהי על ריש צפירא חיא ויודי עלוהי ית כל עוית בני ישראל וית כל מרדיהון
לכל חטאיהון ויתין יתהון על ריש צפירא וישלח ביד גבר דזמין למהך למדברא׃ ויסנד
ידיה עלי ראסה ויקר בדנוב בני אסר׳ וגרומהם וגמיע כטאיאהם פאדא תלאהא ענד ראס
אלעתוד בעת בה מע רגל מעאד לה אלי אלבר׃ ונשא השעיר עליו את כל עונתם אל ארץ גזרה

אחת למעלה ושבע למטה כך מזה על הפרוכת מבחוץ מטבעם אחת למעלה ושבע למטה׃ השוכן אתם בתוך טומאותם׳ אעפ׳ שהם
טמאים שכינה ביניהם׃ ויצא אל המזבח אשר לפני יי׳ זה מזבח הזהב שהוא לפני יי׳ בהיכל ומה ת״ל ויצא לפי שהזה ההזאות על
הפרוכת ועמד מן המזבח ולפנים והזה ובמתנות המזבח הזקיקו לצאת מן המזבח ולחוץ ויתחיל מקרן מזרחית צפונית׃ וכפר עליו ומה
היא כפרתו׳ ולקח מדם הפר ומדם השעיר מעורבין זה לתוך זה׳ והזה עליו מן הדם׳ אחר שנתן מתנות באצבעו על קרנותיו מזה שבע
הזאות על גגו׳ וטהרו׳ מזה שעבר׳ וקדשו׳ לעתיד לבא׳ איש עתי׳ המוכן לכך מיום אתמול׳ ובא אהרן אל אהל מועד׳ אמרו
רבותינו שאין זה מקומו של מקרא זה ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא ואמרו כל הפרשה כולה נאמרה על הסדר חוץ מביאה 12
שהיא אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת אימורי פר ושעיר שנעשות בחוץ בבגדי זהב וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן ובא
אל אהל מועד להוציא את הכף ואת המחתה שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים ופשט את בגדי הבד אחר שהוציאה ולובש בגדי זהב
לתמיד של בין הערבים׳ וזהו סדר העבודות׳ התמיד של שחר בבגדי זהב ועבודת פר ושעיר הפנימיים וקטורת של מחתה בבגדי לבן
ואילו ואיל העם וקצת המוספין בבגדי זהב׳ והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן׳ ושיירי המוספין והתמיד של בין הערבים וקטרת

ושלח את השעיר במדבר׃ ויטול צפירא עלוהי ית כל עויתהון לארע דלא יתבא׃ וישלח
ית צפירא במדברא׃ פהו יחמל אלתיס עלי ענקה ען גמיע דנובהם אלי ארץ מנקטעה תם
יטלקה פי אלבר׃ ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבאו אל
הקדש והניחם שם׃ וייעול אהרן למשכן זמנא וישלח ית לבושי בוצא דלבש במיעליה
לקודשא ויצנעינון תמן׃ תם ידכל הרון אלי קבא אלמחצר ויכרג אלמגמרה תם ינזע תיאב
עשר אלדי לבסהא פי דכולה אלי אלקדס וידעהא הנאך׃ ורחץ את בשרו במים במקום קדוש
ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם׃
ויסחי ית בסריה במיא באתר קדיש וילבש ית לבושוהי ויפוק ויעביד ית עלתיה וית עלת
עמא ויכפר עלוהי ועל עמא׃ תם יגסל בדנה במא פי מוצע מקדס וילבס תיאבה
מעלומה תם יכרג פיקרב צואעדה וצואעד אלקום ויסתגפר ענה וענהם׃ ואת חלב ה
החטאת יקטיר המזבחה׃ וית תרבי חטאתא יסיק למדבחא׃ ושחום אלדכואת יקתרהמא
עלי אלמדבח׃ והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים ואחרי
כן יבוא אל המחנה׃ ודמוביל ית צפירא לעזאזל יצבע לבושוהי ויסחי ית בסריה במיא׃
ובתר כין ייעול למשריתא׃ ואלמטלק אלעתוד פי גבל עזאז יגסל תיאבה וירחץ בדנה באל
מא ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר׃ ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את
דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו באש את ערתם ואת בשרם ואת פרשם׃
וית תורא דחטאתא וית צפירא דחטאתא דאתעל מדמהון לכפרא בקודשא יתפקון למברא
למשריתא ויוקדון בנורא ית משכיהון וית בסרהון וית אכלהון׃ ואמא לת אלדכוה ועתוד
אלדכוה אלדי אדכל מן דמאהמא לאסתגפאר פי אלקדס פאיכרגא אלי כארג אלעסכר ויחרקא
באלנאר גלודהמא מע לחומהמא ופרתהמא׃ והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו
במים ואחרי כן יבוא אל המחנה׃ ודמוקיד יתהון יצבע לבושוהי ויסחי ית בסריה במיא׃
ובתר כין ייעול למשריתא׃ ואלמחרקהמא יגסל תיאבה וירחץ בדנה במא ובעד דלך
ידכל אלי אלעסכר׃ והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את
נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר בתוככם׃ ותהי לכון לקים עלם בירחא

ההיכל שעל ושבה הפנימי בבגדי זהב ״ וסדר המקראות לפי העבודה כך הוא׳ ושלח את השעיר במדבר׳ ורחץ את בשרו במים
ויצא ועשה את עולתו וגו׳ ואת חלב החטאת וגו׳ וכל הפרשה עד ואחר יבוא אל המחנה ואח״כ ובא אהרן וגו׳ ״ והניחם שם׳
מלמד שטעונין גניזה ולא ישתמש באותן ד׳ בגדים ליום הכפורים אחר ״ ורחץ את בשרו׳ למעלה לימדנו מורחץ את בשרו
ולבשם שבשעת משנה מבגדי לבן לבגדי זהב׳ טעון טבילה שבחוצה טבילה פשט בגדי זהב שעבד בהן עבודת תמיד
של שחר ולובש בגדי לבן לעבודת היום וכאן למדנו שבשעת משנה מבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה ״ במקום קדוש׳
המקודש בקדושת העזרה והית היתה בגג בית הפרוה וכן ארבע טבילות הבאות חובה בכל יום אבל הראשונה היתה בחול׳
ולבש את בגדיו׳ ח׳ בגדים שהוא עובד בהן כל ימות השנה ״ ויצא׳ מן ההיכל אל החצר שמזבח העולה שם ״ ועשה את עולתו
איל לעולה האמור למעלה בזאת יבא אהרן וגו׳ ״ ואת עולת העם׳ איל לעולה האמור למעלה ומאת עדת בני ישראל וגו׳ ״ ואת
חלב החטאת׳ אימורי פר ושעיר ״ יקטיר המזבחה׳ על מזבח החיצון דלו הפנימי כתיב לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה ומנחה״

תער

שביעאה בעסרא לירחא תענון ית נפשתכון וכל עבידא לא תעבדון יציבא וגיורא
דיתגיירון ביניכון׃ יכון דאך לכם רסם דהר פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע תגיעון
אנפסכם ושי מן אלאעמאל לא תעמלו אלצריח ואלגריב אלדכיל פימא בינכם׃ כי ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו׃ ארי ביומא הדין יכפר
עליכון לדכאה יתכון מכל חוביכון קדם יי תדכון׃ לאן פי הדא אליום יסתגפר ענכם
ליטהרכם כמי בינת פמן גמיע כטאיאכם בין ידי אללה תטהרון׃ שבת שבתון היא
לכם ועניתם את נפשתיכם חקת עולם׃ שבא שבתא היא לכון ותענון ית נפשתכון
קים עלם׃ עטלה הי סבת לכם אגיעו פיה אנפסכם רסם דהר׃ וכפר הכהן אשר ימשח
אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש׃ ויכפר
כהנא דירבי יתיה ודיקריב ית קרבניה לשמשא תחות אבוהי וילבש ית לבושי בוצא
לבושי קדשא׃ וכדאך יסתגפר אלאמאם אלדי ימסח ויכמל ואגבה ליאם מכאן אביה
פילבס תיאב אלעשר תיאב אלקדס׃ וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח
יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר׃ ויכפר על מקדש קדשא ועל משכן זמנא
ועל מדבחא יכפר ועל כהניא ועל כל עמא דקהלא יכפר׃ פיסתגפר פי כואץ אלקדס
ופי כבא אלמחצר ועני אלמדבח יסתגפר פיהא ען אלאימה וען סאיר אלגוק׃ והיתה זאת לכם
לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה יהוה את
משה׃ ותהי דא לכון לקים עלם לכפרא על בני ישראל מכל חוביהון חדא בשתא ועבד
כמא דפקיד יי ית משה׃ פתכון הדה לכם רסם דהר אן יסתגפר כדאך ען בני אסר׳ מן
גמיע כטאיאהם מרה פי אלסנה פצנע הרון כמי אמר אללה מוסי׃ פ׳

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם
זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר׃ מליל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישר׳ ותימר
להון דין פתגמא דפקיד יי למימר׃ מר הרון ובניה וסאיר בני אסר׳ וקל להם הדי אלאמר אלדי
אמר אללה בה׃ איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או
אשר ישחט מחוץ למחנה׃ גבר גבר מבית ישר׳ דיכוס תור או אמר או עז במשריתא
או דיכוס מברא למשריתא׃ אי רגל מן אלאסר׳ ידבח תורא או כבשא או עזא פי אלעסכר או כארגה׃

אשר הובא את דמו להיכל ולפני לפנים. וכפר הכהן אשר ימשח אותו. כפרה זו של יום הכפורים אינה כשרה אלא בכהן גדול לפי שנאמר
הפרשה באהרן הוצרך לומר בכהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו. ואשר ימלא את ידו. אין לי אלא המשוח בשמן המשחה. מרובה
בגדים מנין ת״ל ואשר ימלא את ידו והן. כל הכהנים גדולים שעמדו מיאשיהו ואילך שבימיו נגנזה צלוחית של שמן המשחה.
לכהן תחת אביו. ללמד שאם בנו ממלא את מקומו הוא קודם לכל אדם. ויעש כאשר וגו׳. כשהגיע יום הכפורים עשה כסדר הזה
ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזרת מלך. אשר ישחט שור או כשב וגו׳. במוקדשין הכתוב מדבר
שנ׳ להקריב קרבן. במחנה. חוץ לעזרה. דם יחשב. כשופך דם האדם שמתחייב בנפשו. דם שפך. לרבות את הזורק דמים
בחוץ. אשר הם זובחים. אשר הם רגילים לזבוח. לשעירים. לשדים כמו ושעירים ירקדו שם. אשר יעלה עולה. לחייב על המקטיר
איברים בחוץ כשוחט בחוץ שאם שחט אחד והעלה חבירו שניהם חייבין. ונכרת. זרעו נכרת וימיו נכרתין. כל דם. לפי שנ׳

ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני משכן יהוה דם יחשב לאיש
ההוא דם שפך ונכרת האיש ההוא מקרב עמו׃ ולתרע משכן זמנא לא אתייה לקרבא
קרבנא קדם ײ קדם משכנא דײ דמא יתחשיב לגברא ההוא דמא אשד וישתיצי אנשא
ההוא מגו עמיה׃ ולם יאתי בה אלי באב קבא אלמחצ̇ר ליקרבה אד הו קרבאן אללה בין
ידי מסכנה פהו יחסב עליה כמן קד ספך דם אנסאן ואינקטע דׄלך אלאנסאן מן בין קומה׃
למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זבחים על פני השדה והביאם
ליהוה אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו זבחי שלמים ליהוה אותם׃ בדיל דייתון
בני ישר׳ ית דבחיהון דאנון דבחין על אפי חקלא וייתונון לקדם ײ לתרע משכן
זמנא לות כהנא ויכסון נכסת קודשין קדם ײ יתהון׃ לכי יאתו בני אסר׳ בדבאיחהם אלתי
עלהם אן ידבחוהא עלי וגה אלצחרי פיגיבוהא בין ידי אללה אלי באב קבא אלמחצר פידבחוהא
דבאיח סלאמה ללה׃ וזרק הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח אהל מועד והקטיר החלב
לריח ניחח ליהוה׃ ויזרוק כהנא ית דמא על מדבחא דײ בתרע משכן זמנא ויסיק תרבא
לאתקבלא ברעוא קדם ײ׃ פירש אלאמאם דמהא עלי מדבח אללה אלדי ענד באב קבא אלמחצר
ויקתר שחמהא לקבול מרצי ללה׃ ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירם אשר הם זנים
אחריהם חקת עולם תהיה זאת להם לדרתם׃ ולא ידבחון עוד ית דבחיהון לשדין דאנון
טען בתריהון קים עלם תהי דא להון לדריהון׃ ולא ידבחו איצׄא דבאיחהם לשיאטין
אלדי הם יטגון פי תבעהם יכון דׄלך להם רסם אלדהר לאגיאלהם׃ ואלהם תאמר איש איש
מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או זבח׃ ולהון תימר גבר גבר
מבית ישר׳ ומן גיוריא דיתגיירון ביניהון דיסיק עלתא או נכסת קודשיא׃ וקל להם אי
רגל מן אל אסר ומן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם יחלק צעידה או דבחא׃ ואל פתח אהל
מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו׃ ולתרע משכן זמנא
לא ייתיניה למעבד יתיה קדם ײ וישתיצי אנשא ההוא מעמיה׃ ואלי באב קבא אלמחצר לם
יאתי בה ליקרבה כדׄאך ללה פינקטע דׄלך אלאנסאן מן קומה׃ ואיש איש מבית ישראל
ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני בנפש האכלת את הדם והכרתי אתה
מקרב עמה׃ וגבר גבר מבית ישר׳ ומן גיוריא דיתגיירון ביניהון דייכול כל דם ואתין
רגזי באנשא דייכול ית דמא ואשיצי יתיה מגו עמיה׃ ואי רגל מן אל אסר ומן אלגריב
אלדכיל פי מא בינהם אכל שיא מן אלדם אחללת גצׄבי פיה וקטעתה מן בין קומה׃ כי נפש
הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש

בנפש יכפר יכול לא יהא חייב אלא על דם המוקדשין ת״ל כל דם מהם לא תאכלו׃ ונתתי פני פנאי שלי פונה אני מכל
עסקי ועוסק בו׃ כי נפש הבשר שלכל בריה בדם היא תלויה ולכך נתתיו לכפר על נפש האדם תבוא נפש ותכפר על הנפש׃

כל

יְכַפֵּר׃ ארי נפש בסרא בדמא היא ואנא יהבתיה לכון על מדבחא לכפרא על נפשתכון ארי
דמא הוא על נפשא מכפר׃ לאן נפס אבשריין גמיעהם אדם מסכנהא ולדאך געלתה
לכם עלי אמדבח ליסתגפר בה ען נפוסכם לאן אדם יכפר ען אנפס׃ עַל כֵּן אָמַרְתִּי לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כָּל נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם לֹא יֹאכַל דָּם׃ על כין אמרית
לבני ישר׳ כל אנש מנכון לא ייכול דם וגיוריא דיתגיירון ביניכון לא ייכלון דם׃ לדאך
קלת לבני אסר כל אנסאן מנכם לא יאכל דם חתא אגריב אדליל פימא בינכם לא
יאכל דמא׃ וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה
אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר׃ וגבר גבר מבני ישר׳ ומן גיוריא
דיתגיירון ביניהון דיצוד צידא חיתא או עופא דמתאכיל ויישוד ית דמיה ויכסיניה
בעפרא׃ ואי רגל מן בני אסר ומן אגריב אדכיל פימא בינהם אצטאד צידא מן אוחש או
מן אטאיר אדי אכלה חלאל פליצב דמה ויואריה באתראב׃ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ בְנַפְשׁוֹ
הוּא וָאֹמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דַּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכֵלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דָּמוֹ הִוא כָּל אֹכְלָיו יִכָּרֵת׃
ארי נפש כל בסרא דמיה בנפשיה הוא ואמרית לבני ישר׳ דם כל בסרא לא תיכלון ארי נפש
כל בסרא דמיה היא כל דייכלניה ישתיצי׃ לאן נפוס אבשריין כל ואחדה פי דמה ולדאך
קלת לבני אסר דם כל בשרי לא תאכלון אד נפוס כל אבשריין אדם מסכנהא כל מן אכלה
ינקטע׃ וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד
הָעֶרֶב וְטָהֵר׃ וכל אנש דייכול נבילא ותבירא ביציביא ובגיוריא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא
ויהי מסאב עד רמשא וידכי׃ ואי אנסאן אכל פבילה או פריסה מן אצריח ואגריב פליגסל
תיאבה וירחץ באמא וינגס אלי אליל ויטהר׃ וְאִם לֹא יְכַבֵּס וּבְשָׂרוֹ לֹא יִרְחָץ וְנָשָׂא עֲוֺנוֹ׃
ואם לא יצבע ובסריה לא יסחי ויקביל חוביה׃ ואן לם יגסלהא או לם ירחץ בדנה פקד
חמל וזרה׃ פ׳

ז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ מליל
עם בני ישר׳ ותימר להון אנא יי׳ אלהכון׃ מר בני אסר וקל להם אנא אלה רבכם אקבלו
אחכאמי׃ כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן

כל נפש מכם. להזהיר גדולים על הקטנים. אשר יצוד. אין לי אלא צידי חיות ועופות שנצודין מעין הנצודין מאליהן. הל׳ צ״ד מ״ת ת״ב למה נאמר אשר יצוד שלא יאכל בשר אלא בהזמנה זאת. אשר יאכל. פרט לטמאים. דמו בנפשו הוא. דמו הוא לו במקום הנפש שהנפש תלויה בו. כי נפש כל בשר דמו היא. הנפש היא הדם. דם ובשר לשון זכר נפש לשון נקבה. אשר תאכל נבלה וטרפה. בנבלת עוף טהור הכת׳ מדבר שאין לה טומאה אלא בשעה שנבלעת בבית הבליעה ולימדך כאן שמטמא באכילתה וטרפה האמורה כאן לא נכתב אלא לדרוש וכן שנינו יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הבליעה ת״ל טרפה מי שיש במינו טרפה יצא עוף טמא שאין במינו טרפה. ונשא עונו. אם יאכל קדש או יכנס למקדש חייב על טומאה זו ככל שאר טומאות. ובשרו לא ירחץ ונשא עונו. על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים במלקות. אני יי׳ אלהיכם. אני הוא שאמרתי בסיני אנכי יי׳ אלהיך וקבלתם עליכם מלכותי מעתה קבלו גזרותי. ר׳ אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לינתק בעריות בימי עזרא לפיכך בא עליהם בגזירת אני יי׳ אלהיכם דעו מי גוזר עליכם דיין ליפרע ונאמן לשלם שכר. כמעשה ארץ מצרים. מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנענים מקולקלים מכל האומות ואותו מקום שישבו בו ישראל מקולקל מן הכל. אשר אני מביא אתכם שמה. מגיד שאותן עממים שכבשו ישראל מקולקלים מכולן. ובחקותיהם לא תלכו. מה הניח הכת׳ שלא אמר אלא אלו נימוסות שלהן דברים החקוקין להם כגון טרטיאות ואיסטריאות. ר׳ אומר אלו דרכי האמורי שמנו חכמים.

אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו׃ כעובדי עמא דארעא דמצרים
דיתיבתון בה לא תעבדון וכעובדי עמא דארעא דכנען דאנא מעיל יתכון לתמן לא תעבדון
ובנמוסיהון לא תהכון׃ כצניע אהל בלד מצר אלדי אקמתם בה לא תצנעו וכצניע אהל
בלד כנעאן אלדי אנא מדכלכם הנאך לא תעמלו ורסומהם לא תסירו׃ את משפטי
תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם׃ ית דיני תעבדון וית קימי תטרון
להלכא בהון אנא יי אלהכון׃ בל אחכאמי אצנעו ורסומי פאחפצו וסירו בהא אנא אלה
רבכם אגאדיכם לירא׃ ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי
בהם אני יהוה׃ ותטרון ית קימי וית דיני דאם יעביד יתהון אנשא ייחי בהון בחיי עלמא
אנא יי׃ פאחפצו רסומי ואחכאמי כאנבזא אי אנסאן עמל בהם אן יחיא בהא אנא אלה
ארמה אנא אלה דאים אבקא׃ איש איש אל כל שאר בשרו
לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה׃ גבר גבר לכל קריב בסריה לא תקרבון לגלאה עריא אנא
יי׃ כל רגל מנכם אלי נסיב דאתה לא יתקדם לכשף סוותהא אנא אלה נהיתכם ען דלך
וקלת׃ ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך הוא לא תגלה ערותה׃
עירית אבוך ועירית אמך לא תגלי אמך היא לא תגלי עריתה׃ סואה אביך וסואה אמך
לא תכשף אמא סואה אביך פהי אמך נפסהא לא תכשפן סוותהא׃
ערות אשת אביך לא תגלה ערות אביך הוא׃ עירית אתת אבוך לא תגלי עריתא
דאבוך היא׃ ואמא סואה זוגה אביך פהי סואה אביך לא תכשפן סוותהא׃ ערות
אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ לא תגלה ערותן׃ עירית אחתך
בת אבוך או בת אמך דילידא מן אבוך מן אתא אחרי או מן אמך מן גבר אחרן לא תגלי
עריתהון׃ וסואה אכתך אבנה אביך או אבנה אמך מולודה דאכלא או כארגא לא
תכשפן סוותהא׃ ערות בת בנך או בת בתך לא תגלה ערותן כי
ערותך הנה׃ עירית בת ברך או בת ברתך לא תגלי עריתהון ארי עריתך אינן׃ וסואה אבנה
אבנך או אבנה אבנתך לא תכשפהמא לאנהמא סואתך׃ ערות בת
אשת אביך מולדת אביך אחותך הוא לא תגלה ערותה׃ עירית בת אתת אבוך דילידא

את משפטי תעשו׳ אלו דברים האמורין בתורה במשפט שאלו לא נאמרו היה ראוי לאומרן׳ ואת חקותי תשמרו אלו גזירת המלך שיצה״ר משיב עליהן למה לנו לשמרן ואומות העולם משיבין עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת לכך נאמר אני יי׳ גזרתי עליכם אין אתה רשאי ליפטר׳ ללכת בהם׳ אל תיפטר מתוכם שלא תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמד חכמת האומות׳ ושמרתם את חקותי לרבות שאר דקדוקי הפרשה שלא פירט הכתוב׳ לא ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים לפי שלא נתן בהן אלא עשייה למשפטים ושמירה לחוקים׳ וחי בהם׳ לעוה״ב שאם תאמר לעוה״ז והלא סופו הוא מת׳ אני יי׳ נאמן לשלם שכר׳ לא תקרבו להזהיר הנקבה כזכר לכך נאמר לשון רבים׳ אני יי׳ נאמן לשלם שכר למקיימין ונאמן ליפרע מן העובר עליהן׳ ערות אביך זו אשת אביך׳ או אינו אלא כמשמעו נאמר כאן ערות אביך ונאמר להלן ערות אביו גלה אף כאן אשת אביו׳ וערות אמך להביא אמו שאינה אשת אביו׳ ערות אשת אביך לרבות לאחר מיתה׳ בת אביך אף בת אנוסה במשמע׳ מולדת בית או מולדת חוץ בין שאומרין לו לאביך קיים את אמה ובין שאומרין לו הוצא את אמה כגון ממזרת או נתינה׳ ערות בת בנך כפשוטו׳ ובאנוסתו הכתוב מדבר ובתו ובת בתו ומאשתו אנו למדין מערות אשה ובתה של כאן לא הבדיל בין שהיא ממנו בין שהיא מאחר׳ ערות בת

בנך

מן אבוך אחתך היא לא תגלי עריתה׃ וסואה אבנה זוגה אביך אלמולודה מן אביך הי אכתי
בינת אנהא אכתך פלא תכשפן סוותהא׃ עֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה
שְׁאֵר אָבִיךָ הוּא׃ ערית אחת אבוך לא תגלי קריבת אבוך היא׃ סואה אכת אביך לא
תכשף לאנהא נסיבה אביך׃ עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ לֹא תְגַלֵּה כִּי שְׁאֵר אִמְּךָ
הוּא׃ ערית אחת אמך לא תגלי ארי קריבת אמך היא׃ וסואה אכת אמך לא תכשף לאנהא
נסיבה אמך׃ עֶרְוַת אֲחִי אָבִיךָ לֹא תְגַלֵּה אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב דֹּדָתְךָ
הִוא׃ ערית אחבוך לא תגלי לאתתיה לא תקרב אתת אחבוך היא׃ וסואה עמך לא תכשף
ודלך אן לא תתקדם אלי זוגתה. אד הי כעמתך׃ עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֵּה
אֵשֶׁת בִּנְךָ הִוא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ׃ ערית כלתך לא תגלי אתת ברך היא לא תגלי עריתהא׃
וסואה כנתך פלא תכשף. אד הי זוגה אבנך פלא תכשפן סואתהא׃ עֶרְוַת
אֵשֶׁת אָחִיךָ לֹא תְגַלֵּה עֶרְוַת אָחִיךָ הִוא׃ ערית אתת אחוך לא תגלי עריתא דאחוך היא׃
וסואה זוגה אכיך לא תכשף. לאנהא סווה אכיך׃ עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ
לֹא תְגַלֵּה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה הִוא׃ ערית אתתא
וברתה לא תגלי ית בת ברה וית בת ברתה לא תסב לגלאה עריתה קריבן אנין עצת חטין
היא׃ וסואה אמראה ובנתהא לא תכשפן. וכדלך אבנה אבנהא ואבנה אבנתהא לא תאכד
לתכשף סוואתהא. אד הן נסאיב והי פאחשה׃ וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ
עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ׃ ואתתא עם אחתה לא תסב לאעקא לה לגלאה עריתה עלה בחייהא׃ ואמראה
מע אכתהא לא תתכדה לתכון צ'דתאן. לתכשף סואתהא. מעהא פי חיותהא׃ וְאֶל אִשָּׁה
בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ׃ ולאתתא בריחוק סאובתה לא תקרב לגלאה
עריתה׃ ואלי אמראה פי חיצה נגאסתהא. לא תתקדם לתכשף סואתהא׃ וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ
לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה בָהּ׃ וכאתת חברך לא תתין שכבתך לזרעא לאסתאבא
בה׃ ומע זוגה צאחבך. לא תגעל מצאגעתך לאנסאל לתתנגס בהא׃ וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר
לַמֹּלֶךְ וְלֹא תְחַלֵּל אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה׃ ומזרעך לא תתין לאעברא למולך ולא תחיל ית
שמא דאלהך אנא יי׃ ולא תעט מן נסלך לאתקריב לאצנם. ללא תבדל אסם רבך. אנא אללה מעאקב׃

בנך. קל וחומר לבתך אלא לפי שאין מזהירין מן הדין למדוה מגזרה שוה במסכת יבמות: ערות בת אשת אביך. לימד שאינו חייב על אחותו משפחה ונכרית לכך נאמר בת אשת אביך בראויה לקידושין: ערות אחות אביך לא תגלה. ומה היא ערותו אל אשתו לא תקרב: אשת בנך היא. לא אמרתי אלא בשיש לבנך בה אישות פרט לאנוסה ושפחה ונכרית: ערות אשה ובתה. לא אסר הכת' אלא ע"י נישואי הראשונה לכך נאמר לא תקח לשון ליקוחין וכן לענין העונש: אשר יקח את אשה ואת אמה לשון קיחה אבל אנס אשה מותר לישא בתה: שארה הנה. קרובות זו לזו: זמה. עצה כתרגומו עצת חטין שיצרך יועצך לחטוא: ואשה אל אחותה. שתיהן כאחת: לצרור. לשון צרה לעשות את זו צרה לזו: בחייה. לימדך שאם גירשה לא ישא את אחותה כל זמן שהיא בחיים: למולך. עבודה זרה היא ששמה מולך וזו היא עבודתה שמוסר בנו לכומרים ועושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש: תבל הוא. לשון קדש וערוה וניאוף וכן ואפי על תבליתם: ד"א תבל הוא לשון בלילה הוא וערבוב זרע אדם וזרע בהמה: (ד"א לשון תבלין ופלפלין כלומר כמו שהתבלין מוציאין טעם התבשיל כך מצא בביאה זו האסורה טעם יפה ומתוק כענין של מים גנובים ימתקו) ולא תקיא הארץ אתכם. משל לבן מלך שהאכילוהו דבר

ישעיה י׳
עיין בצדור דיור

וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה הִוא׃ וְיָת דְּכוּרָא לָא תִשְׁכּוֹב מִשְׁכְּבֵי אִתְּתָא תּוֹעֵבָה
הִיא׃ ואלדכר פלא תצ׳אגעה עלי צ׳רוב מצ׳אגעה׳ אלנסא לאנהא כריהה׃ וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן
שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה בָהּ וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לְרִבְעָהּ תֶּבֶל הוּא׃ וּבְכָל בְּעִירָא לָא
תִתֵּין שְׁכָבְתָּךְ לְאִסְתַּאָבָא בַהּ וְאִתְּתָא לָא תְקוּם קֳדָם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ תִּבְלָא הוּא׃ ומע
שי מן אלבהאים לא תג׳על מצ׳אגעתך לתתנג׳ס בהא וכד׳לך אמראה לא תקף בין ידי בהימה
לתנזוהא פאנהא דאהיה׃ אַל תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה כִּי בְכָל אֵלֶּה נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנִי
מְשַׁלֵּחַ מִפְּנֵיכֶם׃ לָא תִסְתַּאֲבוּן בְּכָל אִלֵּין אֲרֵי בְכָל אִלֵּין אִסְתַּאֲבוּ עַמְמַיָּא דַּאֲנָא מְגַלֵּי מִן
קֳדָמֵיכוֹן׃ לא תתנג׳סוא בשי מן הד׳ה פאן בג׳מלתהא תנג׳סת אלאמם אלד׳י אנא טארדהם מן
בין ידיכם׃ וַתִּטְמָא הָאָרֶץ וָאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וַתָּקִא הָאָרֶץ אֶת יֹשְׁבֶיהָ׃ וְאִסְתַּאֲבַת אַרְעָא
ואסעֲרִית חוֹבַהּ עֲלַהּ וְרוֹקִינַת אַרְעָא יָת יָתְבַהָא׃ ולמא נג׳סת אהל אלבלד טאלבתהם בד׳נובהם
פשתת אלבלד אהלה׃ וּשְׁמַרְתֶּם אַתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת
הָאֵלֶּה הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃ וְתִטְּרוּן אַתּוּן יָת קְיָמַי וְיָת דִּינַי וְלָא תַעְבְּדוּן מִכֹּל תּוֹעֵיבָתָא
הָאִלֵּין יַצִּיבַיָּא וְגִיּוֹרַיָּא דְּיִתְגַּיְּירוּן בֵּינֵיכוֹן׃ פאחפט׳וא אנתם רסומי ואחכאמי ולא תצנעוא שיא
מן הד׳ה אלמכארה אלצריח ואלגריב אלדכ׳יל פימא בינכם׃ כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ
אַנְשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ׃ אֲרֵי יָת כָּל תּוֹעֵיבָתָא הָאִלֵּין עֲבָדוּ אֱנָשֵׁי אַרְעָא
דִּקֳדָמֵיכוֹן וְאִסְתַּאֲבַת אַרְעָא׃ אד׳ ג׳מיע הד׳ה אלמכארה צנעהא אהל אלבלד אלד׳ין מן קבלכם
חתא נג׳סת׃ וְלֹא תָקִיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמַּאֲכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם׃
וְלָא תְרוֹקֵין אַרְעָא יָתְכוֹן בְּסָאוֹבֵיכוֹן יָתַהּ כְּמָא דְּרוֹקִינַת יָת עַמְמַיָּא דִּקֳדָמֵיכוֹן׃ ללא ישתת
כם אלבלד אד׳א נג׳סתמוה כמא שתת אלאמם אלד׳ין מן קבלכם׃ כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת
הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם׃ אֲרֵי כָּל דְּיַעְבֵּיד מִכֹּל תּוֹעֵיבָתָא הָאִלֵּין וְיִשְׁתֵּיצְיָן
נַפְשָׁתָא דְּיַעְבְּדָן מִגּוֹ עַמְּהוֹן׃ ואעלמוא אן מן צנע שי מן הד׳ה אלמכארה תנקטע תלך
אלנפוס אלצאנעה מן בין קומהא׃ וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וְתִטְּרוּן יָת מַטְּרַת מֵימְרִי בְּדִיל
דְּלָא לְמֶעְבַּד מִנִּמּוֹסֵי תּוֹעֵיבָתָא דְּאִתְעֲבִידָא קֳדָמֵיכוֹן וְלָא תִסְתַּאֲבוּן בְּהוֹן אֲנָא יְיָ אֱלָהֲכוֹן׃
ואחפט׳וא מא אסתחפט׳תכם ללא תצנעוא מן רסום אלמכארה אלתי צנעת מן קבלכם ולא תתנג׳סוא
בהא אנא אללה רבכם אלאזליכם כ׳ירא׃ פ׳ פסוקים סימן עדו גגד

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים תִּהְיוּ

תחום שאין עומד במקומו לא תקיאו כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עבירה ותרגומו ולא תרוקין לשון ריקון מריקה עצמה
מהם׃ הנפשות העושות׳ הזכר והנקבה במשמע׳׳ ושמרתם את משמרתי׳ להזהיר בית דין על כך׳׳ ולא תטמאו בהם אני
ה׳ אלהיכם׳ הא אם תטמאו אין אני אלהיכם ואתם נפסלים מאחרי ומה הנאה יש לי בכם ואתם מתחייבין כליה לכך נאמר אני
ה׳ אלהיכם׳׳ הפטרה אחרי מות בס״ד׳׳

וידבר

כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ מליל עם כל כנשתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון
ארי קדיש אנא יי אלהכון׃ מר גמאעה בני אסר וקל להם כונו מקדסין לאני אללה רבכם
קדוס׃ אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ גבר מן אמיה
ומן אבוהי תהון דחלין וית יומי שביא דילי תטרון אנא יי אלהכון׃ וליכאף כל אנסאן אמה
ואבאה ואחפצו סבותי אנא אללה אגאזיכם כירא׃ אַל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִם וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה
לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ לא תתפנון בתר טעון ודחלן דמתכא לא תעבדון
לכון אנא יי אלהכון׃ לא תולו אלאותאן ומעבודאת מסבוכה לא תצנעו לכם אנא
אללה רבכם אלואחד׃ וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ׃ וארי תכסון
נכסת קדשין קדם יי לרעוא לכון תכסוניה׃ ואדא דבחתם דבח סלאמה ללה
פעלי מא ירתצא מנכם אדבחוה׃ בְּיוֹם זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי
בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף׃ ביומא דיתנכיס יתאכיל וביומא דבתרוהי ודישתאר עד יומא תליתאה
בנורא יתוקד׃ ואן יכון יוכל פי יום דבחכם ומן גד ומא פצל מנה אלי אליום אלתאלת פאחרקו
באלנאר׃ וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פִּגּוּל הוּא לֹא יֵרָצֶה׃ ואם אתאכלא יתאכיל
ביומא תליתאה מרחק הוא לא יהי לרעוא׃ ואן אכל מנה פי אליום אלתאלת פהו כאלכם
לא יקבל׃ וְאֹכְלָיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְהוָה חִלֵּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ׃ ודייכלניה
חוביה יקביל ארי ית קודשא דיי אחיל וישתיצי אנשא ההוא מעמיה׃ ואכלה פקד חמל
וזרה למא בדל קדס אללה ויכקטע דלך אלאנסאן מן קומה׃ וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם
לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט׃ ובמחצדכון ית חצדא דארעכון

וידבר יי' דבר אל כל עדת בני ישראל· מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה״ קדושים
תהיו· היו פרושין מן העריות ומן העבירות שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה״ אשה זונה
וחללה ·אני יי' מקדשכם· ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני יי' מקדשו· קדושים יהיו לאלהיהם אלמנה וגרושה
וחללה זונה״ איש אמו ואביו תיראו כל אחד מכם תיראו אביו ואמו זהו פשוטו· ומדרשו אין לי אלא איש אשה מנין כשהוא אומר
תיראו הרי כאן שנים· אם כן למה נאמר איש שהאיש ספק בידו לעשות אבל אשה רשות אחרים עליה״ אמו ואביו תיראו כאן
הקדים אם לאב לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו ובכבוד הקדים אב לאם לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר
מאביו מפני שמשדלתו בדברים״ ואת שבתותי תשמרו· סמך שבת למורא אב ואם לומר אף על פי שהזהרתיך על מורא אב ואם אם יאמר
לך אחד מהם חלל את השבת אל תשמע לו וכן בשאר כל המצות״ אני יי' אלהיכם· אתה ואביך חייבים בכבודי לפיכך אל תשמע לו
לבטל את דברי״ איזהו מורא· לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו״ ואיזהו כבוד מאכיל ומשקה מלביש
ומנעיל מכניס ומוציא״ אל תפנו אל האלילים לעבדם״ אלילים· לשון אל כלא הוא חשוב״ ואלהי מסכה· תחלתן אלילים הם אם
אתה פונה אחריהם סופך עושה אותן אלוהות״ לא תעשו לכם לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם ואם האמר לא תעשו ב
לעצמכם אבל אחרים עושין לכם הרי כבר נאמר לא יהיה לך אלהים אחרים לא שלך ולא שלאחרים״ וכי תזבחו זבח שלמים לה'
לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על מנת ליאכל בתוך הזמן הזה שאם לקבוע להם זמן אכילה הרי כבר
נאמר ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו׳״ לרצונכם תזבחוהו· תחלת זביחתו תהא על מנת רוח שיהא לכם לרצון שאם תחשבו
עליו מחשבת פיגול לא ירצה עליכם לפני׳ לרצונכם· אנפי״מנטו זהו לפי פשוטו ורבותינו למדו מכאן למתעסק בקדשים
שצריך שיתכוון לשחוט״ ביום זבחכם יאכל· כשתזבחוהו תשחטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר״ ואם האכל יאכל וגו׳
אם אינו ענין לחוץ לזמנו שהרי כבר נאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו׳ תנהו ענין לחוץ למקומו״ יכול יהו חייבין
כרת על אכילתו ת״ל והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ולא מחבירו יצא הנשחט במחשבה חוץ למקומו״ ואוכליו עונו ישא
בנותר גמור הכתוב מדבר ואינו ענוש כרת על הנשחט חוץ למקומו שכבר מיעטו הכתוב וזה כנותר גמור מדבר ומקבל כריתה
במדותיו מגזרה שוה״ פגול מהועב כמו ומרק פגולים כליהם״ לא תכלה פאת שדך· שיניח פאה בסוף השדה״ ולקט קצירך ·שעיר סה

לא תשיצי פאתא דחקלך למחצד ולקטא דחצדך לא תלקיט ׃ ואדי חצדתם זרע בלאדכם
פלא תסתקץ טרה׳ צ׳יעתך פתחצדהא ולקיט זרעך פלא תלקטה ׃ וכרמך לא תעולל
ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם ׃ וכרמך לא תעולל
ונתרא דכרמך לא תלקיט לעניי ולגיורי תשבוק יתהון אנא יי׳ אלהכון ׃ וכרמך פלא
תמושה ומפרוט כרמך פלא תלקטה בל אתרכה לצ׳עיף וגריב אנא אללה רבכם אגאזיכם נ״א אמעאקב״ דיין רש״י ז״ל
כירא ׃ לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו ׃ לא תגנבון ולא תכדבון ולא
תשקרון אנש בחבריה ׃ לא תסרקו ולא יגחד ולא ינכלת כל אמר בצאחבה ׃ ולא תשבעו
בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יהוה ׃ ולא תשתבעון בשמי לשקרא ותחיל
ית שמא דאלהך אנא יי׳ ׃ ולא תחלפו באסמאי באטלא פאנך אדא כדלת אסם רבך פי׳ כל שם שיש לי... עיין רש״י ז״ל
אנא אללה אמעאקב ׃ לא תעשק את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר ׃
לא תעשוק ית חברך ולא תינוס לא תבית אגרא דאגירא לותך עד צפרא ׃ לא תגשם
צאחבך ולא תגצבה ולא תבית אגרה אגיר ענדך אלי גדאה ׃ לא תקלל חרש ולפני
עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה ׃ לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי
לא תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא יי׳ ׃ לא תשתם אצמא ובין ידי אעמא לא תגעל נ״א
מעתרא וכף רבך אנא אללה אמעאקב ׃ לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל עזאס אגיב:
ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך ׃ לא תעבדון שקר בדין לא תסב אפי מסכינא ובן מדייקין רש״י ז״ל
ולא תהדר אפי רבא בקשטא תדיניה לחברך ׃ לא תצנעו גורא פי אלחכם ולא תחאבו נ״א
פקירא ולא תכתהגו גלילא בל אחכם פי מא בין קומך באלעדל ׃ לא תלך רכיל בעמך לצאחבך באלעדל:

שבלים הנושרין בשעת קצירה אחת או שתים אבל ג׳ אינן לקט״ לא תעולל׳ לא תיטול עוללות שבה והן ניכרות״ איזהו עוללות כל שאין
לו לא כתף ולא נטף״ ופרט כרמך׳ גרגרי ענבים הנושרין בשעת בצירה״ אני יי׳ אלהיכם׳ דיין ליפרע ואיני גובה מכם אלא נפשות שנ׳ אל
תגזול דל כי דל הוא כי יי׳ יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש״ לא תגנבו׳ אזהרה לגונב ממון׳ לא תגנוב שבעשרת הדברות אזהרה
לגונב נפשות דבר הלמד מענינו דבר שחייבין עליו מיתת ב״ד״ ולא תכחשו לפי שנ׳ וכחש בה משלם קרן וחומש למדנו עונש׳ אזהרה
מנין ת״ל לא תכחשו״ ולא תשקרו׳ לפי שנ׳ ונשבע על שקר ישלם קרן וחומש למדנו עונש׳ אזהרה מנין ת״ל ולא תשקרו״ לא
תגנובו ולא תכחשו ולא תשקרו ולא תשבעו׳ אם גנבת סופך לכחש סופך לשקר סופך לישבע לשקר״ ולא תשבעו בשמי׳ למה
נאמר לפי שנ׳ לא תשא את שם יי׳ אלהיך לשוא יכול לא יהא חייב אלא על שם המיוחד׳ מנין לרבות כל הכינויין ת״ל ולא תשבעו
בשמי כל שם שיש לי״ לא תעשוק׳ זה הכובש שכר שכיר״ לא תלין׳ לשון נקבה מוסב על הפעולה״ עד בקר׳ בשכיר יום הכתוב
מדבר שיציאתו משתשקע החמה לפיכך זמן גיבוי שכרו כל הלילה ובמקום אחר הוא אומר ולא תבא עליו השמש מדבר בשכיר
לילה שהשלמת פעולתו משיעלה עמוד השחר לפיכך זמן גיבוי שכרו כל היום לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית עונה לבקש מעות״
לא תקלל חרש׳ אין לי אלא חרש׳ מנין לרבות כל אדם ת״ל בעמך לא תאור׳ א״כ למה נאמר חרש מה חרש מיוחד שהוא בחיים אף כל
שהוא בחיים יצא המת שאינו בחיים״ ולפני עור לא תתן מכשול׳ לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו אל תאמר
מכור שדך וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו״ ויראת מאלהיך׳ לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו
של זה לטובה או לרעה ויכול להשמט ולומר לטובה נתכוונתי לכך נאמר ויראת מאלהיך המכיר מחשבותיך וכן כל דבר המסור
ללבו של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירין בו נאמר בו ויראת מאלהיך״ לא תעשו עול במשפט׳ מלמד שהדיין המקלקל
את הדין קרוי עול שנוי ומשוקץ חרם ותועבה שהעול קרוי תועבה שנ׳ כי תועבת יי׳ כל עושה אלה כל עושה עול׳ והתועבה קרויה
שקץ וחרם שנ׳ ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו שקץ תשקצנו וגו׳״ לא תשא פני דל׳ שלא תאמר עני הוא זה והעשיר
חייב לפרנסו אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בנקיות״ ולא תהדר פני גדול׳ שלא תאמר עשיר הוא זה וכן גדולים הוא היאך אבוישנו
ואראה בבושתו עונש יש בדבר׳ לכך נאמר ולא תהדר פני גדול״ בצדק תשפוט עמיתך׳ כמשמעו׳ ד״א הוי דן את חבירך
לכף זכות״ לא תלך רכיל׳ אומר אני על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע הולכים בבתי ריעיהם לרגל מה יראו

לא תעמד על דם רעך אני יהוה׃ לא תיכול קרצין בעמך לא תקום על דמא דחברך
אנא יי׃ לא תמש מאהלא בקומך ולא תקום עלי דם צאחבך אנא אלה אלמעאקב׃
לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא׃ לא תסני
ית אחוך בלבך אוכחא תוכח ית חברך ולא תקביל על דיליה חובא׃ לא תשנא אכיך פי
קלבך בל עצה ועצא חתי לא תחמל ענה וזרא׃ לא תקם ולא תטר את בני עמך
ואהבת לרעך כמוך אני יהוה׃ לא תקום ולא תטר דבבו לבני עמך ותרחמיה לחברך
כותך אנא יי׃ לא תנקם ולא תחקד עלי קומך ואחבב צאחבך מתל נפסך אנא אלה
אגאזיך כירא׃ את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ג
ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך׃ ית קימי תטרון בעירך לא תרכיב עירובין חקלך
לא תזרע עירובין ולבוש עירובין שעטנזא לא יסק עלך׃ רסומי פאחפצוהא בהאימך
לא תנזוהא מן נועין וציאעך לא תזרעהא מן נועין ותוב מן נועין מלחמאן לא יעלו
עליך׃ ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה
או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה לא יומתו כי לא חפשה׃ וגבר ארי ישכוב ית איתתא
שכבת זרעא והיא אמה אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפריקת בכספא או חירותא
לא אתיהיבת לה בשטר בקורתא תהי בה לא ימותון ארי לא אתחררת׃ ואי רגל צאגע
אמראה מצאגעה אנסא והי אמה מכולכה לאי רגל כאן ופדאא לם תפדא בר תמן
וכתאב עתקהא לם ידפע אליהא פאתלון מחדודה ולא יקתלא אד לם תעתק׃ והביא

רע או מה ישמעו רע לספר בשוק נקראין הולכי רכיל הולכי רגילה אשפי"ונס בלעז וראיה לדברי שלא מצינו רכילות שאין כתוב
בלשון הליכה. לא תלך רכיל. הולכי רכיל נחשת וברזל. ושאר לשון הרע אין כתוב בו הליכה מלשני בסתר רעהו. לשון רמיה.
המדברת גדולות. לכך אני אומר שהלשון הולך ורוכל שהכ"ף נחלפת בג"ימל שכל האותיות שמוצאיהם ממקום אחד מתחלפות זו בזו בי"ת
בפ"א וגימ"ל בכ"ף וקו"ף ונו"ן בלמ"ד וזי"ן בצד"י וכן וירגל בעבדך דבר בהדמה לאמר עלי רכיל וכן לא רגל על לשונו וכן הסוחר נקרא
רוכל ע"ש שסוחר ומרגל אחר כל סחורה וסחורה וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים ע"ש שמחזר תמיד בעיירות נקרא רוכל לשון
רוגל ותרגו' לא תיכול קרצין. ואכלו קרציהון די יהודאי. אכל ביה קורצא בי מלכא. נראה בעיני שהיה משפטם לאכול בבית המקבל
דבריהם שום הלעטה והוא גמר חיזוק שדבריו קיימין ויעמידם על האמת ואותה הלעטה נקראת אכילת קורצין לשון קורץ בעיניו שכן
דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז באצבעותם דברי רכילותם שלא יבינו שאר השומעים. לא תעמוד על דם רעך. לראות
במיתתו ואתה יכול להצילו כגון טובע בנהר וחיה או ליסטים באין עליו. אני יי׳ נאמן לשלם שכר ונאמן ליפרע. ולא תשא עליו
חטא. לא תלבין את פניו ברבים. לא תקום. א"ל השאילני מגלך א"ל לאו. למחר א"ל השאילני קרדומך. א"ל איני משאילך כדרך
שלא השאלתני. זו היא נקימה. ואיזוהי נטירה. א"ל השאילני קרדומך א"ל לאו. למחר א"ל השאילני מגלך א"ל הא לך ואיני כמותך
שלא השאלתני. זו היא נטירה שנוטר האיבה בלבו אע"פ שאינו נוקם. ואהבת לרעך כמוך. א"ר עקיבה זה כלל גדול בתורה.
את חקותי תשמרו. ואלו הן. בהמתך לא תרביע כלאים וגו׳ חקים אלו הן גזירת מלך שאין טעם לדבר. ובגד כלאים שעטנז
למה נאמר. לפי שנ' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו יכול לא ילבש גיזי צמר ואניצי פשתן ת"ל בגד. מניין לרבות הלבדים
ת"ל שעטנז דבר שהוא שוע טווי ונוז. ומנחם פירש שעטנז לשון דבר המחולל ועשוי זה עם זה לחברו ומשט"ר בלעז כמו חריין
לנאי ראיה בהן שחכו מפרשים לשון כמו פטיורא ולשון שעטנז פירש מנחם מחוברת צמר ופשתים. נחרפת לאיש. מיועדת
ומיוחדת לאיש ואיני יודע לו דמיון במקרא. ובשפחה כנענית חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי שמותר
בשפחה הכתוב מדבר. והפדה לא נפדתה. פדויה ואינה פדויה ויש פדיון בכסף. או חופשה. בשטר. בקורת תהיה. היא
לוקה ולא הוא. יש על בית דין לבקר את הדבר שלא לחייבו מיתה. כי לא חופשה. ואין קידושין גמורין. ורבותינו למדו מכאן
שמי שהוא במלקות תהא בקריאה שהדיינין המלקין קורין על הלוקה אם לא תשמור לעשות וגו׳ והפלא יי׳ את מכותך וגו׳.
כי לא חופשה. לפיכך אין חייב עליה מיתה שאין קדושיה קדושין. הא אם חופשה קדושיה קדושין וחייב מיתה. ונקלרו ט

רע

את אשמו ליהוה אל פתח אהל מועד איל אשם׃ וייתי ית אשמיה קדם יי לתרע משכן זמנא דכרא לאשמא׃ פיאת בקרבאנה ללה אלי באב קבא אלמחצ'ר כבשא לקרבאן אלאתם׃
וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה על חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא׃ ויכפר עלוהי כהנא בדכרא דאשמא קדם יי על חובתיה דחב וישתביק ליה מחובתיה דחב׃ ויסתגפר
ענה אלאמאם בין ידי אללה עז כ'טיתה אלדי אכ'טא פיגפר לה דלך׃
פ'
ד וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם
ערלים לא יאכל׃ וארי תיעלון לארעא ותצבון כל אילן דמיכל ותרחקון רחקא ית אביה
תלת שנין יהון לכון מרחק לאבדא לא יתאכיל׃ ואדי דכ'לתם אלי אלבלד וגרסתם כל שגר
מטעם פחרמו תמרה תחרימא תלאת סנין יכון לכם מחרמא לא יוכל׃ ובשנה הרביעת
יהיה כל פריו קדש הלולים ליהוה׃ ובשתא רביעיתא יהי כל אביה קדש תשבחן קדם יי׃ ופי
אלסנה אלראבעה יכון גמיע תמרה מקדסא מוהלא ללה׃ ובשנה החמישת תאכלו את פריו
להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם׃ ובשתא חמישיתא תיכלון ית אביה לאוספא לכון
עללתיה אנא יי אלהכון׃ ופי אלסנה אלכ'אמסה תאכלו תמרה אנא אללה רבכם אזיד לכם פי
גלתה׃ לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו׃ לא תיכלון על דמא לא תנחשון ולא
תעונון׃ לא תאכלו מע אלדם לא תתטיירו ולא תתפאולו׃ לא תקפו פאת ראשכם ולא
תשחית את פאת זקנך׃ לא תקפון פאתא דרישכון ולא תחביל ית פאתא דדקנך׃ לא תחדקו
זואיא רוסכם ולא תסתאצל זואיא לחיתך׃ ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת
קעקע לא תתנו בכם אני יהוה׃ וחבול על מית לא תתנון בבשרכון ורשמין חריתין לא
תתנון בכון אנא יי׃ וכדשא עלי מיית לא תגעלו פי אבדאנכם וכתאבה ושם לא תגעלו
פיכם אנא אללה אלמעאקב׃ אל תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה׃

מחטאתו אשר חטא׳ לרבות את המזיד כשוגג״ וערלתם ערלתו׳ ואטמתם אטימתו יהא אטום ונסתר ומכוסה מליהנות ממנו״ שלש שנים יהיה לכם ערלים׳ מאימתי מונה לו משעת נטיעתו יכול אם הצניעו לאחר ג׳ שנים יהא מותר ת״ל יהיה בהוייתו יהא״ יהיה כל פריו קדש׳ כמעשר שני שכתוב בו וכל מעשר הארץ מזרע הארץ וגו׳ קדש לי״ מה מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון אף זה כן ודבר זה הלולים לי״ הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים״ להוסיף לכם תבואתו׳ המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף לכם תבואתו שבשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעה היה ר׳ עקיבא אומר דברה תורה כנגד יצר הרע שלא יאמר אדם הרי ד׳ שנים אני מצטער בו חנם לכך נאמר להוסיף לכם תבואתו״ אני יי׳ המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי״ לא תאכלו על הדם׳ להרבה פנים נדרש במסכת סנהדרין׳ שלא יאכל מבשר קדשים לפני זריקת דמים ואזהרה לאוכל מבהמת חולין עד שתצא נפשה ועוד הרבה״ לא תנחשו׳ כגון אלו המנחשין בחולדה ובעופות פתו נפלה מפיו צבי הפסיקו בדרך מקלו נפל מידו״ ולא תעוננו׳ לשון עונות ושעות שאומר יום פלוני יפה לדרך יום פלוני יפה להתחיל מלאכה שעה פלונית קשה לצאת״ לא תקיפו פאת ראשכם׳ זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו ונמצא היקף ראשו עגול סביב שעל אחורי אזנו עיקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה״ פאת זקנך׳ סוף הזקן וגבוליו והן חמש שתים בכל לחי אחת למעלה אצל הראש שהוא רחב ויש בו שתי פיאות ואחת למטה בסנטירו מקום חיבור שני הלחיים יחד״ ושרט לנפש׳ כך דרכן של אמוריים להיות משרטין בשרם כשמת להם מת״ וכתובת קעקע׳ כתב המקוקה ושקוע שאינו נמחק לעולם שמקעקעו במחט והוא משחיר לעולם״ קעקע׳ לשון והוקע אותם והוקענום ליי׳ תוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם ונמצאו מחוקין ותחובין בקרקע פורפיינט בלע״ז״ אל תחלל את בתך להזנותה׳ במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קידושין״ ולא תזנה הארץ׳ אם אתה עושה כן הארץ מזנה את פירותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם וכן הוא אומר וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך״ ומקדשי תיראו׳ לא יכנס במקלו ולא במנעלו ולא באפונדתו ובאבק שעל רגליו ואעפ״י שאני מזהירכם על המקדש את שבתותי תשמורו אין בנין בית המקדש דוחה שבת״ אל תפנו אל האובות׳ אזהרה לבעל אוב וידעוני״ בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו׳ וידעוני׳ מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו ועושה בו כשפים והעצם מדבר״ אל תבקשו׳ להיות עסוקים בם

שאם

לא תחיל ית ברתך לאטעיותה ולא תטעי ארעא ותתמלי ארעא עצת חטין׃ ולא תבדל אבנתך
לשפגור כלא יפגר אהל אלארץ פתמתלי פואחשא׃ את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו
אני יהוה׃ ית יומי שביא דילי תטרון ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יי׃ סבותי פאחפצוהא
ומקדסי פהאבוה אנא אללה שרפתהמא׃ אל תפנו אל האבת ואל הידענים אל תבקשו
לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם׃ לא תתפנון בתר בדין וזכורו לא תתבעון לאסתאבא בהון
אנא יי אלהכון׃ לא תולו אלי אלמשעודין ואלעראפין ולא תטלבו אן תעצוני בהא אנא אללה
רבכם אלואחד׃ מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה׃ מן קדם דסבר
באוריתא תקום ותהדר אפי סבא ותדחל מאלהך אנא יי׃ מן בין ידי דו אלשיבה פקם
ואבתהג וגה אלשיך וכף רבך אנא אללה עלם אלגיב׃ וכי יגור אתך גר
בארצכם לא תונו אתו׃ וארי יתגייר עמכון גיורא בארעכון לא תונון יתיה׃ ואדי סכן מעכם גריב
פי בלדכם פלא תצהדוה׃ כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם
בארץ מצרים אני יהוה אלהיכם׃ כיציבא מנכון יהי לכון גיורא דיתגייר עמכון ותרחם ליה כותך
ארי דיירין הויתון בארעא דמצרים אנא יי אלהכון׃ ולי כון לכם כאלצריח מנכם אלגריב אלדכיל פי מא
בינכם ואחבב לה כנפסך לאן מא כנתם גרבא פי בלד מצר אנא אללה רבכם אגמעין׃ לא
תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה׃ לא תעבדון שקר בדין במשחתא
במתקלא ובמכילתא׃ לא תצנעו גשא פי אלחכם ולא פי אלמסאחה ואלוזן ואלמכאיל׃ מאזני
צדק אבני צדק איפת צדק והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם
מארץ מצרים׃ מוזנון דקשוט מתקלין דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהי לכון
אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון מארעא דמצרים׃ בל מיאזין עאדלה וצנגאת עאדלה
ואכיאל עאדלה ואקסאט עאדלה תכון לכם אנא אללה רבכם אלעדל אלמכרגכם מן בלד מצר׃
ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם אני יהוה׃ ותטרון ית כל קימיית
כל דיני ותעבדון יתהון אנא יי׃ ואחפצו רסומי ואחכאמי ואעמלו בהא אנא אללה אגאזיכם כיראי פ׳

שאם אתם עמוקין בם אתם מיטמאין לפני ואני מתעב אתכם׳׳ אני יי׳ אלהיכם׳ דעו מי אתם מחליפין בוי׳׳ מפני שיבה תקום׳ יכול זקן אשמאי
ה״ל והדרת פני זקן אין זקן אלא שקנה חכמה׳׳ והדרת פני זקן׳ איזהו הידור׳ לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו׳
יכול יעצים את עיניו כמי שלא ראהו עובר לכך נאמר ויראת מאלהיך היודע מה בלבך שהרי דבר זה מסור ללבו של עושהו
שאין מכיר בו אלא הוא וכל דבר המסור ללבו של עושהו נאמר בו ויראת מאלהיך היודע מה בלבך׳׳ לא תונו אותו׳ אונאת דברים לא
תאמר לו אמש היית עובד ע״ז ועכשיו אתה בא ללמוד תורה שניתנה מפי הגבורה׳׳ כי גרים הייתם׳ מום שבך אל תאמר לחבירך׳׳
אני יי׳ אלהיכם׳ אלהיך ואלהיו אני׳׳ לא תעשו עול במשפט׳ אם לדין הרי כבר נאמר לא תעשו עול במשפט ומהו המשפט השני כאן
היא המדה המשקל והמשורה מלמד שהמודד נקרא דיין שאם שיקר במדה הרי הוא מקלקל את הדין וקרוי עול שנוי ומשוקץ חרם
ותועבה׳׳ וגורם לחמשה דברים האמורים בדיין׳ מטמא את הארץ׳ ומחלל את השם׳ ומסלק את השכינה׳ ומפיל את ישראל בחרב׳
ומגלה אותם מארצם׳׳ במדה׳ זו מדת הארץ׳׳ במשקל׳ כמשמעו׳׳ ובמשורה׳ היא מדת הלח והיבש׳׳ אבני צדק׳ הן המשקולות
ששוקלין כנגדם׳׳ איפה׳ היא מדת היבש׳׳ הין׳ זו מדת הלח׳׳ אשר הוצאתי אתכם׳ על מנת כן׳׳ ד״א אני הוא שהבחנתי במצרים בין
טפה של בכור לטפה שאינה של בכור ואני הנאמן ליפרע ממי שטומן משקלותיו במלח להונות את הבריות שאין מכירין בהן׳׳ ואל
בני ישראל תאמר׳ עונשין על האזהרות׳׳ מות יומת׳ בב״ד ואם אין כח בב״ד עם הארץ מסייעין אותן׳׳ עם הארץ׳ עם שבגינו נבראת הארץ
שעתידין לירש את הארץ ע״י מצות הללו׳׳ אתן את פני׳ פנאי שלי פונה אני מכל עסקי ועוסק בו׳׳ באיש ההוא׳ ולא בצבור שאין כל

ו וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומ׳ ית׳ ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל
ומן הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות יומת עם הארץ ירגמהו באבן׃
ועם בני ישר׳ תימר גבר גבר מבני ישר׳ ומן גיוריא דיתגיירון בישר׳ דיתין מזרעיה
למולך אתקטלא יתקטיל עמא בית ישר׳ ירגמוניה באבנא׃ מר בני אסר׳ וקל להם אי
אנסאן מנהם או מן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם אעטא מן נסלה ללאצנם פליקתל קתלא׃
והו אן ירגמוה אהל בלדה באלחגארה׃ ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב
עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי׃ ואנא אתין
ית רגזי בגברא ההוא ואשיצי יתיה מגו עמיה ארי מזרעיה יהב למולך בדיל לסאבא ית
מקדשי ולאחלא ית שמא דקדשי׃ ואנא אחל גצבי בדלך אלרגל ואקטעה מן בין קומה
אד אעטא מן נסלה ללאצנם למא נגס מקדסי ובדל אסמי אלמקדס׃ ואם העלם יעלימו
עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למלך לבלתי המית אתו׃ ואם מכבש
יכבשון עמא בית ישר׳ ית עיניהון מן גברא ההוא כד יהב מזרעיה למולך בדיל דלא למקטל
יתיה׃ ואן תגאפל אהל אלבלד תגאפלא מן דלך אלאנסאן מע אעטאיה מן נסלה ללאצנם ולם
יקתלוה׃ ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אתו ואת כל הזנים
אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם׃ ואשוי אנא ית רגזי בגברא ההוא ובסעדוהי
ואשיצי יתיה וית כל דטען בתרוהי למטעי בתר מולך מגו עמהון׃ אחללת אנא
גצבי בדלך אלאנסאן ובמגאנסיה וקטעתה וגמיע אלתאביין תבעה ורא אלאצנם מן בין
קומהם׃ והנפש אשר תפנה אל האבת ואל הידענים לזנת אחריהם ונתתי את פני
בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו׃ ואנש דיתפני בתר בדין וזכורו למטעי בתריהון
ואתין ית רגזי באנשא ההוא ואשיצי יתיה מגו עמיה׃ ואי אנסאן ולא אלי אלמשעודין
ואלעראפין ליטגי אלנאס תבעהם אחללת גצבי בדלך אלאנסאן וקטעתה מן בין קומה׃
והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה אלהיכם׃ ותתקדשון ותהון קדישין ארי אנא יי
אלהכון׃ פתקדסו וכונו מקדסין לאני אללה רבכם אלקדוס׃ ושמרתם את חקתי ועשיתם
אתם אני יהוה מקדשכם׃ ותטלון ית קימי ותעבדון יתהון אנא יי מקדשכון׃ וקלת
ז אחפצו רסומי ואעמלו בהא לאני אללה מקדסכם׃ כי איש איש אשר יקלל את אביו

הציבור נכרתין" כי מזרעו נתן למולך' לפי שנ' מעביר בנו ובתו באש' בן בנו ובן בתו מניין' ת"ל כי מזרעו נתן למולך' זרע פסול
מניין' ת"ל כתוב מזרעו למולך" למען טמא את מקדשי' את כנסת ישר' המקודשת לי כלשון ולא יחלל את מקדשי" ואם העלם
יעלימו' אם העלימו בדבר אחד סוף שיעלימו בדברים הרבה אם העלימו סנהדרי קטנה סוף שיעלימו סנהדרי גדולה" ובמשפחתו
אמר ר' שמעון וכי משפחה מה חטאה אלא ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולן מוכסין שכולן מחפין עליו" והכרתי
אותו' למה נאמר לפי שנ' במשפחה ושמתי אני וגו' יכול יהו כל המשפחה בהכרת ת"ל אותו' אותו בהכרת ואין כל המשפחה
בהכרת אלא ביסורין" לזנות אחרי המולך' לרבות שאר ע"ז שעבדה בכך ואפי' אין זו עבודתה" והתקדשתם' זו פרישות ע"ז"
אביו ואמו קלל' לרבות לאחר מיתה" דמיו בו' זו סקילה וכן כל מקום שנ' דמיו בו דמיהם בם ולמדנו מאוב וידעוני שנאמר

ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בו׃ ארי גבר גבר דילוט ית אבוהי וית
אמיה אתקטלא יתקטיל אבוהי ואמיה לט קטלא חייב׃ ואי אנסאן לען אביה
ואמה פליקתל קתלא למא לען אביה ואמה פקד חל דמה׃ ואיש אשר ינאף את
אשת איש אשר ינאף את אשת רעהו מות יומת הנאף והנאפת׃ וגבר דיגוף ית
אתת גבר דיגוף ית אתת חבריה אתקטלא יתקטיל גייפא וגייפתא׃ ואי רגל זנא
בזוגה רגל או זנא בזוגה צאחבה פליקתלא אלזאן ואלזאניה קתלא׃ ואיש אשר
ישכב את אשת אביו ערות אביו גלה מות יומתו שניהם דמיהם בם׃ וגבר דישכוב
ית אתת אבוהי ערייתא דאבוהי גלי אתקטלא יתקטלון תרויהון קטלא חייבין׃ ואי
רגל צאגע זוגה אביה למא כשף כנף אביה פליקתלא קתלא פקד חל דמאהמא׃ ואיש
אשר ישכב את כלתו מות יומתו שניהם תבל עשו דמיהם בם׃ וגבר דישכוב ית
כלתיה אתקטלא יתקטלון תרויהון תבלא עבדו קטלא חייבין׃ ואי רגל צאגע כנתה
פליקתלא קתלא גמיעא פקד חל דמאהמא׃ ואיש אשר ישכב את זכר משכבי
אשה תועבה עשו שניהם מות יומתו דמיהם בם׃ וגבר דישכוב ית דכורא משכבי
אתתא תועבא עבדו תרויהון אתקטלא יתקטלון קטלא חייבין׃ ואי רגל צאגע דכרא
עלי פן מצאגעה אלנסא פקד צנעא גמיעא כריהה ואליקתלא פקד חל דמאהמא׃
ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ישרפו אתו ואתהן ולא תהיה
זמה בתוככם׃ וגבר דיסב ית אתתא וית אמה עיצת חטין היא בנורא ייקדון יתיה
ויתהון ולא תהי עיצת חטין ביניכון׃ ואי רגל אתכד אמראה ואמהא פהי פאחשה
ואליחרקא באלנאר הו והן עלי אלבדל ולא תכון פאחשה פי מא בינכם׃ ואיש אשר
יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו׃ וגבר דיתין שכובתיה בבעירא
אתקטלא יתקטיל וית בעירא תקטלון׃ ואי רגל געל מצאגעתה מע בהימה פליקתל
קתלא ואלבהימה איצא פאקתלוהא׃ ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אתה
והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו דמיהם בם׃ ואתתא דתקרב לות כל בעיר
למשלט בה ותקטול ית אתתא וית בעירא אתקטלא יתקטלון קטלא חייבין׃ ואייה

ג
נ״ן
בענ״ג
בי״ן י״ל
או ז״ל
זכר
לרבע״ה
ידעו ש׳

בהם באבן ירגמו אותם דמיהם בם ופשוטו של מקרא כמו דמו בנפשו אין נענש על מיתתו אלא הוא שהוא גרם לעצמו שיהרג׳ ואיש׳
פרט לקטן׳ אשר ינאף את אשת איש׳ פרט לאשת קטן למדנו שאין לקטן קידושין׳ ועל אינו אשת איש חייבתי לך׳ אשר ינאף את
אשת רעהו׳ פרט לאשת גוי למדנו שאין קדושין לגוי׳ מות יומת הנואף והנואפת׳ כל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק׳
תבל עשו׳ גנאי׳ לשון אחר מבלבלין זרע האב בזרע הבן׳ משכבי אשה׳ מכניס כמכחול בשפופרת׳ ישרפו אותו ואתהן
אין אתה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו אלא אשה ואמה הכתובין כאן שהיהן לאיסור
שנשא חמותו ואמה׳ ויש מרבותינו שאומרין אין כאן אלא חמותו ומהו אתהן את אחת מהן ולשון יוני הוא הן אחת׳ ואת הבהמה
תהרוגו׳ אם אדם חטא בהמה מה חטאה אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה לכך אמר הכתוב תסקל קל וחומר לאדם שיודע
להבחין בין טוב לרע וגורם תקלה לחבירו לעבור עבירה׳ כיוצא בדבר אתה אומר אבד תאבדון את כל המקומות הרי דברים
קל וחומר לאילנות שאינן רואין ואינן שומעין על שבאת תקלה על ידם אמרה תורה השחת שרוף וכלה׳ המטעה את חבירו

אמראה תקדמה׳ אלא אי בהימה לתכזוהא פאקתל אלאמראה ואלבהימה למא צנעא
דאהיה פקד חלת דמאהמא׃ ואיש אשר יקח את אחתו בת אביו או בת אמו וראה
את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחתו
גלה עונו ישא׃ וגבר דיסב ית אחתיה בת אבוהי או בת אמיה ויחזי ית עריתה והיא
תחזי ית עריתיה קלנא הוא וישתיצון לעיני בני עמהון עריית אחתיה גלי חוביה
יקביל׃ ואי רגל אכד אכתה אבנה׳ אביה או אבנה׳ אמה פינצר אלי סוותהא והי נצרה׳
אלי סוותה פדלך עאר ואינקטעאן מן חצרה׳ קומהם למא כשף סווה׳ אכתה פקד חמל וזרה׳׃
ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקרה הערה והוא גלתה את מקור
דמיה ונכרתו שניהם מקרב עמם׃ וגבר דישכוב ית אתא טמאה ויגלי ית עריתה ית
קלנה גלי והיא תגלי ית סואבת דמהא וישתיצון תרויהון מגו עמהון׃ ואי רגל צאגע
אמראה חאיץ וכשף סואתהא ועראה נביעהא והי כשפת נביע דמהא פינקטעא גמיעא
מן בין קומהם׃ וערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה כי את שארו הערה עונם ישאו׃
ועריית אחת אמך ואחת אבוך לא תגלי ארי ית קריבתיה גלי חובהון יקבלון׃ וסואה׳ כאלתך
ועמתך פלא תכשף לאן מן עראה נסיבתה פקד חמל וזרה׳׃ ואיש אשר ישכב את דדתו
ערות דדו גלה חטאם ישאו ערירים ימתו׃ וגבר דישכוב ית אתת אחבוהי עריתא
דאחבוהי גלי חובהון יקבלון דלא ולד ימותון׃ ואי רגל צאגע זוגה׳ עמה פקד כשף סווה׳
עמה ומא חמלא וזרהמא ימותאן עקימאן׃ ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה הוא
ערות אחיו גלה ערירים יהיו׃ וגבר דיסב ית אתת אחוהי מרחקא היא עריתא דאחוהי
גלי דלא ולד יהון׃ ואי רגל אתכד זוגה׳ אכיה אלתי הי מבעדה מנה פלמא כשף סואה׳
אכיה יכונאן עקימאן׃ ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא
תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה׃ ותטרון ית כל קימי וית
כל דיני ותעבדון יתהון ולא תרוקין יתכון ארעא דאנא מעיל יתכון לתמן למתב בה׃
פאחפצו גמיע רסומי ואחכאמי ואעמלו בהא ולא ישתתכם אלבלד אלדי אנא מדכלכם
הנאך לתחוזוה׃ ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו

מדרך חיים לדרך מיתה עמהם׃ חסד הוא׃ לשון ארמי חרפה חסודא׳ ומדרשו אם תאמר קין נשא אחותו׳ חסד עשה הקב״ה לבנות
עולמו ממנו שנ׳ אמרתי עולם חסד יבנה׃ הערה׳ גילה וכן כל לשון ערוה גילוי הוא והוי״ו יורדת בתיבה לשם דבר כמו ערוה מגזרת
ולא קם ולא זע וכן אחוה מגזרת אח והעראה זו נחלקו בה רבותינו יש אומרין זו נשיקת שמש ויש אומרין זו הכנסת עטרה׃
וערות אחות אמך ואחות אביך׳ שנה הכתוב באזהרתן לומר שהוזהר עליהן בין על אחות אביו ואמו מן האב בין על אחותיהן
מן האם אבל ערות אשת אחי אביו לא הוזהר אלא על אשת אחי אביו מן האב׃ אשר ישכב את דדתו׳ המקרא הזה בא ללמד
על כרת האמור למעלה שהוא בעונש הליכת ערירי׃ ערירים׳ כתרגומו בלא ולד ודומה לו ואנכי הולך ערירי יש לו בנים קוברן
אין לו בנים מת בלא בנים לכך שנה בשני מקראות לו ערירים ימותו ערירים יהיו׃ ערירים ימותו אם יהיו לו בשעת עבירה לא יהיו
לו בשיורה לפי שקוברן בחייו׃ ערירים יהיו׃ אם אין לו בשעת עבירה יהיה כל ימיו כמו שהוא עכשיו׃ נדה היא׳ השכיבה הזאת
מנודה היא ומאוסה׳ ורבותינו דרשו לאסור העראה בה כנדה שהערא מפורשת בה את מקורה הערה׃ ואקוץ׳ לשון מיאוס כמו קצתי
בח׳ כאדם שהוא קץ במזונו׃ והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה׳ אין צריך לומר בין פרה לחמור שהרי מובדלין וניכר״ן

הס

ה״

ואקץ בם׃ ולא תהכון בנימוסי עממיא דאנא מגלי מן קדמיכון ארי ית כל אלין עבדו ורחיק מימרי יתהון׃ ולא תסירו פי רסום אלאמם אלדי אנא טארדהם מן בין ידיכם לאנהם למא צנעו גמיע הדה אקליתהם׃ ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים׃ ואמרית לכון אתון תירתון ית ארעהון ואנא אתננה לכון למירת יתה ארע עבדא חלב ודבש אנא יי אלהכון דאפרישית יתכון מן עממיא׃ וקלת לכם האכמא אנתם תחוזון בלדהם ואנא אעטיה לכם חוזא בלד יפיץ אלבן ואלעסל אנא אללה רבכם אלדי אפרזתכם מן גמיע אלאמם׃ והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא׃ ותפרשון בין בעירא דכיא למסאבא ובין עופא מסאבא לדכיא ולא תשקצון ית נפשתכון בבעירא ובעופא ובכל דתרחיש ארעא דאפרישית לכון לסאבא׃ פיגב אן תמייזו אלטאהרה מן אלנגסה ואלטאיר אלנגס מן אלטאהר ולא תרגסו אנפסכם באלבהאים ואלטיור וסאיר מא ידב עלי אלארץ אלדי אפרזתה לכם לאלתנגיס׃ והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן העמים להיות לי׃ ותהון קדמי קדישין ארי קדיש אנא יי ואפרישית יתכון מן עממיא למהוי פלחין קדמי׃ פבדאך תכונו לי מקדסין לאני אלקדוס אפרזתכם מן אלאמם לתכונו לי כאצה׃ ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם׃ וגבר או אתא ארי יהי בהון בדין או זכורו אתקטלא יתקטלון באבנא ירגמון יתהון קטלא חייבין׃ ואי רגל או אמראה כאן מנהמא משעוד או עראף פליקתלא קתלא וירגמוהמא באלחגארה פקד חלת דמאהמא׃ כ״ד פסוקים סימן נודד דה״ו

ויאמר יהוה אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו׃ ואמר יי למשה אימר לכהניא בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמיה׃ תם קאל אללה למוסי מר אלאימה בני הרון וקל להם לא ינגס כל ואחד מנהם במיית מן קומה׃

הם לא בין טהורה לך לטמאה לך בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו׳ וכמה בין רובו לחציו׳ מלוא שערה׳ אשר הבדלתי לכם לטמא׳ לאסור׳ ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי׳ אם אתם מובדלין מהם הרי אתם שלי ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו׳ רבי אלעזר בן עזריה אומר מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר׳ אי אפשי ללבוש כלאים׳ אבל יאמר איפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי׳ ת״ל ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי שתהא הבדלתכם מהם לשמי פורש מן העבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים׳ כי יהיה בהם אוב וגו׳ כאן נאמר בהם מיתה ולמעלה כרת׳ עדים והתראה בסקילה׳ מזיד בלא התראה בהכרת ושגגתם חטאת וכן בכל חייבי מיתות שנ׳ בהם ברת׳ השלמת פ׳ קדושים בס״ד׳

ויאמר אל משה אמר אל הכהנים׳ אמור ואמרת׳ לשני אמירות הללו למה׳ להזהיר גדולים על הקטנים׳ בני אהרן׳ יכול חללים׳ ת״ל הכהנים׳ בני אהרן׳ אף בעלי מומין במשמע׳ בני אהרן׳ ולא בנות אהרן׳ לא יטמא בעמיו׳ בעוד שהמת בתוך עמיו׳ יצא מת מצוה׳ כי אם לשארו׳ אין שארו אלא אשתו׳ הקרובה׳ ולא ארוסה׳ אליו׳ ולא גרושה׳ ולאחותו הבתולה פרט לאנוסה ומפותה׳ יכול פרט למוכה עץ ת״ל אשר לא היתה לאיש מעשיה עי׳ איש׳ הקרובה׳ לרבות את הארוסה׳ אליו׳ לרבות הבוגרת׳ אשר לא היתה לאיש׳ למשכב׳ לה יטמא׳ מצוה׳ לא יטמא בעל בשארו להחלו׳ לא יטמא לאשתו פסולה שהוא מחולל בה בעודה עמו וכן פשוטו של מקרא לא יטמא

כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו׃ אֱלָהֵין לְקָרִיבֵיהּ דְּקָרִיב
לֵיהּ לְאִמֵּיהּ וּלְאֲבוּהִי וְלִבְרֵיהּ וְלִבְרַתֵּיהּ וּלְאָחוּהִי׃ אלא בנסיבה שאקרב ליה אמה ואביה
ואבנה ואבנתה ואחיה׃ וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא
וּלְאַחְתֵיהּ בְּתוּלְתָּא דְּקָרִיבָא לֵיהּ דְּלָא הֲוָת לִגְבַר לַהּ יִסְתָּאַב׃ ואכתה שבכר אאקרב ליה
והי אתי לם תציר לרגל פבהא ינגס׃ לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו לְהֵחַלּוֹ׃ לָא יִסְתָּאַב רַבָּא
בְּעַמֵּיהּ לְאַחָלוּתֵיהּ׃ ולא ינגס בכטיר מן קומה פאנה תבדלה׃ לֹא יִקְרְחָה קָרְחָה בְּרֹאשָׁם
וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת׃ לָא יְמָרְטוּן מְרַט בְּרֵישֵׁיהוֹן וּפָתָא
דְּדִקְנְהוֹן לָא יְגַלְּחוּן וּבִבְסַרְהוֹן לָא יְחַבְּלוּן חִיבּוּל׃ לא ינתפו נתפא מן שער רוסהם
וזואיא לחאהם לא יחלקוהא ופי אבדאנהם לא יכדשון כדשא׃ קְדֹשִׁים יִהְיוּ לֵאלֹהֵיהֶם
וְלֹא יְחַלְּלוּ שֵׁם אֱלֹהֵיהֶם כִּי אֶת אִשֵּׁי יְהֹוָה לֶחֶם אֱלֹהֵיהֶם הֵם מַקְרִיבִם וְהָיוּ קֹדֶשׁ׃ קַדִּישִׁין
יְהוֹן קֳדָם אֱלָהֲהוֹן וְלָא יְחַלְּלוּן שְׁמָא דֶּאֱלָהֲהוֹן אֲרֵי יָת קֻרְבָּנַיָּא דַּיְיָ קֻרְבַּן אֱלָהֲהוֹן אִנּוּן מְקָרְבִין
וִיהוֹן קַדִּישִׁין׃ ויכונו מקדסין לרבהם ולא יבדלו אסמה פאנהם למא הם מקרבין
קרבאן אלה רבהם אדאים צארו מקדסין׃ אִשָּׁה זֹנָה וַחֲלָלָה לֹא יִקָּחוּ וְאִשָּׁה
גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ לֹא יִקָּחוּ כִּי קָדֹשׁ הוּא לֵאלֹהָיו׃ אִתְּתָא מַטְעִיָא וּמְחַלְּלָא לָא יִסְּבוּן
וְאִתְּתָא דְּמִתָּרְכָא מִבַּעְלַהּ לָא יִסְּבוּן אֲרֵי קַדִּישׁ הוּא קֳדָם אֱלָהֵיהּ׃ אמראה פאגרה ומבדולה
לא יתזוגו ובאמראה מטלקה מן בעלהא לא יתזוגו לאן כל ואחד מנהם מקדס לרבה׃
וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה לָּךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהֹוָה מְקַדִּשְׁכֶם׃ וּתְקַדְּשִׁנֵּיהּ
אֲרֵי יָת קֻרְבַּן אֱלָהָךְ הוּא מְקָרֵיב קַדִּישׁ יְהֵי לָךְ אֲרֵי קַדִּישׁ אֲנָא יְיָ מְקַדִּשְׁכוֹן׃ וקדסה טאלמא
לאנה יקרב קרבאן רבך אדאים ויכון לך מקדסא כמי אני אלה אקדוס מקדסכם אגמעין׃ וּבַת
אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף׃ וּבַת גְּבַר כָּהֵין אֲרֵי תִתַּחֵיל
לְמִטְעֵי מִקַּדְשׁוּת אֲבוּהָא הִיא מַתְחַלָּא בְּנוּרָא תִּתּוֹקַד׃ ואייה אבנה אמאם תבדלת פפגרת
פקד פצחת אביהא פאתחרק באנאר׃ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו
אֲשֶׁר יוּצַק עַל רֹאשׁוֹ שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִלֵּא אֶת יָדוֹ לִלְבֹּשׁ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֹאשׁוֹ לֹא יִפְרָע

ה׳ פית׳ איה בהין נטויה ופליק

חו ק׳

הפרש יש באומרך דמהדבא שמשמעו מגרשה אחרים אבל כשהאמר דמתרכא יהיה משמעו מהגרשה מאחרים ודו׳

בעל בשארו בעמו שהוא בתוך עמו שיש לו קוברין שאינה מת מצוה׳ ובאיזה שאר אמרתי בזמן שהוא להחלו להתחלל הוא מכהונתו׃
לא יקרחו קרחה׃ על מת והלא אף ישראל הוזהרו על כך אלא לפי שנ׳ בישראל בין עיניכם יכול לא יהא חייב על כל הראש אלא על בין העינים
ת״ל בראשם וילמדו ישראל מכהנים בגזרה שוה נאמר כאן בישראל ונאמר כאן קרחה מה כאן כל הראש אף כאן כל הראש במשמע בכל
מקום שיקרח ויהא להלן על מת אף כאן על מת׃ ופאת זקנם לא יגלחו׃ לפי שנ׳ בישראל ולא תשחית את פאת זקנך׃ יכול ליקטן במלקט
ורהיטני לכך נאמר לא יגלחו שאינו חייב אלא על דבר הקרוי גילוח ויש בו השחתה וזהו תער׃ ובבשרם לא ישרטו שרטת׃ לפי שנאמר
בישראל ושרט לנפש לא תתנו׃ יכול שרט חמש שריטות לא יהא חייב אלא אחת׃ ת״ל לא ישרטו שרטת לחייב על כל שריטה ושריטה
שהיבה בן יהודה היא לדרוש שהיה לו לכתוב לא ישרטו ואני יודע שהיא שרטת׃ קדושים יהיו׃ על כרחם יקדישום בד בכך׃ זונה
שנבעלה בעילת זנות האסור לה כגון חייבי כריתות או נתין או ממזר׃ חללה׃ שנולדה מן הפסולים שבכהונה כגון בת אלמנה מכהן
גדול או בת גרושה מכהן הדיוט וכן שנתחללה מן הכהונה ע׳ ביאת אחד מן הפסולים לכהונה׃ וקדשתו׃ על כרחו שאם לא רצה לגרש
הלקהו וייסרהו עד שיגרש׃ קדוש יהיה לך׃ נהוג בו קודש לפתוח ראשון בכל דבר ולברך ראשון בסעודה׃ כי תחל לזנות׃ כשתתחלל
ע׳ זנות שהיתה בה זיקת הבעל וזינתה או מן האירוסין או מן הנשואין ורבותינו נחלקו בדבר והכל מודים שלא דבר הכתוב בפנויה׃
את אביה היא מחללת׃ חללה ובזתה את כבודו שאומרין עליו ארור שזו ילד ארור שזו גידל׃ לא יפרע׃ לא יגדל פרע על אבל

פי׳ [illegible] דבוק בעץ ושפינבו הנגרים׃

ואינו

וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם׃ וכהנא דיתרבא מאחוהי דיתרק על רישיה משחא דרבותא ודיקריב ית קרבניה למלבש ית לבושיא ית רישיה לא ירבי פירוע ולבושוהי לא יבזע׃ ואמאם אלכביר מן אכותה אלדי יצב עלי ראסה דהן אלמסח ויכמל ואגבה בלבס אלתיאב פלא ישעת ראסה ותיאבה לא ימזקהא׃ וְעַל כׇּל נַפְשֹׁת מֵת לֹא יָבֹא לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטַּמָּא׃ וְעַל כׇּל נַפְשָׁת מיתא לא ייעול לאבוהי ולאמיה לא יסתאב׃ ועלי אי אנסאן מיית לא ידכל חתי באביה ואמה לא יתנגס׃ וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא וְלֹא יְחַלֵּל אֵת מִקְדַּשׁ אֱלֹהָיו כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יְהֹוָה׃ ומן מקדשא לא יפוק ולא יחיל ית מקדשא דאלהיה ארי כליל משח רבותא דאלהיה עלוהי אנא יי׃ ומן אלמקדס לא יכרג ולא יבדל קדס רבה פאנה למא תאג דהן מסח רבה עליה אנא אללה שרפתה׃ וְהוּא אִשָּׁה בִבְתוּלֶיהָ יִקָּח׃ והוא אתתא בבתולהא יסב׃ והו לא יתזווג אלא באמראה בכר׃ אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה׃ ארמלא ומתרכא וחלילא מטעיא ית אלין לא יסב אלהין בתולתא מעמיה יסב אתתא׃ ואמא ארמלה או מטלקה ומבדולה ופאגרה פלא יתזווג באחדא הולאי אלא באמראה בכר מן קומה יתזווג׃ וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְהֹוָה מְקַדְּשׁוֹ׃ ולא יחיל זרעיה בעמיה ארי אנא יי מקדשיה׃ ולא יבדל נסלה בסואהא מן קומה לאני אללה מקדסה׃

וַיְדַבֵּר יְהֹוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ ומ׳ ת״ס׃ דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזַּרְעֲךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ מוּם לֹא יִקְרַב לְהַקְרִיב לֶחֶם אֱלֹהָיו׃ מליל עם אהרן למימר גבר מבנך לדריהון דיהי ביה מומא לא יקרב לקרבא קרבנא קדם אלהיה׃ מר הרון וקל לה אי רגל מן נסלך עלי מר אגיאלכם יכון פיה עיב לא יתקדם ליקרב קרבאן רבה׃ כִּי כׇל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב אִישׁ עִוֵּר אוֹ פִסֵּחַ אוֹ חָרֻם אוֹ שָׂרוּעַ׃ ארי כל גבר דביה מומא לא יקרב גבר עויר או חגיר או חריס או שריע׃ אד כל רגל פיה עיב לא יתקדם פמן דלך אלאעמא ואלאזמן ואלאכרס ואלאמע׃ אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בוֹ שֶׁבֶר רָגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד׃ או גבר דיהי ביה תבר רגלא או תבר ידא׃ או רגל יכון בה כסר רגל או כסר יד׃ אוֹ גִבֵּן אוֹ דַק אוֹ תְּבַלֻּל בְּעֵינוֹ אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ מְרוֹחַ אָשֶׁךְ׃ או גבין או דוקא או חליז בעינוהי או גרבן או חזזן או מריס פחדין׃ או אחדב או

ואיזהו גדול פרע יהיה משלשים יום׳ ועל כל נפשות מת׳ באהל המת׳ נפשות מת׳ להביא רביעית דם מן המת שמטמא באהל׳ לאביו ולאמו לא יטמא׳ לא בא להתיר לו אלא מת מצוה׳ ומן המקדש לא יצא׳ אינו הולך אחר המטה ועוד מכאן למדו רבותינו שכהן גדול מקריב אונן וכן משמעו אף אם מתו אביו ואמו אינו צריך לצאת מן המקדש אלא עובד עבודה׳ ולא יחלל את מקדש׳ שאינו מחלל בכך את העבודה שהתיר לו הכתוב׳ הא כהן הדיוט שעבד אונן חלל׳ חללה׳ שנולדה מפסולי כהונה׳ ולא יחלל זרעו׳ הא אם נשא אחת מן הפסולות זרעו הימנה חלל מדין קדושת כהונה׳ לחם אלהיו׳ מאכל אלוהיו כל סעודה קרויה לחם כמו עבד לחם רב׳ כי כל איש אשר בו מום לא יקרב׳ אינו דין שיקריב כמו הקריבהו נא לפחתך׳ חרום׳ שחוטמו שקוע בין שתי העינים שכוחל שתי עיניו כאחת׳ שרוע׳ שאחת מאיבריו גדולה מחברתה עינו אחת גדולה ועינו אחת קטנה או שוקו ארוכה מחברתה׳ או גבן׳ שגביני עיניו שערן ארוך ושוכב׳ או דק׳ שיש לו בעיניו דוק שקורין טיל״א כמו הנוטה כדוק׳ או תבלול׳ דבר המבלבל את העין כגון חוט לבן שמפסיק ונמשך מן הלבן ופוסק בסירה שהוא עוגל ומקיף את השחור שקורין פרונ״ילה והחוט הזה פוסק את העוגל ונכנס בשחור׳ והתרגום הבלול חליז לשון חלזון שהוא דומה להוצאת אותו החוט וכן כינוהו חכמי ישראל במומי הבכור חלזון נחש ענב׳ גרב וילפת׳ מיני שחין הם גרב זו החרס׳ שחין היבש מבפנים ומבחוץ׳ ילפת׳ היא חזזית מצרית ולמה נקראת ילפת שמלפפת והולכת עד יום המיתה והוא לח מבחוץ ויבש מבפנים ובמקום אחר קרא לגרב שחין הלח מבחוץ ויבש מבפנים של׳ ובגרב ובחרס׳ כשסמך גרב אצל חרס קורא לילפת גרב וכשהוא סמוך אצל ילפת קורא לחרס גרב כך מפורש בבכורות׳ מרוח אשך׳ לפי התרגום מריס פחדין שפחדיו מרוססין שביצים שלו כתושין׳ פחדיו׳ כמו גידי פחדיו ישורגו כל אשר בו מום׳ לרבות

דניאל ג
חגי ב
ישעיה מב
כ׳
שמנומר עינו כנחש
מיש בו בעינו בעינים

אלפש או כתיב פי עינה או גרב או חזאז או אדר׃ כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן
לא יגש להקריב את אשי יהוה מום בו את לחם אלהיו לא יגש להקריב׃ כל גבר דביה מומא
מזרעא דאהרן כהנא לא יקרב לקרבא ית קרבניא דיי׳ מומא ביה ית קרבן אלהיה לא יקרב
לקרבא׃ כדאך כל רגל פיה עיב מן נסל הרון אלאמאם לא יתקדם ליקרב קראבין אללה
ומהמא פיה דלך אלעיב פקרבאן רבה לא יתקדם ליקרבה׃ לחם אלהיו מקדשי הקדשים
ומן הקדשים יאכל׃ קרבן אלהיה מקדשי קדשיא ומן קדשיא ייכול׃ לכן קרבאן רבה מן כואץ
אלאקדאס ועואמהא יאכל׃ אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא
יחלל את מקדשי כי אני יהוה מקדשם׃ ברם לפרכתא לא ייעול ולמדבחא לא יקרב
ארי מומא ביה ולא יחיל ית מקדשי ארי אנא יי׳ מקדשהון׃ אמא אלי אלסגף לא ידכל ואלי
אלמדבח לא יתקדם אד פיה עיב ולא יבדל מקאדסי לאני אללה מקדסהמא׃ וידבר משה אל
אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל׃ ומליל משה עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישר׳׃
פכלם מוסי בדלך הרון ובניה וסאיר בני אסר׃ פ״
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא כ״ב
יחללו את שם קדשי אשר הם מקדשים לי אני יהוה׃ מליל עם אהרן ועם בנוהי ויפרשון
מקדשיא דבני ישר׳ ולא יחלון ית שמא דקדשי דאנון מקדשין קדמי אנא יי׳׃ מר הרון
ובניה באן יגאנבו אקדאס בני אסר׳ ולא יבדלו מא סמיתה קדסא ממא הם מקדסוה לי
אנא אללה שרפתה׃ אמר אלהם לדרתיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים
אשר יקדישו בני ישראל ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מלפני אני יהוה׃ אימר
להון לדריכון כל גבר דיקרב מכל זרעכון לקדשיא דיקדשון בני ישר׳ קדם יי׳ וסאובתיה עלוהי
וישתיצי אנשא ההוא מן קדמי אנא יי׳׃ קל להם עלי מר אג׳יאלכם אי רג׳ל מן נסלכם תקדם
אלי אלאקדאס אלתי יקדסונהא בני אסר׳ ללה ונג׳אסתה עליה פתכתרם תלך אלנפס מן עלמי
לאני אללה אלמעאקב׃ איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר
יטהר והנגע בכל טמא נפש או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע׃ גבר גבר מזרעא

עורי ומוני״ מום בו׳ בעוד מומו בו פסול הא אם עבר מומו כשר״ לחם אלהיו׳ כל מאכל קרוי לחם״ מקדשי הקדשים׳ אלו קדשי הקדשים׳ ואם
הקדשים יאכל׳ אלו קדשים קלים ואם נאמרו קדשי הקדשים למה נאמרו קדשים קלים אם לא נאמר הייתי אומר בקדשי הקדשים יאכל בעל מום
שמצינו שהותר לזר שאכל משה מהמלואים אבל בחזה ושוק של קדשים קלים לא יאכל שלא מצינו זר חולק בהן לכך נאמרו קדשים קלים כ״ד
כך מפורש בזבחים״ אך אל הפרכת׳ להזות ז׳ הזאות שעל הפרוכת״ ואל המזבח׳ החיצון ושניהם הוצרכו ליכתב ומפורש בת״כ״ ולא יחלל
את מקדשי׳ שאם עבד עבודתו מחוללת ליפסל״ וידבר משה׳ המצוה הזאת״ אל אהרן ואל בניו ואל בני ישר׳׳ להזהיר ב״ד על הכהנים
וינזרו׳ אין נזירה אלא פרישה וכהא וינזרו מאחרי נזורו אחור׳ יפרשו מן הקדשים בימי טומאתן״ ד״א וינזרו מקדשי בני ישרא׳ אשר הם
מקדישים לי ולא יחללו את שם קדשי׳ סרס המקרא ודרשהו״ אשר הם מקדישים לי׳ לרבות קדשי כהנים עצמן׳ כל איש אשר יקרב
אין קריבה זו אלא אכילה וכן מצינו שנאמרה אזהרת אכילת קדשים בטומאה בלשון נגיעה בכל קדש לא תגע אזהרה לאוכל ולמדוה
רבותינו מגזרה שוה ואי אפשר לומר שחייב על הנגיעה׳ שהרי נאמר כרת על האכילה בצו את אהרן שתי כריתות זו אצל זו ואם על
הנגיעה חייב לא הוצרך לחייבו על האכילה וכן נדרש בת״כ וכי יש נוגע חייב א״כ מה ת״ל יקרב משיוכשר ליקרב שאין חייבין עליו משום
טומאה אלא קרבנו מתיריו״ וא״ת ג׳ כריתות בטומאת כהנים למה׳ כבר נדרשו במסכת שבועות אחת לכלל ואחת לפרט וכו׳׳ וטומאתו
עליו׳ וטומאת האדם עליו יכול בבשר הכתוב מדבר וטומאתו של בשר עליו ובטהור שאכל את הטמא הכתוב מדבר על כרחך ממשמעו
אתה למד במי שטומאתו פורחת ממנו הכתוב מדבר וזהו האדם שיש לו טהרה בטבילה״ ונכרתה׳ יכול מצד זה לצד זה יכרת ממקומו

ויתשב

דאהרן והוא סגיר או דאיב בקדשיא לא ייכול עד דידכי ודיקרב בכל טמי נפשא או גבר
דתפוק מניה שכבת זרעא׃ אי רגל מן נסל הרון פי מא הו אברץ או דאיב פלא יאכל מן אל
אקדאס אלי אן יטהר ומן תנגס במיית או רגל כרגה מנה מצאבגעה אנסט׃ או איש אשר
יגע בכל שרץ אשר יטמא לו או באדם אשר יטמא לו לכל טמאתו׃ או גבר דיקרב בכל
רחשא דיסתאב ליה או באנשא דיסתאב ליה לכל סאובתיה׃ או אי רגל דנא בכל סביב
סבילה אן ינגס מנה או באנסאן סבילה אן ינגס מנה עלי צרוב נגאסתה׃ נפש אשר תגע
בו וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים׃ אנש דיקרב ביה
ויהי מסאב עד רמשא ולא ייכול מן קדשיא אלהין אסחי בסריה במיא׃ פאי אנסאן דנא
בשי מן דלך פינגס אלי אלליל ולא יאכל מן אלאקדאס אלי אן יגסל דאתה באלמא׃ ובא
השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא׃ וכמיעל שמשא וידכי ובתר ייכול
מן קדשיא ארי לחמיה הוא׃ ואדא גאבת אלשמס פקד טהר ובעד דלך יאכל מן אלאקדאס
אנה טעאמה׃ נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה אני יהוה׃ נבילא ותבירא לא ייכול
לאסתאבא בה אנא יי׃ ואלנבילה ואלסקימה לא יאכלהא ליעציני בדלך אנא אללה אלמעאקב׃
ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו אני יהוה מקדשם׃ ויטרון
ית מטרת מימרי ולא יקבלון עלוהי חובא וימותון ביה ארי יחלוניה אנא יי מקדשהון׃
ואליחפצו מא אסתחפצתהם ולא יחמלון ענה וזרא פיהלכו בסבבה אדא הם בדלוה לאני
אללה מקדס דלך׃ וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש׃ וכל חילוני לא
ייכול קדשא תותבא דכהנא ואגירא לא ייכול קדשא׃ וכל אגנבי לא יאכל קדסא חתא
ציף אלאמאם ואגירה לא יאכלאן קדסא׃ וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו ויליד
ביתו הם יאכלו בלחמו׃ וכהין ארי יקני נפש קנין כספיה הוא ייכול ביה וילידי ביתיה אנון
ייכלון בלחמיה׃ ואי אמאם אשתרא אנסאן שראא בפצה פהו יאכל מנה וכדלך תליד
ביתה המא יאכלון מן טעאמה׃ ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא
תאכל׃ ובת כהין ארי תהי לגבר חילוני היא באפרשות קדשיא לא תיכול׃ ואיה אבנה

דעת ר׳ יעקב למהדרינו לטמאה בה במסיק הבית ובד״גש ואמר שטעות היא נפלה בכל הספרים שקורין לטמאה בה ברפי ולא כן דעת הרב בעל המחברת שעליו אנו סומכין וספרים שלו על המכתבו הן מתוקנים כולם נה״ל אמן ע׳

ויתי״שב במקום אחר הל׳ אע״ן בכל מקום אני״ בכל טמא נפש׳ במי שנטמא במת״ בכל שרץ אשר יטמא לו׳ בשיעור הראוי ליטמא
בכעדשה״ או באדם׳ במת״ אשר יטמא לו׳ בשיעורו הראוי ליטמא וזהו כזית בשר׳ או רביעית דם׳ או עצם כשעורה במגע״ לכל
טומאתו׳ לרבות נוגע בזב ובזבה נדה ויולדת״ נפש אשר תגע בו׳ באחד מן הטמאים הללו״ ואחר יאכל מן הקדשים׳ ודרש ביבמות
בתרומה שמותר לאכלה בהערב שמש״ מן הקדשים׳ ולאכל הקדשים׳ נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה׳ לענין הטומאה הזהיר
כאן שאם אכל נבלת עוף טהור שאין לה טומאת מגע ומשא את טומאה אבילה בבית הבליעה אסור לאכול בקדשים״ תדין
לומר וטרפה מי שיש במינו טרפה יצא נבלת עוף טמא שאין במינו טרפה״ ושמרו את משמרתי׳ מלאכול תרומה בטומאת
הגוף״ ומתו בו׳ למדכו שהיא מיתה בידי שמים״ לא יאכל קדש׳ בתרומה הכת׳ מדבר שכל הענין דיבר בה״ תושב כהן ושכיר׳
תושבו של כהן ושכירו לפיכך תושב זה נקוד פתח לפי שהוא דבוק ואיזהו תושב׳ זה נרצע שהוא קנוי לו עד היובל׳ ואיזהו שכיר
זה קנוי קנין שנים שיוצא בשש בא הכת׳ ולימדך כאן שאין גופו קנוי לאדוניו לאכול בתרומתו״ וכהן כי יקנה נפש׳ עבד כנעני
שקנוי לגופו״ ויליד ביתו׳ אלו בני השפחות״ ואשת כהן אוכלת בתרומה מן המקרא הזה שאף היא קנין כספו ועוד למד ממקרא
אחר כל טהור בביתך וגו׳ כו׳ כדאית׳ בספרי״ לאיש זר׳ ללוי וישראל״ אלמנה וגרושה׳ מן האיש הזר״ וזרע אין לה׳ ממנו׳ ושבה
הא אם יש לה זרע ממנו אסורה בתרומה כל זמן שהזרע קיים״ וכל זר לא יאכל בו׳ לא בא אלא להוציא את האונן שמותר
בתרומה׳ גזרת אמרתי לך ולא אכבות״ כי יאכל קדש׳ תרומה״ ונתן לכהן את הקדש׳ דבר הראוי להיות קדש שאינו פורע לו
מעות אלא פירות של חולין והן נעשין תרומה״ ולא יחללו וגו׳ להאכילם לזרים״ והשיאו אותם את עצמם יטענו עון באכלם

אמאס תזוגה׳ אנסאן אגנביא פהי לא תאכל מן רפאיע אלאקדאס׃ ובת כהן כי תהיה אלמנה
וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל
בו׃ וברת כהין ארי תהי ארמלא ומתרכא ובר לית לה ותתוב לבית אבוהא כרביותה מלחמא
דאבוהא תיכול וכל חילוני לא ייכול ביה׃ ואייה׳ אבנה׳ אמאם צארה׳ ארמלה או מטלקה
לא נסל להא פאתעוד אלי בית אביהא כחכם צבאיהא ומן טעאם אביהא תאכל ואלסאיר
אלאגנביין לא יאכלאן מנה׃ ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשיתו עליו ונתן לכהן
את הקדש׃ וגבר ארי ייכול קדשא בשלו ויוסיף חמשיה עלוהי ויתין לכהנא ית קדשא׃
ואי אנסאן אכל שיא מן אלאקדאס סהוא פליזיד עליה כמסה וידפעה אלי אלאמאם
ען אלקדס׃ ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ליהוה׃ ולא יחלון ית קדשיא
דבני ישראל ית דיפרשון קדם יי׃ ולא יבדלו אקדאס בני אסר ומא ירפעונה ללה׃ והשיאו
אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם כי אני יהוה מקדשם׃ ויקבלון עליהון עוין וחובין
במיכלהון בסואבא ית קדשיהון ארי אנא יי מקדשהון׃ פיחמלון ענהא דנובא ואתאמא
אדא הם אכלו כדאך אקדאסהם לאני אללה מקדסהם׃ פ״
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אלהם
איש איש מבית ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם
אשר יקריבו ליהוה לעלה׃ מליל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל ותימר להון
גבר גבר מבית ישראל ומן גיוריא בישראל דיקריב קרבניה לכל נדריהון ולכל נדבתהון
דיקרבון קדם יי לעלתא׃ מר הרון ובניה וסאיר אלי אסר וקל להם אי רגל מן אלי אסר או מן
אלגריב אלדכיל פימא בינהם שא אן יקרב קרבאנא עלי צרוב נדורהם או תברעהם אלתי
יקרבונהא ללה צעידה׃ לרצנכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים׃ לרעוא לכון שלים
דכר בתוריא באמריא ובעזיא׃ פלתרתצא מנכם אן יכון צחיחא דכרא מן אלבקר ואלצאן
ואלמאעז׃ כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם׃ כל דביה מומא לא תקרבון
ארי לא לרעוא יהי לכון׃ כל מא פיה לא תקרבוה פאנה לא ירתצא מנכם׃ ואיש

את קדשיהם שהובדלו לשם תרומה וקדשו ונאסרו עליהן ואונקלוס תרגם במיכלהון בסואבא ית קדשיהון שלא לצורך תרגמו כן׃ והשיאו
[illegible] אותם׃ זה אחד משלשה אתים שהיה ר׳ ישמעאל דורש בתורה שמדברים באדם עצמו וכן ביום מלאת ימי נזרו יביא אותו מביא את עצמו וכן
ויקבור אותו בגי הוא קבר את עצמו כך מפורש בספרי׃ נדריהם׃ הרי עלי׃ נדבותם׃ הרי זו׃ לרצונכם׃ הביאו דבר הראוי לרצות אתכם
לפני שיהא לכם לרצון אפיימנט בלעז׃ ואיזו הראוי לרצון׃ תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים׃ אבל בעולת העוף אין צריך תמות
וזכרות ואינו נפסל במום אלא בחסרון אבר׃ לפלא נדר׃ להפריש בדבורו׃ עורת שם דבר של מום עורון בלשון נקבה שלא
יהא בו מום של עורון׃ או שבור׃ לא יהיה׃ או חרוץ׃ ריס של עין שנסדק או שנפגם וכן שפתו שנסדקה או שנפגמה׃ או יבלת
ורואה בלעז׃ או גרב׃ מין חזזית וכן ילפת ולשון ילפת כמו וילפות שמשון ׃ויחזק האיש ילפת שאחוזה בו עד יום המיתה
שאין לה רפואה׃ לא תקריבו ג׳ פעמים להזהיר על הקדשן ועל שחיטתן ועל זריקת דמן׃ ואשה לא תתנו׳ אזהרת הקטרתן
שרוע׳ אבר גדול מחבירו׃ וקלוט׳ פרסותיו קלוטות׃ כשל סוס ושל חמור שאינן סדוקות׃ נדבה תעשה אותו׳ לבדק הבית׃
ולנדר׳ למזבח׳ לא ירצה׳ איזה הקדש בא לרצות הוי אומר זה הקדש המזבח׃ ומעוך וכתות ונתוק וכרות׃ בביצים
או בגיד׃ מעוך׳ ביצים מעוכין ביד׃ כתות׃ כתושים יותר ממעוך׃ נתוק׳ תלושין ביד עד שנפסקו חוטים שתלויין בהן
אבל נתונים הם בתוך הכיס והכיס לא נתלש׃ וכרות׃ כרותין בכלי ועודן בכיס׃ ומעוך תרגומו ודמריס זהו לשונו ב
בארמית לשון כתישה׃ וכתות תרגומו ודריס כמו הבית הגדול רסיסים בקיעות דקות וכן הקנה המרוקס׃ ובארצכם

שרוק ג

לא

כי יקריב זבח שלמים ליהוה לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון
כל מום לא יהיה בו: וגבר ארי יקריב נכסת קודשיא קדם יי לפרשא נדרא או לנדבתא
בתורי או בענא שליס יהי לרעוא כל מומא לא יהי ביה: וכדלך אי אנסאן שא אן
יקרב דבח סלאמה ללה תסויג נדרא או תברעא מן אלבקר או מן אלגנם פליכון צחיחא ומרתצא
לא יכון פיה שיא מן אלעיוב: עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא
תקריבו אלה ליהוה ואשה לא תתנו מהם על המזבח ליהוה: עויר או תביר או פסיק
או יבלן או גרבן או חזזן לא תקרבון אלין קדם יי וקרבנא לא תתנון מנהון על מדבחא קדם יי: מן
עורא או מכסורה או מבתורה או דאת תאלול או גרב או חזאז פלא תקרבוהא ללה
ולא תגעלו מנהא קרבאנא עלי אלמדבח ללה: ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו
ולנדר לא ירצה: ותור ואמר יתיר וחסיר נדבתא תעביד יתיה ולנדרא לא יתרעי: ואי תור או
שאה כאנה גאמזה או מדמגה פאצנעה עלי גהה אלתברע ואמא עלי גהה אלנדר פלא ירתצא:
ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו: ודמריס ודרמיס ודשליף
ודגזיר לא תקרבון קדם יי ובארעכון לא תעבדון: ואלממרוס ואלמדקוק ואלמנצול ואלמקטוע
פלא תקרבוהם ללה ופי בלדאנכם לא תצנעו: ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם
מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם: ומיד בר עממין לא תקרבון ית קרבן
אלהכון מכל אלין ארי חבולהון בהון מומא בהון לא לרעוא יהי לכון: ומן ידי אלאמם לא
תקרבון קרבאן רבכם אלדאים ופיה שי מן הדה אלעיוב לאן פסאדהא מעהא והו אלעיב אלדי
פיהא פלא ירתצא מנכם: וידבר יהוה אל משה לאמר: ומליל: תס:
שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן
אשה ליהוה: תור או אמר או עז ארי יתיליד ויהי שבעה יומין בתר אמיה ומיומא תמינאה
ולהלאה יתרעי לקרבא קרבנא קדם יי: אי עגל או חמל או גדי ולד פאקים סבעה איאם מע
אמה ופי אליום אלתאמן וצאעדא ירתצא אן יקרב קרבאן ללה: ושור או שה אתו ואת בנו
לא תשחטו ביום אחד: ותורתא או סיתא לה ולברה לא תכסון ביומא חד: ואלבקרה ואלנעגה
הי וולדהא לא תדבחוהמא פי יום ואחד: וכי תזבחו זבח תודה ליהוה לרצנכם תזבחו:

העמד ליום שני של פסח ולינס א ושני של סוכה

לא תעשו· דבר זה לסרס אוס בהמה וחיה אפילו טמאה לכך נאמר בארצכם לרבות כל אשר בארצכם שאי אפשר לומר לא
נצטוו על הסירוס אלא בארץ שהרי סירוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף בין בארץ בין בחו"ל· ומיד בן נכר· ארמאי שהביא
קרבן ביד כהן להקריבו לשמים לא תקריבו לו בעל מום ואע"פ שלא נאסר בעלי מומין לקרבן בני נח אלא אבר מחוסרי אבר· ואת
נוהגת בבמה שבשדות אבל על המזבח שבמשכן לא תקריבוה אבל תמימה תקבלו מהם לכך נאמר למעלה איש איש לרבות
את הארמיים שנודרים נדרים ונדבות כישראל· משחתם· חיבולהון· לא ירצו לכם· לכפר עליכם· שור או כשב או עז כי יולד·
פרט ליוצא דופן· אותו ואת בנו· נוהג בנקבה שאסור לשחוט האם והבן או הבת ואינו נוהג בזכרים ומותר לשחוט האב והבן·
אותו ואת בנו· אף בנו ואותו במשמע· לרצונכם תזבחו· תחלת זביחתכם הזהרו שתהא לרצון לכם ומהו הרצון· ביום ההוא
יאכל· לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטה על מנת כן· לא תשחטוהו ע"מ לאכלו למחר שאם תחשבו בו מחשבת פיגול
לא יהא לכם לרצון· ד"א לרצונכם· לדעתכם מכאן למתעסק שפסול בשחיטת קדשים ואע"פ שפירט בנאכלים לשני ימים
תוד' ופירש לנאכלים ליום אחד שתהא זביחתן על מנת לאכלן בזמנן· ביום ההוא יאכל· לא בא להזהיר אלא שתהא שחיטתו

וארי תכסון נכסת תודתא קדם יי לרעוא לכון תכסון׃ ואדי דבחתם דבח שכר ללה פעלי
מא ירתצא ענכם אדבחוה׃ ביום ההוא יאכל לא תותירו ממנו עד בקר אני יהוה׃ ביומא
ההוא יתאכיל לא תשארון מניה עד צפרא אנא יי׃ אן יכון יוכל פי דׄלך אליום פקט ולא
תבקו מנה אלי גדאה אנא אללה אמרת בדׄלך׃ ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אני יהוה׃
ותטרון פקודי ותעבדון יתהון אנא יי׃ פאחפצו וצאיאי ואעמלו בהא אנא אללה אגאזיכם
כירא׃ ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני יהוה מקדשכם׃ ולא
תחלון ית שמא דקדשי ואתקדש בגו בני ישראל אנא יי מקדשכון׃ ולא תבדׄלו אסם קדסי
בל אתקדס פימא בין בני אסר׳ אנא אללה מקדסכם׃ המוציא אתכם מארץ מצרים להיות
לכם לאלהים אני יהוה׃ דאפיק יתכון מארע דמצרים למהוי לכון לאלה אנא יי׃ אלמכרגכם מן
בלד מצר לאכון לכם אלאהא אנא אללה אגאזיכם כירא׃ פ׳
ד וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מועדי יהוה אשר תקראו
אתם מקראי קדש אלה הם מועדי׃ מליל עם בני ישר׳ ותימר להון מועדיא דיי דתערעון
יתהון מערעי קדיש אלין אנון מועדי׃ מר בני אסר׳ וקל להם אעיאד אללה אלתי יגב אן
תסמוהא באסמא כאצה הדה הי אעיאדי׃ ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת
שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא ליהוה בכל מושבתיכם׃ שתה יומין
תתעביד עבידתא וביומא שביעאה שבא שבתא מערע קדיש כל עבידא לא תעבדון
שבתא היא קדם יי בכל מותבניכון׃ סתה איאם תצנע אלצנאיע ואליום אלסאבע סבת עטלה כל
צנעה לא תעמלו כדׄאך הי סבת ללה פי גמיע מסאכנכם׃ פ׳
אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדם׃ אלין מועדיא דיי מערעי קדיש
דתערעון יתהון בזמניהון׃ הדה אעיאד אללה אלתי אסמאהא כאצה אלתי יגב אן תסמוהא
פי אוקאתהא׃ בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח ליהוה׃ בירחא
קדמאה בארבעת עסרא לירחא בין שמשיא פסחא קדם יי׃ פי אלשהר אלאול פי אליום ט׳
ארבעה עשר מנה בין אלגרובין פסח ללה׃ ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות ליהוה
שבעת ימים מצות תאכלו׃ ובחמישת עסרא יומא לירחא הדין חגא דפטיריא קדם יי שבעה

עמ׳ כן שאם לקבוע לה זמן אכילה כבר כתוב ובשר זבח תודת שלמיו וכו׳׳ אני יי דע מי גוזר על הדבר ואל יקל בעיניך׳׳ ושמרתם׳ זו המשנה׳׳ ועשיתם׳ זה המעשה׳׳ ולא תחללו׳ לעבור על דברי מזידין ממשמע שנ׳ ולא תחללו מה ת״ל ונקדשתי׳ מסור עצמך וקדש שמי׳׳ יכול ביחיד׳ ת״ל בתוך בני ישרא׳ וכשהוא מוסר עצמו ימסור על מנת למות שכל המוסר עצמו ע״מ הנס אין עושין לו נס שכן מצינו בחנניה מישא׳ ועזריה שלא מסרו עצמן ע״מ הנס שנ׳ והן לא׳ ידיע להוי לך מלכא וגו׳ מציל ולא מציל ידיע להוי לך׳׳ המוציא אתכם׳ ע״מ כן׳׳ אני יי׳ נאמן לשלם שכר׳׳ דבר אל בני ישרא׳ מועדי יי׳ עשה מועדות שיהיו ישרא׳ מלומדין בהן שמעברין את השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל ועדיין לא הגיעו לירושלם׳׳ ששת ימים׳ מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו חילל את השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאלו קיים את השבתות׳׳ אלה מועדי יי׳ למעלה מדבר בעיבור שנה וכאן מדבר בקידוש החדש׳׳ בין הערבים׳ משש שעות ולמעלה׳׳ פסח ליי׳ הקרבת קרבן ששמו פסח׳׳ והקרבתם אשה ליי׳ הם המוספין האמורין בפרשת פנחס׳׳ ולמה נאמרו כאן לומר לך שאין המוספין מעכבין זה את זה׳׳ והקרבתם אשה ליי׳ מכל מקום אם אין פרים הבא אילים ואם אין פרים ואילים הבא כבשים׳׳ שבעת ימים׳ כל מקום שנאמר

שבעה

יומין פטירא תיכלון׃ ופי אליום אלכאמס עשר מנה חג אלפטיר ללה סבעה איאם כלו פטירא׃
ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ ביומא קדמאה מערע
קדיש יהי לכון כל עבידת פלחן לא תעבדון׃ ופי אליום אלאול אסס מקדס יכון לכם כל
צנאעה מכסב לא תצנעו׃ והקרבתם אשה ליהוה שבעת ימים ביום השביעי מקרא
קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ ותקרבון קרבנא קדם יי שבעה יומין ביומא שביעאה מערע
קדיש כל עבידת פלחן לא תעבדון׃ בל תקרבו קרבאן ללה פי הדה אלסבעה איאם ופי
אליום אלסאבע אסס מקדס כל צנעה מכסב לא תצנעו׃ פ״

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ אשר
אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן׃ מליל עם
בני ישראל ותימר להון ארי תיעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותחצדון ית חצדה ותיתון ית עומר
ריש חצדכון לות כהנא׃ מר בני אסר וקל להם אדי דכלתם אלי אלבלד אלדי אנא מעטיכם
פאחצדו מן זרעהא ואיתו בגמר אול חצאדכם אלי אלאמאם׃ והניף את העמר לפני
יהוה לרצנכם ממחרת השבת יניפנו הכהן׃ ויריס ית עומרא קדם יי לרעוא לכון מבתר
יומא טבא ירימניה כהנא׃ פיחרכה אלאמאם בין ידי אללה עלי מא ירתצא מנכם ויכון תחריכה
לה פי גד אלעטלה׃ ועשיתם ביום הניפכם את העמר כבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה׃
ותעבדון ביום ארמותכון ית עומרא אמר שלים בר שתיה לעלתא קדם יי וקרבו פי יום תחריככם
לה חמלא אבן סנתה צחיחא צעידה ללה׃ ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה בשמן אשה
ליהוה ריח ניחח ונסכה יין רביעת ההין׃ ומנחתיה תרין עסרונין סלתא דפילא במשח ונסכו ק
קרבנא קדם יי לאתקבלא ברעוא ונסכיה חמרא רבעות הינא׃ ומעה הדייה מן אלבר עשרין
סמד מלתות בדהן קרבאן מקבול מרצי ללה ומזאגה מן אלכמר רבע קסט׃ ולחם וקלי
וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חקת עולם לדרתיכם
בכל משבתיכם׃ ולחים וקלי ופירוכן לא תיכלון עד כרן יומא הדין עד איתואיכון ית
קרבנא דאלהכון קים עלם לדריכון בכל מותבניכון׃ וכבזא וסויקא ופריכא לא תאכלו
אלי דאת דלך אליום אלי אן תאתו בקרבאן רבכם רסם אלדהר עלי ממר אגיאלכם פי גמיע מ

שבעת עם דבר הוא שבוע שלימים עט״נת בלעז וכן כל לשון שמנה ששת חמשת שלשה״ מלאכת עבדה׳ אפי׳ מלאכות החשובות
לכם עבודה וצורך ש״ש חסרון כ״ס בבטלה שלהן בגון דבר האבד כך קבלתי מהורת כהכים דקתני יכול אף חולו של מועד כן יהא אסור
במלאכת עבודה (שהרי כתוב אלה מועדי ה׳ מקראי קדש ובראשון ובשביעי אינו צריך שהרי כה׳ כהן שבתון הא וביום השביעי עצרת השביעי והששי
עצור בכל מלאכה) ראשית קצירכם׳ שתהא ראשונה לקציר״ עומר׳ עשירית האיפה כך היתה שמה כמו וימדו בעומר״ והניף
כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד׳ מוליך ומביא לעצור רוחות רעות׳ מעלה ומוריד לעצור טללים רעים״ לרצונכם׳ אם
הקריבו כמשפטו זה יהיה לרצון לכם״ ממחרת השבת׳ ממחרת יו״ט הראשון של פסח שאם תאמר שבת בראשית אי אתה יודע
איזוהי״ ועשיתם כבש׳ חובה לעומר הוא בא״ ומנחתו מנחת נסכיו״ שני עשרונים׳ כפולה היתה״ ונסכו יין רביעת ההין׳ אע״פ שמנחתו
כפולה אין נסכיו כפולין״ קלי׳ קמח עשוי מכרמל שמייבשין אותו בתנור״ כרמל׳ הן קליות גרנ״לש״ בכל מושבותיכם׳ נחלקו בו
חכמי ישראל יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ ויש אומרין לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה
משכבשו וחלקו״ ממחרת השבת׳ ממחרת יום טוב״ תמימות תהיינה׳ מלמד שמתחיל ומונה מבערב שאם לא כן אין תמימות״
השבת השביעית׳ כתרגומו שבועתא שביעיתא״ עד ממחרת השבת השביעית תספרו׳ ולא עד בכלל והן ארבעים ותשעה יומים״

מסאכנכם׃ וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר
התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה׃ ותמנון לכון מבתר יומא טבא מיום איתאיכון
ית עמרא דארמותא שבע שבוען שלמן יהוין׃ ואחצו לכם מן גד עטלה מן יום גיתכם
בג׳מר אתחריך סבעה אסאביע תאמה תלון׃ עד ממחרת השבת השביעת תספרו
חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה׃ עד מבתר שבועתא שביעיתא תמנון חמשין
יומין ותקרבון מנחתא חדתא קדם יי׃ אי גד אסבוע אסאבע פיציר גמלה מא תחצונה
כמסין יומא וקרבו קרבאנא גדידא ללה׃ ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתים שני
עשרנים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים ליהוה׃ ממותבניכון תיתון לחים ארמותא
תרתין גריצן תרין עסרונין סלתא יהוין חמיע יתאפין בכורין קדם יי׃ אן תאתו מן מסאכנכם
כבז אתחריך רגיפין מן עשרין סמד יכונאן כמירא יכבזאן המא בכור ללה׃ והקרבתם על
הלחם שבעת כבשים תמימם בני שנה ופר בן בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה ליהוה
ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחח ליהוה׃ ותקרבון על לחמא שבעה אמרין שלמין בני
שנא ותור בר תורי חד ודכרין תרין יהון עלתא קדם יי ומנחתהון ונסכיהון קרבן דמתקבל
ברעוא קדם יי׃ וקרבו מע ארגיפין סבעה חמלאן צחאחא בני סנה ותורא ואחדא מן אבקר
וכבשין יכונאן צעידה ללה וברהמא ומזאגהמא קרבאן מקבול מרצי ללה׃ ועשיתם
שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים׃ ותעבדון צפיר בר
עזין חד לחטתא ותרין אמרין בני שנא לנכסת קדשיא׃ וקרבו איצא עתודא מן אל
מאעז לאדכוה וחמלין אבני סנה לדבח אסלאמה׃ והניף הכהן אתם על לחם הבכרים
תנופה לפני יהוה על שני כבשים קדש יהיו ליהוה לכהן׃ ויריס כהנא יתהון על לחמא
דבכוריא ארמא קדם יי על תרין אמרין קדשא יהון קדם יי לכהנא׃ פיחרך מא יגב מנה אל
אמאם מע רגיפי אבכור תחריכא בין ידי אלה עלי אחמלין ואתכון קדסא ללה ותרגע
אלי אלאמאם׃ וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו
חקת עולם בכל מושבתיכם לדרתיכם׃ ותערעון בכרן יומא הדין מערע קדיש יהי לכון
כל עבידת פלחן לא תעבדון קים עלם בכל מותבניכון לדריכון׃ ואסמו דארת דאך

חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליי׳ ביום החמשים תקריבוה ואומר אני זהו מדרשו׳ אבל פשוטו עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום
חמשים תספרו ומקרא מסורס הוא׳ מנחה חדשה׳ היא המנחה הראשונה שהובאה מן החדש ואם הקשה והלא הקרבו מנחת העומר אינה כשאר כל
המנחות שהיא באה מן השעורים׳ ממושבותיכם׳ ולא מחוצה לארץ׳ לחם תנופה׳ לחם תרומה המורם לשם גבוה וזו היא המנחה החדשה
האמורה למעלה׳ בכורים׳ ראשונה לכל המנחות אף למנחת קנאות הבאה מן השעורים לא יקרב מן החדש קודם לשתי הלחם׳ על הלחם
בגלל הלחם חובה ללחם׳ ומנחתם ונסכיהם׳ כמשפט מנחה ונסכים המפורשים בכל בהמה בפרשת נסכים ג׳ עשרונים לפר ושני עשרונים
לאיל ועשרון לכבש זו היא המנחה והנסכים חצי ההין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש׳ ועשיתם שעיר עזים׳ יכול שבעה
כבשים ושעיר האמורין כאן הם שבעה כבשים ושעיר האמורים בחומש הפקודים׳ כשאתה מגיע אצל פרים ואילים אינם הם׳ אמור מעתה
אלו לעצמן ואלו לעצמן אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספין׳ והניף הכהן אותם תנופה מלמד שטעונין תנופה חיים׳ יכול כולם ת״ל
על שני כבשים׳ קדש יהיו׳ לפי ששלמי יחיד קדשים קלים הוזקק לומר בשלמי צבור שהן קדש קדשים׳ ובקצרכם׳ חזר ושנה לעבור
עליהם בשני לאוין אמר ר׳ אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים
מכאן ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי מעלין עליו כאלו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו וכל שאינו נותנם
כראוי

יום אסמא מקרסא יכון לכם וכל צנאעה מכסב לא תצנעו רסם דהר פי גמיע מסאכנכם
עלי מר אגיאלכם׃ ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא
תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם׃ ובמחצדכון ית חצדא דארעכון לא תשיצי פאתא
דחקלך בחצדך. ולקטא דחצדך לא תלקיט. לעניי ולגיורי תשבוק יתהון אנא יי אלהכון׃ ואדא
חצדתם זרע ריאצכם פלא תסתקצי טרה׳ ציעתך פי חצאדך ונתיר זרעך פלא תלקטה בל לל
צעיף ולגריב אתרכהמא אנא אללה רבכם אגאזיכם כירא׃ פ״

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל לאמר בחדש השביעי באחד לחדש
יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קדש׃ מליל עם בני ישראל למימר. בירחא
שביעאה בחד לירחא יהי לכון ניחא דכרן יבבא מערע קדיש׃ מר בני אסראיל וקל להם
פי אליום אלאול מן אלשהר אלסאבע יכון לכם עטלה ותבויק גלבה ואסמא מקרסא׃ כל
מלאכת עבדה לא תעשו והקרבתם אשה ליהוה׃ כל עבידת פלחן לא תעבדון ותקרבון
קרבנא קדם יי׃ כל צנאעה מכסב לא תצנעו וקרבו קרבאנא ללה׃

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ אך בעשור לחדש השביעי הזה יום
הכפרים הוא מקרא קדש יהיה לכם ועניתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליהוה׃
ברם בעסרא לירחא שביעאה הדין יומא דכפוריא הוא מערע קדיש יהי לכון ותענון ית
נפשתכון ותקרבון קרבנא קדם יי׃ אמא פי אלעאשר מן הדא אלשהר אלסאבע פהו יום אלגפראן
אסם מקדס יכון לכם אגיעו פיה אנפסכם וקרבו קרבאנא זאידא ללה׃ וכל מלאכה
לא תעשו בעצם היום הזה כי יום כפרים הוא לכפר עליכם לפני יהוה אלהיכם׃ וכל
עבידא לא תעבדון בכרן יומא הדין ארי יומא דכפוריא הוא לכפרא עליכון קדם יי אלהכון׃
וכל עמל לא תעמלו פי דאת הדא אליום לאנה יום אלגפראן לכם יסתגפר פיה ענכם בין
ידי אללה רבכם׃ כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה׃ ארי
כל אנש דלא יתעני בכרן יומא הדין וישתיצי מעמיה׃ וכל אנסאן בשג לם יצום פי
דאת הדא אליום ינקטע מן קומה׃ וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה
והאבדתי את הנפש ההוא מקרב עמה׃ וכל אנש די יעביד כל עבידא בכרן יומא
הדין ואוביד ית אנשא ההוא מגו עמיה׃ וכל אנסאן יעמל שיא מן אלעמל פי דאת

כראוי מעלין עליו כאלו בנה בית המקדש והקריב קרבנותיו בתוכו״ לעני ולגר תעזוב. הנח לפניהם והם ילקטו ואין לך לסייע אחד מהם״ אני יי׳ אלהיכם. נאמן לשלם שכר״ זכרון תרועה. זכרון פסוקי זכרונות ופסוקי שופרות לזכור לכם עקידת יצחק שקרב תחתיו איל״ והקרבתם אשה. המוספין האמורין בחומש הפקודים״ אך. כל אכין ורקין שבתורה מיעוטין. מכפר הוא לשבים ואינו מכפר על שאינן שבין״ והאבדתי וגו׳. לפי שהוא אומר כרת בכל מקום ואיני יודע מהו. כשהוא אומר והאבדתי לימד על הכרת שאינו אלא אבדן״ וכל מלאכה וגו׳ לעבור עליו בלאוין הרבה או להזהיר על מלאכת לילה כמלאכת יום״ מקרא קדש. קדשהו בכסות נקייה ובתפלה״ ובשאר ימים טובים במאכל ובמשתה ובכסות נקייה ובתפלה״ עצרת היא. עצרתי אתכם אצלי כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים כיון שהגיע זמנן ליפטר אמר להם בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פרידתכם״

הדא ליום אביד דאך לאנסאן מן בין קומה׃ כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדרתיכם
בכל משבתיכם׃ כל עבידא לא תעבדון קים עלם לדריכון בכל מותבניכון׃ כדאך
שיא מן לאעמאל לא תעמלו רסם דהר לאגיאלכם פי גמיע מסאכנכם׃ שבת שבתון
הוא לכם ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם׃
שבא שבתא הוא לכון ותענון ית נפשתכון בתשעה לירחא ברמשא מרמשא עד
רמשא תנוחון ניחכון׃ עטלה הי סבת לכם ואגיעו אנפסכם מן עשייה לתאסע פי לשהר
לסאבע לי לעשא לתאני תעטלו עטלכם׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל לאמר בחמשה עשר יום לחדש
השביעי הזה חג הסכות שבעת ימים ליהוה׃ מליל עם בני ישראל למימר בחמישת
עסרא יומא לירחא שביעאה הדין חגא דמטליא שבעה יומין קדם יי׃ מר בני אסר וקל
להם מן ליום לכאמס עשר מן הדא לשהר לסאבע חג למצאל סבעה איאם ללה׃ ביום
הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ ביומא קדמאה מערע קדיש כל
עבידת פלחן לא תעבדון׃ פי ליום לאול אסם מקדס כל צנעה מכסב לא תצנעו׃ ע׳
שבעת ימים תקריבו אשה ליהוה ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם
אשה ליהוה עצרת הוא כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ שבעה יומין תקרבון קרבנא
קדם יי׃ ביומא תמינאה מערע קדיש יהי לכון ותקרבון קרבנא קדם יי כנישין תהון כל
עבידת פלחן לא תעבדון׃ ופי הדה לסבעה איאם תקרבו קרבאנא זאידא ללה ופי
ליום לתאמן אסם מקדס יכון לכם ואמכתו פי קדסה וכל צנעה מכסב לא תצנעו׃
אלה מועדי יהוה אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה ליהוה עלה ומנחה
זבח ונסכים דבר יום ביומו׃ אלין מועדיא דיי דתערעון יתהון מערעי קדיש לקרבא
קרבנא קדם יי עלתא ומנחתא נכסת קדשין ונסוכין פתגם יום ביומיה׃ הדה הי אעיאד
ללה לתי יגב אן תסמוהא מאסמא לאצה ותקרבון פיהא קרבאנא זאידא ללה מן
צעידה וברּ ודבח ומזאג ואגב כל יום ביומה׃ מלבד שבתת יהוה ומלבד מתנותיכם
ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו ליהוה׃ בר משביא דיי ובר
ממתנתכון ובר מכל נדריכון ובר מכל נדבתכון דתתנון קדם יי׃ מא כלא סבות ללה

כל מלאכת עבודה׳ אפילו מלאכה שהיא עבודה לכם לא תעשו שאם לא תעשוה יש חסרון כיס בדבר׳ לא תעשו יכול אף חולו של
מועד יהא אסור במלאכת עבודה׳ ת״ל היא׳ עולה ומנחה׳ מנחת נסכים הקריבה עם העולה׳ דבר יום ביומו׳ חוק הקצוב בחומש
הפקודים׳ דבר יום ביומו׳ הא אם עבר יומו בטל קרבנו׳ אך בחמשה עשר יום החגו׳ קרבן שלמים לחגיגה יכול תדחה את השבת
ת״ל אך׳ הואיל ויש לה תשלומין כל שבעה׳ באספכם את תבואת הארץ׳ שיהא חדש שביעי זה בא בזמן אסיפה מכאן שנצטוו לעבר
את השנים שאם אין העיבור פעמים שהוא בא באמצע הקיץ או בחורף׳ תחוגו׳ שלמי חגיגה׳ שבעת ימים׳ אם לא הביא בזה
יביא בזה׳ יכול יהא מביא כל שבעה׳ ת״ל ותחגותם אותו יום אחד במשמע ולא יותר ולמה נאמר שבעה להשלומין׳ פרי עץ
הדר׳ עץ שטעם עצו ופריו שוה׳ הדר׳ הדר באילנו משנה לשנה וזהו אתרוג׳ כפת תמרים׳ חסר וי״ו לימד שאינה אלא אחת׳

וענף

ומא כלא עטאיאכם ונדורכם ותברעכם אלתי תגעלונהא ללה׃ אך בחמשה עשר יום
לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יהוה שבעת ימים ביום
הראשון שבתון וביום השמיני שבתון׃ ברם בחמשת עסרא יומא לירחא שביעאה
במכנשכון ית עללתא דארעא תיחגון ית חגא קדם יי שבעה יומין ביומא קדמאה ניחא
וביומא תמינאה ניחא׃ אמא פי יום אלכאמס עשר מן אלשהר אלסאבע פאדא גמעתם
גלה אלארץ פתחגו חג ללה סבעה איאם פי אליום עטלה ופי אליום אלתאמן עטלה׃ ולקחתם
לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם
לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים׃ ותסבון לכון ביומא קדמאה פירי אילנא אתרוגין
לולבין והדסין וערבין דנחל ותחדון קדם יי אלהכון שבעה יומין׃ וכדו לכם פי אליום אלאול
מן תמר אלאשגאר אלאתרנג ומן לב אלנכל ומן אגצאן עוד אלאס עלי צנעה אלצפר ומן
גרב אלואד ואפרחו בה בין ידי אללה רבכם סבעה איאם׃ וחגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים
בשנה חקת עולם לדרתיכם בחדש השביעי תחגו אתו׃ ותחגון יתיה חגא קדם יי שבעה יומין
בשתא קים עלם לדריכון בירחא שביעאה תיחגון יתיה׃ וחגו דאך חג ללה סבעה איאם
פי אלסנה כדאך רסם אלדהר עלי מר אגיאלכם פי אלשהר אלסאבע תחגונה׃ בסכת תשבו
שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת׃ במטליא תתבון שבעה יומין כל יציביא
בישראל יתבון במטליא׃ ואגלסו פי אלמטאל סבעה איאם לאמרי וכל צריח מן אל אסר׳
יגלסו פי אלמטאל׃ למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם
מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם׃ בדיל דידעון דריכון ארי במטלת ענני אותיבית ית
בני ישראל באפקותי יתהון מארעא דמצרים אנא יי אלהכון׃ לכי יעלם אגיאלכם אני אללה
אלדי אגלסת בני אסר׳ פי אלצלאל מן גמאמי חין אכרגתהם מן בלד מצר אנא אללה רבכם
צאדק אלועד׃ וידבר משה את מעדי יהוה אל בני ישראל׃ ומליל משה ית סדר מועדיא
דיי ואלפנון לבני ישראל׃ פכאטב מוסי באעיאד אללה בני אסר׳׃ פ׳
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור
להעלת נר תמיד׃ פקיד ית בני ישראל ויסבון לך משח זיתא דכיא כתישא לאנהרא לאדלקא
בוציניא תדירא׃ אומר בני אסר׳ אן יאתוך בדהן זית צאף מדקוק לאצאה לתסרג בה אלסרג דאימא׃

וענף עץ עבות. שענפיו קלועים כעבותות וכחבלים וזהו הדס שעשוי כמין קליעה: האזרח. זה אזרח (להוציא את הנשים שלא לחייבן בסכה ...)
בישראל. לרבות את הגרים: כי בסכות הושבתי. ענני כבוד: צו את בני ישראל. זו פרשת מצות הנרות ופרשת ואתה תצוה
לא נאמרה אלא על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה וכן משמעו ואתה תצוה ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך:
שמן זית זך. שלשה שמנים יוצאים מן הזית הראשון קרוי זך והן מפורשות במנחות וכו': תמיד. מלילה ללילה כמו עולת תמיד
שאינה אלא מיום ליום: פרכת העדות. שלפני הארון שהוא קרוי עדות. ורבותינו דרשו על נר מערבי שהוא עדות לכל באי עולם
שהשכינה שורה בישראל שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים: יערוך אותו אהרן מערב עד בקר
יערוך אותו עריכה הראויה למדת כל הלילה ושיערו חכמים חצי לוג לכל נר ונר והן כדאי אף ללילי טבת הארוכים ומדה זו
הוקבעה להם: המנורה הטהורה. שהיא זהב טהור. ד"א על טהרה של מנורה שמטהרה ומדשנה תחלה מן האפר: ולקחת סלת:

מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן מערב עד בקר לפני יהוה תמיד חקת
עולם לדרתיכם: מברא לפרכתא דסהדותא במשכן זמנא יסדר יתיה אהרן מרמשא
עד צפרא קדם יי תדירא קים עלם לדריכון: כארג סגף אלשהאדה פי קבא אלמחצר ינצדה
הרון מן אלעשי אלי אלצבח בין ידי אללה דאימא רסם אלדהר עלי מר אגיאלכם: על המנרה הטהרה
יערך את הנרות לפני יהוה תמיד: על מנרתא דכיתא יסדר ית בוציניא קדם יי תדירא: עלא
אלמנארה אלטאהרה יצפהא בין ידי אללה דאימא:

ולקחת סלת ואפית אתה שתים עשרה חלות שני עשרנים יהיה החלה האחת: ותסב סלתא
ותיפי יתה תרתא עסרי גריצן תרין עסרונין תהי הויא גריצתא חדא: וכד סמדא ואכבזה
אתני עשר גרדקה ותכון כל גרדקה מן עשרין: ושמת אותם שתים מערכות שש
המערכת על השלחן הטהר לפני יהוה: ותשוי יתהון תרתין סדרין שית סדרא על פתורא
דכיא קדם יי: וציירהמא צפין סת כל צף עלי אלמאידה אלטאהרה בין ידי אללה: ונתת על
המערכת לבנה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליהוה: ותתין על סדרא לבונתא דכיתא
ותהי ללחים לאדכרא קרבנא קדם יי: ואגעל עלי כל צף לבאנא דכיא ויכון ען אלכבז
פיהא מקרבא ללה: ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה תמיד מאת בני ישראל
ברית עולם: ביומא דשבתא ביומא דשבתא יסדרניה קדם יי תדירא מן בני ישראל קים
עלם: ופי כל יום סבת יצפה בין ידי אללה דאימא מן בני אסר עהד אלדהר: והיתה לאהרן
ולבניו ואכלהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק עולם: ותהי לאהרן
ולבנוהי וייכלוניה באתר קדיש ארי קדש קדשין הוא ליה מקרבניא דיי קים עלם: תם ידפע
דלך להרון ובניה יאכלונה פי מוצע מקדס לאנהא מן כואץ אלאקראס מן קראבין אללה רסם
אלדהר: ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני
ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ונפק בר אתתא בת ישראל והוא בר
גבר מצרי בגו בני ישראל ואתנציאו במשריתא בר אתתא בת ישראל וגברא בר ישראל:
ולמא אקאם אבן אמראה אסראיליה והו אבן רגל מצרי פי מאבין בני אסר פתנאצו
פי אלעסכר הדא אבן אלאסראיליה ואלרגל אלאסראילי: ויקב בן האשה הישראלית את השם

זהו סדר מערכתו לחם הפנים" שש המערכת: שש חלות המערכה האחת" השלחן הטהור: של זהב טהור" ד"א על טהרו של שלחן שלא
יהיו הסניפין מגביהין את הלחם מעל גבי השלחן" ונתת על המערכת: על כל אחת משתי המערכות הי' שני בזיכי לבונה מלא קומץ לכל
אחת" והיתה: הלבונה שהיא ללחם לאזכרה שאין מן הלחם לגבוה כלום אלא הלבונה נקטרת כשמסלקין אותו בכל שבת ושבת והיא
לזכרון ללחם שעל ידה הוא נזכר למעלה כקומץ שהוא אזכרה למנחה" והיתה: המנחה הזאת שכל דבר הבא מן המנחה ככלל מנחה
הוא" ואכלוהו: מוסב על הלחם שהוא לשון זכר" ויצא בן אשה ישראלית: מהיכן יצא ר' לוי אומר מעולמו יצא' ר' ברכיה אומר מפרשה
של מעלה יצא לגלג ואמר ביום השבת יערכנו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננה של תשעה ימים בתמיהה"
ומתניתא אמרה מבית דינו של משה יצא מחוייב בא ליטע אהלו בתוך מחנה דן אמרו לו מה טיבך לכאן אמר להם מבני דן אני אמרו
לו איש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב: נכנס לבית דינו של משה ויצא מחוייב עמד וגדף" בן איש מצרי: הוא המצרי שהרג
משה" בתוך בני ישראל: מלמד שנתגייר" וינצו במחנה: על עסקי מחנה" ואיש הישראלי: זה שכנגדו שמיחה בו מליטע אהלו" ויקוב:
כתרגו' ופריש שנקב שם המיוחד וגידף והוא שם המפורש ששמע מסיני" ושם אמו שלומית בת דברי שבחן של ישראל שפרסמה הכתוב

לגו

ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן׃ ופריש בר אתתא בת
ישראל ית שמא וארגיז ואיתיאו יתיה לות משה ושום אמיה שלומית בת דברי לשבטא דדן׃
פסב אבן אלאסראיליה אלאסם ושתמה פאתו בה אלי מוסי וכאן אסם אמה שלומית אבנה דברי מן
סבט דן׃ ויניחהו במשמר לפרש להם על פי יהוה׃ ואסרוהי בבית מטרא עד דיתפרש להון על
גזירת מימרא דיי׃ פוצ'עוה פי אלחבס ליבין להם אמרה ען קול אללה׃ פ׳׳
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את
ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה׃ אפיק ית דארגיז למברא למשריתא ויסמכון כל
דשמעו ית ידיהון על רישיה ויירגמון יתיה כל כנשתא׃ אכ'רג אלשאתם אלי כ'ארג ט׳
עסכר ויסנד כל מן סמעה אידיהם עלי ראסה וירגמוה גמיע אהל אלמחצ'ר׃ ואל בני
ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו׃ ועם בני ישראל תמליל
למימר גבר גבר ארי ירגיז קדם אלהיה ויקביל חוביה׃ ומר בני אסר וקל להם אי אנסאן
שתם רבה פקד חמל וזרה׃ ונקב שם יהוה מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה כגר כאזרח
בנקבו שם יומת׃ ודיפריש שמא דיי אתקטלא יתקטיל מרגם ירגמון ביה כל כנשתא
גיורא כיציבא בפרשותיה שמא יתקטיל׃ ומן סבה כד'אך פליקתל קתלא כאן ורגמה
גמיע אהל אלמחצ'ר רגמא׃ אלגריב ואלצריח קוא איהמא סב אלאסם פליקתל׃ ואיש כי יכה
כל נפש אדם מות יומת׃ וגבר ארי יקטול כל נפשא דאנשא אתקטלא יתקטיל׃ וכד'אך
אי אנסאן קתל נפסא פליקתל קתלא׃ ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש׃
ודיקטול נפש בעירא ישלמנה נפשא חלף נפשא׃ ומן קתל שיא מן אלבהאים פליסלם
ראסא בדל ראס׃ ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו׃ וגבר ארי יתין
מומא בחבריה כמא דעבד כין יתעביד ליה׃ ומן געל עיבא פי צאחבה פליצנע בה
כמא צנע׃ שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן
בו׃ תברא חלף תברא עינא חלף עינא שנא חלף שנא כמא דיהב מומא באנשא כין
יתיהיב ביה׃ אלכסר בדל אלכסר ואלעין בדלהא ואלסן בדלהא כמי יגעל עיבא פי אנסאן
כד'אך יגעל פיה׃ ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת׃ ודיקטול בעירא ישלמנה

לו לומר שהיא לבדה היתה זונה׳׳ שלומית ׳דהות פטפטה שלם עלך שלם עליכון מפטפטת בדבריה מושלת בשלום הכל׳׳ בת דברי למטה
דן׳ מגיד שהרשע גורם גנאי לו גנאי לאביו גנאי לשבטו׳׳ כיוצא בו אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו׳׳
ויניחהו במשמר׳ לבדו ולא הניחו המקושש עמו ששניהם היו בפרק אחד ויודעין היו שהמקושש במיתה אבל לא פורש להם
באיזו מיתה לכך נאמר כי לא פורש מה יעשה לו׳ אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם על פי יי׳ שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם
לאו׳׳ השומעים׳ אלו העדים׳׳ כל׳ לרבות את הדיינים׳׳ את ידיהם׳ אומרין לו דמך בראשך ואין אנו נענשים על מיתתך שאתה
גרמת לך׳ כל העדה׳ במעמד כל העדה מכאן ששלוחו של אדם כמותו׳׳ ונשא חטאו׳ בכרת כשאין התראה׳׳ ונוקב שם׳ אינו
חייב עד שיפרש את השם ולא המקלל בכינוי׳׳ ונוקב׳ לשון קללה כמו מה אקב׳׳ ואיש כי יכה וגו׳ לפי שנ׳ ומכה איש אין לי אלא
שהרג את האיש אשה וקטן מניין ת״ל כל נפש אדם׳׳ כן ינתן בו׳ פירשו רבותינו שאינו נתינת מום ממש אלא תשלומי ממון
שמין אותו כעבד לכך כתוב בו לשון נתינה דבר הנתון מיד ליד׳ ומכה בהמה ישלמנה׳ למעלה דיבר בהורג בהמה וכאן דיבר
במוכה בה חבורה׳׳ ומכה אדם יומת׳ אפילו לא הרגו אלא עשה בו חבורה שלא נאמר כאן נפש ובמכה אביו ואמו דיבר הכתוב
להקישו למכה בהמה מה מכה בהמה מחיים אף מכה אביו מחיים פרט למכהו לאחר מיתה׳ לפי שמצינו שהמקלל לאחר

ודיקטול אנשא יתקטיל׃ ומן צרב בהימה פליגרם ומן צרב אנסאנא ומאת פליקתל׃
משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני יהוה אלהיכם׃ דינא חד יהי לכון גיורא
כיציבא יהי ארי אנא יי אלהכון׃ וליכון לכם חכמא ואחדא יסאוי פיה אלדכיל ואלצריח
לאני אללה רבכם אלואחד׃ וידבר משה אל בני ישראל ויוציאו את המקלל אל מחוץ
למחנה וירגמו אתו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה יהוה את משה׃ ומליל משה עם
בני ישראל ואפיקו ית דארגיז למברא למשריתא ורגמו יתיה אבנא ובני ישראל עבדו
כמא דפקיד יי ית משה׃ וכלם מוסי בני אסר׳ ואכרגו אלשאתם כארג אלעסכר
ורגמוה באלחגארה חתי מאת וצנעו פיה בני אסר׳ מא׳ר מא נזל עליהם כמא אמר אללה מוסי׃

פ׳ קכ״ד פסוקים סימן מעדי גדד פ׳

וידבר יהוה אל משה בהר סיני לאמר׃ ומליל יי עם משה בטורא דסיני למימר׃ ת׳ם כלם
אללה מוסי פי טור סיני תכלימא׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ
אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה׃ מליל עם בני ישר׳ ותימר להון ארי תיעלון
לאר׳ דאנא יהיב לכון ותשמיט ארעא שמטתא קדם יי׃ מר בני אסר וקל להם אדי דכלתם
אלבלד אלדי אנא מעטיכם פעטלו אלארץ עטלה ללה׃ שש שנים תזרע שדך ושש שנים
תזמר כרמך ואספת את תבואתה׃ שית שנין תזרע חקלך ושית שנין תכסח כרמך
ותכנוש ית עללתה׃ אן תכון סת סנין תזרע ציעתך וסת סנין תלפק כרמך ותגמע גלתהא׃
ובשנה השביעת שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר׃
ובשתא שביעתא ניח שמטתא יהי לארעא דתשמיט קדם יי חקלך לא תזרע וכרמך לא תכסח׃
ופי אלסנה אלסאבעה עטלה הי סבת ללה לא תזרע ציעתך ולא תלפק כרמך׃ את ספיח קצירך
לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ׃ ית כתי חצדך לא תחצוד
וית ענבי שבקך לא תקטוף שנת שמטתא יהי לארעא׃ וכלף זרעך לא תחצדה
ואפראד מן ענבך לא תקטפה לאנהא סנה עטלה לארץ׃ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה

מיתה חייב הוצרך לומר במכה שפטור ומה בבהמה בחבלה שאם אין חבלה אין תשלומין אף מכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בו חבורה׳׳ אני יי אלהיכם׳ אלהי כולכם אני כשם שאני מייחד שמי עליכם כך אני מייחדו על הגרים׳׳ ובני ישראל עשו׳ כל המצוה האמורה בסקילה במקום אחר דחייה רגימה ותלייה׳׳ הפלת׳ כ׳ אמור בס״ד׳׳

וידבר יי אל משה בהר סיני׳ מה ענין שמטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני אלא מה שמטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני אף כל המצות נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני כך שנויה בת״כ׳׳ ונראה לי שכך פ׳ פירושה לפי שלא מצינו שמטת קרקעות שנשנית בערבות מואב במשנה תורה למדנו שכללותיה ופרטותיה כולן נאמרו מסיני ובא הכת׳ ולימד כאן על כל דיבור שנדבר למשה שמסיני היו כולן כללותיהן ודקדוקיהן וחזרו ושנאום בערבות מואב׳׳ שבת ליי׳ לשם יי׳ כשם שנ׳ בשבת בראשית׳׳ יהיה לארץ׳ לשדות ולכרמים׳׳ לא תזמור׳ שקוצצין זמורותיה ותרגומו לא תכסח ודומה לו קוצים כסוחים׳ שרופה באש כסוחה׳׳ את ספיח קצירך׳ אפילו לא זרעתה והיא צמחה מן הזרע שנפל בה בעת הקציר הוא קרוי ספיח׳׳ לא תקצור׳ להיות מחזיק בו כשאר קציר אלא הפקר יהיה לכל׳׳ נזירך׳ שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם׳׳ לא תבצור׳ אותם אינך בוצר אלא מן המופקר׳׳ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה׳ אעפ״י שאסרתים עליך לא באכילה ולא בהנאה אסרתים אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית אלא הכל יהו שוים בה אתה ושכירך ותושבך׳׳ שבת הארץ לכם לאכלה׳ מן השבות אתה אוכל ואי אתה אוכל מן השמור׳׳ לך ולעבדך ולאמתך׳ לפי שנ׳ ואכלו אביוני עמך יכול יהיו אסורים באכילה לעשירים׳ ת״ל לך ולעבדך ולאמתך הרי בעלים ועבדים ושפחות אמורין כאן׳׳ ולשכירך ולתושבך וגו׳ אף הגויים׳׳ ולבהמתך ולחיה׳ אם חיה אוכלת בהמה לא כל שכן שמזונותיה עליך מה ת״ל ולבהמתך הקיש בהמה לחיה כל זמן

שחיה

ז׳

לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך׃ ותהי שמטת ארעא לכון למיכל׃
לך ולעבדך ולאמתך ולאגירך ולתותבך דדירין עמך׃ ויכון מא ינבת מן אלארץ מעטלה לכם
מאכלא לך ולעבדך ואמתך ואגירך וציפך אלמקימין מעך׃ ולבהמתך ולחיה אשר בארצך
תהיה כל תבואתה לאכל׃ ולבעירך ולחיתא דבארעך תהי כל עללתה למיכל׃ ולבהאימך
ואלוחש אלדי פי ארצך תכון גמיע גלתהא מאכלא׃ וספרת לך
שבע שבתת שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתת השנים תשע
וארבעים שנה׃ ותמני לך שבע שמטין דשנין שבע שנין שבע זמנין ויהון לך יומי
שבע שמטין דשנין ארבעין ותשע שנין׃ תם אחץ סבע סנין עטלה ודלך אלסבע סנין
סבע מראר פיציר גמלה׳ דלך תסעה וארבעין סנה׃ והעברת שופר תרועה בחדש
ג חסר כתיב׳ השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם׃ ותעבר שופר יבבא
בירחא שביעאה בעשרא לירחא ביומא דכפוריא תעברון שופרא בכל ארעכון׃ ואצרב
בבוק מגלב פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע והו יום אלגפראן אצרבו פיה באלבוק פי
גמיע בלדכם׃ וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה
יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשבו׃ ותקדשון ית
שנת חמשין שנין ותקרון חירותא בארעא לכל יתבהא יובילא היא תהי לכון ותתובון
גבר לאחסנתיה וגבר לזרעיתיה תתובון׃ וקדסו הדה סנה אלכמסין ונאדו בעתק פי אלבלד
לגמיע אהלהא פתכון לכם אטלאקא ירגע פיהא כל אמר אלי עשירתה ואלי חוזה׃ יובל
הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את
נזריה׃ יובילא היא שנת חמשין שנין תהי לכון לא תזרעון ולא תחצדון ית כתהא ולא
תקטפון ית שבקהא׃ ומן שרוט הדה סנה אלכמסין הי סנה אלאטלאק אן לא תזרעו פיהא
ולא תחצדו כלפהא ולא תקטפו פראדהא׃ כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו
את תבואתה׃ ארי יובילא היא קדשא תהי לכון מן חקלא תיכלון ית עללתה׃ לאנהא

שחיה אוכלת מן השדה האכל לבהמתך מן הבית׳ כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית׃ שבע שבתות שנים שמטות שנים יכול יעשה שבע
שנים רצופות שמטה ויעשה יובל אחריהם ת״ל שבע שנים שבע פעמים הוי אומר כל שמטה ושמטה בזמנה׃ והיו לך ימי שבע שבתות וגו׳ מגיד
לך שאע״פ שלא עשית שמטות עשה יובל לסוף מ״ט שנה ופשוטו של מקרא יעלו לך חשבון שנות השמטה למספר מ״ט׃ והעברת לשון ויעבירו
קול במחנה לשון הכרזה׃ ביום הכפורים ממשמע שנ׳ ביום הכפורים איני יודע שהוא בעשור לחדש אם כן למה נאמר בעשור לחדש אלא
לומר לך תקיעת בעשור לחדש דוחה שבת בכל ארצכם ואין תקיעת ראש השנה דוחה שבת בכל ארצכם אלא בבית המקדש בלבד׃ וקדשתם
בכניסתה מקדשין אותה בב״ד ואומרין מקודשת השנה׃ וקראתם דרור לעבדים בין נרצע בין שלא נרצע כלו לו שש שנים משנמכר׃ אמר
ר׳ יהודה מהו לשון דרור כמדייר בי דיירא וכו׳ [illegible] בכל מקום שהוא רוצה ואינו ברשות אחרים׃ יובל היא שנה זו מובדלת משאר שנים
בנקיבת שם לה לבדה׳ ומה שמה׳ יובל שמה ע״ש תקיעת שופר של איל שנ׳ במשוך היובל׃ ושבתם איש אל אחוזתו שהשדות חוזרות
לבעליהן׃ ואיש אל משפחתו תשובו לרבות את הנרצע׃ יובל היא שנת החמשים שנה׳ ומה ת״ל׳ לפי שנ׳ וקדשתם כו׳ כתחילה בראש השנה
וכת״ב׃ את נזיריה את הענבים המשומרים אבל בוצר אתה מן המופקרים כשם שנ׳ בשביעית כך נאמר ביובל נמצאו שתי שנים
קדושות סמוכות זו לזו שנת מ״ט שמטה ושנת החמשים יובל׃ קדש תהיה לכם תופסת דמיה כהקדש יכול תצא היא לחולין ת״ל תהיה
בהוייתה תהא׃ מן השדה תאכלו ע״י השדה אתה אוכל מן הבית שאם כלה לחיה מן השדה אתה צריך לבער מן הבית כמו שנ׳ בשביעית כך
נאמר ביובל׃ תשובו איש אל אחוזתו והרי כבר נאמר ושבתם איש אל אחוזתו לרבות המוכר שדהו ועמד בנו וגאלה שחוזרת לאביו ביובל׃

כנה׳ אטלאק תכון לכם מקדסה ומן אלצחרא תאכלו גלתהא מבאחא: בשנת היובל
הזאת תשבו איש אל אחזתו: בשתא דיובילא הדא תתובון גבר לאחסנתיה: ופי הדה
סנה׳ אטלאק ירגע כל אמר אלי חוזה: וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך לב
אל תונו איש את אחיו: וארי תזבין זבינין לחברך. או תזבון מידא דחברך. לא תונון גבר
ית אחוהי: ואדי בעת ביעא לצאחבך או אבתעת מנה פלא יגבן כל ואחד אכיה: במספר
שנים אחר היובל תקנה מאת עמיתך במספר שני תבואת ימכר לך: במנין שניא
בתר יובילא תזבון מן חברך. במנין שני עללתא יזבין לך: באחצא סנין מן בעד אלאטלאק
תשתרי מן צאחבך ובאחצא גלתהא יביעך הו: לפי רב השנים תרבה מקנתו ולפי מעט
השנים תמעיט מקנתו כי מספר תבואת הוא מכר לך: לפום סגיות שניא תסגי זבינוהי:
ולפום זעירות שניא תזער זבינוהי ארי מנין עללתא הוא מזבין לך: פעלי קדר כתרת
אלסנין יגב אן תכתר לה אלתמן ועלי קדר קלתהא יגב אן תקלל לה דאך לאנה אנמא
יביעך גלה׳ מחצאה: ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך כי אני יהוה אלהיכם:
ולא תונון גבר ית חבריה ותדחל מאלהך ארי אנא יי אלהכון: ולא יגבן כל רגל צאחבה ולכת
רבך לאני אללה רבכם עז וגל: ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם
וישבתם על הארץ לבטח: ותעבדון ית קימי וית דיני תטרון ותעבדון יתהון. ותתבון
על ארעא לרחצן: פאעמלו ברסומי ואחכאמי ואחפצוהא ואסכנו אלבלד ואתקין בה: ונתנה [illegible]
הארץ פריה ואכלתם לשבע וישבתם לבטח עליה: ותתין ארעא אבה ותיכלון למסבע
ותתבון לרחצן עלה: ותכרג אלארץ תמרהא פתאכלוה הניא ותקימו בהא ואתקין:
וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעת הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו: וארי
תימרון מא ניכול בשתא שביעתא הא לא נזרע ולא נכנוש ית עללתנא: פאן קלתם
מא נאכל פי אלסנה אלסאבעה אד לא נזרע ולא נגמע גלתנא: וצויתי את ברכתי לכם
בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים: ואפקיד ית ברכתי לכון בשתא שתיתאה

וכי תמכרו וגו׳ לפי פשוטו כמשמעו ועוד יש דרשה אחרה מנין כשאתה מוכר מכור לישראל חבירך וכי תמכרו ממכר לעמיתך מכור ומניין שאם באת לקנות קנה מישראל חבירך ת״ל או קנה מיד עמיתך קנה (...). אל תונו זו אונאת ממון: במספר שנים אחר היובל תקנה זהו פשוטו ליישב המקרא על אופנו על האונאה בא להזהיר כשתמכור או תקנה קרקע דעו כמה שנים יש עד היובל ולפי השנים והתבואות השדה שהיא ראויה לעשות ימכור המוכר ויקנה הקונה שהרי סופו להחזירה לו בשנת היובל ואם יש שנים מועטות וזה מוכרה בדמים יקרים הרי נתאנה לוקח ואם יש שנים מרובות ואכל ממנה תבואות הרבה הרי נתאנה מוכר לפיכך צריך לקנותה לפי הזמן וזהו שנ׳ במספר שני תבואות ימכר לך לפי מנין שני התבואות שתהא עומדת ביד הלוקח תמכור לו: ורבותינו דרשו מכאן שהמוכר שדהו אינו רשאי לגאול פחות משתי שנים שתעמוד שתי שנים ביד הלוקח מיום ליום ואפי׳ יש שלש תבואות בחוץ שתי שנים כגון שמכרה לו בקמותיה. ושני אינו יוצא מידי פשוטו. כלומר מספר שנים של תבואות ולא של שדפון ומיעוט שנים שתים: תרבה מקנתו תמכרנה ביוקר: תמעיט מקנתו תמעיט בדמיה: ולא תונו איש את עמיתו כאן הזהיר על אונאת דברים שלא יקניט אדם את חבירו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ. ואם תאמר מי יודע אם נתכוונתי לרעה לכך נאמר ויראת מאלהיך היודע מחשבות הוא כל דבר המסור ללב שאין מכיר בו אלא מי שהמחשבה בלבו נאמר בו ויראת מאלהיך: וישבתם על הארץ לבטח שבעון שמטה ישראל גולין שנ׳ אז תרצה הארץ את שבתותיה והרצת את שבתותיה ושבעים שנה של גלות בבל כנגד שבעים שמטות שביטלו היו: ונתנה הארץ פריה וגו׳ וישבתם לבטח עליה שלא תדאגו משנת בצורת: ואכלתם לשובע אף בתוך המעים תהא בו ברכה: ולא נאסף אל הבית: את תבואתנו כגון יין ופירות האילן וספיחין הבאים מאליהם: לשלש השנים:

ותכנוש ית עללתא. לתלת שנין: פאני אמר בברכתי לכם פי אלסנה אלסאדסה פתכפיכם
גלתהא תלאת סנין: וזרעתם את השנה השמינת ואכלתם מן התבואה ישן עד
השנה התשיעת עד בוא תבואתה תאכלו ישן: ותזרעון ית שתא תמינתא ותיכלון מן
עללתא עתיקא. עד שתא תשיעיתא. עד מיעל עללתה. תיכלון עתיקא: פתזרעון פי אל
סנה אלתאמנה ותאכלון מן גלתהא עתיקא ואלי אלסנה אלתאסעה אלי מגי גלתהא תאכלון
עתיקא: והארץ לא תמכר לצמתת כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי: וארעא לא
תזדבן לחלוטין. ארי דילי ארעא ארי דיירין ותותבין אתון קדמי: ואלארץ פלא תבאע
בתאתא לאנהא לי ואנמא אנתם סכאן ואציאף לי: ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו
לארץ: ובכל ארע אחסנתכון. פורקנא תתנון לארעא: ופי גמיע בלד חוזכם אגעלו ולאיה
לאלארץ: כי ימוך אחיך ומכר מאחזתו ובא גאלו הקרב אליו וגאל ד
את ממכר אחיו: ארי יתמסכן אחוך. ויזבין מאחסנתיה. וייתי פריקיה דקריב ליה. ויפרוק
ית זביני דאחוהי: ואדא תמאהן אכיך ובאע שיא מן חוזה פיאת ולייה אלאקרב אליה
ויתולא ביע אכיה: ואיש כי לא יהיה לו גאל והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו: וגבר ארי
לא יהי ליה פריק. ותדביק ידיה. וישכח כמסת פרקניה: ואי רגל לם יכון לה ולי פנאלת ידה
ואצאב כמקדאר פכאכה: וחשב את שני ממכרו והשיב את העדף לאיש אשר מכר
לו ושב לאחזתו: ויחשיב ית שני זבינוהי ויתיב ית מותרא. לגבר דזבין ליה. ויתוב לאחסנתיה:
פליחסב סני ביעה ויריד אלפאצל אלי אלרגל אלדי באעה לה ויעוד אלי חוזה: ואם לא מצאה ידו די
השיב לו והיה ממכרו ביד הקנה אתו עד שנת היובל ויצא ביבל ושב לאחזתו: ואם
לא אשכחת ידיה. כמסת דיתיב ליה. ויהי זבינוהי. ביד דזבן יתיה. עד שתא דיובילא. ויפוק
ביובילא. ויתוב לאחסנתיה: ואן לם תנל ידה מקדאר מא ירד לה פליבק ביעה פי יד
משתרי לה אלי סנה אלאטלאק ויכרג פיהא ויעוד אלי חוזה: ואיש ה
כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאלתו עד תם שנת ממכרו ימים תהיה גאלתו: וגבר

השנים: לקצת השישית מניסן ועד ראש השנה ולשביעית ולשמינית שיזרעו בשמינית במרחשון ויקצרו בניסן: עד השנה התשיעית: עד חג הסכות של תשיעית שהוא עת בוא תבואתה של שמינית לתוך הבית שכל ימות הקיץ היו בשדה בגרנות ובתשרי הוא עת האסיף לבית ופעמים שהיתה צריכה לעשות לד' שנים בששית שלפני השמטה השביעית שהן בטלין מעבודת קרקע שתי שנים השביעית והיובל ומקרא זה נאמר בשאר השמטות כולן: והארץ לא תמכר: ליתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל שלא יהא הלוקח כובשה: לצמיתות: לפסיקה למכירה פסוקה עולמית: כי לי הארץ: אל תרע עינך בה שאינה שלך: ובכל ארץ אחזתכם: לרבות בתים ועבד עברי ודבר זה מפורש בקידושין בפרק ראשון ולפי פשוטו סמך אותו לפרשה של אחריו שהמוכר אחוזתו רשאי לגאלה לאחר שתי שנים או הוא או קרובו ואין הלוקח יכול לעכב: כי ימוך אחיך ומכר: מלמד שאין אדם רשאי למכור שדהו אלא מחמת דוחק עוני: מאחוזתו: ולא כולה לימד דרך ארץ שישייר שדה לעצמו: וגאל את ממכר אחיו: ואין הלוקח יכול לעכב: ואיש כי לא יהיה לו גואל: וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים אלא גואל שיוכל לגאול ממכרו: וחשב את שני ממכרו: כמה שנים עד היובל כך וכך ובכמה מכרתי לך בכך וכך עתיד היית להחזיק אותה ביובל נמצאת קונה מספר התבואות כפי חשבון של כל שנה ושנה אכלת אותה ג' שנים או ד' הוצא את דמיהם מן החשבון וטול את השאר וזהו והשיב את העודף בדמי המקח על האכילה שאכלה ויתנם ללוקח: לאיש אשר מכר לו: המוכר הזה שבא לגאלה: די השיב לו: מכאן שאינו גואל לחצאין: עד שנת היובל: שלא יכנס לתוך אותה שנה כלום שהיובל משמיט בתחלתו והשביעית משמטת בסופה: בית מושב עיר חומה: בית בתוך העיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון: והיתה גאולתו: לפי שנאמר בשדה שיכול לגאלה משתי שנים והילך כל זמן

ארי יזבין בית מותב קרתא מקפא שור. ויהי פרקניה. עד משלם שתא דזבינוהי. עדן בעדן
יהי פרקניה׃ ואדי רגל באע ביתא פי קריה להא סור פאילון בצ׳לאר אי אנקצא סנה׃
סנה מן יום ביעה פיכון פכאכה חולא׃ וְאִם לֹא יִגָּאֵל עַד מְלֹאת לוֹ שָׁנָה תְמִימָה וְקָם
הַבַּיִת אֲשֶׁר בָּעִיר אֲשֶׁר לֹא חֹמָה לַצְּמִיתֻת לַקֹּנֶה אֹתוֹ לְדֹרֹתָיו לֹא יֵצֵא בַּיֹּבֵל׃ ואם ל׳ג
לא יתפריק. עד משלם ליה שתא שלמתא. ויקום ביתא דבקרתא דליה שורא לחלוטין
לדזבן יתיה לדרוהי. לא יפוק ביובילא׃ פאן לם יפתכה אי אן כמלת לה סנה תאמה פקד
תבת אלבית אלדי פי אלקריה אלדי להא סור בתאתא לאלמשתרי ולאעקבה ולא יכרג פי סנה אל
אטלאק׃ וּבָתֵּי הַחֲצֵרִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם חֹמָה סָבִיב עַל שְׂדֵה הָאָרֶץ יֵחָשֵׁב גְּאֻלָּה תִּהְיֶה
לּוֹ וּבַיֹּבֵל יֵצֵא׃ ובתי פצחיא דלית להון שור מקף סחור סחור. על חקל ארעא יתחשבון
פרקנא יהי להון. וביובילא יפקון׃ וביות אלרבאץ׳ אלתי ליס להא סור יחיט בהא פמת׳ל
ציאע אלארץ׳ תחסב אן יכון להא ולאיה ותכרג פי אלאטלאק׃ וְעָרֵי הַלְוִיִּם בָּתֵּי
עָרֵי אֲחֻזָּתָם גְּאֻלַּת עוֹלָם תִּהְיֶה לַלְוִיִּם׃ וקרוי ליואי. בתי קרוי אחסנתהון. פרקן
עלם תהי לליואי׃ ואמא קרא אללואניין וביות קרא חוזהם פלהם אן יפתכוהא אבדא׃
וַאֲשֶׁר יִגְאַל מִן הַלְוִיִּם וְיָצָא מִמְכַּר בַּיִת וְעִיר אֲחֻזָּתוֹ בַּיֹּבֵל כִּי בָתֵּי עָרֵי הַלְוִיִּם הִוא
אֲחֻזָּתָם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ודיפרוק מן ליואי. ויפקון זביני ביתא. וקרוי אחסנתיה
ביובילא. ארי בתי קרוי ליואי. אנין אחסנתהון. בגו בני ישראל׃ ומן ישתרי דלך מנהם
פאיכרג כל בית מביוע וקרא חוזהם פי אלאטלאק לאן ביותהם וקראהם הי חוזהם פימא
בין בני אסר׳׃ וּשְׂדֵה מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם לֹא יִמָּכֵר כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם׃ וחקל רוח
קרויהון לא יזדבן. ארי אחסנת עלם הוא להון׃ וציאע פנא קראהם לא תבאע אבדא
לאנהא חוז דהר להם׃ וְכִי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ פ
בּוֹ גֵּר וְתוֹשָׁב וָחַי עִמָּךְ׃ וארי יתמסכן אחוך. ותמוט ידיה עמך. ותתקיף ביה. גיור ותותב
ויחי עמך׃ ואדי תמאהן אכיך ומאלת ידה מעך פאשדדה באן יכון לך סאכנא וציפא ויעיש מעך׃

שידבק ובתוך שתי שנים הראשונים אינו יכול לגאלה הוצרך לפרש בזה שהוא חילוף שאם רצה לגאול בשנה ראשונה גואלה ולאחר מכן אינו גואלה׃
והיתה גאולתו של בית׃ ימים׳ ימי שנה שלימה קרויה ימים וכן תשב הנערה אתנו ימים׃ לצמיתות׳ יצא מכוחו של מוכר ועומד
בכוחו של קונה׃ לא יצא ביובל׳ אמר רב ספרא אם פגע בו יובל בתוך שנתו לא יצא׃ ובתי החצרים׳ כתרגומו פצחין עיירות פתוחות
מאין חומה ויש הרבה בספר יהושע הערים וחצריהם׳ בחצריהם ובטירותם׃ על שדה הארץ יחשב׳ הרי הן כשדות הנגאלין עד היובל
ויוצאין ביובל לבעלים אם לא נגאלו׃ גאלה תהיה לו׳ מיד אם ירצה׳ ובזה יפה כחו משל שדות שהשדות אין נגאלות עד שתי שנים׃
וביובל יצא׳ בחנם׃ וערי הלוים׳ שמונה וארבעים עיר שנתנו להם׃ גאולת עולם׳ גואל מיד אפילו לפני שתי שנים אם מכרו שדה
משדותיהם הנתונות להם באלפים אמה סביבות הערים או אם מכרו בית בעיר חומה גואלין לעולם ואינו חלוט לסוף שנה׃ ואשר
יגאל מן הלוים׳ ואם יקנה בית או עיר מהם ויצא ביובל אותו ממכר של בית או של עיר חומה וישוב ללוי שמכרו ולא יהיה חלוט
כשאר ערי חומה של ישראל וגאולה זו לשון מכירה׃ ד״א לפי שנ׳ גאולת עולם תהיה ללוים יכול לא דיבר הכת׳ אלא בלוקח ישראל
שקנה בית בערי הלוים אבל לוי שקנה מלוי יהיה חלוט ת״ל ואשר יגאל מן הלוים אף הגואל מיד לוי גואל גאולת עולם׃ ויצא ממכר
בית׳ הרי זו מצוה אחרת ואם לא גאלו יוצאה ביובל ואינו נחלט לסוף שנה כבית של ישראל׃ כי בתי ערי הלוים היא אחוזתם׳ לא היו
להם נחלת שדות וכרמים אלא ערים לשבת ומגרשיהם לפיכך הם להם במקום שדות ויש להם גאולה כשדות כדי שלא יופקעו נחלתם
מהם׃ ושדה מגרש עריהם לא ימכר׳ מכר גזבר שאם הקדיש בן לוי את שדהו ולא גאלו ומכרו גזבר אינה יוצאה לכהנים ביובל כמו
שנ׳ בישראל ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אבל בן לוי גואל לעולם׃ והחזקת בו׳ אל תניחהו שירד ויפול ויהיה קשה
להקימו אלא חזקהו משעת מוטת היד׳ למה זה דומה למשאוי שעל החמור עודהו על החמור אחד תופס בו ומעמידו׳ נפל לארץ חמשה

אין

אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלהיך וחי אחיך עמך: לא תסב מניה חיבוליא
ורביתא. ותדחל מאלהך. ויחי אחוך עמך: לא תאכד מנה עינה ולא רבא ולכף רבך חתא
יעיש אכיך מעך: את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך: ית כספך לא תתין
ליה בחיבוליא. וברביתא לא תתין מיכלך: ולא תדפע אליה ורקך ולא טעאמך בעינה
ולא ברבא: אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ
כנען להיות לכם לאלהים: אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון מארעא דמצרים. למתן לכון ית
ארעא דכנען. למהוי לכון לאלה: לאני אלה רבכם אלמכרגכם מן בלד מצר לאעטיכם בלד
כנעאן לאכון לכם אלהא: וכי ימוך אחיך עמך ונמכר לך לא
תעבד בו עבדת עבד: וארי יתמסכן אחוך עמך ויזדבן לך. לא תפלח ביה פלחן עבדין:
ואדא תמאהן אכיך מעך ובאע נפסה לך פלא תסתכדמה כלדמה אלעביד: כשכיר
כתושב יהיה עמך עד שנת היבל יעבד עמך: כאגירא כתותבא יהי עמך. עד שתא
דיובילא יפלח עמך: בל כאגיר או ציף יכון מעך ואלי סנה אלאטלאק יכדמך: ויצא מעמך
הוא ובניו עמו ושב אל משפחתו ואל אחזת אבתיו ישוב: ויפוק מעמך. הוא ובנוהי
עמיה. ויתוב לזרעיתיה. ולאחסנת אבהתוהי יתוב: תם יכרג מן ענדך הו ובניה מעה
וירגע אלי עשירתה וחוז אבאיה: כי עבדי הם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לא ימכרו
ממכרת עבד: ארי עבדי אנון. דאפיקית יתהון מארעא דמצרים. לא יזדבנון זבון עבדין:
לאנהמא עבידי אלדי אכרגתהם מן בלד מצר לא יבאעו ביע אלעביד: לא תרדה בו בפרך
ויראת מאלהיך: לא תפלח ביה בקשיו. ותדחל מאלהך: לא תסתולי עליה באקמא ובכף
רבך: ועבדך ואמתך אשר יהיו לך מאת הגוים אשר סביבתיכם מהם תקנו עבד ואמה:
ועבדך ואמתך דיהון לך. מן עממיא דבסחרניכון. מנהון תקנון עבדין ואמהן: ועבדך
ואמתך אלדי יכונאן לך מן אלאמם אלדין חואליכם מנהם תקתנון אלעביד ואלאמא:
וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו וממשפחתם אשר עמכם אשר הולידו

אין מעמידין אותו. גר ותושב. אף אם הוא גר או תושב. ואיזהו תושב זה שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבלות. ויראת מאלהיך. לפי שדעתו של אדם נמשכת אחר הרבית וקשה לפרוש הימנו ומורה לעצמו היתר בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו הוצרך לומר ויראת מאלהיך. או התולה מעותיו בנכרי להלוותם ברבית לישראל הרי זה דבר המסור ללבו של אדם ומחשבתו לפיכך הוצרך לומר ויראת מאלהיך. אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. והבחנתי בין בכור לשאינו בכור אף אני יודע ונפרע מן המלוה מעות לישראל ברבית ואומר של נכרי הם. ד"א אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ע"מ שתקבלו עליכם מצותי ואפילו הם כבדות עליכם. לתת לכם את ארץ כנען. בשכר שתקבלו עליכם מצותי. להיות לכם לאלהים. שכל הדר בארץ ישראל אני לו לאלהים וכל היוצא ממנה כעובד ע"ז. עבודת עבד. עבודה של גנאי שיהא ניכר בה כעבד שלא יוליך כליו אחריו לבית המרחץ ולא ינעול לו מנעליו. כשכיר כתושב. עבודת קרקע ומלאכת אומנות כשאר שכירים התנהג בו. עד שנת היובל. אם פגע בו יובל לפני שש שנים היובל מוציאו. הוא ובניו עמו. אמר ר' שמעון אם הוא נמכר בניו מי מכרן אלא מכאן שרבו חייב במזונות אשתו ובניו. ואל אחוזת אבותיו. אל כבוד אבותיו ואין לזלזלו בכך. אחזת. חזקת. כי עבדי הם. שטרי קודם. לא ימכרו ממכרת עבד. בהכרזה יש כאן עבד למכור ולא יעמידנו על אבן המקח. לא תרדה בו בפרך. מלאכה שלא לצורך כדי לענותו אל תאמר לו החם לי את הכוס הזה והוא אינו צריך חמום. עדור תחת הגפן עד שתבא. שמא תאמר אין מכיר בדבר אם לצורך אם לאו ואומר אני לו שהוא לצורך הרי הדבר מסור ללבו של אדם העושהו לכך נאמר ויראת מאלהיך. ועבדך ואמתך אשר יהיו לך. א"ת אם כן במה אשתמש בעבדי איני מושל באומות איני נוחל שהרי הזהרתני לא תחיה כל נשמה אלא מי ישמשני. מאת הגוים. הם יהיו

באר צכם והיו לכם לאחזה׃ ואף מבני תותביא ערליא דדיירין עמכון מנהון תקנון
ומזרעיתהון דעמכון דאתילדו בארעכון ויהון לכון לאחסנא׃ ואיצא מן בני אלסכאן
אלמקימין מעכם מנהם תשתרון ומן עשירתהם אלמולודין פי בלדכם יכונאן לכם חוזא׃
והתנחלתם אתם לבניכם אחריכם לרשת אחזה לעלם בהם תעבדו ובאחיכם בני ישראל
איש באחיו לא תרדה בו בפרך׃ ותחסנון יתהון לבניכון בתריכון לירותת אחסנא לעלם
בהון תפלחון ובאחיכון בני ישראל גבר באחוהי לא תפלח ביה בקשיו׃ ותורתונהם לבניכם
מן בעדכם במיראת אחוז ותסתכדמונהם ואמא באכותכם בני אסר' פכל ואחד לא
יסתולי עלי אכיה באקמא׃ וכי תשיג יד גר ותושב עמך
ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר׃ וארי תדביק יד ערל
ותותב עמך ויתמסכן אחוך עמיה ויזדבן לערל תותב דעמך או לארמאי מזרעית
גיורא׃ ואן נלת יד גריב או סאכן מעך פתמאהן אליך ענדה פבאע נפסה לגריב או סאכן
מעך או לאצל עשירה אלגריב׃ אחרי נמכר גאלה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו׃ בתר
דאזדבן פרקנא תהי ליה חד מאחוהי יפרקניה׃ פבעד מא אנבאע יכון לה פכאכא
ואחד מן אכותה יפתכה׃ או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו
או השיגה ידו ונגאל׃ או אחבוהי או בר אחבוהי יפרקניה או מקריב בסריה מזרעיתיה
יפרקניה או דתדביק ידיה ויתפריק׃ או עמה או אבן עמה יפתכה או מן נסיב דאתה מן
עשירתה יפתכה או כאנת ידה פפך נפסה׃ וחשב עם קנהו משנת המכרו לו עד שנת היבל
והיה כסף ממכרו במספר שנים כימי שכיר יהיה עמו׃ ויחשיב עם זבניה משתא
דאזדבן ליה עד שתא דיובילא ויהי כסף זביניה במנין שניא כיומי אגירא יהי עמיה׃
פיחאסב משתריה כם מן סנה אנבאע לה אלי סנה אלאטלאק ויסקט תמן ביעה עלי אחצא
אלסנין ויכון מעה פיהא כאיאם אלאגיר׃ אם עוד רבות בשנים לפיהן ישיב גאלתו
מכסף מקנתו׃ אם עוד סגיות בשניא לפומהון יתיב פרקניה מכסף זבינוהי׃ אן בקא

לך לעבדים׳ אשר סביבותיכם׳ ולא שבתוך גבול ארצכם שהרי בהם אמרת׳ לא תחיה כל נשמה׳ וגם מבני התושבים׳ שבאו מסביבותיכם
לישא נשים בארצכם וילדו להם הבן הולך אחר האב ולא אחר האם ואינו בכלל לא תחיה כל נשמה אלא אתה מותר לקנותו כעבד׳ מהם
תקנו׳ אותם תקנו׳ והתנחלתם אותם לבניכם׳ החזיקו בהם לנחלה לצורך בניכם אחריכם ולא יתכן לפרש הנחילום לבניכם שאם כן
היה לו לכתוב והנחלתם אותם לבניכם׳ והתנחלתם׳ כמו והתחזקתם׳ איש באחיו׳ להביא נשיא בעמו ומלך במשרתיו שלא לרדות
בהם בפרך׳ יד גר ותושב׳ גר והוא תושב כתרגומו יד ערל ותותב וסופו מוכיח ונמכר לגר תושב׳ וכי תשיג יד גר ותושב עמך
מי גרם לו שיעשיר דבוקו עמך׳ ומך אחיך עמו׳ מי גרם לו שימוך דבוקו עמו על ידי שלמד ממעשיו׳ משפחת גר׳ זה הארמאי
כשהוא אומר לעקר זה הנמכר לע״ז עצמה להיות לה שמש ולא לאלהות אלא לחטוב לה עצים ולשאוב מים׳ גאולה תהיה לו׳
מיד אל תניחהו שיטמע עד שנת היובל שהרי כל עצמו לא קנאו אלא לעבדו עד היובל שהרי ביובל יצא כמו שנ׳ למטה
ויצא בשנת היובל וכשם שאחת ידך הכא מדבר ושעבד לא הבא עליו בעקיפין מפני חילול השם אלא כשבא ליגאל ידקדק
בחשבון לפי המגיע בכל שנה ושנה ינכה לו הגוי מדמיו אם היו עשרים שנה משנמכר עד היובל וקנאו בעשרים מנה נמצא
שקנה דבני עבודת שנה במנה ואם שהה זה אצלו חמש שנים וכא ליגאל ינכה לו חמשת מנים ויתן לו העבד טו מנים
וזהו והיה כסף ממכרו במספר שנים׳ כימי שכיר יהיה עמו׳ חשבון המגיע לכל שנה ושנה יחשב כאלו נשכר עמו כל
שנה במנה וינכה לו׳ אם עוד רבות בשנים׳ עד היובל׳ לפיהן׳ הכל כמו שפירשתי׳ לא ירדנו בפרך לעיניך׳ כלומר ואתה
רואה׳ ואם לא יגאל באלה׳ באלה הוא נגאל ואינו נגאל בשש׳ כי לי בני ישראל עבדים׳ שטרי קודם׳ אני ה׳ אלהיכם׳ כל המשעבדן
מלמטה כאלו משעבדן מלמעלה׳ לא תעשו לכם אלילים׳ כנגד זה הנמכר לנכרי שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף

מנהא כתירא פעלי׳ קדרהא ירד פכאכה מנסובא מן תמן שראה׃ ואם מעט נשאר
בשנים עד שנת היבל וחשב לו כפי שניו ישיב את גאלתו׃ ואם זעיר. אשתאר בשניא
עד שתא דיובילא ויחשיב ליה. כפום שנוהי. יתיב ית פרקניה׃ ואן בקי מנהא קלילא אלי
סנה אלטלאק פליחאסבה ועלי קדרהא ירד פכאכה׃ כשכיר שנה בשנה יהיה עמו לא ירדנו
בפרך לעיניך׃ כאגיר שנא בשנא יהי עמיה. לא יפלח ביה בקשיו לעינך׃ בל כאגיר
סנה בסנה יכון מעה לא יסתולי עליה באקמא בחצרתך׃ ואם לא יגאל באלה ויצא
בשנת היבל הוא ובניו עמו׃ ואם לא יתפריק באלין. ויפוק בשתא דיובילא. הוא ובנוהי
עמיה׃ ואן לם ינפך בהדה אלאמור פליכרג פי סנה אלטלאק הו ובניה מעה׃ כי לי בני
ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם׃ ארי דילי
בני ישר׳ עבדין. עבדי אנון. דאפיקית יתהון מאר׳ דמצר׳. אנא יי׳ אלהכון׃ לאן בני אסר עביד
לי אד הם עבידי אלדי אכרגתהם מן בלד מצר אנא אללה רבכם׃ לא תעשו לכם
אלילם ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה
כי אני יהוה אלהיכם׃ לא תעבדון לכון טעון. וצילם וקמא לא תקימון לכון. ואבן סגדא
לא תתנון בארעכון. למסגד עלה. ארי. אנא יי׳ אלהכון׃ לא תצנעו לכם אותאנא ומנחותא
ונצבא לא תקימו לכם והגרא מזכרפא לאתצנעו פי בלדכם לתסגדו עליהא לאני אללה רבכם
ואחד׃ את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה׃ ית יומי שביא דילי תטרון. ולבית מקדשי תהון דחלין׳
אנא יי׳׃ סבותי פאחפצוהא ומקדסי פהאבוה אנא אללה אגאזיכם כירא׃ נ״ז פסוקים סימן חט״ל גד״ד

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם׃ אם בקימי תהכון. וית פקודי תטרון
ותעבדון יתהון׃ אן סרתם ברסומי וחפצתם וצאיאי ועמלתם בהא׃ ונתתי גשמיכם
בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו׃ ואתין מטריכון בעדנהון. ותתין אר׳
עללתה. ואילן חקלא יתין אביה׃ נזלת אגיאתכם פי אוקאתהא ואכרגת אלארץ אראהא
ושגר אלצחרא יכרג תמרה׃ והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם

אני אעשה כמותו הואיל ורבי עע״ז אף אני אעשה כמותו הואיל ורבי מחלל שבתות אף אני אעשה כמותו לכך נאמרו מקראות
הללו ואף הפרשיות הללו נאמרו על הסדר בתחלה הזהיר על השביעית ואם חמד ממון ונחשד על השביעית סופו למכור מטלטליו
לכך סמך לה וכי תמכרו ממכר׳ לא חזר בו סוף מוכר אחוזתו׳ לא חזר בו סוף מוכר את ביתו׳ לא חזר בו סוף לווה ברבית׳ כל אלו
האחרונות קשות מן הראשונות׳ לא חזר בו סוף מוכר את עצמו׳ לא חזר בו לא דיו לישראל אלא אפילו לנכרי׳׳ ואבן משכית׳ לשון
כיסוי כמו ושכותי כפי שמכסין פני הקרקע ברצפת אבנים׳׳ להשתחות עליה׳ אפילו לשמים לפי שהשתחוייה בפישוט ידים ורגלים היא
ואסרה תורה לעשות כן חוץ מן המקדש׳׳ אני יי׳ נאמן לשלם שכר׳׳ חסלת פ׳ בה״ס בסד״׳׳

אם בחקותי

תלכו׳ יכול זה קיום המצות׳ כשהוא אומר ועשיתם אותם הרי קיום המצות אמור׳ הא מה אני
מקיים אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה׳׳ ואת מצותי תשמרו׳ היו עמלים בתורה על מנת
לשמור ולקיים כמו שנ׳ ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם׳׳ בעתם׳ בשעה שאין דרך בני אדם
לצאת כגון בלילי שבתות׳׳ ועץ השדה יתן פריו׳ הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות׳ והשיג לכם דיש את בציר׳ שיהא הדיש
מרובה ואתם עסוקים בו עד הבציר ובבציר תעסקו עד שעת הזרע׳ ואכלתם לחמכם לשובע׳ אוכל קימעא והוא מתברך במעיו׳׳
ונתתי שלום׳ שמא תאמרו הרי מאכל והרי משתה אם אין שלום אין כלום ת״ל אחר כל זאת ונתתי שלום בארץ מכאן שהשלום שקול
כנגד הכל וכן הוא אומר עושה שלום ובורא את הכל׳׳ וחרב לא תעבור בארצכם׳ אין צריך לומר שלא יבואו למלחמה אלא אפילו

לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם׃ ויער עלכון דישא לקטפא. וקטפא יערע
לאפוקי בר זרעא. ותיכלון לחמכון למסבע. ותתבון לרתצן בארעכון׃ חתא ידרך לכם
דרוס קטאף וקטאף ידרך בדאר ותאכלון טעאמכם הניא ותקימון ואתקין פי
בלדכם׃ ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב ב
לא תעבר בארצכם׃ ואתין שלמא בארעא. ותשרון ולית דמניד. ואבטיל חיותא
בשתא מן ארעא. ודקטלין בחרבא לא יעדון בארעכון׃ ואגעל לכם סלאמה פי ארץ
פתנצגעון וליס מזעג ואעטל שר אחיואן מפסד מן ארץ וסיף לא ימר פי בלדכם׃
ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב׃ ותרדפון ית בעלי דבביכון. ויפלון קדמיכון
לחרבא׃ ואדי כלבתם אעדאיכם וקעו בין ידיכם תחת סיופכם׃ ורדפו מכם ח
חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב׃ וירדפון מנכון
חמשה למאה. ומאה מנכון לרבותא יערקון. ויפלון בעלי דבביכון. קדמיכון לחרבא׃
חתי יכלב מנכם כמסה מאיה ומאיה תכלב רבווה ויקע אעדאיכם בין אידיכם תחת
סיופכם׃ ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את בריתי אתכם׃
ואתפני במימרי לאיטבא לכון. ואפיש יתכון. ואסגי יתכון. ואקים ית קימי עמכון׃
ואקבל איכם ואתמרכם ואכתרכם ואפי בעהדי לכם׃ ואכלתם ישן נושן וישן מפני ג
חדש תוציאו׃ ותיכלון עתיקא דעתיק. ועתיקא. מן קדם חדתא תפנון׃ ותאכלון עתיק
מעתק ותכרגון עתיק מן חצרת חדית׃ ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי
אתכם׃ ואתין משכני בינכון. ולא ירחיק מימרי יתכון׃ ואגעל מסכני פי מא בינכם
ולא אקלאכם׃ והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם׃ ואשרי
שכינתי בינכון. ואהוי לכון לאלה. ואתון תהון קדמי לעם׃ ואסייר נוריפי מא בינכם
ואכון לכם אלאהא ואנתם תכונו לי שעבא כאצה׃ אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי
אתכם מארץ מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות׃

לעבור דרך ארצכם ממדינה למדינה׃ לפניכם לחרב איש בחרב רעהו׃ ורדפו מכם מן החלשים שבכם ולא מן הגבורים שבכם׃ חמשה מאה ומאה רבבה׃ וכי כך הוא החשבון והלא לא היה צריך לומר אלא ומאה מכם שני אלפים ירדופו אלא אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובין העושין את התורה׃ ונפלו אויביכם לפניכם לחרב׃ שיהיו נופלין שלא כדרך הארץ׃ ופניתי אליכם אפנה מכל עסקי שלכם שכרכם משל למה"ד למלך ששכר פועלים הרבה והיה שם פועל אחד שעשה עמו מלאכה ימים הרבה כו׳ כדאיתא בת״כ׃ והפריתי אתכם בפריה ורביה׃ והרביתי אתכם בקומה זקופה׃ והקימותי את בריתי אתכם׃ ברית חדשה לא כברית הראשונה שהפרתם אותה אלא ברית חדשה שלא תופר כענין שנ׳ וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית וגו׳׃ ואכלתם ישן נושן׃ הפירות יהיו משתמרים וטובים להתיישן שיהא ישן הנושן של שלש שנים יפה לאכול משל אשתקד׃ וישן מפני חדש תוציאו׃ שיהיו הגרנות מלאות חדש והאוצרות מלאות ישן ותצטרכו לפנות האוצרות למקום אחר לתת החדש לתוכן׃ ונתתי משכני׃ זה בית המקדש׃ ולא תגעל נפשי׃ אין רוחי קצה בכם כל געילה לשון פליטת דבר הבלוע בדבר כמו כי שם נגעל מגן גבורים לא קיבל המשיחה שמושחין מגן של עור מבושל כדי להחליק מעליו מכת חץ או חנית שלא יקוב העור׃ והתהלכתי בתוככם׃ אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם ולא תהיו מזדעזעין ממני׃ יכול לא תיראו ממני ת״ל והייתי לכם לאלהים׃ אני יהוה אלהיכם כדאי אני שתאמינו בי שאני יכול לעשות כל אלה שהרי הוצאתי אתכם מארץ מצרים ועשיתי לכם נסים גדולים׃ מוטות כמין יתד בשני ראשי העול המעכבים המוסרה שלא תצא מראש השור ויתיר הקשר כמו עשה לך מוסרות ומוטות׃ קוממיות׃ בקומה זקופה׃ ואם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה לדעת מדרש חכמים יכול לקיום המצוות׃ כשהוא אומר ולא תעשו את כל מצותי הרי קיום המצוות אמור הא

מה

אנא יי׳ אלהכון דאפיקית יתכון מאר׳ דמצר׳ מלמהוי להון עבדין ותברית ניר עממיא מנכון
ודברית יתכון בחירותא · אנא אלה רבכם אלדי אכרגתכם מן בלד מצר מאן תכונו להם
עבידא וכסרת קראביס אצרכם וסיירתכם אחרארא · פ

ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה · ואם לא תקבלון למימרי ולא תעבדון
ית כל פקודיא האלין · ואן לם תסמעו לי ותטיעו ולא תעמלו בגמיע הדה אלוצאיא · ואם
בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם
את בריתי · ואם בקימי תקוצון ואם ית דיני תרחיק נפשכון בדיל דלא למעבד ית כל פקודי
לאשניותכון ית קימי · אד זהדתם פי רסומי ואקלאת אנפסכם אחכאמי ללא תעמלון וצאיאי
ותפסכון עהדי · אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת
מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם · אף אנא אעביד דא
לכון ואסער עליכון בהולתא שחפתא וקדחתא מחשכן עינין ומפחן נפש ותזרעון לריקנו
זרעכון וייכלוניה סנאיכון · אנא אצנע בכם הדה אעקובאת ואוכל בכם עלי סרעה מן
חמא אסל ושחאלה מא תשכץ עיונכם ותדבל נפוסכם ותזרעון זרעכם לשפראג ויאכלה
אעדאיכם · ונתתי פני בכם ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף
אתכם · ואתין רגזי בכון ותתברון קדם בעלי דבביכון וירדון בכון סנאיכון ותערקון ולית
דרדיף יתכון · ואחל גצבי בכם ותנצדמון בין ידי אעדאיכם ויסתולי עליכם שאניכם
פתפרון ולא כטב לכם · ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם שבע על
חטאתיכם · ואם עד אלין לא תקבלון למימרי ואוסיף למרדי יתכון שבע על חוביכון ·
ואן לם תקבלו מני מע הדה זדתכם פי אתאדיב סבע עלי כטאיאכם · ושברתי את גאון

מה אני מקיים ואם לא תשמעו לי · להיות עמלים בתורה לדעת מדרש חכמים · ומה ת״ל לי · אין לי · אלא זה המכיר את רבונו ומכוון למרוד בו
וכן באנשי סדום רעים וחטאים לה׳ מאד מכירין את רבונם ומכוונים למרוד בו · וכן בנמרוד גבור ציד לפני ה׳ שמכירו ומתכוין למרוד
בו · ולא תעשו · משלא תלמדו לא תעשו הרי שתים עבירות · ואם בחקותי תמאסו · מואס באחרים העושים · משפטי תגעל נפשכם שונא
החכמים · לבלתי עשות · מונע אחרים מעשות · את כל מצותי · כופר שלא צויתים לכך נאמר את כל מצותי ולא נאמר את כל המצות ·
להפרכם את בריתי · כופר בעיקר · הרי ז׳ עבירות הראשונה גוררת את השניה וכן עד השביעית ואלו הן · לא למד · ולא עשה · מואס
באחרים העושין · שונא את החכמים · מונע את האחרים · כופר במצות · כופר בעיקר · והפקדתי עליכם · וצויתי עליכם · שחפת · חולי
שמשחף את הבשר · אנפולי״ש בלע״ז דומה לנפוח שהוקלה נפיחתו ומראית פניו זעופה · קדחת · חולי שמקדיח את הגוף ומחממו
ומבעירו כמו כי אש קדחה באפי · מכלות עינים ומדיבות נפש · העינים צופות וכלות לראות שייקל ויירפא וסוף שלא יירפא ויראבו
הנפשות של המשפחה במותו · כל תאוה שאינה באה והוחלת ממושכה קרויה כליון עינים · וזרעתם לריק · תזרעו ולא תצמח ואם
תצמח ואכלוהו אויביכם · ונתתי פני · פנאי שלי פונה אני מכל עסקי להרע לכם · ורדו בכם שונאיכם כמשמעו ישלטו בכם ·
(משלכם שיבא שונא שבכם ובודק בל טמון ואין לעמוד מפניו) אגדה הב״ב מפרש זו אף אני אעשה זאת · אינו מדבר אלא באף וכן אף אני
אלך עמם בקרי · והפקדתי עליכם שיהו המכות פוקדות אתכם מזו לזו עד שהראשונה פקודה אצלכם אביא אחרת ואסמכנה לה ·
בהלה · מכה המבהלת את הבריות · ואיזו · זו מכת מותן · את השחפת · יש לך אדם שהוא חולה ומוטל במטה אבל בשרו שמור
עליו · ת״ל שחפת שהוא נשחף · או עתים שהוא נשחף אבל נוח ואינו מקדיח · ת״ל ואת הקדחת מלמד שהוא מקדיח · או עתים
שהוא מקדיח וסבור הוא בעצמו שיחיה ת״ל מכלות עינים · או הוא אינו סבור בעצמו שיחיה אבל אחרים סוברין שיחיה · ת״ל
ומדיבות נפש · וזרעתם לריק זרעכם · זורעה ואינה מצמחת · ומעתה מה האויבים באין ואוכלין ת״ל ואכלוהו אויביכם · הא כיצד
זורעה שנה ראשונה ואינה מצמחת · שנה שניה מצמחת ואויבים באין ומוצאין תבואה לימי המצור ושבפנים מתים ברעב שלא
לקטו תבואה אשתקד · ד״א וזרעתם לריק זרעכם · כנגד הבנים והבנות הכת׳ מדבר שאתה עמל בהם ומגדלן והחטא בא ומכלה
אותן שנ׳ אשר טפחתי ורביתי איבי כלם · ונתתי פני בכם · כמו של בטובה ופניתי אליכם כך נאמר ברעה ונתתי פני בכם מושלו
משל להד״ד למלך שאמר לעבדיו פונה אני מכל עסקי ועוסק עמכם לרעה · ונגפתם לפני אויביכם · שיהא המות הורג בכם מבפנים
ובעלי דבביכון מקיפין אתכם מבחוץ · ורדו בכם שונאיכם · שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם שבשעה שאומות העולם עומדין

עזכם ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשה ׃ ואתבר ית יקר תקפכון ואתין
ית שמיא דעלויכון תקיפין כברזלא מלאחתא מטרא וארעא דתחותיכון חסינא כנחשא
מלמעבד פירין ׃ ואכסר אקתדאר עזכם ואג׳על סמאכם כאלחדיד וארצכם כאלנחאס ותם
לריק כחכם ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ הארץ לא יתן פריו ׃ ויסוף לריקנו חילכון
ולא תתין ארעכון ית עללתה ואילן אר׳ לא יתין אביה ׃ פיפנא קואכם לספראג ולא תכרג
ארצכם אדאהא ושג׳ר אלארץ לא יכרג תמרה ׃ ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי
ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם ׃ ואם תהכון קדמי בקשיו ולא תיבון לקבלא למימרי
ואוסיף לאיתאה עליכון מחא שבע כחוביכון ׃ ואן סלכתם מעי לג׳אג׳א ולא תשו
תסמעו לי זדתכם צרבה הי סבע עלי כטאיאכם ׃ והשלחתי בכם את חית השדה ושכלה
אתכם והכריתה את בהמתכם והמעיטה אתכם ונשמו דרכיכם ׃ ואגרי בכון ית חית ברא
ותתכיל יתכון ותשיצי ית בעירכון ותזער יתכון ויצדין אורחתכון ׃ אן אטלק פיכם
חיואן אלצחרא פיתכל מנכם ויקטע מן בהאימכם ויקלל עדדכם ותתוחש טרקאתכם ׃
ואם באלה לא תוסרו לי והלכתם עמי קרי ׃ ואם באלין לא תתרדון למימרי ותהכון קדמי
בקשיו ׃ ואן לם תתאדבו לי בהדה אלעקובאת וסלכתם מעי לג׳אג׳א ׃ והלכתי אף אני
עמכם בקרי והכיתי אתכם גם אני שבע על חטאתיכם ׃ ואהך אף אנא עמכון בקשיו
ואלקי יתכון אף אנא שבע על חוביכון ׃ אנא איצא אסיר מעכם עלי לג׳אג׳ וצרבתכם
סבע עלי כטאיאכם ׃ והבאתי עליכם חרב נקמת נקם ברית ונאספתם אל עריכם ושלחתי דבר
בתוככם ונתתם ביד אויב ׃ ואיתי עליכון דקטלין בחרבא ויתפרעון מנכון פורענותא

על ישראל אינם מבקשים אלא מה שבגבולי של׳ והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם וגו׳ ויחנו עליהם וישחיתו את יבול הארץ׳ אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם הם מחפשים שלכם וכה״א ואשר אכלו שאר עמי ועורם מעליהם הפשיטו וגו׳״ ונסתם׳ מפני אימה״ ואין רודף אתכם׳ מבלי כח״ ואם עד אלה׳ ואם בעוד אלה לא תשמעו״ ויספתי׳ עוד יסורין אחרים״ (והרי כאן ז׳ פורעניות והפקדתי עליכם בהלה׳ שחפת׳ קדחת׳ וזרעתם לריק׳ ונגפתם לפני אויביכם׳ ורדו בכם שונאיכם׳ ונסתם ואין רודף אתכם׳) שבע על חטאתיכם׳ שבע פורעניות על ז׳ עבירות האמורות למעלה׳ ושברתי את גאון עזכם׳ זה בית המקדש וכה״א הנני מחלל את מקדשי גאון עזכם׳ ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחושה׳ זו קשה משל משה ששם הוא אומר והיו שמיך אשר על ראשך נחשת והארץ אשר תחתיך ברזל שיהיו שמים מזיעין כדרך שהנחשת מזיע והיא משמרת פירותיה׳ אבל כאן השמים לא יהיו מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע ויהא חורב בעולם והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת מזיע והיא מאבדת פירותיה׳ ותם לריק כחכם׳ הרי אדם שלא חרש שלא עמל שלא זרע שלא נכש שלא כסח שלא עידר ובשעת הקציר בא שדפון ומלקה אותו אין בכך כלום׳ אבל אדם שעמל וחרש וזרע וניכש וכיסח ועידר ובא שדפון והלקה אותו הרי שניו של זה קהות״ ולא תתן ארצכם את יבולה׳ אף מה שאתה מוביל לה בשעת הזרע׳ ועץ הארץ׳ ואפילו מן הארץ יהא לקוי שלא יחניט פירותיו בשעת החנטה׳ לא יתן׳ משמש למעלה ולמטה אעץ ואפרי״ לא יתן פריו׳ כשהוא מפריח משיר פירותיו הרי שתי קללות ויש כאן ז׳ פורעניות׳ (שבירת המקדש׳ שמיכם כברזל׳ ארצכם כנחושה׳ ותם לריק כחכם׳ ולא תתן ארצכם את יבולה׳ ועץ הארץ לא יתן בשעת החנטה פרי׳ לא יתן פריו כשהוא מפריח משיר פירותיו׳) ואם תלכו עמי קרי׳ רבותינו אמרו עראי במקרה שאינו אלא לפרקים וכן הלכו עראי במצות ומנחם פירש לשון מניעה וכן הוקר רגלך וכן יקר רוח וקרוב לשון זה לתרגומו של אונקלוס לשון קושי שמקשים לבם לימנע מלהתקרב לי׳ שבע כחטאתיכם׳ ז׳ פורעניות אחרות כמספר שבע כחטאתיכם׳ והשלחתי׳ לשון גרוי׳ ושכלה אתכם׳ אין לי אלא חיה משכלת שדרכה בכך׳ בהמה מנין׳ ת״ל ושן בהמות אשלח בם הרי שתים׳ ומנין שתהא ממיתה בנשיכתה ת״ל עם חמת זוחלי עפר מה אלו נושכין וממיתין׳ כך אלו נושכין וממיתין׳ וכבר היו שנים בארץ ישראל חמור נושך וממית׳ ערוד נושך וממית שור נושך וממית׳) ושכלה אתכם׳ אלו הקטנים״ והכריתה את בהמתכם׳ מבחוץ״ והמעיטה אתכם׳ מבפנים״ ונשמו דרכיכם׳ שבילים קטנים ושבילים גדולים׳ הרי ז׳ פורעניות׳ שן חיה׳ ושן בהמה׳ וחמת זוחלי עפר׳ ושכלה׳ והכריתה׳ והמעיטה׳ ונשמו״ לא תוסרו לי׳ לשוב אלי״ נקם ברית׳ יש נקם שאינו בברית כדרך שאר נקמות וזהו סימוי עיניו של צדקיהו״ ד״א נקם ברית נקמת בריתי אשר עברתם כל הבאת חרב שבמקרא היא מלחמה חיילות אויבים״ ונאספתם׳ מן החוץ אל תוך הערים מפני המצור״ ושלחתי דבר בתוככם׳ ועל ידי הדבר ונתתם ביד אויבים הצרים עליכם לפי שאין מלינין את המת בירושלם וכשהם

הגה
כן הנוסחא בילקוט
ומגיה יוכן שהגירס׳
וכבר היו שנים ולא
כאותן שגורסין שנים
שכבר הן שלשה ודון

מוציאין

על דעברתון על אוריתא ותתכנשון לקרויכון ואגרי מותנא ביניכון ותתמסרון ביד סנאה
ואגזיכם סיפא מנתקמא נקמה עהד פתגתמעון אלי קראכם ואבעת בובא פימא בינכם
ותסלמון ביד עדו: בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד והשיבו
לחמכם במשקל ואכלתם ולא תשבעו: בדאתבר לכון סעיד מיכלא ויפיין עסר נשין
לחמכון בתנורא חד ויתיבון לחמכון במתקלא ותיכלון ולא תסבעון: ואכסר לכם מעין
טעאם ויכבז כתיר מן נסא טעאמכם פי תנור ואחד וירדונה פי מיזאן פתאכלון ולא
תשבעון: ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי:
ואם בדא לא תקבלון למימרי ותהכון קדמי בקשיו: ואן לם תטיעוני בהדה עקובאת
וזאד סלכתם מעי לגאגא: והלכתי עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם אף אני שבע על
חטאתיכם: ואהך עמכון בתקוף רגז ואדרי יתכון אף אנא שבע על חוביכון: סרת איצא
מעכם בעקובה לגאג ואדבתכם בסבע עלי כטאיאכם: ואכלתם בשר בניכם ובשר
בנתיכם תאכלו: ותיכלון בסר בניכון ובסר בנתכון תיכלון: פתאכלון לחום בניכם ובנאתכם:
והשמדתי את במתיכם והכרתי את חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליכם וגעלה
נפשי אתכם: ואשיצי ית במתכון ואקציץ ית חנסניכון ואתין ית פגריכון על פגור
טעותכון וירחיק מימרי יתכון: ואנפד בייעכם ואקטע אנדארכם ואלקי אגסאדכם עלי
אגסאד טואגיתכם ואקלאכם: ונתתי את עריכם חרבה והשמותי את מקדשיכם ולא
אריח בריח ניחחכם: ואתין ית קרויכון חרבה ואצדי ית מקדשיכון ולא אקביל ברעוא
קרבן כנישתכון: ואגעל קראכם כרבא ואוחש מקאדסכם ולא אקבל ולא ארצא
קראבינכם: והשמתי אני את הארץ ושממו עליה איביכם הישבים בה: ואצדי אנא
ית ארעא ויצדון עלה בעלי דבביכון דיתבין בה: ואוחש אלבלד מנכם פיסתוחש מנה
אעדאיכם אלמקימין בה: ואתכם אזרה בגוים והריקתי אחריכם חרב והיתה ארצכם ב׳ שקוס ז

מוציאין את המת לקברו וניתנין ביד האויב: מטה לחם: לשון משען כמו מטה עוז: בשברי לכם מטה לחם: אשבור לכם כל מסעד אוכל לחם והם חולי רעב: ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד: מחוסר עצים: והשיבו לחמכם במשקל: שתהא התבואה נרקבת ונעשית פת נפולה ומשתברת בתנור והן יושבות ושוקלות את השברים לחלקם ביניהם: ואכלתם ולא תשבעו: זהו מארה בתוך המעיים בלחם: הרי ז׳ פורעניות: חרב, מזור, דבר, מטה לחם, חוסר עצים, פת נפולה, מארה במעיים: ונהם חיה מן המנין והיא החרב: במותיכם: מגדלים ובירניות: ונתתי את פגריכם: תפוחי רעב היו ומוציאין יראתם מחיקם ונושקין אותה וכריסו נבקעת ונופל עליה: וגעלה נפשי אתכם: זה סילוק שכינה: ונתתי את עריכם חרבה: יכול מאדם, כשהוא אומר והשמותי אני את הארץ הרי אדם אמור הא מה אני מקיים חרבה, מעובר ושב: והשמותי את מקדשיכם: יכול מן הקרבנות, כשהוא אומר ולא אריח הרי קרבנות אמורים הא מה אני מקיים והשמותי את מקדשיכם: מן הגדודיות, שיירות של ישראל שהיו מתקדשות ונועדות לבוא שם. הרי ז׳ פורעניות: אכילת בשר בנים ובנות, השמדת במות הרי שתים, כריתת חמנים אין כאן פורענות אלא ע״י השמדת הבירניות יפלו החמנים שבראשי הגגות ויכרתו: ונתתי את פגריכם הרי שלש: סילוק שכינה ארבע: חרבן ערים חמש: שממון מקדש מן הגדודיות שש: ולא אריח קרבנות הרי שבע: והשמותי אני את הארץ: זו מדה טובה לישראל שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם שתהא שוממה מיושביה: ואתכם אזרה בגוים: זו מדה קשה שבשעה שבני מדינה גולין למקום אחד רואין זה את זה ומתנחמין וזריתי אתכם כבמזרה כאדם הזורה שעורים בנפה ואין אחת מהן דבוקה בחברתה: והריקתי: כששולף החרב מתרוקן הנדן. ומדרשו חרב הנשמטת אחריכם אינה חוזרת מהר כאדם שמריק את המים ואין סופן לחזור: והיתה ארצכם שממה: שלא תמהרו לשוב לתוכה ומתוך כך עריכם יהיו חרבה נראות לכם חריבות שבשעה שאדם גולה מביתו ומכרמו ועירו וסופו לחזור כאלו אין כרמו וביתו חרבים כך שנויה בת״כ: אז תרצה: תפייס את כעס המקום שכעס על שמטותיה: והרצת למלך את שבתותיה: כל ימי השמה לשון

שממה ועריכם יהיו חרבה׃ ויתכון אבדר ביני עממיא ואגרי בתריכון דקטלין בחרבא׃
ותהי ארעכון צדיא וקרויכון יהוין חרבא׃ ואנתם אדריכם פי מא בין אלאמם ואגרד וראכם
אלסיף פתציר ארצכם והשה וקראכם כראבא׃ אז תרצה הארץ את שבתתיה כל ימי השמה
ואתם בארץ איביכם אז תשבת הארץ והרצת את שבתתיה׃ בכין תרעי ארעא ית שמטהא
כל יומין דצדיאת ואתון בארע בעלי דבביכון בכין תשמיט ארעא ותרעי ית שמטהא׃ חינאיד
תסתופי אלארץ עטלהא טול איאם והשתהא ואנתם פי בלד אעדאיכם חינאיד תתסייב
אלארץ ותסתופי עטלתהא׃ כל ימי השמה תשבת את אשר לא שבתה בשבתתיכם
בשבתכם עליה׃ כל יומין דצדיאת תשמיט ית דלא שמטת בשמטיכון כד הויתון יתבין
עלה׃ וסבב טול איאם והשתהא אן תתעטל כמא לם תעטלונהא פי עטלכם פי חאל מקא
מכם בהא׃ והנשארים בכם והבאתי מרך בלבבם בארצת איביהם ורדף אתם קול עלה
נדף ונסו מנסת חרב ונפלו ואין רדף׃ ודישתארון בכון ואעיל תברא בלבהון בארעתא
דסנאיהון וירדוף יתהון קל טרפא דשקיף ויערקון מערק כד מן קדם דקטלין בחרבא
ויפלון ולית דרדיף׃ ואלבאקין מנכם אדכל אלגבן פי קלובהם פי בלדאן אעדאיהם חתא
אנה לו לחקהם צות ורקה מנדפעה להרבו כהארב מן אלסיף ווקעו מן גיר טאלב׃ וכשלו
איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם׃ ויתקלון גבר
באחוהי כד מן קדם דקטלין בחרבא ורדיף לית ולא תהי לכון סעידא קדם בעלי דבביכון׃ תקומה׳
פיעתר בעצהם בבעץ כמן יכון מן קבל אלסיף וליס טאלב ולא יכון לכם קואם בין ידי
אעדאיכם׃ ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ איביכם׃ ותיבדון ביני עממיא ותגמר
יתכון ארע בעלי דבביכון׃ ויביד מנכם פי מא בין אלאמם ויפניכם בלד אעדאיכם׃
והנשארים בכם ימקו בעונם בארצת איביכם ואף בעונת אבתם אתם ימקו׃ ודישת
ארון בכון יתמסון בחוביהון בארעתא דסנאיכון ואף בחובי אבהתהון בישיא דאחידין

היעשות ומ״ם דגושה מפני תות הכפל מגזרת שממה״ את אשר לא שבתה׳ שבעים שנה של גלות בבל הן היו כנגד שנות השמטה
ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל בארצם לפני המקום ארבע מאות ושלשים ושש שנה שלש מאות ותשעים יום היו שני עונש
משנכנסו לארץ עד שגלו עשרת השבטים׳ עד חרבות ירושלם הוא של יחזקאל ואתה שכב על צדך השמאלי וגו׳ וכלית את אלה
וגו׳ ושכבת על צדך הימני שנית ונשאת את עון בית יהודה ארבעים יום וגו׳ ונבואה זו נאמרה ליחזקאל בשנה החמישית לגלות המלך
יהויכין ועוד עשו שש שנים עד גלות צדקיהו הרי ת׳ ושש׳ ואם תאמר שנות מנשה חמשים וחמש היו׳ מנשה עשה תשובה שלשים ושלש
שנה וכל שנות רשעו עשרים ושתים כמו ששנינו באגדת חלק׳ ושל אמון שתים׳ ואחת עשרה ליהויקים׳ וכנגדן לצדקיהו הרי ת׳ שנים
צא וחשוב לד׳ מאות שנה שנים וארבע לשלשים ושש שנים חמש שמטות הרי שבעים חסר אחת ועוד שנה יתירה שנכנסה בשמטה
המשלמת לשבעים ועליהם נגזר ע׳ שנה שלימים וכה״א בדברי הימים עד רצתה הארץ את שבתותיה למלאת שבעים שנה׳ והבאתי מורך
פחד ורך לבב ומ״ם של מורך יסוד נופל הוא כמו מ״ם של מועד ושל מוקש׳ ונסו מנוסת חרב׳ כאלו רודפים הורגים אותם׳ קול עלה
נדף׳ שהרוח דוחפו ומכהו על עלה אחר ומקשקש ומוציא קול וכן תרגומו קל טרפא דשקיף וכן הדבוק של חבורה מעקוף״ וכשלו
איש באחיו׳ כשירוצו לנוס יכשלו זה בזה כי יבהלו לרוץ׳ כמפני חרב׳ כאלו בורחים מלפני הורגים שיהא בלבבם פחד וכל שעה סבורים
שאדם רודפם׳ ומדרשו וכשלו איש באחיו זה נכשל בעונו של זה שכל ישראל ערבין זה בזה׳ ואבדתם בגוים׳ כשתהיו פזורין תהיו
אבודין זה מזה׳ ואכלה אתכם׳ אלו המתים בגולה׳ בעונות אבותם אתם׳ כשאוחזין מעשה אבותם בידיהם׳ ימקו׳ לשון המסה
כמו ימסו וכמוהו המקנה בחוריהן׳ נמקו חבורותי׳ והבאתי אותם׳ אני בעצמי אביאם זו מדה טובה לישראל שלא יהיו אומרין
הואיל וגלינו בין האומות נעשה כמעשיהם׳ אני איני מניחם אלא אני מעמיד את נביאי ומחזירן לתחת כנפי שנ׳ והעולה
על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים וכמשפחות האדמה חי אני נאם ה׳ אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה
שפוכה אמלוך עליכם בית ישראל׳ או אז יכנע׳ כמו או נודע כי שור נגח הוא אם אז יכנע לבבם׳ לשון אחר אולי שמא אז יכנע
לבבם

בידהון יתמסון׃ ובאקיין מנכם יכסעון בדנובהם פי בלדאן אעדאיהם ואיצא בדנוב
אבאיהם אלתי מעהם יכסעון׃ והתודו את עונם ואת עון אבתם במעלם אשר מעלו בי
ואף אשר הלכו עמי בקרי׃ ויודון ית חוביהון וית חובי אבהתהון בשקרהון דשקרו במימרי
ואף דהליכו קדמי בקשיו׃ פאן אקרו בדנובהם ודנוב אבאיהם בנכתהם אלדי נכתו בי ואיצא
במא סלכו מעי לגאגא ולם יתובו׃ אף אני אלך עמם בקרי והבאתי אתם בארץ איביהם
או אז יכנע לבבם הערל ואז ירצו את עונם׃ אף אנא אהך עמהון בקשיו ואעיל יתהון
בארע בעלי דבביהון׃ או בכין יתבר לבהון טפשא׃ ובכין ירעון ית חוביהון׃ אנא איצא אסיר
מעהם עלי אללגאג ואדכלהם בבלדאן אעדאיהם אכרין או אן ינהזם קלבהם אלגאש או אן
יסתופו דנובהם׃ וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם
אזכר והארץ אזכר׃ ודכרנא ית קימי דעם יעקוב ואף ית קימי דעם יצחק ואף ית קימי
דעם אברהם אנא דכיר וארעא אנא דכיר׃ פאדכר עהדי אלדי מע יעקוב ואיצא עהדי אלדי
מע יצחק ואיצא עהדי אלדי מע אבראהם אדכרה להם ולארצהם׃ והארץ תעזב מהם ותרץ
את שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען במשפטי מאסו ואת חקתי געלה
נפשם׃ וארעא תתרטיש מנהון ותרעי ית שמטהא כד צדיאת מנהון ואנון ירעון ית חוביהון
לוטין חלף ברכן איתי עליהון דבדיני קצו וית קימי רחיקת נפשהון׃ ואלארץ תתרך מנהם
ותסתופי עטלהא באסתוחאשהא מנהם והם יסתופו דנובהם בזאהם ומן גזאהם אד זהדו
פי אחכאמי ורסומי אקלאתהא אנפסהם׃ ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים
ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני יהוה אלהיהם׃ ואף כדין דא במהויהון בארע
בעלי דבביהון לא ארטישנון ולא ארחיקנון לשיציותהון לאשנאה קימי דעמהון ארי
אנא יי אלההון׃ ואיצא מע הדה אלאמור פי כונהם פי בלאד אעדאיהם לא אזהד פיהם ולא
אקלאהם ולא אפסך עהדי אלדי מעהם לאני אללה רבהם דאימא׃ וזכרתי להם ברית ראשנים
אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יהוה׃ ודכרנא להון
קים קדמאי דאפיקית יתהון מאר׳ דמצר׳ לעיני עממיא למהוי להון לאלה אנא יי׃ ואדכר להם עהד
אלאולין אלדין אכרגתהם מן בלד מצר בחצרה׳ אלאמם לאכון להם אלאהא אנא אללה צאדק אלועד׃

לבבם וגו׳׳ ואז ירצו את עונם׳ יכפרו על עונם ביסוריהם׳׳ וזכרתי את בריתי יעקוב׳ בה׳ מקומות נכתב יעקוב מלא ואליהו חסר בה׳
מקומות׳ יעקב נטל אות משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו׳׳ וזכרתי את בריתי יעקוב׳ למה נמנו אחורנית׳ כלומר
כדאי הוא יעקב הקטן לכך ואם אינו כדאי הרי יצחק עמו ואם אינו כדאי הרי אברהם שהוא כדאי׳׳ ולמה לא נאמרה זכירה ביצחק
תוספת אלא אפרו של יצחק נראה לפני הקב״ה צבור ומונח על המזבח׳׳ יען וביען׳ גמול ובגמול אשר במשפטי מאסו׳׳ (יען וביען מוסב על
במשפטי מאסו וביען מוסב על ובחקותי געלה נפשם כן דרך בכל מקום שאתה מוצא שמוהם שני דברים זה אצל זה אתה מוצא פירוש של שניהם על ראשון ראשון
ועל אחרון אחרון כמו חרב לה׳ מלאה דם הודשנה מחלב ולא פירש מאיזה דם נתמלאת ומאיזה חלב הודשנה והרי פירושם בצדם מדם כרים ועתודים מחלב
כליות עכ״ל) ואף גם זאת׳ ואף אפילו אני עושה עמהם זאת הפורענות אשר אמרתי עם כל זה בהיותם בארץ אויביהם
לא מאסתים לכלותם ולהפר בריתי אשר אתם׳ לאהי׳ כי אני ה׳ אלהיהם אף בגלות׳׳ ברית ראשונים׳ של שבטים׳ והדורות׳ אחת בכתב
ואחת על פה מגיד שכולן ניתנו למשה בסיני׳׳ דבר אל בני ישראל איש כי יפליא׳ יפריש בפיו׳ בערכך נפשות׳ ליתן ערך נפשו לומר ערך
דבר שנפשו תלויה בו עלי׳׳ והיה ערכך וגו׳ אין ערך זה לשון דמים אלא בין שהוא יקר בין שהוא זול׳׳ כפי שניו הוא הערך הקצוב

אֵלֶּה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה׃
אִלֵּין קְיָמַיָּא וְדִינַיָּא וְאוֹרָיָתָא דִּיהַב יְיָ בֵּין מֵימְרֵיהּ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּטוּרָא דְסִינַי בִּידָא דְמֹשֶׁה׃
הדה שרסום ואחכאם ושראיע אלתי נזלהא אללה בינה ובין בני אסראיל פי טור סיני עלא ידיי
מוסי׃

כז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ
נְפָשֹׁת לַיהוָה׃ מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר אֲרֵי יַפְרֵישׁ נְדַר בְּפֻרְסַן נַפְשָׁתָא קֳדָם יְיָ׃ מר
בני אסר׳ וקל להם אי אנסאן סווג נדרא מן נפוס ללה פליקאס׃ וְהָיָה עֶרְכְּךָ הַזָּכָר מִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַד בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ׃ וִיהֵי פֻרְסָנֵיהּ
דִּדְכוּרָא מִבַּר עַסְרִין שְׁנִין וְעַד בַּר שִׁתִּין שְׁנִין וִיהֵי פֻרְסָנֵיהּ חַמְשִׁין סִלְעִין דִּכְסַף בְּסִלְעֵי קֻדְשָׁא׃
פיכון קימה׳ לדכר מן אבן עשרין סנה ולי אבן סתין סנה כמסין מתקאל פצה במתקאל אלקדס׃
וְאִם נְקֵבָה הִוא וְהָיָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשִׁים שָׁקֶל׃ וְאִם נֻקְבְּתָא הִיא וִיהֵי פֻרְסָנַהּ תְּלָתִין סִלְעִין׃ ואן
כאנת אנתא פקימתהא תלאתין׃ וְאִם מִבֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְעַד בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְהָיָה עֶרְכְּךָ
הַזָּכָר עֶשְׂרִים שְׁקָלִים וְלַנְּקֵבָה עֲשֶׂרֶת שְׁקָלִים׃ וְאִם מִבַּר חֲמֵשׁ שְׁנִין וְעַד בַּר עַסְרִין שְׁנִין
וִיהֵי פֻרְסָנֵיהּ דִּדְכוּרָא עַסְרִין סִלְעִין וּלְנֻקְבְּתָא עֲסַר סִלְעִין׃ ואן כאן מן אבן כמס סנין ולי עשרין
סנה פקימה׳ לדכר עשרין מתקאל ולאנתי עשרה׃ וְאִם מִבֶּן חֹדֶשׁ וְעַד בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְהָיָה
עֶרְכְּךָ הַזָּכָר חֲמִשָּׁה שְׁקָלִים כָּסֶף וְלַנְּקֵבָה עֶרְכְּךָ שְׁלֹשֶׁת שְׁקָלִים כָּסֶף׃ וְאִם מִבַּר יַרְחָא
וְעַד בַּר חֲמֵשׁ שְׁנִין וִיהֵי פֻרְסָנֵיהּ דִּדְכוּרָא חֲמֵשׁ סִלְעִין דִּכְסַף וּלְנֻקְבְּתָא פֻרְסָנַהּ תְּלָת סִלְעִין
דִּכְסַף׃ ואן כאן מן אבן שהר ולי כמס סנין פיכון קימה׳ לדכר ה מתאקיל פצה ולאנתא ג׳
וְאִם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמַעְלָה אִם זָכָר וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שָׁקֶל וְלַנְּקֵבָה עֲשָׂרָה שְׁקָלִים׃
וְאִם מִבַּר שִׁתִּין שְׁנִין וּלְעֵילָא אִם דְּכוּרָא וִיהֵי פֻרְסָנֵיהּ חֲמֵשׁ עֲסַר סִלְעִין וּלְנֻקְבְּתָא עֲסַר סִלְעִין׃
ואן כאן מן אבן סתין סנה וצאעדא פקימה׳ לדכר כמסה עשר מתקאל ולאנתא עשרה׃
וְאִם מָךְ הוּא מֵעֶרְכֶּךָ וְהֶעֱמִידוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְהֶעֱרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן עַל פִּי אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יַד הַנֹּדֵר
יַעֲרִיכֶנּוּ הַכֹּהֵן׃ וְאִם מִסְכֵּן הוּא מִפֻּרְסָנֵיהּ וִיקִימִנֵּיהּ קֳדָם כַּהֲנָא וִיפָרוֹס יָתֵיהּ כַּהֲנָא עַל פּוּם
דְּתַדְבֵּיק יַד נָדְרָא יְפָרְסִנֵּיהּ כַּהֲנָא׃ ואן כאן מהינא מן קימה פליוקפה בין ידי אלאמאם ויקימה

עלה בפרשת גו׳ ערכך׳ כמו ערך וכפל הכפין לא ידעתי מאיזה לשון הוא׳ ואם מבן חמש שנים׳ לא שיהא הנודר קטן שאין בדברי קטן כלום אלא גדול שאמר ערך קטן זה שהוא בן חמש שנים עלי׳ ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר׳ כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש דאמרי אינשי סבא בביתא פחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא׳ ואם מך הוא מערכך׳ שאין ידו משגת ליתן הערך הזה׳ על פי אשר תשיג׳ לפי מה שיהיה לו יסדרנו וישאיר לו כדי חייו מטה כר וכסת וכלי אומנות ואם היה חמר משאיר לו חמורו׳ ואם בהמה וגו׳ כל אשר יתן ממנו׳ אמר רגלה של זו עולה דבריו קיימין ותמכר לצרכי עולה ודמיה חולין חוץ מדמי אותו אבר׳ טוב ברע׳ תם בבעל מום׳ או רע בטוב׳ וכל שכן טוב בטוב או רע ברע׳ ואם כל בהמה טמאה׳ בבעלת מום הכת׳ מדבר שהיא טמאה להקרבה ולימדך הכתוב שאין קדשים תמימים יוצאין לחולין בפדיון אלא אם כן הומו׳ כערכך הכהן כן יהיה׳ לשאר כל אדם הבא לקנותה מיד הקדש׳ ואם גאל יגאלנה׳ בבעלים החמ׳ מדבר והחמיר הכתוב בבעלים להוסיף חומש וכן במקדיש

הכנה שהרי ערך הזכר מבן כ׳ ועד בן ס׳ שנה חמשים שקל ולנקבה ל׳ שקל ואם מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה כ׳ שקלים ולנקבה עשרה ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים ה׳ שקלים ולנקבה ג׳ שקלים׳ אבל בין שיש לזכר יותר חמשים שנה פחות ערך שלו עד מן שקל של׳ ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והיה ערכך מן שקל ולנקבה י׳ שקלים והפרש בין האומר ערך פלוני עלי לאומר דמי פלוני עלי או דמי ידו או רגלו עלי שהאומר ערך פל עלי נותן ערכו הקצוב בפרשה בין מהוא נאה בין שהוא כעור אבל האומר דמי פל עלי שמין אותו כעבד הנמכר בשוק ונותן כדי דמיו או כדי דמי ידו או רגלו לקדש כראיתא בערכין׳

עיין בפירוש הר״ר יעקב לומברוזו ז״ל ושם פירוש נכון והוא כמדבר ... כלו אומר ערכך ערך עצמך ע׳

חסב מא תנאל ידא נאדר כדאך יקימה אלאמאם׃ ואם בהמה
אשר יקריבו ממנה קרבן ליהוה כל אשר יתן ממנו ליהוה יהיה קדש׃ ואם בעירא דיקרבון
מנה קרבנא קדם יי כל דיתין מניה קדם יי יהי קדשא׃ ואן כאנה בהימה יצלח אן יקרב מנהא
קרבאן ללה פכלמא יגעל מן דאך ללה יכון קדסא בעינה׃ לא יחליפנו ולא ימיר אתו
טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש׃ לא
יחלפניה ולא יעבר יתיה טב בביש או ביש בטב ואם חלפא יחליף בעירא בבעירא ויהי
הוא וחלופיה יהי קדשא׃ לא יבדלה ולא יגיירה גייד ברדי ולא רדי בגייד פאן גייר בהימה
בבהימה פקד צאר הו ובדילה קדסא׃ ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן
ליהוה והעמיד את הבהמה לפני הכהן׃ ואם כל בעירא מסאבא דלא יקרבון מנה קרבנא
קדם יי ויקים ית בעירא קדם כהנא׃ ואן כאנה בהימה נגסה או מא לם יקרב מנהא קרבאן ללה
פלתוקף בין ידי אלאמאם׃ והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע כערכך הכהן כן יהיה׃ ויפרוס
כהנא יתה בין טב ובין ביש כפרסן כהנא כין יהי׃ פליקימהא עלי גודתהא או רדאתהא
ויכון אלאגב כמי יקים אלאמאם׃ ואם גאל יגאלנה ויסף חמישתו על ערכך׃ ואם מפרק
יפרקניה ויוסיף חומשיה על פורסניה׃ פאן שא פכאכהא פליזיד עלי אלקימה כמסהא׃ ואיש
כי יקדש את ביתו קדש ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אתו הכהן כן יקום׃
וגבר ארי יקדיש ית ביתיה קודשא קדם יי ויפרסניה כהנא בין טב ובין ביש כמא דיפרוס יתיה כהנא
כין יקום׃ ואי רגל אקדס ביתה קדסא ללה פליקימה אלאמאם עלי גודתה או רדאתה וכמא
יקימה כדאך יגב׃ ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו׃
ואם דאקדיש יפרוק ית ביתיה ויוסיף חומש כסף פרסנה עלוהי ויהי ליה׃ ואן שא אלמקדס
פכאך מנזלה פליזיד עלי קימתה כמסהא ויכון לה׃ ואם משדה אחזתו יקדיש איש ליהוה
והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף׃ ואם מחקל אחסנתיה יקדיש
גבר קדם יי ויהי פרסניה לפום דרעיה בית זרע כור סערין בחמשין סלעין דכסף׃ ואן אקדס
אנסאן ללה שיא מן ציעה חוזה פלתכון אלקימה עלי קדר בדרה כל מבדר כר מן שעיר בכמסין
מתקאל פצה׃ אם משנת היבל יקדיש שדהו כערכך יקום׃ אם משתא דיובלא יקדיש חקליה
כפרסניה יקום׃ ואן אקדס ציעתה פי סנה אלטלאק פלקימה תאבתה בחאלהא׃ ואם אחר
היבל יקדיש שדהו וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרת עד שנת היבל ונגרע מערכך׃

בית. וכן במקדיש שדה וכן בפדיון מעשר שני הבעלים מוסיפין חומש ולא שאר כל אדם׃ והיה ערכך לפי זרעו. לא כפי שוויה אחרת
שדה טובה ואחת שדה רעה פדיון הקדשן שוה׃ בית זרע שעורים בחמשים שקלים כך גזרת הכת׳ והות טבא לגאלה בתחלת היובל
ואם בא לגאלה בחמשה כוהן לפי החשבון סלע ופונדיון לכל שנה לפי שאינה הקדש אלא למנין שנות היובל שאם נגאלה הרי טוב ואם לאו
הגזבר מוכרה בדמים הללו לאחר ועומדת ביד הלוקח עד היובל כשאר כל השדות המכורות וכשהיא יוצאה מידו חוזרת לכהנים
שבאותו משמר שהיובל פוגע בו ומתחלקת ביניהם׃ זהו המשפט האמור במקדיש שדה ועכשיו אפרשנו על סדר המקראות׃
אם משנת היובל יקדיש שדהו׃ אם משעברה שנת היובל מיד הקדישה ובא זה לגאלה׃ כערכך יקום׃ כערך הזה האמור׃ יהיה
חמשים כסף יתן׃ ואם אחר היובל יקדיש׃ וכן אם הקדישה משנת היובל ונשתהת ביד גזבר ובא זה לגאלה אחר היובל׃ וחשב לו
הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות׃ כפי החשבון כיצד הרי קצב דמיה של ארבעים ותשע שנה חמשים שקל הרי שקל לכל

ואם בתר יובלא יקדיש חקליה. ויחשיב ליה כהנא ית כספא. על פום שניא דאשתארא. עד
שתא דיובלא. ויתמנע מפרסניה: ואן אקדסהא בעד סנה אלאטלאק פליחסב לה אלאמאם
אלדראהם עלי קדר אלסנין אלבאקיאת אלי סנה אלאטלאק וינקץ מן אלקימה: ואם גאל יגאל את השדה המקדיש
אתו ויסף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו: ואם מפרק יפרוק ית חקלא דאקדיש יתיה. ויוסיף
חומש כסף פרסניה עלוהי ויקום ליה: ואן שא מקדם אלציעה אן יפתכהא פליזיד עלי אלקימה
כמסהא ותכון לה: ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד: ואם לא ט
יפרוק ית חקלא. ואם זבין ית חקלא לגבר אחרן. לא יתפריק עוד: ואן לם יפתכהא ובאעהא
לרגל אכר פלא תפתך אבדא: והיה השדה בצאתו ביבל קדש ליהוה כשדה החרם לכהן אמין
תהיה אחזתו: ויהי חקלא במפקיה ביובלא. קדשא קדם ה׳ כחקל חרמא. לכהנא תהי אחסנתיה
פתכון ענד כרוגהא מן יד אלמשתרי פי סנה אלאטלאק קדסא ללה כציאע אלצואפי ותציר
ללאמאם: ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחזתו יקדיש ליהוה: ואם ית חקל זבינוהי.
דלא מחקל אחסנתיה. יקדיש קדם ה׳: ואן אקדס ללה מן ציעה אשתראהא וליסת לה בחוז
וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היבל ונתן את הערכך ביום ההוא קדש ליהוה:
ויחשיב ליה כהנא ית נסיב פרסניה. עד שתא דיובלא. ויתין ית פרסניה ביומא ההוא. קדשא קדם ה׳:
פליחסב לה אלאמאם תסקיט אלקימה מן סנתה אלי סנה אלאטלאק פידפעהא פי דלך אליום קדסא
ללה: בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו לאשר לו אחזת הארץ: בשתא דיובלא
יתוב חקלא. לדזבניה מניה. לדדיליה אחסנת ארעא: ותרגע אלציעה פי סנה אלאטלאק לבאיע
אלדי אשתראהא מנה אלדי לה רקבה אלארץ: וכל ערכך יהיה בשקל הקדש עשרים גרה יהיה
השקל: וכל פרסניה. יהי בסלעי קודשא. עסרין מעין הויא סלעא: וגמיע קימתך תכון במתקאל
אלקדס כל מתקאל עשרין דאנק: אך בכור אשר יבכר ליהוה בבהמה לא יקדיש איש אתו אם
שור אם שה ליהוה הוא: ברם בכרא דיתבכר קדם ה׳ בבעירא. לא יקדיש גבר יתיה. אם תור
אם אמר. דה׳ הוא: ואמא בכר יבכר ללה מן אלבהאים לא יחתאג אן יקדסה אנסאן כאן מן
אלבקר או אלגנם פהו ללה: ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמשתו עליו ואם לא

שנה ושקל יותר על כולן. והשקל ארבעים ושמונה פונדיון הרי סלע ופונדיון לשנה אלא שחסר פונדיון אחד לכולן ואמרו רבותינו שאותו
פונדיון קלבון לפרוטרוט והבא לגאול יתן סלע ופונדיון לכל שנה לשנים הנותרות עד שנת היובל. ונגרע מערכך. מנין השנים

(והסלע הוא השקל ד׳ דינרים והדינר שש מעין והמעה משקל י״ו
שעורות בינוניות והדינר הוא הזוז צ״ו ומשקל הפונדיון
ח׳ שעורות בינוניות והפונדיון והקולבון אחד הוא והמעה היא
ד׳ איסרין נמצא האיסר משקל ד׳ שעורות והפרוטה שמינית
האיסר נמצא משקל הפרוטה חצי שעורה בינונית כסף
והפרוטרוט אחד משמונה בפרוטה וזהו שיעור השקל האמור
בתורה בכל מקום בין לענין הרס בחו״ל) ונגרע מערכך

שמשנת היובל עד שנת הפדיון. ואם גאול יגאל המקדיש. ואם מכר. הגזבר את השדה
לאיש אחר. לא יגאל עוד. לשוב ביד המקדיש. והיה השדה בצאתו ביובל. מיד
הלוקחו מן הגזבר כדרך שאר שדות היוצאות מיד לוקחיהם ביובל. קדש לה׳. לא
שישוב להקדש בדק הבית אלא יהיה כשדה החרם הניתן לכהנים שנ׳ כל חרם
בישראל לך יהיה אף זו תתחלק לכהנים של אותו משמר שיום הכיפורים של יובל פוגע
בו. ואם את שדה מקנתו וגו׳ חילוק יש בין שדה מקנה לשדה אחוזה שדה מקנה לא תתחלק לכהנים ביובל לפי שאינו יכול להקדישה אלא
עד היובל שהרי ביובל היתה עומדת לצאת מידו ולשוב לבעלים לפיכך אם בא לגאלה יגאל בדמים הללו הקצובים לשדה אחוזה. ואם
לא יגאל. וימכרנה גזבר לאחר או אם לא יגאל הוא. בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו. אותו שהקדיש ומן האמר לאשר
קנהו הלוקח הזה מאתו וזהו הגזבר לכך הוזקק לומר לאשר לו אחוזת הארץ מירושת אבות וזהו בעלים הראשונים שמכרוה למקדיש
וכל ערכך יהיה בשקל הקדש. כל ערכך שכת׳ בו שקלים יהיה בשקל הקדש. עשרים גרה. ב׳ מעות כך היו מתחלה ולאחר מכן
הוסיפו שתות ואת דבורה ... מעות כסף דינר ד׳ מעות לסלע. אך בכור וגו׳ לא יקדיש איש אותו (הבכור) לשם קרבן אחר (לא יקדישנו)
לפי שאינו שלו (אבל מקדישו לשם בכור ואומר לו קדוש אתה לבכורה של כל הבכור הקדיש וגו׳) ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך. אין המקרא הזה מוסב
על הבכור שאין לומר בבכור בהמה טמאה ופדה בערכך ואינו מוסיף חומש ופטר חמור אין זה שהרי אין פדיון פטר חמור אלא טלה וזהו מגבה
לכהן

יגאל ונמכר בערכך׃ ואם בבעירא מסאבא ויפרוק בפרסניה ויוסיף חמשיה עלוהי ואם לא
יתפריק ויזדבן בפרסניה׃ ואן אקדס שיא מן אלבהאים אלנגסה פליפדיה בקימתה ויזיד עליה
כמסה ואן לם יפתכה פליבאע בקימתה׃ אך כל חרם אשר יחרם איש ליהוה מכל אשר לו
מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל כל חרם קדש קדשים הוא ליהוה׃ ברם
כל חרמא דיחרם גבר קדם יי מכל דליה מאנשא ובעירא ומחקל אחסנתיה לא יזדבן ולא
יתפריק כל חרמא קדש קודשין הוא קדם יי׃ אמא כל צואף יגעלה אלאנסאן ללה מן גמיע מא
לה מן עביד ובהאים וציעה חוז פלא יבאע ולא יפתך בל יכון מן כואץ אלאקדאס ללה׃ כל
חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת׃ כל חרמא דיתחרם מן אנשא לא יתפריק
אתקטלא יתקטיל׃ וכל מתלוף יסתחק אלתלף מן אלנאס פלא יפדא בל יקתל קתלא׃ וכל
מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ ליהוה הוא קדש ליהוה׃ וכל מעסר ארעא מזרעא דארעא
מפירי אילנא דיי הוא קדשא קדם יי׃ וגמיע עשור אלארץ מן חבהא ומן תמר אלשגר פהו ללה
קדסא׃ ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמשיתו יסף עליו׃ ואם מפרק יפרוק גבר ממעסריה
חמשיה יוסיף עלוהי׃ ואן אפתך אנסאן שיא מן עשורה פליזיד עליה כמס תמנה׃ וכל
מעשר בקר וצאן כל אשר יעבר תחת השבט העשירי יהיה קדש ליהוה׃ וכל מעסר תורין
ועאן כל דיעבר תחות חטרא עסיראה יהי קדשא קדם יי׃ וגמיע עשור אלבקר ואלגנם כל מא יגוז
תחת אלעצא פאלעאשר יכון קדסא ללה׃ לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו
והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל׃ לא יבקר בין טב לביש ולא יחלפניה ואם חלפא יחלפניה
ויהי הוא וחלופיה יהי קדשא לא יתפריק׃ לא יפחץ ענה בין גייד לרדי ולא יגיירה פאן גיירה
פקד צאר הו ובדילה קדסא לא יפך׃ אלה המצות אשר צוה יהוה את משה אל בני ישראל
בהר סיני׃ אלין פקודיא דפקיד יי ית משה לות בני ישראל בטורא דסיני׃ הדה אלוצאיא אלתי
אמר אללה בהא מוסי לבני אסראיל פי גבל סיני׃

עח פסוקים סימן עזא״

לכהן ואינו להקדש את הבית ... הקדש הכתוב למעלה שדיבר בפדיון בהמה טהורה שהוממה וכאן דיבר במקדיש בהמה טמאה לבדק
הבית״ ופדה בערכך׳ כפי מה שיעריכנה הכהן״ ואם לא יגא׳ ע״י בעלים״ ונמכר בערכך׳ לאחרים״ אך כל חרם וגו׳ נחלקו רבותינו בדבר יש
סתם חרמים להקדש׳ ומה אני מקיים כל חרם בישראל לך יהיה׳ בחרמי כהנים שפרש ואמר הרי זה לכהן׳ ויש שאמ׳ סתם חרמים לכהן״ לא ימכר
ולא יגא׳ אלא יתנהו לכהן לדברי האומר סתם חרמים לכהנים מפרש מקרא זה בסתם חרמים לבדק הבית ומפרש מקרא זה בחרמי כהנים שהכל
מודים שחרמי כהנים אין להם פדיון עד שיבואו ליד כהן וחרמי גבוה נפדים״ כל חרם קדש קדשים הוא׳ האומר סתם חרמים לבדק הבית מביא
ראייה מכאן והאומר סתם חרמים לכהנים מפרש כל חרם קדש קדשים הוא ללמד שחרמי כהנים חלים על קדשי קדשים ועל קדשים קלים ונותן
לכהן כמו ששנינו במסכת ערכין אם נדר נותן את דמיהן ואם נדבה נותן את טובתה״ מאדם׳ כגון שהחרים עבדיו ושפחותיו הכנענים״ כל חרם אשר יחרם מן
האדם לא יפדה׳ היוצא ליהרג ואמר אחד ערכו עלי לא אמר כלום״ מות יומת׳ הרי הוא הולך למות׳ לא יפדה׳ אין לו דמים ולא ערך״ וכל
מעשר הארץ׳ במעשר שני הכתוב מדבר״ מזרע הארץ׳ דגן״ מפרי העץ׳ תירוש ויצהר״ ליי הוא׳ קנאו השם ומשלחנו זוה לך לעלות ולאכול
בירושלם כמו שנ׳ ואכלת לפני יי׳ אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך״ ממעשרו ולא ממעשר חבירו הפודה מעשר של חבירו אין מוסיף
חומש׳ ומה היא גאולתו׳ כדי להתיר באכילה בכל מקום והמעות יעלה ויאכל בירושלם כמו שנ׳ ונתתה בכסף וצרת הכסף וגו׳״ וזהו
סדר הפרשת המתנות אחד ... הכרי ... תרומה גדולה ... ונותן אחד מחמשים לכהן וזו היא תרומה גדולה שחייבין עליה ... מיתה בידי שמים ...
... מודדן ... ונותן ... מעשר ... והו מעשר ראשון וחייבין עליו מלקות ואח״כ מפריש ממנו ... שלישית חלק א׳ מעשרה והוא הנקרא מעשר ב׳ ומעלהו בעליו
עמו לירושלם בחג הסכות ואוכל׳ ... ואם אינו יכול להעלותו לירושלים שנ׳ וכי ירבה ממך הדרך וגו׳ לוקח דמיו ומחללן על המעשר ופודה המעשר בכן ומעלה הדמים לירושלים ואוכלן
עם שנ׳ ונתת בכסף וגו׳ ומוסיף עליה בפדיון חומש ואם פדה מעשר חבירו אינו מוסיף חומש שנ׳ ואם גאול יגאל איש ממעשרו ולא ממעשר חבירו ...
בשנה ראשונה ושניה ... רביעית וחמישית ובשנה השלישית ... מוציא במקום מעשר שני ומעשר ע״ע ונותנו לע״ע שנ׳ מקצה שלש שנים תוציא את כל
מעשר תבואתך וגו׳ ובא הלוי והגר והיתום והאלמנה וגו׳ ואכלו ושבעו וגו׳ והשמטה ... (ע״כ)
כיצד מעשרן מוציאן בפתח קטן זה אחר זה (ויקרא א ב ג ד ה ו ז ח ט) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט והעשירי מכה בשבט צבועה בסיקרא להיות ניכר שהוא מעשר
כן עושה לעגלים ולטלאים של כל שנה ושנה״ יהיה קדש׳ למזבח דמו ואימוריו והבשר נאכל לבעלים שהרי לא נמנה עם שאר

מתנות כהונה ולא מצינו שיהא נותן לכהנים" לא יבקר בין טוב לרע' לפי שנ' וכל מבחר נדריכם יכול יהא בורר ומוציא את היפה להיות מעשר ת"ל לא יבקר בין טוב לרע בין תם בין בעל מום חלה עליו קדושה ולא שיקרב בעל מום לא יאכל בתורת מעשר ואסור ליגזז וליעבד"

חסלת פ' אם בחקותי בס"ד" וסליק ספר ויקרא" בעזרת אל גבור ונורא" יכלו שונאיכו ומריביכו

מהרה" בי"לאו "לנו הושלבע"

בגלט שכטו"

מנין הפסוקים של ספר זה שמנה מאות וחמשים ותשעה סימן נטף והציו והמגע בבשר הזב"

ספר במדבר

וידבר יהוה אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם דגג
מארץ מצרים לאמר׃ ומליל יי עם משה במדברא דסיני במשכן זמנא בחד לירחא תנינא
בשתא תניתא למפקהון מארעא דמצרים למימר׃ תם כלם אלה מוסי פי בריה סיני פי כבא
אלמחצר פי אליום אלאול מן אלשהר אלתאני מן אלסנה אלתאניה לכרוגהם מן בלד מצר קאילא׃
שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר
לגלגלתם׃ קבילו ית חשבן כל כנשתא דבני ישראל לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן
כל דכורא לגלגלתהון׃ ארפעא גמלה גמאעה בני אסר לעשאירהם ובית אבאיהם
באחצא אסמא כל דכר לגמאגמהם׃ מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל
תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן׃ מבר עסרין שנין ולעילא כל נפיק חילא בישראל
תמנון יתהון לחיליהון את ואהרן׃ מן אבן עשרין סנה וצאעדא כל מן יכרג לגיש בני
אסר תחציהם אנת והרון לגיושהם׃ ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבתיו
הוא׃ ועמכון יהון גברא גברא לשבטא גבר ריש לבית אבהתוהי הוא׃ ויכון מעכם רגל
מן כל סבט והלך ארגל הו רייס בית אביה׃ ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן
אליצור בן שדיאור׃ ואלין שמהת גבריא דיקומון עמכון לראובן אליצור בר שדיאור׃ והדה
אסמא ארגאל אלדי יקומון מעכם מן סבט ראובן אליצור אבן שדיאור׃ לשמעון שלמיאל
בן צורישדי׃ לשמעון וגו׳׃ ומן שמעון וגו׳׃ ליהודה נחשון בן עמינדב׃ ליששכר נתנאל
בן צוער׃ לזבולן אליאב בן חלן׃ לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד למנשה
גמליאל בן פדהצור׃ לבנימן אבידן בן גדעני׃ לדן אחיעזר בן עמישדי׃ לאשר פגעיאל
בן עכרן׃ לגד אליסף בן דעואל׃ לנפתלי אחירע בן עינן׃ אלה קריאי העדה נשיאי קרואי ק' ב' מל' כתו' ו'
מטות אבותם ראשי אלפי ישראל הם׃ אלין מערעי כנשתא רברבי שבטי אבהתהון׃

וידבר יי אל משה במדבר סיני וגו' באחד לחדש' מתוך חיבתן לפניו מונה אותן כל שעה' כשיצאו ממצרים מנאן וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים' כשבא להשרות שכינתו בתוכן מנאן' באחד בניסן הוקם המשכן ובאחד באייר מנאם" למשפחותם' דע מנין כל שבט ושבט" לבית אבותם' מי שאביו משבט אחד ואמו משבט אחר יקוס על שם אביו" לגולגלותם' על ידי שקלים שיתן כל אחד בקע לגולגלת" כל יוצא צבא' מגיד שאין יוצא בצבא פחות מבן עשרים" ואתכם יהיו' כשתפקדו אותם אתה ואהרן יהיו עמכם נשיא כל שבט ושבט" אלה קרואי העדה' הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה" האנשים האלה' שנים עשר נשיאים הללו" אשר נקבו' לו כאן בשמות" ויתילדו על משפחותם' הביאו ספרי ייחוסיהן ועידי חזקת לידתם כל אחד ואחד להתייחס על השבט" וידבר יי וגו' אך את מטה לוי"

רישי אלפיא דישראל אנון׃ הולאי רעאת גמאעה אשראף אסבאט אבאיהם המא ריסא
אוף בני אסר׃ ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמת׃ ודבר משה ואהרן
ית גבריא האלין דאתפרשו בשמהן׃ פאכד מוסי והרון הולאי ארגל אלתי שרחת אסמאיהם׃
ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות
מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם׃ וית כל כנשתא כנשו בחד לירחא תנינא ואתיחסו על
זרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עסרין שנין ולעילא לגלגלתהון׃ וגוקו סאיר
אגמאעה פי יום אול מן אשהר אתאני ותנאסבו לעשאירהם וביות אבאיהם
באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא לגמאגמהם׃ כאשר צוה יהוה את משה
ויפקדם במדבר סיני׃ כמא דפקיד יי׳ ית משה ומננון במדברא דסיני׃ כמא אמר אללה
מוסי כדאך עדהם פי ברייה סיני׃ ויהיו בני ראובן בכר ישראל
תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא׃ זהוו בני ראובן בכרא דישראל תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון
במנין שמהן לגלגלתהון כל דכורא מבר עסרין שנין ולעילא כל נפיק חילא׃ פכאן אל
מעדודין מן בני ראובן בכר אסר תשידהם לעשאירהם וביות אבאיהם באחצא אסמא
לגמאגמהם כל דכר מן אבן כ׳ סנה וצאעדא כל מן יכרג לאלגיש׃ פקדיהם למטה ראובן
ששה וארבעים אלף וחמש מאות׃ מניניהון לשבטא דראובן ארבעין ושתא אלפין וחמיש
מאה׃ פכאן עדד ראובן סתה וארבעין אלפא וכמס מאיה׃
לבני שמעון תולדתם למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל זכר
מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא׃ לבני שמעון תולדתהון לזרעי לבית אבהתהון
מנינוהי במנין שמהן לגלגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעיל כל נפיק חילא׃ בני
שמעון תשידהם לעשאירהם לביות אבאיהם עדדהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל
דכר מן אבן כ׳ סנה וצאעדא כל מן יכרג לאלגיש׃ פקדיהם למטה שמעון תשעה וחמשים
אלף ושלש מאות׃ מניניהון לשבטא דשמעון חמשין ותשעה אלפין ותלת מאה׃ ואלמע
דודין כדאך מנהם תסעה וכמסין אלפא ותלאת מאיה׃
לבני גד תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל
יצא צבא׃ לבני גד תולדתהון וגו׳ לבני גד תשידהם וגו׳ פקדיהם למטה גד חמשה
וארבעים אלף ושש מאות וחמשים׃ מניניהון לשבטא דגד ארבעין וחמשה אלפין ושית
מאה וחמשין׃ ואלמעדודין כדאך מנהם ה׳ ומ׳ אלפא וסת מאיה וכמסין׃
לבני יהודה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה

ושבעים
כל יצא צבא׃ לב׳ יהוד׳ תו׳ לזל׳׃ בני יהודה תי׳ לדהם׃ פקדיהם למטה יהודה ארבעה וחמשים
אלף ושש מאות׃ מניניהון לשבטא דיהודה שבעין וארבעה אלפין ושית מאה׃ ושמעדורין
כדשך מנהס ארבעה וסבעין אלפא וסת מאיה׃
לבני יששכר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא׃ פקדיהם למטה יששכר ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות׃ מניני לש׳ ריש׳ש׳ חמשין וארבעה
אלפין וא׳ר׳ מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס ארבעה ונ׳ אלפא וארבע מאיה׃
לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא׃ פקדיהם למטה זבולן שבעה וחמשים אלף וארבע מאות׃ מניני לשבט דזבולון חמשין
ושבעה אלפין וארבע מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס ז׳ ונ׳ אלפא וד׳ מאיה׃
לבני יוסף לבני אפרים תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא׃ פקדיהם למטה אפרים ארבעים אלף וחמש מאות׃ מניניהון לשבטא
דאפרים ארבעין אלפין וחמיש מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס ארבעין אלפא וכמס מאיה׃ פ
לבני מנשה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא׃ לבכי׃ פקדיהם למטה מנשה שנים ושלשים אלף
ומאתים׃ מניניהון לשבטא דמנשה תלתין ותרין אלפין ומאתן׃ ושמעדורין כדשך מנהס אתכן
ול׳ אלפא ומאיתין׃
לבני בנימן תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא׃ פקדיהם למטה בנימן חמשה ושלשים אלף וארבע מאות׃ מניני לשב׳ דבני׳ תלתין
וחמשה אלפין וארבע מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס ה׳ ול׳ אלפא וד׳ מאיה׃
לבני דן תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא׃ פקדיהם למטה דן שנים וששים אלף ושבע מאות׃ מניני לשב׳ דדן שתין ותרין אלפין
ושבע מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס אתנין וס׳ אלפא וסבע מאיה׃
לבני אשר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא׃ פקדיהם למטה אשר אחד וארבעים אלף וחמש מאות׃ מניני לשב׳ דאש׳ ארבעין וחד
אלפין וחמיש מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס ואחד ומ׳ אלפא וה׳ מאיה׃
בני נפתלי תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא׃ פקדיהם למטה נפתלי שלשה וחמשים אלף וארבע מאות׃ מניניהון לשבטא דנפתלי׃
חמשין ותלתה אלפין וארבע מאה׃ ושמעדורין כדשך מנהס תלאתה וכמשין אלפא וארבע
מאיה׃ פ אלה הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי

ישראל

ישראל שנים עשר איש איש אחד לבית אבתיו היו׃ אלין מניניא דמנא משה ואהרן
ורברבי ישראל תרי עסר גברין. גברא חד לבית אבהתוהי הוו׃ הולאי אלמעדודין אלדי עד
מוסי והרון ואשראף בני אסר אלאתני עשר אלרגל כל ואחד מנהם שריף בית אביה׃ ויהיו
כל פקודי בני ישראל לבית אבתם מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל׃ והוו
כל מניני בני ישראל לבית אבהתהון מבר עשרין שנין ולעילא. כל נפיק חילא בישראל׃ וכאן
מן עדה מנהם מנסובא אלי בית אבאיהם מן אבן כ׳ סנה וצאעדא כל מן כרג פי גיושהם׃ ויהיו
כל הפקדים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים׃ והוו כל מניניא שית
מאה ותלתה אלפין וחמיש מאה וחמשין׃ ד׳לך עדד גמלתהם סת מאיה אלף ותלאתה אלאף וה׳
מאיה וכמסין׃ והלוים למטה אבתם לא התפקדו בתוכם׃ וליואי לשבטא דאבהתהון. לא
אתמניאו ביניהון׃ ואללואניין פלם יעדו מעהם לסבט אבאיהם׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ אך את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ב
ישראל׃ ברם ית שבטא דלוי לא תמני. וית חושבנהון לא תקביל בגו בני ישראל׃ אמא
סבט לוי פלא תעדה ולא תרפע גמלתהם פי מא בין אסר׃ ואתה הפקד את הלוים על
משכן העדת ועל כל כליו ועל כל אשר לו המה ישאו את המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו
וסביב למשכן יחנו׃ ואת מני ית ליואי על משכנא דסהדותא. ועל כל מנוהי ועל כל דליה.
אנון יטלון ית משכנא וית כל מנוהי. ואנון ישמשונה. וסחור סחור למשכנא ישרון׃ ואנת
פוכל אללואניין עלי מסכן אלשהאדה ואניתה וגמיע מא פיה׃ פהם יחמלון אלמסכן וגמיע
אניתה והם יכדמונה וחואליה ינזלון׃ ובנסע המשכן יורידו אתו הלוים ובחנת המשכן
יקימו אתו הלוים והזר הקרב יומת׃ ובמטל משכנא יפרקון יתיה ליואי. ובמשרי משכנא.
יקימון יתיה ליואי. וחילוני דיקרב יתקטיל׃ ופי רחילה הם יפצלונה ופי נזולה הם ינצבונה
ואי אגנבי תקדם אלי ד׳לך פליקתל׃ וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש על דגלו
לצבאתם׃ ושרון בני ישראל. גבר על משרוהי. וגבר על טקסיה לחיליהון׃ וינזל בני אסר
כל סבט פי עסכרה ופי מרכזה עלי גיושהם׃ והלוים יחנו סביב למשכן העדת ולא יהיה
קצף על עדת בני ישראל ושמרו הלוים את משמרת משכן העדות׃ וליואי ישרון סחור
סחור למשכנא דסהדותא. ולא יהי רוגזא. על כנשתא דבני ישראל. ויטרון ליואי ית מטרת

אך את מטה לוי לא תפקד׳ כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו״ ד״א צפה הקב״ה שעתידה לעמוד גזרה על כל הנמנים מבן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר אמר אל יהיו אלו בכלל לפי שהם שלי שלא טעו בעגל״ ואתה הפקד את הלוים׳ כתרגו׳ מני לשון מנוי שררה על דבר שהוא ממונה עליו כמו ויפקד המלך פקידים׳ יורידו אותו׳ כתרגו׳ יפרקון יתיה׳ כשבאין ליסע במדבר ממסע למסע היו מפרקין אותו מהקמתו ונושאין אותו עד מקום אשר ישכון שם הענן ויחנו שם ומקימין אותו״ והזר הקרב׳ לעבודתם זו אפי׳ דוד מלך ישראל״ יומת׳ בידי שמים״ ואיש על דגלו׳ כמו שהדגלים סדורים בספר זה שלשה שבטים לכל דגל״ ולא יהיה קצף׳ אם תעשו כמצותי לא יהיה קצף׳ ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהיה קצף כמו שמצינו במעשה קרח כי יצא הקצף וגו׳״ איש על דגלו באותות׳ כל דגל יהיה לו אות מפה תלויה בו צבעו של זה לא כצבעו של זה צבע כל אחד כגוון אבנו

מטרת משכנא דסהדותא׳ ואללואין ינזלון חואלי מסכן אלשהאדה ולא יכון סכט עלי
גמאעה בני אסראיל חפטו מא אסתחפטתהם מן דאך׳ ויעשו בני ישראל ככל אשר
צוה יהוה את משה כן עשו׳ ועבדו בני ישראל ככל דפקיד יי׳ ית משה כין עבדו׳ פצנע
בני אסר׳ כגמיע מא אמר אללה מוסי כדאך צנעו

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׳ ומליל יי׳ עם משה ולאהרן למימר׳ תם כלם אללה
מוסי והרון תכלימא׳ איש על דגלו באתת לבית אבתם יחנו בני ישראל מנגד סביב
לאהל מועד יחנו׳ גבר על טקסיה באתון לבית אבהתהון ישרון בני ישר׳ מקביל סח
סחר למשכן זמנא ישרון׳ כל סבט עלי מרכזה בעלאמאת לביות אבאיהם ינזל בנו אסר
חדא כבא אלמחצר וחואליה ינזלון׳ והחנים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה לצבאתם ונשיא
לבני יהודה נחשון בן עמינדב׳ ודשרן קדומא מדנחא טיקס משרית יהודה לחיליהון ורבא
לבני יהודה נחשון בר עמינדב׳ ואלנאזלין פי אלמשרק אולא מרכז עסכר יהודה לגיושהם
ושריפהם נחשון אבן עמינדב׳ וצבאו ופקדיהם ארבעה ושבעים אלף ושש מאות׳ וחיליה
ומניניהון שבעין וארבעה אלפין ושית מאה׳ ועדד גישה ארבעה וסבעין אלפא וסת מאיה׳
והחנים עליו מטה יששכר ונשיא לבני יששכר נתנאל בן צוער׳ ודשרן סמיכין עלוהי
שבטא דיששכר ורבא לבני ישש׳ נתנאל בר צוער׳ ואלנאזלין אלי גאנבה סבט יששכר
ושריפהם נתנאל אבן צוער׳ וצבאו ופקדיו ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות׳ וחיליה
ומנינוהי חמשין וארבעה אלפין וארבע מאה׳ ועדד גישה ארבעה וכמסין אלפא וארבע
מאיה׳ מטה זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב בן חלן׳ שבטא דזבולן ורבא לבני זבולן
אליאב בר חלון׳ ואלי גאנבה סבט זבולן ושריפהם אליאב אבן חלון׳ וצבאו ופקדיו שבעה
וחמשים אלף וארבע מאות׳ וחיליה ומנינוהי חמשין ושבעה אלפין וארבע מאה׳ ועדד
גישה סבעה וכמסין אלפא וארבע מאיה׳ כל הפקדים למחנה יהודה מאת אלף ושמנים
אלף וששת אלפים וארבע מאות לצבאתם ראשנה יסעו׳ כל מניניא למשרית יהודה
מאה ותמנן ושתא אלפין וארבע מאה לחיליהון בקדמיתא נטלין׳ דאך גמיע עדד עסאכר
יהודה מאיה אלף ותמאנין אלפא וסתה אלאף וארבע מאיה לגיושהם והם אולא ירחלון׳
דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם ונשיא לבני ראובן

הקבועה בחשן ונהוג כך יכיר כל אחד את דגלו׳׳ ד״א באותות לבית אבותם׳ באות שמסר להם יעקב אביהם כשנשאוהו ממצרים
שנ׳ ויעשו בניו לו כן כאשר צום ויששכר וזבולון ישאוהו מן המזרח׳ ראובן ושמעון וגד מן הדרום כו׳ כדאיתא בתנחומא בפרשה
זו׳׳ מנגד ׳מרחוק מיל כמו שנ׳ ביהושע אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה שיוכלו לבוא בשבת משה ואהרן
ובניו והלוים חונים בסמוך לו׳׳ קדמה׳ לפנים הקרויה קדם׳ ואחור׳ זו רוח מזרחית והמערב קרוי אחור׳ ראשונה יסעו׳ כשרואין
הענן מסתלק תוקעין הכהנים בחצוצרות ונוסע מחנה יהודה תחלה וכשהולכין הולכין כדרך חנייתן הלויים והעגלות באמצע׳׳ דגל
יהודה במזרח ושל ראובן בדרום ושל אפרים במערב ושל דן בצפון׳׳ ונסע אהל מועד׳ לאחר שני דגלים הללו׳׳ כאשר יחנו
כן יסעו׳ כמו שפירשתי הליכתן כחנייתן כל דגל מהלך לרוח הקבועה לו׳׳ על ידו׳ על מקומו ואין לשון יד זז ממשמעו רוח של

צדו

אליצור בן שדיאור׃ טיקס משרית ראובן דרומא לחיליהון. ורבא לבני ראובן אליצור
בר שדיאור׃ מרכז עסכר ראובן פי אלגנוב לגיושהם ושריפהם אליצור אבן שדיאור׃
וצבאו ופקדיו ששה וארבעים אלף וחמש מאות׃ וחיליה ומנינוהי. ארבעין ושתא אלפין
וחמש מאה׃ ועדד גישה סתה וארבעין אלפא וכמס מאיה׃ והחונם עליו מטה שמעון
ונשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי׃ ודשרן סמיכין עלוהי שבט דשמ. ורבא
לבני שמעון. שלמיאל בר צורישדי׃ ואלנאזלין אלי גאנבה סבט שמ ושריפהם של אבן צורי׃
וצבאו ופקדיהם תשעה וחמשים אלף ושלש מאות׃ וחיליה ומנייניהון. חמשין ותשעה
אלפין ותלת מאה׃ ועדד גישה תסעה וכמסין אלפא ותלאת מאיה׃ ומטה גד ונשיא לבני
גד אליסף בן רעואל׃ ושבטא דגד. ורבא לבני גד. אליסף בר רעואל׃ ואלי גאנבה סבט גד
ושריפהם איסף אבן רעואל׃ וצבאו ופקדיהם חמשה וארבעים אלף ושש מאות וחמשים׃
וחיליה ומניניהון. ארבעין וחמשה אלפין ושית מאה וחמשין׃ ועדד גישה כמסה וארבעין
אלפא וסת מאיה וכמסין׃ כל הפקדים למחנה ראובן מאת אלף ואחד וחמשים אלף וארבע
מאות וחמשים לצבאתם ושנים יסעו׃ כל מניניא למשרית ראובן. מאה וחמשין וחד
אלפין וארבע מאה וחמשין לחיליהון. בתנייתא נטלין׃ דאך גמיע עדד עסאכר ראובן מאיה
אלף וואחד וכמסין אלפא וארבע מאיה וכמסין לגיושהם וירחלון תאניהם׃
ונסע אהל מועד מחנה הלוים בתוך המחנת כאשר יחנו כן יסעו איש על
ידו לדגליהם׃ ונטיל משכן זמנא. משרית ליואי בגו משריתא. כמא דשרן כין נטלין.
גבר על אתריה לטקסיהון׃ תם ירחל כבא אלמחצר עסכר אלליואניין פי וסט אלעסאכר
וכמא הם נאזלין כדאך ירחלון כל פריק פי מכאנה ומרכזה׃
דגל מחנה אפרים לצבאתם ימה ונשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד׃
טיקס משרית אפרים. לחיליהון מערבא. ורבא לבני אפרים. אלישמע בר עמיהוד׃ מרכז עסכר
אפרים לגיושהם פי אלמגרב ושריפהם אלישמע אבן עמיהוד׃ וצבאו ופקדיהם ארבעים אלף
וחמש מאות׃ וחיליה ומניניהון. ארבעין אלפין וחמיש מאה׃ ועדד גישה ארבעין אלפא וכמס
מאיה׃ ועליו מטה מנשה ונשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור׃ ודסמיכין עלוהי
שבטא דמנשה. ורבא לבני מנשה. גמליאל בר פדהצור׃ ואלי גאנבה סבט מנשה ושריפהם
גמליאל אבן פדהצור׃ וצבאו ופקדיהם שלשים אלף ומאתים׃ וחיליה ומניניהון. תלתין שנים
ותרין אלפין ומאתן׃ ועדד גישה אתנין ותלאתין אלפא ומאיתין׃ זדו קדוי על ידו
ומטה בנימן ונשיא לבני בנימן אבידן בן גדעני׃ הסמוכה לו לכל
ושבטא דבנימין. ורבא לבני בנימין. אבידן בר גדעוני׃ ואלי גאנבה

הוסטות יד חינשון אישא בלעז״
ועלין כהלבותו ודסמיכין
עלוהי״ ולה הולדוה
אהרן

סבט בנימין ושריפהם אבידן אבן גדעוני׃ וצבאו ופקדיהם חמשה ושלשים אלף וארבע
מאות׃ וחיליה ומנינהון תלתין וחמשה אלפין וארבע מאה׃ ועדד גישה כמסה ותלאתין אלפא וארב
מאיה׃ כל הפקדים למחנה אפרים מאת אלף ושמנת אלפים ומאה לצבאתם ושלשים יסעו׃
כל מניניא למשרית אפרים מאה ותמניא אלפין ומאה לחיליהון בתליתיתא נטלין׃ ד׳אך עדד
גמיע עסאכר אפרים מאיה אלף ותמאניה אלאף ומאיה לגיושהם ירחלון תאלתהם׃
דגל מחנה דן צפנה לצבאתם ונשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי׃
טיקס משרית דן צפונא לחיליהון ורבא לבני דן אחיעזר בר עמישדי׃ מרכז עסכר דן
שמאלא לגיושהם ושריפהם אחיעזר אבן עמישדי׃ וצבאו ופקדיהם שנים וששים אלף
ושבע מאות׃ וחיליה ומנינהון שתין ותרין אלפין ושבע מאה׃ ועדד גישה אתנין וסתין אלפא
וסבע מאיה׃ והחנים עליו מטה אשר ונשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן׃ ודשרן סמיכין
עלוהי שבטא דאשר ורבא לבני אשר פגעיאל בר עכרן׃ ואלנאזלין אליה גאנבה סבט אשר
ושריפהם פגעיאל אבן עכרן׃ וצבאו ופקדיהם אחד וארבעים אלף וחמש מאות׃ וחיליה ומנינהון
ארבעין וחד אלפין וחמיש מאה׃ ועדד גישה ואחד וארבעין אלפא וכמס מאיה׃ ומטה
נפתלי ונשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן׃ ושבטא דנפתלי ורבא לבני נפתלי אחירע בר
עינן׃ ואלי גאנבה סבט נפתלי ושריפהם אחירע אבן עינן׃ וצבאו ופקדיהם שלשה וחמשים אלף
וארבע מאות׃ וחיליה ומניניהון חמשין ותלתה אלפין וארבע מאה׃ ועדד גישה תלאתה
וכמסין אלפא וארבע מאיה׃ כל הפקדים למחנה דן מאת אלף ושבעה וחמשים אלף
ושש מאות לאחרנה יסעו לדגליהם׃ כל מניניא למשרית דן מאה וחמשין ושבעה אלפין
ושית מאה בבתריתא נטלין לטקסיהון׃ ד׳אך גמיע עדד עסכר דן מאיה אלף וסבעה
וכמסין אלפא וסת מאיה ירחלון אכ׳רא לגיושהם׃
אלה פקודי בני ישראל לבית אבתם כל פקודי המחנת לצבאתם שש מאות אלף ושלשת
אלפים וחמש מאות וחמשים׃ אלין מניני בני ישראל לבית אבהתהון כל מניני משריתא
לחיליהון שית מאה ותלתה אלפין וחמיש מאה וחמשין׃ הולאי מעדודי בני אסר לביות
אבאיהם גמלת עדד עסאכר לגיושהם סת מאיה אלף ותלאתה אלאף וכמס מאיה וכמסין׃
והלוים לא התפקדו בתוך בני ישראל כאשר צוה יהוה את משה׃ וליואי לא אתמניאו
בגו בני ישראל כמא דפקיד יי ית משה׃ ואלליואניין לם יחצו פי גמלה בני אסר כמי אמר
אללה מוסי׃ ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה כן חנו לדגליהם וכן נסעו
איש למשפחתיו על בית אבתיו׃ ועבדו בני ישראל ככל דפקיד יי ית משה כין שרן לטקסיהון
וכין נטלין גבר לזרעיתיה על בית אבהתוהי׃ תם צנע בני אסר כגמיע מא אמר אללה מוסי
כד׳אך נזלו פי מראכזהם וכד׳אך רחלו כל רגל לעשאירהם ובית אבאיהם׃
פ׳

ואלה תולדת אהרן ומשה ביום דבר יהוה את משה בהר סיני׃ ואלין תולדת אהרן ומשה
ביומא דמליל יי׳ עם משה בטורא דסיני׃ והדה נסבה קום הרון ומוסי פי וקת כאטב אללה
מוסי פי טור סיני׃ ואלה שמות בני אהרן הבכר נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר׃ ואלין
שמהת בני אהרן בכרא נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר׃ והדה אסמא בני הרון אלבכר
נדב ואבוהוא אלעזר ואיתמר׃ אלה שמות בני אהרן הכהנים המשחים אשר מלא ידם לכהן׃
אלין שמהת בני אהרן כהניא דאתרביאו דאתקרב קרבנהון לשמשא׃ הולאי אסמא בני
הרון אלאימה אלממסוחין אלדי אכמל ואגבהם לאמאמה׃ וימת נדב ואביהוא לפני
[illegible] יהוה בהקרבם אש זרה לפני יהוה במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר
על פני אהרן אביהם׃ ומית נדב ואביהוא קדם יי׳ בקרוביהון אישתא נוכריתא קדם יי׳ במדברא דסיני
ובנין לא הוו להון ושמיש אלעזר ואיתמר על אפי אהרן אבוהון׃ פמאת נדב ואבי׳ למא קרבא
נארא גריבא בין ידי אללה ולם יכון להם בנין ואם אלעזר ואי׳ בחצרה הרון אביהמא׃ פ׳
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ הקרב את מטה לוי והעמדת אתו לפני אהרן הכהן ושרתו
אתו׃ קריב ית שבטא דלוי ותקים יתיה קדם אהרן כהנא וישמשון יתיה׃ קדם סבט לוי
ואוקפה בין ידי הרון אלאמאם פיכדמונה׃ ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה
לפני אהל מועד לעבד את עבדת המשכן׃ ויטרון ית מטרתיה וית מטרת כל כנשתא
לקדם משכן זמנא למפלח ית פלחן משכנא׃ באן יחפצו מחפצה ומחפץ אלגמאעה
בין ידי כבא אלמחצר ליכדמון כדמה׳ אלמסכן׃ ושמרו את כל כלי אהל מועד ואת
משמרת בני ישראל לעבד את עבדת המשכן׃ ויטרון ית כל מני משכן זמנא וית
מטרת בני ישראל למפלח ית פלחן משכנא׃ ויחפצו גמיע אניה׳ כבא אלמחצר ומחפץ
בני אסר׳ ליכדמו כדמה׳ אלמסכן׃ ונתתה את הלוים לאהרן ולבניו נתונם נתונם המה
לו מאת בני ישראל׃ ותתין ית ליואי לאהרן ולבנוהי מסירין יהיבין אנון ליה מן בני
ישראל׃ ואדפע אלליואניין להרון ולבניה מסלמין מעטיין הם לה מן בני אסר׳׃ ואת אהרן ואת
בניו תפקד ושמרו את כהנתם והזר הקרב יומת׃ וית אהרן וית בנוהי תמני ויטרון ית כהונתהון
וחילוני דיקרב יתקטיל׃ וו׳כל הרון ובניה עלי אן יחפצו אמאמתהם ואי אגנבי תקדם
אלי דלך פליקתל׃
פ

ואלה תולדות אהרן ומשה׳ ואינו מזכיר אלא בני אהרן ונקראו תולדות משה לפי שלימדן תורה מלמד שכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו׃ ביום דבר יי׳ את משה׳ נעשו אלו התולדות שלו שלימדן מה שלמד מפי הגבורה׃ ושרתו אותו׳ ומהו השירות׃ ושמרו את משמרתו לפי ששמירת המקדש עליו שלא יקרב איש זר כמו שנ׳ אתה ובניך ובית אביך תשאו את עון המקדש והלוים הללו מסייעין אותן זהו השירות׃ ושמרו את משמרתו׳ כל מינוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת בכל המקרא ובלשון משנה כמו שאמור בבגתן ותרש והלוא אין משמרתי ומשמרתך שוין וכן משמרות כהונה ולויה׃ ואת משמרת בני ישראל שכולן היו זקוקים לצרכי המקדש אלא שהלוים באין תחתיהם בשליחותם לפיכך לוקחין מהם המעשרות בשכרן שנ׳ כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם׃ נתונים נתונים המה לו׳ לעזרה׃ מאת בני ישראל׃ כמו מתוך בני ישראל כלומר משאר כל העדה נבדלו לכך בגזרת המקום והוא נתנם לו במקרא שנ׳ ואתנה את הלוים נתונים וגו׳׃ ואת אהרן ואת בניו תפקוד׳ לשון פקידות ושררה ואינו לשון מנין׃ ושמרו את כהנתם׳ קבלת דמים וזריקה והקטרה ועבודות המסורות לכהנים׃ ואני הנה לקחתי׳ ואני מהיכן זכיתי בהן׃ מתוך בני

וידבר יהוה אל משה לאמר: ואני הנה לקחתי את הלוים מתוך בני ישראל תחת כל
בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלוים: ואנא הא קריבית ית ליואי מגו בני ישרא׳
חלף כל בוכרא פתח ולדא מבני ישרא׳ ויהון משמשין קדמי ליואי׳ ואנא פקד שלפת
אליואניין מן בין בני אסר׳ בדל כל בכר פאתח אוול בטן מן בני אסר׳ פיצירו לי׳ כי לי כל
בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם עד בהמה
לי יהיו אני יהוה׳ ארי דילי כל בכרא ביומא דקטלית כל בכרא בארעא דמצר׳ אקדישית קדמי כל
בכרא בישרא׳ מאנשא עד בעירא דילי יהון אנא יי׳ כמי כאן לי כל בכר פי יום אהלכת כל
בכר פי בלד מצר אקדסת לי כל בכר פי מא בין בני אסר׳ מן אנסאן אלי בהימה פראך יציר
לי אליואניין אנא אלה שרפתהם׳
פ
ה וידבר יהוה אל משה במדבר סיני לאמר׳ ומליל יי׳ עם משה במדברא דסיני למימר׳
תם כלם אלה מוסי פי ברייה׳ סיני קאילא׳ פקד את בני לוי לבית אבתם למשפחתם כל
זכר מבן חדש ומעלה תפקדם׳ מני ית בני לוי לבית אבהתהון לזרעיתהון כל דכורא
מבר ירחא ולעילא תמנינון׳ עד בני לוי לביות אבאיהם לעשאירהם כל דכר מן אבן
שהר וצאעדא תעדהם׳ ויפקד אתם משה על פי יהוה כאשר צוה׳ ומנא יתהון משה
על מימרא דיי׳ כמא דאתפקד׳ פעדהם מוסי עלי קול אלה כמא אמר׳ ויהיו אלה בני לוי
בשמתם גרשון וקהת ומררי׳ והוו אלין בני לוי בשמהתהון גרשון וקהת ומררי׳ פהולאי
כאנו בני לוי באסמאיהם גר׳ וק׳ ומ׳׳ ואלה שמות בני גרשון למשפחתם לבני ושמעי׳
ואלין שמהת בני גרשון לזרעיתהון לב׳ ושמ׳׳ והולאי אסמא בני גרשון לעשאירהם לב׳ ושמ׳
ובני קהת למשפחתם עמרם ויצהר חברון ועזיאל׳ ובני קהת לזרעיתהון עמ׳ ויצ׳ חב׳ ועז׳׳
ובני קהת לעשאירהם עמ׳ ויצ׳ חב׳ ועז׳׳ ובני מררי למשפחתם מחלי ומושי אלה הם
משפחת הלוי לבית אבתם׳ ובני מררי לזרעיתהון מח׳ ומו׳ אלין אנון זרעית לוי לבית אבה
תהון׳ ובני מררי לעשאירהם מח׳ ומו׳ הדה עשאיר אליואניין לביות אבאיהם׳ לגרשון
משפחת הלבני ומשפחת השמעי אלה הם משפחת הגרשני׳ לגרשון זרעית לב׳ וזרעית
שמעי אלין אנון זרעית גרשון׳ לגרשון עשירה לב׳ ועשירה׳ שמעי הדה עשאירה׳ פקדיהם
במספר כל זכר מבן חדש ומעלה פקדיהם שבעת אלפים וחמש מאות׳ מניניהון במנין

ישראל שיהיו ישראל עובדין אותם לשירות שלי על ידי הבכורות זכיתי בהם ולקחתים תמורתם לפי שהיתה העבודה בבכורות וכשחטאו בעגל
נפסלו והלוים שלא עבדו ע״ז נבחרו תחתיהם׳ מבן חדש ומעלה׳ משיצא מכלל נפלים הוא נמנה ליקרות שומר משמרת הקדש׳ א״ר יהודה
ב״ר שלום למוד הוא אותו השבט להיות נמנה מן הבטן שנ׳ אשר ילדה אותה ללוי במצרים עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה ונמנית
בע׳ נפש שכשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא ע׳ חסר אחד והיא השלימה את המנין׳ על פי יי׳ אמר משה לפני הקב״ה
היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם א״ל הקב״ה עשה אתה מה שעליך ואני אעשה את שלי הלך משה ועמד על
פתח האהל והשכינה מקדמת לפניו ובת קול יוצאה מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל זה לכך נאמר על פי יי׳ לגרשון
משפחת הלבני׳ כלומר לגרשון היו הפקודים משפחת הלבני ומשפחת השמעי פקודים כך וכך׳ המשכן׳ יריעות התחתונות
והאהל׳ יריעות עזים העשויות לגג׳ מכסהו׳ עורות אילים והתחשים׳ ומסך פתח׳ הוא הוילון׳ את מיתריו׳ של משכן והאהל
ולא של חצר׳ משפחות בני קהת יחנו וגו׳ תימנה׳ וסמוכין להם דגל ראובן החונים תימנה אוי לרשע ואוי לשכנו לכך לקו

מהם

ד׳ עסרא זרינין בוכריא מתינן

כל דכורא מבר ירחא ולעילא מניניהון. שבעה אלפין וחמיש מאה׃ עדדהם באחצא
כל דכר מן אבן שהר וצאעדא סבעה אלאף וכמס מאיה׃ משפחת הגרשני אחרי המשכן
יחנו ימה׃ זרעית גרשון אחורי משכנא. ישרון מערבא׃ ועשאירהם ינזלון אלי ורא אל
מסכן מן אלמגרב׃ ונשיא בית אב לגרשני אליסף בן לאל׃ ורב בית אבא לבית גרשון. אליסף
בר לאל׃ ושריפהם אליסף אבן לאל׃ ומשמרת בני גרשון באהל מועד המשכן והאהל מכסהו
ומסך פתח אהל מועד׃ ומטרת בני גרשון במשכן זמנא. משכנא ופרסא. חופאיה.
ופרסא דתרע משכן זמנא׃ וחפצהם פי אלכבא אלמחצר אלמסכן ואלכבא וגטאה וסתר באבה׃
וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת מיתריו לכל
עבדתו׃ וסרדי דרתא. וית פרסא דתרע דרתא. דעל משכנא ועל מדבחא סחור סחור. וית אטונוהי.
לכל פלחניה׃ וקלוע אלצראדק וסתר באבה אלתי עלי אלמסכן ואלמדבח מסתדיר אלא
ואטנאבהא וסאיר לדמתהא׃ ולקהת משפחת העמרמי
כל חוריה חסר בוא ומשפחת היצהרי ומשפחת החברני ומשפחת העזיאלי אלה הם משפחת הקהתי׃ ולקהת.
זרעית עמרם וזרע יצהר. וזרע חברון. וזרע עזיאל. אלין אנון זרעית קהת׃ ולקהת עשירה עמרם
ועשי יצ׳ ועשי חב׳ ועשי עזי׳ הדה עשאירה׃ במספר כל זכר מבן חדש ומעלה שמנת
אלפים ושש מאות שמרי משמרת הקדש׃ במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא. תמניא
אלפין ושית מאה. נטרי מטרתא דקודשא׃ באחצא כל דכר מן אבן שהר וצאעדא אלא
תמאניה אלאף וסת מאיה חאפצי מחפץ אלקדס׃ משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן
תימנה׃ זרעית בני קהת ישרון. על צדא דמשכנא דרומא׃ ועשאירהם ינזלון אלי גאנב
אלמסכן פי אלגנוב׃ ונשיא בית אב למשפחת הקהתי אליצפן בן עזיאל׃ ורב בית אבא
לזרעית קהת. אליצפן בר עזיאל׃ ושריפהם אליצפן אבן עזיאל׃ ומשמרתם הארן והשלחן
והמנרה והמזבחת וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו׃ ומטרתהון.
ארונא ופתורא ומנרתא ומדבחיא. ומני קודשא. דישמשון בהון. ופרסא. וכל פלחניה׃
וחפצהם אלצנדוק ואלמאידה ואלמנארה ואלמדאבח ואניה אלקדס אלדי יכדמוה בהא ואל
סתר וסאיר לדמתה׃ ונשיא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן הכהן פקדת שמרי משמרת
הקדש׃ ואמרכלא דממנא על רברבי ליואי. אלעזר בר אהרן כהנא. מתחות ידוהי ממנן.
נטרי מטרתא דקודשא׃ ושריף אשראף אללויאניין אלעזר אבן הרון אלאמאם מוכל

מהם דתן ואבירם ומאתים וחמשים איש עם קרח ועדתו שנמשכו עמם במחלוקתם׃ והמסך׳ היא הפרכת שאף היא קרויה פרוכת
המסך׃ ונשיא נשיאי הלוי׳ ממונה על כולם׃ ועל מה היא נשיאותו׳ פקודת שומרי משמרת הקדש על ידו היא פקודת כולם׃
משה ואהרן ובניו׳ וסמוכין להם דגל מחנה יהודה והחונים עליו יששכר וזבולון טוב לצדיק וטוב לשכנו לפי שהיו שכנו
על משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה של יהודה מחוקקי ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה

בחאפצי מחפץ אלקדס׃ למררי משפחת המחלי ומשפחת המושי אלה הם משפחת מררי׃
למררי. זר מחלי. וזר מושי. אלין אנון זרעית מררי׃ למררי עשירה מחלי ועשירה מושי
הדה עשאירה׃ ופקדיהם במספר כל זכר מבן חדש ומעלה ששת אלפים ומאתים׃
ומניניהון במנין כל דכורא. מבר ירחא ולעילא. שתה אלפין ומאתן׃ עדדהם באחצא כל
דכר מן אבן שהר וצאעדא סתה אלאף ומאיתין׃ ונשיא בית אב למשפחת מררי צוריאל
בן אביחיל על ירך המשכן יחנו צפנה׃ ורב בית אבא לזרעית מררי. צוריאל בר אביחיל.
על שדא דמשכנא. ישרון צפונא׃ ושריפהם צוריאל אבן אביחיל אלי גאנב אלמסכן ינזלון
פי אלשמאל׃ ופקדת משמרת בני מררי קרשי המשכן ובריחיו ועמדיו ואדניו וכל כליו וכל
עבדתו׃ ודמסיר למטר לבני מררי. דפי משכנא. ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי. וכל מנוהי.
וכל פלחניה׃ ווכלה חפץ בני מררי תכאתב אלמסכן ואמהאגה ועמדה וקואעדה וכל
אניתה ולדמתה׃ ועמדי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם׃ ועמודי דרתא.
סחר סחר וסמכיהון וסכיהון ואטוניהון׃ ועמוד אלצראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא
ואטנאבהא׃ והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה׃ ואהרן
ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת׃ ודשרן קדם
משכנא. קדומא קדם משכן זמנא מדנחא. משה ואהרן ובנוהי. נטרין מטרת מקדשא.
למטרת בני ישר׳. וחילוני דיקרב יתקטיל׃ ואלנאזלין בין ידי אלמסכן אולא בין ידי כבא
אלמחצר פי אלמשרק מוסי והרון ובנוה חאפצי מחפץ אלקדס ומחפץ בני אסר ואי אגנבי
תקדם אלי דלך פלקתל׃ כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה למשפחתם
כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף׃ כל מניני ליואי. דמנא משה ואהרן. על
מימרא דיי לזרעיתהון. כל דכורא מבר ירחא ולעילא. עסרין ותרין אלפין׃ דלך עדד
גמיע אללאויין אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה לעשאירהם כל דכר מן אבן שהר
וצאעדא אתנין ועשרין אלפא׃ ויאמר יהוה אל משה
פקד כל בכר זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה ושא את מספר שמתם׃ ואמר יי
למשה. מני כל בכוריא דכוריא לבני ישר׳. מבר ירחא ולעילא. וקביל ית מנין שמהתהון׃
פקאל אללה למוסי עד כל בכר דכר מן בני אסר מן אבן שהר וצאעדא וארפע אחצא
אסמאיהם׃ ולקחת את הלוים לי אני יהוה תחת כל בכר בבני ישראל ואת בהמת הלוים

ישרא רחשיהם ואחים פנהדראות העמיד וכל אחיהם על פיהם׳ ומזבולון מושכים בשבט סופר״ אשר פקד משה ואהרן נקוד על
אהרן לומר שלא היה במנין הלוים״ שנים ועשרים אלף׳ ובפרטן אתה מוצא שלש מאות יתרים׳ בני גרשון שבעת אלפים וחמש מאות
בני קהת שמנת אלפים ושש מאות׳ בני מררי ששת אלפים ומאתים׳ ולמה לא כללן עם השאר ויפדו את הבכורות ולא יהיו זקוקים השלשה
ושבעים ומאתים בכורות העודפים על המנין לפדיון אמרו רז״ל במסכת בכורות חוטן שלש מאות לוים בכורות היו ודים שיפקיעו עצמם
מן הפדיון״ פקוד כל בכור זכר מבן חדש ומעלה׳ משיצא מכלל ספק נפלים׳׳ ואת בהמת הלוים׳ לא פדו בהמות הלוים את
בכורי

תחת כל בכור בבהמת בני ישראל׃ ותקריב ית ליואי קדמי אנא יי׃ חלף כל בוכרא בבני ישר׳
וית בעירא דליואי. חלף כל בוכרא. בבעירא דבני ישר׳׃ וכד׳ לי אלליואניין לאני אללה שרפתהם
בדל כל בכר מן בני אסר׳ ובהאימהם בדל כל בכר מן בהאים בני אסר׳׃ ויפקד משה כאשר
צוה יהוה אתו את כל בכור בבני ישראל׃ ומנא משה. כמא דפקיד יי יתיה. ית כל בוכרא בבני
ישר׳׃ פעד מוסי כמי אמרה אללה כל בכר מן בני אסר׳׃ ויהי כל בכור זכר במספר שמות
מבן חדש ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלף שלשה ושבעים ומאתים׃ והוו כל בוכריא
דכוריא. במנין שמהן. מבר ירחא ולעילא למניניהון. עסרין ותרין אלפין מאתן ושבעין
ותלתה׃ פכאן כל בכר דכר באחצא אסמא מן אבן שהר וצאעדא דלך אתנין ועשרין
אלפא ותלאתה וסבעין ומאיתין׃ פ

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ קח את הלוים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלוים
תחת בהמתם והיו לי הלוים אני יהוה׃ קריב ית ליואי חלף כל בוכרא בבני ישר׳ וית בעירא
דליואי חלף בעירהון. ויהון משמשין קדמי ליואי אנא יי׃ כד׳ אלליואניין בדל כל בכר מן בני
אסר׳ ובהאים אלליואניין בדל בהאימהם פיצירו ללליואניין אנא אללה שרפתהם׃ ואת
פדויי השלשה והשבעים והמאתים העדפים על הלוים מבכר בני ישראל׃ וית פרקן מאתן
ושבעין ותלתה דיתירין על ליואי. מבוכריא דבני ישר׳׃ ואמא פדא אלמאיתין ואלתלאתה
ואלסבעין אלזאידין עליהם מן בכור בני אסר׳׃ ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל
הקדש תקח עשרים גרה השקל׃ ותסב חמיש חמיש סלעין לגולגלתא. בסלעי קודשא תסב
עסרין מעין סלעא׃ פכד׳ מנהם כמסה כמסה מתאקיל פצה לכל גמגמה במתקאל אלקדס
כל מתקאל עשרין דאנק׃ ונתתה הכסף לאהרן ולבניו פדויי העדפים בהם׃ ותתין כספא
לאהרן ולבנוהי. פרקן דיתירין דבהון׃ ואדפע אלפצה להרון ובניה פדא אלפאצלין עליהם׃
ויקח משה את כסף הפדיום מאת העדפים על פדויי הלוים׃ ונסב משה ית כסף פורקנהון.
מן דיתירין על פריקי ליואי׃ פאכד׳ מוסי פצה אלפדא מן אלזאידין עלי פדא אלליואניין׃
מאת בכור בני ישראל ~~לקח את הכסף~~ לקח את הכסף חמשה וששים ושלש מאות ואלף
בשקל הקדש׃ מן בוכריא דבני ישר׳ נסיב ית כספא. אלף ותלתה מאה ושתין וחמיש. סלעין בסלעי
קודשא׃ מן בכור בני אסר׳ אכ׳ד תלך אלפצה אלף ותלאת מאיה וכמסה וסתין מתקאל במתקאל אלקדס׃

בכורי בהמה שלישראל את חת׳ פטרי חמוריהם ושה אחד של בן לוי פדה כמה פטרי חמורים של ישראל ... מנה העודפים ב
באדם ולא מנה העודפים בבהמה׳ ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים ואת הבכורות הצריכין ליפדות בהם ... ג׳ וע׳ ומאתים העודפים
בהם יתרים על הלוים מהם תקח חמשת חמשת שקלים לגולגולת כך היא מכירתו של יוסף כי בכסף שהיה בכורה של רחל׳ העודפים על
פדויי הלוים׳ על אותן שפדו הלוים בגופן׳ חמשה וששים ושלש מאות ואלף׃ כך סכום החשבון חמשה שקלים לגולגולת למאתים
בכורות אלף שקל׳ לשבעים בכורות שלש מאות וחמשים שקל׳ לשלשה בכורות ט״ו שקל׳ אמר כיצד אעשה׳ בכור שאומר לו
הן חמשת שקלים יאמר אני מפדויי הלוים מה עשה הביא שנים ועשרים אלף פתקין וכתב עליהן בן לוי ומאתים וג׳ ושבעים כתב פדיון
עליהן חמשה שקלים בללן ונתנן בקלפי אמר להם בואו וטלו פתקיכם לפי הגורל׃ נשא את ראש בני קהת. מנה מהם את הראויים

ויתן משה את כסף הפדים לאהרן ולבניו על פי יהוה כאשר צוה יהוה את משה: ויהב
משה ית כסף פריקיא לאהרן ולבנוהי על מימרא דיי כמא דפקיד יי ית משה: פדפעהא
אלי הרון ובניה עלי קול אללה כמא אמרה:
וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: ומליל יי עם משה ולאהרן למימר: תם כלם ק
אללה מוסי והרון תכלימא: נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם:
קבילו ית חשבן בני קהת מגו בני לוי לזרעיתהון לבית אבהתהון: ארפע גמלה בני קהת מן
בין בני לוי לעשאירהם ובינות אבאיהם: מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה
כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד: מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין
כל דאתי לחילא למעבד עבידתא במשכן זמנא: מן אבן תלאתין סנה וצאעדא אלי אבן כמסין
סנה כל מן ידכל לתגייש ליעמל צנעה בכבא אלמחצר: זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש
הקדשים: דין פלחן בני קהת במשכן זמנא קדש קדשיא: הדה כדמה בני קהת פי כבא אלמחצר
כאץ אלאקדאס: ובא אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו את פרכת המסך וכסו בה את ארן
העדת: ויעול אהרן ובנוהי במטל משריתא ויפרקון ית פרכתא דפרסא ויכסון בה ית ארונא
דסהדותא: ידכל הרון ובניה ענד רחיל אלעסכר פיחיזו אלסגף אלמסתור ויגטו בה צנדוק אל
שהאדה: ונתנו עליו כסוי עור תחש ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה ושמו בדיו: ויתנון
עלוהי חופאה דמשך ססגונא ויפרסון לבוש גמיר תכלא מלעילא וישוון אריחוהי: ויגעלו
עליה גשא גלוד דארש ויבסטון תובא גמלתה אסמאנגון פוקה ויצלחו אקואבה: ועל
שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקערת ואת הכפת ואת המנקית ואת קשות
הנסך ולחם התמיד עליו יהיה: ועל פתורא דלחים אפיא יפרסון לבוש תכלא ויתנון עלוהי
ית מגסיא וית בזיכיא וית מכילתא וית קשות נסוכא ולחמא תדירא עלוהי יהי: ועלא
מאידה אלמוגה יבסטון תוב אסמאנגון ויגעלו עליה אלקצאע ואלדרוג ואלמלאעק ומדאהן
אלסתר ואלכבז אלדאים יכון עליה: ופרשו עליהם בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה עור
תחש ושמו את בדיו: ויפרסון עליהון לבוש צבע זהורי ויכסון יתיה בחופאה דמשך
ססגונא וישוון ית אריחוהי: ויבסטו עליהם תוב צבג קרמז ויגטוהם בגטא גלוד דארש
ויצלחו אקואבה: ולקחו בגד תכלת וכסו את מנרת המאור ואת נרתיה ואת מלקחיה ואת

לעבודת משא והן מבן שלשים ועד בן חמשים שנה והפחות משלשים לא נתמלא כוחו מכאן אמרו בן שלשים לכח והיותר מבן חמשים מחו מכחיש מעתה: קדש הקדשים המקודש שבכולן הארון והשלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת וכלי השרת: ובא אהרן ובניו וגו' יכניסו כל כלי וכלי לנרתקו המפורש לו בפרשה זו ולא יצטרכו בני קהת אלא לשאת: בנסוע המחנה כשהענן מסתלק הן יודעין שיסעו: קערות וכפות וקשות ומנקיות כבר פירשתים במלאכת המשכן: הנסך כסוי לשון מסך אשר יוסך בהן: מלקחיה כמין צבת שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה: מחתותיה כמין כף קטנה ושוליה פשוטים ולא סבבלים ואין לה מחיצה לפניה אלא מגדיה וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבן: כלוהיה לשון בלשון שנותנין בהן הפתילות: אל מכסה עור תחש כמין מרדוף: את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש בתוך המשכן שהוא קדש והן כלי הקטורת שמשרתין בהן במזבח הפנימי: ודשנו את המזבח מזבח הנחשת: ודשנו יטלו את הדשן מעליו: ופרשו עליו בגד ארגמן:

ואם

מחתתיה ואת כל כלי שמנה אשר ישרתו לה בהם׃ ויסבון לבוש תכלא ויכסון ית מנרתא
דאנהורי וית בוציניהא וית ציבתהא וית מחתיתהא וית כל מני שמושה דישמשון לה בהון׃
ויאכדו תוב אסמאנגון ויגטו בה מנארה אצואה וסרגהא וכלבאתהא ומגאמרהא וגמיע
אניה דהנהא אלדי יכדמונהא בהם׃ ונתנו אתה ואת כל כליה אל מכסה עור תחש ונתנו על
המוט׃ ויתנון יתה וית כל מנהא לחופאה דמשך ססגונא ויתנון על אריחא׃ ויגעלונהא
וגמיע אניתהא פי גשא גלוד דארש ויצעו דלך עלי דהק׃ ועל מזבח הזהב יפרשו בגד
תכלת וכסו אתו במכסה עור תחש ושמו את בדיו׃ ועל מדבחא דדהבא יפרסון לבוש
תכלא ויכסון יתיה בחופאה דמשך ססגונא וישוון ית אריחוהי׃ ועלי מדבח אלדהב יבסטו תוב
אסמאנגון ויגטוה בגטא גלוד דארש ויצלחו אקואבה׃ ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו
בם בקדש ונתנו אל בגד תכלת וכסו אותם במכסה עור תחש ונתנו על המוט׃ ויסבון ית כל
מני שמושא דישמשון בהון בקודשא ויתנון ללבוש תכלא ויכסון יתהון בחופאה דמשך
ססגונא ויתנון על אריחא׃ ויאכדו גמיע אניה אלכדמה אלדי יכדמון בהא פי אלקדס פיגעלונהא
פי תוב אסמאנגון ויגטונהא בגטא גלוד דארש ויצעוהמא עלי דהק׃ ודשנו את המזבח
ופרשו עליו בגד ארגמן׃ ויספון ית קטמא דמדבחא ויפרסון עלוהי לבוש ארגון׃ וירמדון
אלמדבח ויגעלו עליה תוב ארגואן׃ ונתנו עליו את כל כליו אשר ישרתו עליו בהם
את המחתת את המזלגת ואת היעים ואת המזרקת כל כלי המזבח ופרשו עליו כסוי עור
תחש ושמו בדיו׃ ויתנון עלוהי ית כל מנוהי דישמשון עלוהי בהון ית מחתיתא וית צנוריתא וית
מגרופיתא וית מזרקיא כל מני מדבחא ויפרסון עלוהי חופאה דמשך ססגונא וישוון אריחוהי׃
ויגעלו עליה גמיע אניתה אלדי יכדמונה בהא אלמגאמר ואלמנאשל ואלמגארף ואלכראתב
וסאיר אניה אלמדבח ויבסטו עליה גשא גלוד דארש ויצלחו דהוקה׃ וכלה אהרן ובניו לכסת
את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו אל
הקדש ומתו אלה משא בני קהת באהל מועד׃ וישיצי אהרן ובנוהי לכסאה ית קודשא וית
כל מני קודשא במטל משריתא ובתר כין ייעלון בני קהת למטל ולא יקרבון לקודשא ולא
ימותון אלין מטול בני קהת במשכן זמנא׃ פאדא פרג הרון ובניה מן תגטיה אלקדס וגמיע אניתה ענד רחיל
אלעסכר פבעד דלך ידכל בני קהת פיחמלוהא ולא ידנו מן אלקדס פיהלכו הדה צפה חמל בני קהת פי כבא אלמחצר׃

שירדה מן השמים רבוצה תחת הבגד כארי בשעת המסעות ואינו שורפן שהיו כופין עליה פסכתר של נחשת׃ מחתות שבהן חותין
גחלים להרמת הדשן עשויה כמין מחבת שאין לה אלא שלש מחיצות ולפניה שואבת את הגחלים׃ המזלגות׃ צנוריות של נחשת
שבהן מכין באיברים שעל המזבח להפכן כדי שיתעכלו יפה ומהר׃ יעים׃ הם מגריפות וכלשון ויעה ברד והן של נחשת ובהן
מכבדין את הדשן מעל המזבח׃ לכסות את הקדש׃ הארון והמזבח׃ ואת כל כלי הקדש׃ המנורה וכלי שרת׃ ומתו׃ שאם
יגעו חייבין מיתה בידי שמים׃ ופקודת אלעזר׃ שהוא ממונה עליהם לשאת אותם הוא בעצמו׃ שמן וקטרת ושמן המשחה
ומנחת התמיד עליו מוטל לצוות ולזרז ולהקריב בעת חניתן׃ פקודת כל המשכן׃ ועוד היה ממונה על משא בני קהת
לצוות איש איש על עבודתו ועל משאו והוא המשכן וכל אשר בו כל הכלים למעלה בפרשה זו אבל משא בני גרשון
ומררי שתינה מקדש הקדשים על פי איתמר היה כמו שכתוב בפרשה נשא׃ אל תכריתו׃ אל תגרמו להם שימותו׃

ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה
פקדת כל המשכן וכל אשר בו בקדש ובכליו: ודמסיר לאלעזר בר אהרן כהנא. משחא
דאנהרותא וקטרת בסמיא ומנחתא תדירא ומשחא דרבותא. מסרת כל משכנא וכל
דביה בקדשא ובמנוהי: ווכאלה אלעזר אבן הרון אלאמאם עלי דהן אלאצאה ובכור אלצמוג
ואלבר אלדאים ודהן אלמסח דאלך וכאלה אלמסכן וגמיע מא פיה מן קדס ואניתה:

פ

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלוים:
לא תשיצון ית שבט זרעית קהת מגו ליואי: לא תקטעא עשאיר סבט קהת מן בין אללואניין:
וזאת עשו להם וחיו ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם
איש איש על עבדתו ואל משאו: ודא עבידו להון ויחון ולא ימותון במקרבהון לקדש קדשיא.
אהרן ובנוהי ייעלון. וימנון יתהון גבר גבר. על פלחניה ולמטוליה: בל אצנעו להם הדה אלכלה
חתי יחיון בהא ולא יהלכו בדנוהם אלי כאץ אלאקדאס ידכל הרון ובניה ויולונהם כל פריק
עלי כדמתה וחמלה: ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו: ולא ייעלון למחזי כד
מכסן ית מני קדשא ולא ימותון: ולא ידכלו לינצרון ענד תגטיה אלקדס פיהלכון:

קנ״ט פסוקים סימן חלקיהו ד״דה

וידבר יהוה אל משה לאמר: נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם:
קביל ית חשבן בני גרשון אף אנון לבית אבהתהון לזרעיתהון: ארפע גמלת בני גרשון הם
איצא לביות אבאיהם ועשאירהם: מבן שלשים שנה ומעלה עד בן חמשים שנה תפקד
אותם כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה באהל מועד: מבר תלתין שנין ולעילא עד בר
חמשין שנין תמני יתהון כל דאתי לחיילא חילא למפלח פלחנא במשכן זמנא: מן אבן תלאתין
סנה וצאעדא אלי אבן כמסין סנה תעדהם כל מן ידכל לאלגיש ליכדם כדמה בכבא אלמחצר:
זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא: דין פלחן זרעית גרשון למפלח ולמטל: הדה
כדמתהם עמלא וחמלא: ונשאו את יריעת המשכן ואת אהל מועד מכסהו ומכסה התחש
אשר עליו מלמעלה ואת מסך פתח אהל מועד: ויטלון ית יריעת משכנא וית משכן זמנא
חופאיה וחופאה דססגונא דעלוהי מלעילא וית פרסא דתרע משכן זמנא: יחמלון שקאק
אלמסכן וכבא אלמחצר וגשאה וגשא אלארש אלדי עליה מן פוק וסתר באב כבא אלמחצר:
ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב ואת

ולא יבאו לראות כבלע את הקדש: לתוך נרתק שלו כמו שפירשתי למעלה בפרשה זו ופרשו עליו בגד פל׳ וכסו אותו במכסה פל׳
ובלוע שלו זהו כסויו: חסלת פ׳ במדבר סיני בכ״ד

נשא

את ראש בני גרשון גם הם: כמו שצויתיך על בני קהת לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה: את יריעות המשכן
עשר התחתונות: ואת אהל מועד: יריעות עזים העשויות לאהל עליו: ומכסהו: עורות אילים מאדמים: ומסך פתח
וילון המזרחי: אשר על המשכן וכו׳ כלומר הקלעים והמסך של חצר הקודשים ומגינים על המשכן ועל מזבח הנחשת
סביב: ואת כל אשר יעשה להם: כתרגומו דיתמסר להון לבני גרשון: על פי אהרן ובניו: איזהו מהבנים ממונה עליהם: ביד איתמר

בן

מיתריהם ואת כל כלי עבדתם ואת כל אשר יעשה להם ועבדו׃ וית סרדי דרתא וית פרסא דמעלנא דתרע דרתא דעל משכנא ועל מדבחא סח סח וית אטוניהון וית כל מני פלחנהון וית כל דיתמסר להון ויפלחון׃ וקלוע אלצראדק וסתר באבה אלדי עלי אלמסכן ואל׳ מדבח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר כדמתהא וכל מא יצלח להם המא יכדמוה׃ על פי אהרן ובניו תהיה כל עבדת בני הגרשני לכל משאם ולכל עבדתם ופקדתם עלהם במשמרת את כל משאם׃ על מימר אהרן ובנוהי תהי כל פלחן בני גרשון לכל מטולהון ולכל פלחנהון ותמנון עליהון במטרא ית כל מטולהון׃ עלי קול הרון ובניה תכון גמיע כדמה בני גרשון מן חמלהם וסאיר עמלהם ועדו עליהם בחפט גמיע חמלהם׃ זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל מועד ומשמרתם ביד איתמר בן אהרן הכהן׃ דין פלחן זרעית בני גרשון במשכן זמנא ומטרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא׃ הדה כדמה עשאיר בני גרשון פי כבא אלמחצר וחפצהם עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם׃

בני מררי לבית אבתם למשפחתם תפקד אתם׃ בני מררי לזרעית׳ אח׳

לבית אבהתהון תמני יתהון׃ בני מררי לעשאירהם וביות אבאיהם תעדהם׃ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה תפקדם כל הבא לצבא לעבד את עבדת אהל מועד׃ מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין תמנינון כל דאתי לחילא למפלח ית פלחן משכן זמנא׃ מן אבן תלאתין סנה וצאעדא אלי אבן כמסין סנה תעדהם כל מן ידכל לאגיש לכדמה׳ כבא אלמחצר׃ וזאת משמרת משאם לכל עבדתם באהל מועד קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו׃ ודא מטרת מטולהון לכל פלחנהון במשכן זמנא דפי משכנא ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי׃ והדה צפה חפט חמלהם לגמיע כדמתהם פי כבא אלמחצר תכאתג אלמסכן ואמהאגה ועמדה וקואעדה׃ ועמודי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם לכל כליהם ולכל עבדתם ובשמת תפקדו את כלי משמרת משאם׃ ועמודי דרתא סחר סחר וסמכיהון וסכיהון ואטוניהון לכל מניהון ולכל פלחנהון ובשמהן תמנון ית מני מטרת מטולהון׃ ועמד אלצראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאבהא וסאיר אניתהא לגמיע אעמאלהא ועדו באסמא גמיע אנה חפט חמלהם׃ זאת עבדת משפחת בני מררי לכל עבדתם באהל מועד ביד איתמר בן אהרן הכהן׃ דין פלחן זרעית בני מררי לכל פלחנהון במשכן זמנא בידא דאיתמר בר אהרן כהנא׃ הדה כדמה עשאיר בני מררי פי כבא אלמחצר עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם׃ ויפקד משה

בן אהרן הכהן׃ ויתדותם ומיתריהם. של עמודים שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון הן ויתידות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא תגביהם הרוח ויתידות ומיתרים היו לעמודים סביב להלות בהם הקלעים בשפתם התחתונה בכלונסות וקונדסין כמו שמנויה במלאכת המשכן׃ עבודת עבודה. הוא השיר במצלתים וכנורות שהיא עבודה לעבודה אחרת׃ ועבודת משא. כמשמעו׃

ואהרן ונשיאי העדה את בני הקהתי למשפחתם ולבית אבתם׃ ומנא משה ואהרן ורברבי
כנשתא ית בני קהת לזרעיתהון ולבית אבהתהון׃ פעד מוסי והרון ואשראף אלגמאעה בני
קהת לעשאירהם ובית אבאיהם׃ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא
לצבא לעבדה באהל מועד׃ מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי
לחילא לפלחנא במשכן זמנא׃ מן אבן תלאתין סנה וצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן
דכל לגיש כדמה׳ כבא אלמחצר׃ ויהיו פקדיהם למשפחתם אלפים שבע מאות וחמשים׃
והוו מניניהון לזרעיתהון תרין אלפין שבע מאה וחמשין׃ פכאן גמלה׳ עדדהם אלפין וסבע
מאיה וכמסין׃ אלה פקודי משפחת הקהתי כל העבד באהל מועד אשר פקד משה ואהרן
על פי יהוה ביד משה׃ אלין מניני זרעית קהת כל דפלח במשכן זמנא דמנא משה ואהרן
על מימרא דיי׳ בידא דמשה׃ הדה אעדאד עשירה׳ אלקהתי כל מן כדם פי כבא אלמחצר
אלדי עד מוסי והרון באמר אללה עלי יד מוסי׃ ופקודי בני גרשון
למשפחתם ולבית אבתם׃ ומניני בני גרשון לזרעיתהון ולבית אבהתהון׃ ועדד בני גרשון
לעשאירהם ובית אבאיהם׃ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לצבא
צבא לעבדה באהל מועד׃ מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחיל לפלח
במש׳ זמ׳׃ מן אבן תלאתין סנה וצאעדא אלי אב׳ נ׳ סנה כל מן ידכל לגיש כדמה׳ כבא אלמחצר׃
ויהיו פקדיהם למשפחתם לבית אבתם אלפים ושש מאות ושלשים׃ והוו מניניהון לזר׳
לבית אבהתהון
עיתהון תרין אלפין ושית מאה ותלתין׃ פכאן עדדהם לעשאירהם ובית אבאיהם
אלפין וסת מאיה ותלאתין׃ אלה פקודי משפחת בני גרשון כל העבד באהל מועד
אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה׃ אלין מניני זרעית בני גרשון כל דפלח במשכן
זמנא דמנא משה ואהרן על מימרא דיי׳׃ הולאי עדד עשאיר בני גר׳ כל מן כדם פי
כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה׃ ופקודי משפחת בני מררי למשפחתם
לבית אבתם׃ ומניני זרעית בני מררי לזרעיתהון לבית אבהתהון׃ ועדד בני מררי לעשא
ירהם ובית אבאיהם׃ מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לצבא
לעבדה באהל מועד׃ מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא
לפלחנא במשכן זמנא׃ מן אבן ל׳ סנה וצאעדא אלי אבן נ׳ סנה כל מן ידכל לגיש כדמה׳
כבא אלמחצר׃ ויהיו פקדיהם למשפחתם שלשת אלפים ומאתים׃ והוו מניניהון לזרעיתהון
תלתה אלפין ומאתן׃ פכאן עדדהם לעשאירהם תלאתה׳ אלאף ומאיתין׃ אלה פקודי משפחת
בני מררי אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה ביד משה׃ אלין מניני זרע׳ בני מררי דמנא משה
ואהרן על מימרא דיי׳ בידא דמשה׃ הולאי עדד עשא׳ בני מר׳ אלדי עד מו׳ וה׳ עלי קול אל׳ ביד מוס׳׃
כל

כל הפקדים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלוים למשפחתם ולבית אבתם׃
כל מניניא דמנא משה ואהרן ורברבי ישר׳ ית ליואי לזרעיתהון ולבית אבהתהון׃ ד׳לך
גמיע אלמעדודין אלדי עד מוסי והרון ואשראף בני אסר׳ אלליואניין לעשא׳ וביות אבאיהם׃
מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל הבא לעבד עבדת עבדה ועבדת
משא באהל מועד׃ מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי למפלח פלחן
פלחנא ופלחן מטול במשכן זמנא׃ מן אבן ל׳ סנה וצאעדא אלי אבן נ׳ סנה כל מן דכל ליכדם
כדמה עמל וכדמה חמל פי כבא אלמחצר׃ ויהיו פקדיהם שמנת אלפים וחמש מאות
ושמנים׃ והוו מניניהון תמניא אלפין וחמיש מאה ותמנן׃ פצאר עדדהם תמאניה אלאף
וכמס מאיה ותמאניין׃ על פי יהוה פקד אותם ביד משה איש איש על עבדתו ועל
משאו ופקדיו אשר צוה יהוה את משה׃ על מימרא דיי׳ מנא יתהון בידא דמשה גבר
גבר על פלחניה ועל מטוליה ומנינוהי דפקיד יי׳ ית משה׃ עלי קול אללה עדהם מוסי כל
פריק פי עמלה וחמלה ועדדה כמי אמר אללה מוסי׃ פ
ב וידבר יהוה אל משה לאמר׃ צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב
וכל טמא לנפש׃ פקיד ית בני ישר׳ וישלחון מן משריתא כל סגיר וכל דדאיב וכל
דמסאב לטמי נפשא׃ מר בני אסר׳ אן ינפו מן אלעסכר כל אברץ וכל דאיב וכל נגס
במית׃ מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם
אשר אני שכן בתוכם׃ מדכר עד נקבא תשלחון למברא למשריתא תשלחונון ולא
יסאבון ית משריתהון דשכינתי שריא ביניהון׃ מן דכר אלי אנתי תנפוהם אלי כארג אלעסכר
ולא ינגסו עסכרהם אלדי אנא סאכנה פי מא בינהם׃ ויעשו כן בני ישראל וישלחו אותם אל
מחוץ למחנה כאשר דבר יהוה אל משה כן עשו בני ישראל׃ ועבדו כין בני ישר׳ ושלחו
יתהון לברא למשריתא כמא דמליל יי׳ עם משה כין עבדו בני ישר׳׃ פצנע כדאך בני אסר׳
ונפוהם אלי כארג אלעסכר כמי אמר אללה מוסי כדאך צנעו׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל
מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא׃ מליל עם בני ישר׳ גבר או אתא ארי יעבדון מכל חובי

ופקודיו אשר צוה יי׳ את משה׳ ואותן הפקודים היו במצות ומבן ל׳ שנה ועד בן נ׳ שנה״ צו את בני ישראל׳ פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן ושמונה פרשיות נאמרו בו ביום כדאי׳ במס׳ גיטין בפרק הניזקין״ וישלחו מן המחנה׳ שלש מחנות היו שם בשעת חנייתן. תוך הקלעים הוא מחנה שכינה׳ וחנית הלוים סביב כמו שמפורש בפ׳ במדבר סיני הוא מחנה לויה׳ ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע רוחות הוא מחנה ישראל״ הצרוע הוא משתלח חוץ לכולן״ הזב מותר במחנה ישראל ומשתלח מן השתים׳ וטמא לנפש מותר אף בשל לויה ואינו משתלח אלא משל שכינה״ וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במסכת פסחים״ טמא לנפש׳ לטמי נפשא דאנשא אומר אני שהוא לשון עצמות אדם בלשון ארמי והרבה יש בב״ר אדריינוס קיסר שחיק טמיא׳ שחיק עצמות״ למעול מעל ביי׳ הרי חזר וכתב כאן פרשת גוזל ונשבע על שקר היא האמורה בפ׳ ויקרא ומעלה מעל ביי׳ וכיחש בעמיתו וגו׳ ונשנית כאן בשביל שני דברים שנתחדשו בה האחד שכתב והתודו לימד שאינו חייב חומש ואשם על פי העדים עד שיודה בדבר׳ והשני על גזל הגר שהוא נתן לכהנים״ והשיב את אשמו בראשו׳ הוא הקרן שנשבע עליו״ לאשר אשם לו׳ למי שנתחייב לו״ ואם אין לאיש גואל׳ שמת התובע שהשביעו ואין לו יורשים׳ להשיב האשם׳

אנשא לשקרא שקר קדם יי ויחוב אנשא ההוא ׃ קל לבני אסר אי רגל או אמראה יצנע שיא
מן כטאיא אלנאס פינכת נכתא באללה ואתם ׃ והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את
אשמו בראשו וחמישתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו ׃ ויודון ית חוביהון דעבדו ויתיב
ית חובתיה ברישיה וחמשיה יוסיף עלוהי ויתין לדחייב ליה ׃ פאקר בלטייתה אלדי צנעהא
פירד אלצלאמה בראסהא ויזיד עליהא כמסהא וידפעהא אלי מן צלמה ׃ ואם אין לאיש
גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלבד איל הכפרים אשר יכפר בו
עליו ׃ ואם לית לגברא פריק לאתבא חובתא ליה חובתא דמתיב קדם יי לכהנא בר מדכר כפוריא
דיכפר ביה עלוהי ׃ ואן לם יכון לאלמצלום ולי לתלד אלצלאמה אליה פאלצלאמה אלמרדודה ללה
והי לאלאמאם סוא כבש אלגפראן אלדי יסתגפר ענה בה ׃ וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר
יקריבו לכהן לו יהיה ׃ וכל אפרשותא לכל קדשיא דבני ישראל דיקרבון לכהנא דיליה יהי ׃
וכל רפיעה מן גמיע אקדאס בני אסר פלאי אמאם דפעוהא כאנה לה ׃ ואיש את קדשיו לו
יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה ׃ וגבר ית מעסר קדשוהי דיליה יהי גבר דיתין לכהנא דיליה יהי ׃
וכל אמר ילזם אליה אמר אקדאסה פלאי אמאם דפעוהא כאנה לה ׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר ׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כי תשטה אשתו
ומעלה בו מעל ׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר גבר ארי תסטי אתתיה ותשקר ביה
שקר ׃ מר בני אסר וקל להם אי רגל האדה זוגתה פכאנתה כיאנה ׃ ושכב איש אתה
שכבת זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה ׃
וישכוב גבר יתה שכבת זרעא ויהי מכוסא מעיני בעלה ומטמרא והיא מסאבא וסהיד לית
בה והיא לא אתאחדת ׃ כאן צאגעהא רגל מצאבעה אנסא וגבי דלך ען זוגהא ואנסתרת
והי נגסה ושאהד ליס להא והי לם תקהר ׃ ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה
או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה ׃ ויעבר עלוהי רוח קנאה ויקני

אליו ׳ כשנתלך זה להודות על עונו ׳ ואמרו רבותינו וכי יש לך אדם בישר׳ שאין לו גואלים או אח או בן או שאר בשר הקרוב ממשפחת אביו
למעלה עד יעקב אלא זה הגר שמת ואין לו יורשים ׳ האשם המושב ׳ זה הקרן והחומש ׳ ליי׳ לכהן ׳ קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר ׳
מלבד איל הכפורים ׳ האמור בויקרא שהוא צריך להביא ׳ וכל תרומה וגו׳ א״ר ישמעאל וכי תרומה מקריבין לכהן והלא הוא המחזר אחריה
לבית הגרנות ומה ת״ל אשר יקריבו לכהן אלא זו הבכורים שנ׳ בהם תביא בית יי׳ אלהיך ואיני יודע מה יעשה בהם ת״ל לכהן לו יהיה בא הכת׳
ולימד על הביכורים שיהיו נתנין לכהן ׳ ואיש את קדשיו לו יהיו ׳ לפי שנאמרו במתנות כהונה ולויה יכול יבאו ויטלום בזרוע ת״ל ואיש את
קדשיו לו יהיו מגיד שטובת הנאתן לבעלים ועוד מדרשים הרבה דרשו בו בספרי ׳ ומדרש אגדה ואיש את קדשיו לו יהיו מי שמעכב מעשרותיו
ואינו נותנן לכהן לו יהיו המעשרות סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות ׳ ואיש אשר יתן לכהן ׳ מתנות
הראויות לו ׳ לו יהיה ממון הרבה ׳ איש איש כי תשטה אשתו ׳ מה כתוב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו אם אתה מעכב
מתנות הכהן חייך שתצטרך לבוא אצלו להביא לפניו את הסוטה ׳ איש איש ׳ ללמדך שמועלת בשני אנשים באיש מלחמה שלמעלה ובאיש
שלמטה ׳ כי תשטה אשתו ׳ שנו רבותינו אין המנאפין נואפין עד שתיכנס בהם רוח שטות דכתיב כי תשטה וכתיב נואף אשה חסר
לב ופשוטו של מקרא כי תשטה תט מדרכי הצניעות ותיחשד בעיניו כמו שטה מעליו ועבור ׳ אל ישט אל דרכיה לבך ׳ ומעלה בו
מעל ׳ ומהו המעל ׳ ושכב איש אותה ׳ איש ׳ פרט לקטן ומי שאינו איש ׳ איש אותה שכבת זרע ׳ שכיבתה פוסלת אותה ואין שכיבת
אחרת פוסלת אותה כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו ׳ ונעלם מעיני אישה ׳ פרט לסומא הא אם היה רואה והמעלים אין היוצא
בודקין אותה ׳ ונסתרה ׳ שיעור שתראה לטומאת ביאה ׳ ועד אין בה ׳ הא אם יש בה אפי׳ עד אחד שאמר נטמאת לא היתה שותה ׳
ועד אין בה ׳ בטומאה אבל יש עדים לסתירה ׳ נתפשה ׳ נאנסה כמו ותפשה ושכב עמה ׳ ועבר עליו ׳ קודם לסתירה ׳ רוח קנאה
וקנא ׳ פירשו רבותינו לשון התראה שמתרה בה אל תסתרי עם איש פל׳ ׳ והיא נטמאה או עבר עליו וגו׳ והיא לא נטמאה ׳ כלומר

הוא

ית אתתיה והיא מסאבא או עבר עלוהי רוח קנאה וקני ית אתתיה והיא לא מסאבא׃ ולטר
בבאה ראי גירה פגאר עליהא והי נגסה או גיר נגסה׃ וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וְהֵבִיא
אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירִת הָאֵיפָה קֶמַח שְׂעֹרִים לֹא יִצֹק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלָיו לְבֹנָה כִּי
מִנְחַת קְנָאֹת הוּא מִנְחַת זִכָּרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן׃ וייתי גברא ית אתתיה לות כהנא וייתי ית קרבנה
עלה חד מן עסרא בתלת סאין קמח סעורין לא יריק עלוהי משחא ולא יתין עלוהי לבונתא
ארי מנחת קנאתא הוא מנחת דכרנא מדכרת חובין׃ פיאתי דלך אלרגל בזוגתה אלי אלאמאם
ויאתי בקרבאנהא מעהא עשר ויבה מן דקיק אלשעיר לא יצב עליהא דהנא ולא יצע עליהא
לבאנא לאנהא קרבאן אלגירה קרבאן אלדכר ידכר באלדנוב׃ וְהִקְרִיב אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְהֶעֱמִדָהּ
לִפְנֵי יְהוָה׃ ויקריב יתה כהנא ויקימנה קדם יי׃ פיקדמהא אלאמאם ויוקפהא בין ידי אללה׃ וְלָקַח
הַכֹּהֵן מַיִם קְדֹשִׁים בִּכְלִי חָרֶשׂ וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם׃
ויסב כהנא מי כיור במן דחסף ומן עפרא דיהי באיסודי משכנא יסב כהנא ויתין למיא׃
תם יאכד אלאמאם מן מא אלמקדס פי אנא לזף ומן אלתראב אלדי יכון פי ערצה אלמסכן יאכד
וילקי פי אלמא׃ וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל כַּפֶּיהָ אֶת
מִנְחַת הַזִּכָּרוֹן מִנְחַת קְנָאֹת הִוא וּבְיַד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים׃ ויקים כהנא ית אתתא
קדם יי ויפרע ית רישא דאתתא ויתין על ידהא ית מנחת דכרנא מנחת קנאתא היא ובידא
דכהנא יהון מיא מריריא מלטטיא׃ ויוקפהא בין ידי אללה ויכשף ראסהא ויגעל עלי ידיהא
קרבאן אלדכר קרבאן אלגירה ואלאמאם ימסך פי ידה אלמא אלמר אללאען׃ וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר
אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים
הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה׃ ויומי יתה כהנא ויימר לאתתא אם לא שכיב גבר יתיך ואם לא סטית
לאסתאבא בר מבעליך הואי זכאה ממיא מריריא מלטטיא האלין׃ פיחלפהא ויקול להא
אן כאן לם יצאגעך רגל ולם תחידי אלי נגאסה גיר זוגך פאברי מן הדא אלמא אלמר אללאען׃
וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ מִבַּלְעֲדֵי אִישֵׁךְ׃ וְאַתְּ

הוא התרה בה ועברה על התראתו ואין ידוע אם נטמאה אם לאו׃ קמח׃ שלא יהא מסלת׃ שעורים׃ ולא חטים היא עשתה מעשה בהמה
וקרבנה מאכל בהמה׃ לא יצוק עליו שמן׃ שלא יהא קרבנה מהודר שהשמן קרוי אור והיא עשתה בחשך׃ ולא יתן עליו לבונה׃ ש
שהאמהות נקראו לבונה שנ׳ אל גבעת הלבונה והיא פירשה מדרכיהן׃ כי מנחת קנאות הוא׃ הקמח הזה׃ קמח לשון זכר׃ מנחת קנאות
מעוררה עליה שתי קנאות קנאת המקום וקנאת הבעל׃ מים קדושים׃ שקדשו בכיור לפי שנעשה מנחשת מראות הצובאות וזו פירשה
מדרכיהן שהיו נבעלות לבעליהן במצרים תחת התפוח וזו קלקלה לאחר לפיכך תבדק בו׃ בכלי חרש׃ היא השקתה את הנואף יין משובח
בכוסות משובחים לפיכך תשתה מים המרים במקדה בזויה של חרש׃ והעמיד הכהן וגו׳׃ והלא כבר נאמר והעמידה לפני יי׳ אלא מסיעין
היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה ולבלבלה אולי תטרף דעתה ותודה׃ ופרע׃ סותר את קליעת שערה כדי לבזותה מכאן לבנות
ישראל שגילוי הראש גנאי להן׃ לפני יי׳׃ בשער ניקנור הוא שער העזרה המזרחי דרך כל הנכנסים׃ ונתן על כפיה׃ ליגעה אולי
תטרף דעתה ותודה ולא ימחה שם המיוחד על המים׃ המרים׃ על שם סופן שהם מרים לה׃ המאררים׃ המחסרין אותה מן
העולם לשון סלון ממאיר צרעת ממארת׃ ולא יתכן לפרש מים ארורים שהרי קדושים הן ולא ארורים כתב הכת׳ אלא מאררים את
אחרים ואף אונקלוס לא תרגם ליטיא אלא מלטטיא מראות קללה בגופה של זו׃ והשביע אותה׃ ומה היא השבועה׃ אם לא
שכב הנקי הא אם שכב חנקי שמכלל לאו אתה שומע הין אלא שפתח בטובה תחלה בדיני נפשות החלה לזכות׃ ואת כי שטית׃ כי משמש
בלשון אם׃ בשבועת האלה׃ שבועה של קללה׃ יתן יי׳ אותך לאלה וגו׳ יהיו הכל מקללין בך יבואך כדרך שבא לפלונית וכה״א והנחתם
שמכם לשבועה לבחירי שהצדיקים נשבעין בפורענותן של רשעים וכן לענין הברכה ונברכו בך כל משפחות האדמה בך יברך ישראל לאמר׃

ארי סטית בר מבעליך וארי אסתאבת ויהב גבר ביך ית שכבתיה בר מבעליך ׃ ואן כנת
קד חדת אלי גיר זוגך ותנגסת בה וגעל גירה פיך מצאגעתה ׃ והשביע הכהן את האשה
בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך בתת יהוה
את ירכך נפלת ואת בטנך צבה ׃ ויומי כהנא ית אתתא במומתא דלוטא ויימר כהנא
לאתתא יתין יי יתיך ללוט ולמומי בגו עמיך בדיתין יי ית ירכיך מסיא וית מעכי נפירין ׃
פיחלפהא עלי דלך ימין אלחרג ויקול להא יגעלך אללה מסבה ויכינא בין קומך במא יגעל
ורכך סאקטא ובטנך וארמא ׃ ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך
ואמרה האשה אמן אמן ׃ ויעלון מיא מלטטיא האלין במעכי לאפחא מעין ולאמסאה ירכך
ותימר אתתא אמן אמן ׃ ודלך אדא צאר הדא אלמא אלמר אללען אלי אמעאך פירם אלבטן
ויסקט אלורך ותקול אלמראה אמין אמין ׃ וכתב את האלת האלה הכהן בספר ומחה אל מי
המרים ׃ ויכתוב ית לוטיא האלין כהנא בספרא וימחוק למיא מריריא ׃ ויכתב אלאמאם הדה
אללענאת פי כתאב וימחיה באלמא אלמר ׃ והשקה את האשה את מי המרים המאררים ובאו
בה המים המאררים למרים ׃ וישקי ית אתתא ית מיא מריריא מלטטיא ויעלון בה מיא
מלטטיא ללוט ׃ פיסקיהא אלמא אלמר אללאען פיתחלל פיהא מלא ׃ ולקח הכהן מיד האשה
את מנחת הקנאת והניף את המנחה לפני יהוה והקריב אתה אל המזבח ׃ ויסב כהנא
מידא דאתתא ית מנחת קנאתא וירים ית מנחתא קדם יי ויקריב יתה למדבחא ׃ ויאכד מן ידהא
קרבאן אלגירה ויחרכה בין ידי אללה ויקדמהא אלי אלמדבח ׃ וקמץ הכהן מן המנחה את אזכרתה
והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים ׃ ויקמוץ כהנא מן מנחתא ית אדכרתה
ויסיק למדבחא ובתר כין ישקי ית אתתא ית מיא ׃ תם יקבץ מן אלהדייה פיהא ויקתרה עלי
אלמדבח ובעד דלך יסקיהא אלמא ׃ והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה
ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב
עמה ׃ וישקינה ית מיא ותהי אם אסתאבת ושקרת שקר בבעלה ויעלון בה מיא
מלטטיא ללוט ויפחון מעהא ותתמסי ירכה ותהי אתתא ללוט בגו עמה ׃ פאדא

את ירכך ׃ בקללה הקדים ירך לבטן לפי שהתחילה בעבירה תחלה לפיכך וממנה התחיל הפורענות ׃ צבה ׃ כתרגומו נפוחה ׃ לצבות בטן
כמו להצבות בטן וזהו שימוש פתח שהלמ"ד נקודה בו וכן לנחותם הדרך לראותכם את הדרך אשר תלכו בה ׃ וכן לנפיל ירך להנפיל ירך שהמים
מצבים את הבטן ומפילים את הירך ׃ לצבות בטן ולנפיל ירך בטנו וירכו של בועל או אינו אלא של נבעלת כשהוא אומר את ירכך
נופלת ואת בטנך צבה הרי של נבעלת אמור ׃ אמן אמן ׃ קבלת שבועה אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר אמן על האלה אמן
על השבועה ׃ והשקה את האשה ׃ אין זה סדר המעשה שהרי בתחלה מקריב מנחתה אלא הכתוב מבשרך שכשישקנה יבואו בה המים
למרים לפי שנ' בטן וירך מנין לשאר כל הגוף ת"ל ובאו בה בכולה א"כ מה ת"ל בטן וירך לפי שהם התחילו בעבירה תחלה לפיכך מהם
התחיל הפורענות ׃ למרים ׃ להיות לה רעים ומרים ׃ והניף ׃ מוליך ומביא מעלה ומוריד ואף היא מניפה עמו שידה למעלה מידו
של כהן ׃ והקריב אותה ׃ זו הגשתה בקרן דרומית מערבית של מזבח קודם קמיצה כשאר כל המנחות ׃ אזכרתה ׃ הוא הקומץ
שעל ידי הקטרתו המנחה באה לזכרון לגבוה ׃ והשקה את המים ׃ לרבות שאם אמרה איני שותה לאחר שנמחקה המגלה
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחה אא"כ אמרה טמאה אני ׃ וצבתה בטנה וגו' אע"פ שבקללה הקדים ירך תחלה
המים אין בודקין אלא כדרך כניסתן בה לכך נאמר וצבתה בטנה ואח"כ ונפלה ירכה ׃ והיתה האשה לאלה וגו' כמו שפירשתי
שיהו הכל אלין בה ׃ בקרב עמה ׃ הפרש בין אדם המתגנוול במקום שניכר לאדם שמתגנוול במקום שאינו ניכר ׃ ואם לא
נטמאה האשה ׃ בסתירה זו ׃ וטהורה היא ׃ ממקום אחר ׃ ונקתה ׃ ממים המאררים ולא עוד אלא ונזרעה זרע שאם היתה

יולדת

סקאהא פאן כאנה קד תנגסת וכאנה זוגהא כיאנה אסתחל פיהא מרא פירס בטנהא ויסקט
ורכהא וצארת מסבה פי מא בין קומהא׃ ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה
זרע׃ ואם לא אסתאבלת אתתא ודכיאה היא ותפוק זכאה ותעדי עדוי׃ ואן כאנת לם תתנגס בל הי
טאהרה ברת וחמלת חמלא׃ זאת תורת הקנאת אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה׃
דא אוריתא דקנאתא דתסטי אתתא בר מבעלה ותסתאב׃ הדה שריעה אלגירה פי אן תחיד
אמראה ען זוגהא פתתנגס׃ או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד
את האשה לפני יהוה ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת׃ או גבר דתעבר עלוהי רוח קנאה
ויקני ית אתתיה ויקים ית אתתא קדם יי ויעביד לה כהנא ית כל אוריתא הדא׃ או רגל יכטר בבאלה
ראי גירה פיגאר עלי זוגתה ויוקפהא בין ידי אללה ויצנע בהא אלאמאם גמיע מא פי הדה אלשריעה׃
ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את עונה׃ ויהי זכא גברא מחובין ואתתא ההיא תקביל
ית חובה׃ חתי יברו אלרגל מן אלוזר ותלך אלמראה תחמל וזרהא׃ פ

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש או אשה כי יפלא לנדר
נדר נזיר להזיר ליהוה׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר או אתתא ארי יפריש למדר נדר
נזירו למזר קדם יי׃ מר בני אסר׳ וקל להם אי רגל או אמראה סווג נדרא נסך ליתנסך ללה׃
מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר לא ישתה וכל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים
ויבשים לא יאכל׃ מחמר חדת ועתיק יזר חל דחמר חדת וחל דחמר עתיק לא ישתי וכל
מתרות ענבין לא ישתי וענבין רטיבין ויבישין לא ייכול׃ פמן אלכמר ואלמסכר מנה יתנסך חתי
כל כמר וכל מסכר לא ישרב וכל נקיע אלענב לא ישרב ועגבא רטבא ויאבסא לא יאכל׃
כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל׃ כל יומי נזריה מכל
דיתעביד מגפנא דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול׃ טול איאם נסכה מן כל מא
יעמל מן גפן אלכמר מן אלפרצן ואלי אלזג לא יאכל׃ כל ימי נדר נזרו תער לא יעבר על
ראשו עד מלאת הימם אשר יזיר ליהוה קדש יהיה גדל פרע שער ראשו׃ כל יומי נדר
נזריה מספר לא יעבר על רישיה עד משלם יומיא דנזיר קדם יי קדיש יהי ירבי פירוע שער
רישיה׃ טול איאם נדר נסכה לא ימר חלק עלי ראסה אלי אן תתם אלאיאם אלתי תנסכהא ללה

ולדה בצער תלד בריוח ׳אם היתה יולדת שחורים תלד לבנים״ או איש אשר או נודע כלומר אם איש קנאי הוא לכך נאמר והעמיד את
האשה״ ונקה האיש מעון ׳אם בנקוה המים ל ידאג לומר חבתי במיתתה נקי הוא מן העונש״ לא משיסקנה תהא אתלו בהתר ונקה
מעון שהסוטה אסורה לבעלה״ כי יפליא יפריש׳ למה נסמכה פרשת נזיר לסוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר
עצמו מן היין שהוא מביא לידי ניאוף׳ נדר נזיר׳ אין נזירה בכל מקום לא פרישה אף כאן שפירש מן היין׳ להזיר לי׳ להבדיל
עצמו מן היין לשם שמים״ מיין ושכר׳ כשהרבותו מחמר חדת ועתיק שהיין משכר כשהוא ישן״ וכל משרת׳ לשון זביעה במים
וכל משקה ובלשון משנה יש הרבה אין שורין דיו וקמנון׳ נזיר מערה פתו במים׳ חרצנים׳ הן הגרעינין״ זג׳ הם קליפות שמבחוץ
שהחרצנים בתוכן כענבל בזוג״ קדוש יהיה׳ השער שלו לגדל פרע של שער ראשו״ פרע׳ נקוד פתח קטן׳ לפי שהוא דבוק
לשער ראשו פרע של שער ופירוש של פרע גידול של שער וכן את ראשו לא יפרע ואין קרוי פרע פחות משלשים יום״ כל
ימי נזרו קדוש הוא׳ וקדושת הגוף מליטמא למתים״ פתע׳ זה אונס״ פתאום׳ זה שוגג׳ ויש אומרין פתע פתאום דבר אחד
הוא מקרה של פתאום״ וכי ימות מת עליו׳ באהל שהוא בו״ ביום טהרתו׳ ביום הזאתו׳ או אינו אלא ביום השמיני שהוא טוהר

יכון מקדסא ורבי פרע שער ראסה׃ כל ימי הזירו ליהוה על נפש מת לא יבא׃ כל יומין
דנזיר קדם יי על נפשת מיתא לא ייעול׃ טול איאם נסכה ללה אלי חצרה מית לא ידכל׃ לאביו
ולאמו לאחיו ולאחתו לא יטמא להם במתם כי נזר אלהיו על ראשו׃ לאבוהי ולאמיה
לאחוהי ולאחתיה לא יסתאב להון במותהון ארי נזרא דאלהיה על רישיה׃ חתא באביה
ואמה ואכיה ואכתה לא יתנגס בהם פי מותהם לאן נסך רבה עליה׃ כל ימי נזרו קדש הוא ליהוה׃
כל יומי נזריה קדיש הוא קדם יי׃ כדאך טול איאם נסכה מקדס הו ללה׃ וכי ימות מת עליו בפתע
פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו׃ וארי ימות מיתא
עלוהי בתכיף שלו ויסאיב ריש נזריה ויגלח רישיה ביומא דדכותיה ביומא שביעאה יגלחניה׃
ואן מאת לה מית בגתה או גפלה פקד קטע אול נסכה ויחלק ראסה פי יום טהרה ודלך פי אל
יום אלסאבע׃ וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל הכהן אל פתח אהל מועד׃
וביומא תמינאה ייתי תרין שפנינין או תרין בני יונה לות כהנא לתרע משכן זמנא׃ ופי אליום
אלתאמן יאתי בשפנינין או פרכי חמאם אלי באב כבא אלמחצר׃ ועשה הכהן
אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא׃
ויעביד כהנא חד לחטאתא וחד לעלתא ויכפר עלוהי מדחב על מיתא ויקדיש ית רישיה ביומא
ההוא׃ ויעמל אחדהמא דכוה ואלאכר צעידה ויסתגפר ענה כמא אכטא פי אמר מית ויקדס
ראסה פי דלך אליום׃ והזיר ליהוה את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשנים
יפלו כי טמא נזרו׃ ויזר קדם יי ית יומי נזריה וייתי אמר בר שתיה לאשמא ויומיא קדמאי
יבטלון ארי אסתאב נזריה׃ ויתנסך ללה איאם נסכה ויאתי בחמל אבן סנתה לקרבאן
אלאתם ואלאיאם אלמתקדמה תסקט למא אנקטע נסכה׃ וזאת תורת הנזיר ביום מלאת
ימי נזרו יביא אתו אל פתח אהל מועד׃ ודא אוריתא דנזירא ביום משלם יומי נזריה
ייתי יתיה לתרע משכן זמנא׃ הדה שריעה אלנאסך פי יום כמאל איאם נסכה יאתי בהא
אלי באב כבא אלמחצר׃ והקריב את קרבנו ליהוה כבש בן שנתו תמים אחד לעלה וכבשה
אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים׃ ויקריב ית קורבניה קדם יי אמר
בר שתיה שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שתה שלמתא לחטתא ודכר חד שלים לנכסת
קדשיא׃ ויקרב קרבאנה ללה חמלא אבן סנתה צחיחא לצעידה ורכלה אבנה סנתהא צחיחא
לדכוה וכבשא צחיחא לדבח אלסלאמה׃ וסל מצות סלת חלת בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים

לגמרי ת"ל ביום השביעי אי שביעי יכול אפילו לא הזה ת"ל ביום טהרתו וביום השמיני יביא שתי תורים להוציא את השביעי או
אינו אלא להוציא את השישי קבע זמן לקריבין וקבע זמן למקריבין מה קריבין בשמיני ומשמיני והלאה אף מקריבין בשמיני
ומשמיני והלאה מאשר חטא על הנפש שלא נזהר מטומאת המת ר' אלעזר הקפר אומר שציער עצמו מן היין וקדש
את ראשו להגזור ולהתחיל מנין נזירותו והזיר ליי' את ימי נזרו יחזור וימנה נזירותו כתחלה והימים הראשונים יפלו לא יעלו מן
המנין יביא אותו יביא את עצמו וזה אחד מג' אתים שהיה ר' ישמעאל דורש כן כיוצא בו והשיאו אותם עון אשמה את עצמם כיוצא בו ויקבור
אותו בגי הוא קבר את עצמו ומנחתם ונסכיהם של עולה ושלמים לפי שהיו בכלל ויצאו לידון בדבר חדש שיטענו לחם הוזקקו לכללן שיטענו

נסכים

בשמן ומנחתם ונסכיהם׃ וסל פטיר סלת גריצן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחן
במשח ומנחתהון ונסכיהון׃ וסל פטיר גראדק סמד מלתות בדהן ורקאק פטיר ממסוחה
בדהן ואבר ומזאג אדי מעהם׃ והקריב הכהן לפני יהוה ועשה את חטאתו ואת עלתו׃ ויקריב
כהנא קדם יי ויעביד ית חטתיה וית עלתיה׃ פיקדמהא אלאמאם בין ידי אללה ויצנע דכותה וצעידתה׃
ואת האיל יעשה זבח שלמים ליהוה על סל המצות ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו׃ וית דכרא
יעביד נכסת קדשיא קדם יי על סלא דפטיריא ויעביד כהנא ית מנחתיה וית נסכיה׃ ואלכבש
יצנעה דבח סלאמה ללה מע סל אלפטיר תם יצנע אלבר ואלמזאג אלדי מעהם׃ וגלח הנזיר
פתח אהל מועד את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח
השלמים׃ ויגלח נזירא בתרע משכן זמנא ית ריש נזריה ויסב ית סער ריש נזריה ויתין
על אישתא דתחות דודא דנכסת קדשיא׃ ויחלק אלנאסך ענד באב קבה אלמחצר שער
ראסה ויאכדה וילקיה עלי אלנאר אלדי תחת דבח אלסלאמה׃ ולקח הכהן את הזרע בשלה מן
האיל וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק מצה אחד ונתן על כפי הנזיר אחר התגלחו את נזרו׃
ויסב כהנא ית דרעא בשילא מן דכרא וגריצתא פטירתא חדא מן סלא ואספוג פטיר חד ויתין
על ידי נזירא בתר דיגלח ית נזריה׃ פיאכד אלאמאם אלדראע מטבוכה מן דלך אלכבש וגרדקה
ואחדה מן אלסל ורקאק ואחד מן אלפטיר ויצע דלך עלי כפיי אלנאסך בעד חלקה שערה׃ והניף
אותם הכהן תנופה לפני יהוה קדש הוא לכהן על חזה התנופה ועל שוק התרומה ואחר ישתה
הנזיר יין׃ ויירים יתהון כהנא ארמא קדם יי קודשא הוא לכהנא על חדיא דארמותא ועל שקא
דאפרשותא ובתר כין ישתי נזירא חמרא׃ ויחרך אלאמאם תחריכא בין ידי אללה וכלון קדסא
ללאמאם מע קץ אלתחריך וסאק אלרפיעה ובעד דלך ישרב אלנאסך כמרא׃ זאת תורת הנזיר
אשר ידר קרבנו ליהוה על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר כן יעשה על
תורת נזרו׃ דא אוריתא דנזירא דידר קרבניה קדם יי על נזריה בר מדתדביק ידיה כפום נדריה דידר
כין יעביד על אוריתא דנזריה׃ הדה שריעה מן נדר אן יכון נאסכא וקרבאנה ללה ען נסכה סוא מא
תנאל ידה ואיכון דלך כמקדאר מא נדר נסכה יצנעה אלי שריעה אלנסך׃
פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם׃

ונסכיהם כדין עולה ושלמים׃ חלות מצות ורקיקי מצות׃ עשר מכל מין׃ זבח שלמים ליי׃ על סל המצות׃ ישחט את השלמים על מנת לקדש את הלחם׃ את מנחתו ואת נסכו׃ של איל׃ וגלח הנזיר פתח אהל מועד׃ יכול יגלח בעזרה הרי זה דרך בזיון אלא וגלח הנזיר לאחר שחיטת השלמים שכתוב בהן ושחטו פתח אהל מועד׃ אשר תחת זבח השלמים׃ תחת הדוד שהוא מבשלן בו לפי ששלמי נזיר היו מתבשלין בעזרה שצריך ליטול הכהן הזרוע אחר שנתבשל׃ הזרוע בשלה׃ לאחר שנתבשלה׃ קדש הוא לכהן׃ החלה והרקיק והזרוע תרומה הן לכהן׃ על חזה התנופה׃ מלבד חזה ושוק הראויים לו מכל השלמים מוסף על שלמי נזיר הזרוע הזה לפי שהיו שלמי נזיר בכלל ויצאו לידון בדבר חדש להפרשת זרוע הוצרך להחזירן לכללן לידון אף בחזה ושוק׃ מלבד אשר תשיג ידו׃ שאם אמר הריני נזיר על מנת לגלח על מאה עולות ועל מאה שלמים כפי נדרו אשר ידור כן יעשה׃ מוסף על תורת נזרו על תורת הנזיר מוסיף ולא יחסר שאם אמר הריני נזיר חמש נזירות ע"מ לגלח על שלש בהמות הללו אין אני קורא בו כאשר ידור כן יעשה׃ כה תברכו וגו׃ אמור להם׃ לשון הווה כמו זכור שמור בלעז דישנט׃ אמור להם׃ שיהיו כולם שומעים׃ אמור להם׃ מלא לא תברכם בחפזון ובהלות אלא בכוונה ובלב שלם׃ יברכך׃ שיתברכו נכסיך׃ וישמרך׃ שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך שהנותן מתנה לעבדו ואינו יכול לשמרו מכל אדם

מליל עם אהרן ועם בנוהי למימר כדין תברכון ית בני ישראל כד יימרון להון: מר הרון ובניה
וקל להם כדא פבארכו בני אסר מקוולא להם: יברכך יהוה וישמרך:
יברכנך יי ויטרנך: יבארכך אלה ויחפצך: יאר יהוה פניו אליך ויחנך:
ינהר יי שכינתיה לותך וירחים עלך: ויצי בנור וגהה עליך וירופך: ישא
יהוה פניו אליך וישם לך שלום: יקבל יי שכינתיה לותך וישוי לך שלם: ויקבל בקצדה אליך
ויציר לך אלסלאם: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם: וישוון
ית ברכת שמי על בני ישראל ואנא אבריכנון: פיתלון אסמי עלי בני אסר ואנא אבארך
עליהם: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אתו ויקדש
אתו ואת כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשחם ויקדש אתם: והוה ביומא דשיצי משה
לאקמא ית משכנא ורבי יתיה וקדיש יתיה וית כל מנוהי וית מדבחא וית כל מנוהי ורבינון
וקדיש יתהון: ולמא כאן יום פרג מוסי מן נצב אלמסכן מסחה וקדסה וגמיע אניתה ואלמדבח וגמיע
אניתה מסחהא וקדסהא: ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים
על הפקדים: וקריבו רברבי ישראל רישי בית אבהתהון אנון רברבי שבטיא אנון דקימין על מניניא:
פקרב אשראף בני אסר ריסא ביות אבאיהם אלדי הם ריסא אלאסבאט אלקאצרין עדדהם: ויביאו
את קרבנם לפני יהוה שש עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחד
ויקריבו אותם לפני המשכן: ואיתיאו ית קרבנהון לקדם יי שית עגלן כד מחפין ותרי עסר תורין
עגלתא על תרין רברביא ותורא לחד וקריבו יתהון לקדם משכנא: אתו בקרבאנהם ללה סת
עגל מצבבה ואתני עשר תורא עגלה לכל שריפין ותור לכל ואחד פלמא קדמוהא בין ידי
אלמסכן: ויאמר יהוה אל משה לאמר: ואמר יי למשה למימר: קאל אלה למוסי קאילא: קח
מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתה אותם אל הלוים איש כפי עבדתו: קביל מנהון
ויהון למפלח ית פלחן משכן זמנא ותתין יתהון לליואי גבר כמסת פלחניה: כדה אמנהם תכון
לכדמה קבא אלמחצר ואדפעהא אלי אלליואניין כל פריק חסב כדמתה: ויקח משה את העגלת
ואת הבקר ויתן אותם אל הלוים: ונסיב משה ית עגלתא וית תורי ויהב יתהון לליואי: פאכד
מוסי אלעגל ואלבקר ודפעהא אלי אלליואניין: את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון

ברכת כהנים אין מתרגמין אותם בצבור לא מן ושמו את שמי

וכיון שבאין עליו לסטים ונוטלין אותה ממנו ומה הנאה יש לו במתנה זו אבל הקב״ה הוא הנותן הוא השומר והרבה מדרשים דרשו בו בספרי״ יאר יי פניו אליך: יראה לך פנים שוחקות פנים צהובות״ ויחנך: יתן לך חן״ ישא יי פניו אליך: יכבוש כעסו״ ושמו את שמי: יברכום בשם המפורש״ ואני אברכם לישראל ואסכים עם הכהנים״ ד״א ואני אברכם לכהנים״ ויהי ביום כלות משה: כלת כתיב יום הקמת המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה״ כלות משה: בצלאל וכל חכם לב עשו את המשכן ותלאו הכת׳ במשה לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראוהו בהר להורות לעושי המלאכה ולא טעה בתבנית אחת מהן וכן מצינו בדוד לפי שמסר נפשו על בנין בית המקדש נקרא על שמו כמו שנ׳ זכור יי לדוד את כל ענותו אשר נשבע ליי וגו׳ לכך נקרא על שמו שנ׳ ראה ביתך דוד״ כלות משה להקים: ולא נאמר ביום הקים מלמד שכל ז׳ ימי המלואים היה משה מעמידו ומפרקו ובאותו היום העמידו ולא פירקו לכך נאמר כלות משה להקים אותו היום כלו הקמותיו ור״ח ביום היה בשני נשרפה הפרה בשלישי הזו הזייה ראשונה ובשביעי גלחו״ הם נשיאי המטות: שהיו שוטרים עליהם במצרים והיו מוכים עליהם שנ׳ ויוכו שוטרי בני ישראל״ הם העומדים על הפקודים: שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל שנ׳ ואתכם יהיו איש איש למטה״ שש עגלות צב: אין צב אלא מחופין וכן בצבים ובפרדים עגלות מכוסין קרויין צבים״ ויקריבו אותם לפני המשכן: שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום: א״ר נתן מה ראו

נשיאים

כְּפִי עֲבֹדָתָם׃ יַת תַּרְתֵּין עֶגְלָן וְיַת אַרְבְּעָה תּוֹרִין יְהַב לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹן כְּמִסַּת פֻּלְחָנְהוֹן׃ עגלתין וארבע
בקראת דפעהא לבני גרשון חסב כדמתהם׃ וְאֵת אַרְבַּע הָעֲגָלֹת וְאֵת שְׁמֹנַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרָרִי
כְּפִי עֲבֹדָתָם בְּיַד אִיתָמָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ וְיַת אַרְבַּע עֶגְלָן וְיַת תְּמָנְיָא תוֹרִין יְהַב לִבְנֵי מְרָרִי כְּמִסַּת
פֻּלְחָנְהוֹן בִּידָא דְאִיתָמָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא׃ וארבע עגל ותמאן בקראת דפעהא לבני מררי
חסב כדמתהם ואגמיע עלי יד איתמר אבן הרון אלאמאם׃ וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבֹדַת
הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ׃ וְלִבְנֵי קְהָת לָא יְהַב אֲרֵי פֻלְחַן קֻדְשָׁא עֲלֵיהוֹן בְּכַתְפָּא נָטְלִין׃ ולבני
קהת לם ידפע שיא לאן כדמה אקדס עליהם אנמא יחמלונהא עלי אכתאפהם׃ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים
אֵת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ וַיַּקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִם אֶת קָרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ׃ וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יַת
חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְרַבִּיאוּ יָתֵיהּ וְקָרִיבוּ רַבְרְבַיָּא יַת קָרְבָּנְהוֹן לִקְדָם מַדְבְּחָא׃ ולמא קדמו אלאש'
ראת דשן אלמדבח פי יום מסח וקדמו קראבינהם בין ידי אלמדבח׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה נָשִׂיא
אֶחָד לַיּוֹם נָשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יַקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא
רַבָּא חַד לְיוֹמָא יְקָרְבוּן יַת קָרְבָּנְהוֹן לַחֲנֻכַּת מַדְבְּחָא׃ קאל אללה למוסי שליח ואחד פי כל יום יקרב
קרבאן דשן אלמדבח׃ וַיְהִי הַמַּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת קָרְבָּנוֹ נַחְשׁוֹן בֶּן
עַמִּינָדָב לְמַטֵּה יְהוּדָה׃ וַהֲוָה דִּמְקָרֵיב בְּיוֹמָא קַדְמָאָה יַת קֻרְבָּנֵיהּ נַחְשׁוֹן בַּר עַמִּינָדָב לְשִׁבְטָא
דִיהוּדָה׃ פכאן אלמקרב פי אליום אלאול קרבאנה נחשון אבן עמינדב מן סבט יהודה׃ וְקָרְבָּנוֹ קַעֲרַת
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה׃ וְקֻרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין
הֲוֵי מַתְקְלַהּ מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקְלֵיהּ שִׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קֻדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סֻלְתָּא
דְפִילָא בִמְשַׁח לְמִנְחָתָא׃ וקרבאנה קצעה מן פצה וזנהא מאיה ותלאתין מתקאל וכרנוב
פצה וזנה סבעין מתקאל במתקאל אלקדס כליהמא ממלוין סמדא מלתותא בדהן לאלהדייה׃
כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת׃ בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקְלַהּ עֲסַר סִלְעִין הִיא דִדְהַב מַלְיָא
קְטֹרֶת בֻּסְמַיָּא׃ ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלווא בכורא׃ פַּר אֶחָד בֶּן בָּקָר

נשיאים להתנדב כאן בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה אלא כך אמרו הנשיאים יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו
משלימין כיון שראו שהשלימו צבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים אמרו מעתה מה עלינו לעשות הביאו את אבני השהם והמלואים
לאפוד ולחשן לכך התנדבו כאן תחלה׃ כפי עבודתם׃ שהיה משא בני גרשון קל ממשא מררי שהיו נושאים הקרשים והאדנים והעמודים׃ כי
עבודת הקדש עליהם׃ משא דבר הקדושה הארון והשלחן והמנורה והמזבחות לפיכך בכתף ישאו׃ ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח
לאחר שהתנדבו העגלות והבקר לשאת המשכן נשאן לבם להתנדב קרבנות המזבח לחנכו׃ ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח
כי לא קיבל משה מידם עד שנאמר לו מפי הגבורה׃ יקריבו את קרבנם לפני המזבח׃ ועדיין לא היה משה יודע היאך יקריבו אם כסדר
תולדותם אם כסדר המסעות עד שנאמר לו מפי הקב"ה יקריבו למסעות איש יומו׃ ביום הראשון׃ אותו היום נטל עשר עטרות השנויות
בסדר עולם ואלו הן׃ ראשון למעשה בראשית׃ ראשון לנשיאים׃ ראשון לכהונה׃ ראשון לעבודה׃ ראשון לירידת האש׃ ראשון לאכילת
קדשים׃ ראשון לשכון שכינה׃ ראשון לברך את ישראל׃ ראשון לאיסור הבמות׃ ראשון לחדשים כדאית במס' שבת בפרק ר' עקיבה׃
למטה יהודה׃ יחסו הכתוב על שבטו׃ ולא שגבה משבטו והקריב׃ או אינו אומר למטה יהודה אלא שגבה משבטו והביא ת"ל זה קרבן
נחשון משלו הביא והקריב׃ שניהם מלאים סלת למנחת נדבה׃ עשרה זהב כתרגומו משקל עשר שקלי הקדש היה בה׃ מלאה קטרת
לא מצינו קטרת ליחיד ולא על מזבח החיצון אלא זו בלבד והוראת שעה היתה׃ פר אחד׃ מיוחד שבעדרו׃ שעיר עזים אחד לחטאת
לכפר על קבר התהום טומאת ספק׃ ביום השני הקריב נתנאל בן צוער הקריב את קרבנו׃ מה ת"ל הקריב שני פעמים בשבטו של
יששכר מה שלא נאמר בכל השבטים לפי שבא ראובן ועירער ואמר אחר שקדמני יהודה אחי שהוא מלך אקריב אני אחריו

איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה׃ תור חד בר תורי דלא חד אמר חד בר שתיה לעלתא׃ ותורא
מן אבקר וכבשא והמלא אבן סנתה לצעידה׃ שעיר עזים אחד לחטאת׃ צפיר בר עזין
חד לחטתא׃ ועתוד מן אמאעז לטרכוה׃ ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה
עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב׃ ולנכסת קדשיא
תורי תרין דכרי חמשה גדי חמשה אמרין בני שנא חמשה דין קרבנא דנחשון בר
עמינדב׃ ולדבח שלאמה בקרתין וכמסה כבאש ולמסה עתדאן וכמסה חמלאן בני
סנה הדא קרבאן נחשון אבן עמינדב׃
ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר׃ ביומא תנינא קריב נתנאל בר צוער רב
שבטא דיששכר׃ פי אליום אלתאני קרב נתנאל אבן צוער שריף בני יששכר מתל דלך׃ הקרב
את קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש
שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃ קריב ית קרבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הוי מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קדשא תרויהון מלן סלתא
דפילא כמשח למנחתא׃ קרב קרבאנה קצעה מן פצה וגו׳ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃
בזלא וגו׳ ודרגא מן דהב וגו׳ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה׃ תור חד
וגו׳ ותורא מן אבקר וגו׳ שעיר עזים אחד לחטאת׃ צפיר׃ ועתוד׃ ולזבח השלמים בקר שנים
אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער׃ ולנכסת
קד׳ וגו׳ דין קרבנא דנתנאל בר צוער׃ ולדבח אסלאמה וג הדא קרבאן נתנאל אבן צוער׃
ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן׃ ביומא תליתאה רבא לבני זבולן אליאב בר חלון׃
פי אליום אלתאלת קרב אליאב אבן חלון שריף בני זבולון מתל דלך׃ קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה׃ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה׃ שעיר עזים אחד לחטאת׃ ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליאב בן חלן׃
ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור׃ ביומא רביעאה רבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור׃ ד
פי אליום אלראבע קרב אליצור אבן שדיאור שריף בני ראובן מתל דלך׃ קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן

הקרב
אחד בן משה מפני הגבורה נאמר לו שיקריבו כסדר מסעם לדגליהם לכך נאמר הקריב את קרבנו והוא חסר יו״ד שהוא משמע
לשון צווי שמפני הגבורה נצטוה הקרב״ ומהו הקריב הקריב שני פעמים שבשביל שני דברים זכה להקריב שני לשבטים אחת
שהיו יודעים בתורה שנ׳ ומבני יששכר יודעי בינה לעתים׳ ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו״ וכיבודו של
ר׳ משה הדרשן תמצא׳ א״ר פינחס בן יאיר נתנאל בן צוער השיאן עצה זו״ קערת כסף׳ מנין אותיותיו בגימטריא תשע מאות
ושלשים כנגד שנותיו של אדם הראשון״ שלשים ומאה משקלה׳ על שם שהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ושלשים שנה
היה שנ׳ ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד את שת וגו׳״ מזרק אחד כסף׳ בגימטריא חמש מאות ועשרים על שם נח שהעמיד
תולדות

למנחה׃ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה׃ שעיר עזים אחד לחטאת׃ ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליצור בן שדיאור׃
ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי׃ ביומא חמישאה רבא לבני שמעון
שלומיאל בר צורישדי׃ קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה׃ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה׃
שעיר עזים אחד לחטאת׃ ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים
בני שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן צורישדי׃
ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן דעואל׃ ביומא שתיתאה רבא לבני גד אליסף בר דעואל׃
קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה׃ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה׃ שעיר עזים אחד לחטאת׃ ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליסף בן דעואל׃
ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד׃ ביומא שביעאה רבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד׃
קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה׃
כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה׃ שעיר עזים
אחד לחטאת׃ ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה
חמשה זה קרבן אלישמע בן עמיהוד׃
ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור׃ ביומא תמינאה רבא לבני מנשה גמליאל בר פדהצור׃
קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה׃ כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת׃ פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו

תולדות בן חמש מאות שנה ועל שם עשרים שנגזרה גזרת המבול קודם תולדותיו כמו שפירשתי אצל והיו ימיו מאה ועשרים שנה ולכ"ב נאמר מזרק אחד כסף ולא נאמר כסף אחד כמו שנ' בקערה לומר שאף אותיות של אחד מצטרפות למנין" שבעים שקל כנגד שבעים אומות שיצאו מבניו' כף אחת' כנגד התורה שניתנה מידו של הקב"ה" עשרה זהב' כנגד עשר הדברות" מלאה קטרת גימטריא של קטרת תרי"ג מצות ובלבד שתחשוב קוף כדלת על ידי את בש גר דק" פר אחד' כנגד אברהם שנ' בו. ויקח בן בקר' איל אחד' כנגד יצחק שנ' ויקח את האיל וגו' תחת בנו" כבש אחד' כנגד יעקב והכשבים הפריד יעקב" שעיר עזים' לכפר על מכירת יוסף שנ' וישחטו שעיר עזים" ולזבח השלמים בקר שנים' כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים" אילים' כבשים' ועתודים ג' מינים כנגד כהנים לוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים" שלש חומשיות כנגד ה' חומשין וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש הכתובין על השני" ע"כ מיסודו של ר' משה הדרשן" ביום השלישי נשיא' ביום השלישי היה הנשיא המקריב לבני זבולון ומן כולם

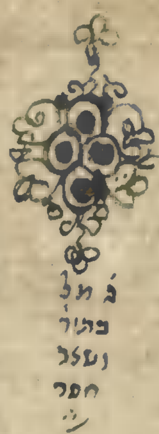
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אלם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן פדה צור:
ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבידן בן גדעני: ביומא תשיעאה רבא לבני בנימן אבידן בר גדעוני:
פי' ביום תשעה קרב אבידן אב גדע שריף בני בנימ' מתל ד'צר: קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה:
שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אלם חמשה עתדים חמשה כבשים
בני שנה חמשה זה קרבן אבידן בן גדעני:
ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן עמישדי: ביומא עסיראה רבא לבני דן אחי' בר עמישדי:
פי' ביום עאשר קרב אחי' אב עמיש' שריף בני דן מתל ד'צר: קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אלם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בן עמישדי:
ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעיאל בן עכרן: ביום חד עסר יומי רבא לב' אש' פג' בר עכרן:
פי' ביום אחאדי עשר קרב פגעיא' אב עכרן שריף בני אשר מתל ד'צר: קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אלם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן פגעיאל בן עכרן:
ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן: ביום תרי עסר יומין רבא לב' נפ' אחי' ב' ע':
פי' ביום אתני עשר קרב אחי' אב עינן שריף בני נפ' מתל ד'צר: קרבנו קערת כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן
למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו
לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אלם חמשה עתדים חמשה
כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אחירע בן עינן:

אבל בנהגא שכ' בו הקריב נהגא נופל אחרין הלשון לומר נשיא לפי שכבר הזכיר שמו והקדבתו ובשאר שלא נאמר הקריב נופל עליהם
לשון נשיא לבני פלוני הוא היום היה הנשיא המקריב לשבט פלוני: זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו: בו ביום שנמשח הקריב ומה
אני מקיים אחרי המשח אותו שנמשח תחלה ואח"כ הקריב: או אחרי המשח לאחר זמן ולא בא ללמד ביום המשח לא לומר שנמשח
ביום כשהוא אומר ביום משחו אותם למדנו שנמשח ביום ומה ת"ל ביום המשח אותו ביום שנמשח הקריב: קערות כסף שתים עשרה
הם הם שהתנדבו ולא אירע בהם פיסול: שלשים ומאה הקערה האחת כסף וגו' המזרק האחד: מה ת"ל לפי שלא שלשים ומאה משקלה
ולא פירש באיזה שקל לכך חזר ושנאה כאן וכלל בכולן כל כסף הכלים וגו' בשקל הקדש: כל כסף הכלים וגו' לימדך שהיו כלי המקדש
מכוונים

זאת חנכת המזבח ביום המשח אתו מאת נשיאי ישראל קערת כסף שתים עשרה מזרקי
כסף שנים עשר כפות זהב שתים עשרה׃ דא חנוכת מדבחא ביומא דרביאו יתיה מן רברבי
ישראל מגסי כספא תרתא עסרי מזרקי כספא תרי עסר בזכי דדהבא תרתא עסרי׃ הדה
גמלה דשן אלמדבח פי יום מסח מן אשראף בני אסר מן קצאע אלפצה אתני עשר ומן
כראנב אלפצה אתני עשר ומן דרוג אלדהב יב׃ שלשים ומאה הקערה האחת כסף ושבעים
המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקדש׃ מאה ותלתין סלעין הוי
מתקלה דמגסתא חדא דכספא ושבעין דמזרקא חד כל כסף מניא תרין אלפין וארבע מאה
בסלעי קדשא׃ כל קצעה מן מאיה ותלאתין מתקאל פצה וכל כרנוב מן סבעין פדאך גמיע
פצה אלאניה אלפין וארבע מאיה מתקאל במתקאל אלקדס׃ כפות זהב שתים עשרה מלאת קטרת
עשרה עשרה הכף בשקל הקדש כל זהב הכפות עשרים ומאה׃ בזכי דדהבא תרתא עסרי
מלין קטרת בסמיא מתקל עסר סלעין הוי מתקלה דבזכא בסלעי קדשא כל דהב בזכיא
מאה ועסרין׃ ודרוג אלדהב אתני עשר ממלווה בכורא כל דרג מן עשרה מתאקיל במתקאל
אלקדס דאך גמיע דהב אלדרוג מאיה ועשרין מתקאל׃ כל הבקר לעלה שנים עשר פרים אילם
שנים עשר כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר לחטאת׃ כל
תורי לעלתא תרי עסר תורין דכרין תרי עסר אמרין בני שנא תרי עסר ומנחתהון וצפירי
בני עזי תרי עסר לחטאתא׃ וגמיע בקר אלצעידה יב ואלכבאש יב וחמלאן בני סנה יב ואלבר
מעהם ואלעתדאן יב לאלדכוה׃ וכל בקר זבח השלמים עשרים וארבעה פרים אילם ששים
עתדים ששים כבשים בני שנה ששים זאת חנכת המזבח אחרי המשח אתו׃ וכל תורי
לנכסת קדשיא עסרין וארבעה תורין דכרין שתין גדי שתין אמרין בני שנא שתין דא חנכת
מדבחא בתר דרביאו יתיה׃ וגמיע בקר דבח אלסלאמה כד וכל תור וס כבש וס עתוד וס חמל בני
סנה הדא דשן אלמדבח בעד מא מסח׃ ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את
הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארן העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו׃ וכד
עליל משה למשכן זמנא למללא עמיה ושמע ית קלא דמתמלל עמיה מעלוי כפרתא דעל
ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתמלל עמיה׃ וכאן מוסי אדי דכל ליכלם יסמע אלצות
מכאטבה מן פוק אלגשא אלדי עלי צנדוק אלשהאדה מן בין אלכרובין פיכאטבה׃ פ

קעו פסוקים סימן עכוס ואין בתורה גדולה ממנה׃
דוד

מכוונים במשקלן שוקלן אחד אחד ושוקלן כולן כאחד לא ריבה ולא מיעט׃ כפות זהב יב׃ למה נאמר לפי שנ׳ כף אחת עשרה זהב היא של
זהב ומשקלה עשרה שקלים של כסף או אינו אלא כף אחת של כסף ומשקלה עשרה שקלי זהב ושקלי זהב אין משקלם שוה כשל כסף׃ ת״ל כפות
זהב של זהב היו׃ ובבא משה׃ שני כתובים המכחישין זה את זה שלישי בא והכריע ביניהם׃ כת׳ אחד אומר וידבר ה׳ אליו מאהל מועד והוא חוץ לפרוכת
וכת׳ אחד אומר ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים בא זה והכריע ביניהם נכנס בא אל אהל מועד ושם שומע את הקול הבא מעל
הכפרת מבין שני הכרובים ומשם יוצא לאהל מועד׃ מדבר׃ כמו מתדבר כבודו של מעלה לומר כן הקול מדבר בינו לבין עצמו ומשה שומע
מאליו׃ וידבר אליו׃ למעט את אהרן מן הדיברות׃ וישמע את הקול׃ יכול קול נמוך ת״ל את הקול הוא הקול שנידבר עמו בסיני
וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל׃ חסלת פ׳ נשא בס״ד׃

ג מל בתור ונשאר חסר

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומליל׃ ת״ס׃ דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת
אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות׃ מליל עם אהרן ותימר ליה באדלקותך ית
בוציניא לקביל אפי מנרתא יהון מנהרין שבעה בוציניא׃ מר הרון וקל לה אדא אסרגת
אלסרג פאלי מא ילי וגה אלמנארה תצי סבעתהא׃ ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה
נרתיה כאשר צוה יהוה את משה׃ ועבד כין אהרן לקביל אפי מנרתא אדליק בוציניהא כמא
דפקיד יי׃ ית משה׃ פצנע הרון כדאך אסרג סרג אלמנארה אלי מא ילי וגההא כמי אמר אללה
מוסי׃ וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה הוא כמראה אשר הראה
יהוה את משה כן עשה את המנרה׃ ודין עובד מנרתא נגידא דהב עד שדה עד שושנה
נגידא היא כחזוא דאחזי יי׃ ית משה כין עבד ית מנרתא׃ והדה צנעה אלמנארה מצמתה מן דהב חתי
ארגלהא ורהארהא מצמתה כאלמנצר אלדי אורא אללה מוסי כדאך צנעהא׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומ׳׃ ת״ס׃ קח את הלוים מתוך בני ישראל וטהרת אתם׃ קריב ית
ליואי מגו בני ישראל ותדכי יתהון׃ קדם אלליואניין מן בין בני אסר וטהרהם׃ וכה תעשה להם
לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו׃ וכדין
תעביד להון לדכואיהון אדי עליהון מיא דחטתא ויעברון מספר על כל בסרהון ויחוורון
לבושיהון וידכון׃ וכדא אצנע בהם פי תטהירהם אנצח עליהם מן מא אלדכוה וימרון אלמוס
עלי גמיע אבדאנהם ויגסלון תיאבהם ויטהרון׃ ולקחו פר בן בקר ומנחתו סלת בלולה
בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת׃ ויסבון תור בר תורי ומנחתיה סלתא דפילא במשח
ותור תנין בר תורי תסב לחטתא׃ ויאכדו תורא מן אלבקר ומעה כל סמד מלתות בדהן ותור
אכר מן אלבקר כדה לאלדכוה׃ והקרבת את הלוים לפני אהל מועד והקהלת את כל עדת בני
ישראל׃ ותקריב ית ליואי לקדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנשתא דבני ישראל׃ וקדמהם
בין ידי כבא אלמחצר וגמע גמאעה בני אסר׃ והקרבת את הלוים לפני יהוה וסמכו בני ישראל את

בהעלתך

על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עלייה שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב׳ אל מול פני המנורה׳ נר האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה׳׳ יאירו שבעת הנרות׃ ששה שעל ששת הקנים המזרחיים פניהם למול האמצעי הפתילות שבהן וכן ג׳ המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי׳׳ ולמה׳ כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך׳׳ ויעש כן אהרן׳ להגיד שבחו של אהרן שלא שינה׳׳ וזה מעשה המנורה׳ שהראהו הקב״ה באצבע לפי שנתקשה בה לכך נאמר וזה׳ מקשה׃ בטדי״ש בלע״ז לשון דא לדא נקשן עשת של ככר זהב היתה ומקיש בקורנס וחותך בכשיל לפשט איבריה כתקנן ולא נעשית איברים איברים ע״י חיבור׳׳ עד ירכה עד פרחה׃ ירכה היא השידה שעל הרגלים חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים עד ירכה עד פרחה׃ כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה׳ עד ירכה׳ שהוא אבר גדול׳׳ עד פרחה שהוא אבר קטן כלומר שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה ודרך עד לשמש בלשון זה כמו מגדיש ועד קמה ועד כרם זית׳׳ כמראה אשר הראה וגו׳ כ התבנית שהראהו בהר כמו שנ׳ וראה ועשה בתבניתם וגו׳׳׳ כן עשה את המנורה׳ מי שעשאה ומדרש אגדה ע״י הקב״ה נעשית מאליה׳׳ קח את הלוים׃ קחם בדברים אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום׳׳ הזה עליהם מי חטאת׃ של אפר הפרה׳ מפני טמאי מתים שבהם׳׳ והעבירו תער׃ מצאתי בדברי ר׳ משה הדרשן לפי שנתנו כפרה על הבכורות שעבדו ע״ז והיא קרויה זבחי מתים והמצורע קרוי מת הזקיקם תגלחת כמצורעים׳׳ ולקחו פר בן בקר והוא עולה כמו שכת׳ ועשה את האחד עולה והוא קרבן צבור בע״ז׳׳ ופר שני׳ מה ת״ל שני לומר לך מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת ובזו יש סמך למבליז בהב וחומר תני שהוראת שעה היתה ששעיר היה להם להביא לחטאת ע״ז עם פר העולה׳׳ והקהלת את כל עדת׃ לפי שהלוים ניתנין קרבן כפרה תחתיהם יבאו ויעמדו על קרבנם ויסמכו ידיהם עליהם׳׳ והניף אהרן את הלוים תנופה כדרך שאשם מצורע טעון תנופה חי׳ שלש תנופות נאמרו בפרשה זו הראשונה לבני קהת לכך נאמר עם והיו לעבוד את עבודת׳׳ לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם

הלוים

ידיהם על הלוים׃ ותקריב ית ליואי לק׳ יי׳ ויסמכון בני ישרא׳ ית ידיהון על ליואי׃ ויקדמהם בין
ידי אללה ויסנד בני אסר׳ אידיהם עליהם׃ והניף אהרן את הלוים תנופה לפני יהוה מאת בני
ישראל והיו לעבד את עבדת יהוה׃ וירים אהרן ית ליואי ארמא ק׳ יי׳ מגו בני ישרא׳ ויהון
למפלח ית פלחנא דיי׳׃ ויזפהם הרון זפא בין ידי אללה מן בין בני אסר׳ פיכונו יכדמו כדמה׳ אללה׃
והלוים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה ליהוה
לכפר על הלוים׃ וליואי יסמכון ית ידיהון על רישי תורי ועביד ית חד חטתא וית חד עלתא
ק׳ יי׳ לכפרא על ליואי׃ ואלליואניין יסנדו אידיהם עלי רוס אלתיראן ואצנע אחדהמא דכוה
ואלאכר צעידה ללה ליסתגפר ענהם׃ והעמדת את הלוים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם
תנופה ליהוה׃ ותקים ית ליואי קדם אהרן וקדם בנוהי ותרים יתהון ארמא ק׳ יי׳׃ ואוקפהם בין
ידי הרון ובניה ותזפהם זפא ללה׃ והבדלת את הלוים מתוך בני ישרא׳ והיו לי הלוים׃ ותפריש
ית ליואי מגו בני ישרא׳ ויהון משמשין קדמי ליואי׃ פאפרד עזלתהם מן בין בני אסר׳ כי יכונו
לי׃ ואחרי כן יבאו הלוים לעבד את אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם תנופה׃ ובתר כין
ייעלון ליואי למפלח ית משכן זמנא ותדכי יתהון ותרים יתהון ארמא׃ ובעד דאך ידכלון
ליכדמון כבא אלמחצר וקד טהרתהם וזפיתהם זפא׃ כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישרא׳
תחת פטרת כל רחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לי׃ ארי אפרשא מפרשין אנון
קדמי מגו בני ישרא׳ חלף פתח כל ולדא בכרא כולא מבני ישרא׳ קריבית יתהון קדמי׃ לאנהם
מעטיין לי מן בני אסר׳ בדל כל בכר פאתח כל בטן מן בני אסר׳ אכדתהם לי׃ כי לי כל בכור
בבני ישראל באדם ובבהמה ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אתם לי׃ ארי
דילי כל בוכרא בבני ישרא׳ באנשא ובבעירא ביומא דקטלית כל בוכרא בארע דמצרים
אקדישית יתהון קדמי׃ כמא כאן לי כל בכר מן בני אסר׳ מן אנסאן ובהימה ודאך מן יום
אהלכת כל בכר פי בלד מצר אקדסתהם לי׃ ואקח את הלוים תחת כל בכור בבני ישראל׃
וקריבית ית ליואי חלף כל בוכרא בבני ישרא׳׃ כדאך אכדת אלליואניין בדלהם׃ ואתנה את
הלוים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישרא׳ באהל מועד
ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש׃ ויהבית ית
ליואי יהיבין לאהרן ולבנוהי מגו בני ישרא׳ למפלח ית פלחן בני ישרא׳ במשכן זמנא ולכפרא על
בני ישרא׳ ולא יהי בבני ישרא׳ מותא במקרב בני ישר׳ לקודשא׃ וגעלתהם להרון ובניה מן בין

הארון והשלחן וגו׳ השניה לבני גרשון לכך נאמר בה תנופה ליי׳ שאף עליהם היתה עבודת הקדש יריעות וקרשים הנראות בבית
קדש הקדשים׳ והשלישית לבני מררי״ נתונים נתונים׳ נתונים למשא נתונים לשיר״ פטרת׳ פתיחת״ כי לי כל בכור׳ שלי היו ה
הבכורות בקו הדין שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים״ לקחתי אותם לי׳ עד שטעו בעגל ועכשיו ואקח את הלוים החתם״ ואתנה את
הלוים וגו׳ ה׳ פעמים נאמרו בני ישראל במקרא זה להודיע חיבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין ה׳ חומשי תורה וכן ראיתי
בב״ר״ ולא יהיה בבני ישראל נגף׳ שלא יצטרכו לגשת אל הקדש שאם יגשו יהיה נגף״ ויעש משה ואהרן וכל עדת בני ישראל ללוים
משה העמידן ואהרן הניף ובני ישראל סמכו את ידיהם״ כאשר צוה ה׳ כן עשו׳ להגיד שבח העושין והנעשה בהן שאחד מהן לא עיכב״
מבן חמש ועשרים שנה׳ ובמקום אחר הוא אומר מבן שלשים שנה׳ הא כיצד מבן כ״ה בא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים׳

בני אסר' ליכ'דמו כ'דמתהם פי כ'בא אל מחצ'ר ויסתגפרו ענהם ולא יחל בהם ובא ארא הם
תקדמו אלי אלקדס · ויעש משה ואהרן וכל עדת בני ישראל ללוים ככל אשר צוה יהוה את
משה ללוים כן עשו להם בני ישראל · ועבד משה ואהרן וכל כנשתא דבני ישר' לליואי
ככל דפקיד יי' ית משה לליואי כין עבדו להון בני ישר' · פצנע מוסי והרון וגמאעה' בני
אסר' לאל ליואניין כגמיע מא אמר אללה בה מוסי פי סבבהם כדאך צנעו בהם · ויתחטאו הלוים
ויכבסו בגדיהם ויניף אהרן אתם תנופה לפני יהוה ויכפר עליהם אהרן לטהרם · ואדכיאו
ליואי וחורו לבושיהון וארים אהרן יתהון ארמא קדם יי' וכפר עליהון אהרן לדכואיהון · פתדכו
וגסלו תיאבהם וזפהם הרון זפא בין ידי אללה ואסתגפר ענהם וטהרהם · ואחרי כן באו הלוים
לעבד את עבדתם באהל מועד לפני אהרן ולפני בניו כאשר צוה יהוה את משה על הלוים
כן עשו להם · ובתר כין עלו ליואי למפלח ית פלחנהון במשכן זמנא קדם אהרן וקדם בנוהי
כמא דפקיד יי' ית משה על ליואי כין עבדו להון · ובעד דלך דכלו ליכ'דמו כ'דמתהם פי כ'בא
אל מחצ'ר בין ידי הרון ובניה בגמיע מא אמר אללה מוסי בסבבהם כדאך צנעו בהם ·

וידבר יהוה אל משה לאמר · זאת אשר ללוים מבן חמש ועשרים
שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד · דא דלליואי מבר עסרין וחמיש
שנין ולעילא ייתי לחיילא חילא בפלחן משכן זמנא · הדא רסם אל ליואניין מן אבן
כ'מסה ועשרין סנה וצאעדא ידכ'ל לג'יש כ'דמה' כ'בא אל מחצ'ר · ומבן חמשים שנה
ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד · ומבר חמשין שנין יתוב מחיל פלחנא ולא יפלח
עוד · ומן אבן כ'מסין סנה ירגע ענה ולא יכ'דמה אבדא · ושרת את אחיו באהל מועד לשמר
משמרת ועבדה לא יעבד ככה תעשה ללוים במשמרתם · וישמיש עם אחוהי במשכן זמנא
למטר מטרא ופלחן לא יפלח כדין תעביד לליואי במטרתהון · לכן יכ'דם מע אכ'ותה פי כ'בא
אל מחצ'ר ואמא כ'דמתה אל אולא פלא כדא אצנע בהם פי מחפצ'הם ·

וידבר יהוה אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון
לאמר · ומליל יי' עם משה במדברא דסיני בשתא תניתא למפקהון מארעא דמצרים בירחא
קדמאה למימר · וקאל אללה למוסי פי ברייה' סיני פי אל סנה אל תאניה לכ'רוגהם מן
בלד מצר פי אל שהר אל אול קאילא · ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו · ויעבדון בני
ישר' ית פסחא בזמניה · יצנעו בני אסר' אל פסח פי וקתה · בארבעה עשר יום בחדש הזה

ובן שלשים עובר מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים שוב אינו רואה" ולא יעבוד עוד' עבודת משא
בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר על הדוכן ולטעון עגלות וזהו ושרת את אחיו כתרגומו עם אחוהי" לשמור משמרת
לחנות סביב לאהל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות" וידבר' בחדש הראשון' פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת
שאין מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו
לא פסח זה בלבד" במועדו' אף בשבת אף בטומאה" ככל חקותיו' אלו מצות שבגופו שה תמים זכר בן שנה" וככל משפטיו אלו מצוות
שעל גופו ממקום אחר כגון שבעת ימים למצה ולביעור חמץ" וידבר משה' מה ת"ל והלא נאמר וידבר משה את מועדי יי' אל בני
ישר'.

מעמד
לוי
פסח

בין הערבים תעשו אתו במעדו ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו׃ בארבעת עסרא
יומא בירחא הדין בין שמשיא תעבדון יתיה בזמניה ככל גזירתיה וככל דחזיליה תעבדון
יתיה׃ פי אליום אלראבע עשר מן הדא אלשהר בין אלגרובין יצנעוה פי וקתה כגמיע רסומה
ואחכאמה יצנעוה׃ וידבר משה אל בני ישראל לעשת הפסח׃ ומליל משה עם בני ישר׳
למעבד פסחא׃ פכלם מוסי בני אסר׳ פי עמל אלפסח׃ ויעשו את הפסח בראשון בארבעה
עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו בני ישראל׃
ועבדו ית פסחא בניסן בארבעת עסרא יומא לירחא בין שמשיא במדברא דסיני ככל
דפקיד יי׳ ית משה כין עבדו בני ישר׳׃ פעמלוה פי אלאול פי אליום אלראבע עשר מנה בין אל
גרובין פי ברייה׳ סיני כגמיע מא אמר אללה מוסי כדאך צנעו בני אסר׳׃ ויהי אנשים אשר היו
טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשת הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום
ההוא׃ והוו גבריא דהוו מסאבין לטמי נפשא דאנשא ולא יכילו למעבד פסחא ביומא ההוא
וקריבו קדם משה וקדם אהרן ביומא ההוא׃ פכאן פיהם אנאס תנגסו במית מן אלנאס ולם יגז
להם אן יצנעו אלפסח פי דאך אליום פתקדמו פיה אלי בין ידי מוסי והרון׃ ויאמרו האנשים ההמה
אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יהוה במעדו בתוך בני
ישראל׃ ואמרו גבריא האנון ליה אנחנא מסאבין לטמי נפשא דאנשא למא נתמנע
בדיל דלא לקרבא ית קרבנא דיי׳ בזמניה בגו בני ישר׳׃ פקאלו נחן אנגאס מן מית
מן אלנאס פלם נמנע אן נקרב מתל קרבאן אללה פי וקתה פי מא בין בני אסר׳׃ ויאמר אלהם
משה עמדו ואשמעה מה יצוה יהוה לכם׃ ואמר להון משה אוריכו עד דאשמע מא דאתפקד
מן קדם יי׳ על דילכון׃ קאל להם מוסי קפו חתי אסמע מא יאמר אללה פיכם׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך
רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה׃ מליל עם בני ישר׳ למימר גבר גבר ארי יהי מסאב
לטמי נפשא דאנשא או באורח רחיקא לכון או לדריכון ויעביד פסחא קדם יי׳׃ מר בני אסר׳ וקל
להם אי אנסאן כאן נגס למית או פי ספר מנכם או מן אגיאלכם פליצנע פסחא ללה׃ בחדש
השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלהו׃ בירחא תנינא
בארבעת עסרא יומא בין שמשיא יעבדון יתיה על פטיר ומררין ייכלוניה׃ לכן פי אלשהר אל
תאני פי אליום אלראבע עשר מנה בין אלגרובין יצנעוה פי וקתה מע פטיר ומראר יאכלונה׃

ועדל לא כשמעו פרשת מועדות מסיני אמר להם וחזר והזהירם בשעת מעשה· לפני משה ולפני אהרן· כששניהם יושבין בבית
המדרש באו ושאלום ולא יתכן לומר זה אחר זה שאם משה לא היה יודע אהרן מנין לו· למה נגרע· אמר להם אין קדשים קריבין
בטומאה אמרו לו יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים וייאכל הבשר לטהורים אמר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המובטח לשמוע
דבר מפי רבו· אשרי ילוד אשה שכך מובטח שבכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה וראויה היתה פרשה זו ליאמר על ידי
משה כשאר כל התורה כולה אלא שזכו אלו שתיאמר על ידן שמגלגלין זכות על ידי זכאי· או בדרך רחוקה· נקוד עליו לומר לא
שרחוקה ודאי אלא שהיה עומד חוץ לאסקופת העזרה כל זמן שחיטה· פסח שני מצה וחמץ עמו בבית ואין עמו יום טוב ואין איסור

לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו: לא ישארון
מניה עד צפרא וגרמא לא יתברון ביה ככל גזירת פסחא יעבדון יתיה: לא יבקו מנה ﭏ
גדאה ולא יכסרון מנה עצמא וכסאיר רסום ﭏפסח יצנעוה: והאיש אשר הוא טהור ובדרך
לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן יהוה לא הקריב במעדו
חטאו ישא האיש ההוא: וגברא דהוא דכי ובאורח לא הוה ויתמנע מלמעבד פסחא
וישתיצי אנשא ההוא מעמיה ארי קרבנא דיי לא קריב בזמניה חוביה יקביל גברא
ההוא: ואי רגל כאן טאהר ולם יכון עלי ספר ואמתנע אן יעמל ﭏפסח באתקאח ינקטע
דלך ﭏאנסאן מן בין קומה אד לם יקרב קרבאן ﭏלה פי וקתה פקד חמל דלך ﭏרגל וזרה:
וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליהוה כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה
לכם ולגר ולאזרח הארץ: וארי יתגייר עמכון גיורא ויעביד פסחא קדם יי כגזירת פסחא וכדחזי
ליה כין יעביד קימא חד יהי לכון ולגיורא וליציבא דארעא: ואדי דכל מעכם דכיל וגא וקת אן
יצנע פסחא ללה פכרסם ﭏפסח וחכמה כדאך יצנע אד שריעה ואחדה תכון לכם לדלך ﭏדכיל
וצריח ﭏאמה: וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן
לאהל העדת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר: וביומא דאתקם משכנא
חפא ענגא ית משכנא למשכנא דסהדותא וברמשא הוי על משכנא כחיזו אישתא עד
צפרא: ופי יום נצב ﭏמסכן גטא ﭏגמאם עלי כבא ﭏשהאדה ובﭏליל יכון עליה כרויא ﭏ
נאר ﭏי ﭏגדאה: כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה: כין הוי תדירא ענגא חפי ליה
וחיזו אישתא בליליא: כדאך יכון דאימא ﭏגמאם יגטיה נהארא ורויא ﭏנאר לילא: ולפי
העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן
שם יחנו בני ישראל: ולפום אסתלקות ענגא מעלוי משכנא ובתר כין נטלין בני ישראל
ובאתר דשרי תמן ענגא תמן שרן בני ישראל: ועלי קדר ארתפאע ﭏגמאם עלי ﭏכבא
ובעד דלך ירחל בני אסר' ופי מוצע יסכן פיה ﭏגמאם תם ינזל בני אסר': על פי יהוה יסעו
בני ישראל ועל פי יהוה יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו: על מימרא דיי
נטלין בני ישראל ועל מימרא דיי שרן כל יומין דשרי ענגא על משכנא שרן: עלי קול
ﭏלה ירחל בני אסר' ועלי קולה ינזלון פהם טול מדה מא סכן ﭏגמאם עלי ﭏמסכן מקימין:

חמץ לא עמו בחבילתו: וכי יגור אתכם גר וג' ועשה פסח: יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד ת"ל חקה אחת לא כך משמעו וכי יגור
אתכם גר ובא עת לעשות פסח עם חביריו כחקה וכמשפט כן יעשה: המשכן לאהל העדות: המשכן העשוי להיות אהל ללוחות
העדות: יהיה על המשכן: כמו הווה על המשכן וכן כל לשון הפרשה: העלות הענן: כתרגומו אסתלקות וכן ונעלה הענן ולא יתכן
לכתוב ולפי עלות הענן ועלה הענן שאין זה לשון סילוק אלא לשון זימון ועלייה כמו עב קטנה ככף איש עולה מים: על פי יי' יסעו
שנינו במלאכת המשכן כיון שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן נקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה תקעו והריעו ותקעו ולא
מהלך עד שמשה אומר קומה ה' ונסע דגל מחנה בני יהודה: זו בספרי: ועל פי יי' יחנו: כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה
ומתקב' ונמשך על בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמשה אומר שובה יי' רבבות אלפי ישראל הוי אומר על פי יי' וביד משה: ויש
כלומר ופעמים: ימים מספר: ימים מועטים: יומים שני ימים: או ימים: שנה כמו ימים תהיה גאולתו: למקרא העדה: כשתרצה לדבר עם
הסנהדרין ושאר העם והקרתם אליך: ליך הקראם ע"י חצוצרות: ולמסע את המחנות: בשעת סילוק המסעות תתקעו בהן לשון

כמזאת :

ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת יהוה ולא יסעו׃
ובאורכות עננא על יומין סגיאין ויטרון בני ישראל ית מטרת מימרא דיי׃ ולא נטלין׃ משכנא
ואן טאל אלגמאם עלי אלמסכן איאמא כתירה פיחפט בני אסר חפט אללה ולא ירחלון׃ ויש אשר
יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו׃ ואית דהוי עננא יומין
דמנין על משכנא על מימרא דיי׃ שרן ועל מימרא דיי׃ נטלין׃ ורבמא כאן אלגמאם איאמא
מחצאה עלי אלמסכן פהם עלי קול אללה ינזלון ועלי קולה ירחלון׃ ויש אשר יהיה הענן מערב
עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו׃ ואית דהוי עננא מרמשא
עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או יימם ולילי ומסתלק עננא ונטלין׃ ורבמא
כאן אלגמאם מן אלמסא אלי אלצבאח תם ירתפע באלגדאה פירחלון או נהארא ולילא תם ירתפע
פירחלון׃ או ימים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל
ולא יסעו ובהעלתו יסעו׃ או תרין יומין או ירחא או עדן בעדן באורכות עננא על משכנא
למשרי עלוהי ישרון בני ישראל ולא נטלין ובאסתלקותיה נטלין׃ או יומין או שהרא או
חולא אדא טאל מדה אלגמאם עלי אלמסכן פסכן עליה בני אסר מקימין גיר ראחלין ופי ארתפאעה
ירחלון׃ על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו את משמרת יהוה שמרו על פי יהוה ביד משה׃
על מימרא דיי׃ שרן ועל מימר דיי׃ נטלין ית מטרת מימרא דיי׃ נטרין על מימר דיי׃ בידא דמשה׃ כאנו עלי
קול אללה ינזלון ועלי קולה ירחלון ויחפטון מא אסתחפטוה מן קולה ביד מוסי׃ פ

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ עשה לך שתי חצוצרת כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא
העדה ולמסע את המחנות׃ עביד לך תרתין חצוצרן דכסף נגיד תעביד יתהון ויהון לך לערעא
כנשתא ולאטלא ית משריתא׃ אצנע לך בוקין מן פצה מצמתאן תצנעהמא יכונאן לך
לדעוה אלגמאעה ותרחיל אלעסאכר׃ ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל
מועד׃ ויתקעון בהון ויזדמנון לותך כל כנשתא לתרע משכן זמנא׃ פאן צרב בהמא אגתמע
אליך כל אלגמאעה אלי באב קבא אלמחצר׃ ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי
אלפי ישראל׃ ואם בחדא יתקעון ויזדמנון לותך רבריא רישי אלפיא דישראל׃ ואן צרב
באחדהמא אגתמע אליך אלאשראף רוסא אלוף בני אסר׃ ותקעתם תרועה ונסעו המחנות
החנים קדמה׃ ותתקעון יבבתא ויטלן משריתא דשרן קדומא׃ ואנפלו נפלא מגלבא
ירחל בהא אלעסאכר אלנאזלה פי אלמשרק׃ ותקעתם תרועה שנית ונסעו המחנות החנים

משנה אומר על פי ה' היו נוסעים על פי הקב"ה ועל פי משה ועל פי החצוצרות· מקשה· מן העשת תעשה הקשת הקורנס·· ותקעו בהן· בשתיהן
והוא סימן למקרא העדה שנ' ונועדו אליך וגו' אל פתח אהל מועד·· ואם באחת יתקעו· הוא סימן למקרא הנשיאים שנ' ונועדו אליך
הנשיאים ואף הן יעידתן אל אהל מועד ומגורה שזה היא בא בספרי·· ותקעתם תרועה· סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה
כך הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים·· ובהקהיל את הקהל וגו' לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את
המחנות מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים ובשתיהן שנ' ותקעו בהן וגו' אף מסע המחנות בשתיהן יכול מה מסע המחנות תוקע
ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע ומעתה אין חילוק בין מקרא העדה למסע את המחנות ת"ל ובהקהיל את הקהל
תתקעו ולא תריעו לומר שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים הרי סימן לשלשתן· מקרא העדה בשתים ושל נשיאים

תימנה תרועה יתקעו למסעיהם׃ ותתקעון יבבתא תנינות ויטלון משריתא דשרן דרומא
יבבתא יתקעון למטלניהון׃ ואנפכו נפכא מגלבא תאניה ירחל בהא אלעסאכר אלנאזלה פי
אלגנוב כדאך ינפכון נפכא לרחילהם׃ ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו׃ ובמכנש ית
קהלא תתקעון ולא תיבבון׃ ופי תגויק אלגוק תנפכו נפכא ולא תגלבו׃ ובני אהרן הכהנים
יתקעו בחצצרות והיו לכם לחקת עולם לדרתיכם׃ ובני אהרן כהניא יתקעון בחצוצרתא
ויהון לכון לקים עלם לדריכון׃ ובני הרון אלאמאם יצרבון באלאבואק יכון דאך לכם רסם אלדהר
עלי מר אגיאלכם׃ וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצרר אתכם והרעתם בחצצרת ונזכרתם
לפני יהוה אלהיכם ונושעתם מאיביכם׃ וארי תיעלון לאגחא קרבא בארעכון על מעיקי
דמעיקין לכון ותיבבון בחצוצרתא ויעול דכרנכון לטבא קדם אלהכון ותתפרקון מסנאיכון׃
ואדי צרתם לשחרב פי בלדכם עלי אלעדו אלמעאדיכם פגלבו באלאבואק פאדא בווקתם בין
ידי אללה רבכם תגאתון מן אעדאכם׃ וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם
ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה
אלהיכם׃ וביום חדותכון ובמועדיכון ובדישי ירחיכון ותתקעון בחצוצרתא על עלותכון
ועל נכסת קדשיכון ויהון לכון לדכרנא קדם אלהכון אנא יי אלהכון׃ ופי יום פרחכם ואעיאדכם
ורוס שהורכם אצרבו באלאבואק עלי צואעדכם ודבאיח סלאמתכם פתכון לכם דכרא בין
ידי רבכם אנא אללה רבכם אמרת בדאך׃
פ
ה ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת׃ והוה בשתא
תנייתא בירחא תניינא בעסרין בירחא אסתלק עננא מעלוי משכנא דסהדותא׃ פלמא כאן
פי אלסנה אלתאניה פי אלשהר אלתאני פי אליום אלעשרין מנה ארתפע אלגמאם ען מסכן אלשהאדה׃
ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכן הענן במדבר פארן׃ ונטלו בני ישראל
למטלניהון ממדברא דסיני ושרא עננא במדברא דפארן׃ פרחלו בני אסר עלי מראחלהם
מן ברייה סיני וסכן אלגמאם פי ברייה פרן׃ ויסעו בראשנה על פי יהוה ביד משה׃ ונטלו
בקדמיתא על מימרא דיי בידא דמשה׃ פרחל אוול רחילהם עלי קול אללה ביד מוסי׃ ויסע
דגל מחנה בני יהודה בראשנה לצבאתם ועל צבאו נחשון בן עמינדב׃ ונטל טיקס משרית
בני יהודה בקדמיתא לחיליהון ועל חיליה נחשון בר עמינדב׃ באן לחל מרכז עסכר בני
יהודה עלי אלמקדמה לגיושהם ועלי גישה נחשון אבן עמינדב׃ ועל צבא מטה בני יששכר

במחה ונו ונו אין בהם הרועה ומסע המחנות בשתים ע׳ הלועה והקיעה׃ ובני אהרן יתקעו׃ במקראות ובמסעות הללו׃ על עולותיכם
בקרבן צבור הכת׳ מדבר׃ אני יי אלהיכם׃ מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות שנ׳ ותקעתם הרי תקיעות הן השופרות׃ לזכרון הרי
זכרונות׃ ושופרות אני יי אלהיכם הרי מלכיות׃ בחדש השני נמצאת אתה אומר יב חדש חסר עשרה ימים עשו בחורב שהרי בר״ח סיון חנו
שם ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה׃ למסעיהם׃ כמשפט המפורש למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון׃ במדבר פרן׃ קברות
התאוה במדבר פרן היה ושם חנו ממסע זה׃ והורד המשכן׃ כיון שנוסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרוכת וכסו בה את
הארון שנ׳ ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה וגו׳ ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות והארון וכלי הקדש של משא

נְתַנְאֵל בֶּן צוּעָר׃ וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בַּר צוּעָר׃ ועלי גיש סבט יששכר נתנאל
בן צוער׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן חֵלֹן׃ וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בַּר חֵלֹן׃ ועלי גיש
סבט זבולון אליאב אבן חלן׃ וְהוּרַד הַמִּשְׁכָּן וְנָסְעוּ בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נֹשְׂאֵי הַמִּשְׁכָּן׃ וּמִתְפָּרַק מַשְׁכְּנָא
וְנָטְלִין בְּנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נָטְלֵי מַשְׁכְּנָא׃ תם פצל אלמסכן פרחל בני גרשון ובני מררי חאמלוה׃
וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֱלִיצוּר בֶּן שְׁדֵיאוּר׃ וְנָטֵיל טִיקַס מַשְׁרִית
רְאוּבֵן לְחֵילֵיהוֹן וְעַל חֵילֵיהּ אֱלִיצוּר בַּר שְׁדֵיאוּר׃ תם רחל מרכז עסכר ראובן לגיושהם ועלי
גישה אליצור אבן שדיאור׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן צוּרִישַׁדָּי׃ וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא
דִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בַּר צוּרִישַׁדָּי׃ ועלי גיש סבט בני שמעון שלומיאל אבן צורישדי׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי גָד
אֶלְיָסָף בֶּן דְּעוּאֵל׃ וְעַל חֵיל דְשִׁבְטָא דִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בַּר דְּעוּאֵל׃ ועלי גיש סבט בני גד אליסף אבן
דעואל׃ וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בֹּאָם׃ וְנָטְלִין בְּנֵי קְהָת נָטְלֵי
מַקְדְּשָׁא וּמְקִימִין יָת מַשְׁכְּנָא עַד מֵיתֵיהוֹן׃ תם רחלו אלקהתיין חאמלי אלקדס וקד נצב
אלמסכן אלי מגייהם׃ וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם וְעַל צְבָאוֹ אֱלִישָׁמָע בֶּן עַמִּיהוּד׃
וְנָטֵיל טִיקַס מַשְׁרִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחֵילֵיהוֹן וְעַל חֵילֵיהּ אֱלִישָׁמָע בַּר עַמִּיהוּד׃ תם רחל מרכז עסכר
בני אפרים לגיושהם ועלי גישה אלישמע אבן עמיהוד׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן פְּ
פְדָהצוּר׃ וְעַל חֵיל דְשִׁבְטָא דִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר׃ ועלי גיש סבט בני מנשה גמליאל אבן פדהצור׃
וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בֶּן גִּדְעֹנִי׃ וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דִבְנֵי בִנְיָמִן אֲבִידָן בַּר גִּדְעֹנִי׃ ועלי
גיש סבט בני בנימין אבידן אבן גדעוני׃ וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם וְעַל
צְבָאוֹ אֲחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי׃ וְנָטֵיל טִיקַס מַשְׁרִית בְּנֵי דָן מְכַנֵּישׁ לְכָל מַשְׁרִיתָא לְחֵילֵיהוֹן
וְעַל חֵילֵיהּ אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי׃ תם רחל מרכז עסכר בני דן עלי סאקה גמיע אלעסאכר לגיושהם
ועלי גישה אחיעזר אבן עמישדי׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן׃ וְעַל חֵיל דְשִׁבְטָא דִבְנֵי
אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן׃ ועלי גיש סבט בני אשר פגעיאל אבן עכרן׃ וְעַל צְבָא מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי
אֲחִירַע בֶּן עֵינָן׃ וְעַל חֵיל דְשִׁבְטָא דִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן׃ ועלי גיש סבט נפתלי אחירע אבן עינן׃
אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְצִבְאֹתָם וַיִּסָּעוּ׃ אִלֵּין מַטְּלָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֵילֵיהוֹן וְנָטָלוּ׃ הדה מראחל
בני אסראיל לגיושהם למא רחלו׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן רְעוּאֵל ה׳

בני קהת עומדין מכוסין והוכן על המוטות עד שנוסע דגל מחנה ראובן ואח״כ ונסעו הקהתים׳ נושאי המקדש׳ נושאי דברים המקודשים׳ והקימו את המשכן׳ בני גרשון ובני מררי שהיו קודמין להם מסע שני דגלים היו מקימין את המשכן כשהיה הענן שוכן וסימן החנייה נראה כנגד מחנה יהודה והם חונים ועדיין בני קהת באין מאחריהם עם שני דגלים האחרונים היו בני גרשון ובני מררי מקימין את המשכן ובשבאין בני קהת מוצאין אותו על מכונו ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וזהו משמע המקרא והקימו מקימי המשכן אותו עד בואם של בני קהת׳ מאסף לכל המחנות׳ גמרא ירושלמית לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו ואתיא כמאן דאמר כתיבה היו מהלכין ומפיק לה מן כאשר יחנו כן יסעו׳ ואית דאמרי כקורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף לכל המחנות׳ אלה מסעי׳ זה סדר מסעיהם׳ ויסעו׳ ביום ההוא נסעו׳ ויאמר משה לחובב׳ חובב הוא יתרו שנ׳ מבני חובב חותן משה ומה הל׳ והכתיב אל רעואל אביהן מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא ושמות הרבה היו לו׳ יתרו ע״ש שייתר פרשה אחת בתורה׳ חובב׳ ע״ש שחבב את התורה וכו׳׳ נוסעים אנחנו אל המקום׳ מיד עד ג׳ ימים אנו נכנסין לארץ שבמסע זה הראשון נסעו על מנת ליכנס לארץ ישראל אלא שחטאו במתאוננים׳ ומפני מה שיתף עצמו עמהם׳ עדיין לא נגזרה גזרה עליו

המדיני חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר יהוה אתו אתן לכם לכה אתנו והטבנו
לך כי יהוה דבר טוב על ישראל׃ ואמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חמוהי דמשה נטלין
אנחנא לאתרא דאמר יי יתיה אתין לכון איתא עמנא ונוטיב לך ארי יי מליל לאיתאה טבתא
על ישראל׃ קאל מוסי לחובב אבן רעואל אלמדיאני חמוה אנא ראחלין אלי אלמוצע אלדי קאל אללה
איאה אעטיכם פתעאל מענא נחסן אליך פאן אללה קד ועד באלכיר׃ ויאמר אליו לא אלך
כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך׃ ואמר ליה לא איזיל אלהין לארעי ולילדותי איזיל׃ קאל לה
לא אמצי אלא אלי בלדי ומולדי׃ ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על כן ידעת חנתנו במדבר
והיית לנו לעינים׃ ואמר לא כען תשבוק יתנא ארי על כין ידעתא כד הוינא שרן במדברא
וגבורן דאתעבידא לנא חזיתא בעינך׃ קאל יא הדא לא תתרכנא פאנך תעלם אן פי טול
מקאמנא פי אלבר כנת לנא כאבצארנא׃ והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב
יהוה עמנו והטבנו לך׃ ויהי ארי תיזיל עמנא ויהי טבא ההוא דיוטיב יי עמנא ונוטיב לך׃
פאן סרת מענא פאי כיר יחסן אללה בה אלינא נחסן אליך׃ ויסעו מהר יהוה דרך שלשת ימים
וארון ברית יהוה נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה׃ ונטלו מטורא דאתגלי
עלוהי יקרא דיי מהלך תלתא יומין וארון קימא דיי נטיל קדמיהון מהלך תלתא יומין לאתקנא
להון אתר בית משרי׃ תם רחלו מן גבל אללה מסאפה תלאתה איאם וצנדוק עהדה סאיר
אידיהם מסאפה תלך אלג׳ איאם ליכתאר להם מסתקרא׃ וענן יהוה עליהם יומם בנסעם מן
המחנה׃ ועננא יקרא דיי מטל עילויהון ביממא במטלהון מן משריתא׃ וגמאם אללה עליהם נהארא
אדי רחלו מן אלעסכר׃ ׆ ויהי בנסע הארן ויאמר משה קומה יהוה ויפצו איביך
וינסו משנאיך מפניך׃ והוה במטל ארונא ואמר משה אתגלי יי ויתבדרון סנאך ויערקון
בעלי דבבך מן קדמך׃ וכאן אלסביל ענד רחיל אלעסאכר אן יקול מוסי קם יא רב בנצרכא
יתבדד אעדאך ויהרב שאניך מן בין ידיך׃ ובנחה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי ישראל׃
ובמשרוהי אמר תוב יי שרי ביקרך בגו רבות אלפיא דישראל׃ וענד נזולה אן יקול רד
יא רב נורך אלי רבוואת אלוף אסראיל׃
׆
ויהי העם כמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער בם אש יהוה ותאכל

טעם ב׳ נונין הפוכין יעויין בספר צרור המור ביאור נכון ובספר רבינו בחיי ע״ש

ובסבור שהוא כבוד׃ אל ארצי ואל מולדתי׃ אם בשביל נכסי אם בשביל משפחתי׃ אל נא תעזוב אותנו׃ אין נא אלא לשון בקשה שלא
יאמרו לא נתגייר יתרו מחבה סבור היה שיש לגרים חלק בארץ עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו׃ כי על כן ידעת חנותנו
במדבר׃ כי לך נאה לעשות זאת על אשר ידעת חנותינו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו׃ כי על כן ידעת׃ כמו על אשר
ידעת כמו כי על כן לא נתתיה׃ כי על כן באו׃ כי על כן ראיתי פניך׃ והיית לנו לעינים׃ לשון עבר כתרגומו׃ ד״א לשון עתיד
כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו׃ ד״א שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו שנ׳ ואהבתם את הגר׃ והיטבנו לך
ומה טובה היטיבו לו׃ אמרו כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה והניחוהו
מלחלוק אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו ליונדב בן רכב׃ דרך שלשת ימים׃ מהלך
ג׳ ימים הלכו ביום אחד שהיה הקב״ה חפץ להכניסן לארץ מיד׃ וארון ברית ה׳ נוסע לפניהם וגו׳ זה הארון היוצא עמהם למלחמה
ובו שברי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך ג׳ ימים לתקן להם מקום חניה׃ וענן יי עליהם יומם׃ ז׳ עננים כתובים במסעיהם ארבעה
מד׳ רוחות העולם וא׳ למעלה שלא יכם שרב ושמש וא׳ למטה וא׳ לפניהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים׃

ויהי

בקצה המחנה׃ והוה עמא כד מסתקפין ביש קדם ה׳ ושמיע קדם ה׳ ותקיף רגזיה ודליקת בהון
אישתא מן קדם ה׳ ושיציאת בסיפי משריתא׃ פכאן אלקום כמענתי אשר בין ידי אלה פעלס
אלה דלך פאשתד גצבה ואשתעלת פיהם נאר אלה פאהלכת פי טרף אלעסכר׃ ויצעק העם אל
משה ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש׃ וצוח עמא קדם משה וצלי משה קדם ה׳ ואשתקעת
אישתא׃ פצרך אלקום אלי מוסי פדעא אלי רבה פגארה אלנאר׃ ויקרא שם המקום ההוא
תבערה כי בערה בם אש יהוה׃ וקרא שמיה דאתרא ההוא דליקתא ארי דליקת בהון
אישתא מן קדם ה׳׃ פסמא דלך אלמוצע אלמשתעלה למא אשתעלת פיהם נאר אלה׃
והאספסף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר׃
וערברבין דביניהון שאילו שאילתא ותבו ובכו אף בני ישראל ואמרו מן יוכלננא בסרא׃
ואללפיף אלדי פי מא בינהם תשהו שהואת פרגעו בנו אסר׳ איצא מעהם פבכו וקאלו מן יטעמנא לחמא׃
זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת
הבצלים ואת השומים׃ דכירין אנחנא ית נוניא דהוינא אכלין במצרים מגן ית בוציניא
וית אבטיחיא וכרתי ובצלי ותומי׃ דכרנא אלסמך אלדי כנא נאכלה במצר מגאנא מע אלקתא
ואלבטיך ואלכראת ואלבצל ואלתום׃ ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו׃ וכען
נפשנא תאיבא לית כל מדעם אלהין למנא עיננא׃ ואלאן נפוסנא יאבסה ממא ליס שיא אנמא
עיוננא אלי אלמן מכדודה׃ והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח׃ ומנא כבר זרע גדא הוא
וחזויה כחיזו בדלחא׃ וכאן אלמן כבזר אלכזברה ולונה כלון אללולו׃ שטו העם ולקטו וטחנו
ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן׃
שיטין עמא ולקטין דצבי טחין ברחיא ודצבי דאיך במדוכתא ומבשלין ליה בקדרא
ועבדין יתיה גריצן והוי טעמיה כטעים דליש במשחא׃ יטוף אלקום פילקטונה

ויהי בנסוע הארון. עשה לו סימניות מלפניו ומלאחוריו לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות כו׳ כדאיתא בכל כתבי הקדש (ומקומו בונסע אהל מועד בפ׳ במדבר סיני והמצא בפרשיות מכאן עד ונסע אהל מועד) קומה ה׳ לפי שהיה מקדים לפניהם מהלך ג׳ ימים משה אומר עמוד והמתן להם ואל תתרחק יותר. בתנחומא מיקלל. ויפוצו אויביך. המכונסים. וינוסו משנאיך אלו הרודפים. משנאיך. אלו שונאי ישראל שכל שהוא שונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם שנ׳ ומשנאיך נשאו ראש. ומי הם על עמך יערימו סוד. שובה ה׳. מנחם תרגמו לשון מרגוע כמו בשובה ונחת תושעון. רבבות אלפי ישראל. מגיד שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושני רבבות. ויהי העם כמתאוננים. אין העם אלא רשעים וכה״א מה אעשה לעם הזה ואומר העם הרע הזה. וכשהם כשרים קרויין עמי שנ׳ שלח עמי ויעבדוני. עמי מה עשיתי לך. כמתאוננים. אין מתאוננים אלא לשון עלילה מבקשים עלילה היאך לפרוש מאחרי המקום וכה״א כי תואנה הוא מבקש. רע באזני ה׳. תואנה שהיא רעה באזני המקום שהתכוונו שתבוא באזניו ויקניט אמרו אוי לנו כמה לבטנו בדרך הזה שלשת ימים שלא נחנו מעינוי הדרך. ויחר אפו. אמר אני הייתי מתכוין לטובתכם שתיכנסו לארץ מיד. בקצה המחנה. במוקצין שבהן לשפלות אלו ערב רב. ר׳ שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהן ובגדולים. ויצעק העם אל משה. משל למלך בו שכעס על בנו והלך הבן אצל אוהבו של אביו ואמ׳ לו צא ובקש עלי מאבא. ותשקע האש. שקעה במקומה שאלו חזרה לאחת הרוחות היתה מקפלת והולכת כל אותו הרוח. והאספסוף. אלו ערב רב שנאספו עליהם בצאתם ממצרים. וישובו גם בני ישראל ויבכו עמהם. מי יאכלנו בשר. וכי לא היה להם בשר והלא כבר נאמר וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו׳ ואת אכלום והלא בכניסתן לארץ נאמר ומקנה רב היה לבני ראובן וגו׳ אלא שמבקשים עלילה. אשר נאכל במצרים חנם. את שמצרים היו נותנים להם דגים חנם והלא כבר נאמר ותבן לא ינתן לכם אם תבן לא היו נותנים להם חנם דגים היו נותנים להם חנם. ומהו אומר חנם. חנם מן המצות. את הקשואים. א״ר שמעון מפני מה המן היה משתנה לכל דבר חוץ מאלו מפני שהם קשים למניקות אומרים לאשה אל תאכלי שום ובצל מפני התינוק משל למלך כו׳ כדאית׳ בספרי. הקשואים. הם קוקומברוש בלעז. אבטיחים. בורקש. החציר. כרישין פורל״ש ית בוציניא וכו׳. אל המן עינינו. מן בשחר מן בערב. והמן כזרע גד. מי שאמר זו לא אמר זו ישראל אומרין בלתי אל המן עינינו והקב״ה הכתיב בתורה והמן כזרע גד כלומר ראו באי עולם על מה מתלוננים בני והמן כך וכך הוא חשוב. כזרע גד. עגול כגידא. בדולח. שם אבן טובה קריסט״ל. שטו. אין שייט אלא לשון טיול אשבט״ר

ויטחנון מנה פי ארחא או ידקון פי אמדק ויטבכון מנה פי אבראם ויצנעון מנה מלילא
ויכון טעמה כחלאוה בדסם: וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו: וכאן נזול טלא
על משריתא בליליא נחית מנא עלוהי: ועند נזול אלטל עלי אלעסכר לילא ינזל אלמן עליה:
וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף יהוה מאד ובעיני משה
רע: ושמע משה ית עמא בכן לזרעיתהון גבר בתרע משכניה ותקיף רגזא דיי לחדא ובעיני
משה ביש: פסמע מוסי אלקום יבכון לעשאירהם כל אמר עלי באב כבאיה פאשתד גצב אללה
גדא וכאן דלך ענד מוסי: ויאמר משה אל יהוה למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך
לשום את משא כל העם הזה עלי: ואמר משה קדם יי למא אבאישתא לעבדך ולמא לא
אשכחית רחמין קדמך לשואה ית מטול כל עמא הדין עלי: קאל מוסי ללה לם אבלית
עבדך ולם לם אגד חצאא ענדך אד צירת כלפה גמיע הדא אלקום עליי: האנכי הריתי
את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את
היונק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו: האב אנא לכל עמא הדין אם בני אנון דאמרת
לי סוברהי בתקפך כמא דמסובר תרבינא ית ינקא על ארעא דקיימתא לאבהתוהי: הל אנא חמלת
בהם אם ולדתהם אד קלת לי סקהם כאנך תחמלהם פי חגרך כמי יחמל אלחאצן אלרציע אלי
בלד אלדי אקסמת לאבאיהם: מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו
בשר ונאכלה: מנן לי בסרא למתן לכל עמא הדין ארי בכן עלי למימר הב לנא בסרא וניכול:
מן אין לי להם אעטי גמיעהם אד יבכון עליי ויקולון אעטנא לחמא נאכלה: לא אוכל
אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: לית אנא יכיל בלחודי לסוברא ית כל
עמא הדין ארי יקיר מני: פלא אטיק אנא וחדי אן אסוסה בל הו תקיל עליי: ואם ככה את
עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי: ואם כדין את עביד לי
קטולני כען מקטל אם אשכחית רחמין קדמך ולא אחזי בבשתי: ואן כנת אלזמתניהא עקובה
פאגעלהא אמאתתי אן וגדת חצאא ענדך ולא ארא בבלייתי: פ

בלעו בלא עמל: וטחנו ברחים ובו' לא ירד בריחים ולא נידוך במדוכה לא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין ולמבושלים וכל מה שהיו מתאוים לטעום היו טועמין: בפרור קדרה: לשד השמן לחלוח של שמן כך פירשו דונש ודומה לו ונהפך לשדי בחרבוני קיץ כלה הלמד יסוד
נהפך לחלוחי בחרבוני קיץ; ורבותינו פירשוהו לשון שדים אבל שמן ואא לומר לשד השמן לשון ושמן יעורון סאב
היה המם נקוד קמץ תעמו למטה תחת המם עכשיו שהמם נקוד פתח קטן והטעם תחת השין לשון שמן הוא והשין הנקוד בקמץ גדול
ואינה נקודה בפתח קטן ומפני שהוא סוף פסוק: דא לשד לשון נוטריקון ליש שמן דבש: כעיסה הנילושה בשמן וקטופה בדבש
ותרגום של אונקלוס דמתרבס דליש במשחא נוטה לפתרון על דונש שהעיסה הנילושה בשמן לחלוחית שמן יש בה: בוכה למשפחותיו
משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם את תרעומתן בגלוי: ורבותינו אמרו למשפחותיו על עסקי משפחות על עריות הנאסרות
להם: כי תאמר אלי שאתה אומר אלי שאהו בחיקך והיכן אמר כן לך כחה את העם ואומר ויצום אל בני ישראל על מנת שיהיו
סוקלין אתכם ומחרפין אתכם: על האדמה אשר נשבעת לאבותיו אתה אומר לי לשאתם בחיקי: ואם ככה את עושה לי תשש
כחו של משה כנקבה כשהראהו הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו אם כן הרגני תחלה: ואל אראה
ברעתי ברעתם היה לו לכתוב אלא שכינה הכתוב וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכינוי ולתקון לשון: אספה לי הרי תשובה
להלונתך שאמרת לא אוכל אנכי והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמהם שנ' לך ואספת את זקני ישראל
אלא באש תבערה מתו וראויים היו לכך מסיני דכתי' ויחזו את האלהים שנהגו קלות ראש כנושך פתו ומדבר בפני המלך וזהו
ויאכלו וישתו אלא שלא רצה הקב"ה ליתן אבלות בשמחת תורה ופרע להם כאן: אשר ידעת כי הם אותם שאתה מכיר שהם שנתמנו
עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו נרדים עליהם ומוכים בשביל שהיו מרחמים עליהם שנ' ויוכו שוטרי בני ישראל
עת:

ויאמר יהוה אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם
ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך׃ ואמר יי׳ למשה כנוש קדמי שבעין
גברא מסבי ישראל דידעתא ארי אנון סבי עמא וסרכוהי ותדבר יתהון למשכן זמ׳ ויתעתדון
תמן עמך׃ תם קאל אללה למוסי אגמע לי סבעין רגלא מן שיוך בני אסר׳ אלדי תעלם אנהם שיוכהם
ועריפאהם ודברהם אלי קבא אלמחצר יקפו תם מעך׃ וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח
אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך׃ ואתגלי ואמליל
עמך תמן וארבי מן רוחא דעלך ואשוי עליהון ויסוברון עמך במטול עמא ולא תסובר את
בלחודך׃ חתי אתגלא ואכאטבך הנאך ואפיהם מן אלנור אלדי עליך ואגעלה עליהם
פיעאונוך עלי סיאסה אלקום ולא תסוסהם אנת וחדך׃ ואל העם תאמר התקדשו למחר
ואכלתם בשר כי בכיתם באזני יהוה לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו במצרים ונתן יהוה
לכם בשר ואכלתם׃ ולעמא תימר אזדמנו למחר ותיכלון בסרא ארי בכיתון קדם יי׳ למימר מן
יוכלננא בסרא ארי טב לנא במצרים ויתין יי׳ לכון בסרא ותיכלון׃ וקל לקום אסתעדו אלי
גד חתי תאכלון לחמא לאגל מא בכיתם בין ידי אללה וקלתם מן יטעמנא לחמא פמא כאן
אצלח לנא פי מצר פיעטיכם אללה לחמא ותאכלונה׃ לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא
חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום׃ לא יומא חד תיכלון ולא תרין יומין ולא חמשה
יומין ולא עסרא יומין ולא עסרין יום׃ לא יום ולא אתנין ולא כמסה ולא עשרה ולא עשרין
עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את יהוה אשר
בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים׃ עד ירח יומין עד דתקוצון ביה ויהי
לכון לתקלא חלף דקצתון במימרא דיי׳ דשכינתיה שריא ביניכון ובכיתון קדמוהי למימר למא
דנן נפקנא ממצרים׃ אלא אלי איאם שהר אלי אן יכרג מן אנאפכם מתלא ויציר לכם הולא לאגל
מא זהדתם פי נור אללה אלדי פי מא בינכם ובכיתם בין ידיה וקלתם לם אכרגתנא מן
מצר׃ ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת בשר אתן

עתה יתמנו בגדולתן בדרך שנצטערו בצרתן׃ ולקחת אותם קחם בדברים אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום׃ והתיצבו עם
עמך כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד ויאמרו חביבין אלו שנכנסו עם משה לשמוע דיבור מפי הקב״ה׃ וירדתי זו אחת מעשר
ירידות הכתובות בתורה׃ ודברתי עמך ולא עמהם׃ ואצלתי כתרגומו וארבי כמו ואל אצילי בני ישראל׃ ושמתי עליהם למה משה
דומה היה באותה שעה לנר שמונח על גבי מנורה והכל מדליקין ממנו ואין אורו חסר כלום׃ ונשאו אתך התנה עמהם ע״מ שתקבלו
עליכם טורח בני שהן טרחנים וסרבנים׃ ולא תשא אתה לבדך הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל אנכי לבדי׃ התקדשו הזמינו עצמכם
לפורענות וכה״א והקדישם ליום הריגה׃ עד חדש ימים זו בכשרים שמתמצין על מטותיהם ואח״כ נשמתן יוצאה׃ וברשעים הוא אומ׳ ירמיה יב
הבשר עודנו בין שניהם כך היא שנויה בספרי׃ אבל במכילתא שנויה חילוף הרשעים אוכלים ומצטערים ל׳ יום והכשרים עודנו
בין שניהם׃ עד אשר יצא מאפכם כתרגומו עד דתקוצון ביה יהא דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל לחוץ
דרך האף׃ והיה לכם לזרא שתהיו מרחקין אותו יותר ממה שקירבתם׃ ובדברי ר׳ משה הדרשן ראיתי שיש קורין לחרב זרא׃ את יי׳
אשר בקרבכם אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם לא גבה לבבכם ליכנס לכל הדברים הללו׃ שש מאות אלף רגלי לא חש למנות
את הפרט שלשת אלפים היתירים׃ ר׳ משה הדרשן פירש שלא בכו אלא אותן שש מאות אלף רגלי שיצאו ממצרים׃ הצאן ובקר ישחט תלמידו
זה אחד מד׳ דברים שהיה ר׳ עקיבא דורש ואין ר׳ שמעון בן יוחאי דורש כמוהו׃ ר׳ עקיבא אומר שש מאות אלף רגלי ואתה אמרת
בשר אתן לכם ואכלו חדש ימים הצאן ובקר הכל במשמעו מי מספיק להם כענין שנ׳ ומצא די גאולתו׃ ואיזו קשה זו או שמעו נא
המורים אלא לפי שלא אמר ברבים חיסך עליו הכתוב ולא נפרע ממנו וזו שבמריבה היתה ברבים לפיכך לא חיסך לו הכתוב׃ ר׳ שמעון

לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה שִׁית מְאָה אַלְפִין גַּבְרָא רַגְלָאָה עַמָּא דַּאֲנָא בֵּינֵיהוֹן וְאַתְּ
אֲמַרְתְּ בִּסְרָא אֶתֵּין לְהוֹן וְיֵיכְלוּן יְרַח יוֹמִין׃ פקאל מוסי סת מאיה אלף אלקום אלדי אנא פי מא בינהם
וְאנת קלת אני אעטיהם לחמא יאכלונה שהרא׃ הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת כָּל
דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם׃ הַעָן וְתוֹרִין יִתְנַכְסוּן לְהוֹן הַיִסְפְּקוּן לְהוֹן אִם יָת כָּל נוּנֵי יַמָּא
יִתְכַּנְשׁוּן לְהוֹן הַיִסְפְּקוּן לְהוֹן׃ פכן אענאתהם אגנם ובקר תדבח להם פתכפיהם או גמיע סמך
אלבחר יחאש להם פיקנעהם׃
פ׳
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה הֲיַד יְהוָה תִּקְצָר עַתָּה תִרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם לֹא׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
הֲמֵימְרָא דַּייָ מִתְעַכַּב כְּעַן תֶּחֱזֵי הַיְעָרְעִנָּךְ פִּתְגָמִי אִם לָא׃ פקאל אללה למוסי הל קדרה אללה
תקצר אלאן תנצר איואפיכם כלאמי אם לא׃ וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל הָעָם אֵת דִּבְרֵי יְהוָה וַיֶּאֱסֹף
שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל׃ וּנְפַק מֹשֶׁה וּמַלֵּיל עִם עַמָּא יָת פִּתְגָמַיָּא
דַּייָ וּכְנַשׁ שַׁבְעִין גַּבְרָא מִסָּבֵי עַמָּא וַאֲקִים יָתְהוֹן סְחוֹר סְחוֹר לְמַשְׁכְּנָא׃ פכרג מוסי ואכבר אלקום
בגמיע כלאם אללה וגמע סבעין רגלא מן שיוכהם ואוקפהם חואלי אלכבא׃ וַיֵּרֶד יְהוָה בֶּעָנָן
וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיָּאצֶל מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל שִׁבְעִים אִישׁ הַזְּקֵנִים וַיְהִי כְּנוֹחַ עֲלֵיהֶם
הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסָפוּ׃ וְאִתְגְּלִי יְיָ בַּעֲנָנָא וּמַלֵּיל עִמֵּיהּ וְרַבִּי מִן רוּחָא דַּעֲלוֹהִי וִיהַב עַל שַׁבְעִין
גַּבְרָא סָבַיָּא וַהֲוָה כַּד שְׁרָת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וּמִתְנַבַּן וְלָא פָסְקִין׃ פתגלא אללה פי אלגמאם
וכאטבה ואפאד מן אלנור אלדי עליה וגעל עלי אלסבעין ארגל אלשיוך פלמא אסתקר עליהם
דלך אלנור תנבו ולם יחתאגו אלי עודה׃ וַיִּשָּׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם
הַשֵּׁנִי מֵידָד וַתָּנַח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בַּכְּתֻבִים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֱלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה׃ וְאִשְׁתְּאָרוּ
תְּרֵין גֻּבְרִין בְּמַשְׁרִיתָא שׁוּם חַד אֶלְדָּד וְשׁוּם תִּנְיָנָא מֵידָד וּשְׁרָת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וְאִנּוּן
בִּכְתִיבַיָּא וְלָא נְפָקוּ לְמַשְׁכְּנָא וְאִתְנַבִּיאוּ בְּמַשְׁרִיתָא׃ ובקא רגלאן פי אלעסכר אסם אחדהמא
אלדד ואלתאני מידד פאסתקרת עליהם אלנבוה והם מן אלמכתובין ולם יכרגו אלי אלכבא בל תנבו
פי אלעסכר׃ וַיָּרָץ הַנַּעַר וַיַּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמַר אֶלְדָּד וּמֵידָד מִתְנַבְּאִים בַּמַּחֲנֶה׃ וּרְהַט עוּלֵימָא

אומר חס ושלום לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כך מי שכתוב בו בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שש מ
מאות אלף רגלי ואתה אמרת בשר אתן להם לחדש ימים ואחר כך תהרוג אומה גדולה כזו הצאן ובקר ישחט להם כדי שייהרגו ותהא אכילה
זו מספקתן עד עולם וכי שבחך הוא זה אומרין לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך את ראשך השיבו הקב״ה ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי
הטוב בעיניך שיד ה׳ תקצר בעיניהם יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ולא תהא ידי קצרה בעיניהם אפי׳ שעה אחת עתה תראה היקרך דברי רבן
גמליא׳ בנו של רבי יהודה הנשיא אומר אי אפשר לעמוד על הטפל מאחר שאינן מבקשין אלא עלילה לא תספיק להן סופן לדון אחריך
אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו ואם אתה נותן דקה יאמרו גסה בקשנו חיה ועוף בקשנו דגים וחגבים בקשנו אמ׳
לו יאמרו שידי קצרה אמר לפניו הריני הולך ומפייסן א״ל עתה תראה היקרך דברי שלא ישמעו לך הלך משה לפייסן אמר להן היד ה׳
תקצר הן הכה צור ויזובו מים וגו׳ הגם לחם יוכל תת אמרו פשרה היא זו אין בו כח למלאת שאלותינו וזהו שנ׳ ויצא משה וידבר אל
העם כיון שלא שמעו לו ויאסף שבעים איש וגו׳ ולא יספו לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו כך מפורש בספרי ואונקלוס
תרגם ולא פסקין שלא פסקה נבואה מהם וישארו שני אנשים מאותן שנבחרו אמרו אין אנו כדאי לגדולה זו והמה בכתובים במבוררין
שבהן לסנהדרין ונכתבו כולן נקובין בשמות ועל ידי גורל לפי שהחשבון עולה לי״ב שבטים ששה ששה לכל שבט ושבט חוץ משני שבטים
שאין מגיע להם אלא חמשה חמשה אמר משה אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד מה עשה נטל ע״ב פתקין וכתב על ע׳ זקן ושנ׳
ב׳ חלק ובירר מכל שבט ושבט ששה והיו ע״ב אמר להם טלו פתקיכם מתוך קלפי מי שעלה בידו זקן נתקדש ומי שעלה בידו
חלק אמ׳ לו המקום חפץ בך וירץ הנער י״א גרשום בן משה היה כלאם הטיל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם ד״א הכנס אל בית
הכלא לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ המקנא אתה לי הקנאתי אתה מקנא לי כמו בשבילי כל לשון קנאה

אדם

וחוי למשה ואמר אלדד ומידד מתנבן במשריתא׃ פחאצר גלאם ואכבר מוסי וקאל אן אלדד
ומידד מתנבאין פי אלעסכר׃ ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה
כלאם׃ ואתיב יהושע בר נון משמשניה דמשה מעולימוהי ואמר רבוני משה אסר יתהון׃
פאגאבה יהושע אבן נון כאדם מוסי מן תלאמידה וקאל יא סיידי יא מוסי אחבסהמא׃
ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם יהוה נביאים כי יתן יהוה את רוחו עליהם׃
ואמר ליה משה הקנאתי את מקני לעינא פון דיהון כל עמיה דיי נביין ארי יתין יי ית רוח נבואתיה
עליהון׃ קאל לה מוסי הל תגאר לי לית וצאר גמיע אמה אללה נביאין באן יגעל מן נורה ונבואתה עליהם׃
ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל׃ ואתכניש משה למשריתא הוא וסבי ישראל׃ פלמא
אנצם מוסי אלי אלעסכר הו ושיוך בני אסר׃ ורוח נסע מאת יהוה ויגז שלוים מן הים ויטש על המחנה
כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבות המחנה וכאמתים על פני הארץ׃ ורוחא נטל מן קדם יי ואפרח
סליו מן ימא ורמא על משריתא כמהלך יומא לכא וכמהלך יומא לכא סחור סחור למשריתא
וכרום תרתין אמין על אפי ארעא׃ הבת ריח מן ענד אללה פקטעת סלוא מן אלבחר ושקתה עלא
אלעסכר שביה במסיר יום ימנה ויום יסרה חולה וארתפאע עלי אלארץ דראעין׃ ויקם העם
כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו הממעיט אסף עשרה חמרים
וישטחו להם שטוח סביבות המחנה׃ וקם עמא כל יומא ההוא וכל ליליא וכל יומא דבתרוהי
וכנשו ית סליו דאזער כנש עסרא דגורין ושטחו להון משטחין סחור סחור למשריתא׃ פקאם
אלקום באקי יומהם דאך ולילתהם וטול נהאר גדהם פגמעו אלסלוא אקלהם גמע עשר אנאביר
פסטחו להם סטוחא חולי אלעסכר׃ הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף יהוה חרה בעם
ויך יהוה בעם מכה רבה מאד׃ בסרא עד כען בין שניהון עד לא פסק ורגזא דיי תקיף בעמא
וקטל יי בעמא קטול סגי לחדא׃ ואללחם עאדה בין אסנאנהם קבל אן ימצגוה וגצב אללה
אשתד עליהם פצרבהם צרבה עצימה גדא׃ ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה
כי שם קברו את העם המתאוים׃ וקרא ית שמא דאתרא ההוא קברי דמשאלי ארי תמן
קברו ית עמא דשאילו׃ וסמא דאך אלמוצע קבור אלשהואת לאנהם דפנו תם אלקום אלמתשהיין׃
מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות׃ מקברי דמשאלי נטלו עמא לחצרות והוו
בחצרות׃ ורחלו מן תם אלי חצרות פלמא אקאמו בהא׃
פ

אדם הכותב לב על דבר או לנקום או לעזור אותו בעובי המשה" ויאסף משה' מפתח אהל מועד' אל המחנה' נכנסו איש לאהלו" ויאסף' לשון
כניסה אל הבית כמו ואספתו אל תוך הבית ואב לכולם יעבור ולא ידע מי אוספם מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שנכנסו הצדיקים
איש לאהלו" ויגז' ויפריח וכן כי גז חיש ונעופה' וכן נגזו ועבר" ויטוש' ויפשט כמו והנם נטושים על פני כל הארץ" ונטושך המדברה"
וכאמתים' פורחות בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחוח" הממעיט' מי שאסף פחות
מכולם העצלים והחגרים אסף עשרה חמרים" וישטחו' עשו אותן משטחין משטחין" טרם יכרת' כתרגומו עד לא פסק" ד"א אינו מפסיק
לפסקן בשניו עד שנשמתו יוצאה" והבשר' אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה וכה"א דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות" ואין אמירה בכל
מקום אלא לשון תחנונים וכה"א ויאמר אל נא אחי תרעו ויאמר שמעו נא דברי ואין נא אלא לשון בקשה" ותדבר מרים ואהרן במשה' היא פתחה
בדבור תחלה לכך הקדימה הכתוב' ומנין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה' רבי נתן אומר מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה

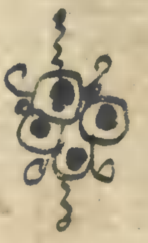
ותדבר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח׃
ומלילת מרים ואהרן במשה על עיסק אתתא שפירתא דנסיב ארי אתתא שפירתא דנסיב
רחיק׃ פתכלמת מרים והרון במוסי פי סבב אמראה אחסנא אלתי תזווגהא לאנה כאן קד
אעתזלהא׃ ויאמרו הרק אך במשה דבר יהוה הלא גם בנו דבר וישמע יהוה׃ ואמרו הלחוד
ברם עם משה מליל יי הלא אף עמנא מליל ושמיע קדם יי׃ פקאלו אן כאן מן אגל אלנבווה פתראה
וחדה פקט כאטבה אללה אליס קד כאטבנא איצא פסמע אללה דלך׃ והאיש משה ענו מאד עניו
מכל האדם אשר על פני האדמה׃ וגברא משה ענותן לחדא מכל אנשא דעל אפי ארעא׃
וכאן מוסי רגלא כאשעא גדא אכתר מן גמיע אלנאס אלדין עלי וגה אלארץ׃
ויאמר יהוה פתאם אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל
מועד ויצאו שלשתם׃ ואמר יי בתכיף למשה ולאהרן ולמרים פוקו תלתיכון למשכן
זמנא ונפקו תלתיהון׃ פקאל אללה גפלה למוסי והרון ומרים אכרגו תלאתתכם אלי כבא
אלמחצ׳ר פכרגו תלאתתהם׃ וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן
ומרים ויצאו שניהם׃ ואתגלי יי בעמודא דעננא וקם בתרע משכנא וקרא אהרן ומרים
ונפקו תרויהון׃ פתגלא אללה בעמוד גמאם וקאם עלי באב אלכבא פנאדא יא הרון ויא
מרים פכרגא כליהמא׃ ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהוה במראה אליו
אתודע בחלום אדבר בו׃ ואמר שמעו כען פתגמי אם יהון לכון נביין אנא יי בחזון אנא
מתגלי להון בחלמין אנא ממליל עמהון׃ קאל אסמעא כלאמי אן יכון נבייכמא אנא אללה
תעלפת לה פי רויא או כאטבתה פי חלם׃ לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא׃ לא כין
עבדי משה בכל עמי מהימן הוא׃ ליס כדאך עבדי מוסי בל פי גמיע אמתי מחקק׃ פה
פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת יהוה יביט ומדוע לא יראתם לדבר
בעבדי במשה׃ ממלל עם ממלל מלילנא עמיה וחיזו ולא בחדון ודמות יקרא דיי

ארך ומידד מתנבאים במחנה כיון ששמעה צפורה אמרה אוי לנשותיהם של אלו אם הם נזקקין לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש
בעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה קל וחומר למספר בגנותו של חבירו׳ האשה הכושית
מגיד שהכל מודים ביפיה כשם שהכל מודים בשחרותו של כושי׳ כושית בגימטריא יפת מראה׳ על אודות האשה על אודות גירושיה
כי אשה כושית לקח׳ מה ת״ל אלא יש לך אשה נאה ביפיה ואינה נאה במעשיה במעשיה ולא ביופיה אבל זאת נאה בכל׳ האשה הכושית
ע״ש נויה נקראת כושית כאדם הקורא את בנו נאה כושי כדי שלא תשלוט בו עין רעה׳ כי אשה כושית לקח׳ ועתה גירשה׳ הרק אך
עמו לבדו דבר׳ הלא גם בנו דבר ולא פירשנו מדרך ארץ׳ ענו׳ שפל וסבלן׳ פתאום׳ נגלה עליהם פתאום והם טמאים בדרך ארץ והיו
צועקים מים מים להודיען שיפה עשה משה שפירש מן האשה מאחר שנגלית עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדיבור׳ צאו שלשתכם
מגיד שלשתן נקראו בדיבור אחד מה שא״א לפה לומר ולאוזן לשמוע׳ בעמוד ענן׳ יצא יחידי שלא כמדת בו״ד מלך בו״ד כשיוצא למלחמה
יוצא באכלוסין וכשיוצא לשלום יוצא במיעוטין ומדת הקב״ה יוצא למלחמה יחידי שנ׳ יי איש מלחמה ויוצא לשלום באכלוסין שנ׳ רכב
אלהים רבותים אלפי שנאן׳ ויקרא אהרן ומרים׳ שיהיו נמשכין ויוצאין מן החצר לקראת הדיבור׳ ויצאו שניהם׳ ומפני מה משכן והפרישן ממשה
לפי שאומרין מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו וכן מצינו בנח שלא בפניו נאמר איש צדיק תמים ובפניו נאמר כי אותך ראיתי
צדיק לפני בדור הזה׳ ד״א שלא ישמע בנזיפתו של אהרן׳ שמעו נא דברי׳ אין נא אלא לשון בקשה׳ אם יהיה נביאכם׳ אם יהיו לכם נביאים
יי במראה אליו אתודע׳ שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון׳ פה אל פה׳ אמרתי לו לפרוש מן האשה והיכן
אמרתי לו כן׳ בסיני שנ׳ לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי׳ ומראה ולא בחידות׳ ומראה זה מראה דבור שאני מפרש
לו דבורי במראית פניו שבו ואיני סותמו לו בחידות כענין שנ׳ ליחזקאל חוד חידה וגו׳ יכול מראה שכינה ת״ל לא תוכל לראות את פני׳ ותמונת
יי יביט׳ זה מראה אחוריים כענין שנ׳ וראית את אחורי׳ בעבדי במשה׳ אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה׳ בעבדי אע״פ שאינו משה במשה אפ׳
איני

מסתכל ומדין לא דחילתון למללא בעבדי במשה׃ ודלך אן שפאהא אלאטבה ולויא ולא
באחארית וצוור אלה אלמכלוקה לה אן יראהא פמא באלכמא לם תכאפא אן תתכלמא פי עבדי
פי מוסי׃ ויחר אף יהוה בם וילך׃ ותקיף רגזא דיי בהון ואסתלק׃ פאשתד גצב אללה עליהם
וארתפע נורה׃ והענן סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה
מצרעת׃ ועננא אסתלק מעלוי משכנא והא מרים חורא כתלגא ואתפני אהרן לות מרים
והא סגירא׃ פכמא זאל אלגמאם ען אלכבא פאדי במרים ביצא כאלתלג אלתפת הרון אלי מרים
פאדי בהא ברצא׃ ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו
ואשר חטאנו׃ ואמר אהרן למשה בבעו רבוני לא כען תשוי עלנא חובא דאטפשנא
ודסרחנא׃ קאל הרון למוסי יא סיידי לא תגעל עלינא כטייה פי מא גהלנא ואכטאנא׃ אל נא
תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו׃ לא כען תתרחק דא מבינא ארי אחתנא היא צלי
כען על בסרא מיתא הדין דבה ויתפסי׃ לא תבק הדה כסקט כרג מן בטן אמה וקד תהרא נצף גסמה׃
ויצעק משה אל יהוה לאמר אל נא רפא נא לה׃ וצלי משה קדם יי למימר אלהא בבעו אסי כען יתה׃
פדעי מוסי אלי רבה קאילא אללהם פאשפהא׃ פ

שבעת ימים
ויאמר יהוה אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים תסגר מחוץ למחנה ואחר
תאסף׃ ואמר יי למשה ואלו אבוהא מנזף נזף בה הלא תתכלים שבעה יומין תסתגר שבעה
יומין מברא למשריתא ובתר כין תתכניש׃ קאל אללה לה לו אן אביהא בצק פי וגההא אלם יגב
אן תסתחי מנה סבעה איאם פלתקף כדאך כארג אלעסכר ובעד דלך תגמע אליה׃ ותסגר מרים
מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים׃ ואסתגרת מרים מברא למשריתא
שבעה יומין ועמא לא נטל עד דאתכנישת מרים׃ פוקפת מרים כדאך כארג אלעסכר סבעה
איאם ולם ירחל אלקום אלי אנצמאמהא׃ ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן׃ ובתר
כין נטלו עמא מחצרות ושרו במדברא דפארן׃ ובעד דלך רחלו מן חצרות ונזלו פי ברייה
פרן׃ קלו סימן מהללאל גגה

חז' חינו עבדי כנתי הייתם לירוא מפעו וכ"ש שהוא עבדי ועבד מלך מלך היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם ואם תאמרו איני מכיר במעשיו זו קשה מן הראשונה" ויחר אף יי בם וילך' מאחר שהודיע קורחונם גזר עליהם נדוי קו לבשר ודם שלא יכעוס על חבירו עד שיודיעכו סורחונו" והענן סר' ואח"כ והנה מרים מצורעת כשלג משל למלך שאמר לפדגוג רדה את בני אבל לא תרדנו עד שאלך מאצלך שרחמי עליו" נואלנו כתרגומו לשון תואיל' אל נא תהי אחותנו זאת" כמת' שהמצורע חשוב כמת מה מת מטמא בביאה אף מצורע מטמא בביאה" אשר בצאתו מרחם אמו' אמינו היה לו לומר אלא שכינה הכתוב וכן חצי בשרו בשרינו היה לו לומר אלא שכינה הכתוב אשר מאחר שיצאת מרחם אמינו היה לנו כאלו נאכל חצי בשרינו כענין שנ' כי אחינו בשרינו הוא ולפי משמעו אף הוא נראה כן אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת" אשר בצאתו' מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידו לעזור ואינו עוזרו הרי נאכל חצי בשרו שאחיו בשרו הוא" ד"א אל נא תהי כמת' אם אינך רופאה בתפלה מי מטהרה אני איני יכול לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הנגעים וכהן אחר אין בעולם וזהו אשר בצאתו מרחם אמו" אל נא רפא נא לה' בא הכת' ללמדך דרך ארץ שהשואל דבר מחבירו צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואח"כ יבקש שאלותיו" לאמר' מה ת"ל אמר לו השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו עד שהשיבו וא"ל ואביה ירוק ירק בפניה' ר' אלעזר בן עזריה אומר בארבעה מקומות ביקש משה מלפני הקב"ה להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו" כיוצא בו וידבר משה לפני יי לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי מה ת"ל לאמר א"ל השיבני אם אתה גואלם אם לאו עד שהשיבו וא"ל עתה תראה" כיוצא בו ויאמר משה לפני יי לאמר יפקוד יי אלהי הרוחות לכל בשר עד שהשיבו קח לך את יהושע" כיוצא בו ואתחנן אל יי בעת ההיא לאמר עד שהשיבו רב לך" רפא נא לה' מפני מה לא האריך משה בתפלה שלא יהיו ישראל אומרין אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה" ואביה ירוק ירק בפניה' ואם אביה הראה לה פנים זועפות הלא תכלם שבעת ימים קל לשכינה ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומ׳ תס׳ שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן
לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם׃ שלח לך גברין ויאללון
ית ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל גברא חד גברא חד לשבטא דאבהתוהי תשלחון כל
רבא דבהון׃ אבעת ברגאל ירומו בלד כנעאן אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל ואחד מן סבט
אבאיה תבעתו בה כל שריף מנהם׃ וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי יהוה כלם
אנשים ראשי בני ישראל המה׃ ושלח יתהון משה ממדברא דפארן על מימרא דיי כלהון גברין
רישי בני ישראל אנון׃ פבעת בהם מוסי מן בריה פרן עלי קול אללה כלהם רגאל ריסא בני אסר
ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור׃ ואלין שמהתהון לשבטא דראובן שמוע בר זכור׃
והדה אסמאיהם מן סבט ראובן שמוע אבן זכור׃ למטה שמעון שפט בן חורי׃ לשבטא דשמ
שפט בר חורי׃ ומן סבט שמ׳ שפט אבן חורי׃ למטה יהודה כלב בן יפנה׃ לשבטא דיהו כלב
בר יפנה׃ ומן סבט יהודה כלב אבן יפנה׃ למטה יששכר יגאל בן יוסף׃ לשב׳ דישש׳ יגאל בר יוסף׃
ומן סבט יש׳ יגאל אבן יוסף׃ למטה אפרים הושע בן נון׃ לשב׳ דאפר׳ הושע בר נון׃ למטה בנימן
פלטי בן רפוא׃ לשב׳ דבנ׳ פל׳ בר רפו׃ ומן סבט בנימין פל׳ אבן רפו׃ למטה זבולן גדיאל בן סודי׃
לשב׳ דזבו׳ גד׳ בר סודי׃ ומן סבט זבו׳ גדי׳ אבן סודי׃ למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי׃ לשב׳
דיוס׳ לשב׳ דמנש׳ גדי בר סוסי׃ ומן סאיר סבט יוסף ומנש׳ גדי אבן סוסי׃ למטה דן עמיאל בן
גמלי׃ למטה אשר סתור בן מיכאל׃ למטה נפתלי נחבי בן ופסי׃ למטה גד גאואל בן מכי׃
אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע׃
אלין שמהת גבריא דשלח משה לאללא ית ארעא וקרא משה להושע בר נון יהושע׃ הדה
אסמא ארגאל אלדי בעת בהם לירומו אלבלד וסמא מוסי הושע אבן נון יהושע׃ וישלח אתם ב
משה לתור את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר׃ ושלח יתהון
משה לאללא ית ארעא דכנען ואמר להון סקו דא בדרומא ותסקון לטורא׃ פלמא בעת
בהם מוסי לירומו בלד כנעאן קאל להם אצעדו אוולא אלי אלדארום תם אצעדו אלי אלגבל׃
וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם

לפ״כ אף בנוי פתי הספר שבעת ימים׃ ואחר האסף תומר אני כל אסיפות האמורות במצורעים ע״ש שהיה מעורה מחוץ למחנה וכשהוא נרפא
נאסף אל המחנה לפ״כ כתובה בו אסיפה לשון הכנסה׃ והעם לא נסע זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה
כשהושלך ליאור שנ׳ ותתצב אחותו מרחוק וגו׳׳ חסלת ס׳ בהעלותך בס״ד׃

שלח לך אנשים למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה ורשעים הללו ראו
ולא לקחו מוסר׃ שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך אם תרצה שלח לפי שבאו ישראל ואמרו נשלחה אנשים
לפנינו כמו שנ׳ ותקרבון אלי כלכם וגו׳ ומשה נמלך בשכינה א״ל הקב״ה אני אמרתי להם שהיא טובה שנ׳ ואומר
אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה חייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה׃ על פי יי׳ ברשותו
שלא עיכב על ידו׃ כולם אנשים כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות ואותה שעה כשרים היו׃ ויקרא משה להושע בן נון יהושע
התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים׃ עלו זה בנגב הוא היה הפסולת של ארץ ישראל שכן דרך התגרים מראין את הפסולת
תחלה ואחר מראין את השבח׃ את הארץ מה היא יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין ויש ממעטת
אוכלוסין׃ החזק הוא הרפה סימן מסר להם אם בפרזים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם ואם בערים בצורות הם יושבין
חלשים הם׃ הבמחנים תרגומו הבפצחין בכרכים פצוחים ומהוחים מאין חומה׃ הטובה היא במעיינות ותהומות טובים ובריאים׃
היש בה עץ אם יש אדם כשר שיגין עליהם בזכותו׃ בכורי ענבים ימים שהענבים מתבשלים בביכור׃ ממדבר צין עד רחוב
לבוא

רב׳ ותחזון ית ארעא מא היא וית עמא דיתיב עלה התקיף הוא אם חלש הזעיר
הוא אם סגי׃ ואנצ׳רו אלבלד מא הו ואלקום אלמקימין בה אהו שדיד אם מסתרכי
אקליל הו אם כתיר׃ ומה הארץ אשר הוא ישב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים
אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים׃ ומא ארעא דהוא יתיב בה הטבא
היא אם בישא ומא קרויא דהוא יתיב בהון הבפצחין אם בכרכין׃ ומא אלארץ אלדי הו
סאכנהא אג׳יידה הי אם רדייה ומא אלקרא אלדי הו מקים בהא אפי ארבאץ׳ אם פי חצון׃
ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ
והימים ימי בכורי ענבים׃ ומא ארעא העתירא היא אם מסכינא האית בה אילנין אם לא
ותתקפון ותסבון מאבא דארעא ויומיא יומי בכורי ענבין׃ ומא היי׳ אלארץ אהי סמינה אם
הזלא והל פיהא שג׳ר מג׳רוס אם לא ותשדדו וכד׳ו מן תמרהא והד׳ה אלאיאם איאם בכור אלענב׃
ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת׃ וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא
דצין עד רחוב למטי חמת׃ פצעדו וראמו אלבלד מן ברייה׳ צין אלי רחוב אלי חמאה׃ ויעלו
בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה
לפני צען מצרים׃ וסליקו בדרומא ואתא עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי בני גבלא
וחברון שבע שנין אתבניאת קדם טאנים דמצרים׃ באן צעדו אלי אלדארום וגאו אלי חברא
וכאן תם אחימן וששי בני אלגבאברה וכאנת חברא קד בנת קבל צאן מנבר מצר בסבע
סנין׃ ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט
בשנים ומן הרמנים ומן התאנים׃ ואתו עד נחלא דאתכלא וקצו מתמן עוברתא
ואתכל דענבין חד ונטלוהי באריחא בתרין ומן רמוניא ומן תיניא׃ פגאו אלי ואד אלענקוד
פקטעו מן תם חבלה וענקוד ענב ואחד וחמלוה באלדהק פי מאבין אתנין ומן אלרמאן ומן
אלתין׃ למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל׃
לאתרא ההוא קרא נחלא דאתכלא על עיסק אתכלא דקצו מתמן בני ישראל׃ לד׳לך סמי
אלמוצע ואד אלענקוד בסבב אלענקוד אלדי קטעו מנה בני אסר׳ וישבו מתור הארץ מקץ

ימים שהענבים מתבשלים בביכור" ומעבר צין עד רחוב לבוא חמת" הלכו בגבוליה בחורך וברוחב כמין גם הלכו רוחב גבול דרומית
מתקדוע משרת עד מקצוע מערב כמו שצוה משה עלו זה בנגב דרך גבול מזרחית עד הים שהים הוא גבול מערבו ומשם חזרו
והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבוא חמת שבות אצל הור ההר במקצוע מערבית צפונית כמו שמפורש בגבולי הארץ בפרש׳
אלה מסעי" ויבא עד חברון כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי שלא יהא ניסת לחביריו להיות בעצתם וכה״א ולו אתן את הארץ
אשר דרך בה וכת׳ ויתנו לכלב את חברון" שבע שנים נבנתה" אפשר שבנה חם את חברון לכנען בנו הקטן קודם שיבנה צוען למצרים
בנו הגדול אלא שהיתה מבונה בכל טוב על אחד משבעה בצוען וכא להודיעך שבחה של ארץ ישראל שאין לך טרשין באר׳ יותר
מחברון לפי׳ הקצוה לקבורת מתים ואין לך מעולה בכל הארצות כמצרים של כנען כארץ מצרים וצוען היא המעולה שבארץ
מצרים ששם מושב המלכים של כי היו בצוען שריו ואעפ״כ היתה חברון טובה ממנה ז׳ חלקים" זמורה" שוכת גפן ואשכול של
ענבים תלוי בה מתשמע של במוט חיני יודע שהוא בשנים ומה ת״ל בשנים בשני מוטות הא כיצד שמונה נטלו אשכול׳ אחד
נטל תאנה ואחד נטל רמון" יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עצמן להוציא דבה נתכוונו כשם שפריה משנה כך עמה
משונים" ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל הרימו לכם איש אבן אחת על שכמו
מן הירדן והקימום בגלגל ושקלום רבותינו משקל כל אחת מ׳ סאה וגמירי טוען דמידלי איניש על כתפיה איהו א׳ת שליש
משאוי כמשאוי שמסייעין אותו להרים" וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום והלא ארבע מאות פרסה על ד׳ מאות פרסה

ארבעים יום׳ ותבו מלאללא אר׳ מסוף ארבעין יומין׳ תם רגעו מן ראמה׳ אלבלד בעד מ׳
יום׳ וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו
אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ׳ ואזלו ואתו לות משה ולות אהרן ולות
כל כנשתא דבני ישר׳ למדברא דפרן לרקם׳ ואתיבו יתהון פתגמא וית כל כנשתא׳
ואחזיאונון ית אבא דאר׳ ׳פסארו חתי גאו אלי מוסי והרון וסאיר גמאעה׳ בני אסר׳ אלי בריה
פרן אלי רקים פאגאבוהמא אלכבר וסאיר אלגמאעה וארוהם תמר אלארץ׳ ויספרו לו ויאמרו
באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה׳ ואשתעיאו ליה ואמרו׳
אתינא לאר׳ דשלחתנא ואף עבדא חלב ודבש היא ודין אבה׳ פקצו עליה וקאלו צרנא אלי אלבלד
אלדי בעתת בנא אליה והי אנה יפיץ׳ אללבן ואלעסל והדא תמרה׳ אפס כי עז העם הישב בארץ
והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם׳ לחוד ארי תקיף עמא דיתיב בארעא׳
וקרויא כריכן רברבן לחדא ואף בני גיברא חזינא תמן׳ כלא אן אלקום אלמקימין בה עזיזין
ואלקרא חצינה עצימה גדא ומן אולאד אלגבאברה ראינאהם תם׳ עמלק יושב בארץ הנגב
והחתי והיבוסי והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן׳ עמלקאה יתיב בארע
דרומא וחתאה ויבוסאה ואמוראה יתיב בטורא וכנענאה יתיב על ימא ועל כיף ירדנא׳ אלעמא
לקה מקימין פי בלד אלדארום ואלחתיין ואליבוסיין ואלאמוריין מקימין פי אלגבל ואלכנאעניין מקימין
עלי אלבחר ועלי שאטי אלארדן׳ ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו
אתה כי יכול נוכל לה׳ ואצית כלב ית עמא למשה ואמר מסק נסק ונירת יתה ארי מיכל
ניכול לה׳ פאסכת כלב אלקום אלי קול מוסי וקאל בל נצעד צעודא ונחוזה פאנא נטיקהם׳
והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו׳ וגבריא דסליקו
עמיה אמרו לא ניכול למסק לות עמא ארי תקיף הוא מננא׳ ואלרגאל אלדין מצו מעה קאלו לא
נטיק אן נצעד אלי אלקום לאנהם אשד מנא׳ ויציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל
לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו
בתוכה אנשי מדות׳ ואפיקו שום ביש על ארעא דאלילו יתה לות בני ישר׳ למימר ארעא׳

קי״ת והלא אדם בינוני עשר פרסאות ליום הרי מהלך מ׳ יום מן המזרח למערב והם הלכו ארכה ורחבה אלא שגלוי לפני הקב״ה שיגזור עליה׳
יום לשנה קיצר לפניהם את הדרך״ וילכו ויבאו׳ מהו וילכו ויבאו מקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה׳ וישיבו
אותם דבר׳ את משה ואת אהרן״ זבת חלב ודבש היא׳ כל דבר שקר שאין בו קצת אמת בתחלתו אין מתקיים בסופו״ בצורות׳ לשון חוזק
ותרגומו כריכן לשון כרכים עגולות ובלשון ארמי כריך עגול״ עמלק יושב׳ לפי שנכוו בעמלק כבר הזכירוהו מרגלים כדי ליראם״
על יד הירדן׳ יד משמעו אצל הירדן ולא תוכלו לעבור״ ויהס כלב׳ השתיק את כולם״ אל משה׳ לשמוע מה שידבר במשה צווח
ואמר וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם השומע היה סבור שבא לספר בגנותו ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל דברי המרגלים
שתקו כולם לשמוע גנותו אמר והלא קרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיז לנו את השליו״ עלה נעלה׳ אפילו היא בשמים אם
הוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו״ ויהס׳ לשון שתיקה וכן הס כל בשר׳ הס כי לא להזכיר בשם ה׳ וכן דרך בני אדם זכריה עמוס ו׳ ג׳
הרוצה לשתק אגודת אנשים אומר שיט״ חזק הוא ממנו׳ כביכול כלפי מעלה אמרו״ אוכלת יושביה׳ בכל מקום שעברנו מצאנום
קוברי מתים והקב״ה עשה לטובה כדי לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו״ אנשי מדות׳ גדולים וגבוהים וצריך להם לרס מדה כגון גלית
גבהו שש אמות וזרת וכן איש מדון איש מדה״ הנפילים׳ ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש״ וכן היינו בעיניהם
שמענום אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים״ ענק׳ שמעניקין חמה בקומתן״ לו מתנו׳ הלואי ומתנו״ נתנה ראש׳ כתרגומו נמני כולם בשמו
ריש

דעברנא בה לאללא יתה ארע מקטלא יתבהא היא וכל עמא דחזינא בגוה אנשין דמשחן
פאכרגו שנאעה עלי שבלד אלדי ראמוה אי בני אסל וקאלו שבלד אלדי מררנא בה ורמכאדה
הו בלד יהלך אהלה וגמיע שקום אלדי ראינאהם תם דוי מסאחה ושם ראינו את הנפילים
בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם ותמן חזינא ית גבריא בני ענק
מן גבריא והוינא בעיני נפשנא כקמצין וכין הוינא בעיניהון וראינא תם שעלוג בני ש׳
גבאברה מן עלוגהם פצרנא פי עיוננא כשגראד וכדאך כנא פי עיונהם ותשא כל העדה
ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא וארימת כל כנשתא ויהבו ית קלהון ובכו עמא
בליליא ההוא פרפעת גמאעה אצואתהם ובכו פי תלך אלילה וילנו על משה ועל אהרן
כל בני ישראל ויאמרו אלהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו
ואתרעמו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ואמרו להון כל כנשתא לוי דמיתנא בארע
דמצרים או במדברא הדין לוי דמיתנא פתדמר עלי מוסי והרון גמיע בני אסל וקאלו להם
יא ליתנא מתנא פי בלד מצר או יא ליתנא מתנא פי הדא אבר ולמה יהוה מביא אל הארץ
הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה ולמא יי מעיל יתנא
לארעא הדא למפל בחרבא נשנא וטפלנא יהון לבזא הלא טב לנא דנתוב למצרים ולא ידכלנא
אלה אלי שבלד לנקע בשיף נסאנא ואטפאלנא יצירו גנימה אלא אן אצלח לנא שרגוע אלי
מצר ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה ואמרו גבר לאחוהי נמני רישא
ונתוב למצרים פקאל בעצהם לבעץ נולי ריסא ונרגע אלי מצר ויפל משה ואהרן על
פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל ונפל משה ואהרן על אפיהון קדם כל קהלא
כנשתא דבני ישראל פוקע מוסי והרון עלי וגוההמא בחצרה גוק גמאעה בני אסר
ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם ויהושע בר נון וכלב בר
יפנה מן מאללי ארעא בזעו לבושיהון ויהשע אבן נון וכלב אבן יפנה מן ראימי שבלד כרקא תיאבהמא
ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד
מאד ואמרו לכל כנשתא דבני ישראל למימר ארעא דעברנא בה לאללא יתה טבא ארעא לחדא
לחדא וקאלו לגמאעה בני אסר שבלד אלדי מררנא בה לנלוכה בלד גייד גדא גדא אם
חפץ בנו יהוה והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש אם
רעוא בנא מן קדם יי ויעיל יתנא לארעא הדא ויתנה לנא ארעא דהיא עבדא חלב ודבש אן כאן ללה
מראד פינא אדכלנאה ווהבה לנא בלד יפיץ אלבן ועסל אך ביהוה אל תמרדו ואתם

ריש נשים עלינו מלך ורבותינו פירשו לשון ע״ז אל תמרדו ושוב ונתנה אל תיראו כי לחמנו הם נאכלם כלחם סר צלם
מעליהם והוקם כשרים שבהם מתו איוב שהיה מגין עליהם ד״א צלו של מקום סר מעליהם לרבות אותם את יהושע וכלב
ובכוד יי הענן ירד שם עד אנה ינאצוני ירבינון בכל האותות בשביל כל הנסים שעשיתי להם היה להם להתאמין

פי׳ בכו בכיה
לחנם נקבעה
בכיה לדורות
והיא ליל
תשעה באב
ותשת כל ישראל
ול״ל
תשעה
באב אלהנו
לדור
ומדבר
ורם

פי׳ אל
דתן
ואבירם
ואין
ראש
ע״ז
שני
ויהי
דור
בא
עד
בראש

אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ויהוה אתנו אל תיראם׃ ברם
במימרא דיי לא תמרדון ואתון לא תדחלון מן עמא דארעא ארי בידנא מסירין אנון עדא
תקפהון מנהון ומימרא דיי בסעדנא לא תדחלון מנהון׃ אמא עלי אללה פלא [illegible]
ולא תכאפו אהל אלבלד פאנהם טעאמנא וסיזול צלהם ענהם ואללה מענא לא תכאפוהם׃
ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד יהוה נראה באהל מועד אל כל בני ישראל׃
ואמרו כל כנשתא למרגם יתהון באבניא ויקרא דיי אתגלי במשכן זמנא לכל בני ישראל׃
פקאל גמיע אלשעב אן ירגמוהמא באלחגארה תם צהר נור אללה פי כבא אלמחצר לגמיע בני
אסראיל׃ פ׳
ויאמר יהוה אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות
אשר עשיתי בקרבו׃ ואמר יי למשה עד אמתי יהון מרגזין קדמי עמא הדין ועד אמתי
לא יהימנון במימרי בכל אתיא דעבדית ביניהון׃ קאל אללה למוסי אלי כם יעצוני הולאי אלקום
ואלי כם לם יומנון בי מע גמיע אלאיאת אלתי צנעתהא פימא בינהם׃ אכנו בדבר ואורשנו
ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו׃ אמחינון במותא ואשיצינון ואעביד יתך לעם
רב ותקיף מנהון׃ יסתחקון אן אצרבהם בלובא ואקרצהם ואגעל מנך אמה אכתר ואעצם
מנהם׃ ויאמר משה אל יהוה ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבו׃ ואמר
משה קדם יי וישמעון מצראי ארי אסיקתא בחילך ית עמא הדין מביניהון׃ קאל מוסי ללה פיסמע
אלמצריון אלדי אצעדת הולאי אלקום מן בינהם בקדרתך׃ ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו
כי אתה יהוה בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יהוה ועננך עמד עלהם ובעמד ענן
אתה הלך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה׃ ויימרון ליתיב ארע הדא דשמעו ארי את יי
שכינתך שריא בגו עמא הדין דבעיניהון חזו שכינת יקרך יי ועננך מטל עליהון ובעמוד
דעננא את מדבר קדמיהון ביממא ובעמודא דאישתא בליליא׃ פיקולון מע אהל אלבלד
אלדי סמעו אנך אללה נורך פימא בין הולאי אלקום אלדי עין בעין ירונה וגמאמך מקים עליהם
ובעמוד גמאם תסיר בין אידיהם נהארא ובעמוד נאר לילא׃ והמתה את העם הזה כאיש
אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר׃ ותקטיל ית עמא הדין כגברא חד ויימרון
עממיא דשמעו ית שימע גבורתך למימר׃ פאדא קתלתהם אגמעין כרגל ואחד קאל גמיע
אלאמם אלדי סמעו אכבארך הדה קאילין׃ מבלתי יכלת יהוה להביא את העם הזה אל הארץ

שהיכולת בידי לקיים הבטחתי״ והורישנו כהרגותו הירוכין וא״ת מה תעשה לשבועת האבות והעשה אותך לגוי גדול שאתה
מזרעם״ ושמעו מצרים׳ ושמעו את אשר ההרגם״ כי העלית׳ פי׳ משמש בלשון אשר והם ראו אשר העלית בכחך הגדול אותם
מקרבם וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך לא יאמרו שכנגדם יכלת להלחם אבל כנגד יושבי הארץ לא יכלת
להלחם וזו היא ואמרו אל יושב הארץ הזאת כמו על יושבי הארץ הזאת ומה יאמרו עליהם מה שאמור בסוף הענין מבלתי יכולת׃
בשביל ששמעו שאתה יי שוכן בקרבם ועין בעין אתה נראה להם והכל בדרך חיבה ולא הכירו כך שמתקה חבתך מהם עד הנה
והמתה את העם הזה כאיש אחד פתאום ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך מבלתי יכולת׃ להביאם אל הארץ לפי שיושבי
הארץ גבורים וחזקים וזיכו דומה פרעה לשלשים ואחד מלכים זאת יאמרו על יושבי הארץ הזאת מבלתי יכולת ומתוך שלא היה
יכולת בידו להביאם שחטם״ יכולת שם דבר הוא״ כאשר דברת לאמר׳ ומהו הדבור׳ יי ארך אפים לצדיקים ולרשעים כשעלה

משה

אשר נשבע להם וישחטם במדבר׃ מדלית יכלא קו׳ לאעלא ית עמא הדין לארעא דקיים
להון וקטילנון במדברא׃ ממא לם יטיק אלרב אן ידכל הולאי אלקום אלי אלבלד אלדי ועדהם
בה קתלהם פי אלבר׃ ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר׃ וכען סגי כען חילא קדמך
כמא דמלילתא למימר׃ ואלאן יתעלי עט׳ם קדרתך יא רב כמא קלת לי׃ יהוה ארך אפים
ורב חסד נשא עון ופשע ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים׃
יי׳ מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון שביק לעוין ולמרוד. ~~[illegible]~~ סלח לדתיבין לאוריתיה
ודלא תיבין לא מזכי. מסער חובי אבהן על בנין מרדין על דר תליתי ועל דר רביעי׃ אלרב
טויל אלמהל כתיר אלפצ׳ל ואלאחסאן גאפר אלד׳נב ואלג׳רם ויברי ולא יברי מטאלב בד׳נוב
אלאבא מע אלבנין ואלתואלת ואלרואבע׃ סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה
לעם הזה ממצרים ועד הנה׃ שבוק כען לחובי עמא הדין כסגיאות טבותך וכמא
דשבקתא לעמא הדין ממצרים עד כען׃ אצפח ד׳נב הולאי אלקום בכתרת פצ׳לך וכמא
אחתמלת להם מן מצר ואלי אלאן׃ ויאמר יהוה סלחתי כדברך׃ ואמר יי׳ שבקית כפתגמך׃
קאל אללה קד צפחת ענהם אלמסאלה כמי קלת׃ ואולם חי אני וימלא כבוד יהוה את כל הארץ׃
וברם קיים אנא ומליא יקרא דיי׳ ית כל ארעא׃ ולכן ובקאי אלאים ונורי אלדי ימלא גמיע אלארץ׃
כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה
עשר פעמים ולא שמעו בקולי׃ ארי כל גבריא דחזו ית יקרי וית אתותי דעבדית במצרים
ובמדברא ונסיאו קדמי דנן עסר זמנין ולא קבילו למימרי׃ אן גמיע אלרג׳אל אלדי ראו כרמי
ואיאתי אלתי צנעתהא פי מצר ואלבר ואמתחנוני הדה אלמרה אלעאשרה ולם יקבלו אמרי׃
אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה׃ אם יחזון ית ארעא דקיימית
לאבהתהון. וכל דארגיזו קדמי לא יחזונה׃ אן ראו אלבלד אלדי אקסמת לאבאיהם וכדאך
כל מן יעציני לא יראה׃ ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאתיו אל
הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה׃ ועבדי כלב חלף דהות רוח אחרי עמיה ואשלים בתר
דחלתי ואעילניה לארעא דעל לתמן ובנוהי יתרכנה׃ ואמא עבדי כלב פג׳זא מא כאן לה ראי
אכ׳ר אתבעה טאעתי לאדכלנה אלבלד אלדי צאר אליה ולנסלה יורתה׃ והעמלקי והכנעני
יושב בעמק מחר פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף׃ ועמלקאה וכנענאה יתיב ~~[illegible]~~

משה למרום מצאו להקב״ה שהיה כותב יי׳ ארך אפים אמר משה לפני הקב״ה לצדיקים או לרשעים א״ל הקב״ה לצדיקים ולרשעים אמר משה רשעים יאבדו׳ א״ל הקב״ה חייך שאתה צריך לדבר׳ כשחטאו ישר׳ בעגל ובמרגלים נתפלל משה בארך אפים א״ל הקב״ה והלא אמרת לי לצדיקים א״ל משה והלא אמרת לי אף לרשעים וזהו כאשר דברת׳ יגדל נא כח יי׳ לעשות דבורך׳ ונקה׳ לשבים׳ לא ינקה׳ אף לשאינן שבים׳׳ סלחתי כדבריך בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבלתי יכולת יי׳׳ ואולם׳ כמו אבל זאת אעשה להם׳ חי אני לשון שבועה כשם שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ כך אקיים להם כי כל האנשים הרואים וגו׳ אם יראו את הארץ הרי זה מקרא [illegible] ומוקדם חי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבודי ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר מבלתי׳ יי׳ להביאם שלא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באיחור מ׳ שנה מעט מעט׳׳ וינסו׳ כמשמעו׳׳ זה עשר פעמים׳ שנים בים ושנים בשלו ושנים במן ושנים במים ואחד בעגל ואחד במדבר פארן כדאיתא במסכת ערכין׳׳ אם יראו׳ לא יראו׳׳ רוח אחרת׳ שתי רוחות אחת בפה ואחת בלב למרגלים אמר אני עמכם בעצה ובלבו היה לומר האמת ועל ידי כן היה בו כח להשתיקם כמו שנ׳ ויהס כלב

חי״ת עינ״ס כנ״ה ח״ת יו״ד רבתי מאותיו גדולו שכתו כבגדה יו״ד של תשי נשנה

כמישרא מחר אתפנו וטולו לכון למדברא אורח ימא דסוף: ואן אלעמאלקיין ואלכנאעניין
מקימין פי אלמרג פולו מן גד וארחלו מן אלבר טריק בחר אלקלזם:
וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: ומליל יי עם משה ולאהרן למימר: תם כלם אללה
מוסי והרון קאילא: עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי את תלנות בני ישראל
אשר המה מלינים עלי שמעתי: עד אמתי לכנשתא בישתא הדא דאנון מתרעמין עלי ית
תרעמת בני ישראל דאנון מתרעמין עלי שמיע קדמי: אלי כם אבקי הדה אלגמאעה אלרדיה
אלדי תתדמר עליי ולקד סמעת תדמר בני אסראיל אלדי הם יתדמרון עליי: אמר אלהם
חי אני נאם יהוה אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם: אימר להון קיים אנא אמר
יי אם לא כמא דמלילתון קדמי כין אעביד לכון: קל להם ובקאי דאים יקול אללה אן לם
אצנע בכם כמא קלתם בחצרתי: במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם
מבן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי: במדברא הדין יפלון פגריכון וכל מנינכון
לכל חושבנכון מבר עסרין שנין ולעילא דאתרעמתון עלי: פי הדי אלבר תקע אגסאדכם
מן כל מעדוד ומחצא מנכם מן אבן עשרין סנה וצאעדא כמא תדמרתם עליי: אם
אתם תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם כלב בן יפנה ויהושע
בן נון: אם אתון תיעלון לארעא דקיימית במימרי לאשראה יתכון בה אלהין כלב בר יפנה
ויהושע בר נון: אן דכלתם אלבלד אלדי אקסמת באמרי אן אסכנכם פיה אלא כלב אבן
יפנה ויהושע אבן נון: וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ
אשר מאסתם בה: וטפלכון דאמרתון לביזא יהון ואעיל יתהון וידעון ית ארעא דקצתון בה:
ואטפאלכם אלדי תוהמתם אנהם יצירון גנימה פאני אדכלהם חתי יערפון אלבלד אלדי זהדתם
פיה: ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה: ופגריכון דילכון יפלון במדברא הדין: ואגסאדכם
אנתם פתקע פי הדי אלבר: ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם
עד תם פגריכם במדבר: ובניכון יהון מאחרין במדברא ארבעין שנין ויקבלון ית חוביכון
עד דיסופון פגריכון במדברא: ובניכם יקימון תאיהין פי אלבר ארבעין סנה פיחמלון טגיאנכם

את העם שהיו סבורין שיאמר במתנה. וגהו שנ' בספר יהושע ואשיב אותו דבר כאשר עם לבבי ולא כאשר עם פיו. וימלא אחרי
לבו אחרי וזה מקרא קצר. אשר בא שמה. חברון תינתן לו. ירישנה. כתרגומו יתרכינה יוריש את הענקים ואת העם אשר
בה ואין לתרגמו ירתינה שאין במקום ירישנה. והעמלקי והכנעני. אם תלכו שם יהרגו אתכם מאחר שאיני עמכם. מחר פנו
לאחוריכם וסעו לכם המדברה וגו'. לעדה הרעה. אלו המרגלים מכאן לעדה שהיא עשרה. אשר המה מלינים את ישראל
עלי. את תלונות בני ישראל אשר המה מלינים המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי. חי אני. לשון שבועה אם לא אעשה כן
כביכול איני חי. כאשר דברתם. שבקשתם ממני או במדבר הזה לו מתנו. וכל פקודיכם לכל מספרכם. כל הנמנה לכל מספר
שאתם נמנין בו כגון לצאת ולבוא לצבא ולתת שקלים כל המנויין לכל אותן מספריות ימותו ואלו הן מבן עשרים שנה ומעלה
שבטו של לוי שאין פקודתן מבן כ'. ופגריכם אתם. כתרגומו לפי שדיבר על הבנים להכניסם לארץ ובקש לומר ואתם תמותו
נופל לשון זה כאן לומר אתם. ארבעים שנה. לא מת אחד מהם פחות מבן ששים לכך נגזר עליהם מ' שנה כדי שיהיו אותן
שלבני עשרים מגיעים לכלל ששים ושנה ראשונה היתה בכלל ואע"פ שקודמת לשילוח המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה
גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם וזהו שנ' וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם ואף כאן נאמ'
תשאו את עונותיכם שתי עונות של עגל ושל תלונה וחשב להם במנין חייהם מקצת שנה ככולה ובשנה ב' לצאתם ממצרים
שלבני כ'. ונשאו את זנותיכם. כתרגומו יקבלון את חטאתכם. את תנואתי שהניאותם את לבבכם מאחרי. תנואה לשון

הסרה

פי"ג:
אי פנא אגסאדכם׃ בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תַּרְתֶּם אֶת הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לַשָּׁנָה יוֹם לַשָּׁנָה
תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֺנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וִידַעְתֶּם אֶת תְּנוּאָתִי׃ בְּמִנְיַן יוֹמַיָּא דְּאַלֵּילְתּוּן יָת אַרְעָא
אַרְבְּעִין יוֹמִין יוֹמָא לְשַׁתָּא יוֹמָא לְשַׁתָּא תְּקַבְּלוּן יָת חוֹבֵיכוֹן אַרְבְּעִין שְׁנִין וְתִדְּעוּן יָת
דְּאִתְרַעֵמְתּוּן עֲלָי׃ באחצא אלאיאם אלדי רמתם פיהא אלבלד ארבעין יום לכל יום סנה תחמלון
פיהא אוזארכם אי תמאם מ' סנה פתערפון מוצע אענאתי׃ אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת
אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעָדִים עָלָי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ׃ אֲנָא יְיָ גְּזָרִית
בְּמֵימְרִי אִם לָא דָּא אַעְבֵּיד לְכָל כְּנִשְׁתָּא בִּשְׁתָּא הָדָא דְּאִזְדַּמַּנוּ עֲלַי בְּמַדְבְּרָא הָדֵין יְסוּפוּן וְתַמָּן
יְמוּתוּן׃ אנא אללה קלת דלך ואצנעה בגמיע הדה אלגמאעה אלרדיה אלמגתמעה עלי פי הדא
אלבר יפנון באלמות׃ וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לָתוּר אֶת הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ וַיִּלּוֹנוּ עָלָיו אֶת כָּל
הָעֵדָה לְהוֹצִיא דִבָּה עַל הָאָרֶץ׃ וְגֻבְרַיָּא דִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלָּלָא יָת אַרְעָא וְתָבוּ וְאַרְעִימוּ עֲלוֹהִי יָת כָּל
כְּנִשְׁתָּא לְאַפָּקָא שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא׃ ואלרגאל אלדי בעתהם מוסי לירודו אלבלד רגעו ודמדמו
עליה אלגמאעה ואכרגו שנאעה רדייה עלי אלבלד׃ וַיָּמֻתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצִאֵי דִבַּת הָאָרֶץ
רָעָה בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ וּמִיתוּ גֻּבְרַיָּא דְּאַפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא בְּמוֹתָנָא קֳדָם יְיָ׃ פמאת אוליך
אלרגאל באלצדאם בין ידי אללה׃ וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה חָיוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לָתוּר
אֶת הָאָרֶץ׃ וִיהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְכָלֵב בַּר יְפֻנֶּה אִתְקַיָּמוּ מִן גֻּבְרַיָּא הָאִנּוּן דַּאֲזַלוּ לְאַלָּלָא יָת אַרְעָא׃
ויהושע אבן נון וכלב אבן יפנה עאשו מן גמלה אלרגאל אלדי מצו לירודו אלבלד׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד׃ וּמַלֵּיל מֹשֶׁה יָת פִּתְגָּמַיָּא הָאִלֵּין עִם
כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִתְאַבַּלוּ עַמָּא לַחְדָּא׃ פלמא כלם מוסי בהדא אלכלאם גמאעה בני אסראיל חזן
אלקום גדא׃ וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הָהָר לֵאמֹר הִנֶּנּוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה כִּי חָטָאנוּ׃ וְאַקְדִּימוּ בְצַפְרָא וּסְלִיקוּ לְרֵישׁ טוּרָא לְמֵימַר הָאֲנַחְנָא סָלְקִין לְאַתְרָא
דַּאֲמַר יְיָ אֲרֵי חַבְנָא׃ פאדלגו באלגדאה וצעדו אלי ראס אלגבל וקאלו הא נחן צאעדין אלי אלמוצע
אלדי קאל אללה לקד אכטאנא׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶּה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי יְהוָה וְהִוא לֹא
תִצְלָח׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לְמָא דְּנָן אַתּוּן עָבְרִין עַל גְּזֵירַת מֵימְרָא דַּיְיָ וְהִיא לָא תַצְלַח׃ קאל
להם מוסי יא קום לאי שי תתגאוזון אמר אללה פאנהא לא תנגח׃ אַל תַּעֲלוּ כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם
וְלֹא תִּנָּגְפוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם׃ לָא תִסְּקוּן אֲרֵי לֵית שְׁכִינְתָּא דַּיְיָ בֵּינֵיכוֹן וְלָא תִתַּבְּרוּן קֳדָם בַּעֲלֵי
דְבָבֵיכוֹן׃ לא תצעדו פאן אללה ליס הו מעכם ולא תנצדמו בין ידי אעדאיכם׃ כִּי הָעֲמָלֵקִי

הדבה כמו כי הנא אביה חוהה׳ וישובו וילינו עליו׳ כששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה אותן האנשים וימותו׃ כל הוצאת דבה לשון חיכוך דברים שמספקיחים לשונם לאדם לדבר בו כמו דובב שפתי ישנים ויש לטובה ויש לרעה לכך נאמר כאן מוציאי דבת הארץ רעה שיש דבה שהיא טובה׳ במגפה לפני ה׳ באותה מיתה ההגונה להם הם חטאו בלשון ונשתרבב לשונם עד טבורם והתולעים יוצאים מפיהם ומלשונם ובאים להוך טבורם לכך נאמר במגפה ולא במגפה לפני ה׳ באותה מיתה הראויה להם על פי מדותיו של הקב״ה שהוא מודד מדה כנגד מדה׳ ויהושע וכלב חיו׳ מה ת״ל חיו מן האנשים ההם אלא מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים׳ אל ראש ההר היא הדרך העולה לארץ

והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב כי על כן שבתם מאחרי יהוה ולא יהיה יהוה עמכם׃
ארי עמלקאה וכנענאה תמן קדמיכון ותפלון בחרבא ארי על כין תבתון מבתר פלחנא
דיי ולא יהי מימרא דיי בסעדכון׃ לאן אלעמלקיין ואלכנעניין תם בין אידיכם פתקעון באלסיף
לאנכם רגעתם אולא ען טאעה אללה פלא יכון אללה מעכם׃ ויעפלו לעלות אל ראש ההר
וארון ברית יהוה ומשה לא משו מקרב המחנה׃ וארשעו למסק לריש טורא וארון קימא
דיי ומשה לא עדו מגו משריתא׃ פאעתדו וצעדו אלי ראס אלגבל וצנדוק עהד אללה ומוסי לם
יזולא מן וסט אלעסכר׃ וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא ויכום ויכתום עד החרמה׃
ונחת עמלקאה וכנענאה דיתיב בטורא ההוא ומחונון וטרדונון עד חרמה׃ פנזל אלעמלקיין
ואלכנעניין אלמקימין פי דאך אלגבל פצרבוהם וחטמוהם אלי חרמה׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל ארץ מושבתיכם
אשר אני נתן לכם׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי תיעלון לארע מותבניכון דאנא
יהיב לכון׃ מר בני אסר וקל להם אדא דכלתם אלי בלד סכנאכם אלדי אנא מעטיכם הנאך׃
ועשיתם אשה ליהוה עלה או זבח לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח
ליהוה מן הבקר או מן הצאן׃ ותעבדון קרבנא קדם יי עלתא או נכסת קדשיא לפרשא נדרא
או בנדבתא או במועדיכון למעבד לאתקבלא ברעוא קדם יי מן תורי או מן ענא׃ פקרבתם
קרבאנא ללה צעידה או דבחא תסויג נדרא או תברעא או פי אעיאדכם ואדרתם אן יכון
מקבולא מרציא ללה מן אלבקר או מן אלגנם׃ והקריב המקריב קרבנו ליהוה מנחה סלת
עשרון בלול ברבעית ההין שמן׃ ויקריב דמקריב קרבניה קדם יי מנחתא סלתא עסרונא
דפיל ברבעות הינא משחא׃ פליקרב צאחב דאך אלקרבאן מעה ללה הדיה מן אלבר
עשר סמיד מלתות ברבע קסט דהן׃ ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העלה או לזבח
לכבש האחד׃ וחמרא לנסכא רבעות הינא תעביד על עלתא או לנכסת קדשיא לאמרא
חד׃ וכמר לאלמזאג רבע קסט תצנעה מע אלצעידה או מע אלדבח לאלחמל אלואחד׃ או לאיל
תעשה מנחה סלת שני עשרנים בלולה בשמן שלשית ההין׃ או לדכרא תעביד מנחתא
סלתא תרין עסרונין דפילא במשח תלתות הינא׃ ולאלכבש פקרב מן אלבר עשרין סמידא

ישראל׳ והיא לא תצלח׃ או שאתם עושין לא תצלח׃ כי על כן שבתם׃ כלומר כי זאת תבוא לכם על אשר שבתם מאחרי יי׃ ויעפלו לשון חוזק
ובן הנה עופלה לשון עזות ובן עפל ובחן׃ עופל בת ציון׃ ומדרש תנחומא מפרשו לשון אופל שהלכו חשכים שלא ברשות׃ ויכתום׳ כמו
ואכתות אותו טחון׳ מכה אחר מכה׃ עד החרמה׳ שם המקום נקרא ע״ש המאורע׃ ועשיתם אשה׳ אין זה צווי אלא כשתבואו שם ותעלה
על לבבכם לעשות אשה ליי׃ לריח ניחח׳ לנחת רוח לפני׃ לפלא נדר או בנדבה׳ או שתעשו האשה בשביל חובות מועדיכם
שחייבתי אתכם לעשות במועד׃ והקריב המקריב׳ הקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה המנחה כליל והשמן נבלל בתוכה והיין
לספלים כמו ששנינו במסכת סוכה׃ לכבש האחד׳ על כל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל השמן ועל היין׃ או לאיל׳ ואם
איל הוא ורבותינו דרשו או לרבות את הפלגס לנסכי איל׃ אשה ריח ניחח אינו מוסב אלא על המנחה והשמן אבל היין אינו אשה
שאינו ניתן על האש׃ או לשה בן שהוא בלבשים בן
שהוא מעזים כבש ועז קרוים בתוך שנתם׃ איל בן יג
חדש ויום אחד׃ כמספר אשר תעשו׳ כמספר הבהמות
אשר

חבקוק תי׳ ישעי׳ לב

הגה׳ כל המקום שנ׳ בתורה כבש או כבשה או כבשים הרי אלו בן שנה וכל מקום שנ׳ איל או אילים הן
הזכרים מן שנתם ואחר כך יקרא איל משיכנס בשנה שניה א׳ ול׳ יום אבל כיום ל׳ אינו כשר לא לכבש
ולא לאיל והוא הנקרא פלגס׃ לשון הרמב״ם ז״ל בהלכות מעשה הקרבנות פרק שני׃

מלתותא בתלת קסט דהן׃ ויין לנסך שלשית ההין תקריב ריח ניחח ליהוה׃ וחמרא לנסכא
תלתות הינא תקריב לאתקבלא ברעוא קדם יי׃ וכמר לשמזאג תלת קסט תקרבה מקבולא מרציא
ללה׃ וכי תעשה בן בקר עלה או זבח לפלא נדר או שלמים ליהוה׃ וארי תעביד בר תורי עלתא
או נכסת קדשיא לפרשא נדרא או נכסת קדשיא קדם יי׃ ואן צנעת מן אלבקר צעידה או דבחא
תסויג נדרא או סלאמה ללה׃ והקריב על בן הבקר מנחה סלת שלשה עשרנים בלול בשמן
חצי ההין׃ ויקריב על בר תורי מנחתא סלתא תלתה עסרונין דפיל במשח פלגות הינא׃ פיקרב
מעה מן אלבקר תלאה עשור סמיד מלתות בנצף קסט דהן׃ ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח
ניחח ליהוה׃ וחמרא תקריב לנסכא פלגות הינא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ וכמר קרבה לשמזאג
נצף קסט מקבול מרצי ללה׃ ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או
בעזים׃ כדין יתעביד לתורא חד או לדכרא חד או לאמר באמריא או בעזיא׃ כדי יצנע מע כל תור
ומע כל כבש ומע כל ראס מן אלחמלין או מן אלמאעז׃ כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם׃
כמנין דתעבדון כדין תעבדון לחד כמנינהון׃ בחסב איצא מא תקרבון מנה כדאך אצנעו מע כל
ואחד מן אלמחצאיין׃ כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה ריח ניחח ליהוה׃ כל יציבא
יעביד כדין ית אלין לקרבא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ כדי יצנע כל צריח אדי קרב קרבאנא
מקבולא ללה׃ וכי יגור אתכם גר או אשר בתוככם לדרתיכם ועשה אשה ריח ניחח ליהוה
כאשר תעשו כן יעשה׃ וארי יתגייר עמכון גיורא או דבינכון לדריכון ויעביד קרבן דמתקבל
ברעוא קדם יי כמא דתעבדון כן יעביד׃ ואי דכיל דכל מעכם או סכן פי מא בינכם עלי מר אגיאלכם
פעמל קרבאנא ללה מקבולא מרציא פכמא תצנעו כדאך יצנע׃ הקהל חקה אחת לכם ולגר
הגר חקת עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה לפני יהוה׃ קהלא קימא חד לכון ולגיוריא דיתגיירון
קים עלם לדריכון כותכון גיורא יהי קדם יי׃ יא איהא אלגוק לכם ואחד יכון לכם ולגריב אלדכיל
פי מא בינכם רסם ואחד עלי מר אגיאלכם כמא אן אלגריב מתלכם בין ידי אללה׃ תורה אחת
ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם׃ אוריתא חדא ודינא חד יהי לכון ולגיוריא
דיתגיירון עמכון׃ כדאך שריעה ואחדה וחכם ואחד יכון לכם ולגריב אלדכיל פי מא
בינכם׃ פ

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם בבאכם אל הארץ אשר אני ק

אשר תקריבו לקרבן ככה תעשו נסכים לכל אחד מהם׃ כמספרם׃ של בהמות תמספרם של נסכים׃ ככם כגר׃ כמותכם כן גר וכן דרך
לשון עברית, כמוני כמוך כעמי כעמך׃ בבואכם אל הארץ׃ משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה
שבכולן נאמר כי תבא כי תבואו לפיכך כולן למודות זו מזו וכיון שפירש לך באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה אף כולן
כן אבל זו נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה׃ ראשית עריסותיכם׃ כשתלושו כדי עיסותיכם שאתם
רגילין ללוש במדבר׃ וכמה היא׃ ויעודו בעומר עומר לגולגולת׃ הרימו מראשיתה׃ כלומר קודם שתאכלו ממנה ראשית חלקה חלה
אחת תרימו תרומה לשם יי׃ חלה׃ טורטיל בלע״ז׃ כתרומת גורן׃ שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומות מעשר שנ׳ בה שיעור
אבל חכמים נתנו לה שיעור לבעל הבית אחד מכ״ד ולנחתום אחד ממ״ח׃ מראשית עריסותיכם׃ למה נאמר לפי שנ׳ ראשית

מביא אתכם שמה׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא דאנא מעיל יתכון לתמן׃ מר בני אסר׳ וקל להם אדא דכלתם אלבלד אלדי אנא מדכלכם איה׃ והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה ליהוה׃ ויהי במיכלכון מלחמא דארעא תפרשון אפרשותא קדם יי׃ פמתא מא אכלתם מן טעאמה פארפעו רפיעה ללה׃ ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה׃ ריש עצותכון חלתא תפרשון אפרשותא כמא דמפרשין מן אדרא כין תפרשון יתה׃ אול עגינכם גרדקה תרפעונהא רפיעה כרפיעה אלבידר כדאך תרפעונהא׃ מראשית ערסתיכם תתנו ליהוה תרומה לדרתיכם׃ מריש עצותכון תתנון קדם יי אפרשותא לדריכון׃ כדאך אול עגינכם תגעלו ללה רפיעה עלי מר אגיאלכם׃
וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר יהוה אל משה׃
ואדי תשתלון ולא תעבדון ית כל פקודיא האלין דמליל יי עם משה׃ ואדי סהותם ולם תעמלו הדה אלוצאיא אלתי אמר אללה בהא מוסי׃ את כל אשר צוה יהוה אליכם ביד משה מן היום אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם׃ ית כל דפקיד יי לכון בידא דמשה מן יומא דפקיד יי ולהלאה לדריכון׃ מתל גמיע מא אמרכם אללה בה עלי יד מוסי מן יום אבתדא באלאמר והלם עלי מר אגיאלכם׃ והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה לריח ניחח ליהוה ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטת׃ ויהי אם מעיני כנשתא אתעבידת לשלו ויעבדון כל כנשתא תור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתיה ונסכיה כדחזי וצפיר בר עזין חד לחטתא׃ פאן כאן אלסהו ען עיון אלגמאעה פליצנעו אלגמאעה אלגמיע ... מן אלבקר צעידה מרצי מקבול ללה ומעה בר ומזאג כמא יגב ותיס מן אלמאעז לדכוה׃ וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונסלח להם כי שגגה הוא והם הביאו את קרבנם אשה ליהוה וחטאתם לפני יהוה על שגגתם׃ ויכפר כהנא על כל כנשתא דבני ישראל וישתביק להון ארי שלותא היא ואנון איתיאו ית קרבנהון קרבנא קדם יי וחובתהון קדם יי על שלותהון׃ ויסתגפר אלאמאם ען גמאעה בני אסר׳ פיגפר להם אד דאך סהו והם פקד אתו בצעידתהם קרבאנא ללה ובכטיאתהם בין ידי אללה עלי סהוהם׃ ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה׃ ודכותהם

ערסותיכם שומע אני ראשונה שבעיסות ת״ל מראשית מקצתה ולא כולה׳ ... התנו ליי׳ תרומה׳ לפי שלא שמענו שיעור חלה לכך נאמר התנו שיהא בה כדי נתינה׳ וכי תשגו ולא תעשו׳ ע״ז היתה בכלל כל המצוות שהצבור מביאין עליה פר והרי הכתוב מוציאה כאן מכללם לידון בפר לעולה ושעיר לחטאת׳ וכי תשגו׳ בע״ז הכתוב מדבר׳ או אינו אלא באחת מכל המצוות ת״ל את כל המצוות האלה מצוה אחת שהיא ככל המצוות מה העובר על כל המצוות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים בתורה׳ ואיזו זו ע״ז׳ אשר דבר ה׳ אל משה׳ אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמענום של אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי׳ את כל אשר צוה יי׳ ומ׳ מגיד שכל המודה בע״ז ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתנבאו נביאים של למן היום אשר צוה ה׳ והלאה לדורותיכם׳ אם מעיני העדה נעשתה לשגגה׳ אם מעיני העדה נעשית עבירה זו ע״י שוגג והורו על אחת מן העבודות שהיא מותרת לעבוד ע״ז בכך׳ לחטת׳ חסר א׳ שאינו כשאר חטאות שבכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה החטאת קודמת לעולה של ואת השני יעשה עולה וגו׳ וכאן עולה קודמת לחטאת׳ והם הביאו את קרבנם לפני יי׳ זה האמור בפרשה הוא פר העולה של כן אשה ליי׳ וחטאתם׳ הוא השעיר׳ החטא בשגגה׳ בע״ז ... שנתנה

שאר

וישתביק לכל כנשתא דבני ישראל ולגיורא דיתגיירון ביניהון ארי לכל עמא בשלותא׃
ויגפר לגמאעה בני אסר' ולגריב אלדכיל פימא בינהם אד' גמיע אלקום עלי סהו׃
ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת׃ ואם
אנש חד יחוב בשלו ויקריב עזא בת שתה לחטתא׃ ואן אכטא אנסאן ואחד סהוא
פליקרב שאה אבנה סנתהא לד'כוה׃ וכפר הכהן על הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני
יהוה לכפר עליו ונסלח לו׃ ויכפר כהנא על אנש דאשתלי במחוביה בשלו קדם יי לכפרא עלוהי
וישתביק ליה׃ ויסתגפר אלאמאם ען דלך אלאנסאן אלסאהי עלי מא אכטא סהו בין ידי אללה
ויגפר לה ויצפח ענה׃ האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה
בשגגה׃ יציבא בבני ישראל ולגיורא דיתגיירון ביניהון אוריתא חדא יהי לכון לדיעביד
בשלו׃ אלצריח מן בני אסר' ואלגריב אלדכיל פימא בינהם שריעה ואחדה תכון לכם לכון יכטי
סהוא׃ והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש
ההוא מקרב עמה׃ ואנש דיעביד בריש גלי מן יציביא ומן גיוריא קדם יי הוא מרגיז וישתיצי
אנשא ההוא מגו עמיה׃ ואי אנסאן צנע דלך ביד רפיעה כאן מן אלצריח ואלדכיל פהו [illegible]
וינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה׃ כי דבר יהוה בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש
ההוא עונה בה׃ ארי על פתגמא דיי בסר וית פקודוהי אשני אשתיצאה ישתיצי אנשא
ההוא חוביה ביה׃ למא אזרא בכלאם אללה ופסך עהדה פינקטע דלך אלאנסאן אנקטאעא
ווזרה עליה׃
פ
ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת׃ והוו בני ישראל במדברא
ואשכחו גברא כד מגביב אעין ביומא דשבתא׃ ולמא אקאם בני אסר' פי אלבר וגדו רגלא
יחתטב חטבא פי יום אלסבת׃ ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל משה ואל אהרן
ואל כל העדה׃ וקריבו יתיה דאשכחו יתיה כד מגביב אעין לות משה ולות אהרן ולות כל
כנשתא׃ פקדמוה אלדי וגדוה יחתטב חטבא אלי מוסי והרון וסאיר אלגמאעה׃ ויניחו אתו
במשמר כי לא פרש מה יעשה לו׃ ואסרו יתיה בבית מטרא ארי לא אתפרש להון מא
דיעבדון ליה׃ פחצלוה פי אלחבס לאנה לם יפסר להם מא יצנע בה׃ ס
ויאמר יהוה אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה׃
ואמר יי למשה אתקטלא יתקטיל גברא רגומו יתיה באבניא כל כנשתא מברא למשרית׃
פקאל אללה למוסי יקתל אלרגל קתלא והו אן ירגמוה באלחגארה גמיע אלגמאעה כארג אלעסכר׃

שאר עבירות. יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא קרבנו שעיר׃ ביד רמה. במזיד׃ מגדף. מחרף כמו והיתה חרפה וגדופה׃ אשר גדפו נערי מלך אשור ועוד דרשו רבותינו מכאן למברך את השם שהוא בכרת׃ דבר ה'. אזהרת ע"ז מפי הגבורה והשאר מפי משה׃ עונה בה. בזמן שעונה בה שלא עשה תשובה׃ ויהיו וגו' וימצאו. בגנותן של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה בלבד ובשניה בא זה וחללה׃ המוצאים אותו מקושש. שהתרו בו ולא הניח מלקושש אף משמצאוהו והתרו בו׃ כי לא פורש מה יעשה לו. באיזו מיתה ימות אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה שנ' מחלליה מות יומת׃ ויוציאו אותו. מכאן שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין׃ רגום. פשוטו כלשונו ומן הלוך לנטע ומן זכור ושמור׃ ועשו להם ציצית. ע"ש הפתילים התלויים בה׃

ויציאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה יהוה את משה׃
ואפיקו יתיה כל כנשתא למברא למשריתא ורגמו יתיה באבניא ומית כמא דפקיד יי ית משה׃
פאכרגוה אלי כארג אלעסכר ורגמוה באלחגארה חתי מאת כמא אמר אללה מוסי
ויאמר יהוה אל משה לאמר׃ ואמר יי למשה למימר׃ פקאל אללה למוסי קאילא׃ דבר אל בני
ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף
פתיל תכלת׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון ויעבדון להון כרספדין על כנפי כסותהון
לדריהון ויתנון על כרספד כנפא חוטא דתכלתא׃ מר בני אסראיל וקל להם אן יצנעו להם
דואבה עלי אטראף אזרהם עלי מר אגיאלהם ויגעלו עלי דואבה אלכנף סלך אסמאנגון׃
והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי
לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם׃ ויהון לכון לכרספדין ותחזון יתיה ותדכרון — אחרי לבבכם זו מינות׃
ית כל פקודיא דיי ותעבדון יתהון ולא תטעון בתר הרהור לבכון ובתר חיזו עיניכון דאתון — ואחרי עיניכם זו זנות׃
טען בתריהון׃ פתכון תלך לכם דואבה צאהרה תרוהא פתדכרו גמיע וצאיא אללה ותעמלוהא
ולא תתיהו אתבאע קלובכם ועיונכם אלדי אנתם טאגיון וראהם׃ למען תזכרו ועשיתם
את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם׃ בדיל דתדכרון ותעבדון ית כל פקודי ותהון קדישין
קדם אלהכון׃ לכי תדכרו דאך ראימא ותחפצו גמיע וצאיאי ותכונו מקדסין לרבכם׃ אני
יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם׃
אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון מארעא דמצרים למהוי לכון לאלהא אנא יי אלהכון׃ אנא אללה
רבכם אלדי אכרגתכם מן בלד מצר לאכון לכם אלאהא אנא אללה רבכם ... ראים
אבדא׃

קי״ט פסוקים סימן פל״ט דר״ג

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן׃

כמו ויקחני בציצת ראשי׳ ד״א ציצית ע״ש וראיתם אותו כמו מציץ מן החרכים׳ תכלת׃ צבע של ירוק חלזון׳ וזכרתם את כל מצות יי׳ שמנין גימטריא של ציצית שש מאות׳ ושמנה חוטין וה׳ קשרים הרי תרי״ג׳ ולא תתורו אחרי לבבכם וגו׳ כמו מתור הארץ הלב והעינים הם מרגלים לגוף מסרסרים לו את העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירה׳ אני יי נאמן לשלם שכר׳ אלהיכם׳ נאמן ליפרע׳ אשר הוצאתי אתכם׳ ע״מ כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי׳ אני יי אלהיכם עוד למה נאמר שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום לא שנעשה ונטול שכר׳ לא עושין ולא נוטלין שכר על כרחכם אני מלככם וכה״א אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם בית ישראל׳ ד״א למה נאמרה יציאת מצרים׳ אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה שלבכור לטפה שאינה של בכור ואני הוא עתיד ליפרע מן התולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא׳ ומיסודו של ר׳ משה הדרשן העתקתי למה נסמכה פרשת מקושש לע״ז לומר לך שהמחלל את השבת כעובד ע״ז שאף היא שקולה ככל המצות וכה״א בעזרא (נחמיה ט) ועל הר סיני ירדת ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חקים ומצות טובים ואת שבת קדשך הודעת להם׳ ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לשו שאף היא שקולה כנגד כל המצות שנ׳ בה ועשיתם את כל מצותי׳ על כנפי בגדיהם׳ כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים על ארבע כנפות ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש וכנגד ד׳ לשונות של גאולה שנ׳ במצרים והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי׳ פתיל תכלת׃ ע״ש שכול בכורות תרגומו של שכול תכלא ומכתם היתה בלילה וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב׳ וח׳ חוטין בה כנגד ח׳ ימים שישבו ישראל ממצרים עד שאמרו שירה על הים׳ חסלת פ׳ שלח בס״ד׳

ויקח קרח

פרשה זו יפה נדרשת במדרש ר׳ תנחומא׳ ויקח קרח׳ לקח את עצמו לצד אחר להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הכהונה וזהו שתרגם אונקלוס ואתפליג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת וכן מה יקחך לבך לוקחאותך להפליגך משאר בני אדם׳ ד״א ויקח קרח׳ משך ראשי סנהדראות מהם בדברים כמו שנ׳ קח את אהרן קחו עמכם דברים׳ בן יצהר בן קהת בן לוי׳ ולא הזכיר בן יעקב שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנ׳ בקהלם אל תחד כבודי׳ והיכן נזכר שמו על קרח בהתייחסם על הדוכן בדברי הימים של בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל׳ ודתן ואבירם׳ בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנייתו תימנה שכן לקהת ובניו החונים תימנה נשתתפו עם קרח במחלוקתו אוי לרשע אוי לשכנו׳ ומה ראה קרח לחלוק על משה׳ נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבר אמר קרח

אחי

ואתפליג קרח בר יצהר בר קהת בר לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בר פלת בני ראובן׃
פתקדם קרח אב יצהר אב קהת אב לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון אב פלת מן בני ראובן׃
ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם׃
וקמו לאפי משה וגבריא מבני ישראל מאתן וחמשין רברבי כנשתא מערעי זמן אנשין דשמא׃
פוקפו אמאם מוסי ואנאס מן בני אסר' מאיתין וכמסין אשראף גמאעה דעאה מחצר דוי אסמא׃
ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם יהוה ומדוע
תתנשאו על קהל יהוה׃ ואתכנישו על משה ועל אהרן ואמרו להון סגי לכון ארי כל כנשתא
כלהון קדישין ובינהון שריא שכינתא דיי ומא דין אתון מתרברבין על קהלא דיי׃ פתגווקו עלי
מוסי והרון וקאלא להמא חסבכמא ריאסה אד' גמאעה כלהם מקדסין ופימא בינהם נור
אלה פמא באלכמא תתשרפאן עלי גוק אלה׃ וישמע משה ויפל על פניו׃ ושמע משה ונפל
על אפוהי׃ פסמע דאך מוסי פוקע עלי וגהה ילתמס אוחי׃ וידבר אל קרח ואל כל עדתו
לאמר בקר וידע יהוה את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו׃
ומליל עם קרח ועם כל כנשתיה למימר בצפרא ויהודע יי ית דכשר ליה וית דקדיש ויקריב
לקדמוהי וית דיתרעי ביה יקריב לשמושיה׃ פכלם קרח וגמיע גמועה וקאל להם׃ גדא
יערף אלה אלדי הו לה׃ ואלמקדס פיקרבה אליה ומן יכתארה אליה׃ זאת עשו קחו לכם וקרבה
מחתות קרח וכל עדתו׃ דא עבידו סבו לכון מחתין קרח וכל כנשתיה׃ אצנעו ללה כדלו
מגאמרא קרח וכל גמועה׃ ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני יהוה מחר והיה
האיש אשר יבחר יהוה הוא הקדוש רב לכם בני לוי׃ והבו בהון אישתא ושואו עליהון

אחי אבא ד' היו שנ' ובני קהת עמרם ויצהר חברון ועזיאל עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את
השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא מינה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומבטל את דבריו מה
עשה עמד וכינס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחביריו וכיוצא בו שנ' נשיאי
עדה קריאי מועד ולכלן הוא אומר אלה קרואי העדה והלבישן טליתות שכולן תכלת באו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה
של תכלת חייבת בציצית או פטורה אמר להם חייבת התחילו לשחק עליו אמרו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה
זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה בני ראובן דתן ואבירם ואון בן פלת רב לכם הרבה יותר מדאי לקחתם גדולה לעצמכם
כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה ומדוע תתנשאו אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברור לאחיך כהונה לא
אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי יי' אלהיך כל העדה שמעו ויפול על פניו מפני המחלוקת שכבר זה בידם סרחון רביעי חטאו
בעגל ויחל משה במתאוננים ויתפלל משה במרגלים ויאמר משה ושמעו מצרים במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו משל לבן מלך
שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושתים ושלש כשסרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא אמר עד מתי אטריח על המלך
שמא לא יקבל עוד ממני בקר וידע יי' את אשר לו עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להיראות לפניו והוא היה מתכוין לדחותם
שמא יחזרו בהם בקר וידע יי' את אשר לו לעבודת לויה ואת הקדוש לכהונה והקריב אותם אליו תרגומו והתרגום
מוכיח כן ויקריב לקדמוהי יקריב לשמושיה ומדרשו בקר אמר משה גבולות חילק הקב"ה בעולמו יכולים אתם להפוך בקר
לערב כן תוכלו לבטל את זו שנ' ויהי ערב ויהי בקר ויבדל כך ויבדל אהרן להקדישו זאת עשו קחו לכם מחתות מה
ראה לומר להם כך אמר להם בדרכי הגוים יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה וכולם מתקבצים בבית אחד אנו אין לנו אלא יי'
אחד ארון אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכהן גדול אחד ואתם מאתים וחמשים איש מבקשין כהונה גדולה אף אני רוצה
בכך הא לכם תשמיש חביב מכל היא הקטרת החביבה מכל הקרבנות ובה סם המות נתון בתוכה שבו נשרפו נדב ואביהוא (פי' כלומר
עתה יהיה כמו להם שיהיו כשיקריבו הקטרת שהרי ע"י הקטרת מתו נדב ואביהוא) לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש כבר
הוא בקדושתו וכי אין אנו יודעין שמי שיבחר הוא הקדוש אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תתחייבו שיבחר בו יצא חי
וכלכם אובדין רב לכם בני לוי דבר גדול אמרתי לכם ולא טפשים היו שכך התרה בהם וקבלו עליהם לקרב הם חטאו על
נפשותם שנ' את מחתות החטאים האלה בנפשותם וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה
יוצאה ממנו שמואל שעקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח
הקדש שנ' כל אלה בנים להימן אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה

קְטֹרֶת בסמין קד׳ יי׳ מחר ויהי גברא דיתרעי יי׳ הוא קדיש סגי לכון בני לוי׃ ואגעלו עליהא נארא
ושוו עליהא בכורא בין ידי אללה גדא פאי רגל אכתארה אללה הו אלמקדס חסבכם דאך יא בני
לוי׃ וַיֹּאמֶר משֶׁה אֶל קֹרַח שִׁמְעוּ נָא בְּנֵי לֵוִי׃ ואמר משה לקרח שמעו כען בני לוי׃ תם קאל
מוסי לקרח אסמעו דאך יא בני לוי׃ הַמְעַט מִכֶּם כִּי הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֲדַת
יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם׃
הזעיר לכון ארי אפריש אלהא דישראל יתכון מכנשתא דישראל לקרבא יתכון לקדמוהי למפלח
ית פלחן משכנא דיי׳ ולמקם קדם כנשתא לשמשותהון׃ אקליל ענדכם אד אפרזכם אלאה אסר
מן גמאעתהם וקרבכם אליה לתכדמו מסכנה ותקפו בין ידי אלגמאעה תכדמוהם׃ וַיַּקְרֵב אֹתְךָ
וְאֶת כָּל אַחֶיךָ בְנֵי לֵוִי אִתָּךְ וּבִקַּשְׁתֶּם גַּם כְּהֻנָּה׃ וקריב יתך וית כל אחך בני לוי עמך ובען אתון
את כהונתא רבתא׃ פקדאך קרבך וסאיר אכותך בני לוי מעך חתי טלבתם אלאמאמה איצא׃
לָכֵן אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הַנֹּעָדִים עַל יְהוָה וְאַהֲרֹן מַה הוּא כִּי תַלִּינוּ עָלָיו׃ בכין את וכל כנשתך תלינו ק׳
דאזדמנתון על יי׳ ואהרן מה הוא ארי מתרעמתון עלוהי׃ לדאך תאר אנת וכל גמועך אלמג
תמעין עלי אללה והרון מן הו חתי תתדמרון עליה׃ וַיִּשְׁלַח משֶׁה לִקְרֹא לְדָתָן וְלַאֲבִירָם בְּנֵי
אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה׃ ושלח משה למקרי לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא נסק׃
פבעת מוסי לידעו בדתן ואבירם בני אליאב קאלא לא נציר אליך׃ הַמְעַט כִּי הֶעֱלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ
זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ לַהֲמִיתֵנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי תִשְׂתָּרֵר עָלֵינוּ גַּם הִשְׂתָּרֵר׃ הזעיר ארי אסיקתנא להמיתנו
מארע עבדא חלב ודבש לקטלותנא במדברא ארי מתרברבת עלנא את אתרברבא׃ אקליל
מא אצעדתנא מן בלד יפיץ לבנא ועסלא לתקתלנא פי אלבר חתי תתרוס עלינא איצא
תרווסא׃ אַף לֹא אֶל אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הֲבִיאֹתָנוּ וַתִּתֶּן לָנוּ נַחֲלַת שָׂדֶה וָכָרֶם הַעֵינֵי הָאֲנָשִׁים
הָהֵם תְּנַקֵּר לֹא נַעֲלֶה׃ אף לא לארע עבדא חלב ודבש אעילתנא ויהבת לנא אחסנת חקלין
וכרמין העיני גבריא האנון תשלח לעורא לא נסק׃ ואיצא לם תדכלנא אלי בלד יפיץ לבנא
ועסלא ולא אעטיתנא נחלה צ׳יעה או כרם פלו תהדדת אולאיך אלקום חתי בקלע עיונהם לא
נציר אליך׃ וַיִּחַר לְמשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל יְהוָה אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי

פ׳ שהיה קרח מבני קהת המקודשים והוא היה נושא דברים המקודשים

ב׳ במסורה אחד מהם לא ...

שומע. תפ׳ משה שכולם אובדים ואחד נמלט אשר יבחר הוא הקדוש טעה ותלה בעצמו ולא ראה יפה לפי שבנו עשו תשובה ומשה היה רואה׳ תנחומא׳׳ מחתות. כלים שחותין בהם גחלים ויש להם בית יד׳׳ רב לכם. דבר גדול נטלתם בעצמכם לחלוק על הקב״ה׳׳ ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי. התחיל לדבר עמו דברים רכים כיון שראהו קשה עורף אמר עד שלא ישתתפו שאר שבטים ויאבדו עמו אדבר גם אל כולם התחיל לומר כיוצא שמעו נא בני לוי׳׳ ולעמוד לפני העדה. לשיר על הדוכן׳׳ ויקרב אותך. לאותו שירות שהרחיק ממנו שאר עדת ישר׳׳ לכן. בשביל כך אתה וכל עדתך הנועדים על יי׳ כי בשליחותו עשיתי לתת כהונה לאהרן ולא לנו היא המחלוקת הזה׳׳ וישלח משה. מכאן שאין מחזיקין במחלוקת שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום׳׳ לא נעלה. פיהם הכשילם אין להם אלא ירידה׳׳ ותתן לנו. הדבר מוסב על לשון האמור למעלה כלומר לא הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם ואמרת לנו אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה משם הוצאתנו ולא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר שאמרת לנו במדבר הזה יפלו פגריכם׳׳ העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. אפילו אתה שולח לנקר את עינינו אם לא נעלה תליך לא נעלה׳׳ האנשים ההם. כאדם התולה קללתו בחבירו׳׳ אל תפן אל מנחתם. לפי פשוטו הקטרת שהם מקריבים לפניך מחר אל תפן אליהם והמדרש אומר יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון תניחנו האש ולא תאכלנו׳׳ לא חמור אחד מהם נשאתי. אפ׳ כשהלכתי ממדין למצרים והרכבתי את אשתי ואת בני על החמור והיה לי ליטול

אותו

ולא הרעתי את אחד מהם׃ ותקיף למשה לחדא ואמר קדם יי לא תקביל ברעוא קרבנהון לא חמרא
דחד מנהון שחרית ולא אבאישית לחד מנהון׃ פאשתד עלי מוסי גדא וקאל ללה לא תקבל
בכורהם ודל בה עלי אני לם אסכר לאחדהם חמארא פצלא עלי אן אסי אלי אחדהם׃ ויאמר
משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני יהוה אתה והם ואהרן מחר׃ ואמר משה לקרח את וכל
כנשתך הוו זמינין לקדם יי את ואנון ואהרן מחר׃ פקאל מוסי לקרח אנת וכל גמעך אחצרו בין ידיי
אללה מע הרון גדא׃ וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני יהוה איש מחתתו
חמשים ומאתים מחתת ואתה ואהרן איש מחתתו׃ וסבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהון קטרת
בוסמין ותקרבון קדם יי גבר מחתיתיה מאתן וחמשין מחתין ואת ואהרן גבר מחתיתיה׃ וליאכד כל
ואחד מגמרתה ואלקו עליהמא בכורא וקדמוהא בין ידי אללה מאיתין וכמסין מגמרה ואנת
והרון כל ואחד מגמרתה׃ ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש וישימו עליהם קטרת ויעמדו
פתח אהל מועד ומשה ואהרן׃ ונסיבו גבר מחתיתיה ויהבו בהון אישתא ושויאו עליהון קטרת
בוסמין וקמו בתרע משכן זמנא ומשה ואהרן׃ פאכד כל ואחד מגמרתה וגעלו עליהא נארא
ואלקו עליהא בכורא ווקפו עלי באב כבא אלמחצר ומוסי והרון׃ ויקהל עליהם קרח את כל העדה
אל פתח אהל מועד וירא כבוד יהוה אל כל העדה׃ ואכניש עליהון קרח ית כל כנשתא לתרע
משכן זמנא ואתגלי יקרא דיי לכל כנשתא׃ וגווק עליהם קרח גמיע אלגמאעה אלי באב כבא
אלמחצר תם צהר נור אללה להמא׃ וידבר יהוה אל משה ואל ב
אהרן לאמר׃ ומליל יי עם משה ולאהרן למימר׃ תם כלם אללה מוסי והרון קאילא׃ הבדלו
מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע׃ אתפרשו מגו כנשתא הדא ואשיצי יתהון כשעה׃ אן אנפרז
תם מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם כטרפה׃ ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר
האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף׃ ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלה רוחיא לכל בסרא גברא
חד יחוב ועל כל כנשתא יהי רגזא׃ פוקעא עלי וגוההמא וקאלא יא טאיק יא אלאה אלרואח כל
בשרי ארגל ואחד יכטי ועלי סאיר אלגמאעה תסכט׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם׃ מליל עם כנשתא
למימר אסתלקו מסחר סחור למשכנא דקרח דתן ואבירם׃ מר אלגמאעה וקל להם ארתפעו ען
חואלי מסכן קרח דתן ואבירם׃ ויקם משה וילך אל דתן ואבירם וילכו אחריו זקני

אותו החמור משלהם לא נטלתי לא משלי׃ שחרית: לשון ארמי כך נקראת אנגריא של מלך שחור׃ ויקם׳ עדתך׃ והקרבתם איש מחתתו
החמשים ומאתים איש שבכם׃ ויקהל עליהם קרח׳ בדברי ליצנות כל הלילה ההוא הלך אצל השבטים ופיתה אותם כסבורין אתם שעלי
לבדי אני מקפיד׳ איני מקפיד אלא בשביל כולכם אלו באין ונוטלין כל הגדולות לו המלכות ולאחיו הכהונה עד שנתפתו כולם׃
וירא כבוד יי׳ בא בעמוד ענן׃ אל אלהי הרוחות׳ יודע מחשבות אין מדתך כמדת בו״ד מלך בו״ד שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע
מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכולם אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא׃ האיש אחד׳ הוא החוטא
ואתה על כל העדה תקצוף אמר הקב״ה יפה אמרתם אני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא׃ העלו׳ הסתלקו מסביבות משכן
קרח׃ ויקם משה׳ כסבור שישאו לו פנים ולא עשו׃ ודתן ואבירם יצאו נצבים׳ בקומה זקופה לחרף ולגדף כמו ויתיצב ארבעים יום
דגליית׃ ונשיהם ובניהם וטפם׳ בוא וראה כמה קשה היא המחלוקת שהרי בית דין של מטה אין עונשין עד שיביא שתי שערות

ישראל׃ וקם משה ואזל לות דתן ואבירם ואזלו בתרוהי סבי ישראל׃ פקאם מוסי ומצא אלי
דתן ואבירם פמצו מעה שיוך בני אסר׃ וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים
הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם׃ ומליל עם כנשתא למימר
זורו כען מעלוי משכני גבריא חייביא האלין ולא תקרבון בכל דילהון דלמא תלקון בכל חוביהון׃
פכלם אלגמאעה וקאל להם אעתזלו ען אכביה הולאי אלקום אלצאלמין ולא תדנו בשי מן מא הו להם
כלא תכסאפו בגמיע כטאיאהם׃ ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירם מסביב ודתן ואבירם
יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם׃ ואסתלקו מעלוי משכנא דקרח דתן
ואבירם מסחר סחר ודתן ואבירם נפקו קימין בתרע משכניהון ונשיהון ובניהון וטפלהון׃
פארתפעו ען חואלי מסכן קרח דתן ואבירם והמא איצא כרגא פאנתצבא עלי באב כבאהמא
ונסאהם ובניהם ואטפאלהם לירו מא יכון׃ ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה שלחני לעשות
את כל המעשים האלה כי לא מלבי׃ ואמר משה בדא תדעון ארי ייי שלחני למעבד ית כל
עובדיא האלין ארי לא מרעותי׃ קאל מוסי בהדה אלאיה תעלמון אן אללה בעתני לאעמל גמיע
הדה אלאעמאל לכן ליס מן תלקא נפסי׃ אם כמות כל האדם ימתון אלה ופקדת כל האדם
יפקד עליהם לא יהוה שלחני׃ אם כמותא דכל אנשא ימותון אלין וסעורא דכל אנשא
יסתער עליהון לא ייי שלחני׃ והו אן מאת הולאי אלנאס כמות כל אלנאס וטלבו כמטאלבתהם אקוס
פלים אללה בעתני׃ ואם בריאה יברא יהוה ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת
כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את יהוה׃ ואם בריאה
יברי ייי ותפתח ארעא ית פומה ותבלע יתהון וית אנש בתיהון ויחתון כד חיין לשאול ותדעון כל דילהון
ארי ארגיזו גבריא האלין קדם ייי׃ ואן כלק אללה כלקא גדידא באן תפתח אלארץ פאהא פאבתלעתהם
ותלעתהם וגמיע מאלהם וינזלו אחיא אלי אלתרא עלמתם אן הולאי אלקום קד עצו אללה׃ ויהי ככלתו פתב תלעתהם
לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם׃ והוה כד שיצי למללא ית כל
פתגמיא האלין ואתבזעת ארעא דתחותיהון׃ פכאן ענד פראגה מן קול הדא אלכלאם אנשקת אלארץ
אלתי תחתהם׃ ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת
כל הרכוש׃ ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית אנש בתיהון וית כל אנשא דלקרח וית כל קנינא׃
ופתחת פאהא ואבתלעתהם וביותהם וכל אנסאן לקרח וגמיע אלמאל׃ וירדו הם וכל אשר
להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל׃ ונחתו אנון וכל דילהון כד חיין

ובני של מעלה אין עונשין עד כ׳ שנה וכאן חכדו אף יונקי שדים׳ לעשות את כל המעשים האלה׳ שעשיתי על פי הדבר לתת
לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואלצפן נשיא הקהתי׃ לא יי׳ שלחני׳ אלא אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי׳
ואם בריאה׳ חדשה יברא יי׳ להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה׳ ומה היא הבריאה׳ ופצתה האדמה את פיה׳
ובלעה אז וידעתם כי ניאצו האנשים וכו׳ ואני מפי הגבורה אמרתי׳ ורבותינו פירשו אם בריאה פה לארץ משששת ימי בראשית
מוטב ואם לאו יברא יי׳ נכון לקולם׳ בשביל קול היוצא על בליעתן׳ (דא שהיו אומרין משה אמת ותורתו אמת והם בדאין) ואת האיש
שבתוך המחתות׃ ברה הלאה׳ לארץ מעל המחתות׳ כי קדשו המחתות ואסורין בהנאה שהרי עשאום כלי שרת׳ החטאים האלה
בנפשותם

לשאול וחפת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא׃ פנזלו הם וגמיע מא להם אחיא אלי אלתרא פגטת עליהם
אלארץ ובאדו מן בין אלגוק׃ וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו
הארץ׃ וכל ישראל דבסחרניהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלעננא ארעא׃
וגמיע אל אסר אלדין חואליהם הרבו מן שדה אצואתהם וקאלו כלא תבתלענא אלארץ׃ ואש
יצאה מאת יהוה ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת׃ ואישתא נפקת מן
קדם יי ואכלת ית מאתן וחמשין גברא מקרבי קטרת בוסמיא׃ ונאר כרגת מן ענד אללה פאחרקת
אלמאיתין ואלכמסין אלרגל מקרבי אלבכור׃ וידבר יהוה אל משה
לאמר׃ אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתת מבין השרפה ואת האש זרה הלאה
כי קדשו׃ אימר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפריש ית מחתיתא מבין יקידיא וית אישתא
ירחיק להלאה ארי אתקדשא׃ מר אלעזר אבן הרון אלאמאם באן ירפע אלמגאמר מן בין
אלמחרקין ויד'רי אלנאר הנאך לאנהא קד תקדסת׃ את מחתות החטאים האלה בנפשתם
ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח כי הקריבם לפני יהוה ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל׃
ית מחתיתא דחיביא האלין דאתחייבו בנפשתהון ויעבדון יתהון רדידין טסין חופאה למדבחא
ארי קריבונין קדם יי ואתקדשא ויהוין לאת לבני ישראל׃ אמא מגאמר אולאיך אלמכטיין עלי
נפוסהם פיצנעוהא צפאיחא רקאק גשאא לאלמדבח לאנהא למא קדמוהא בין ידי אללה
פקד תקדסת ותציר עלאמה לבני אסר׃ ויקח אלעזר הכהן את מחתות הנחשת אשר הקריבו
השרפים וירקעום צפוי למזבח׃ ונסיב אלעזר כהנא ית מחתית נחשא דקריבו יקידיא
ורדידונין חופאה למדבחא׃ פאכ'ד' אלעזר אלאמאם מגאמר אלנחאס אלדי קדמוהא אלמחרקין
פארקוהא צפאיחא לאלמדבח׃ זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא
מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת לפני יהוה ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר יהוה ביד
משה לו׃ דכרנא לבני ישראל בדיל דלא יקרב גבר חילוני דלא מזרעא דאהרן הוא לאסקא
קטרת בסמין קדם יי ולא יהי כקרח וככנשתיה כמא דמליל יי בידא דמשה ליה׃ דכרא לבני
אסר לכי לא יתקדם רגל אגנבי מן ליס הו מן נסל הרון ליבכר בכורא בין ידי אללה ולא
יכון כקרח וכגמועה כמי נזל אללה עלי יד מוסי פיה׃
וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם יהוה׃
ואתרעמו כל כנשתא דבני ישראל מיומא דבתרוהי על משה ועל אהרן למימר אתון גרמתון
דמית עמא דיי׃ פתדמר גמאעה בני אסר מן גד עלי מוסי והרון קאילא אנתמא קתלתמא קאילין

בנפשותם׳ שנענשו ונשרפו בנפשותם שחלקו על הקב״ה״ רקועי׳ רדודין״ פחים׳ טסים רדודין ומרודדין״ צפוי למזבח׳ למזבח הנחשת״
ויהיו לאות׳ לזכרון שיאמרו אלו היו מאותן שנחלקו על הכהונה ונשרפו״ וירקעום׳ ולא יהיה כקרח׳ כדי שלא יהיה כקרח״ כאשר דבר
יי׳ ביד משה לו׳ כמו עליו׳ על אהרן דבר אל משה שיהיה הוא ובניו כהנים לפיכך לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן וגו׳ וכן כל לו ולו ולהם
הסמוכים אצל דיבור פתרונם כמו על׳ ומדרשו על קרח ואהו ביד משה ולא כתב אל משה רמז לחולקים על הכהונה שלוקים בצרעת כמו

מן אמה אלה ׃ ויהי בהקהל העדה על משה ועל אהרן ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן
וירא כבוד יהוה ׃ והוה באתכנשות כנשתא על משה ועל אהרן ואתפניאו למשכן זמנא
והא חפהי ענגא ואתגלי יקרא דיי ׃ פלמא תגווקו עליהמא אלתפתו אלי כבא אלמחצר פאדא
בנור אללה קד צהר פי אלגמאם ׃ ויבא משה ואהרן אל פני אהל מועד ׃ ועל משה ואהרן לקדם
משכן זמנא ׃ פתקדם מוסי והרון בין ידי כבא אלמחצר ׃ וידבר
יהוה אל משה לאמר ׃ הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע ויפלו על פניהם ׃ אתפרשו
מגו כנשתא הדא ואשיצי יתהון כשעה ונפלו על אפיהון ׃ אן אנפרזתם מן בין הדה אלאמה
אפניתהם כטרפה פוקעא עלי וגוההמא ׃ ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה
אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני
יהוה החל הנגף ׃ ואמר משה לאהרן סב ית מחתיתא והב עלה אישתא מעלוי מדבחא ושוי
קטרת בסמין ואוביל בפריע לכנשתא וכפר עליהון ארי נפק רגזא מן קדם יי שרי מותנא ׃
פקאל מוסי להרון כד אלמגמרה ואגעל עליהא נארא מן פוק אלמדבח ואלק בכורא ואדהב בה
מסרעא אלי אלגמאעה ואסתגפר ענהם פאן אלסכט קד כרג מן ענד אללה וקד בדא בהם
אלצדאם ׃ ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את
הקטרת ויכפר על העם ׃ ונסיב אהרן כמא דמליל משה ורהט לגו קהלא והא שרי מותנא
בעמא ויהב ית קטרת בסמיא וכפר על עמא ׃ פאכד דלך הרון כמא קאל מוסי פאחצר אלי
וסט אלגוק פאדי קד אלובא אבתדא בהם פבכר אלבכור ואסתגפר ענהם ׃ ויעמד בין המתים
ובין החיים ותעצר המגפה ׃ וקם בין מיתיא ובין חייא ואתכלי מותנא ׃ פוקף בין אלמותא
ואלאחיא ואנחבס אלובא ׃ ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד
המתים על דבר קרח ׃ והוו דמיתו במותנא ארבעת עשר אלפין ושבע מאה בר מדמיתו
על פלוגתא דקרח ׃ פכאן עדד מן מאת בדלך אלובא ארבעה עשר אלף וסבע מאיה סוא
מן מאת בסבב קרח ׃ וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה ׃ ותב
אהרן לות משה לתרע משכן זמנא ומותנא אתכלי ׃ פרגע הרון אלי מוסי אלי באב כבא
אלמחצר וקד אנחבס אלובא ׃

וידבר יהוה אל משה לאמר ׃ דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל
נשיאהם לבית אבתם שנים עשר מטות איש את שמו תכתב על מטהו ׃ מליל עם בני

שלקה משה בידו שנ' ויניחה והנה ידו מצורעת כשלג ועל כן לקה עוד בצרעת. וכפר עליהם. רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע
שהקטרת עוצרת המגפה כדאית' במסכת שבת. ויעמד בין המתים ובין החיים. אחז את המלאך והעמידו על כרחו. אמ' לו הנח לי לעשות שליחותי
אמ' משה צוה לעכב על ידך אמ' לו אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה אמ' לו אין משה אומר כלום מלבו אלא מפי הגבורה ואם אין
אתה מאמין הרי הקב"ה ומשה באהל מועד בא עמי ושאל והוא שנ' וישב אהרן אל משה. דא למה בקטרת לפי שהיו ישראל מליזין על
הקטורת ומרננין אחריו לומר סם המות הוא על ידו נשרפו חמשים ומאתים איש אמר הקב"ה תראו שעוצר
מגפה הוא והחטא הוא הממית. כי מטה אחד ואנפי שחלקתים לשתי משפחות משפחת כהונה לבד ולויה לבד מכל מקום שבט
אחד

ישראל ונסב מנהון חטרא חטרא לבית אבא מן כל רברבניהון לבית אבהתהון תרי עסר חטרין
גבר ית שמיה תכתוב על חטריה׃ מר בני אסר וכד מנהם עצא עצא לכל בית אב מן אשראפהם
לביות אבאיהם אתני עשר עצא ואכתב אסם כל ואחד עלי עצאה׃ ואת שם אהרן תכתב על
מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם׃ וית שמא דאהרן תכתוב על חטרא דלוי ארי חטרא
חד לריש בית אבהתהון׃ ואסם הרון אכתב עלי עצא לוי אנר אנמא תאכד עצא ואחדה
לגמלה ביות אבאיהם׃ והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אועד לכם שמה׃ ותצנעינון
במשכן זמנא קדם סהדותא דאזמין מימרי לכון תמן׃ ותצעהמא פי כבא אלמחצר בין ידי
אלשהאדה אלדי אחצרך הנאך׃ והיה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכתי מעלי את
תלנות בני ישראל אשר הם מלינם עליכם׃ ויהי גברא דאתרעי ביה חטריה ינעי ואניח מן
קדמי ית תרעמת בני ישראל דאנון מתרעמין עליכון׃ פיכון אלרגל אלדי אכתארה תפרע עצאה
חתי אהדי ענני תדמר בני אסר אלדי הם מתדמרין עליכם׃ וידבר משה אל בני ישראל
ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מטות
ומטה אהרן בתוך מטותם׃ ומליל משה עם בני ישראל ויהבו ליה כל רברבניהון חטרא לרבא
חד חטרא לרבא חד לבית אבהתהון תרי עסר חטרין וחטרא דאהרן בגו חטריהון׃ פכלם מוסי
בדאך בני אסר ודפע אליה גמיע אשראפהם עצא לכל שריף לביות אבאיהם אתני עשר עצא
ועצא הרון פי מא בין עציהם׃ וינח משה את המטת לפני יהוה באהל העדת׃ ואצנע משה
ית חטריא קדם יי במשכנא דסהדותא׃ פוצעהמא מוסי בין ידי אללה פי כבא אלשהאדה׃ ויהי
ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ
ויגמל שקדים׃ והוה ביומא דבתרוהי ועל משה למשכנא דסהדותא והא יעא חטרא דאהרן
לבית לוי ואפיק לבלבין ואניץ נץ וכפית שגדין׃ פלמא כאן מן גד דכל מוסי אלי כבא אלמחצר
פאדא קד פרעת עצא הרון אלתי הי לבית לוי פאכרגת פרועא ונוורת נוארא ועקדת לוזא׃
ויצא משה את כל המטת מלפני יהוה אל כל בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו׃ ואפיק משה
ית כל חטריא מן קדם יי לות כל בני ישראל ואשתמודעו ונסיבו גבר חטריה׃ פאכרג מוסי גמיע
אלעצי מן בין ידי אללה אלי גמיע בני אסר פנצר כל ואחד אלי עצאה פאכדהא׃
פ
ויאמר יהוה אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם

(בגליון: ד׳ צ׳ ך — הספר בפסוק׳)

אחד הוא׳ והשכותי כמו וישכו המים׳ וחמת המלך שככה׃ בתוך מטותם הניחו באמצע שלא יאמרו מפני שהניחו בצד שכינה פרח׃ ויוצא
פרח כמשמעו׃ ציץ הוא חנטת הפרי כשהפרח נופל׃ ויגמל שקדים כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים לשון ויגדל הילד ויגמל ולשון זה
מצינו בפרי האילן כמו ובוסר גומל יהיה נצה׃ ולמה שקדים הוא הפרי המקדים להפריח מכל הפירות אף המעורר על הכהונה פורענותו ישעי׳ יח
ממהרת לבוא כמו שמצינו בעוזיה והצרעת זרחה במצחו׃ תרגום וכפית שגדין כמין אשכול שקדים יחד כפותים זה עם זה׃ ותכל תלונתם דה״ב כו
כמו ותכלה תלונותם לשון זה שם תפעל יחיד לשון נקבה כמו תלונותם מראדיש בלעז ויש חילוק בין תלונותם לתלונתם תלונתם תלונה אחת
תלונותם שם דבר בלשון יחיד ואפילו הם תלונות הרבה׃ למשמרת לאות לזכרון שבחרתי באהרן הכהן ולא ילונו עוד על הכהונה׃
כל הקרב הקרב׳ אין אנו יכולין להיות זהירין בכך כולנו רשאין להיכנס לחצר אהל מועד ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויכנס לתוך
אהל מועד ימות׃ האם תמנו לגווע שמא הופקדנו למיתה׃ ויאמר יי אל אהרן למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל

מעלי ולא ימתו ׃ ואמר יי למשה אתיב ית חטרא דאהרן קדם סהדותא למטרא לאת לעמא
סרבנא ויסופן תרעמתהון מן קדמי ולא ימותון ׃ תם קאל אללה למוסי רד עצא הרון בין ידי אלשהאדה
תכון חפט̇ עלאמה לדוי אלכלאף פיפנא תדמרהם עליי ולא יהלכון ׃ ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו כן עשה ׃
ועבד משה כמא דפקיד יי יתיה כין עבד ׃ פצנע מוסי כמא אמרה אללה מן דאך ׃ פ
ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו ׃ ואמרו בני ישראל למשה
למימר הא מננא קטילת חרבא הא מננא בלעת ארעא הא מננא מיתו במותנא ׃ פלמא קאל בני
אסר' למוסי הודא קד תופא מנא ובאד מנא פכלנא האלכין ׃ כל הקרב הקרב אל משכן יהוה
ימות האם תמנו לגוע ׃ כל דקריב מקרב למשכנא דיי מאית האנחנא סיפין למימת ׃ ואדי כאן
כל מן תקדם אלי מסכן אללה יהלך יהודא נחן פאנון ומתופון ׃
ויאמר יהוה אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש ואתה ובניך
ובית אביך אתך תשאו את עון כהנתכם ׃ ואמר יי לאהרן את ובנך ובית אבוך עמך תקבלון על חובי מקדשא
ואת ובנך עמך תקבלון על חובי כהנתכון ׃ תם קאל להרון אנת ובניך ובית אביך תחמלון וזר
אלקדס ואנת ובניך מעך תחמלון וזר אמאמתכם ׃ וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך הקרב
אתך וילוו עליך וישרתוך ואתה ובניך אתך לפני אהל העדת ׃ ואף ית אחך שבטא דלוי
שבטא דאבוך קריב לותך ויתוספון עלך וישמשונך ואת ובנך עמך קדם משכנא דסהדותא ׃
ואיצא אכותך בני לוי סבט אביך קדמהם אליך וינצאפון אליך ויכדמונך ואנת ובניך פקט
בין ידי כבא אלשהאדה ׃ ושמרו משמרתך ומשמרת כל האהל אך אל כלי הקדש ואל
המזבח לא יקרבו ולא ימתו גם הם גם אתם ׃ ויטרון מטרתך ומטרת כל משכנא ברם למני
קודשא ולמדבחא לא יקרבון ולא ימותון אף אנון אף אתון ׃ ויחפצו מחפצך וחפט̇ גמיע אלכבא
מא כלא אניה אלקדס ואלמדבח לא יתקדמו ללא יהלכון אנתמא והם אגמעין ׃ ונלוו עליך
ושמרו את משמרת אהל מועד לכל עבדת האהל וזר לא יקרב אליכם ׃ ויתוספון עלך
ויטרון ית מטרת משכן זמנא לכל פלחן משכנא וחילוני לא יקרב לותכון ׃ ואלמנצאפין
אליך יחפצון חפט̇ כבא אלמחצר וכדמתה ואגנבי לא יתקדם אליכם ׃ ושמרתם את
משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל ׃ ותטרון
ית מטרת קודשא וית מטרת מדבחא ולא יהי עוד רגזא על בני ישראל ׃ פאדי חפצתם חפט̇
אלקדס וחפט̇ אלמדבח ולא יכון זיאדה סכט עלי בני אסר' ׃ ואני הנה לקחתי את אחיכם

שלא יכנסו למקדש ׃ אתה ובניך ובית אביך הם בני קהת אבי עמרם ׃ תשאו את עון המקדש ׃ עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי
הדברים המקודשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע ׃ ואתה ובניך ׃ הכהנים
תשאו את עון כהונתכם ׃ שאינה מסורה ללוים ותזהירו ללוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבודתכם ׃ וגם את אחיך ׃ בני גרשון ובני מררי ׃ וילוו
ויתחברו עליכם להזהיר גם את הזרים מליקרב אליהם ׃ וישרתוך ׃ בשמירת השערים ולמנות מהם גזברים ואמרכלין ׃ וזר לא יקרב אליכם
אתכם אני מזהיר על כך ׃ ולא יהיה עוד קצף ׃ כמו שהיה כבר כמו שנ' כי יצא הקצף ׃ לכם מתנה נתונים ׃ יכול לעבודתכם של הדיוט ת"ל
ליי' כמו שמפורש למעלה ׃ לשמור משמרת ׃ גזברין ואמרכלין ׃ עבודת מתנה ׃ במתנה נתתיה לכם ׃ ואני הנה נתתי לך בשמחה לשון
שמחה

הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֶם מַתָּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ ואנא הא
קָרִיבִית יָת אֲחֵיכוֹן לֵיוָאֵי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכוֹן מַתְּנָא יְהִיבִין קֳדָם יְיָ לְמִפְלַח יָת פָּלְחַן מַשְׁכַּן
זִמְנָא׃ לאני קד אכ׳ת אלותכם אללואניין מן בין בני אסר׳ וגעלתהם הבה לכם ללה לי׳דמון
כדמה׳ קבא אלמחצ׳ר׃ וְאַתָּה וּבָנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲבַדְתֶּם
עֲבֹדַת מַתָּנָה אֶתֵּן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת׃ וְאַתְּ וּבְנָךְ עִמָּךְ תִּטְּרוּן יָת כְּהֻנַּתְכוֹן לְכָל פִּתְגָּם מַדְבְּחָא
וּלְמִגָּיו לְפָרֻכְתָּא וְתִפְלְחוּן פָּלְחַן מַתְּנָא אֶתֵּין יָת כְּהֻנַּתְכוֹן וְחִילוֹנַי דְּיִקְרַב יִתְקְטִיל׃ ואנת ובניך מעך
תחפצ׳ון אמאמתכם לגמיע אמור אלמדבח ודאכל אלסגף ותכ׳דמו לקד געלת כ׳דמתכם כ׳דמה מוהובה
ואי אגנבי תקדם אליהא פליקתל׃
פ
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל אַהֲרֹן וַאֲנִי הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ ה
נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחָק עוֹלָם׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם אַהֲרֹן וַאֲנָא הָא יְהָבִית לָךְ יָת מַטְּרַת
אַפְרָשׁוּתַי לְכָל קֻדְשַׁיָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ יְהַבְתִּנּוּן לִרְבוּ וְלִבְנָךְ לִקְיָם עָלַם׃ ת׳ם כלם אללה
הרון וקאל אני קד אעטיתך חפט׳ רפאיעי מן גמיע אקדאס בני אסר׳ לך אעטיתהא מסחא
ולבניך רסם דהר׃ זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקֹּדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים מִן הָאֵשׁ כָּל קָרְבָּנָם לְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל
חַטָּאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים לְךָ הוּא וּלְבָנֶיךָ׃ דֵּין יְהֵי לָךְ מִקֹּדֶשׁ
קֻדְשַׁיָּא מוֹתַר מִן אֶשָּׁתָא כָּל קֻרְבָּנֵיהוֹן לְכָל מִנְחָתְהוֹן וּלְכָל חַטָּוָתְהוֹן וּלְכָל אֲשָׁמְהוֹן דִּיתִיבוּן
קֳדָמַי קֹדֶשׁ קֻדְשִׁין דִּילָךְ הוּא וְדִבְנָךְ׃ הד׳י יכון לך מן כ׳ואץ׳ אלאקדאס מן בעד אלמחרק מן ג׳
גמיע קראבינהם וברהם וד׳כותהם וקרבאן אלאתם אלד׳י יאתוני בה פהו מן כ׳ואץ׳ אלאקדאס
לך הו ולבניך׃ בְּקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים תֹּאכְלֶנּוּ כָּל זָכָר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּךְ׃ בְּקֹדֶשׁ קֻדְשִׁין
תֵּיכְלִנֵּיהּ כָּל דְּכוּרָא יֵיכוֹל יָתֵיהּ קֻדְשָׁא יְהֵי לָךְ׃ ובכ׳אץ׳ אלטהר תאכלה פהו מן כ׳ואץ׳ אלאקדאס
כד׳אך קדסא יכון לך׃ וְזֶה לְּךָ תְּרוּמַת מַתָּנָם לְכָל תְּנוּפֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים וּלְבָנֶיךָ
וְלִבְנֹתֶיךָ אִתְּךָ לְחָק עוֹלָם כָּל טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ׃ וְדֵין לָךְ אַפְרָשׁוּת מַתְּנָתְהוֹן לְכָל
אֲרָמוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָךְ יְהַבְתִּנּוּן וְלִבְנָךְ וְלִבְנָתָךְ עִמָּךְ לִקְיָם עָלַם כָּל דְּדָכֵי בְּבֵיתָךְ יֵיכוֹל
יָתֵיהּ׃ וה׳ד׳ה לך רפאיע עטאיאהם מן גמיע מחלכאת בני אסר׳ לך אעטיתהא ולבניך
ובנאתך מעך רסם דהר כל טאהר פי מנזלך יאכלהא׃ כֹּל חֵלֶב יִצְהָר וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ
וְדָגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לַיהוָה לְךָ נְתַתִּים׃ כֹּל טוּב מְשַׁח וְכָל טוּב חֲמַר וַעֲבוּר רֵישִׁיתְהוֹן

שמחה הוא׃ זה בראו הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו׃ משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין בא
אחד וערער עליו על השדה אמ׳ המלך כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין אף כאן לפי שבא קרח
וערער כנגד אהרן על הכהונה בא הכת׳ ונתן לו כ״ד מתנות כהונה בברית מלח עולם ולכך נסמכה פרשה זו לכאן׃ משמרת תרומותי׃
שאתה צריך לשמרן בטהרה׃ למשחה׃ לגדולה׃ מן האש׃ לאחר הקטרת האישים׃ כל קרבנם׃ כגון זבחי שלמי צבור׃ מנחתם חטאתם
ואשמם׃ כמשמעו׃ אשר ישיבו לי׃ זה גזל הגר׃ בקדש הקדשים תאכלנו׃ לימד על קדשי קדשים שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי כהונה׃
תרומת מתנם׃ המורם מן התודה ומן השלמים ומאיל נזיר׃ לכל תנופת׃ שהרי אף טעונין תנופה׃ כל טהור׃ ולא טמאים׃ ד״א כל טהור
לרבות אשתו׃ ראשיתם׃ היא תרומה גדולה׃ כחזה התנופה וכשוק הימין׃ של שלמים שנאכלין לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם לשני
ימים ולילה אחד אף הבכור נאכל לשני ימים ולילה אחד׃ לך יהיה׃ בא ר׳ עקיבא ולימד הוסיף לך הכת׳ הוייה אחרת שלא תאמר כחזה

דיתנון קד' לך יהבתנון · וגמיע אגוד דהן וגיד עציר ובר אואילהא אלדי יגעלונהא ללה קד
געלתהא לך · בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו ליהוה לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו ·
בכורי כל דבארעהון דייתון לקד' דילך יהי כל דדכי בביתך ייכלניה · ובכור גמיע מא פי
ביאצהם אלדי יאתון בה ללה יכון לך וכל טאהר פי מנזלך יאכלה · כל חרם בישראל לך
יהיה · כל חרמא בישראל דילך יהי · וכל צואף פי אסר יכון לך · כל פטר רחם לכל בשר אשר
יקריבו ליהוה באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה
הטמאה תפדה · כל פתח ולדא לכל בסרא דיקרבון קד' באנשא ובבעירא יהי לך ברם מפרק
תפרוק ית בכרא דאנשא וית בכרא דבעירא מסאבא תפרוק · וכל אול בטן מן כל בשרי
אלדי יקדמונה ללה מן אנסאן ובהימה יכון לך לכן יגב אן תפדי בכור אלנאס ובכור אלבהימה
אלנגסה · ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה
הוא · ופרקניה מבר ירחא תפרוק בפרסניה כסף חמש סלעין בסלעי קדשא עסרין מעין
הוא · ופדא אלנאס מן אבן שהר בקימתה כמסה מתאקיל פצה במתקאל אלקדס והו עשרין
דאנק · אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על
המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח ליהוה · ברם בכרא דתורא או בכרא דאמרא
או בכרא דעזא לא תפרוק קדשא אנון ית דמהון תזרוק על מדבחא וית תרבהון תסיק
לאתקבלא ברעוא קד' · ואמא בכר אלבקר ואלצאן ואלמאעז פלא תפדהא פאנהא מקדסה קרבן
פאמא רש דמהא עלי אלמדבח וקתר שחמהא קרבאן מקבול מרצי ללה · ובשרם יהיה
לך בחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה · ובסרהון יהי לך כחדיא דארמותא וכשקא דימינא
דילך יהי · ולחמהא יכון לך כקץ אלתחריך וכסאק אליאמן לך יכון · כל תרומת הקדשים אשר
ירימו בני ישראל ליהוה נתתי לך ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם ברית מלח עולם היא
לפני יהוה לך ולזרעך אתך · כל אפרשות קדשיא דיפרשון בני ישראל קד' יהבית לך ולבנך
ולבנתך עמך לקים עלם קים מלח עלמא היא קד' לך ולבנך עמך · וסאיר רפאיע אלאקדאס
אלתי ירפעונהא בני אסר ללה געלתהא לך ולבניך ובנאתך מעך רסם אלדהר עהד תבאת
אלמלח הו ללה לך ולנסלך בעדך · ויאמר יהוה אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך
בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל · ואמר קד' לאהרן בארעהון לא תחסין וחולק לא
יהי לך ביניהון מתנן דיהבית לך אנין חולקך ואחסנתך בגו בני ישראל · תם קאל ללה להרון פי
ביאצהם לא תנחל ולא יכון לך נציב פי מא בינהם לקד געלת קראביני קסמך ונחלתך פימא

ושוק של הודיה שאינו נאכל אלא ליום ולילה" כל תרומות הקדשים מחיבתה של פרשה זו כללה בתחלתה וכללה בסוף ופירט באמצע' ברית
מלח' כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים" ברית מלח עולם' כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם" וחלק
לא יהיה לך בתוכם" אף בבזה" והם' הלוים ישאו עונם של ישראל שעליהם להזהיר הזרים מגשת אליהם" אשר ירימו לי' תרומה' הכתוב
קראו תרומה עד שיפריש ממנו תרומת מעשר" ונחשב לכם תרומתכם זו כדגן מן הגורן" תרומות מעשר שלכם אסורה לטמאים ולזרים
וחייבין

בין בני אסר׃ וְלִבְנֵי לֵוִי הִנֵּה נָתַתִּי כָּל מַעֲשֵׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה חֵלֶף עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר ן׳
הֵם עֹבְדִים אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְלִבְנֵי לֵוִי הָא יְהָבִית כָּל מַעְסְרָא בְּיִשְׂרָאֵל לְאַחְסָנָא חֲלַף פָּלְחָנְהוֹן
דְּאִנּוּן פָּלְחִין יָת פָּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ ולבני לוי הודא קד געלת כל עשר מן אסר נחלה להם בדל
כדמתהם אלדין יכדמון כבא אלמחצר׃ וְלֹא יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לָשֵׂאת חֵטְא לָמוּת׃
וְלָא יִקְרְבוּן עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁכַּן זִמְנָא לְקַבָּלָא חוֹבָא לִמְמָת׃ ולא יתקדם בני אסר איצא אלי כבא
אלמחצר ליחמלון וזרא פיהלכון׃ וְעָבַד הַלֵּוִי הוּא אֶת עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֲוֹנָם חֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה׃ וְיִפְלְחוּן לֵיוָאֵי אִנּוּן יָת פָּלְחַן מַשְׁכַּן זִמְנָא וְאִנּוּן יְקַבְּלוּן חוֹבֵיהוֹן
קְיָם עָלַם לְדָרֵיכוֹן וּבְגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יַחְסְנוּן אַחְסָנָא׃ פיכדמון אלליואניין וחדהם כדמה׳ כבא אלמחצר
והם יחמלון וזרהם רסם דהר לאגיאלכם ופימא בין בני אסר לא ינחלו נחלה׃ כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ
נַחֲלָה׃ אֲרֵי יָת מַעְסַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּיַפְרְשׁוּן קֳדָם יְיָ אַפְרָשׁוּתָא יְהָבִית לְלֵיוָאֵי לְאַחְסָנָא עַל כֵּן אֲמָרִית לְהוֹן
בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָא יַחְסְנוּן אַחְסָנָא׃ פאן עשר בני אסר אלדי ירפעונהא ללה געלתהא ללליואניין נחלה
פלדלך קלת להם פימא בין בני אסר לא ינחלו נחלה׃

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ק
הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלַתְכֶם וַהֲרֵמֹתֶם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר׃
וְעִם לֵיוָאֵי תְּמַלֵּיל וְתֵימַר לְהוֹן אֲרֵי תִסְּבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת מַעְסְרָא דִּיהָבִית לְכוֹן מִנְּהוֹן בְּאַחְסַנְתְּכוֹן
וְתַפְרְשׁוּן מִנֵּיהּ אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ מַעְסְרָא מִן מַעְסְרָא׃ מ׳ר אלליואניין וקל להם אדא אכדתם מן
בני אסר אלעשר אלדי געלתה לכם מנהם בנחלתכם פארפעו מנה רפיעה ללה עשרא מן אלעשר׃
וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם כַּדָּגָן מִן הַגֹּרֶן וְכַמְלֵאָה מִן הַיָּקֶב׃ וְיִתְחֲשֵׁיב לְכוֹן אַפְרָשׁוּתְכוֹן כְּעִבּוּרָא
מִן אִדְּרָא וְכִמְלָאתָא מִן מַעְצַרְתָּא׃ ודלך אן תחסב לכם רפאיעכם כאלבר לבני אסר מן אלבדאר
וכאלסלאפה מן אלתגאר׃ כֵּן תָּרִימוּ גַם אַתֶּם תְּרוּמַת יְהוָה מִכֹּל מַעְשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן׃ כֵּן תַּפְרְשׁוּן אַף אַתּוּן אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ
מִכֹּל מַעְסְרֵיכוֹן דְּתִסְּבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתְּנוּן מִנֵּיהּ אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לְאַהֲרֹן כָּהֲנָא׃ כדאך תרפעו
אנתם איצא רפיעה ללה מן גמיע עשורכם אלדי תאכדונהא מנהם ואעטו דלך להרון אלאמאם׃

וה״בן עליה שהיה וחומש כתרומה גדולה שנקראת ראשית דגן מן הגורן״ וכמלאה מן היקב׳ תרומת תירוש ויצהר הניטלת מן היקבים״ מלאה׳ לשון
ביטול תבואה שנתמלאת״ יקב׳ הוא הבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו״ וכל לשון יקב חפירת קרקע הוא וכן יקבי המלך הוא ים חוקיינוס
חפירה שחפר מלכו של עולם״ כן תרימו גם אתם׳ כמו שישראל מרימין מגרנם ומיקביהם תרימו גם אתם ממעשר שלכם כי הוא נחלתכם״
מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת יי׳ בתרומה גדולה הכתוב מדבר שאם הקדים לוי את כהן בכרי וקיבל מעשרותיו קודם שיטול כהן
תרומה גדולה מן הכרי צריך להפריש תחלה מן המעשר תחלה אחד מחמשים לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר״ בהרימכם את
חלבו ממנו לאחר שהרימו תרומת מעשר ממנו״ ונחשב׳ הנותר ללוים חולין גמורין״ כתבואת גורן׳ לישראל שלא תאמר הואיל וקראו
הכתוב תרומה שנ׳ כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ליי׳ תרומה יכול יהא כולו אסור ת״ל ונחשב ללוים כתבואת גורן מה של ישראל

מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת יהוה מכל חלבו את מקדשו ממנו׃ מכל מתנתכון תפרשון ית כל
אפרשותא קדם יי מכל שפריה ית קדשיה מניה׃ ואיכון מא תרפעונה ללה מן גמיע עטאיאכם אגודהא
ואכ׳צהא מנהא׃ ואמרת אלהם בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים כתבואת גרן
וכתבואת יקב׃ ותימר להון באפרשותכון ית שפריה מניה ויתחשיב לליואי כעללת אדרא
וכעללת מעצרתא׃ וקל להם אדא רפעתם אגודה מנה צאר ט׳באקי לכם יא ליואניין כגלה
בני אסר׳ מן ט׳בדאר ואת׳גאר׃ ואכלתם אתו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא לכם חלף
עבדתכם באהל מועד׃ ותיכלון יתיה בכל אתר אתון ואנש בתיכון ארי אגרא הוא לכון
חלף פלחנכון במשכן זמנא׃ וגאיז אן תאכלוה פי כל מוצע אנתם ואהלכם לאנה אגרתכם
בדל כ׳דמתכם פי כבא אלמחצ׳ר׃ ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת
קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו׃ ולא תקבלון עלוהי חובא באפרשותכון ית
שפריה מניה וית קדשיא דבני ישר׳ לא תחלון ולא תמותון׃ ולא תחמלון ענה וזרא ענד
רפעכם אגודה מנה ואקדאס בני אסר׳ לא תבדלוהא ולא תהלכו׃ צ״ה פסוקי׳ סימן דניא״ל בב״ד

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃ ומליל יי עם משה ולאהרן למימר׃ תם כלם אללה
מוסי והרון תכלימא׃ זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו
אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על׃ דא גזירת אוריתא
דפקיד יי למימר מליל עם בני ישר׳ ויסבון לך תורתא סמוקתא שלמתא דלית בה מומא
דלא סליק עלה נירא׃ הדא רסם אלשריעה אלדי אמר אללה בהא קאילא מר בני אסר׳ באן
יאתוך בבקרה צפרא צחיחה מא ליס פיהא עיב מא לם יטלע עליהא ניר׃ ונתתם אתה
אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו׃ ותתנון יתה לאלעזר
כהנא ויפיק יתה למברא למשריתא ויכוס יתה קדמוהי׃ ואדפעוהא אלי אלעזר אלאמאם
ליכ׳רג׳הא אלי כ׳ארג׳ אלעסכר וידבחהא בחצ׳רתה׃ ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה
אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים׃ ויסב אלעזר כהנא מדמה באצבעיה וידי
לקביל אפי משכן זמנא מדמה שבע זמנין׃ ויאכ׳ד׳ אלעזר אלאמאם מן דמהא באצבעה

חולין אף של לוי חולין׃ בכל מקום׃ אפילו בבית הקברות׃ ולא תשאו עליו חטא׃ הא אם לא תרימו תשאו חטא׃ ולא תמותו׃ הא אם תחללו תמותון׃
חסלת פ׳ קרח בס״ד

זאת חקת התורה׃ לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפי׳ כתב בה חוקה גזירה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה׃ ויקחו אליך׃ לעולם היא נקראת על שמך פרה שעשה משה במדבר׃ פרה אדומה תמימה׃ שתהא תמימה באדמימות שאם היו בה שתי שערות שחורות פסולה׃ אל אלעזר׃ מצותה בסגן׃ אל מחוץ למחנה׃ חוץ לשלש מחנות׃ ושחט אותה לפניו׃ זר שוחט ואלעזר רואה׃ והזה אל נוכח פני אהל מועד עומד במזרחו של ירושלים ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם׃ ואחר יבוא אל המחנה׃ למחנה שכינה שאין טמא משולח חוץ לשתי מחנות אלא זב ובעל קרי ומצורע׃ וטמא הכהן עד הערב׃ סרסהו ודרשהו וטמא עד הערב ואחר יבוא אל המחנה׃ והניח מחוץ למחנה׃ לשלשה חלקים מחלקה אחד ניתן בהר המשחה ואחד נחלק לכל המשמרות ואחד ניתן בחיל של משמרות היה חוץ לעזרה ליטול ממנו בני העיירות וכל הצריכין ליטהר ואחר שבהר המשחה כהנים גדולים לפרות אחרות מקדשין הימנה׃ ושבחיל נתון למשמרת מגזרת הכתוב שנ׳ והיתה לעדת בני ישראל למשמרת׃ למי נדה׃ למי הזייה מנו ודרו

חק

וינצח מקאבל וגה כבא אמחצר מן דמהא סבע מראר׳ וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֹרָהּ
וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פִּרְשָׁהּ יִשְׂרֹף׳ ויוקיד ית תורתא לעינוהי ית משכה וית בסרה וית
דמה על אוכלה יוקיד׳ ויאמר בחריקהא בחצרתה גלדהא מע לחמהא ודמהא ופרתהא׳
וְלָקַח הַכֹּהֵן עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל תּוֹךְ שְׂרֵפַת הַפָּרָה׳ ויסב כהנא אעא
דארזא ואיזובא וצבע זהורי׳ וירמי לגו יקידת תורתא׳ ויאכד אמאם עוד ארז וצעתר
וצבג קרמז וירמי דלך פי וסט חריקהא׳ וְכִבֶּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא
אֶל הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעָרֶב׳ ויצבע לבושוהי כהנא ויסחי בסריה במיא ובתר
כין ייעול למשריתא ויהי מסאב עד רמשא׳ ויגסל אמאם תיאבה וירחץ בדנה
מא ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר וינגס אלי אלמגיב׳ וְהַשֹּׂרֵף אֹתָהּ יְכַבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרָחַץ
בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׳ ודמוקיד יתה יצבע לבושוהי במיא ויסחי בסריה במיא ויהי
מסאב עד רמשא׳ ואלמחרקהא יגסל תיאבה וירחץ בדנה בלמא וינגס אלי אלמגיב׳ וְאָסַף
אִישׁ טָהוֹר אֵת אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמָקוֹם טָהוֹר וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁמֶרֶת לְמֵי נִדָּה חַטָּאת הִוא׳ ויכנוש גבר דכי ית קטמא דתורתא ויצנע מברא למשריתא
באתר דכי ותהי לכנשתא דבני ישראל למטרא למי אדיותא חטתא היא׳ ויגמע רגל טאהר
רמאד אלבקרה ויצעה כארג אלעסכר פי מוצע מקדס תכון לגמאעה בני אסר׳ מחפוצה
למא אלנצח והי דכוה׳ וְכִבֶּס הָאֹסֵף אֶת אֵפֶר הַפָּרָה אֶת בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְהָיְתָה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם׳ ויצבע דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוהי ויהי
מסאב עד רמשא ותהי לבני ישראל ולגיוריא דיתגיירון ביניהון לקים עלם׳ ויגסל אלגאמע
רמאדהא תיאבה וינגס אלי אלליל פתכון לבני אסר׳ ולאלגריב אלדכיל פימא בינהם רסם דהר׳
הַנֹּגֵעַ בְּמֵת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים׳ דיקרב במיתא לכל נפשא דאנשא ויהי
מסאב שבעה יומין׳ אן מן דנא במיית מן גמיע נפוס אלנאס פינגס סבעה איאם׳ הוּא
יִתְחַטָּא בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר׳ הוא ידי עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה ידכי ואם לא ידי

מקושר הוא לפסוק של מעלה

אבן בו׳ לידות את קרנות המים לשון גריקה״ חטאת היא׳ לשון חטוי כפשוטו׳ ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת לומר שהיא כקדשים ליאסר
בהנאה״ הוא יתחטא בו׳ באפר הזה״ במת בנפש׳ ואיזה מת של נפש האדם להוציא נפש בהמה שאין טומאתה צריכה הזייה״ ד״א בנפש זו
רביעית דם״ את משכן ה׳ טמא׳ אם נכנס לעזרה אפילו בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי״ עוד טומאתו בו׳ אעפ״י שטבל״ כל הבא
אל האהל׳ בעוד שהמת בתוכו״ וכל כלי פתוח׳ בכלי חרס הכתוב מדבר שאין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו לפ״כ אם אין מגופת
צמידהו פתולה עליו יפה כחיבור טמא הוא״ הא אם יש צמיד פתיל עליו טהור״ פתיל׳ לשון מחובר בלשון עברי וכן נפתולי אלהים
נפתלתי נתחברתי עם אחותי״ על פני השדה׳ רבותינו דרשו לרבות גולל ודופק ופשוטו על פני השדה שאין שם אהל מטמא המת
שם במגיעה״ וחטאו ביום השביעי׳ הוא גמר טהרתו״ ואיש אשר יטמא וגו׳ אם נאמר מקדש למה נאמר משכן ואם נאמר משכן
למה נאמר מקדש׳ ואם נאמר משכן הייתי אומר על משכן יהא חייב שנמשח בשמן המשחה אבל על מקדש לא יהא חייב
לכך נאמר מקדש׳ ואם נאמר מקדש הייתי אומר על מקדש יהא חייב שקדושתו קדושת עולם אבל על המשכן לא יהא חייב לכך
נאמר משכן כדאיתא בשבועות״ ומזה מי הנדה׳ רבותינו אמרו שהמזה טהור וזה בא ללמד שהנושא מי חטאת טמא טומאה חמורה
לטמא בגדים שעליו מה שא״כ בנוגע וזה שהוציאו בלשון מזה לומר לך שאינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזייה״ והנוגע יטמא ואין
טעון כיבוס בגדים״ וכל אשר יגע בו׳ הטמא הזה שנטמא במת יטמא״ והנפש הנוגעת בו׳ בטמא מת״ הטמא עד הערב׳ כאן למדנו

עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה לא ידכי׃ הו יתדכא מן מא אלנצח פי אליום אלתאלת
ואליום אלסאבע פיטהר ואן לם יתדכא מנה פיהמא לא יטהר׃ כל הנגע במת בנפש האדם
אשר ימות ולא יתחטא את משכן יהוה טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל כי מי נדה
לא זרק עליו טמא יהיה עוד טמאתו בו׃ כל דיקרב במיתא בנפשא דאנשא דימות ולא
ידי עלוהי ית משכנא דיי׳ סאיב וישתיצי אנשא ההוא מישראל ארי מי אדיותא לא אזדריקו
עלוהי מסאב יהי עוד סאובתיה ביה׃ כדאך כל מן דנא במיית מן נפוס אלנאס אלדי ימות
ולם יתדכא פקד נגס מסכן אללה פינקטע דלך אלאנסאן מן אל אסר׳ אד מא אלנצח לם ירש
עליה פהו נגס לדלך ונגאסתה עליה׃ זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל
וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים׃ דא אוריתא אנשא ארי ימות במשכנא כל דעליל
למשכנא וכל דבמשכנא יהי מסאב שבעה יומין׃ הדה אלשריעה אי אנסאן מאת פי כבא
פכל מא פיה ומן דכל אליה ינגס סבעה איאם׃ וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא
הוא׃ וכל מן דחסף פתיח דלית מגופת שיע מקף עלוהי מסאב הוא׃ וכל אנא כזף מפתוח
אלדי ליס עליה צמאם מקייד פהו נגס׃ וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת
או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים׃ וכל דיקרב על אפי חקלא בקטיל חרבא או במיתא
או בגרמא דאנשא או בקברא יהי מסאב שבעה יומין׃ וכל מן דנא עלי וגה אלצחרי בקתיל
סיף או מיית או בעצם אנסאן או קבר כדאך ינגס סבעה איאם׃ ולקחו לטמא מעפר שרפת
החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי׃ ויסבון לדמסאב מעפר יקידת חטתא ויתין עלוהי מי
מבוע למאן׃ ויאכד לה מן רמאד חריק אלבקרה ויצב עליה מא מן נביע פי אנא׃ ולקח אזוב
וטבל במים איש טהור והזה על האהל ועל כל הכלים ועל הנפשות אשר היו שם ועל הנגע
בעצם או בחלל או במת או בקבר׃ ויסב איזובא ויטבול במיא גבר דכי וידי על משכנא
ועל כל מניא ועל נפשתא דהוו תמן ועל דקרב בגרמא או בקטילא או במיתא או בקברא׃
ויאכד רגל טאהר שיא מן צעתר ויגמסה פי דלך אלמא וינצח עלי אלכבא ועלי גמיע אלאניה
ואלנפוס אלדי כאנת פיה ועלי אלדאני באלעצם או אלקתיל או אלמיית או אלקבר׃ והזה הטהר על
הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר

שהמת אבי אבות הטומאה והנוגע בו אב הטומאה ומטמא אדם זהו פירושה לפי משמעה והלכותיה ומדרש אגדה העתקתי מיסודו של
ר׳ משה הדרשן וזהו ויקחו אליך משלהם כשם שהם פירקו נזמי הזהב לעגל כך יביאו זו לכפרה משלהם פרה אדומה משל לבן שפחה
שטינפה פלטין של מלך אמרו תבא אמו ותקנח את הצואה כך תבא פרה ותכפר על מעשה העגל אדומה ע״ש אם יאדימו כתולע
לפי שהחטא קרוי אדום תמימה ע״ש ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין כך תבוא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתומם לא עלה עליה
עול כשם שפירקו מעליהם עול שמים אל אלעזר הכהן כשם שנקהלו על אהרן שהוא כהן לעשות העגל ולפי שאהרן עשה את
העגל לא ניתנה לו עבודה זו על ידו שאין קטיגור נעשה סניגור ושחט את הפרה כשם שנשחט העגל עץ ארז ואזוב ושני תולעת
שלשה מינין הללו כנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל וארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכולן סימן שהגבוה שהגיס דעתו וחטא
ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו למשמרת כשם שפשע העגל שמור לדורות לפורענות ואין לך כל פקודה שאין בה
מפקודת העגל שנ׳ וביום פקדי ופקדתי וגו׳ כשם שהעגל טימא כל העוסקין בו כך פרה מטמאה כל העוסקין בה וכשם שנטהרו
באפרו שנ׳ ויזר על פני המים וישק את בני ישראל כך ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת וגו׳ ויבאו בני ישראל כל העדה עדה השלמה

שכבר

בערב׃ וידי דכיא על מסאבא ביומא תליתאה וביומא שביעאה וידכיניה ביומא שביעאה
ויצבע לבושוהי ויסחי במיא וידכי ברמשא׃ כדאך ינצח אלטאהר עלי אלנגס פי אליום אלתאלת
ואלסאבע פאדי דלאה פי אליום אלסאבע גסל תיאבה ורחץ במא וטהר פי אלעשא׃ ואיש אשר
יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההוא מתוך הקהל כי את מקדש יהוה טמא מי נדה לא זרק
עליו טמא הוא׃ וגבר דיסתאב ולא ידי עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מגו קהלא ארי ית מקדשא
דיי סאיב מי אדיותא לא אזדריקו עלוהי מסאב הוא׃ ואי רגל תנגס בשי מן דלך ולם יתדלכא
פינקטע דלך אלאנסאן מן בין אלגוק למא נגס מקדס אללה אד דכלה ולם ינצח עליה מן מא ט'
אלנצח פהו נגס׃ והיתה להם לחקת עולם ומזה מי הנדה יכבס בגדיו והנגע במי הנדה יטמא עד
הערב׃ ותהי להון לקים עלם ודמדי מי אדיותא יצבע לבושוהי ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב
עד רמשא׃ יכון להם דלך רסם אלדהר ונאצח מא אלנצח יגסל תיאבה ומן לאמס מא אלנצח
ינגס אלי אללי׃ וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנגעת תטמא עד הערב׃ וכל דיקרב
ביה מסאבא יהי מסאב ואנש דיקרב ביה יהי מסאב עד רמשא׃ וכל מא לאמסה אלנגס ינגס
פאן כאן אנסאנא דנא בה פאלי ינגס אלי אללי׃ פ
כ ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צן בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים
ותקבר שם׃ ואתו בני ישראל כל כנשתא למדברא דצין בירחא קדמאה ויתיב עמא ברקם
ומיתת תמן מרים ואתקברת תמן׃ תם גאו בנו אסראיל אגמעין אלי בריה צין פי אלשהר אלאול
ואקאם אלקום פי רקים פלמא מאתת הנאך מרים ודפנת תם׃ ולא היה מים לעדה ויקהלו על
משה ועל אהרן׃ ולא הוה מיא לכנשתא ואתכנישו על משה ועל אהרן׃ ולם יכון מאא לל
גמאעה ותגוקו עלי מוסי והרון׃ וירב העם עם משה ויאמרו לאמר ולו גוענו בגוע אחינו
לפני יהוה׃ ונצא עמא עם משה ואמרו למימר לוי דמיתנא במותא דאחנא קדם יי׃ ולמא
לאצם אלקום מוסי קאילין ליתנא מתנא בופאה אכותנא בין ידי אללה׃ ולמה הבאתם את
קהל יהוה אל המדבר הזה למות שם אנחנו ובעירנו׃ ולמא איתיתון ית קהלא דיי למדברא
הדין לממת תמן אנחנא ובעירנא׃ ולם גיתמא בגוק אללה אלי הדי אלבר נמות פיה נחן ובהאימנא׃
ולמה העליתנו ממצרים להביא אתנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון

א שכבר מתו מתי מדבר ואלו פירשו לחיים׃ ותמת שם מרים׃ למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת׃ ותמת שם מרים׃ אף היא בנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה׳ שאינו דרך כבוד של מעלה ובאהרן נאמר על פי ה׳ בלה מפע׃ ולא היה מים לעדה מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים׃ ולו גוענו׃ הלואי גוענו׃ כ בגוע אחינו במיתת אחינו בדבר למד שמיתת צמא מגונה ממנה׃ בגוע׃ שם דבר הוא כמו במיתת אחינו ולא יתכן לפרשו כשמתו אחינו שאם כן היה לו לינקד בגוע׃ ואת בעירנו׃ מכאן שחס המקום על ממונם של ישראל׃ ויקהילו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע׃ זה אחד מן המקומות שהחזיק מועט את המרובה (והן י׳ מקומות והן לעיל לבא נקיו ליה כל דגנים) המן הסלע הזה נוציא׃ לפי שלא היו מכירין אותו לפי שהלך הסלע וישב לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר והיו ישראל אומרין מה לכם מאיזה סלע תוציאו לנו מים לכך אמר להם המורים סרבנים לשון יוני שוטים מורים את מוריהם המן הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם מים׃ פעמים׃ לפי שבראשונה לא הוציא אלא טפין לפי שלא זהו המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע והם דברו לסלע אחר ולא הוציא אמרו שמא צריך להכות כבראשונה שנ׳ והכית בצור ונזדמן להם אותו הסלע והכוהו׃ יען לא האמנתם בי׃ גילה הכתוב אלו

ומים אין לשתות׃ ולמא אסיקתונא ממצרים לאיתאה יתנא לאתרא בישא הדין לא אתר כשר לבית זרע ואף לא תינין וגופנין ורמונין ומיא לית למשתי׃ ולם אצעדתמונא מן מצר פגיתם בנא אלי הדי אלמוצע אלרדי אלדי לא זרע ולא גפן ותין ורמאן וחתא מאא ליס לנשרב׃
ויבא משה ואהרן מפני הקהל אל פתח אהל מועד ויפלו על פניהם וירא כבוד יהוה אליהם׃ ועל משה ואהרן מן ק קהלא לתרע משכן זמנא ונפלו על אפיהון ואתגלי יקרא דיי׳ להון׃ פאקבל מוסי והרון הארבין מן בין ידי אלגוק אלי באב קבא אלמחצר פוקעא עלי וגוההמא פצהר נור אללה להמא׃
פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעירם׃ סב ית חטרא וכנוש ית כנשתא את ואהרן אחוך ותמללון עם כיפא לעיניהון ויתין מוהי ותפיק להון מיא מן כיפא ותשקי ית כנשתא וית בעירהון׃ כד אלעצא וגמע אלגמאעה אנת והרון אכיך וקולא עלי אלצכר בחצרתהם יכרג מאה פאדא אכרגת להם מאא מן אלצכר פתסקיהם ובהאימהם׃ ויקח משה את המטה מלפני יהוה כאשר צוהו׃ ונסיב משה ית חטרא מן ק יי׳ כמא דפקדיה׃ פאכד מוסי אלעצא מן בין ידי אללה כמא אמרה׃ ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו נא המרים המן הסלע הזה נוציא לכם מים׃ וכנשו משה ואהרן ית קהלא לקדם כיפא ואמר להון שמעו כען סרבניא המן כיפא הדין נפיק לכון מיא׃ וגמע מוסי והרון אלי חצרה אלצכר פקאל להם אסמעו יא עצאה אמן הדא אלצכר נכרג לכם מאא׃ וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם׃ וארים משה ית ידיה ומחא ית כיפא בחטריה תרתין זמנין ונפקו מיא סגיאי ושתיאת כנשתא ובעיריהון׃ פרפע מוסי ידה וצרב אלצכר בעצה מרתין פכרג מא כתיר שרבת מנה אלגמאעה ובהאימהם׃ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם׃ ואמר יי׳ למשה ולאהרן חלף דלא היימנתון במימרי לקדשותי לעיני בני ישראל בכין לא תעלון ית קהלא הדין לארעא דיהבית להון׃ פקאל אללה למוסי והרון כמי לם תומנוהם בי ותקדסאני בחצרה בני אסראיל כדאך לא תדכלא הדא אלגוק אלי

רש״י

חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ כדי שלא יאמרו עליהם כעון דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו כך היה עון משה ואהרן׳ והלא המן והבקר ישחט להם קשה מזו׳ אלא לפי שבסתר דיבר חיסך עליו הכתוב׳ וכאן שבמעמד כל ישראל לא חיסך עליו הכתוב מפני קידוש השם״ להקדישני׳ שאלו דברתם אל הסלע והוציא הייתי מקודש לעיני העדה ואומרין מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דיבורו של מקום קל וחומר אנו״ לכן לא תביאו׳ בשבועה כמו לכן נשבעתי לבית עלי׳ נשבע בקפיצה שלא ירבו בתפלה על כך״ המה מי מריבה׳ הם הנזכרים במקום אחר אף אלו ראו אסטגניני פרעה שמושיען של ישראל לוקה במים לכך גזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו״ ויקדש בם׳ שמתו משה ואהרן על ידם שכשהקב״ה עושה דין במקודשיו הוא ירא ומתקדש על הבריות וכה״א נורא אלהים ממקדשיך׳ בקרובי אקדש״ וישלח משה׳ אחיך ישראל׳ מה ראה להזכיר כאן אחוה אלא אמר לו אחים אנחנו בני אברהם של לו כי גר יהיה זרעך ועל שנינו היה החוב מוטל לפרעו״ אתה ידעת את כל התלאה׳ לפיכך פירש אביכם מעל אבינו והלך לו לארץ מפני יעקב אחיו מפני השטר חוב המוטל על שניהם והטילו על יעקב״ וירעו לנו׳ סבלנו רעות רבות״ ולאבותינו׳ מכאן שהאבות מצטערין בקבר כשפורענות באה על ישראל״ וישמע קולינו׳ בברכה שבירכנו אבינו הקול קול יעקב שאנו צועקין ונענין״ מלאך׳ זה משה

מכאן

אלבלד אלדי אעטיתהם: המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את יהוה ויקדש בם: אלין מי
מצותא דנצו בני ישראל קי׳ ואתקדש בהון: דלך מא אלכצומה אלדי כאצם בני אסראיל אלרסול
בסבבה פתעצם פיהם: וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך ס
אדום כה אמר אחיך ישראל אתה ידעת את כל התלאה אשר מצאתנו: ושלח משה אזגדין
מרקם לות מלכא דאדום כדנן אמר אחוך ישראל את ידעת ית כל עקתא דאשכחתנא: תם
בעת מוסי ברסל מן רקים אלי מלך אדום קאילא כדי קאל אכיך אסראיל אנת עלם בגמיע אלמצאיב
אלדי נאלתנא: וירדו אבתינו מצרימה ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו מצרים
ולאבתינו: ונחתו אבהתנא למצרים ויתבנא במצרים יומין סגיאין ואבאישו לנא מצראי
ולאבהתנא: מנהא אן אבאינא נזלו מצרא פאקמנא במצר מדה טוילה פלמא אסא בנא
אלמצריון ובאבאינא: ונצעק אל יהוה וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה
אנחנו בקדש עיר קצה גבולך: וצלינא קי׳ וקביל צלותנא ושלח מלאכא ואפקנא ממצרים
והא אנחנא ברקם קרתא דבסטר תחומך: פדעונא אלי אללה וסמע צותנא פבעת ברסול
ואכרגנא מן מצר והודא נחן פי רקים פי טרף תכמך: נעברה נא בארצך לא נעבר
בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאול עד אשר נעבר
גבלך: נעבר כען בארעך לא נעבר בחקל ובכרם ולא נשתי מי גוב אורח מלכא ניזיל
לא נסטי לימינא ולסמלא עד דנעבר תחומך: נריד אן נגוז פי תכמך ולסנא נמיל אלי
ציעה ולא כרם ולא נשרב מא צהריג לכנא נסיר פי אלטריק אלגאדה לא נזול ימנה ולא יסרה
אלי אן נגוז תכמך: ויאמר אליו אדום לא תעבר בי פן בחרב אצא לקראתך: ואמר ליה אדומאה
לא תעבר בתחומי דלמא בדקטלין בחרבא אפוק לקדמותך: קאל לה אלאחמרי לא תגוז פי
תכמי כלא באלסיף אכרג תלקאך: ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימיך נשתה
אני ומקני ונתתי מכרם רק אין דבר ברגלי אעברה: ואמרו ליה בני ישראל באורח כבישא
נסק ואם מייך נשתי אנא ובעירי ואתין דמיהון להוד לית פתגם ביש ברגלי אעבר: קאלו
לה בני אסראיל לכנא נסיר פי אלמחגה ואן שרבנא לך מא נחן ומואשינא דפענא תמנה: מן
חית ליס אמר אלא נגוז פקט: ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה:

רש״י

מכאן שהנביאים קרויים מלאכים ואומר ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים: נעברה נא בארצך. אין לך לעבור על הירושה של ארץ ישראל כשם שלא פרעת החוב עשה לנו עוד מעט לעבור דרך ארצך: לא נשתה מי באר. מי בורות היה צריך לומר אלא כך אמר משה אע״פ שיש בידינו מן לאכול ובאר לשתות לא נשתה ממנו אלא נקנה מכם אוכל ומים להנאתכם. מכאן לאכסנאי שיש בידו לאכול יקנה מן החנוני כדי להנות את אושפיזו: דרך המלך נלך. אנו הופכין את בהמתנו ולא יטו לכאן ולכאן לאכול: פן בחרב אצא לקראתך. אתם מתגאים בקול שהוריש לכם אביכם ואומרין ונצעק וישמע קולנו ואני אצא עליכם במה שהורישני אבי ועל חרבך תחיה: רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך: וביד חזקה. בהבטחת זקנו והידים ידי עשו: ויסעו וגו׳ כל העדה. כולם שלמים ליכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותן שנגזרה עליהם גזרה שכבר כלו מתי מדבר ואלו מאותן שכתוב בהן חיים כלכם היום: הור ההר. הר על גבי הר כתפוח קטן ע״ג תפוח גדול ואע״פ שהענן היה הולך לפניהם ומשוה את ההרים שלשה נשארו בהם הר סיני לתורה והר נבו לקבורת משה והור ההר לקבורת אהרן: על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה וכן

ואמר לא תעבר ונפק אדומאה לקדמותיה בחיל רב וביד תקיפא׃ קאל לא תגוז כדאך
פכרג אדום תלקאה בשעב עציס ויד שדידה׃ וימאן אדום נתן את ישראל עבר בגבלו ויט
ישראל מעליו׃ וסריב אדומאה לאשבקא ית ישר׳ למעבר בתחומיה וסטא ישר׳ מלותיה׃
פלמא אבא אדום אן יתרך אל אסר׳ אן יגוזו פי תכמה מאלו ענה׃ פ
ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר׃ ונטלו מרקם ואתו בני ישר׳ כל כנשתא הף
להור טורא׃ פרחלו מן רקים וגאת גמאעתהם אלי גבל הור׃ ויאמר יהוה אל משה ואל
אהרן בהר ההר על גבול ארץ אדום לאמר׃ ואמר יי׳ למשה ולאהרן בהור טורא על תחום
ארע דאדום למימר׃ פקאל אללה למוסי והרון פי גבל הור ענד תכם בלד אדום קאילא׃
יאסף אהרן אל עמיו כי לא יבא אל הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר
מריתם את פי למי מריבה׃ יתכניש אהרן לעמיה ארי לא ייעול לארעא דיהבית
לבני ישר׳ על דסריבתון על מימרי למי מצותא׃ ינצם הרון אלי קומה לאנה לא ידכל
אלי אלבלד אלדי אעטיתה לבני אסר׳ כמא קלת חין כאלפתמא אמרי פי מא אלכצומה׃ קח
את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אתם הר ההר׃ דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסיק
יתהון להור טורא׃ כד הרון ואלעזר אבנה ואצעדהמא אלי גבל הור׃ והפשט את אהרן
את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם׃ ותשלח ית אהרן ית לבושוהי
ותלבישנון ית אלעזר בריה ואהרן יתכניש וימות תמן׃ ואסלך הרון תיאבה ואלבסהא אלעזר
אבנה והרון ינצם וימות הנאך׃ ויעש משה כאשר צוה יהוה ויעלו אל הר ההר לעיני כל
העדה׃ ועבד משה כמא דפקיד יי׳ וסליקו להור טורא לעיני כל כנשתא׃ פצנע מוסא
כמא אמרה אללה וצעדא אלי גבל הור בחצרת אלגמאעה׃ ויפשט משה את
אהרן את בגדיו וילבש אתם את אלעזר בנו וימת אהרן שם בראש ההר
וירד משה ואלעזר מן ההר׃ ואשלח משה ית אהרן ית לבושוהי ואלביש יתהון ית
אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונחת משה ואלעזר מן טורא׃ פסלך מוסא
תיאב הרון ואלבסהא אלעזר אבנה ומאת הרון הנאך פי ראס אלגבל פנזל מוסי ואלעזר מן
אלגבל׃ ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישר׳׃ וחזו כל כנשתא

הנביא אמר ליהושפט בהתחברך עם אחזיהו פרץ יי׳ את מעשיך׃ קח את אהרן׳ בדברים של נחומים אמור לו אשריך שתראה כתרך נתון
לבנך מה שאין אני זכאי לכך׃ את בגדיו׳ את בגדי כהונה הלבישהו והפשיטם מעליו להלבישם על בנו בפניו אמר לו הכנס למערה ונכנס
ראה מטה מוצעת ונר דלוק אמ׳ לו עלה למטה ועלה פשוט ידיך ופשט קמוץ פיך וקמץ עצום עיניך ועצם מיד חמד משה לאותה מיתה
וזהו שנ׳ כאשר מת אהרן אחיך מיתה שנתאויתה לה׃ ויעש משה׳ אעפ׳ שהדבר קשה לו לא עכב׃ ויראו כל העדה׳ כשראו משה
ואלעזר יורדים ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמרו להם מת׳ אמרו אפשר מי שעמד בנגד המלאך ועצר את המגפה ישלוט בו
מלאך המות מיד בקש משה רחמים על הדבר והראוהו להם מלאכי השרת מוטל במטה ראו והאמינו׃ כל בית ישר׳׳ האנשים והנשים
לפי שהיה אהרן רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו לכך כתו׳ עליו הכל מה שלא נאמר בן משה׃ כי גוע׳ אומ׳
אני שהמתרגם דהא מית טועה הוא אלא אם כן מתרגם ויראו ואתחזיאו שלא אמרו רבותינו כי זה משמש בלשון דהא אלא על מדרש
שנסתלקו ענני כבוד וכדאמר ר׳ אבהו אל תקרי ויראו אלא וייראו׳ ועל לשון זה נופל לשון דהא לפי שהיית נתינה

טעם

ארי מית אהרן ובכו ית אהרן תלתין יומין כל בית ישראל: פלמא ראת אלגמאעה אן הרון
קד מאת בכו עליה תלאתין יומא גמיע אל אסר': וישמע הכנעני
מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל וישב ממנו שבי: ושמע
כנענאה מלכא דערד יתיב דרומא ארי אתא ישראל אורח מאללייא ואגיח קרבא בישראל
ושבא מניה שביא: תם סמע אלכנאעני מלך ערד אלמקים פי אלדארום באן בני אסר' קד גאו
טריק אלאתרים פחארבהם וסבא מנהם סביא: וידר ישראל נדר ליהוה ויאמר אם נתן תתן
את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם: וקיים ישראל קים קדם יי ואמר אם ממסר תמסר ית
עמא הדין בידי ואגמר ית קרויהון: פנדר אל אסר' נדרא ללה קאילא אן אסלמת הולאי אלקום
פי ידי געלת קראהם צואפי: וישמע יהוה בקול ישראל ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת
עריהם ויקרא שם המקום חרמה: וקביל יי צלותיה דישראל ומסר ית כנענאה וגמר יתהון
וית קרויהון וקרא שמיה דאתרא חרמה: פסמע אללה דעא אל אסר' ואסלם אלכנאעני פי
אידיהם פגעלוה וקראה צואפי וסמא דלך אלמוצע חרמה:

ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך: ונטלו מהור טורא
אורח ימא דסוף לאקפא ית אר' דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא: תם רחלו מן גבל
הור טריק בחר אלקלזם ליסתדירו בלד אדום פצגרת נפוסהם פי אלטריק: וידבר העם
באלהים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה
בלחם הקלקל: ואתרעם עמא קדם יי ועם משה נצו למא אסיקתונא ממצרים לממת במדברא ארי
לית לחמא ולית מיא ונפשנא עקת במנא הדין דמיכליה קליל: פתכלמו פי אללה ופי מוסי וקאלו
לם אצעדתמונא מן מצר לנמות פי אלבר מא ליס כבז וליס מא וקד צגרת נפוסנא מן אלטעאם אלכפיף:

כועס למה של מעלה הימנו למטה ויראו לפי שהרי מת אהרן ונסתלקו ענני כבוד שהיו בזכותו · אבל על הרבים נאמרו כל כרשתא אין נופל לשון ראה שלא
לשון אשר שהוא מגורת שימוש אי שמצינו אם משמש בלשון אשר כמו ואם מדוע לא הקצר רוחי והרבה מפורשים מזה אם חרונים ימיו · וישמע
הכנעני · שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו' כדאיתא בראש השנה ועמלק מעולם רצועה מרדות לישראל מזומן בכל עת לפורענות · יושב
הנגב · זה עמלק שנ' עמלק יושב בארץ הנגב ושינה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללין להקב"ה לתת כנענים בידם
והם אינם כנענים ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם בלשון כנען אמרו נתפלל סתם שנ' אם נתן תתן את העם הזה בידי ·
דרך האתרים · דרך הנגב שהלכו בה מרגלים שנ' ויעלו בנגב · ד"א דרך האתרים · דרך התייר הגדול הנוסע לפניהם שנ' דרך שלשת
ימים לתור להם מנוחה · וישב ממנו שבי · אינה אלא שפחה אחת · והחרמתי · אקדיש כל שללם לגבוה · ויחרם אתהם · בהריגה ·
ואת עריהם · חרמי גבוה · דרך ים סוף · כיון שמת אהרן ובאת עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף הוא הדרך שחזרו
להם כשנגזר עליהם גזרת מרגלים שנ' וסעו המדברה דרך ים סוף וכאן חזרו לאחוריהם ז' מסעות שנ' ובני ישראל נסעו מ
מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן והי' במוסרה מת והלא בהור ההר מת · אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו
הוא בפניהם ודא ובדוק במסעות ותמצאם ז' מסעות מן מוסרה עד הור ההר · לסבוב את ארץ אדום · שלא נתנם לעבור
בארצו · ותקצר נפש העם בדרך · בטורח הדרך שהוקשה להם אמרו עכשיו היינו קרובים ליכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו
כך חזרו אבותינו ונשתהו ל"ח שנה עד היום לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך ולשון לעז אנקרוטלוד ולא יתכן לומר ותקצר נפשי
בעם בדרך בהיותם בדרך ולא פירש במה קצרה שבכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה כגון ותקצר זכריה י"א שופטים י'
נפשי בהם וכגון ותקצר נפשו בעמל ישראל · וכל דבר קשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש באדם שהטורח בא עליו ואין דעתו
לקבל אותו הדבר ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער ובדבר המטריח נופל בו לשון גודל שגדול הוא וכבד על
האדם כגון וגם נפשם בחלה בי גדלה עלי · ויגאה כשחל תצודני כללו של פירוש כל לשון קצור נפש בדבר לשון שאין יכול זכריה י"א איוב י'
לקובלו הוא שאין הדעת סובלתו · באלהים ובמשה · השוו עבד לקונו · למה העליתנו · שניהם שוין · ונפשנו קצה אף לשון
קיצור נפש ומיאוס · בלחם הקלוקל · לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו כלום יש
ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא · את הנחשים השרפים · ששורפין את האדם בארס שניהם · וינשכו את העם · יבא נחש שלקה על
הוצאת דבה ויפרע ממוציאי דבה · יבא נחש שכל המינין נטעמין לו טעם אחד ויפרע מכפויי טובה שטעם אחד משתנה להם

וישלח יהוה בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל׃ וגרי יי
בעמא ית חיון קלן ונכיתו ית עמא ומית עם סגי מישראל׃ פבעת אלה פי אלקום חיאת מחרקה
לסעתהם פמאת מנהם כתירין׃ ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו ביהוה ובך
התפלל אל יהוה ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם׃ ואתא עמא לות משה
ואמרו חבנא ארי אתרעמנא קדם יי ועמך נצינא צלי קדם יי ויעדי מננא ית חויא וצלי משה
על עמא׃ פגאו אלי מוסי וקאלו קד אכטאנא אד תכלמנא פי אלה ופיך אדע אלי אלה אן
יזיל ענא אלחיאת פדעא להם מוסי׃ ויאמר יהוה אל משה עשה לך שרף ושים אתו על
נס והיה כל הנשוך וראה אתו וחי׃ ואמר יי למשה עביד לך קליא ושוי יתיה על את ויהי כל
דיתנכית ויחזי יתיה ויתקיים׃ פקאל אלה למוסי אצנע לך מחרקא וארפעה עלי עלם פכל
מלסוע ילתפת אליה תאיבא פיבקא׃ ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם
נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי׃ ועבד משה חויא דנחשא ושויה על
את והוי כד נכית חויא ית גברא ומסתכל לחויא דנחשא ומתקיים׃ פצנע מוסי תעבאנא
מן נחאס ורפעה עלי עלם פכאן אדא אנכסאן לדגה תעבאן אלתפת אליה תאיבא בקא חייא׃
ויסעו בני ישראל ויחנו באבת׃ ונטלו בני ישראל ושרו באובות׃ תם רחלו בנו אסר ונזלו פי
אובות׃ ויסעו מאבת ויחנו בעיי העברים במדבר אשר על פני מואב ממזרח השמש׃
ונטלו מאובות ושרו במגזת עבראי במדברא דעל אפי מואב ממדנח שמשא׃ ורחלו
מן אובות ונזלו פי בלאקע אלגאזאת פי אלבריה אלתי עלי גהה מואב מן מטלע אלשמס׃
משם נסעו ויחנו בנחל זרד׃ מתמן נטלו ושרו בנחלא דזרד׃ ורחלו מן תם ונזלו פי ואד
זרד׃ משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר היצא מגבול האמרי כי ארנון גבול

לכמה מטעמים׃ ויתפלל משה׃ מכאן למי שמבקשין ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול׃ על נס׃ על כלונס שקורין פירטיקא בלעז וכן וכנס
על הגבעה׃ תרן כנס׃ שאו נס׃ ולפי שהיא גבוה לאות ולראיה קורהו נס׃ כל הנשוך׃ אפי׳ כלב או חמור נושכו היה ניזוק ומתנונה והולך ישעיה ל / שם
אלא שנשיכת הנחש ממהרת להמית לכך נאמר כאן וראה אותו וחי ראייה בעלמא ובנשיכת הנחש נאמר והביט וגו׳ שלא היה ממהר
להרפאות אלא א״כ מביט בו בכוונה ואמרו רבותינו וכי נחש ממית או מחייה אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את
לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקין׃ נחש נחשת׃ לא נאמר לו לעשותו של נחשת אלא אמר משה הקב״ה קראו
נחש ואני אעשנו של נחשת לשון נופל על לשון׃ בעיי העברים׃ לא ידעתי למה נקרא שמם עיים ועי לשון חורבה הוא דבר
הטאטא במטאטא והיעה כי יעוד לבדו והוא מלשון יעים׃ ויעה ברד׃ העברים׃ דרך מעבר העוברים שם את הר נבו אל ארץ ישעיה כח
כנען שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמוריים׃ על פני מואב ממזרח השמש׃ במזרחה של ארץ מואב׃ גבול האמורי׃
תחום סוף מצר שלהם וכן גבול מואב לשון קצה וסוף׃ מעבר ארנון׃ הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שבאו מעבר
השני וארנון בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב׃ היוצא מגבול האמורי׃ רצועה יוצאה מגבול מואב והיא של אמוריים
ונכנסת לגבול מואב עד ארנון שהוא גבול מואב ושם חנו ישראל ולא באו לגבול מואב כמו שאמר יפתח וגם אל מלך מואב
שלח ולא אבה ומשם ראיה כאשר עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער מה אלו לא נתנום לעבור בתוך
ארצם אף הקיפום את מואב כן׃ על כן׃ על חנייה זו ונסים שנעשו בה׃ יאמר בספר מלחמות יי׃ כשמספרים נסים שנעשו
לאבותינו יספרו׃ את והב׃ כמו את יהב כמו שיאמר מן יעד ועד כך יאמר מן והב יהב והו״ו יסוד בו כלומר את אשר יהב
להם הרבה נסים בים סוף׃ ואת הנחלים ארנון׃ כמו שמספרים בנסי ים סוף כך יש לספר בנסי נחלי ארנון שאף כאן נעשו
נסים גדולים׃ ומה הן הנסים׃ ואשד הנחלים הרגום של עפר אשר שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים שם
לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר מזה
והדרך עובר בתוך הנחל אמרו אמוריים כשיכנסו ישראל לארץ בתוך הנחל לעבור נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם
ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן הנקעים כמין
קרנות ושדים בולטין לחוץ כיון שבאו ישראל לעבור נזדעזע ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה

ונתקרב

מואב בין מואב ובין האמרי׃ מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון דבמדברא דנפיק מתחום
אמוראה ארי ארנון תחום מואב בין מואב ובין אמוראה׃ ורחלו מן תם ונזלו פי גאנב ארנון
אלדי פי אלברייה אלכארג ען תכום אלאמוריין לאן ארנון הו אלחד בין מואב ובין אלאמוריין׃ על כן
יאמר בספר מלחמת יהוה את והב בסופה ואת הנחלים ארנון׃ על כן יתאמר בספרא
קרבין עבד יי על ימא דסוף וגבורן על נחלי ארנון׃ לדלך יקץ פי כתאב פתוח אללה מן
דראדר אלקלזם ומן אודיה פארנון׃ ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול
מואב׃ ושפיך נחליא דמדברין לקביל לחית ומסתמיך לתחום מואב׃ ומצב אלאודיה
אלדי מילה אלי עמארה ער ומסנדה אלי תכם מואב׃ ומשם בארה הוא הבאר אשר אמר יהוה
למשה אסף את העם ואתנה להם מים׃ ומתמן אתיהיבת להון בירא היא בירא דאמר יי
למשה כנוש ית עמא ואתין להון מיא׃ ורחלו מן תם אלי אלביר הי אלביר אלתי קאל אללה למוסי
יז
אגמע אלקום חתי אעטיהם מאא׃ אז ישיר ישראל את
השירה הזאת עלי באר ענו לה׃ בכין שבח ישראל ית תשבחתא הדא סקי בירא שבחו לה׃
חינידׂ אנשא אסר הדא אלנשא וקאלו אצעדי יא ביר תגאובו להא׃ באר חפרוה שרים
כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה׃ בירא דחפרוהא רברביא כרוהא
רישי עמא ספריא בחטריהון וממדברא אתיהיבת להון׃ ביר חפרהא אלריסא וכראהא
נבל אלקום ראסמוהא בוכאיתהם תם רחלו מן תלך אלברייה אלי דאת אלעטא׃ וממתנה נחליאל
ומנחליאל במות׃ ומדאתיהיבת להון נחתא עמהון לנחליא ומנחליא סלקא עמהון לרמתא׃
כ
ומן דאת אלעטא אלי אלואד ומן דלך אלואד אלי דאת אלכנאיס׃ ומבמות הגיא אשר בשדה
מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימן׃ ומרמתא לחליא דבחקלי מואב ריש רמתא פ
ומסתכיא על אפי בית ישימון׃ ומן תם אלי אלואד אלדי פי בלד מואב ענד ראס אלקלעה
כא
אלמטלעה עלי וגה אלסמאוא׃ וישלח ישראל מלאכים אל סיחן

ונהקרב לצד הר של מואב ונדבק בו והיו ונשען לגבול מואב׃ ומשם בארה׃ משם באה האשד אל הבאר כיצד אלא הקב״ה הוא מודיע לבני הנסים הללו המשל אומר מסרת פת להינוק הודע לאמו׃ לאחר שעברו ישראל חזרו ההרים למקומן והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה׃ עלי באר מתוך הנחל והעליתה את מה שהעלתה׃ ומשם י׳ שבבאר הודיעה להם עכ׳ ומשם בארה וכי משם היתה והלוא מתחלת מ׳ שנה היתה עמהם אלא שירדה לפרסם את הנסים וכן אז ישיר ישראל את השירה הזאת׃ השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים והבאר ניתנה להם מתחלת מ׳ ומה ראה ליכתב כאן אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו זאת היא הבאר אשר חפרוה שרים׃ משה ואהרן״ במשענותם׃ במטה״ וממדבר׃ ניתנה להם״ ומנחליאל במות׃ ומתנה נחליאל כתרגומו״ ומבמות הגיא אשר בשדה מואב׃ כי שם מת משה ושם בטלה הבאר״ ד״א כרוה נדיבי העם׃ כל נשיא ונשיא כשהיו חונים נוטל מקלו ומושך אצל דגלו ומחנהו ומי הבאר נמשכין דרך אותו סימן ובאין לפני חניית כל שבט ושבט״ במחוקק׃ על פי משה שנקרא מחוקק שנ׳ כי שם חלקת מחוקק ספון׃ ולמה לא נזכר משה בשירה לפי שלקה על ידי הבאר וכיון שלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקב״ה משל למלך שהיו מזמינין אותו לסעודה אמר אם אוהבי שם אני שם ואם לאו איני הולך״ ראש הפסגה׃ כתרגומו ריש רמתא״ פסגה׃ לשון גובה וכן פסגו ארמנותיה הגביהו ארמנותיה״ ונשקפה׃ אותה הפסגה על פני מקום ששמו ישימון והוא לשון מדבר שמם״ ד״א ונשקפה הבאר על פני הישימון שנגנזה בימה של טבריה והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כברה בים והיא הבאר כך דרש ר׳ תנחומא״ וישלח ישראל מלאכים׃ ובמקום אחר תולה השליחות במשה שנ׳ ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום ובפתח הוא אומר וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו׳ המקראות הללו צריכין זה לזה זה נועל וזה פותח שמשה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל״ אעברה בארצך׃ אעפ״י שלא נצטוו לפתוח להם בשלום בקשו שלום״ ולא נתן סיחון׃

מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי לֵאמֹר׃ ושלח ישרא׳ אזגדין לות סיחון מלכא אמוראה למימר׃ ת֗ם בעת׳ ט׳
אסר ברסל׳ אלי סיחון מלך אלאמוריין קאילא׃ אֶעְבְּרָה בְאַרְצֶךָ לֹא נִטֶּה בְּשָׂדֶה וּבְכֶרֶם לֹא
נִשְׁתֶּה מֵי בְאֵר בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ נֵלֵךְ עַד אֲשֶׁר נַעֲבֹר גְּבֻלֶךָ׃ אעבר בארעך לא נסטי בחקל
ובכרם לא נשתי מי גוב באורח מלכא ניזיל עד דנעבר תחומך׃ נריד אן נגוז פי בלדך ולא נמיל אלי ציעה ולא אלי כרם ולא נשרב מא צהריג בל פי אלטריק אלגאדה נסיר אלי אן נגוז תכמך׃
וְלֹא נָתַן סִיחֹן אֶת יִשְׂרָאֵל עֲבֹר בִּגְבֻלוֹ וַיֶּאֱסֹף סִיחֹן אֶת כָּל עַמּוֹ וַיֵּצֵא לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל הַמִּדְבָּרָה
וַיָּבֹא יָהְצָה וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל׃ ולא שבק סיחון ית ישרא׳ למעבר בתחומיה וכנש סיחון ית כל
עמיה ונפק לקדמות ישרא׳ למדברא ואתא ליהץ ואגיח קרבא בישרא׳׃ ולם ידע סיחון בני
אסר׳ אן יגוזו פי תכמה פגמע גמיע קומה וכרג תלקאהם אלי אלבריה חתא ואפא יהץ פחא
רבהם׃ וַיַּכֵּהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי חָרֶב וַיִּירַשׁ אֶת אַרְצוֹ מֵאַרְנֹן עַד יַבֹּק עַד בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל
בְּנֵי עַמּוֹן׃ ומחהי ישרא׳ לפתגם דחרב וירית ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד בני עמון
ארי תקיף תחומא דבני עמון׃ פקתלוה בחד אלסיף וחאזו בלדה מן ארנון אלי יבק אלי בני ע׳
עמון אד כאן תכמהם שדידא עליה׃ וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּכָל עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל בְּנֹתֶיהָ׃ וכבש ישרא׳ ית כל קרויא האלין ויתיב ישרא׳ בכל
קרוי אמוראה בחשבון ובכל כפרנהא׃ פאכדו גמיע הדה אלקרא וסכנו פי גמיע קרא ט׳
אמוריין פי חשבון ורסאתיקהא׃ כִּי חֶשְׁבּוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הִוא וְהוּא נִלְחַם בְּמֶלֶךְ
מוֹאָב הָרִאשׁוֹן וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ עַד אַרְנֹן׃ ארי חשבון קרתא דסיחון מלכא
אמוראה היא והוא אגיח קרבא במלכא דמואב קדמאה ונסיב ית כל ארעיה מניה עד
ארנון׃ ודלך אן חשבון הי מכבר סיחון מלך אלאמוריין והו כאן חארב מלך מואב אלאול
פאכד גמיע בלדה מן ידה אלי ארנון׃ עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן תִּבָּנֶה וְתִכּוֹנֵן
עִיר סִיחוֹן׃ על כין יימרון מתליא עולו לחשבון תתבני ותשתכלל קרתא דסיחון׃ לדלך
יקולון אלממתלין ארכלו אלי חשבון חתא תבנא ותהייא קריה סיחון׃ כִּי אֵשׁ יָצְאָה
מֵחֶשְׁבּוֹן לֶהָבָה מִקִּרְיַת סִיחֹן אָכְלָה עָר מוֹאָב בַּעֲלֵי בָּמוֹת אַרְנֹן׃ ארי קדום תקיף כאישא
נפק מחשבון עבדי קרבא כשלהביתא מקרתא דסיחון קטילו עמא דשרן בלחית מואב

לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גייסות. כיון שאמרו ישרא׳ נעברה בארצך אמר להם כל עצמי
איני יושב כאן אלא לשומרם מפניכם ואתם אומרין כך׃ ויצא לקראת ישרא׳ אלו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה ואלו
היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו וכל שכן שהיה בחשבון׃ אמר הקב״ה מה אני מטריח בני על זאת לצור על כל עיר ועיר
נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כולם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישרא׳ אל העירים ואין עומד לנגדם
כי אין שם אלא נשים וטף׃ כי עז׃ ומהו חוזקו׃ ההתראה של הקב״ה שאמר להם אל תצורם ואל תתגר בם׃ בנותיה׃ כפרים הסמוכים לה׃
והוא נלחם׃ למה הוצרך ליכתב לפי שנ׳ אל תצר את מואב וחשבון משל מואב היתה כתב לנו שסיחון לקחה מהם ונטהרה על ידו
בישרא׳׃ מידו׃ מרשותו׃ על כן׃ על אותה מלחמה שנלחם סיחון במואב׃ יאמרו המושלים׃ בלעם שנ׳ בו וישא משלו׃ המושלים׃
בלעם ובעור ונם אמרו בואו חשבון שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו וזהו שא״ל בלק כי ידעת את
אשר תברך מבורך וגו׳׃ תבנה ותכונן׃ חשבון בשם סיחון להיות שמו׃ כי אש יצאה מחשבון׃ משכבשה סיחון׃ אכלה ער מואב׃ שם
אותה המדינה קרוי ער בלשון עברי ולחיית בלשון ארמי׃ ער מואב׃ ער של מואב׃ אוי לך מואב׃ שקללו את מואב שימסרו

בידו

כומריא דפלחין בית דחלת רמתא דארנון׃ לאן נאר לרגת מן חשבון ולהיב מן קריה׳
סיחון פאכלת ער מואב ואצחאב בייע ארנון׃ אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו
פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון׃ וי לכון מואבאי אבדתון עמא דפלחין לכמוש
מסר בנוהי צירין ובנתיה בשביא למלכא אמוראה סיחון׃ פוי לך יאמואב כיף בדת יא
עבאדה כמוש לקד געל בניה אסרא ובנאתה סביא לסיחון מלך אלאמוריין׃ ונירם אבד
נקוד׳ בכור׳ חשבון עד דיבן ונשים עד נפח אשר עד מידבא׃ פסקת מלכו מחשבון עדא שלטן
מדיבון וצדיאו עד נפח דסמיך עד מידבא׃ וזט פימאהם מן חשבון אלי דיבון ותוחש אלי
נופח אלדי ענד מידבא׃ וישב ישראל בארץ האמרי׃ ויתיב ישראל בארע אמוראה׃ ולמא
ויירש ק׳ סכן יש׳ אסל פי בלד אלאמוריין׃ וישלח משה לרגל את יעזר וילכדו בנתיה ויירש את
האמרי אשר שם׃ ושלח משה לאללא ית יעזר וכבשו כפרנהא ותריך ית אמוראה דתמן׃
פבעת מוסי בקוס ירומון יעזר פפתחו רסאתיקהא וקרצו אלאמורי אלדי פיהא׃ ויפנו ויעלו
דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי׃ ואתפניאו וסליקו
לאורח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן לקדמותהון הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי׃ תם
ולו וצעדו טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה תלקאהם הו וגמיע קומה לאחרב אלי אדראעאת׃
ויאמר יהוה אל משה אל תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו
כאשר עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון׃ ואמר יי׳ למשה לא תדחל מניה
ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביד ליה כמא דעבדתא לסיחון מלכא
אמוראה דיתיב בחשבון׃ פקאל אללה למוסי לא תכאפה פאני מסלמה פי ידך וגמיע קומה ובלדה
פאצנע בה כמי צנעת בסיחון מלך אלאמורי אלמקים פי חשבון׃ ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו
עד בלתי השאיר לו שריד ויירשו את ארצו׃ ומחו יתיה וית בנוהי וית כל עמיה עד דלא
אשתאר ליה משיזיב ויריתו ית ארעיה׃ פקתלוה ובניה וגמיע קומה חתי לם יבק לה שרידא
ואחאזו בלדה׃ ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו׃ ונטלו בני ישראל
ושרו במישריא דמואב מעברא לירדנא דיריחו׃ תם רחלו בני אסר ונזלו פי בידאת מואב
אלתי עלא ארדן יריחא׃ פ״ז פסוקים סימן ע״ז בגד״י
וירא בלק בן צפור את כל אשר

בידו׳ כמוש׳ שם אלהי מואב׳ נתן׳ הכומש את בנו של מואב׳ פליטים׳ נסים ופליטים מחרב׳ ואת בנותיו בשבית וגו׳׳ ונירם׳ מלכות שלהם׳ אבד חשבון עד דיבון׳ מלכותו ועול שהיה למואב בחשבון אבד משם וכן עד דיבון תרגום של סר עד כלומר סר ניר מדיבון׳ ניר׳ לשון מלכות ועול וממשלת איש כמו למען היות ניר לדוד עבדי׳ ונשים׳ שין דגושה לשון שממה כך יאמרו המושלים ונשים אותה ונשים עד נופח השימומים עד נופח׳ וישלח משה לרגל את יעזר׳ וילכדו׳ המרגלים לכדוה אמרו לא נעשה כראשונים בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם׳ אל תירא אותו׳ שהיה משה ירא להלחם שמא תעמוד לו זכותו של אברהם שנ׳ ויבא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר והבירין בעשתרות קרנים שנ׳ כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים׳ ויכו אותו׳ משה הרגו כדאית׳ בברכות בהרואה עקר טורא בר הלכה פרבין׳ חסלת פרה בס״ל׳

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי׳ אמר אלו שני מלכים שהיינו בטוחין עליהם עמדו עליהם והרגום אנו על אחת כמה וכמה לפיכ׳ ויגר מואב׳ לשון מורא כמו גורו לכם׳ ויקץ מואב׳ קצו בחייהם׳ אל זקני מדין׳ והלוא מעולם היו שונאין זה את זה שנ׳ המכה את מדין בשדה מואב שבאו מדין על מואב למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם׳ ומה ראו ליטול עצה ממדין כיון שראו שהיו ישראל נוצחין שלא כמנהג העולם מואב

עשה ישראל לאמרי׃ וחזא בלק בר צפור ית כל די עבד ישראל לאמוראה׃ ולמא ראי בלק
אבן צפור גמיע מא צנעה אסר' באמוריין׃ ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ
מואב מפני בני ישראל׃ ודחיל מואבאה מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבאי
מן קדם בני ישרא׃ פחדר אלמואביין מן קבל אלקום גדא אד הם כתירין וצגרו מנהם׃
ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק
השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא׃ ואמר מואב לסבי מדין כען ישיצון
קהלא ית כל סחרננא כמא דמלחיך תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואב
בעדנא ההוא׃ פקאל לשיוך מדין אלאן סילחס הדא אלגוק כל מא חולנא כמא ילחס אלתור
כצר אלצחרא וכאן בלק אבן צפור מלכהם פי דלך אלוקת׃ וישלח מלאכים אל בלעם בן
בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה
כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי׃ ושלח אזגדין לות בלעם בר בעור לפתור ארם
דעל פרת ארע בני עמיה למקרי ליה למימר הא עמא נפק ממצרים הא חפא ית עין שמשא
דארעא והוא שרי מלקבלי׃ פבעת ברסל אלי בלעם אבן בעור אלי פאתורא אלדי עלי
אלפראת בלד קומה לידעו בה וקאל לה הודא קום כרג מן מצר קד גטא צאהר אלארץ
והו גאלס מקאבלי׃ ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל
נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר׃ וכען
איתא כען לוט לי ית עמא הדין ארי תקיף הוא מני מאם אכול לאגחא ביה קרב ואתר'
כניה מן אר' ארי ידענא ית דתבריך מבריך ודתלוט ליט׃ ואלאן פתעאל אלענה לי אד הם
אעצם מני לעלי אסתטיע אן אחארבה ואטרדה ען אלבלד לאני אעלם אן מן תבארכה
מבארך ומן תלענה ילען׃ וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבאו אל בלעם
וידברו אליו דברי בלק׃ ואזלו סבי מואב וסבי מדין וקסמיא בידיהון ואתו לות בלעם
ומלילו עמיה פתגמי בלק׃ פמצו שיוך מואב ושיוך מדין כפאלאת מעהם חתא ואפו
בלעם פאכברוה בכלאם בלק׃ ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר
ידבר יהוה אלי וישבו שרי מואב עם בלעם׃ ואמר להון ביתו הכא בליליא ואתיב יתכון

העולם אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל נשאלו מהם מה מדותיו אמרו להם זקני מדין אין כוחו אלא בפיו אמרו אף אנו נבוא עליהם באדם שכוחו בפיו׳׳ כלחוך השור׳ כל מה שהשור מלחך אין בו ברכה׳׳ בעת ההיא׳ לא היה ראוי למלכות ומנסיכי מדין היה וכיון שמת סיחון מנוהו עליהם לצורך שעה׳׳ פתורה׳ כשלחני הזה שהכל מריצין לו מעות כך היה בלעם כל המלכים מריצין לו אגרותיהם ולפי פשוטו כך שם המקום׳׳ ארץ בני עמו׳ של בלק משם היה וזה היה מתנבא ואומר לו עתיד אתה למלוך ואם תאמר מפני מה השרה הקב׳׳ה שכינתו על גוי רשע כדי שלא יהא פתחון פה לאומות שיאמרו אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם שבתחלה היו גדורים בעריות וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות׳׳ לקרוא לו׳ הקריאה הזאת שלו ולהנאתו שהיה פוסק לו ממון הרבה׳׳ עם יצא ממצרים׳ ואם תאמר מה מזיקך׳ הנה כסה את עין הארץ סיחון ועוג שהיו שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום׳׳ והוא ישב ממולי׳ חסר כתיב קרובים הם להכריתני כמו כי אמילם׳׳ נכה בו׳ אני ועמי נכה בהם׳׳ ד׳׳א לשון משנה והוא מנכה לו מן הדמים לחסר מהם מעט׳׳ כי ידעתי את אשר תברך וגו׳ ע׳׳י מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב׳׳ וקסמים בידם׳ כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי׳׳ ד׳׳א קסם זה נטלו בידם זקני מדין אמרו אם יבוא עמנו בפעם הזאת יש בו ממש ואם ידחנו אין בו תועלת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם שנ׳ וישבו שרי מואב עם בלעם׳ אבל זקני
מדין

פתגמא כמא דימליל יי׳ עמי ואוריכו רברבי מואב עם בלעם׳ קאל להם ביתו ההנא אלליה ארד
עליכם גואבא כמא יקול אללה לי פאקאם רוסא מואב ענד בלעם׳ ויבא אלהים אל בלעם
ויאמר מי האנשים האלה עמך׳ ואתא מימר מן קדם יי׳ לבלעם ואמר מן גבריא האלין דעמך׳
פואפא אמר אללה בלעם פקאל לה מפתתחא מן הולאי אלקום אלדי ענדך׳ ויאמר בלעם אל
האלהים בלק בן צפר מלך מואב שלח אלי׳ ואמר בלעם קדם יי׳ בלק בר צפור מלכא דמואב
שלח לותי׳ קאל אן בלק אבן צפור מלך מואב בעת בהם אלי׳ הנה העם היצא ממצרים ויכס
את עין הארץ עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו׳ הא עמא דנפק ממצר
וחפא ית עין שמשא דארעא כען איתא לוט לי יתיה מאם איכול לאגחא ביה קרב ואתרכניה׳
יקול אן אלקום אלדי כרג מן מצר קד גטא צאהר אלארץ ואן פתעאל תעאלא לי לעלי אסתטיע
אן אחארבה ואטרדה׳ ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך
הוא׳ ואמר יי׳ לבלעם לא תיזיל עמהון לא תלוט ית עמא ארי בריך הוא׳ קאל לה לא תמץ מעהם
ולא תלען אלקום פאנה מבארך׳ ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי
מאן יהוה לתתי להלך עמכם׳ וקם בלעם בצפרא ואמר לרברבי בלק איזילו לארעכון
ארי לית רעוא קדם יי׳ דלא למשבקי למיזל עמכון׳ פקאם בלעם בגדאה וקאל לרוסא בלק אמצו
אלי בלדכם לאן אללה נהאני אן אמצי מעכם׳ ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן
בלעם הלך עמנו׳ וקמו רברבי מואב ואתו לות בלק ואמרו סריב בלעם למיתי עמנא׳ פקאם
רוסא מואב ורגעו אלי בלק וקאלו קד אבא בלעם אן יגי מענא׳ ויסף עוד בלק שלח שרים
רבים ונכבדים מאלה׳ ואוסיף עוד בלק שלח רברבין סגיאין ויקירין מאלין׳ פעאוד בלק
איצא בעת רוסא אעטם ואגל מן אולאיך׳ ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן
צפור אל נא תמנע מהלך אלי׳ ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר בלק בר צפור לא
כען תתמנע מלמיתי לותי׳ פגאו אלי בלעם וקאלו לה כדי קאל בלק בן צפור לא תמתנע מן
אלמציר אלי׳ כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את
העם הזה׳ ארי יקרא איקרנך לחדא וכל דתימר לי אעביד ואיתא כען לוט לי ית עמא
הדין׳ פאני סאכרמך גדא וכל מא תקול לי אצנעה ותעאל אלען לי הולאי אלקום׳ ויען בלעם

ע״ד הלכו להם׳ לינו פה הלילה׳ אין רוח הקדש שורה עליו אלא בלילה וכן לכל נביאי אומות העולם עובדי ע״ז שנ׳ ויבא אלהים אל
לבן הארמי בחלום הלילה כאדם שהולך אצל פילגשו בהחבא׳ כאשר ידבר ה׳ אלי׳ אם ימלכני ללכת עם בני אדם כמותכם אך
שמא אין כבוד לתתי להלוך עמכם אלא עם שרים גדולים׳ וישבו׳ לשון עכבה׳ מי האנשים האלה עמך׳ להטעותו בא אמר
פעמים שאין הכל גלוי לפניו אין דעתו שוה עליו אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין׳ בלק בן צפור׳ אעפ״י שאיני
חשוב בעיניך חשוב אני בעיני המלכים׳ קבה לי׳ זו קשה מארה לי שהוא נוקב ומפרש׳ וגרשתיו׳ מן העולם ובלק לא אמר
אלא ואגרשנו מן הארץ איני מבקש אלא להסיעם מעלי ובלעם היה שונאם יותר מבלק׳ לא תלך עמהם׳ אמ׳ אם כן אקללם
במקומי אמ׳ לא תאור את העם אמ׳ אם כן אברכם אמ׳ אינם צריכים לברכתך כי ברוך הוא׳ משל אומרים לצרעה לא מדובשיך
ולא מעוקציך׳ להלוך עמכם׳ אלא עם שרים גדולים מכם למדנו שרוחו גבוהה עליו ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של
מקום אלא בלשון גסות לפיכך ויוסף עוד בלק׳ כי כבד אכבדך מאד׳ יותר ממה שהיית נוטל לשעבר אני נותן לך׳ מלא
ביתו כסף וזהב׳ למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים אמר ראוי ליתן לו כל כסף וזהב שלו שהרי צריך לשכור חיילות

ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי יהוה אלהי
לעשות קטנה או גדולה׃ ואתיב בלעם ואמר לעבדי בלק אם יתין לי בלק מלי ביתיה כסף
ודהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיי אלהי למעבד זעירתא או רבתא׃ פאגאב
בלעם קואד בלק וקאל להם לו יעטיני בלק מל ביתה פצה ודהב לא אסתטיע אן אתגאוז
אמר אללה רבי לאעמל צגירה או כבירה׃ ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה
יסף יהוה דבר עמי׃ וכען אוריכו כען הכא אף אתון בליליא ואדע מא יוסיף יי למליל
עמי׃ ואלאן אקימו אנתם איצא ההנא אללילה חתי אנט'ר מא יעאוד אללה אן יכאטבני
בה׃ ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך
את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה׃ ואתא מימר מן קדם יי לות בלעם בליליא ואמר
ליה אם למקרי אתו גבריא קום איזיל עמהון וברם ית פתגמא דאמליל עמך יתיה
תעביד׃ פואפא אללה בלעם לילא וקאל לה אן כאן הולאי אלקום גאו לידעוך קם אמץ
מעהם לכן אלאמר אלדי אקולה לך אצנעה פקט׃ ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך
עם שרי מואב׃ וקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם רברבי מואב׃ פאדלג בג
דאה ואסרג אתאנה ומצא מע רוסא מואב׃ ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתיצב מלאך יהוה
בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו ושני נעריו עמו׃ ותקיף רגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעתד
מלאכא דיי באורחא לשטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין עולימוהי עמיה׃ תם אשתד
גצב אללה למציה טאמעא פוקף מלך אללה פי אלטריק ליחידה ען דלך והו ראכב עלי אתאנה
ומעה גלאמיה׃ ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט
האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך׃ וחזת אתנא ית
מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וסטת אתנא מן אורחא ואזלת
בחקלא ומחא בלעם ית אתנא לאסטיותה לאורחא׃ פלמא ראת אלאתאן מלך אללה
קאימא פי אלטריק וסיפה מצלת בידה מאלת ען אלטריק וסארת פי אלציאע פצרבהא בלעם
לירדהא אלי אלטריק׃ ויעמד מלאך יהוה במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה׃ וקם מלאכא
דיי בשביל כרמיא אתרא דגדירא מכא וגדירא מכא׃ תם וקף מלך אללה פי זקאק

רבות. ספק נוגח ספק אינו נוגח ואני ודאי נוגח׃ לא אוכל לעבור. על כרחו גילה שהוא ברשות אחרים ונתנבא כאן שאינו יכול לבטל
הברכות שנתברכו האבות מפי הגבורה׃ גם אתם. פיו הכשילו גם אתם סופכם לילך בפחי נפש כראשונים׃ מה יוסף. לא ישנה דבריו
מברכה לקללה הלואי שלא יוסיף לברך כאן נתנבא שעתיד להוסיף ברכה להם על ידו׃ אם לקרוא לך. אם הקריאה שלך ואתה סבור
אתה ליטול עליה שכר קום לך אתם׃ ואך. על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה ואעפ"כ וילך בלעם אמר שמא תפתנו
ויתרצה׃ ויחבוש את אתונו. מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחבש הוא בעצמו׃ אמר הקב"ה רשע כבר קדמך אברהם
אביהם שנ' וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו׃ עם שרי מואב. לבו כלבם שוה׃ כי הולך הוא. ראה שהדבר רע בעיני המקום ונתאוה
לילך׃ לשטן לו. מלאך של רחמים היה והיה רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד׃ ושני נעריו עמו. מכאן לאדם חשוב היוצא
לדרך יוליך עמו שני אנשים לשמשו וחוזרין ומשמשין זה את זה׃ ותרא האתון. והוא לא ראה שנתן הקב"ה רשות לבהמה לראות יותר מן
האדם שמתוך שיש בו דעת תטרף דעתו כשיראה מזיקין׃ וחרבו שלופה בידו. אמר רשע זה הניח כלי אומנותו שבכלי זיינן של אומות
העולם בחרב והוא בא עליהם בפיו שהיא אומנות שלהם אף אני אתפוש את שלו ואבוא עליו באומנתו וכן סופו ואת בלעם בן

בעור

שכרוס והנאך גדאר יכנפה ויסרה׃ ותרא האתון את מלאך יהוה ותלחץ אל הקיר ותלחץ
את רגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי ואדחיקת עם כתלא
ודחקת ית רגלא דבלעם לכתלא ואוסיף למחהא׃ פלמא ראתה אזדחמת מע אלחאיט
פצגטת רגל בלעם אליה פזאד פי צרבהא׃ ויוסף מלאך יהוה עבור ויעמד במקום צר
אשר אין דרך לנטות ימין ושמאול׃ ואוסיף מלאכא דיי עבר וקם באתר עק דלית
אורח למסטי לימינא ולסמלא׃ תם עאוד מלך אללה פגאז ווקף פי מוצע מציק מא
ליס טריק אן ימיל ענה ימנה ולא יסרה׃ ותרא האתון את מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם
ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי ורבעת תחות בלעם ותקיף
רגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחטרא׃ פלמא ראתה רבצת תחתה פאשתד גצבה
פצרבהא בעצא׃ ויפתח יהוה את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני
זה שלש רגלים׃ ופתח יי ית פומא דאתנא ואמרת לבלעם מא עבדית לך ארי מחיתני
דנן תלת זמנין׃ פפתח אללה פאהא פקאלת לבלעם מא צנעת בך אד צרבתני הדה אלמרה
אלתאלתה׃ ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך׃ ואמר
בלעם לאתנא ארי חייכת בי לו אית חרבא בידי ארי כען קטלתיך׃ קאל לאנך קד
תמררת בי ולו כאן פי ידי סיף לקתלתך׃ ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר
רכבת עלי מעודך עד היום הזה ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא׃ ואמרת אתנא
לבלעם הלא אנא אתנך דרכיבת עלי מדאיתך עד יומא הדין המילף אליפנא למעבד
לך כדין ואמר לא׃ קאלת אליס אנא אתאנך אלדי רכבת עליי מנד כנת אלי הדא אליום הל
עוודתך אן אצנע בך כדא קאל לא׃ ויגל יהוה את עיני בלעם וירא את מלאך יהוה נצב
בדרך וחרבו שלפה בידו ויקד וישתחו לאפיו׃ וגלא יי ית עיני בלעם וחזא ית מלאכא
דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וכרע וסגיד לאפוהי׃ תם כשף אללה ען בצר
בלעם פראא מלך אללה ואקפא פי אלטריק וסיפה מצלת פי ידה פכר בין ידיה סאגדא׃

בעור הדגו כהרב" במשעול הכרמים. כתרגומו בשביל. וכן אם ישפוק עפר שומרון לשעלים עפר הנדבק בכפות הרגלים בהילוכן (מלכים א׳ כ׳)
וכן מי מדד בשעלו מים ברגליו ובהלוכו" גדר מזה וגדר מזה. סתם גדר של אבנים הוא "ותלחץ" היא עצמה "ותלחץ" את אחרים את (ישעיה מ׳)
רגל בלעם" ויוסף מלאך ה׳ עבור. לעבור עוד לפניו להלן להיות עומד לפניו במקום אחר כמו והוא עבר לפניהם" ומה יש בתנחומא
מה ראה לעמוד בג׳ מקומות סימני אבות הראהו" זה שלש רגלים. רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת ג׳ רגלים בשנה" התעללת.
כתרגומו לשון גנאי ובזיון" לו יש חרב בידי. גנות גדולה היא לו דבר זה בעיני השרים זה הולך להרוג אומה שלימה בפיו ולאתון זה
צריך לכלי זיין" ההסכן הסכנתי. כתרגומו וכן הלאל יסכן גבר ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא אמרו ליה מאי טעמא לא רכבת (איוב כ״ב)
אסוסיא אמר להו ברטיבא שדאי ליה מיד אמרה לו הלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי וכו׳ ולא עוד אלא שאתה עושה עמי מעשה
אישות בלילה כת׳ הכא ההסכן הסכנתי וכת׳ התם ותהי למלך סוכנת מה כאן ענין תשמיש אף כאן ענין תשמיש וכו׳ כדאיתא (מלכים א׳)
בברכות ובמסכת ע״ז" כי ירט הדרך לנגדי" רבותינו חכמי משנה דרשוהו נוטריקון יראה ראתה נטתה כשביל שהדרך לנגדי –
כלומר לקנאתי ולהקניטני ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט כי ראיתי בעל הדרך שחרד ומיהר הדרך שהוא לכעסי ולהמרותי
ומקרא קצר הוא כמו ותכל דוד המלך" לשון אחר ירט לשון רצון וכן ועל ידי רשעים ירטני מפייס ומנחם אותי על רשעים שאינן אלא (שמואל ב׳ י״ג, איוב ט״ז)
מקנטים" אולי נטתה. כמו לולי פעמים שאולי משמש בלשון לולי" גם אותכה הרגתי. הרי זה מקרא מסורס והוא כמו גם הרגתי
אותך כלומר לא העכבה בלבד קראתך על ידי כי גם ההריגה" ואותה החייתי. ועתה מפני שדיברה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד

ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הכית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן
כי ירט הדרך לנגדי׃ ואמר ליה מלאכא דיי על מא מחיתא ית אתנך דנן תלת זמנין
הא אנא נפקית לשטן ארי גלי קדמי דאת רעי למיזל באורחא לקבלי׃ ק"ל לה מלך אללה
לם צרבת אתאנך הדה אלמרה אלתאלתה ואנא כרגת פי אן אחידך אד תוולטת אלטריק חדאי׃
ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואתה
החייתי׃ וחזתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין אלו פון לא סטת מן קדמי ארי כען
אף יתך קטלית ויתה קיימית׃ חתי לאתני פמאלת ענֿי הדה אלמרה אלתאלתה ולו לם תמיל ענֿי
לקתלתך אלאן ובקיתהא׃ ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב
לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי׃ ואמר בלעם למלאכא דיי חבית ארי לא
ידעית ארי את מעתד לקדמותי באורחא וכען אם ביש בעינך אתוב לי׃ ק"ל לה קד אכטית
ולם אעלם אנך ואקף תלקאי פי אלטריק ואלאן אן כאן מציי רגעת׃ ויאמר מלאך יהוה
אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם
שרי בלק׃ ואמר מלאכא דיי לבלעם איזיל עם גבריא ולחוד ית פתגמא דאמליל עמך
יתיה תמליל ואזל בלעם עם רברבי בלק׃ ק"ל אמץ מע אלקום ושקול אלדי אקולה לך קולה
פקט פמצא מעהם׃ וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל עיר מואב אשר על ד
גבול ארנן אשר בקצה הגבול׃ ושמע בלק ארי אתא בלעם ונפק לקדמותיה לקרתא
דמואב דעל תחום ארנון דבסטר תחומא׃ פלמא סמע בלק במגי בלעם כרג תלקאה
אלי קריה מואב אלדי עלי תכם מואב [ארנן] אלתי פי טרפה׃ ויאמר בלק אל בלעם הלא שלח
שלחתי אליך לקרא לך למה לא הלכת אלי האמנם לא אוכל כבדך׃ ואמר בלק לבלעם
הלא משלח שלחית לותך למקרי לך למא לא אתיתא לותי הבקשטא הויתא אמר לית
אנא יכיל ליקרותך׃ ק"ל בלק לבלעם אלם ארסל אליך מרה קבל הדה לאדעוך פלם לם
תצל אלי אתקול ליס אקדר אן אכרמך׃ ויאמר בלעם אל בלק הנה באתי אליך עתה
היכל אוכל דבר מאומה הדבר אשר ישים אלהים בפי אתו אדבר׃ ואמר בלעם לבלק

בתוכחתה כמו שכת' ויאמר לה' הרגתיה שלא יאמרו זו היא שסילקה את בלעם בתוכחתה ולא יכל להשיב שחס המקום על
כבוד הבריות וכן והרגת את האשה ואת הבהמה וכן ואת הבהמה תהרוגו כי לא ידעתי גם זה גנותו ועל כרחו הודה הוא היה משתבח
שיודע דעת עליון ופיו העיד לא ידעתי אם רע בעיניך אשובה לי להתריס כנגד המקום היא תשובה זו אמ' בעצמו צוה ללכת
ואתה מלאך מבטל את דבריו למוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מחזירו אמר לאברהם קח נא את בנך וע"י מלאך בטל את
דברו אף אני אם רע בעיניך צריך אני לשוב לך עם האנשים כי חלקך עמהם וסופך לאבד אתה ודם מן העולם לך עם האנשים
בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו ואפס על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה עם שרי בלק שמח לקללם כמותם
וישמע בלק שלח שלוחים לבשרו האמנם לא אוכל כבדך נתנבא שסופו לצאת משם בקלון אל עיר מואב אל מטרופולין שלו
עיר החשובה שלו לומר ראה מה אלו מבקשים לעקור קרית חוצות עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחוצותיה לומר ראה
ורחם שלא ייעקרו אלו בקר וצאן דבר מועט במות בעל כתרגומו לרמת דחלתיה עם עו' אולי יקרה ה' לקראתי אינו רגיל
לדבר עמי ביום וילך שפי כתרגומו יחידי לשון שופי ושקט שאין עמו אלא שתיקה ויקר לשון עראי לשון גנאי לשון טומאת
קרי כלומ' בקושי ובבזיון היה נגלה עליו לא בשביל להראות חיבתן של ישראל את שבעת המזבחות שבעה מזבחות ערכתי אין

כתיב

הא אתיתי לותך כען המיכל יכילנא למללא מדעם פתגמא דישוי יי בפומי יתיה אמליל׳
קאל׳ ואן קד צרת אליך תראני אסתטיע אן אקול שיא אלא מא ילקנניה אלה פקט׳ וַיֵּלֶךְ
בִּלְעָם עִם בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת חֻצוֹת׃ ואזל בלעם עם בלק ואעליה לקרית מחוזוהי׃ פמציא
גמיעא אלי אן גאא אלי קריה׳ חוצות׃ וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר
אִתּוֹ׃ ונכס בלק תורין ועאן ושלח לבלעם ולרברביא דעמיה׃ פדבח בלק בקרא וגנמא
ובעת רשר אלי בלעם ואלי אלריסא אלדין מעה׳ וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ
בָּמוֹת בָּעַל וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם׃ והוה בצפרא ודבר בלק ית בלעם ואסקיה לרמת דחלתיה
וחזא מתמן קצת מן עמא׃ פלמא כאן בלגדאה אכד בלק בלעם ואצעדה אלי בעץ
בייע מעבודה פנצר מן תם בעץ אלקום׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת
וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃ ואמר בלעם לבלק בנה לי הכא שבעה מדבחין
ואתקין לי הכא שבעה תורין ושבעה דכרין׃ פקאל לבלק אבן לי ההנא סבעה מדאבח ואעד
לי ההנא סבעה רתות וסבעה כבאש׃ וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פַּר
וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ ועבד בלק כמא ~~אמר~~ בלעם ואסיק בלק ובלעם תור ודכר על כל מדבח׃
פצנע כמי קאל בלעם וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב עַל
עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה אוּלַי יִקָּרֵה יְהוָה לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה יַּרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי׃ ואמר
בלעם לבלק אתעתד על עלתך ואהך מאם יערע מימר מן קדם יי לקדמותי ופתגמא
דיחזינני ואחוי לך ואזל יחידי׃ תם קאל לה קף ענד קראבינך ואנא אמצי פלעל אן
יואפיני אמר אלה ואי קול לקנניה אכברתך בה ומצא פי הדו׃ וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם
וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וָאַעַל פָּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ וערע מימר מן קדם יי
בבלעם ואמר קדמוהי ית שבעה מדבחין סדרית ואסיקית תור ודכר על כל מדבח׃
פלמא ואפא אמר אלה בלעם קאל יא רב אני קד נצדת סבעה מדאבח וקרבת תורא וכבשא
עלי כל מדבח׃ וַיָּשֶׂם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃ ושוי יי פתגמא
בפומא דבלעם ואמר תוב לות בלק וכדין תמליל׃ פלקנה אלה כלאמא וקאל ארגע אלי בלק
וקל כדא׃ וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל עֹלָתוֹ הוּא וְכָל שָׂרֵי מוֹאָב׃ ותב לותיה והא מעתד על
עלתיה הוא וכל רברבי מואב׃ פרגע אליה ואדא בה ואקף ענד קרבאנה הו וגמיע ריסא מואב׃

דמליל

פי׳ ר״ת עד פגורך ישרל שדבר בקללם

כתיב כאן את שבעת המזבחות אמר לפניו אבותיהם של אלו בנו לפניך ז׳ מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן אברהם בנה ד׳ ויבן שם מ
מזבח לי׳׳ הנראה אליו ויעתק משם ההרה וגו׳ ויבן שם מזבח ויאהל אברם וגו׳ ויבן שם מזבח ואחד בהר המוריה׳ ויצחק בנה
אחד ויבן שם מזבח וגו׳ ויכרו שם עבדי יצחק באר׳ ויעקב בנה שנים׳ אחד בשכם ואחד בבית אל׳ ואעל פר ואיל במזבח׳ ואברהם לא העלה
אלא איל אחד׳ ארה לי יעקב ולכה זועמה ישראל׳ בשני שמותיהם אלא לקללם שאם אחד מהם מוכה היה׳ מה אקב לא קבה אל׳ כשהיו ר
ראויין להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהם את עונם באפם הרגו איש לא נתקלל אלא אפם שנ׳ ארור אפם׳ כשנכנס אביהם במרמה׳
אלא אביו היה ראוי להתקלל מה נאמ׳ שם גם ברוך יהיה׳ במברכים נאמר אלה יעמדו לברך את העם׳ במקללים לא נאמר אלה יעמדו
לקלל את העם אלא על הקללה לא רצה להזכיר עליהם שום קללה׳ לא זעם ה׳׳ אני אין כוחי אלא שאני יודע לכוון השעה שהקב״ה כועס

וישא משלו ויאמר מן ארם ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם לכה ארה לי יעקב ולכה
זעמה ישראל׃ ונטל מתליה ואמר מן ארם דברני בלק מלכא דמואב מטורי מדנחא איתא
לוט לי יעקב ואיתא תריך לי ישראל׃ פצ̇רב מתלה וקאל מן ארם סיירני בלק מלך מואב מן
גבאל אלמשרק קאילא תעאל אלען לי יעקוב ודם לי אסראיל׃ מה אקב לא קבה אל ומה אזעם
לא זעם יהוה׃ מא אלוטיה דלא לטיה אל ומא אתרכיה דלא תרכיה יי׃ מא אסב מא לא
יסבה אלטאיק ומא אדם מא לם ידמה אללה׃ כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו
הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב׃ ארי מריש טוריא חזיתיה ומרמתא סכיתיה׃ הא
עמא בלחודיהון עתידין דיחסנון עלמא ובעממיא לא יתדנון גמירא׃ ואנא אראה מן
רוס אלגבאל ואלמחה מן אליפאע אנה שעב סיסכן פרדא ולא יחסב מע סאיר אלאמם׃ מי מנה
עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו׃ מן יכול
למימני דעדקיא דבית יעקב דאמיר עליהון יסגון כעפרא דארעא או חדא מארבע
משריתא דישראל תמות נפשי מותא דקשיטי ויהי סופי כותהון׃ יא מן יעד נסל יעקוב
ויחצי רדליה אלאסר אסאל אן אמות מות אלמסתקימין ותכון אכרתי מתלהם׃ ויאמר בלק
אל בלעם מה עשית לי לקב איבי לקחתיך והנה ברכת ברך׃ ואמר בלק לבלעם מא עבדת
לי למלט סנאי דברתך והא ברכא מברכת להון׃ פקאל לה בלק מא דא צנעת בי רעותך
לתסב אעדאי פאדא בך תבארך פיהם׃ ויען ויאמר הלא את אשר ישים יהוה בפי אתו
אשמר לדבר׃ ואתיב ואמר הלא ית דישוי יי בפומי יתיה אטר למללא׃ פאגאבה וקאל לא
אן מא ילקיה אללה אחפצה ואקולה׃ ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר ה
תראנו משם אפס קצהו תראה וכלו לא תראה וקבנו לי משם׃ ואמר ליה בלק איתא כען
עמי לאתר אחרן דתחזיניה מתמן לחוד קצתיה תחזי וכוליה לא תחזי ותלוטיה לי מתמן׃
קאל תעאל מעי אלי מוצע אכר תנצרה מנה לכלך תנצר בעצה ולא כלה פתסבה לי מן תם׃
ויקחהו שדה צפים אל ראש הפסגה ויבן שבעה מזבחת ויעל פר ואיל במזבח׃ ודבריה
לחקל סכותא לריש רמתא ובנא שבעה מדבחין ואסיק תור ודכר על כל מדבח׃ פאכדה
אלי צ̇יעה אלמשרפה עלי ראס אלקלעה פבנא ז׳ מדאבח וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח׃

כה והוא לא כעס כל הימים הללו שכתוב כי אם כי עתה איך וזהו שנ׳ עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו׳ למען דעת צדקות ה׳׃ כי מראש צרים אראנו אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע״י אבות ואמהות׃ הן עם לבדד ישכן הוא אשר זיכו לו אבותיו לשכון בדד כתרגומו׃ ובגוים לא יתחשב כתרגומו לא יהיו נעשין כלה כשאר האומות כענין שנ׳ כי אעשה כלה בכל הגוים ואותך לא אעשה כלה אינן נמנין עם השאר׃ ד״א כשהן שמחין אין אומה שמחה עמהם שנ׳ ה׳ בדד ינחנו וכשהאומות בטובה הן אוכלין עם כל אחד ואחד ואין עולה להם מן החשבון וזהו ובגוים לא יתחשב׃ מי מנה עפר יעקב כתרגומו׃ ומספר את רובע ד׳ דגלים׃ ד״א מי מנה עפר יעקב אין חשבון למצות שהן מקיימים בעפר לא תחרוש בשור ובחמור לא תזרע כרמך כלאים אפר פרה ועפר סוטה וכיוצא בהם׃ ומספר את רובע ישראל רביעותיהן זרע היוצא מן התשמיש שלהם תמות נפשי מות ישרים שבהם׃ וקבנו לי לשון צווי קללהו לי׃ שדה צופים מקום גבוה היה ששם הצופה עומד לשמור אם יבא חיל על העיר׃ ראש הפסגה בלעם לא היה קוסם כבלק ראה בלק שעתידה פרצה להיפרץ בישראל משם שם מת משה כסבור שמשם תחול עליהם הקללה וזו היא הפרצה שאני רואה׃ אקרה כה מאת הקב״ה אקרה לשון אתפעל׃ וישם ה׳ דבר בפיו ומה היא השימה הזאת

אה

ויאמר אל בלק התיצב כה על עלתך ואנכי אקרה כה׃ ואמר לבלק אתעתד הלא על עלתך
ואנא אתמטי עד הנא׃ פקאל לה קף ההנא ענד קראבינך ואנא אתלקא אללה הנא׃ ויקר יהוה אל
בלעם וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק וכה תדבר׃ וזרע מימר מן קדם יי בבלעם ושוי
פתגמא בפומיה ואמר תוב לות בלק וכדין תמליל׃ פואפא אמר אללה בלעם ולקנה
כלאמא וקאל ארגע אלי בלק וקל כדא׃ ויבא אליו והנו נצב על עלתו ושרי מואב אתו
ויאמר לו בלק מה דבר יהוה׃ ואתא לותיה והא מעתד על עלתיה ורברבי מואב עמיה
ואמר ליה בלק מא מליל יי׃ פגא אליה והו ואקף ענד קרבאנה ורוסא מואב מעה פקאל לה
בלק מא דא קאל אללה׃ וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה עדי בנו צפר׃ ונטל
מתליה ואמר קום בלק ושמע אצית למימרי בר צפור׃ פצרב מתלה וקאל קם יא בלק
ואסמע אנצת לקולי יא אבן צפור׃ לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם ההוא אמר ולא
יעשה ודבר ולא יקימנה׃ לא כמלי בני אנשא מימר אלהא בני אנשא אמרין ומכדבין
ואף לא כעובדי בני בסרא דאנון גזרין למעבד תיבין ומתמלכין הוא אמר ועביד וכל
מימריה מתקיים׃ ליס אלטאיק כאלנאס פיכדב ולא כבני אדם פינדם אתראה יקול ולא
יפעל או יתכלם ולא יקום בה׃ הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה׃ הא ברכן קבילית אברכנה
לישראל ולא אתיב ברכתי מנהון׃ הא אן ברכאת קבלתהא פאבארך פיהם ולא ארדהא׃ לא
הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל יהוה אלהיו עמו ותרועת מלך בו׃ אסתכלית ולית
פלחי גלולין בדבית יעקב ואף לא עבדי ליאות שקר בישראל מימרא דיי אלההון בסעדהון
ושכינת מלכהון ביניהון׃ מא לא יבצר גלא פי אל יעקוב ולא דמלא פי אסר לאן אללה
רבהם מעהם וצחאבה אלמלך להם׃ אל מוציאם ממצרים כתועפת ראם לו׃ אלהא דאפיקנון
ממצרים תקפא ורומא דיליה׃ אלטאיק אלמכרגהם מן מצר כאלק אלריס מאנע ענהם׃ כי
לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל׃ ארי לא
נחשיא צבן דייטב לדבית יעקב ואף לא קסמיא רעין ברבות בית ישראל כעדן יתאמר ליעקב

הואת מה חסר המקרא כאומרו שוב אל בלק וכה הדבר לא כשהיה שומע שאינו נרשה לקלל אמר מה חזר אל בלק לצערו וכהן לו הקב״ה
רפן והכה בפיו כתרס המפקק בהמה כחכה להוליכה אל אשר ירצה אל על כרחך שוב אל בלק וגו׳ ושרי מואב אתו ולמעלה הוא
אומר הוא וכל שרי מואב כיון שראו שאין כו הקוה הלכו להם מקצתם ולא נשארו אלא מקצתם מה דבר ה׳ לשון צחוק הוא זה כלומר
חיכך כרעותך קום בלק כיון שראהו משחק בו נתכוון לצערו אל עמוד על רגליך איכך רשאי לישב ואני שלוח שלך בשליחותו של
מקום כנו צפור לשון מקרא הוא זה כמו חיתו ארץ חיתו יער למעינו מים לא איש אל ויכזב כבר נשבע להם להביאם ולהורישם
ארץ שבעה אומות ואתה סבור להמיתם במדבר ההוא אמר ולא יעשה בלשון תמיה ותרגום היבין ומתמלכין חוזרין ונמלכין לחזור
בהם הנה ברך לקחתי אתה שואלני מה דבר ה׳ קיבלתי ממנו לברך אותם וברך ולא אשיבנה הוא ברך אותם ולא אשיב את
ברכתו וברך כמו וברך וכן היא טרח ר״ש כמו אויב חרף וכן ובוצע ברך ניאץ יי המהלל ומברך את הגוזל ואומר לו אל תירא
כי לא ייענש שלום יהיה לך מרשו הוא להקב״ה ואין לומר ברך עם דבר שאם כן היה נקוד בפתח קטן וטעמו למעלה אבל לפי שהוא
לשון פעל הוא נקוד קמץ קטן וטעמו למטה לא הביט און ביעקב כתרגומו דא אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה לא הביט
הקב״ה און שביעקב כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהן להתבונן באונות שלהם ובעמלן שהן עוברין על דתו עמל
לשון עבירה כמו הרה עמל כי אתה עמל וכעס תביט לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום יי אלהיו עמו אפילו מכעיסין וממרין לפניו
אינו זז מתוכן ותרועת מלך בו לשון חיבה וריעות כמו רעה דוד חוהב דוד ויתנה למרעהו וכן תרגום אונקלוס ושכינת מלכהון ביניהון
אל מוציאם ממצרים אתה אמרת הנה עם יצא ממצרים לא יצאו מעצמם אלא האלהים הוציאם כתועפות ראם לו כתוקף רום וגובה שלו וכן

ולישר׳ מא עבר אלה׃ ולא טיירה תחיך פי יעקוב ולא קאסומה תותר פי יש׳ אסר׳ ואנמא יקא
להם מא צנע אלאיק פקט׃ הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם
חללים ישתה׃ הא עמא כליתא שרי וכאריא יתנטל לא ישרי בארעיה עד דיקטול קטול
ונכסי עממיא יירת׃ והו שעב כלבו יקום וכאסד ירתפע׃ אלדי לא יכצגע אלי אן יאכל פריסה
וישרב דם אלצרעא׃ ויאמר בלק אל בלעם גם קב לא תקבנו גם ברך לא תברכנו׃ ואמר
בלק לבלעם אף מלט לא תלוטנון אף ברכא לא תבריכנון׃ קאל לה בלק אן לם תסבה סבא
פלא תבארכה ברכה׃ ויען בלעם ויאמר אל בלק הלא דברתי אליך לאמר כל אשר
ידבר יהוה אתו אעשה׃ ואתיב בלעם ואמר לבלק הלא מלילית עמך למימר כל דימליל
יי יתיה אעביד׃ פאגאבה וקאל אלם אקול לך אן כל מא יקולה אלה אצנעה׃ ויאמר בלק ו
אל בלעם לכה נא אקחך אל מקום אחר אולי יישר בעיני האלהים וקבתו לי משם׃ ואמר
בלק לבלעם איתא כען אדברנך לאתר אחרן מאם יהי רעוא מן קדם יי ותלוטיה לי מתמן׃
קאל תעאל אדברך אלי מוצע אכר פלעל אן יסהל עד אלה פתסבה לי מן הנאך׃ ויקח בלק את
בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישימן׃ ודבר בלק ית בלעם ליש רמתא דמסתכיא
על אפי בית ישימון׃ פאכדה אלי ראס אלראביה אלמטלעה עלי וגה אלסמאוא׃ ויאמר בלעם
אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אילים׃ ואמר
בלעם לבלק בני לי הלכא שבעה מדבחין ואתקין לי הלכא שבעה תורין ושבעה דכרין׃
קאל לה אבן לי ההנא סבעה מדאבח ואעד לי ההנא סבעה תיראן וסבעה כבאש׃ ויעש בלק
כאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבח׃ ועבד בלק כמא דאמר בלעם ואסיק תור ודכר
על כל מדבח׃ פצנע כמא קאל לה בלעם וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח׃ וירא בלעם כי
טוב בעיני יהוה לברך את ישראל ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר

וכתועפות ראם לו לשון מעוז הוא ואומר אני שהוא לשון עוף יעופף המעופף ברום נגובה ותוקף רב הוא זה׃ ותועפות ראם׳ עפיפת גובה׃ ד״א
כתועפות ראם׳ תוקף כראמים ואחרי רבותינו אלו השדים׃ כי לא נחש ביעקב׃ כי ראויים הם לברכה שאין בהם מנחשים וקוסמים׃ כעת יאמר
ליעקב ולישר׳ מה פעל אל׳ עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתם לעין כל שיהו יושבין לפניו ולומדים תורה מפיו ומחיצתן
לפנים ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל והוא שנ׳ והיו עיניך רואות את מוריך׃ ד״א יאמר ליעקב׃ אינו לשון עתיד אלא לשון הווה
אינם צריכים למנחש וקוסם כי בכל עת שצריך ליאמר ליעקב ולישר׳ מה פעל הקב״ה ומה גזרותיו במרום אינן מנחשים וקוסמים אלא
נאמר להם על פי נביאיהם מה היא גזרת המקום או אורים ותומים מגידים להם ואונקלוס לא תרגם כן׃ הן עם כלביא יקום וגו׳ שהן
עומדין משנתם שחרית הם מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש טלית ולהניח תפלין ולקרוא את שמע׃ לא ישכב
בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד המקום׃ בא מחנה
וגייס להזיקם הקב״ה שומרן ונלחם מלחמותיהם ומפילם חללים׃ ד״א הן עם כלביא יקום׳ כתרגומו׃ ודם חללים ישתה׳ נתנבא שאין
מת עד שיפיל מלכי מדין חללים ויהרג הוא עמהם שנ׳ ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישר׳ בחרב על חלליהם׃
גם קב לא תקבנו׳ גם ראשון מוסף על גם השני וגם שני על גם ראשון וכן גם לי גם לך לא יהיה׳ וכן גם בחור גם בתולה׃ וקבתו
לי אין זה לשון צווי כמו וקבהו לי אלא לשון עתיד אולי יישר בעיניו ותקבנו לי משם׃ ראש הפעור׳ קוסם היה בלק וראה שהם
עתידין ללקות על ידי פעור ולא היה יודע במה׳ אמר שמא הקללה תחול עליהם משם וכן כל החוזים בכוכבים רואים ואינם יודעים
מה רואים׃ וירא בלעם כי טוב וגו׳ ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים׃ אמר אני צריך לבדוק כהקב״ה כי לא יחפוץ לקללם׃
ולא הלך כפעם בפעם׳ כאשר עשה שני פעמים הראשונים׃ לקראת נחשים׳ לנחש אולי יקרה ה׳ לקראתו כרצונו אמר חפץ ולא רוצה
לקללם אזכיר עונותיהם והקללה על הזכרת העונות תחול׃ וישת אל המדבר פניו׳ כתרגומו׃ וישא בלעם את עיניו׳ ביקש ל
להכניס בהן עין רעה והרי לך שלש מדותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה׃ שוכן לשבטיו׳ ראה כל שבט
ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין וראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו׃ ותהי עליו רוח אלהים׳ עלה
בלבו שלא יקללם׃ (ד״א ותהי עליו רוח אלהים שנסתכל שלא יכניס בהם עין רעה ונאבל מקום לא נפחרו שהרי [illegible]) בנו בעור

נאם

פניו׃ וחזא בלעם ארי תקין ק׳׳ לברכא ית ישר׳׳ ולא הליך כזמן בזמן אלהין לקדמות נחשיא
ושוי למדברא אפוהי׃ ולמא ראא בלעם אן אלצלאח ענד אללה תבריך אל אסר׳ לם ימץ
כמרתין אלאולתין פי טלב אלפאל פאקבל בוגהה אלי ברהם׃ וישא בלעם את עיניו וירא
את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו רוח אלהים׃ וזקף בלעם ית עינוהי וחזא ית ישר׳׳
שרן לשבטוהי ושרת עלוהי רוח נבואה מן ק׳׳׃ פלמא מד בצרה ראהם נזולא עלי נצאם
אסבאטהם חלת עליה נבוה׳ אללה׃ וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם
הגבר שתם העין׃ ונטל מתליה ואמר אימר בלעם בר בעור ואימר גברא דשפיר חזי׃ פצרב
מתלה וקאל קל יא בלעם אבן בעור וקל יא איהא אלרגל אלחדיד אלבצר׃ נאם שמע אמרי אל
אשר מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים׃ אימר דשמע מימר מן קדם אלה חיזו מן קדם שדי
חזי שכיב ומתגלי ליה׃ קל יא סאמע אקואל אלטאיק ונאצר מנאצר אלכאפי והו נאים
והו מפתוח אלעין׃ מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל׃ מא טבא ארעך יעקב
בית משרך ישר׳׳׃ מא אגוד אכביתך יא אל יעקוב ומנאזלך יא אל אסר׳׃ כנחלים נטיו
כגנת עלי נהר כאהלים נטע יהוה כארזים עלי מים׃ כנחלין דמדברין כגנת שקיא
דעל פרת כבוסמיא דנצב יי כארזין דנציבין על מיא׃ פהי כאודייה ממדודה וכגנאין עלי
נהר וכמצארב צרבהא אללה וכארוז עלי מא׃ יזל מים מדליו וזרעו במים רבים וירם
מאגג מלכו ותנשא מלכתו׃ יסגי מלכא דיתרבא מבנוהי וישלוט בעממין סגיאין ויתקף
מאגג מלכיה ותתנטל מלכותיה׃ יהטל אלמא מן דואליה וגרסה פי מא גזיר ויתרפע מן אגג
מלכה ותתסאמא ממלכתה׃ אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם לו יאכל גוים צריו ועצמתיהם
יגרם וחציו ימחץ׃ אלהא דאפיקנון ממצרים תקפא ורומא דיליה ייכלון בית ישר׳׳ נכסי עממיא
סנאיהון וביזת מלכיהון יתפלגון וארעתהון יחסנון׃ אלטאיק אלמכרגהם מן מצר כארך אלרים
מאנע ענהם פהו יאכל אעדאיה מן אלאמם ועצאמהם ינהש וסהאמה תדנפהם׃ כרע שכב
כארי וכלביא מי יקימנו מברכיך ברוך וארריך ארור׃ ינוח ישרי בתקוף כאריא וכליתא

כמו למעינו מים · ומד׳ שניהם היו גדולים מאבותיהם · בלק בנו צפור אביו בנו הוא במלכות ובלעם גדול מאביו בנביאות מנה בן פרס היה׳׳ שתום
העין׃ עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה הוא כדי שישתום ויסתום ויגוב׳ ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע
ישר׳׳ שהקב״ה יושב ומונה רביעותיהן של ישר׳׳ מתי תבוא טפה שהצדיק נוצר ממנה אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים
הללו ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם׳׳ ויש מפרשים שתום העין פתוח העין כמו שת״א ועל שאמר שתום העין ולא אמר שתום העינים
למדנו שסומא באחת מעיניו היה׳׳ נופל וגלוי עינים׃ פשוטו כתרגומו שאין נגלה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב׳ ומדרשו כשהיה נגלה עליו
לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו׳ מה טובו אהליך׃ על
שראה פתחיהן שאינן מכוונין זה מול זה׳׳ משכנותיך חניותיך כתרגומו׳׳ ד״א מה טובו אהליך מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן
שהן מקריבין קרבנות לכפר עליהם׳׳ משכנותיך אף כשהן חריבין לפי שהן משכון עליהם ומשכונן כפרה על הנפשות שנ׳ כלה ה׳ את
חמתו ובמה כלה ויצת אש בציון׳׳ כנחלים נטיו׃ שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק אמרו רבותינו מברכותיו של אותו רשע אנו למדין מה
היה בלבו לקלל כשאמר להשית אל המדבר פניו וכשהפך המקום את פיו בירכן מעין אותן קללות שביקש לומר בו׳ כדאיתא בחלק׳׳
כאהלים כתרגומו לשון מור ואהלות׳׳ נטע ה׳ בגן עדן׳׳ לשון אחר כאהלים נטע ה׳ כשמים המתוחין כאהל׳ נטע׳׳ נטיעה מצינו באוהלים
שנ׳ ויטע אהלי אפדנו׳׳ מדליו׃ מבארותיו ופירושו כתרגומו׳׳ וזרעו במים רבים׳ לשון הצלחה הוא זה כזרע הזרוע על פני המים׳ וירם מאגג דני׳ יא
מלכו׃ מלך ראשון שלהם יכבוש את אגג מלך עמלק׳׳ ותנשא מלכותו׃ של יעקב יותר ויותר שיבא אחריו דוד ושלמה׳׳ אל מוציאו ממצרים׃
מי גרם להם הגדולה הזאת׳ אל המוציאם ממצרים בתוקף ורום שלו יאכל את הגוים שהם צריו׳׳ ועצמותיהם׃ של צרים׳ יגרם׃ מנחם פתר
בו לשון שבירה וכן לא גרמו לבקר׳ וכן ואת חרשיה תגרמי׃ ואני אומר לשון עצם הוא שמגרר הבשר בשנו מסביב העצם שבפנים ומעמיד צפני׳ ג יחזק׳ כג
העצם על ערמימותו׳׳ וחציו ימחץ׃ אונקלוס תרגם חציו של צרים חלוקה שלהן כמו בעלי חצים מרי פלגותא׳ ימחץ׃ לשון ומחצה וחלפה רקתו שופטים ה

ולית דיקימניה מריכך יהון בריכין ולייטך יהון ליטין׃ ואדא גתא ורבץ פהו כאסד או לבו מן
דא יתירה מבארכך מבארך ולאענך מלעון׃ ויחר אף בלק אל בלעם ויספק את כפיו י
ויאמר בלק אל בלעם לקב איבי קראתיך והנה ברכת ברך זה שלש פעמים׃ ותקיף רגזא
דבלק בבלעם ושקפנון לידוהי ואמר בלק לבלעם למלט סנאי קריתך והא ברכא
מברכת להון דנן תלת זמנין׃ פאשתד גצב בלק עלי בלעם פספק כפיה חדרא וקאל לה אנמא
דעותך לתסב אעדאי פאדיכך קד בארכתהם הדה אלמרה אלתאלתה׃ ועתה ברח לך אל מקומך
אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך יהוה מכבוד׃ וכען איזיל לך לאתרך אמרית יקרא
איקרנך והא מנעך יי מיקר׃ ואלאן פאנצרף אלי מוצעך לקד עזמת אן אכרמך פמנעך
אללה מן אלכראמה׃ ויאמר בלעם אל בלק הלא גם אל מלאכיך אשר שלחת אלי דברתי
לאמר׃ ואמר בלעם לבלק הלא אף עם אזגדך דשלחתא לותי מלילית למימר׃ קאל לה אליס
אקול לרסלך אלדי בעתת בהם׃ אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר
את פי יהוה לעשות טובה או רעה מלבי אשר ידבר יהוה אתו אדבר׃ אם יתין לי בלק מלי
ביתיה כסף ודהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דיי למעבד טבתא או בשתא
מרעותי דימליל יי יתיה אמליל׃ לו אעטאני בלק מל ביתה פצה ודהב לא אסתטיע
אן אתגאוז אמר אללה פאעמל גיידה או רדייה מן ראיי אלא מא יקולה אללה אקולה
פקט׃ ועתה הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים׃
וכען האנא אזיל לעמי איתא אמלככך מא דתעביד ואחוי לך מא דיעביד עמא הדין
לעמך בסוף יומיא׃ ואלאן האנא מנצרף אלי קומי תעאל חתי אערפך מא תצנע ואקול לך
מא יצנעה הולאי אלקום בקומך פי אכר אלאיאם׃ וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו
בער ונאם הגבר שתם העין׃ ונטל מתליה ואמר אימר בלעם בר בעור ואימר גברא דשפיר
חזי׃ פצרב מתלה וקאל קול יא בלעם אבן בעור וקול יא איהא אלרגל חדיד אלבצר׃ נאם שמע
אמרי אל וידע דעת עליון מחזה שדי יחזה נפל וגלוי עינים׃ אימר דשמע מימר מן קדם

[illegible]

אל וידע מדע מן קדם עלאה חיזו מן קדם שדי חזי שכיב ומתגלי ליה: קל יא סאמע אקוא
אלטאיק ועארף מעארף אלעלי ונאצר מנאצר אלכאפי והו נאים והו מפתוח אלעין: אראנו ולא
עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני
שת: חזיתיה ולא כען סכיתיה ולא איתוהי קריב כד יקום מלכא מיעקב ויתרבא משיחא
מישראל ויקטיל רברבי מואב וישלוט בכל בני אנשא: אמר אראה וליס הו אלאן ואלמחה ורהו
גיר קריב: אן יטלע כוכב מן אל יעקוב ויקום קציב מן אל אסל׳ פיוהן גהאת מואב ויזלזל סאיר
בני שת: והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר איביו וישראל עשה חיל: ויהי אדום ירותא ויהי
ירותא שעיר לבעלי דבבוהי וישראל יצלח בנכסין: ויכון אדום מנקרצא וכדלך שעיר וסאיר
אעדאיה ואסל׳ יזתאד תאיירא: וירד מיעקב והאביד שריד מעיר: וייחות חד מדבית יעקב
ויוביד משיזיב מקרית עממיא: ואלדי יסתולי מן אל יעקוב יביד אלשריד מן אלקרי: וירא את
עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד: וחזא ית עמלקאה ונטל
מתליה ואמר ריש קרביא דישראל הוה עמלק וסופיה לעלמא ייבד: תם ראא עמלק פצרב מתלה
וקאל אול חרב אלאמם עמלק ואכרתה אלי אלפנא: וירא את הקיני וישא משלו ויאמר איתן
מושבך ושים בסלע קנך: וחזא ית שלמאה ונטל מתליה ואמר תקיף בית מותבך ושוי בכרך
תקיף מדורך: תם ראא אלקיניין פצרב מתלה וקאל סיכון מגלסך צלבא ותציר פי אלצכר וכרך:
כי אם יהיה לבער קין עד מה אשור תשבך: ארי אם יהי לשיצאה שלמאה עד מה
אתוראה ישבינך: ואלדי יכון וקת נפי אלקיניין פכם יסבי מנהם אלמוצליין: וישא משלו
ויאמר אוי מי יחיה משמו אל: ונטל מתליה ואמר וי לחייביא דייחון כד יעביד אלהא ית אלין:
פצרב מתלה וקאל אויל מן יחיא אלדי צירה אלטאיק: וצים מיד כתים וענו אשור וענו עבר וגם
הוא עדי אבד: וסיען יצטרחן מרומאי ויענון לאתור וישעבדון לעבר פרת ואף אנון לעלמא
ייבדון: ואלרומיין מן פרצה קברס לתעדב אלמוצליין ואלעבריין והם איצא אלי אנאדה: ויקם בלעם
וילך וישב למקמו וגם בלק הלך לדרכו: וקם בלעם ואזל ותב לאתריה ואף בלק אזל לאורחיה:
תם קאם בלעם פמצא ורגע אלי סבילה (מוצעה) וכלק מצא איצא אלי סבילה: פ
וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב: ויתיב ישראל בשטין ושרי עמא למטעי
בתר בנת מואב: פלמא אקאם אל אסל׳ פי אלשטין בדא אלקום אן יזאנו בנאת מואב: ותקראן
לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן: וקראה לעמא לדבחי טעותהון ואכל

רש״י

אוי מי יחיה משומו אל· מי יוכל להחיות את עצמו משומתו של אל כשישים עליו הגזרה את אלה שיעמוד סנחריב ויבלבל את כל האומות
ועוד יבואו ציים מיד כתים ויעברו כתים שהן ארמיים בבירניות גדולות על אשור· וענו אשור· וענו את מעבר הנהר· וגם הוא עדי
אובד· וכן פירשו דניאל על דיקטילת חיותא והובד גשמה· דים· ספינות גדולות כדמתרגם ומי אציר תרגום ובורני רבתא· וישב ישראל
בשטים· כך שמה· לזנות אל בנות מואב· על ידי עצת בלעם כדאיתא בחלק· וישתחוו לאלהיהן· כשתקף יצרו עליו ואומר לה השמעי
לי והיא מוציאה דמות פעור מחיקה ואומרת השתחוה לזה· פעור· על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי וזו היא עבודתו· ויחר
אף ה׳ בישראל· שלח בהם מגפה· קח את כל ראשי העם· לשפוט את העובדים לפעור· והוקע אותם· את העובדים· הוקע היא תליה

עמא וסגידו לטעותהון׃ פדעון אלקום אלי דבאיח מעבודאתהן פאכלו מנהא וסגדו להא
ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יהוה בישראל׃ ואתחברו ישראל לפלחין לבעלא פעור ותקיף
רגזא דיי בישראל׃ פלאזם אל אסבאט פעור אלצנם פאשתד גצב אללה עליהם׃ ויאמר יהוה אל
משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ליהוה נגד השמש וישב חרון אף יהוה מישראל׃ ואמר
יי למשה דבר ית כל רישי עמא ודון וקטול דחייב קטול קדם יי לקביל שמשא ויתוב תקוף
רגזא דיי מישראל׃ תם קאל אללה למוסי כד גמיע רוסא אלקום ואצלבהם ללה חדא אלשמס חתי
ירגע שדה גצב אללה ען אל אסבאט׃ ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים
לבעל פעור׃ ואמר משה לדייני ישראל קטולו גבר גברוהי דאתחברו לבעלא פעור׃ קאל
מוסי לחכאמהם יקתל כל רגל מן פי נאחיתה מן מלאזמי פעור אלצנם׃ והנה איש מבני
ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל
והמה בכים פתח אהל מועד׃ והא גברא מבני ישראל אתא וקריב לות אחוהי ית מדיניתא
לעיני משה ולעיני כל כנשתא דבני ישראל ואנון בכן בתרע משכן זמנא׃ ואדי ברגל
מן בני אסר׳ אקבל וקדם אלי אכותה אמראה מדיאניה בחצרה מוסי ובמאעתהם והם
יבכון ענד באב כבא אלמחצר׃ וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה
ויקח רמח בידו׃ וחזא פינחס בר אלעזר בר אהרן כהנא וקם מגו כנשתא ונסיב רמחא בידיה׃
פלמא ראא פינחס אבן אלעזר אבן הרון אלאמאם קאם מן וסט אלגמאעה ואכד רמחא בידה׃
ויבא אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל
קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל׃ ועל בתר גברא בר ישראל לקבתא ובזע ית תרויהון
ית גברא בר ישראל וית אתתא במעהא ואתכלי מותנא מעל בני ישראל׃ ודכל וראה אלא
אלקבה וטענהמא אלרגל ואלמראה פי בטנהא פאנחבס אלובא ען בני אסר׳ ויהיו המתים
במגפה ארבעה ועשרים אלף׃ והוו דמיתו במותנא עשרין וארבעה אלפין׃ פכאן עדד
מן מאת פי אלובא ד׳ וכ׳ אלפא׃

ק״ד פסוקים סימן מנוח ג״ג״ו

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני

כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה׳״ ועע״ז מפורשת בסקילה וכל הנסקלין נתלין״ נגד השמש׳ לעין כל״ ור״א השמש מודיעת החוטאים הענן נקפל מכנגדו והשמש זורחת עליו״ והנה איש מבני ישראל בא׳ נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם אמרו לו אנו נידונין במיתה ואתה יושב ושותק כו׳ כדאיתא בשלהי ה׳ הנשרפין בסנהדרין״ ויקרב אל אחיו את המדינית׳ כזבי בת צור״ לעיני משה׳ הפשר בבילוריתה והביאה אצל משה אמ׳ לו משה זו אסורה או מותרת אם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך כו׳ כדאיתא התם״ והמה בוכים׳ נתעלמה הלכה ממנו כולם בוכים׳ בעגל עמד משה כנגד ששים רבוא שנ׳ ויטחן עד אשר דק וכאן רפו ידיו אלא כדי שיבא פנחס ויטול את הראוי לו״ וירא פינחס׳ ראה מעשה ונזכר הלכה אמ׳ למשה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו אמר לו קריינא דאגרתא להוי פרוונקא מיד ויקח רומח בידו״ אל הקבה׳ אל האהל׳ אל קבתה׳ כמו הלחיים והקיבה כוון בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה וראו כולם שלא לחנם הרגם והרבה נסים נעשו לו כדאית׳ התם״ חסלת בלק בס״ד״

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן׳ לפי שהיו השבטים מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לע״ז והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכת׳ וייחסו אחר אהרן הכהן״ בקנאו את קנאתי׳ בנקמו את נקמתי בקנאו את הקנאה שהיה לי לקנוא׳ כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמות דבר אנפרי״מנט בלעז״ את בריתי שלום׳ שתהא לו לברית שלום כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעושה עמו טובה אף כאן פירש לו הקב״ה שלומותיו״ והיתה לו׳ בריתי זאת׳ ברית כהונת עולם שאעפ״י שניתנה כהונה לזרעו של אהרן לא ניתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן

אבל

ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי׃ פינחס בר אלעזר
בר אהרן כהנא אתיב ית חמתי מעל בני ישראל כד קני ית קנאתי ביניהון ולא שיציתי ית
בני ישראל בקנאתי׃ אן פנחס אבן אלעזר אבן הרון אלאמאם רד חמייתי ען בני אסר במא גאר
לי פימא בינהם חתי לא אפניהם בעקאבי׃ לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום׃ בכין
אימר האנא גזר ליה ית קימי שלם׃ לדלך קל לה האנא מעטיה עהדי סלאמא׃ והיתה
לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל׃ ותהי
ליה ולבנוהי בתרוהי קים כהנת עלם חלף דקני קדם אלהיה וכפר על בני ישראל׃ פתכון לה
ולנסלה בעדה עהד אמאמה דהר בדל מא גאר לרבה וכפר ען בני אסר׃ ושם איש ישראל
המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני׃ ושום גברא בר
ישראל קטילא דאתקטיל עם מדינתא זמרי בר סלוא רב בית אבא לבית שמעון׃ וכאן
אסם אלרגל אלאסראילי אלמקתול אלדי קתל מע אלמדיאניה זמרי אבן סלוא שריף בית אביה
אלשמעוני׃ ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא׃ ושום אתתא
דאתקטילת מדינתא כזבי בת צור ריש אומי בית אבא במדין הוא׃ ואסם אלמראה אלמדיאניה
אלמקתולה כזבי אבנה צור והו רייס אהל בית אב מן אמתה במדין׃
פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ צרור את המדינים והכיתם אתם׃ אעיק למדינאי ותקטיל יתהון׃
חאצר אלמדיאניין חתי תקתלהם׃ כי צררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור
ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחתם המכה ביום המגפה על דבר פעור׃ ארי מעיקין אנון לכון בנכליהון
דנכילו לכון על עיסק פעור ועל עיסק כזבי בת רבא דמדין אחתהון דאתקטילת ביומא דמותנא
על עיסק פעור׃ לאנהם אעדא לכם באגתיאלהם אלדי אגתאלוכם בסבב פעור ובסבב כזבי אבנה
שריף מדין אכתהם אלמקתולה פי יום אלובא בסבב פעור׃ ויהי אחרי המגפה
ס
ויאמר יהוה אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר׃ והוה בתר מותנא ואמר יי למשה
ולאלעזר בר אהרן כהנא למימר׃ פלמא כאן בעד אלובא קאל אללה למוסי ולאלעזר אבן הרון א׳
אמאם קאילא׃ שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם

ו״ו נטויה כנגד ו״ו על גחון גדולה ש

פנחס שנולד קודם לכן לא בא לכלל כהונה עד כאן וכן שנינו בזבחים לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי״ לפי שהיו בשביל [illegible] כמו המקנא
אהה לי׃ וקנאתי לציון׃ בשביל ציון״ ושם איש ישראל המוכה׳ במקום שיחס את הצדיק לשבח ייחס את הרשע לגנאי׃ נשיא בית אב
לשמעוני׃ לאחד מה׳ בתי אבות שהיו לשבט שמעון׳ ד״א להודיע שבחו של פנחס שאעפ״י שזה היה נשיא לא מנע את עצמו מלקנא
לחילול השם לכך הודיעך הכת׳ מי הוא המוכה׳ ושם האשה המוכה׳ להודיעך שנאתן של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות כדי להחטיא את
ישראל״ ראש אומות אחד מחמשת מלכי מדין את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע והוא היה חשוב מכולן שנ׳ ראש אומות ולפי
שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו הנחו מלשני״ בית אב׳ ה׳ בתי אבות היו למדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה וזה היה מלך לאחד
מהם״ צרור׳ כמו זכור שמור לשון הווה עליכם לאייב אותם״ כי צוררים הם לכם וגו׳ על דבר פעור שהפקירו בנותיהם לזנות כדי
להטעותכם אחר פעור׳ ואת מואב לא צוה להשמיד מפני רות המואביה שהיתה עתידה לצאת מהם כדאמרינן בבבא קמא״ ויהי
אחרי המגפה וגו׳ משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו מהם והוא מונה אותם לידע מנין הנותרות״ ד״א כשיצאו ממצרים
ונמסרו למשה נמסרו לו במנין עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירן במנין״ לבית אבותם׳ על שבט האב יתייחסו ולא אחר האם״
וידבר משה ואלעזר הכהן אותם׳ דברו עמם על זאת שצוה המקום למנותם״ לאמר׳ אמרו להם צריכין אתם לימנות״ מבן עשרים שנה

כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל׃ קבילו ית חשבן כל כנשתא דבני ישרא׳ מבר עסרין שנין ולעילא
לבית אבהתהון כל נפיק חילא בישרא׳ ארפעא גֻמלה גמאעה בני אסר מן אבׄ כׄ סנה וצאעדא
לביות אבאיהם כל מן יכרג פי גיושהם׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל
יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ ומליל משה ואלעזר כהנא אמרו לממני יתהון במישריא דמואב על ירדנא
דיריחו למימר׃ פאמר מוסי ואלעזר אלאמאם באחצאיהם פי ביראה מואב עלי אדרן יריחא׃
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ מבר
עסרין שנין ולעילא כמא דפקיד יי׳ ית משה ובני ישרא׳ דנפקו מארעא דמצרים׃ ודלך מן אבׄ עשרין
סנה וצאעדא כמא כאן אמר אללה מוסי ובני אסר׳ אלכארגין מן בלד מצר׃ רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל
בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלֻּאִי׃ ראובן בוכרא דישרא׳ בני ראובן חנוך
זרעית חנוך לפלוא זרעית פלוא׃ פכאן בני ראובן בכר אסר׳ עשירה אלחנוכיין ועשירה׳ אל
אלפלואיין׃ לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי׃ לחצרון זרעית חצרון לכרמי
זרעית כרמי׃ ועשירה׳ אלחצרוניין ועשירה׳ אלכרמיין׃ אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָראוּבֵנִי וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם
שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים׃ אלין זרעית ראובן והוו מניניהון ארבעין
ותלתה אלפין ושבע מאה ותלתין׃ פכאן עדד עשאיר ראובן תלאתה וארבעין אלפא וסבע
מאיה ותלאתין׃ ובני פלוא אליאב׃ וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וַאֲבִירָם הוּא דָתָן וַאֲבִירָם
קְרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצּוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן בַּעֲדַת קֹרַח בְּהַצֹּתָם עַל יְהוָה׃ ובני אליאב נמואל קריאי
ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם מערעי כנשתא דאתכנישו על משה ואהרן בכנשתא
דקרח באתכנושיהון על יי׳׃ ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הומא דתן ואבירם דעאה אלגמאעה
אלדי תלפפו עלי מוסי והרון פי גמאעה קרח וכאן דלך בין ידי אללה׃ וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ
וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת קֹרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בַּאֲכֹל הָאֵשׁ אֵת חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם אִישׁ וַיִּהְיוּ לְנֵס׃
ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית קרח במותא דכנשתא כד אכלת אישתא ית מאתן
וחמשין גברא והוו לאת׃ חין פתחת אלארץ פאהא פאבתלעתהם מע קרח יום מות אלגמאעה
ואכל אלנאר אלמאיתין ואלכמסין ארגל פצארו עלמא׃ וּבְנֵי קֹרַח לֹא מֵתוּ׃ ובני קרח לא מיתו׃
ובני קרח כפת בהם ולם ימותו׃ בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם

ומעלה כאשר צוה יי׳ שיהא מנינם מבן כ׳ שנה ומעלה שנ׳ כל העובר על הפקודים וגו׳ משפחת החנכי לפי שהיו האומות מבזין אותן ואומרין
מה אלו מתייחסין על שבטיהם סבורין הם שלא שלטו המצרים באמותיהם אם בגופם היו מושלים ק״ו בנשותיהם לפי׳ הטיל הקב״ה שמו עליהם
ה״א מצד זה ויו״ד מצד זה לומר מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם וזהו שמפורש על ידי דוד שבטי יה עדות לישראל השם הזה מעיד עליהם
לשבטיהם לפי׳ בכולם כתוב החנכי הפלואי אבל בימנה לא הוצרך לומר משפחת הימני לפי שהשם קבוע בו יו״ד בראש וה״א בסוף ויש
שנכתב ה׳ למפרע שבן דרך הניתם לכתוב בהפך כהפך (והשהורתין בן עולה להוגן) אשר הצו את ישראל על משה בהצותם את העם על ה׳
הצו השיאו את ישראל לריב על משה לשון הפעלו ויהיו לנס לאות ולזכרון למען אשר לא יקרב איש זר לחלוק על הכהונה ובני קרח
לא מתו הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפי׳ נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם ועלו אחר לארץ
לזרח הוא צוחר לשון זוהר אבל משפחת אוהד בטלה ובן חמש משפחות משבט שמעון שהיו בשעה בכם ירד למצרים וכאן לא מנה אלא
חמשה וכן אצבון לגד הרי ז׳ משפחות ומצאתי בברייתא ירושלמית שבשעת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנענים להלחם בישראל ונתנו לב

בחור

לנמואל משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני ליכין משפחת היכיני׃ בני שמ׳ לזרעיתהון
לנמוא׳ זרעית נמוא׳ לימ׳ זר׳ ימין ליכין זר׳ יכין׃ בני שמעון לעשאירהם עשירה׳ אנמואליין ועשירה׳
אימיניין ועשירה׳ איכיניין׃ לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי׃ לזרח זרעית
זרח לשאול זר׳ שאול׃ ועשירה׳ אזרחיין ועשירה׳ אשאוליין׃ אלה משפחת השמעני שנים
ועשרים אלף ומאתים׃ אין זרעית שמעון עסרין ותרין אלפין ומאתן׃ פכאן עדד עשאיר
שמעון אתנין וכ׳ אלפא ומאיתין׃ בני גד למשפחתם לצפון משפחת
הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני׃ בני גד לזרעיתהון לצפון זרעית צפון
לחגי זרעית חגי לשוני זר׳ שוני׃ בני גד לעשאירהם עשירה׳ אצפוניין ועשירה׳ אחגיין ועשי׳
אשוניין׃ לאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי׃ לאזני זרעית אזני לערי זר׳ ערי׃
ועשירה׳ אאזניין ועשירה׳ אעריין׃ לארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי
לארוד זרעית ארוד לאראלי זר׳ אראלי׃ ועשירה׳ אארודיין ועשירה׳ אאראליין׃ אלה משפחת בני
גד לפקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות׃ אין זרעית בני גד למניניהון ארבעין אלפין וחמיש
מאה׃ וכאן עדד עשאיר גד הדה מ׳ אלפא וכמס מאיה׃ בני יהודה ער
אוולא ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען׃ בני יהודה ער ואונן ומית ער ואונן בא׳ דכנען׃ בני יהודה
ער ואונן ומאתא פי בלד כנעאן׃ ויהיו בני יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ
משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי׃ והוו בני יהודה לזרעיתהון לשלה זר׳ שלה לפרץ זרעית
פרץ לזרח זר׳ זרח׃ פצאר בני יהודה לעשאירהם עשירה׳ אשלניין ועשירה׳ אפרציין ועשירה׳
אזרחיין׃ ויהיו בני פרץ לחצרן משפחת החצרני לחמול משפחת החמולי׃ והוו בני פרץ
לחצרון זר׳ חצרון לחמול זר׳ חמול׃ ובני פרץ עשירה אחצרוניין ועשירה׳ אחמוליין׃ אלה
משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלף וחמש מאות׃ אין זרעית יהודה
למניניהון שבעין ושתה אלפין וחמיש מאה׃ הדה עדד עשאיר יהודה סתה וע׳
אלפא וכמס מאיה׃ בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי
לפוה משפחת הפוני׃ בני יששכר לזרעיתהון תולע זר׳ תולע לפוה זר׳ פוני׃ בני יששכר לעשאי׳ פוה
עשירה׳ אתולעיין ועשירה׳ אפוניין׃ לישוב משפחת הישבי לשמרן משפחת השמרני׃

לחזור למצרים וחזרו לאחוריהם ח׳ מסעות מהור ההר למוסרה שנ׳ ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן׳ והלא בהור ההר
מת. וממוסרה עד הור ההר ח׳ מסעות יש למפרע אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי אחריהם להחזירם והרגו מהם ז׳ משפחות ומבני לוי
נפלו ד׳ משפחות. משפחת שמעי ועזיאלי ומבני יצהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי והרביעית לא ידעתי מה היא׳ ורבי תנחומא דרש שמתו
במגפה כדבר בלעם׳ אבל לפי החשבון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון שבמדבר סיני נראה שכל כ״ד אלף נפלו משבטו של
שמעון״ לאזני׳ אומר אני שזו משפחת אצבון ואיני יודע למה לא נקראה משפחתו על שמו״ לישוב׳ הוא יוב האמור ביורדי מצרים׳ כי
כל המשפחות נקראו על שם יורדי מצרים והנולדים משם והלאה לא נקראו המשפחות על שמם חוץ ממשפחות אפרים ומנשה שנולדו
כולם במצרים וארד ונעמן בני בלע בן בנימין׳ מצאתי ביסודו של ר׳ משה הדרשן שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת לכך נחלקו ל
למשפחות׳ כחצרון וחמול שהיו בני בניו ליהודה וחבר ומלכיאל שהיו בני בניו של אשר׳ וזו הגדה היא כדי טוב ואם לאו אומר אני שהיו
לבלע בנים הרבה ומשפחות הללו ארד ונעמן יצאה מכל אחד משפחה רבה ונקראו התולדות שאר הבנים על שם בלע והתולדות השנים הללו

לישוב זר' ישוב לשמרון זרעי שמרון ׃ ועשירה' אשמרוניין ועשירה' אישוביין ׃ אלה משפחת
יששכר לפקדיהם ארבעה וששים אלף ושלש מאות ׃ אין זרעית יששכר למנייהון שתין וארבעה
אלפין ותלת מאה ׃ הדה עדד עשאיר יששכר ד' וסתין אלפא ותלאת מאיה ׃

בני זבולן למשפחתם לסרד משפחת הסרדי לאלון משפחת האלני ליחלאל משפחת
היחלאלי ׃ בני זבולן לזרעיתהון לסרד זרעית סרד לאלון זר' אלון ליחלאל זר' יחלאל ׃ בני זבולון
לעשאירהם עשירה' אסרדיין ועשירה' אאלוניין ועשירה' איחלאליין ׃ אלה משפחת הזבולני
לפקדיהם ששים אלף וחמש מאות ׃ אין זרעית זבולון למנייהון שתין אלפין וחמיש מאה ׃
פכאן עדד עשאיר זבולון הדה ס' אלפא וכמס מאיה ׃

בני יוסף למשפחתם מנשה ואפרים ׃ בני יוסף לזרעיתהון מנשה ואפרים ׃ בני יוסף לעשא
ירהם מנשה ואפרים ׃ בני מנשה למכיר משפחת המכירי ומכיר הוליד את גלעד לגלעד משפחת
הגלעדי ׃ בני מנשה למכיר זר' מכיר ומכיר אוליד ית גלעד לגלעד זר' גלעד ׃ פבני מנשה
עשירה' אמכיריין ועשירה' אגלעדיין מן גלעד אבן מכיר ׃ אלה בני גלעד איעזר משפחת
האיעזרי לחלק משפחת החלקי ׃ אין בני גלעד איעזר זר' איעזר לחלק זר' חלק ׃ ובני גלעד
עשירה' אאיעזריין ועשירה' אחלקיין ׃ ואשריאל משפחת האשראלי ושכם משפחת
השכמי ׃ ואשריאל זר' אשריאל ושכם זר' שכם ׃ ועשירה' אאסריאליין ועשירה' אשכמיין ׃ ושמידע
משפחת השמידעי וחפר משפחת החפרי ׃ ושמידע זר' שמידע וחפר זר' חפר ׃ ועשי' אשמידעיין
ועשירה' אחפריין ׃ וצלפחד בן חפר לא היו לו בנים כי אם בנות ושם בנות צלפחד מחלה ונעה
חגלה מלכה ותרצה ׃ וצלפחד בר חפר לא הוו ליה בנין אלהין בנן ושום בנת צלפחד מחלה ונועה
חגלה מלכה ותרצה ׃ וצלפחד אבן חפר לם יכון לה בנין אלא בנאת והדה אסמאיהן מח ונו' חג
מל' ותר' ׃ אלה משפחת מנשה ופקדיהם שנים וחמשים אלף ושבע מאות ׃ אלין
זרעית מנשה ומנייהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה ׃ פכאן עדד עשאיר מנשה
הדה אתנין וכמסין אלפא וסבע מאיה ׃ אלה בני אפרים
למשפחתם לשותלח משפחת השתלחי לבכר משפחת הבכרי לתחן משפחת התחני ׃
אין בני אפרים לזרעיתהון לשותלח זר' שותלח לבכר זר' בכר לתחן זר' תחן ׃ הולאי בני אפרים
לעשאירהם עשירה' אשותלחיין ועשירה' אבכריין ועשירה' אתחניין ׃ ואלה בני שותלח
לערן משפחת הערני ׃ ואין בני שותלה לערן זר' ערן ׃ ועשירה' אערניין מן ערן אבן שותלח ׃

נקראו על שמם וכן אני אומר בבני מכיר שנחלקו לשתי משפחות אחת נקראת על שמו ואחת נקראת ע"ש גלעד בנו ׃ חמש משפחות חסרו מבנו
של בנימן כאן ... מקרת נכוחת חמו שקראהו בן אוני בן אונותי ובפילגש בגבעה נהק"מה כולם בן מצאתי טבודו של ר' משה
הדרשן ׃ ואלה בני שותלח וגו' שאר בני שותלח נקראו תולדותיהם ע"ש שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני
שותלח לשתי משפחות ׃ צא וחשוב ותמצא בפרשה זו נ"ז משפחות ומבני לוי ח' הרי ס"ה ... מכל העמים ... כלומר
חמשה ... ממשפחות כל העמים שהן שבעים ... יסודו של ר' משה הדרשן ... ולהוסיף בדברי"
לאחירם הוא אחי שירד למצרים וכפי שנקרא ע"ש יוסף שהיה אחיו ... נקרא אחירם ׃ לשפופם הוא מופים ע"ש שהיה יוסף ...
בין

אלה משפחת בני אפרים לפקדיהם שנים ושלשים אלף וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחתם׃
אין זרעית בני אפרים למכניהון תלתין ותרין אפין וחמיש מאה אין בני יוסף לזרעיתהון׃ פכאן
עדד עשאיר בני אפרים הדה אתכין ותלאתין אפא וכמס מאיה הולאי בני יוסף לעשאירהם׃
בני בנימן למשפחתם לבלע משפחת הבלעי לאשבל משפחת
האשבלי לאחירם משפחת האחירמי׃ בני בנימין לזרעיתהון לבלע זר בלע לאשבל זרעית
אשבל לאחירם זר אחירם׃ בני בנימין לעשאירהם עשירה אבלעיין ועשירה אאשבליין ועשירה
אאחירמיין׃ לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי׃ לשפופם זר שופם לחופם זרעית
חופם׃ ועשירה אשופמיין ועשירה אחופמיין׃ ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת הארדי לנעמן
משפחת הנעמי׃ והוו בני בלע ארד ונעמן זר ארד לנעמן זר נעמן׃ ועשירה אארדיין ועשירה
אנעמיין מן בלע׃ אלה בני בנימן למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף ושש מאות׃
אין בני בנימין לזרעיתהון ומניניהון ארבעין וחמשה אפין ושית מאה׃ פכאן עשאיר בנימין
הדה כמסה ומ אפא וסת מאיה׃ אלה בני דן למשפחתם
לשוחם משפחת השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם׃ אין בני דן לזרעיתהון לשוחם זר
שוחם אין זרעית דן לזרעיתהון׃ הולאי בני דן לעשאירהם עשירה אשוחמיין ומא תעשר
מנהא׃ כל משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה וששים אלף וארבע מאות׃ כל זר שוחם
למניניהון שתין וארבעה אפין וארבע מאה׃ פכאן עדדהם ארבעה וסתין אפא וארבע
מאיה׃ בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה לישוי משפחת
הישוי לבריעה משפחת הבריעי׃ בני אשר לזרעיתהון לימנה זר ימנה לישוי זר ישוי לבריעה
זר בלי׃ בני אשר לעשאירהם עשי אימניין ועשי אישויין ועשי אבריעיין׃ לבני בריעה לחבר
משפחת החברי למלכיאל משפחת המלכיאלי׃ לבני בריעה לחבר זר חבר למלכיאל זר מלכיאל׃
ועשירה אחבריין ועשירה אמלכיאליין מן בריעה׃ ושם בת אשר שרח׃ וכאן אסם אכנה אשר
סרח׃ אלה משפחת בני אשר לפקדיהם שלשה וחמשים אלף וארבע מאות׃ אין זרעית בני
אשר למניניהון חמשין ותלתה אפין וארבע מאה׃ פכאן עדד עשאיר אשר הדה תלאתה
וכמסין אפא וארבע מאיה׃ בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת
היחצאלי לגוני משפחת הגוני׃ בני נפתלי לזרעיתהון ליחצאל זר יחצאל לגוני זר גוני׃ בני נפתלי
לעשאירהם עשירה איחצאליין ועשירה אגוניין׃ ליצר משפחת היצרי לשלם משפחת
השלמי׃ ליצר זר יצר לשלם זר שלם׃ ועשירה איצריין ועשירה אשלמיין׃ אלה

בין התומות׳ נראה לומר יהודי מלשון ולך שפי ומלשון עפיפון הוא הנחש שדרכו להזיק בפיו כך יוסף היו התומות חוטן חותן בדברים שהיה יחיד ובכרי בניהם כעצע
טב׳ וסם אחבו נער עברי כלומר עוטה ובזוי ומבוזה במחילה מכבודו׳׳) לשוחם׳ הוא חושים״ ושם בת אשר סרח׳ לפי שהיתה קיימת בחיים ונאה
כאן״ לאלה תחלק הארץ׳ ולא לפחותים מבן עשרים ואעפ׳ שבאו לכלל עשרים בערם כיבוש וחילוק הארץ שהרי שבע שנים כיבשו
ושבע חילקו ולא נטלו חלק בארץ אלא אלו שש מאות אלף ואף אם היה לאחד מהם ששה בנים לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו״
לרב תרבו נחלתו׳ לשבט שהיה מרובה באכלוסין נתנו חלק רב ואעפ׳ שהיו החלקים שוין שהרי הכל לפי ריבוי השבט חלקו החלקים

משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף וארבע מאות׃ אלין זרעית נפתלי
לזרעיתהון ומניניהון ארבעין וחמשה אלפין וארבע מאה׃ פכאן עדד עשאיר נפתלי הדה במסה
וארבעין אלפא וארבע מאיה׃ אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלף ואלף שבע מאות
ושלשים׃ אלין מניני בני ישראל שית מאה וחד אלפין שבע מאה ותלתין׃ דאך עדד גמלה
בני אסר סת מאיה אלף ואלפא ואחדא וסבע מאיה ותלאתין׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומליל׃ תס׃ לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות׃ לאלין
תתפליג ארעא באחסנא במנין שמהן׃ להולאי יגב אן תקסם ארץ נחלה באחצא אסמאיהם׃
לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו׃ לסגיאי תסגון אחסנתהון
ולזעירי תזערון אחסנתהון גבר לפום מנינוהי תתיהיב אחסנתיה׃ פלאלכתיר תכתר נחלתה
ולאלקליל תקלל נחלתה כל סבט עלי קדר עדדה יעטא נחלתה׃ אך בגורל יחלק את הארץ
לשמות מטות אבתם ינחלו׃ ברם בעדבא תתפליג ארעא לשמהת שבטי אבהתהון יחסנון׃
לכן באסהם יקסם אלבלד לאסמא אסבאט אבאיהם׃ על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב
למעט׃ על פום עדבא תתפליג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי׃ ועלי קול אלסהם תקסם
נחלתהם בין קליל וכתיר׃ ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון
משפחת הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי׃ ואלין מניני ליואי לזרעיתהון
לגרשון זרעית גרשון לקהת זרעית קהת למררי זרעית מררי׃ והדה אעדאד לוי לעשאירהם עשירה
אלגרשוניין ועשירה אלקהתיין ועשירה אלמרריין׃ אלה משפחת לוי משפחת הלבני משפחת
החברני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת הקרחי וקהת הולד את עמרם׃ אלין זרעית
לוי זרעית לבני זרעית חברון זרעית מחלי זרעית מושי זרעית קרח וקהת אוליד ית עמרם׃ וסאיר עשאירה
עשירה אללבניין ועשירה אלחברוניין ועשירה אלמחליין ועשירה אלמושיין ועשירה אלקרחיין
ואולד קהת עמרם׃ ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד

ולא עמו אלא ע״פ גורל והגורל היה ע״פ רוח הקדש כמו שמפורש בבבא בתרא. אלעזר הכהן היה מלובש באורים ותומים ואומר ברוח
הקדש אם שבט פל׳ עולה תחום פל׳ עולה עמו והשבטים היו כתובין בי״ב פתקין וי״ב גבולין בי״ב פתקין ובללום בקלפי והנשיא מכניס
ידו לתוכה ונוטל שנים פתקין עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו והגורל עצמו היה צווח ואומר אני הגורל
עליתי לגבול פל׳ לשבט פל׳ שנ׳ על פי הגורל ולא נתחלקה במדה לפי שיש גבול משובח מחבירו אלא בשומא בית כור רע כנגד בית
סאה טוב הכל לפי הדמים. לשמות מטות אבותם. אלו יוצאי מצרים שינה הכתוב נחלה זו מכל הנחלות שבתורה שכל הנחלות החיים
יורשים את המתים וכאן מתים יורשים את החיים כיצד שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה
האחד נוטל חלק אחד והשלשה נטלו שלשה שנ׳ לאלה תחלק הארץ חזרה נחלתן אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה וזהו שנ׳ לשמות
מטות אבותם ינחלו שאחר שנטלו הבנים חילקוה לפי האבות שיצאו ממצרים. ואלו מתחלה חילקוה למנין יוצאי מצרים לא היו נוטלו
אלו הארבעה אלא שני חלקים עכשיו נטלו ד׳ חלקים. על פי הגורל. הגורל היה מדבר מגיד שנתחלקה ברוח הקדש וכן הוא אומר ויתנו
לכלב את חברון על פי ה׳. אך בגורל. יצאו יהושע וכלב ואומר על פי ה׳ נתנו לו את העיר אשר שאל. מטות אבותם יצאו גרים
ועבדים. אלה משפחות הלוי. כאן חסר משפחת השמעי והשאר וקצת מן היצהרי. אשר ילדה אותה ללוי. אשתו ילדתה במצרים
ואין הורתה במצרים משנכנסו לתוך החומה ילדתה והיא השלימה מנין שבעים שהרי בפרטן אין אתה מוצא אלא ששים ותשע.
כי לא התפקדו בתוך בני ישראל להיות נמנין בני עשרים שנה. מה טעם. כי לא נתן להם נחלה והנמנין מבן עשרים שנה היו בני
נחלה שנ׳ איש לפי פקודיו יותן נחלתו. ובאלה לא היה איש. אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים לפי שהן היו מחבבות את
הארץ. האנשים אומרים נתנה ראש ונשובה מצרימה והנשים אומרות תנה לנו אחזה לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד לכאן.
ותקרבנה. למשפחות מנשה בן יוסף. למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה אלא לומר לך זה יוסף חיבב את הארץ שנ׳ והעליתם את
עצמותי

לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם׃ ושום אתת עמרם יוכבד בת לוי
דילידת יתה ללוי במצרים וילידת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים אחתהון׃ וכאן אסם
זוגה עמרם יוכבד אבנה לוי אלתי ולדת ללוי במצר פולדת לעמרם הרון ומוסי ומרים אכתהם׃
ויולד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר׃ ואתיליד לאהרן ית נדב וית
אביהוא ית אלעזר וית איתמר׃ פולד להרון נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר׃ וימת נדב ואביהוא
בהקריבם אש זרה לפני יהוה׃ ומית נדב ואביהוא בקרוביהון אישתא נוכרית קדם יי׃ ומאת נדב
ואביהוא חין קרבא נארא גריבא בין ידי אללה׃ ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל זכר
מבן חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני ישראל כי לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל׃ והוו
מניניהון עסרין ותלתה אלפין כל דכורא מבר ירחא ולעילא ארי לא אתמניאו בגו בני ישראל
ארי לא אתיהיבת להון אחסנא בגו בני ישראל׃ פכאן עדדהם תלאתה ועשרין אלפא כל דכר
מן אבן שהר וצאעדא אד לם יעדו פי גמלה בני אסראיל אד לם יעטו נחלה פי וסטהם׃ אלה
פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו׃ אלין
מניני משה ואלעזר כהנא דמנו ית בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא דירחו׃ הולאי
מעדודי מוסי ואלעזר אלאמאם אלדי עדו בני אסראיל פי בידא מואב עלי אלארדן יריחא׃ ובאלה
לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני׃ ובאלין לא הוה
גבר ממניני משה ואהרן כהנא דמנו ית בני ישראל במדברא דסיני׃ ופיהם לם יכון מן מעדודי
מוסי והרון אלאמאם אלדי עדא בני אסראיל פי בריה סיני׃ כי אמר יהוה להם מות ימתו במדבר ולא
נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון׃ ארי אמר יי להון ממת ימותון במדברא
ולא אשתאר מנהון אנש אלהין כלב בר יפנה ויהושע בר נון׃ לאן אללה חכם עליהם אן יתמאתו
פי אלבריה ולם יבק מנהם רגל אלא כלב ן׳ יפנה ויהושע אבן נון׃ ותקרבנה
בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות
בנתיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה׃ וקריבא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר מכיר
בר מנשה לזרעית מנשה בר יוסף ואלין שמהת בנתיה מחלה נועה וחגלה ומלכה ותרצה׃
פתקדמן בנאת צלפחד אבן חפר אבן גלעד אבן מכיר אבן מנשה מן עשאיר מנשה
אבן יוסף אלתי אסמאהן מח׳ נו׳ וחג׳ ומ׳ ותרצה׃ ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני

עצמותי מזו ובמותי היו מחבבות את הארץ שנ׳ תנה לנו אחוזה ולמלמדך שהיו כולם צדיקים שאלו היה מעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופירט לך
הכת׳ מאחד מהן לייחסו לשבח בידוע שהוא צדיק בן צדיק׳ ואם ייחסו לגנאי כגון בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע בידוע שהוא רשע
וכל הנזכרים עמו רשעים היו״ מחלה נועה׳ וגו׳ ולהלן הוא אומר מחלה תרצה חגלה שכולן שקולות זו כזו לפי׳ שינה את סדרן״ לפני
משה ולפני אלעזר׳ מגיד שלא עמדו לפניהם אלא בשעת המדרש אחר שמת אהרן״ לפני משה ולפני אלעזר׳ לפני משה תחלה ואח״כ
לפני אלעזר אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע׳ אלא סרס המקרא ודרשהו דברי ר׳ יאשיה׳ אבא חנן משום ר׳ אלעזר אומר בבית
המדרש היו יושבין ועמדו לפני כולם״ והוא לא היה בתוך העדה׳ לפי שהיו באות לומר בחטאו מת נזקקו לומר לא בחטא המתלוננים
ולא בעדת קרח שהצו על הקב״ה אלא בחטאו לבדו מת ולא החטיא את אחרים עמו״ ר׳ עקיבא אומר מקושש עצים היה ור׳ שמעון

הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר׃ וקמא קדם משה וקדם אלעזר כהנא וקדם רבניא
וכל כנשתא בתרע משכן זמנא למימר׃ פקמן בין ידי מוסי ואלעזר אלאמאם ואלאשראף
וסאיר אלגמאעה ענד באב קבה אלמחצר קאילא׃ אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך
העדה הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו׃ אבונא מית במדברא והוא
לא הוה בגו כנשתא דאזדמנו על יי בכנשתא דקרח ארי בחובי מית ובנין לא הוו ליה׃ אן
אבונא מאת פי אלבריה והו פלם יכן פי גמלה אלגמאעה אלדי תגמעו עלי אללה מע קרח פאנה
מאת בכטייתה ולם יכלף בנין׃ למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה
בתוך אחי אבינו׃ למא יתמנע שמא דאבונא מגו זרעיתיה ארי לית ליה בר הבלנא אחסנא
בגו אחי אבונא׃ פלא ינקץ אסם אבינא מן בין עשירתה אד ליס לה אבן בל אעטנא נחלה פימא
בין אעמאמנא׃ ויקרב משה את משפטן לפני יהוה׃ וקריב משה ית דינהון לקדם יי׃ ט׳ וכון רב ממיימו גדולות שבע
פקרב מוסי חכמהן אלי אללה׃ פ
ויאמר יהוה אל משה לאמר׃ ואמר יי למשה למימר׃ תם קאל אללה לה׃ כן בנות צלפחד דברת
נתן תתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן׃ יאות בנת צלפחד
ממללן מתן תתין להון אחודת אחסנא בגו אחי אבוהון ותעבר ית אחסנת אבוהון להון׃
נעמא קלן בנאת צלפחד אעטהן חוז נחלה פימא בין אעמאמהן ואנקל נחלה אביהן להן׃
ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו׃ ועם בני
ישראל תמליל למימר גבר ארי ימות וברא לית ליה ותעברון ית אחסנתיה לברתיה׃ ומר בני
אסראיל וקל להם אי רגל מאת וליס לה אבן פאנקלו נחלתה לאבנתה׃ ואם אין לו בת ונתתם את
נחלתו לאחיו׃ ואם לית ליה ברתא ותתנון ית אחסנתיה לאחוהי׃ ואן לם תכן לה אבנה פאעטו
נחלתה לאכותה׃ ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו׃ ואם לית ליה אחין ותתנון ית
אחסנתיה לאחי אבוהי׃ ואן לם יכן לה אכוה פאעטוהא לאעמאמה׃ ואם אין אחים לאביו
ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת
משפט כאשר צוה יהוה את משה׃ ואם לית אחין לאבוהי ותתנון ית אחסנתיה לקריביה
דקריב ליה מזרעיתיה ויירת יתה ותהי לבני ישראל לגזירת דין כמא דפקיד יי ית משה׃ ואן

אומר מן המעפילים היה׳ למה יגרע שם אבינו׳ אנו במקום בן עומדות ואם אין הנקבות חשובות זרע תתייבם אמנו ליבם׳׳ כי אין לו בן הא
אם היה לו בן לא היו תובעות כלום מגיד שחכמניות היו׳׳ ויקרב משה את משפטן נתעלמה ממנו הלכה וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר
והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי׳ ד״א ראויה היתה פרשה זו ליכתב ע״י משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן׳׳ כן בנות צלפחד
דוברות׳ כתרגומו יאות כך כתובה פרשה זו לפני במרום מגיד שראתה עינם מה שלא ראתה עינו של משה׳׳ כן בנות צלפחד דוברות
יפה תבעו אשרי אדם שהקב״ה מודה לדבריו׳׳ נתון תתן׳ שני חלקים חלק אביהן שהיה מיוצאי מצרים וחלקו עם אחיו בנכסי חפר׳׳
והעברת׳ לשון עברה הוא במי שאינו מניח בן ליורשו׳׳ ד״א ע״ש שהבת מעברת נחלה משבט לשבט שבנה ובעלה יורשין אותה
שלא הבן נחלה לא נצטווה לא נאוהו הדור בלבד וכן והעברתם את נחלתו לבתו׳׳ בכולן הוא אומר ונתתם ובבת הוא אומר
והעברתם׳׳ לשארו הקרוב אליו ממשפחתו׳ ואין משפחה קרויה אלא מצד האב׳׳ עלה אל הר העברים׳ למה נסמכה לכאן׳ כיון שאמר
הקב״ה למשה נתון תתן להם אמר אותי צוה המקום להנחיל כמדומה לי שהותרה הנדרה ואכנס לארץ אמר לו הקב״ה גזירתי במקומה
עומדת׳׳ ד״א כיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה לי שהותר לי נדרי משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס
לפתח פלטין שלו׳ נכנס לשער והוא אחריו׳ לחצר והוא אחריו׳ לטרקלין והוא אחריו׳ כיון שבא ליכנס לקיטון א״ל בני מכאן אתה אסור
ליכנס׳׳

לם יכון לה אעמאם פאעטוהא לנסיבה אלאקרב אליה מן עשירתה ויחוזהא יכון דלך לבני א
אסר' רסם חכם כמי אמר אללה מוסי׃ פ
ויאמר יהוה אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל׃ ואמר
יי' למשה סק לטורא דעבראי הדין וחזי ית ארעא דיהבית לבני ישראל׃ וקאל אללה למוסי אצעד
אלי גבל אלעבריין הדא ואנט'ר אלבלד אלדי אנא מעטיה לבני אסר'׃ וראית אתה ונאספת אל
עמיך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך׃ ותחזי יתה ותתכניש לעמך אף את כמא דאתכניש
אהרן אחוך׃ פאדי אבצרתאה אנצ'ם אלי קומך אנת איצ'א כמא אנצ'ם הרון אכיך׃ כאשר
מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מי מריבת קדש מדבר צן׃
כמא דסריבתון על מימרי במדברא דצין במצות כנשתא לקדשותי במיא לעיניהון אנון מי
מצות רקם מדברא דצין׃ כמי לאפתמא אמרי פי בריה צין ענד לצומה אלגמאעה ולכ
תקדסאני בדלך אלמא בחצ'רתהם לדלך סמי מא לצומה רקים ברייה צין׃
וידבר משה אל יהוה לאמר׃ ומליל משה קדם יי' למימר׃
פאגאב מוסי בין ידי אללה קאילא׃ יפקד יהוה אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה׃ ימני
יי' אלה רוחיא לכל בסרא גברא על כנשתא׃ אן שית יא רב יא אלאה ארואח כל בשרי פאסתכלף
רגלא עלי אלגמאעה׃ אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם
ולא תהיה עדת יהוה כצאן אשר אין להם רעה׃ דיפוק קדמיהון ודייעול קדמיהון ודיפיקנון
ודיעילנון ולא תהי כנשתא דיי' כענא דלית להון רעי׃ יכרג וידכל בין אידיהם ויכרגהם וידכלהם
ולא יבקו גוק אללה כגנם ליס להא ראעי׃ ויאמר יהוה אל משה קח לך את יהושע בן נון איש
אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו׃ ואמר יי' למשה דבר לך ית יהושע בר נון גבר דרוח נבואה ביה
ותסמוך ית ידך עלוהי׃ פקאל אללה לה כד' יהושע אבן נון פאנה רגל פיה פצ'ל ואסנד ידך עליה׃
והעמדת אתו לפני אלעזר ולפני כל העדה וצויתה אתו לעיניהם׃ ותקים יתיה קדם אלעזר הכהן

רש"י

ליבנם" כאשר נאסף אהרן אחיך" מכאן שנתאוה משה למיתתו של אהרן" רא"ה אין אתה טוב ממנו" על אשר לא קדשתני הא אם קדשתני
עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם" בכל מקום שכתב מיתתם כתב סורחנם לפי שבגזרה נגזרה על דור המדבר למות במדבר בעון
שלא האמינו לכך ביקש משה שיכתב סורחנו שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה משל לשתי נשים שלוקות בב"ד אחת קלקלה ואחת
אכלה פגי שביעית אמרה לציין זו שאכלה פגי שביעית בבקשה ממך שתלקה אותי והיה מכריז ככה יעשה לאוכל פגי שביעית שלא
יאמרו עלי שקלקלתי בזנות כאחותי אף כאן בכל מקום שהזכיר מיתתן הזכיר סורחנן להודיע שלא היה בהם אלא זו בלבד" הם מי מריבת
קדש" הם לבדם אין בהם עון אחר" לא הם שהמרו במריבה הם היו שהמרו בים סוף הם עצמם שהמרו במדבר צין" וידבר משה אל יי'
להודיע שבחן של צדיקים כשנפטרין מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור" לאמר" א"ל השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם
לאו" יפקד יי' כיון ששמע משה שא"ל המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיעה שעה שאתבע צרכי שירשו בני את גדולתי" א"ל
הקב"ה לא כך עלתה לפני במחשבה כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימושו שלא מש מתוך האהל וזהו שא' שלמה נוצר תאנה יאכל פריה"
אלהי הרוחות" למה נאמר אמר לפניו רבש"ע גלוי לפניך דעתו של כל א' וא' שאינן דומין זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל
כל אחד וא' לפי דעתו" אשר יצא לפניהם" לא כדרך מלכי האומות שיושבין בבתיהם ומשלחין את חייליהן למלחמה אלא כמו שעשיתי
אני שנלחמתי בסיחון ועוג שנ' אל תירא אותו וכדרך שעשה יהושע שנ' וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו וכה"א בדוד
כי הוא יוצא ובא לפניהם יוצא בראש ונכנס בראש" ואשר יוציאם בזכיותיו" ואשר יביאם בזכיותיו" ד"א ואשר יביאם שלא תעשה לו
כדרך שעשית לי שאיני מכניסן לארץ" קח לך" קחנו בדברים אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום" לך" את שבדוק לך את זה
אתה מכיר" אשר רוח בו" כאשר שאלת שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד וא'" וסמכת את ידך עליו" תן לו מתורגמן שידרוש בחייך
שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש בימי משה ועכשיו מושל בנו" וצוית אותו" על ישראל דע שטרחנים הם סרבנים הם

כהנא וקדם כל כנשתא ותפקיד יתיה לעיניהון׃ ואוקפה בין ידי אלעזר אלאמאם וסאיר אלגמא
עה ואמרה בחצרתהם׃ ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל׃ ותתין מזיוך
עלוהי בדיל דיקבלון מניה כל כנשתא דבני ישראל׃ ואגעל עליה מן בהאיך לכי יקבל מנה
גמאעה בני אסר׃ ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני יהוה על פיו
יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה׃ וקדם אלעזר כהנא יקום וישאל ליה
בדין אוריא ק׳ על מימריה יהון נפקין ועל מימריה יהון עלין הוא וכל בני ישראל עמיה וכל
כנשתא׃ ואיכון וקופה בין ידי אלעזר אלאמאם חתי יסאל פי חואיגה בהייה אלאנואר בין ידי אללה
וען אמרה ידכלו ויכרגו הו ובני אסר וסאיר אלגמאעה׃ ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח
את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה׃ ועבד משה כמא דפקיד יי׳ יתיה ודבר
ית יהושע ואקימיה ק׳ אלעזר כהנא וק׳ כל כנשתא׃ פצנע מוסי כמא אמרה אללה כאן אלד׳
יהושע ואוקפה בין ידי אלעזר אלאמאם וסאיר אלגמאעה׃ ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר
דבר יהוה ביד משה׃ וסמך ית ידוהי עלוהי ופקדיה כמא דמליל יי׳ בידא דמשה׃ ואסנד ידה
עליה ואמרה כמא קאל אללה׃

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ צו את בני ישראל ואמרת אלהם את קרבני לחמי לאשי ריח
ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו׃ פקיד ית בני ישראל ותימר להון ית קרבני לחים סדור לקרבני
לאתקבלא ברעוא תטרון לקרבא קדמי בזמניה׃ מר בני אסר וקל להם קראביני ואימי מקבולי
מרצ׳י אחפצ׳וה אן תקרבוה לי פי וקתה׃ ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים
בני שנה תמימם שנים ליום עלה תמיד׃ ותימר להון דין קרבנא דתקרבון קדם יי׳ אמרין בני
שנא שלמין תרין ליומא עלתא תדירא׃ וביין להם אן אלמרצ׳י אלדי תקרבוה ללה חמלין אבני
סנה צחאחא כל יום דאימא׃ את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין
הערבים׃ ית אמרא חד תעביד בצפרא וית אמרא תנינא תעביד בין שמשיא׃ אחדהמא

ס
ק
מעמד לראש חדש
קורין בו ד׳ גוברי׳
כהן קורא עד עולת
התמיד ולוי חוזר וקורא
כבש ואחרת כבי
שיהיו ג׳ פסוקים
לכל א׳ וקורא עד
כתה. רביעית קרין
חודש קורא עד עולת
התמיד ונסכה
והרביעי קורא
ובראשי חדשיכם
עד יעשה ונסכו
ש׳

על מנת שהקב״ה עליך׳ ונתת מהודך עליו׳ זה קירון עור פנים׳ מהודך ולא כל הודך ונמצינו למידין פני משה כחמה פני יהושע כלבנה׳ למען ישמעו
כל עדת בני ישרא׳ שיהו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך׳ ולפני אלעזר הכהן יעמוד׳ הרי שאלתך שנטלה שאין הכבוד הזה מוטל בבית אביך
שאף יהושע יהא צריך לאלעזר׳ ובא לו׳ כשיצטרך לצאת למלחמה׳ על פיו׳ של אלעזר׳ וכל העדה׳ סנהדרין׳ ויקח את יהושע׳ לקחו
בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישרא׳ לעולם הבא׳ ויסמוך את ידיו׳ בעין יפה יותר ויותר ממה שנצטוה שהקב״ה אמר לו את וסמכת
את ידך והוא עשה בשתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומילאו חכמתו בעין יפה׳ כאשר דבר ה׳ אף לענין ההוד נתן מהודו עליו׳ צו את
בני ישרא׳ מה האמור למעלה מן הענין יפקוד ה׳ אמר הקב״ה עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי משל לבת מלך שהיתה
נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו׳ כדאיתא בספרי׳ קרבני זה הדם׳ לחמי׳ אלו אימורין וכה״א והקטירם הכהן
המזבחה לחם אשה׳ לאשי׳ הנתנין לאש על מזבחי׳ תשמרו׳ שיהו כהנים ולוים וישראלים עומדים על גבין מכאן למדו ותיקנו מ׳
מעמדות׳ במועדו׳ בכל יום מועד התמידין׳ ואמרת להם׳ אזהרה לב״ד׳ שנים ליום׳ כפשוטו ועיקרו בא ללמד שיהו נשחטין כנגד
היום תמיד של שחר במערב ושל בין הערבים במזרח של טבעות׳ את הכבש אחד׳ אע״פ שכבר נאמר בפרשת ואתה תצוה וזה
אשר על המזבח היא היתה אזהרה לימי המלואים וכאן צוואה לדורות׳ סלת למנחה׳ מנחת נסכים׳ העשויה בהר סיני וכאותן
שנעשו בימי המלואים׳ ד״א העשויה בהר סיני הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני מה זו שנתקרבה לפני מתן תורה שכתוב בה
וישם באגנות מלמד שטעונה כלי׳ ונסכו׳ יין׳ בקדש הסך׳ על המזבח יהנסכו׳ נסך שכר׳ יין המשכר פרט ליין מגתו׳ ריח
ניחח׳ נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני׳ עולת שבת בשבתו׳ ולא עולת שבת בשבת אחרת הרי שלא הקריב בשבת זו שומע
חב

בצגראה ואלכבין אגריבין׃ וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת
הַהִין׃ וְחַד מִן עַסְרָא בִּתְלָת סְאִין סֻלְתָּא לְמִנְחָתָא דְפִילָא כִּמְשַׁח כְּתִישָׁא רְבַעוּת הִינָא׃ ועשר
ויבה סמד מן אבר מלתות ברבע קסט מן דהן מטחון׃ עֹלַת תָּמִיד הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ
נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ עֲלַת תְּדִירָא דְאִתְעֲבִידַת בְּטוּרָא דְסִינַי לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃
צעידה דאימא כמא צנעת פי ברייה סיני מקבולה מרצייה ללה׃ וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ
הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה׃ וְנִסְכֵּיהּ רַבְעוּת הִינָא לְאִמְּרָא חַד בְּקֻדְשָׁא יִתְנְסַךְ נִסּוּךְ
חֲמַר עַתִּיק קֳדָם יְיָ׃ ומעה מן אמזאג רבע קסט מן אכמר לכל חמל ילש פי אקדס לשא מן
עתיקה ללה׃ וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה׃ וְיָת אִמְּרָא תִּנְיָנָא תַּעֲבֵיד בֵּין שִׁמְשַׁיָּא כְּמִנְחַת צַפְרָא וּכְנִסְכֵּיהּ תַּעֲבֵיד קֻרְבַּן
דְמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ׃ ואדי קלכת אחמל את אני בין אגרובין פכהדייה אגדאה ומזאגהא
איצא אצנעה קרבאן מקבול מרצי ללה׃ פ

וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃
וּבְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שַׁלְמִין וּתְרֵין עֶסְרוֹנִין סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְפִילָא בִמְשַׁח
וְנִסְכֵּיהּ׃ ופי יום אסבת חמלין אבני סנה צחיחין ומעהמא עשרין מן אבר סמד מלתות בדהן
ומזאגהמא׃ עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ עֲלַת שַׁבָּא תִּתְעֲבֵיד בְּשַׁבָּא עַל עֲלַת
תְּדִירָא וְנִסְכַּהּ׃ דאך קרבאן סבת בסבת מע קרבאן אדאים ומזאגה׃ פ

וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה
תְּמִימִם׃ וּבְרֵישֵׁי יַרְחֵיכוֹן תְּקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ תּוֹרֵי בְּנֵי תוֹרֵי תְּרֵין וּדְכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁבְעָה
שַׁלְמִין׃ ופי רוס שהורכם תקרבו קרבאן צעידה ללה תורין מן אבקר וכבשא וסבעה חמלאן
בני סנה צחאחא׃ וּשְׁלשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ וּתְלָתָה עֶסְרוֹנִין סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְפִילָא בִמְשַׁח לְתוֹרָא
חַד וּתְרֵין עֶסְרוֹנִין סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְפִילָא בִמְשַׁח לִדְכְרָא חַד׃ ותלאתה עשור מן אבר
סמד מלתות בדהן לכל ת̇ר ועשרין לאכבש׃ וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ וְעֶסְרוֹנָא עֶסְרוֹנָא סֻלְתָּא מִנְחָתָא דְפִילָא בִמְשַׁח
לְאִמְּרָא חַד עֲלָתָא לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֻרְבָּנָא קֳדָם יְיָ׃ ועשר לכל חמל הדייה מלתותה

תני יקריב שתים לשבת הבאה ת"ל בשבתו מגיד שאם עבר יומו בטל קרבנו" על עולת התמיד· אלו מוספין לבד אותן שני כבשים של
עולת התמיד ומגיד שאין קריבין אלא בין שני התמידין וכן בכל מוספין נאמר על עולת התמיד להלמוד זה" ושלשה עשרונים· כמשפט
נסכי פר שכן הן קצובין בפרשת נסכים" זאת עולת חדש בחדשו· שאם עבר יומו בטל קרבנו ושוב אין לו תשלומין" ושעיר עזים וגו'
כל שעירי המוספין באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הכל כמו שמפורש במסכת שבועות ונשתנה שעיר ראש חדש שנ' בו לה'
ללמודו שמכפר על שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד ושאר השעירים למידין ממנו
ומדרשו באגדה אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח· על עולת התמיד· יעשה כל הקרבן הזה" ונסכו· אין ונסכו

כד'הן כ'אר ד'צעידה ד'מקבולה ד'מרצ'יה ללה׃ ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין
לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה׃ ונסכיהון פלגות הינא
יהי לתורא ותלתות הינא לדכרא ורבעות הינא לאמרא חמר דא עלת ריש ירחא באתחדתותיה
כין לכל רישי ירחי שתא׃ ומזאגהם נצף קסט לכל תור ותלת קסט לכ'בש וארבע קסט לאחמל
מן ד'שראב הד'י קרבאן שהר בשהר לשהור ד'סנה׃ ושעיר עזים אחד לחטאת ליהוה על עלת
התמיד יעשה ונסכו׃ וצפיר בר עזין חד לחטאתא קו׳ על עלת תדירא יתעביד ונסכיה׃ ועתוד
מן ד'מאעז ד'כוה ללה מע קרבאן ד'ראיס יקרב ד'לך ומזאגה׃
ובחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה׃ ובירחא קדמאה בארבעת הׄ
עסרא יומא לירחא פסחא קו׳ ופי ד'שהר ד'אוול פי ד'יום ד'ראבע עשר מנה פסחא ללה׃
ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג שבעת ימים מצות יאכל׃ ובחמישת עסרא יומא לירחא
הדין חגא שבעה יומין פטירא יתאכיל׃ ופי ד'יום ד'כ'אמס עשר מנה חג סבעה איאם יוכל פטירא׃
ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ ביומא קדמאה מערע קדיש כל עבידת
פלחן לא תעבדון׃ פי ד'יום ד'אוול מנה אסם מקדס כל צנעה מכסב לא תעמלו׃ והקרבתם אשה
עלה ליהוה פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימם יהיו לכם׃ ותקרבון
קרבנא עלתא קו׳ תורי בני תורי תרין ודכר חד ושבעה אמרין בני שנא שלמין יהון לכון׃
ויקרבו קרבאנא צעידה ללה ת'ורין מן ד'בקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא׃ ומנחתם
סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל תעשו׃ ומנחתהון סלתא
דפילא במשח תלתה עסרונין לתורא ותרין עסרונין לדכרא תעבדון׃ ומעהם מן ד'בר סמד
מלתות בד'הן תלאה עשור לכל ת'ור ועשרין לד'כבש׃ עשרון עשרון תעשה לכבש האחד
לשבעת הכבשים׃ עסרונא עסרונא תעביד לאמרא חד כין לשבעה אמרין׃ ועשר לכל
חמל מן ד'סבעה׃ ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם׃ וצפירא דחטאתא חד לכפרא עליכון׃ ועתוד
לד'כוה ליסתגפר ענכם׃ מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה׃ בר מעלת
צפרא דהיא עלת תדירא תעבדון ית אלין׃ מא כלא צעידה ד'גדאה וקרבאן ד'ראיס ד'תאני
תקרבון הד'ה׃ כאלה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח ניחח ליהוה על עולת התמיד יעשה ג
ונסכו׃ כאלין תעבדון ליומא שבעה יומין לחים קרבן דמתקבל ברעוא קו׳ על עלת תדירא הל
יתעביד ונסכיה׃ ומת'להא קרבו פי כל יום מן ד'סבעה ד'איאם קרבאן מקבול מרצ'י ללה מע יקי׳

מוסב על השעיר שאין נקבים לחטאת׃ כל מלאכת עבודה׃ אפילו מלאכה הצריכה לכם כגון דבר האבד המותר בחולו של מועד אסורה ביום
טוב׃ פרים׃ כנגד אברהם׃ אילים׃ כנגד יצחק׃ כבשים כנגד יעקב והכשבים הפריד יעקב מיקודו של רבי משה הדרשן ראיתי וא[illegible]
כאלה תעשו׃ שלא יהיו פוחתין והולכין כפרי החג׃ וביום הבכורים׃ חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים על שם שתי הלחם שהם ראשונים
למנחת

קרבאן אלאיס יקרב דלך ומזאגה׃ וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ וביומא שביעאה מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פלחן לא תעבדון׃ ופי אליום אלסאבע אלמסס מקדס יכון לכם כל צנאעה מכסב לא תעמלו׃

עצרת — וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו׃ וביומא דבכוריא בקרוביכון מנחתא חדתא קדם יי בעצרתכון מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פלחן לא תעבדון׃ ופי אליום אלבכור פי תקריבכם בלא גדידא ללה בעד אסאביעכם אמס מקדס יכון לכם כל צנעה מכסב לא תצנעו׃ והקרבתם עולה לריח ניחח ליהוה פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה כבשים בני שנה׃ ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תורי בני תורי תרין דכר חד שבעה אמרין בני שנא׃ וקרבו צעידה מקבולה מרציה ללה רתין מן אלבקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה׃ ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד שני עשרנים לאיל האחד׃ ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתה עסרונין לתורא חד תרין עסרונין לדכרא חד׃ ומעהם מן אלבר סמד מלתות בדהן תלאתה עשור לכל רת ועשרין לאלכבש׃ עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים׃ עסרונא עסרונא לאמרא חד כין לשבעה אמרין׃ ועשר לכל חמל מן אלסבעה׃ שעיר עזים אחד לכפר עליכם׃ צפיר בר עזין חד לכפרא עליכון׃ ועתוד מן אלמאעז ליסתגפר ענכם׃ מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימם יהיו לכם ונסכיהם׃ בר מעלת ירחא ומנחתיה תעבדון שלמין יהון לכון ונסכיהון׃ מא כלא קרבאן אלדאים וברה תקרבו דלך׃ צחאחא תכון לכם ומזאגהא׃ פ

ראש השנה — ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם׃ ובירחא שביעאה בחד לירחא מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פלחן לא תעבדון יום יבבא יהי לכון׃ ופי אליום אלאול מן אלשהר אלסאבע אמס מקדס יכון לכם כל צנעה מכסב לא תעמלו ויום גלבה יכון לכם׃ ועשיתם עלה לריח ניחח ליהוה פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם׃ ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנא שבעה שלמין׃ וקרבו צעידה מקבולה מרציה ללה רתא ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא׃ ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל׃ ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתה עסרונין לתורא תרין עסרונין לדכרא׃ ומעהם מן אלבר סמד מלתות בדהן תלאתה עשור לארת ועשרין לאלכבש׃ ועשרון אחד לכבש האחד

למנחת חטים הבאה מן החדש״ תמימים יהיו לכם ונסכיהם׳ אף הנסכים יהיו תמימים למדו רבותינו מכאן שהיין שהעלה קמחין פסול לנסכים״ מלבד עולת החדש׳ מוספי ראש חדש שהוא ביום ראש השנה״ מלבד חטאת הכפורים׳ שעיר הנעשה בפנים האמור באחרי מות שגם הוא חטאת״ ועולת התמיד ׳ומלבד עולת התמיד תעשו עולות הללו״ ונסכיהם׳ מוסב על המוספין הכתובין ועל תעשו׃ והוא לשון צווי מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם וכן כל נסכיהם האמורין בכל המועדות חוץ משל קרבנות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיה שבהם

לַשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ וְעִסְרוֹנָא חַד לְאִמְּרָא חַד כֵּין לְשִׁבְעָה אִמְּרִין׃ ועשׂר לכל חמל מן אלסבעה׃ וּשְׂעִיר
עִזִּים אֶחָד חַטָּאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃ וּצְפִיר בַּר עִזִּין חַד חַטָּתָא לְכַפָּרָא עֲלֵיכוֹן׃ ועתוד מן אלמאעז לאדכוה
ליסתגפר ענכם׃ מִלְּבַד עֹלַת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם כְּמִשְׁפָּטָם לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה
לַיהוָה׃ בַּר מֵעֲלַת יַרְחָא וּמִנְחָתַהּ וַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכֵּיהוֹן כִּדְחָזֵי לְהוֹן לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא קֻרְבָּנָא
קֳדָם יְיָ׃ מא כלא קרבאן אלשהר ובר̇ה וקרבאן אלראיס ובר̇ה ומזאגהם כאלסביל מקבול מרצי
לכפורים קרבאן ללה׃ וּבֶעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם
אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם כָּל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ׃ וּבְעַסְרָא לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה הָדֵין מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן
וּתְעַנּוֹן יָת נַפְשָׁתְכוֹן כָּל עֲבִידָא לָא תַעְבְּדוּן׃ ופי אלעאשר מנה אסם מקדס יכון לכם ואג̇יעו
אנפסכם וכל עמל לא תעמלו׃ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רֵיחַ נִיחֹחַ פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד אַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים
בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם׃ וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קֳדָם יְיָ לְאִתְקַבָּלָא בְרַעֲוָא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי חַד
דְּכַר חַד אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא שִׁבְעָה שַׁלְמִין יְהוֹן לְכוֹן׃ וקרבו צעידה ללה מקבול מרצי תורא
ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא׃ וּמִנְחָתָם סֹלֶת בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן שְׁלֹשָׁה
עֶשְׂרֹנִים לַפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לָאַיִל הָאֶחָד׃ וּמִנְחַתְהוֹן סֻלְתָּא דְּפִילָא בִמְשַׁח תְּלָתָא עִסְרוֹנִין
לְתוֹרָא תְּרֵין עִסְרוֹנִין לְדִכְרָא חַד׃ ומעהם מן אלבר סמד מלתות בדהן תלאתה עשור לאלת̇ור
ועשרין לאלכבש׃ עִשָּׂרוֹן עִשָּׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃ עִסְרוֹנָא עִסְרוֹנָא לְאִמְּרָא
חַד כֵּין לְשִׁבְעָה אִמְּרִין׃ ועשׂר לכל חמל מן אלסבעה׃ שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד חַטָּאת מִלְּבַד חַטַּאת
הַכִּפֻּרִים וְעֹלַת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵּיהֶם׃ צְפִיר בַּר עִזִּין חַד חַטָּתָא בַּר מֵחַטָּאת כִּפּוּרַיָּא
וַעֲלַת תְּדִירָא וּמִנְחָתַהּ וְנִסְכֵּיהוֹן׃ ועתוד מן אלמאעז לאדכוה מא כלא דכוה אלגפראן וקרבאן
ובחמשה אלראיס ובר̇הם ומזאגהם׃
ק
בחג הסכות עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגֹּתֶם חַג
לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים׃ וּבְחַמְשַׁת עַסְרָא יוֹמָא לְיַרְחָא שְׁבִיעָאָה מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן כָּל
עֲבִידַת פֻּלְחָן לָא תַעְבְּדוּן וּתְחַגּוּן חַגָּא קֳדָם יְיָ שִׁבְעָה יוֹמִין׃ ופי אליום אלכאמס עשר מנה
אסם מקדס יכון לכם כל צנעה מכסב לא תעמלו וחגו חג ללה סבעה איאם׃ וְהִקְרַבְתֶּם
עֹלָה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֵילִם שְׁנָיִם כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה
יהון אַרְבָּעָה עָשָׂר תְּמִימִם׃ וּתְקָרְבוּן עֲלָתָא קֻרְבַּן דְּמִתְקַבַּל בְּרַעֲוָא קֳדָם יְיָ תּוֹרֵי בְּנֵי תּוֹרֵי תְּלָת עֲסַר
יהון דִּכְרִין תְּרֵין אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָא אַרְבְּעַת עֲסַר שַׁלְמִין׃ וקרבו צעידה קרבאן מקבול מרצי ללה

מוספים על התמיד ואינן לשון [illegible] שהרי נסכיהם של מוספין כהובן לעצמן בכל יום ויום׃ ומנחתם ונסכיהם לפרים׃ פרי החג הן כנגד שבעים
אומות [illegible] והולכים וביתו המקדש היו מגינים עליהם מן היסורין׃ ולכבשים כנגד ישראל שנקראו שה פזורה והן קבועים ומנינם
השעים ושמונה לכלות [illegible] צ"ח קללות שבמשנה תורה׃ ונסכיהם׃ על שני התמידי היום ולת שינה הלשון לא לידרש [illegible] שאמרו [illegible]
בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים רמז לניסוך המים [illegible] מן התורה׃ עצרת תהיה לכם׃ עצורים
כעא"ת

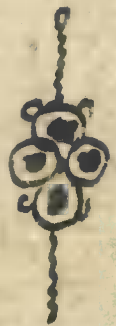
תלאה' עשר רת מן אלבקר וכבשין וארבעה' עשר חמל בני סנה צחאחא׃ ומנחתם סלת
בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד לשלשה עשר פרים שני עשרנים לאיל האחד
לשני האילם׃ ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתה עסרונין לתורא חד לתלת עסר תורין
תרין עסרונין לדכרא חד לתרין דכרין׃ ומעהם מן אלבר סמיד מלתות בדהן תלאה' עשור
לכל רת מן אלתלאה' עשר ועשרין לכל כבש מן אלכבשין׃ ועשרון עשרון לכבש האחד ׳ נקודות בתורה ש׳
לארבעה עשר כבשים׃ ועסרונא עסרונא לאמרא חד כין לארבעת עסר אמרין ועשר
לכל חמל מן אלארבעה' עשר׃ ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכה׃
וצפיר בר עזין חד חטתא בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה׃ ועתוד מן אלמאעז לאלדכוה סוא
קרבאן אלדאים וברה ומזאגה׃ וביום השני פרים בני בקר שנים עשר
אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם׃ וביומא תנינא תורי בני תורי תרי עסר
דכרין תרין אמרין בני שנא ארבעת עסר שלמין׃ ופי אליום אלתאני אתני עשר רת מן אלבקר
וכבשין וארבעה' עשר חמל בני סנה צחאחא׃ ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים
במספרם כמשפט׃ ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במניניהון כדחזי׃ וברהם
ומזאגהם לאלרתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל׃ ושעיר עזים אחד חטאת
מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכיהם׃ וצפיר בר עזין חד חטתא בר מעלת תדירא ומנחתה
ונסכיהון׃ ועתוד מן אלמאעז לאלדכוה סוא קרבאן אלדאים וברה ומזאגה׃
וביום השלישי פרים עשתי עשר אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימם׃
וביומא תליתאה תורי חד עסר דכרין תרין אמרין בני שנ' אר' עס' של'׃ ופי אליום אלתאלת יא רת
וכבשין וי"ד חמל בני סנה צחאחא׃ ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים במספרם
כמשפט׃ ומ' ונסכי לתו' לדכ' ולאמ' במני' כדחזי׃ וברהא ומזאגהא לאלרתות ואלכבשין
ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל׃ ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה׃
וצפירא דחטתא חד בר מעל תדירא ומ' ונס'׃ ועתוד לאלדכוה סוא קרבאן אלדאים וברהא
ומזאגהא׃ וביום הרביעי פרים עשרה אילם שנים כבשים בני שנה
ארבעה עשר תמימם׃ וביומא רביעאה תורי עסרא דכ' תר' אמ' בני שנ' אר' עס' של'׃ ופי אליום
אלראבע עשרה רתות וכבשין וי"ד חמל בני סנה צחאחא׃ מנחתם ונסכיהם לפרים לאילם
ולכבשים במספרם כמשפט׃ מנ' ונס' לתו' לד' ול' במנ' כדחזי׃ וברהם ומזאגהם לאלרתות ואלכבשין

בעצרת מלאכה״ ר״ת עצרת׃ עצרו מלצאת מלמד שטעון לינה׃ ומדרשו בהגדה לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע׳ אומות ובאין ללכת אמר המקום בבקשה מכם עשו לי עוד סעודה קטנה כדי שאהנה מכם׃ פר אחד איל אחד׃ זו כנגד ישראל׳ והעכבו לי עוד תעשו ולשון חיבה הוא׳ זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עמי עוד יום אחד משל למלך שעשה סעודה כו׳ כדאית׳ במסכת סוטה״ ובמדרש ר׳ תנחומא לימדה תורה דרך ארץ שאדם שיש לו אכסנאי יום ראשון יאכילנו פטומות למחר יאכילנו דגים׳ למחר בשר בהמה למחר מאכילו קטניות׳ למחר מאכילו ירק פוחת והולך כפרי החג״ אלה תעשו לה׳

ואחמלאן כאחצאיהם עלי אסביל׃ ושעיר עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה
ונסכה׃ וצפיר בר עזי חד חטת במות מנחתה ונסכה׃ ועתוד מן אמאעז לאדכוה סוא קרבאן
אדאים וברה ומזאגה׃ וביום החמישי פרים תשעה אילם שנים כבשים בני
שנה ארבעה עשר תמימם׃ וביומא חמישאה תורי תשעה דכר תר׳ אכש אר עם של׳ ופי
איום אלכאמס תסעה רתות וכבשין ויד חמל בני סנה צחאחא׃ ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם
ולכבשים במספרם כמשפט׃ ומנ׳ ונס׳ לתו׳ לדכ׳ ולאמ׳ במנ׳ כדחזי׃ וברהם ומזאגהם לארתות
ואכבשין ואחמלאן באחצאיהם עלי אסביל׃ ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונסכה׃ וצפירא דחטאתא חד במות ומנחתה ונסכה׃ ועתוד לאדכוה סוא קרבאן אדאים
וברה ומזאגה׃ וביום הששי פרים שמנה אילם שנים כבשים בני שנה
ארבעה עשר תמימם׃ וביומא שתיתאה תורי תמני דכ׳ תר׳ אכש אר עם של׳ ופי איום אלסא
דס תמאניה רתות וכבשין ויד חמל בני סנה צחאחא׃ ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם ולכבשים
במספרם כמשפט׃ ומנ׳ ונס׳ לתו׳ לדכ׳ ולאמ׳ במני׳ כדחזי׃ וברהם ומזאגהם לארתות ואכבשין
ואחמלאן באחצאיהם עלי אסביל׃ ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכיה׃
וצפירא דחטאת חד במות מנחתה ונסכהא׃ ועתוד לאדכוה סוא קרבאן אדאים וברהא ומזאגהא׃
וביום השביעי פרים שבעה אילם שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימם׃ וביומא שביעאה תורי שבעה דכלין תרין אכש אר עם של׳ ופי איום אלסאבע
ז רתות וכבשין ויד חמל בני סנה צחאחא׃ ומנחתם ונסכהם לפרים לאילם ולכבשי
במספרם כמשפטם׃ ומנ׳ ונס׳ לתו׳ לדכ׳ ולאמ׳ במנ׳ כדחזי להון׃ וברהם ומזאגהם לארתות
ואכבשין ואחמלאן באחצאיהם עלי סבילהם׃ ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
מנחתה ונסכה׃ וצפי׳ דחט׳ חד בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה׃ ועתוד לאדכוה סוא קרבאן
אדאים וברה ומזאגה׃ ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבדה לא לשמיני עצרת
תעשו׃ ביומא תמינאה כנישין תהון לכון כל עבידת פלחן לא תעבדון׃ ופי איום אלתאמן מכרת פי
אקדס יכון לכם כל צנעה מכסב לא תעמלו׃ והקרבתם עלה אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד
איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימם׃ ותקרבון עלתא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יוי תור
חד דכר חד אמרין בני שנא שבעה של׳׃ וקרבו קרבאן מקבול מרצי ללה לתא ואחדא
וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא׃ מנחתם ונסכיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם

במועדיכם׳ דבר הכתוב לחובה׳׳ לבד מנדריכם׳ אם באתם לידור קרבנות ברגל מצוה היא בידכם או נדרים או נדבות שנדרתם כל השנה
הקריבום ברגל שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלם ולהקריב נדריו ונמצא עובר בבל תאחר׳׳ ויאמר משה אל בני ישרא׳ להפסיק
הענין דברי ר׳ ישמעאל לפי שעד כאן דבריו של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה קודם להפסיק הענין ולומר שחזר משה
ואמרה לפרשה זו לישראל שאם לא כן יש במשמעו שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו׳׳ חסלת פנחס בס״ד

כמשפט ׃ מנח ונסכי לתורא לדכרא ולאמרי במניניהון כרחזי ׃ וכ̇להא ומזאגהא לאתאות
ואכבש ואחמלאן באחצאיהם עלי אסביל ׃ ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה
ונסכה ׃ וצפיר דחט חד במת ומנחתה ונסכה ׃ ועתוד לאדכוה סוא קרבאן אלראיס ומקדמה
ומזאגה ׃ אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם
ולנסכיכם ולשלמיכם ׃ אלין תעבדון קדם יי במועדיכון בר מנדריכון ונדבתכון לעלותכון
ולמנחותכון ולנסכיכון ולנכסת קדשיכון ׃ הדא מא תקרבוה ללה פי אעיאדכם מא כלא
נדורכם ותברעכם מן צואעד והדאיא ומזאג ודבח סלאמה ׃ ויאמר משה אל בני ישראל
ככל אשר צוה יהוה את משה ׃ ואמר משה לבני ישראל ככל דפקיד יי ית משה ׃ פקץ
מוסי לבני אסר גמיע מא אמרה אללה בה ׃ קלח פסוקים סימן כסלחים הגר

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה ׃ ומליל
משה עם רישי שבטיא לבני ישראל למימר דין פתגמא דפקיד יי ׃ תם כלם מוסי ריסא אל
אסבאט אלדי לבני אסר קאילא הדי אלאמר אלדי אמר אללה בה ׃ איש כי ידר נדר ליהוה או
השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה ׃ גבר ארי ידר נדר קדם יי
או יקיים קיים למיסר אסר על נפשיה לא יבטיל פתגמיה ככל דיפוק מפומיה יעביד ׃ אי רגל
נדר נדרא ללה או חלף ימינא ליעקד עקדא עלי נפסה פלא יבדל קולה בל כל מא כרג מן
פאה יעמל ׃ ואשה כי תדר נדר ליהוה ואסרה אסר בבית אביה בנעריה ׃ ואתתא ארי תדר
נדר קדם יי ותיסר אסר בבית אבוהא ברביותה ׃ ואיה אמראה נדרת נדרא ללה או עקדה עקדא
פי בית אביהא פי חאל צבאיהא ׃ ושמע אביה את נדרה ואסרה אשר אסרה על נפשה והחריש
לה אביה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום ׃ וישמע אבוהא ית נדרה
ואסרה דאסרת על נפשה וישתוק לה אבוהא ויקומון כל נדרהא וכל אסר דאסרת על נפשה
יקומון ׃ פסמע אביהא נדרהא ועקדהא אלדי עקדתה עלי נפסהא ואמסך ענהא פקד תבת
גמיע נדורהא וכל עקד עקדתה עלי נפסהא ׃ ואם הניא אביה אתה ביום שמעו כל נדריה

וידבר משה אל ראשי המטות׳ חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואח״כ לכל בני ישראל ׃ ומניין שאף שאר הדברות כן
ת״ל וישובו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ומה ראה לאומרו כאן ׃
לימד שהפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בג׳ הדיוטות ׃ או יכול שלא אמר משה פרשה זו
ס״א לנשיאים בלבד ׃ נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטי חוץ זה הדבר מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל שנ׳ דבר אל
אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל אף זו נאמרה לכולן ׃ זה הדבר ׃ משה נתנבא בכה אמר יי׳ כחצות הלילה והנביאים נתנבאו בכה
אמר ה׳ מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר ׃ ד״א זה הדבר מעוט הוא לומר שהחכם בלשון התרה ובעל בלשון הפרה
בלשון הבה. כאן ואם חילפו אין מותר ואין מופר ׃ נדר ׃ האומר הרי עלי קרבן וכך קונם שלא אוכל או שלא אעשה דבר פל׳ יכול
אפי׳ נשבע שיחבל נבלות אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה ׃ ת״ל לאסור אסר לאסור את המותר ולא להתיר את האסור ׃
לא יחל דברו ׃ כמו לא יחלל דברו לא יעשה דבריו חולין ׃ בבית אביה ׃ ברשות אביה ואפי׳ אינה בביתו ׃ בנעוריה ׃ ולא קטנה
ולא בוגרת שהקטנה אין נדרה נדר והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפר נדריה ׃ ואיזו היא קטנה ׃ אמרו רז״ל בת י״א שנה ויום
אחד נדריה נבדקין אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר ׃ בת י״ב שנה ויום אחד אינה צריכה ליבדק ׃ ואם הניא אביה אותה
אם הניא אותה מן הנדר כלומר שהפר לה ׃ הנאה זו איני יודע מה היא ׃ כשהוא אומר ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר הוי אומר הנאה
זו הפרה ופי׳ ופשוטו לשון מניעה והסרה וכן ולמה תניאון וכן שמן ראש אל יניא ראשי ׃ וידעתם את תנואתי את אשר פרעתם מעלי ׃ וה׳ יסלח לה
במה הכת׳ מדבר ׃ באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומיטמאה למתים זו היא

ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום ויהוה יסלח לה כי הניא אביה אתה׃ ואם אעדי אבוהא
יתהון ביומא דשמע כל נדרהא ואסרהא דאסרת על נפשה לא יקומון ומן קדם יי ישתביק לה ארי
אעדי אבוהא יתהון׃ ואן אנתהרהא אביהא פי יום סמע דלך פכל נדורהא ועקודהא אלתי עקדתה
עלי נפסהא גיר תאבת ואללה יגפר להא אד אנתהרהא אביהא׃ ואם היו תהיה לאיש ונדריה
עליה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה׃ ואם מהוה תהוי לגבר ונדרהא עלהא או פירוש
ספותהא דאסרת על נפשה׃ ואן צארת לרגל ונדורהא עליהא או לפט׳ שפתיהא אלתי עקדתה
עלי נפסהא׃ ושמע אישה ביום שמעו והחריש לה וקמו נדריה ואסרה אשר אסרה על נפשה
יקמו׃ וישמע בעלה ביומא דשמע וישתוק לה ויקומון נדרהא ואסרהא דאסרת על נפשה
יקומון׃ פסמע בעלהא פי יום סמע ואמסך ענהא פקד תבת נדורהא ועקדהא אלתי עקדתה עלי
נפסהא׃ ואם ביום שמע אישה יניא אתה והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה
אשר אסרה על נפשה ויהוה יסלח לה׃ ואם ביומא דשמע בעלה אעדי יתהון ובטיל ית
נדרהא דעלה וית פירוש ספותהא דאסרת על נפשה ומן קדם יי ישתביק לה׃ ואן אנתהרהא בעלהא
פי יום סמע בדלך ופסך נדורהא אלתי עליהא ולפט׳ שפתיהא אלתי עקדתה עלי נפסהא ואללה
יגפר להא׃ ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה׃ ונדר ארמלא
ומתרכא כל דאסרת על נפשה קיים עלה׃ ונדר ארמלה ומטלקה גמיע מא עקדתה עלא
נפסהא פקד תבת עליהא׃ ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבעה׃ ואם
בית בעלה נדרת או אסרת אסר על נפשה בקיום׃ ואן כאן פי בית זוגהא נדרת או עקדת
עקדא עלי נפסהא בימין׃ ושמע אישה והחרש לה לא הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אסר
אשר אסרה על נפשה יקום׃ וישמע בעלה וישתוק לה לא אעדי יתהון ויקומון כל נדרהא
וכל אסרי דאסרת על נפשה יקומון׃ וסמע בעלהא ואמסך ענהא ולם ינתהרהא פקד תבת
גמיע נדורהא וכל עקד עקדתה עלי נפסהא׃ ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל
מוצא שפתיה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם ויהוה יסלח לה׃ ואם בטלא יבטיל
יתהון בעלה ביומא דשמע כל אפקות ספותהא לנדרהא ולאסר נפשה לא יקומון בעלה
בטילנון ומן קדם יי ישתביק לה׃ ואן פסך דלך בעלהא פי יום סמעה פכלמא כרג מן שפתיהא מן
נדור ועקוד עלי נפסהא גיר תאבת ולמא פסכהם בעלהא אללה יגפר להא׃ כל נדר וכל שבעת

שצריכה סליחה ואע״פ שהוא מופר ואם המופרין צריכין סליחה ק״ו לשאינן מופרין׃ ואם היו תהיה לאיש׃ זו ארוסה או אינו אלא נשואה׃ כשהוא אומ׳ ואם בית אישה נדרה הרי נשואה אמור וכאן בארוסה ובא לחלוק בה שאביה ובעלה מפירין נדריה׃ הפר האב ולא הפר הבעל או הפר הבעל ולא הפר האב הרי זה אינו מופר ואצ״ל אם קיים אחד מהם׃ ואם הפר יפר אותם׃ יכול אפילו לא הפר האב ת״ל בנעוריה בית אביה כל שבנעוריה ברשות אביה היא׃ ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה׃ לפי שאינה לא ברשות אב ולא ברשות בעל׃ ובאלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר אבל אלמנה מן האירוסין מת הבעל ונתרוקנה וחוזרת רשות לאב׃ ואם בית אישה נדרה׃ בנשואה הכת׳ מדבר׃ כל נדר וכל שבועת אסר וגו׳ לפי שאמר שהבעל מפר יכול כל נדרים במשמע ת״ל לענות נפש אינו מפר אלא נדרי עינוי נפש בלבד והם מפורשים במסכת נדרים׃ מיום אל יום׃ שלא תאמר מעת לעת לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאינו מפר אלא עד שתחשך׃ אחרי שמעו׃ אחר ששמע וקיים כשאמר איפשי בו וחזר והפר לה אפי׳ בו ביום׃ ונשא את עונה׃ הוא מוכנס תחתיה לעונש

ונדריה עליה׃ שנדרה בבית אביה ולא שמע בהן אביה ולא הופרו ולא הוקמו׃ ושמע אישה וגו׳ הרי כאן שאם קיים הבעל שהוא קיים׃ ואם

אסר לענת נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו׃ כל נדר. וכל קיומת אסר לסגפא נפש בעלה
יקיימנון ובעלה יבטילנון׃ כדאך כל נדר וכל ימין בעקד לעדאב אנפס בעלהא יתבת דלך
ובעלהא יבטלה׃ ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום והקים את כל נדריה או את כל
אסריה אשר עליה הקים אתם כי החרש לה ביום שמעו׃ ואם משתק ישתוק לה בעלה מיום
ליום. ויקיים ית כל נדרהא או ית כל אסרהא דעלה קיים יתהון ארי שתיק לה ביומא דשמע׃ ואן
אמסך עהא מן יום אלי יום פקד תבת גמיע נדורהא ועקודהא אלתי עליהא תבתהם למא אמסך
ענהא פי יום סמע בה׃ ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את עונה׃ ואם בטלא יבטיל
יתהון בתר דשמע ויקביל ית חובה׃ ואן פסך דלך בעד מא סמע בה ותבעתה פקד חמל וזרהא׃ אלה
החקים אשר צוה יהוה את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעריה בית אביה׃ אלין קימיא דפקיד
יי ית משה. בין גברא לאתתיה. בין אבא לברתיה ברביותה בית אבוהא׃ הדה אלרסום אלתי אמר אללה בהא מוסי
פ
מא בין אלרגל וזוגתה ואלאב ואבנתה פי חאל צבאיהא והיפי מנזלה׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך׃ ב
אתפרע. פורענות בני ישראל. מן מדינאי. בתר כין תתכניש לעמך׃ אנתקם נקמה בני אסר
מן אלמדיאניין בעד דלך תנצם אלי קומך׃ וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים
לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת יהוה במדין׃ ומליל משה עם עמא למימר זרזו מנכון
גברין לחילא ויהון על מדין. למתן פורענות עמיה דיי במדין׃ פקאל מוסי לאלקום גרדו מנכם ר
רגאלא לאלגיש יגזו אלי מדין ליחל נקמה אללה בהם׃ אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל
תשלחו לצבא׃ אלפא לשבטא. אלפא לשבטא. לכל שבטיא דישראל תשלחון לחילא׃ אלף מן כל
סבט מן אסבאט בני אסר תבעתו בהם לאלגזו׃ וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים
עשר אלף חלוצי צבא׃ ואתבחרו מאלפיא דישראל אלפא לשבטא תרי עשר אלפין מזרזי חילא׃
פאנתכב מן אלוף בני אסר אלף מן כל סבט פצארו יב אלף מגרדין לאלגזו׃ וישלח אתם משה
אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצצרות התרועה
בידו׃ ושלח יתהון משה אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פינחס בר אלעזר כהנא לחילא ומני
קודשא וחצוצרת יבבתא בידיה׃ פבעת בהם מוסי ובפנחס אבן אלעזר אלאמאם לאלגזו ואניה אלי

לעונש מכאן למדנו שהגורם הקלה לחבירו הוא מוכנס תחתיו לכל עונשין׃ נקום וגו׳ מאת המדינים׃ ולא מאת המואבים שהמואבים נכנסו
לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שהיו שוללים אותם שלא נאמר אל תתגר בם מלחמה אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם׃
ד״א מפני שתי פרידות טובות שיש לי להוציא מהם רות המואביה ונעמה העמונית׃ וידבר משה וגו׳ אע״פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר
עשה בשמחה ולא עיכב׃ החלצו׃ כתרגומו לשון חלוצי צבא מזויינים׃ אנשים׃ צדיקים וחשובים וכן בחר לנו אנשים׃ אנשים חכמים
וידועים׃ נקמת ה׳ שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד כנגד הקב״ה׃ לכל מטות ישראל׃ לרבות שבט לוי׃ וימסרו׃ להודיעך שבחן של רועי
ישראל כמה הן חביבין על ישראל עד שלא שמעו במיתתו מהו אומר עוד מעט וסקלוני ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין לא רצו
ללכת עד שנמסרו בעל כרחן׃ אותם ואת פינחס׃ מגיד שהיה פנחס שקול כנגד כולם ומפני מה הלך פנחס ולא הלך אלעזר אמר
הקב״ה מי שהתחיל במצוה שהרג כזבי בת צור יגמור׃ ד״א שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנ׳ והמדנים מכרו אותו ומנין שהיתה אמו
של פנחס משל יוסף שנ׳ מבנות פוטיאל מזרע יתרו שפיטם עגלים לע״ז ומזרע יוסף שפטפט ביצרו׃ ד״א שהיה משוח מלחמה׃ וכלי הקדש׃ זה

אקדם ואבואק אתגליב בידה׃ ויצבאו על מדין כאשר צוה יהוה את משה ויהרגו כל זכר׃
ואתחיילו על מדין כמא דפקיד יי ית משה וקטלו כל דכורא׃ פגזו אלי מדין כמא אמר אללה
מוסי וקתלו כל דכר׃ ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור
ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב׃ וית מלכי מדין קטלו על קטיליהון
ית אוי וית רקם וית צור וית חור וית רבע חמשה מלכי מדין וית בלעם בר בעור קטלו בחרבא׃
וקתלו כמסה מלוך מדין מע קתלאהם אוי ורקם וצור וחור ורבע ואיצא בלעם אבן בעור
קתלוה בסיף׃ וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל
מקנהם ואת כל חילם בזזו׃ ושבו בני ישראל ית נשי מדין וית טפלהון וית כל בעירהון וית
כל גיתיהון וית כל נכסיהון בזו׃ וסבו בנו אסר נסא מדין ואטפאלהם וגמיע בהאימהם ומוא
שיהם ואתאתהם גנמוהא׃ ואת כל עריהם במושבתם ואת כל טירתם שרפו באש׃ וית כל
קרויהון במותבניהון וית כל בית סגדתהון אוקידו בנורא׃ וגמיע קראהם מן מסאכנהם וקצורהם
אחרקוהא בנאר׃ ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה׃ ושבו ית כל עדאה
וית כל דברתא באנשא ובבעירא׃ ואכדו גמיע אלסלב ואלפי מן אלנאס ואלבהאים׃ ויבאו אל
משה ואל אלעזר הכהן ואל עדת בני ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל אל
המחנה אל ערבת מואב אשר על ירדן ירחו׃ ואיתיאו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות
כנשתא דבני ישראל ית שביא וית דברתא וית עדאה למשריתא למישריא דמואב דעל
ירדנא דירחו׃ פגאוא אלי מוסי ואלי אלעזר אלאמאם וגמאעה בני אסר באלסבי ואלפי ואלנהב אלי
אלעסכר אלי בידא מואב אלתי עלי אלארדן יריחא׃ ויצאו משה
ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה׃ ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל
רברבי כנשתא לקדמותהון למברא למשריתא׃ פכרג מוסי ואלעזר אלאמאם וסאיר אשראף
אלגמאעה תלקאהם אלי כארג אלעסכר׃ ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי
המאות הבאים מצבא המלחמה׃ ורגיז משה על דממנן על חילא רבני אלפי ורבני מאותא
דאתו מחיל קרבא׃ פסכט מוסי עלי אלמוכלין באלגיש ריסא אלאלוף וריסא אלמיין אלגאיין מן

הרגו והציץ שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים מן האויר
לכך נאמ' על חלליהם במלכי מדין שנופלין על החללים מן האויר וכן בבלעם כתוב על חלליהם בספר יהושע׃ בידו׃ ברשותו וכן ויקח את
כל ארצו מידו׃ חמשת מלכי מדין׃ וכי אינו רואה שחמשה מנה הכת' למה הוצרך לומר חמשה אלא ללמדך ששוו כולם בעצה והושוו כולם
בפורענות. ובלעם הלך שם ליטול שכר כ"ד אלף שהפיל מישראל בעצתו ויצא לקראת ישראל ומשיאן עצה רעה אמר להם אם כשהייתם ס"ר
[illegible] לא יכלתם להם ועכשיו בי"ב אלף אתם באים להלחם נתנו לו שכרו משלם ולא קיפחוהו׃ בחרב׃ הוא בא על ישראל והחליף אומנותו
באומנותם שאין נושעים אלא בפיהם ועל ידי תפלה ובקשה והוא בא ותפש אומנותם לקללם בפיו אף הם באו עליו בחרב והחליפו אומנותם
באומנות האומות שבאין בחרב שנ' ועל חרבך תחיה׃ טירותם׃ מקום פלטרין שלהם שהם לשון מושב כומרים שלהם יודעי חוקיהם׃
ד"א לשון מושב שריהם כמו שמתורגם פרזי פלטירים טורני פלטריה׃ ויקחו את כל השלל׃ מגיד שהיו כשרים וצדיקים ולא נחשדו על
הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות שנ' את כל השלל ועליהם מפורש בקבלה שניך כעדר הרחלים וגו' אף אנשי המלחמה שבך כולם
צדיקים׃ שלל׃ הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין׃ בז׃ הוא בזת מטלטלין שאינם תכשיט׃ מלקוח׃ אדם ובהמה ובמקום שכתוב שבי
אצל מלקוח שבי באדם ומלקוח בבהמה׃ ויצאו משה ואלעזר הכהן׃ לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטוף מן הבזה׃ ויקצף משה
על פקודי החיל׃ ממונים על החיל ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים שיש כח בידם למחות׃ בדבר בלעם׃ אמר להם אפילו אתם
מכניסין

אחרב׃ ויאמר אליהם משה החייתם כל נקבה׃ ואמר להון משה הקיימתון כל נקבא׃ קאל
להם מוסי הל אסתבקיתם כל אנתא׃ הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל ביהוה
על דבר פעור ותהי המגפה בעדת יהוה׃ הא אנין הואה לבני ישר׳ בעיצת בלעם לשקר שקר
ק׳ על עיסק פעור והות מחתא בכנשתא די׃ אן הן כנן והקא לבני אסר בקול בלעם תתא ליס כן כאנין
אוקען נכתא באלה כסבב פעור פחל אלובא בגמאעה אלה׃ ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה
ידעת איש למשכב זכר הרגו׃ וכען קטולו כל דכורא בטפלא וכל אתתא די ידעת גבר למשכבי
דכורא קטולו׃ ואלאן פאקתלו כל דכר מן אלאטפאל וכל אמראה קד ערפת מצאגעה׳ ארגאל׃
וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם׃ וכל טפלא בנשיא דלא ידעא משכבי
דכורא קיימו לכון׃ וסאיר אלאטפאל אלנסא אלתי לם יערפן מצאגעה׳ ארגאל אסתבקוהן לכם׃ ואתם
חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום
השביעי אתם ושביכם׃ ואתון שרו מברא למשריתא שבעה יומין כל דקטל נפשא וכל
דקרב בקטילא תדון עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה אתון ושביכון׃ ואנתם פאנזלו
כארג אלעסכר סבעה׳ איאם כל מן קתל נפסא וכל מן דנא בקתיל תתדכו פי אליום אלתאלת ופי אליום
אלסאבע אנתם וסביכם׃ וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו׃ וכל
לבוש וכל מן דמשך וכל עובד דמעזי וכל מן דאע תדון עלוהי׃ וכל תוב ואניה מן גלוד
ומעמול מן מרעזא ואניה׳ כשב תדכוה׃ ויאמר אלעזר הכהן
אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה יהוה את משה׃ ואמר אלעזר
כהנא לגברי חילא דאתו [illegible]ל קרבא דא גזירת אוריתא דפקיד יי׳ ית משה׃ תם קאל אלעזר
אלאמאם לרגאל אלגזאה אלגאיין מן אלחרב הדא רסם אלשריעה אלתי אמר אללה בהא מוסי׃ אך את
הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת׃ ברם ית דהבא וית כספא
ית נחשא ית ברזלא ית עבצא וית אברא׃ אמא אלדהב ואלפצה ואלנחאס ואלחדיד ואלקלעי
ואלאסרב׃ כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא
באש תעבירו במים׃ כל מדעם דמתעל בנורא תעברונה בנורא וידכי ברם במי אדיותא יתדי

מכונסין כל המונות שבעולם אין אתם יכולין להם שמא מרובים אתם מן המצרים שהיו שש מאות רכב בחור אלא בואו ואשיאכם עצה אלהיהם
של אלו שונא זמה הוא כו׳ כדאיתא בחלק ובספרי׃ הן המה׃ מגיד שהיו מכירין אותן זו היא שנכשל בה פלוני׃ וכל אשה ידעת איש׃ ראויה
ליבעל אע״פ שלא נבעלה ולפני הציץ העבירום והראויה ליבעל פניה מוריקות׃ הרוגו׃ למה חזר ואמר להפסיק הענין דברי ר׳ ישמעאל שאם
תאמר הרגו כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש וכל הטף בנשים וגו׳ איני יודע אם להרוג עם הזכרים אם להחיות עם הטף לכך נאמר
הרוגו׃ מחוץ למחנה׃ שלא יכנסו לעזרה׃ כל הורג נפש׃ ר׳ מאיר אומר בהורג בדבר המקבל טומאה הכת׳ מדבר וללמדך הכתו׳
שהכלי מטמא אדם בחבורי המת כמגע המת עצמו או אפילו זרק בו חץ והרגו ת״ל וכל נוגע בחלל הקיש הורג לנוגע מה נוגע
ע״י חיבור אף הורג ע״י חיבור׃ התחטאו׃ במי נדה כדין שאר טמאי מתים שאף לדברי האומרים קברי גוים אינן מטמאין באהל שנאמ׳
ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין אה״ע קרויין אדם מודה הוא שהגוים מטמאין במגע ובמשא שלא נאמר אדם אלא
אצל טומאת אהלות שנ׳ אדם כי ימות באהל׃ אתם ושביכם׃ לא שהנכרים מקבלין טומאה וצריכין הזייה אלא מה אתם בני ברית אף
שביכם כשיבואו לברית וטמאו צריכין הזייה׃ וכל מעשה עזים׃ להביא כלי הקרנים והטלפים והעצמות׃ ויאמר אלעזר הכהן וגו׳
לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי גוים וכן אתה מוצא בשמיני למלואים שנ׳ ויקצוף על אלעזר
ועל איתמר בא לכלל כעס בא לכלל טעות וכן בשמעו נא המורים ויך את הסלע ע״י שכעס טעה׃ אשר צוה יי׳ את משה׃ תלה ההוראה ברבו׃

וכל דלא מתעל בנורא תעברוניה במיא׃ כל שי ימכן אן ידכל אלנאר אמרוה באלנאר ויטהר
ואיצא ידכל במא אלנצח וכל מא לא ידכל אלנאר אמרוה באלמא׃ וכבסתם בגדיכם ביום
השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה׃ ותחוורון לבושיכון ביומא שביעאה ותדכון ובתר
כין תיעלון למשריתא׃ ואגסלו תיאבכם פי אליום אלסאבע ואטהרו ובעד דלך תדכלוא אל
עסכר׃ ויאמר יהוה אל משה לאמר׃ ואמר ײ למשה למימר׃ פקל ה'
אללה למוסי קאילא׃ שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן וראשי
אבות העדה׃ קביל ית חושבן דברת שביא באנשא ובבעירא את ואלעזר כהנא ורישי אבהת
כנשתא׃ ארפע גמלה אלסבי מן אלנאס ואלבהאים אנת ואלעזר אלאמאם ורוסא אבא אלגמאעה׃
וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה היצאים לצבא ובין כל העדה׃ ותפליג ית דברתא
בין גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא ובין כל כנשתא׃ ואקסם דלך בין אהל אלחרב אלדי כרגו
לגזו ובין סאיר אלגמאעה׃ והרמת מכס ליהוה מאת אנשי המלחמה היצאים לצבא אחד
נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר ומן החמרים ומן הצאן׃ ותפריש נסיבא קדם ײ מן גברי
מגיחי קרבא דנפקו לחילא חדא נפשא מחמיש מאה מן אנשא ומן תורי ומן חמרי ומן ענא׃
וארפע מכסא ללה מן אהל אלחרב אלכארגין לגזו ראסא ואחדא מן כל כמס מאיה מן אלנאס
ואלבקר ואלחמיר ואלגנם׃ ממחציתם תקחו ונתתה לאלעזר הכהן תרומת יהוה׃ מפלגותהון
תסבון ותתין לאלעזר כהנא אפרשותא קדם ײ׃ כדו דלך מן קסמהם רפיעה ללה ואדפעוה אלא
אלעזר אלאמאם׃ וממחצית בני ישראל תקח אחד אחז מן החמשים מן האדם מן הבקר מן
החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם ללוים שמרי משמרת משכן יהוה׃ ומפלגות
בני ישראל תסב חד דאתחד מן חמשין מן אנשא מן תורי מן חמרי ומן ענא מכל בעירא
ותתין יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דײ׃ וכד מן קסם בני אסר׳ ואחדא מן אלכמסין
מן אלנאס ואלבקר ואלחמיר ואלגנם וסאיר אלבהאים ואדפע דלך אלי אלליואניין חאפטי מחפט
מסכן אללה׃ ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה יהוה את משה׃ ועבד משה ואלעזר כהנא
כמא דפקיד ײ ית משה׃ פצנע מוסי ואלעזר אלאמאם כמא אמר אללה מוסי׃ ויהי המלקוח

אך את הזהב וגו׳ אע״פ שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעולי מדין אך לשון מיעוט הוא כלומר
מוזהרין אתם מלהשתמש בכלים אפי׳ לאחר טהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור נבילות. ורבותינו אמרו אך את הזהב
לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו וזהו לשון אך שלא יהא שם חלודה אך המתכת יהיה כמות שהוא. כל דבר אשר
יבא באש. לבשל בו כלום. תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו מה שתשמישו ע״י חמין יגעילנו בחמין ומה שתשמישו ע״י צלי
כגון השפוד והאסכלה ילבננו באור. אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת. אמר להם צריכין הכלים גיעול
לטהרם מן האיסור וחטוי לטהרם מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות ומי נדה
האמורים כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה וכמה הם. ארבעים סאה. וכל אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו על ידי
האור כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור. תעבירו במים. מטבילן ודיין ודוקא כלי מתכות. אל המחנה.
לתוך מחנה שכינה שאין טמא מת טעון שילוח ממחנה לויה וממחנה ישראל. שא את ראש מלקוח. קח את החשבון. וחצית את
המלקוח בין תופשי המלחמה וגו׳. חציו לאלו וחציו לאלו. ויהי המלקוח יתר הבז. לפי שלא נצטוו להרים מכס מן המטלטלין אלא מן
המלקוח כתב את הלשון הזה ויהי המלקוח שבא לכלל חלוקה ולכלל מכס שהיה עודף על בז המטלטלין אשר בזזו עם הצבא
איש לו ולא בא לכלל חלוקה מספר הצאן כך וכך וגו׳. וממחצית בני ישראל אשר חצה משה. להעדה והוציאם להם מן האנשים
הצובאים

יתר הבז אשר בזזו עם הצבא צאן שש מאות אלף ושבעים אלף וחמשת אלפים׃ והות
דברתא׃ שאר בזא דבזו עמא דנפקו לחילא׃ ענא שית מאה ושבעין וחמשה אלפין׃ פכאן אלפי
גמלה אלגנימה אלתי גנמהא אלקום אלגזאה עדד אלגנם סת מאיה אלף וכמסה וסבעין אלפא׃ ובקר
שנים ושבעים אלף׃ ותורי שבעין ותרין אלפין׃ ועדד אלבקר אתנין וסבעין אלפא׃ וחמרים
אחד וששים אלף׃ וחמרי שתין וחד אלפין׃ ועדד אלחמיר ואחד וסתין אלפא׃ ונפש אדם מן
הנשים אשר לא ידעו משכב זכר כל נפש שנים ושלשים אלף׃ ונפשא דאנשא מן נשא
דלא ידעא משכבי דכורא כל נפשתא תלתין ותרין אלפין׃ ומן אלנאס מן אלנסא אלדי לם יערפן
מצאגעה רגל אתנין ותלאתין אלפא׃ ותהי המחצה חלק היצאים בצבא מספר הצאן
שלש מאות אלף ושלשים אלף ושבעת אלפים וחמש מאות׃ והות פלגותא חולק גבריא
דנפקו לחילא מנין ענא תלת מאה ותלתין ושבעה אלפין וחמיש מאה׃ פכאן נצף דלך והו
נציב אלקום אלדי כרגו לגזו עדד אלגנם תלאת מאיה אלף וז ול אלפא וה מאיה׃ ויהי המכס ליהוה
מן הצאן שש מאות חמש ושבעים׃ והוה נסיבא קדם יי מן ענא שית מאה שבעין וחמיש׃ פכאן
עדד אלמכס ללה מן אלגנם ... מאיה וה וע אלפא׃ והבקר ששה ושלשים אלף ומכסם ליהוה ראסא׃
שנים ושבעים׃ ותורי תלתין ושתה אלפין ונסיבהון קדם יי שבעין ותרין׃ ואלד אלבקר סתה ול אלפא
ומכסהם ללה ב וע׃ וחמרים שלשים אלף וחמש מאות ומכסם ליהוה אחד וששים׃ וחמרי
תלתין אלפין וחמיש מאה ונסיבהון קדם יי שתין וחד׃ ואלד אלחמיר ל אלפא וה מאיה ומכסהם ללה
ואחד וסתין׃ ונפש אדם ששה עשר אלף ומכסם ליהוה שנים ושלשים נפש׃ ונפשא דאנשא
שתת עסר אלפין ונסיבהון קדם יי תלתין ותרין נפשן׃ ואלד נפוס אלנאס יו אלפא ומכסהם ללה ב ול
ראסא׃ ויתן משה את מכס תרומת יהוה לאלעזר הכהן כאשר צוה יהוה את משה׃ ויהב משה
ית נסיב אפרשותא קדם יי לאלעזר כהנא כמא דפקיד יי ית משה׃ פדפע מוסי אלמכס אלמרפוע
ללה לאלעזר אלאמאם כמא אמרה אללה׃ וממחצית בני ישראל אשר חצה משה מן האנשים
הצבאים׃ ומפלגות בני ישראל דפלג משה מן גבריא דנפקו לחילא׃ ועדד קסם בני אסר אלדי
קסם מוסי מן אלקום אלגזאה׃ ותהי מחצת העדה מן הצאן שלש מאות אלף ושלשים אלף שבעת
אלפים וחמש מאות׃ והות פלגות כנשתא מן ענא תלת מאה ותלתין ושבעה אלפין וחמיש מאה׃
פכאן דלך מן אלגנם ג מאיה אלף וז ול אלפא וה מאיה׃ ובקר ששה ושלשים אלף׃ ותורי תלתין
ושתה אלפין׃ ומן אלבקר ו ול אלפא׃ וחמרים שלשים אלף וחמש מאות׃ וחמרי תלתין אלפין וחמיש

הצובאים׃ ויהי מחצית העדה כך וכך ·· ויקח משה וגו׳ ·· הפקודים · הממונים ·· לא נפקד · לא נחסר כתרגומו לא שגא אף הוא בלשון ארמי חסרון
כמו אנכי אחטנה הרבה דיות שבילה ממעכה וכן כי יפקד מושבך יחסר מקום מושבך איש הרגיל לישב שם וכן ויפקד מקום דוד נחסר
מקומו ואין יושב שם · עגיל נזמי אזן ·· וכומז · דפוס ... על בית הרחם לכפר על הרהור הלב של בנות מדין ·· עטרות ודיבון וגו׳ מארץ סיחון
ועוג היו ·· האחיכם · לשון תמיהה הוא ·· ולמה תניאון · תסירו ותמנעו לבם מלעבור שיהיו סבורין שאתם יראים לעבור מפני המלחמה וחוזק
הערים והעם ·· מקדש ברנע · כך שמה ושתי קדש היו אחת במדבר והיא קדש ברנע והשנית עיר של אדום הנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך ··
הקנזי · חורגו של קנז היה וילדה לו אמו של כלב את עתניאל ·· וינעם · ויטלטלם · כמו נע ונד ·· לספות · כמו ספו שנה על שנה · עולותיכם ספו · ישעיה ירמיה

מאה׃ ומן אלחמיר לׄ אלפא וה מאיה׃ ונפש אדם ששה עשר אלף׃ ונפשא דאנשא שתת עסר
אלפין׃ ומן אלנאס יו אלפא׃ ויקח משה ממחצת בני ישראל את האחז אחד מן החמשים מן האדם
ומן הבהמה ויתן אתם ללוים שמרי משמרת משכן יהוה כאשר צוה יהוה את משה׃ ונסיב
משה מפלגות בני ישראל ית דאתחד חד מן חמשין מן אנשא ומן בעירא ויהב יתהון לליואי
נטרי מטרת משכנא דיי׃ כמא דפקיד יי ית משה׃ פאכד מוסי מן דלך ואחדא מן כל כמסין
מן אלנאס ואלבהאים ודפעה אלי אללויאניין חאפצי מחפץ מסכן אללה כמא אמרה׃ ויקרבו אל משה
הפקדים אשר לאלפי הצבא שרי האלפים ושרי המאות׃ וקריבו לות משה דממנן על אלפי חילא
רבני אלפי ורבני מאותא׃ תם תקדם אלי מוסי אלמוכלין באלות אלגיש ריסא אלאלוף וריסא אלמיין׃
ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש׃
ואמרו למשה עבדך קבילו ית חשבן גברי מגיחי קרבא דעמנא ולא שגא מננא אנש׃ פקאלו
לה אן עבידך רפעו גמלה אהל אלחרב אלדי מענא ולם יפתקד מנא רגל׃ ונקרב את קרבן יהוה
איש אשר מצא כלי זהב אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על נפשתינו לפני יהוה׃
וקריבנא ית קרבנא דיי גבר דאשכח מן דהב שירין ושבבין עזקן קדשין ומחוך לכפרא
על נפשתנא קדם יי׃ פקד קרבנא קרבאן אללה אי רגל מנא וגד אניה דהב מן דמלג וסואר וחלקה
ותרכי וחקאב לנסתגפר ען נפוסנא בין ידי אללה׃ ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם
כל כלי מעשה׃ ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מנהון כל מן דעובדא׃ פקבץ מוסא
ואלעזר אלאמאם דלך אלדהב מנהם כל אניה מצוגה׃ ויהי כל זהב התרומה אשר הרימו ליהוה
ששה עשר אלף שבע מאות וחמשים שקל מאת שרי האלפים ומאת שרי המאות׃ והוה
כל דהב אפרשותא דאפרישו קדם יי שתת עסר אלפין שבע מאה [illegible] סלעין מן רבני אלפי ומן רבני
מאותא׃ פכאן גמלה דהב אלרפיעה אלתי רפעוה ללה יו אלפא וז מאיה ונ מתקאל מן ריסא אלאלוף וריסא
אלמיין׃ אנשי הצבא בזזו איש לו׃ גברין דחילא בזו גבר לנפשיה׃ אמא סאיר אהל אלגזו פמא
גנמוה כל ואחד כאן לה׃ ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאת שרי האלפים והמאות ויבאו אתו
אל אהל מועד זכרון לבני ישראל לפני יהוה׃ ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מן רבני אלפי ומאותא
ואיתיאו יתיה למשכן זמנא דכרנא לבני ישראל קדם יי׃ ולמא אכד מוסי ואלעזר אלאמאם אלדהב מן
ריסא אלאלוף ואלמיין אתו בהא אלי קבא אלמחצר דכרא לבני אסרא בין ידי אללה׃ פ
ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה
המקום מקום מקנה׃ ובעיר סגי הוה לבני ראובן ולבני גד תקיף לחדא וחזו ית ארע יעזר וית
ארע גלעד והא אתרא אתר כשר לבית בעיר׃ ומואשי כתירה כאנה לבני ראובן ובני גד

על נבחיכם לעון הוספי׃ נכנה למקנכו פה׃ חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם שהקדימו מקניהם לטפם אמר להם משה יום כן
עשו העיקר עיקר והטפל טפל בנו לכם ערים תחלה לטפכם ואח״כ וגדרות לצנאכם׃ ואנחנו נחלץ חושים׃ נזדיין מהירים כמו
מהר שלל חש בז׃ ימהר יחישה׃ לפני בני ישראל׃ בראשי גייסות מתוך שגבורים היו שכן נאמר בגד וטרף זרוע אף קדקוד
(ישעיה ח) (ישעיה ה)
נאף

עציכוה גרא פלמא ראו בלד יעזר ובלד גלעד וארי בה מוצע מאשיה׃ ויבאו בני גד ובני
ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר׃ ואתו בני גד ובני ראובן ואמרו
למשה ולאלעזר כהנא ולרברבי כנשתא למימר׃ פגאו וקאלו למוסי ולאלעזר אלאמאם ואשראף
אלגמאעה קאילין׃ עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען׃ עטרות
ודיבון וגו׃ אן עטרות ודיב' ויע' ונמ' וחש' וע' ומבם ונבו ובעון׃ הארץ אשר הכה
יהוה לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה׃ ארעא
דמחא יי׳ ית יתבהא קדם כנשתא דישראל ארע כשרא לבית בעיר היא ולעבדך אית
בעיר׃ אלבלד אלדי פתחה אללה בין ידי בני אסר הו בלד יצלח לאלמאשיה ולעבידך מואשי׃
ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל קח
תעברנו את הירדן׃ ואמרו אם אשכחנא רחמין בעינך תתיהיב ארעא הדא לעבדך לאחסנא
לא תעברננא ית ירדנא׃ פקאלו אן וגדנא חטאא ענדך ידפע לנא הדא אלבלד נחלה ולא
תגוזנא אלארדן׃ ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו
פה׃ ואמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכון ייתון לאגחא קרבא ואתון תתבון הכא׃ קאל
תניאון ק להם מוסי הל אכותכם ימצון אלי אלחרב ואנתם תגלסון ההנא׃ ולמה תניאון את לב בני ישראל
מעבר אל הארץ אשר נתן להם יהוה׃ ולמא תונון ית לבא דבני ישראל מלמעבר לארעא דיהב
להון יי׳׃ ולם תגבנון קלוב בני אסר מן אלמציר אלי אלבלד אלדי אעטאהם אללה׃ כה עשו אבתיכם
בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את הארץ׃ כדין עבדו אבהתכון כד שלחית יתהון
מרקם גיאה למחזי ית ארעא׃ כדי צנעו אבאיכם חין בעתת בהם מן רקים ברנע לירוו אלבלד׃
ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ ויניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ
אשר נתן להם יהוה׃ וסליקו עד נחלא דאתכלא וחזו ית ארעא ואוניאו ית לבא דבני ישראל בדיל
דלא למעבר לארעא דיהב להון יי׳׃ פלמא בלגו אלי ואדי אלענקוד וראוה פגבנו קלוב בני אסר
ההוא ההוא מן אן ידכלו אלי אלבלד אלדי אעטאהם אללה׃ ויחר אף יהוה ביום ההוא וישבע לאמר׃ ותקיף רוגזא
דיי׳ ביומא ההוא וקיים למימר׃ חתי אשתד גצב אללה פי דלך אלוקת ואקסם קאילא׃ אם יראו
האנשים העלים ממצרים מבן עשרים שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם
ליצחק וליעקב כי לא מלאו אחרי׃ אם יחזון גבריא דסליקו ממצרים מבר עסרין שנין
ולעילא ית ארעא דקיימית לאבר׳ ליצ׳ וליע׳ ארי לא אשלימו בתר דחלתי׃ אן ראו אלרגאל אלדי
צעדו מן מצר מן אבן עשרין סנה וצאעדא אלבלד אלדי אקסמת לאבר׳ יצ׳ ויעקוב אד לם יתבעו
טאעתי׃ בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון כי מלאו אחרי יהוה׃ אלא כלב בר יפנה

תרגום ירושלמי
שכללתא ומלבישתא שופן
ובית נמרי ובית חשבנא ובעלי
דבבא וסיעת בית קבורתא דמשה ובעון

ואף משה הזר ופירש להם בלה הדברים ואנו נחלץ בעת ההוא חלוצים העברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל ובידיהו כתיב
והחלוץ עובר לפניהם בארבעים אלף חלוצי צבא של בני ראובן וגד שק״מו הנאס׳ וישב טפנו׳ בעודיכו אצל אחיכו׳ בער״י

קנזאה ויהושע בר נון ארי אשלימו בתר דחלתא דיי׳ ׃ לא כלב אבן יפנה אלקנזי ויהושע
אבן נון לאנהמא אתבעא טאעה אללה׃ ויחר אף יהוה בישראל וינעם במדבר ארבעים
שנה עד תם כל הדור העשה הרע בעיני יהוה׃ ותקיף רגזא דיי׳ בישראל ואוחרנון במדברא
ארבעין שנין עד דסף כל דרא דעבד דביש קדם יי׳ ׃ פלמא אשתד גצ׳ב אללה עליהם תוההם פי
אלבר ארבעין סנה אלי אן פני במיע אלג׳יל אלדי פעל אלשר בין ידיה׃ והנה קמתם תחת אבתיכם
תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף יהוה על ישראל׃ והא קמתון בתר אבהתכון
תלמידי גבריא חייביא לאוספא עוד על תקוף רגזא דיי׳ על ישראל׃ והוד אנתם קד קמתם פי מכאן
אבאיכם עלית עליס אנאס אלכאטיין לתזידון איצ׳א פי שדה ג׳צ׳ב אללה עלי אל אסר׳ ׃ כי תשובן
מאחריו ויסף עוד להניחו במדבר ושחתם לכל העם הזה׃ ארי תתובון מבתר דחלתיה ויוסיף
עוד לאוחרותהון במדברא ותחבלון לכל עמא הדין׃ לאנכם אן רגעתם ען טאעתה זאד פי
תרכהם פי אלבר פתהלכון הולאי אלקום אדי אמסכו ענכם׃
ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו׃ וקריבו לותיה
ואמרו חטרין דען נבני לבעירנא הכא וקרוין לטפלנא׃ פתקדמו אליה וקאלו אנא נבני
חצ׳אירא למואשינא ההנא וקרא לאטפאלנא׃ ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד
אשר אם הביאנם אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישבי הארץ׃ ואנחנא
נזדרז מבעין קדם בני ישראל עד דנעילנון לאתרהון ויתיב טפלנא בקרוין כריכן מן קדם
יתבי אר׳ ׃ ונחן נתג׳רד מסרעין בין ידי בני אסר׳ אלי אן נוצלהם אלי מכאנהם פיקים אטפאלנא
פי קרא חצינה מן קבל אהל אלבלד׃ לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו׃
לא נתוב לבתנא עד דיחסנון בני ישראל גבר אחסנתיה׃ לא נעוד אלי ביותנא אלי אן יחוז כל
סבט מן בני אסר נחלתה׃ כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר
הירדן מזרחה׃ ארי לא נחסין עמהון מעברא לירדנא ולהלאה ארי קבילנא אחסנתנא
לנא מעברא לירדנא מדנחא׃ לאנא לא נחוז מעהם מן עבר אלארדן אלי הנאך אד
קבצ׳נא נחלתנא מן עבר אלארדן שרקיא׃
פ
ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני יהוה למלחמה׃ ואמר להון
משה אם תעבדון ית פתגמא הדין אם תזדרזון ק׳ עמא דיי׳ לקרבא׃ קאל להם מוסי אן צנעתם הדי
אלאמר ותג׳רדתם בין ידיה אלי לצ׳ניש׃ ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני יהוה עד הורישו את איביו
מפניו׃ ויעבר לכון כל דמזרז ית ירדנא קדם עמא דיי׳ עד דיתריך ית בעלי דבבוהי מן קדמוהי׃
ועבר לכם כל מג׳רד מנכם אלארדן בין ידיה אלי אן יקרץ׳ אעדאיה מן בין ידיה׃ ונכבשה הארץ׃

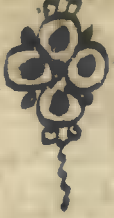
המבדר׳ שנכנה עכשיו מעבר הירדן והלאה׳ מעבר המערבי׳ כי באה נחלתנו׳ כבר קבלנוה בעבר המזרחי׳ לנפאכס׳ היכה
בו מגורת. דנה ושפים בולם שחין כו לה מפסיק בין נון לצדי ושף שבא כאן אחר הנון במקום השף של צאנה הוא׳ מיסודו של רבי

לפני יהוה ואחר תשבו והייתם נקים מיהוה ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני
יהוה׃ ותתכביש ארעא קדם עמא דיי׳ ובתר כין תתובון ותהון זכאין קדם יי׳ ומישראל ותהי ארעא הדא לכון
לאחסנא קדם יי׳׃ וארץ פתח אלבלד בין ידיה פבעד דאך תרגעון ותכונון אבריא ענד אללה וענד
אסר׳ וכאן הדא אלבלד לכם חוזא בין ידיה׃ ואם לא תעשון כן הנה חטאתם ליהוה ודעו חטאתכם
אשר תמצא אתכם׃ ואם לא תעבדון כין הא חבתון קדם יי׳ ודעו חובתכון דתשכח יתכון׃ ואן לם
תצנעון כדאך פקד אכטאתם ללה ואעתרפו בכטייתכם אדא נאתכם עקובה׃ בנו לכם ערים
לטפכם וגדרת לצנאכם והיצא מפיכם תעשו׃ בנו לכון קרוין לטפלכון וחטרין לענכון ודיפוק
מפומכון תעבדון׃ אבנו לכם קרא לאטפאלכם וחצאירא לגנמכם ומא כרג מן פאכם תצנעוה׃
ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה׃ ואמר שבטא
דבני גד ודבני ראובן למשה למימר עבדך יעבדון כמא דרבוני מפקיד׃ קאלו לה עבידך
יצנעון כמא יאמרהם סיידנא׃ טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד׃
טפלנא נשנא גיתנא וכל בעירנא יהון תמן בקרוי גלעד׃ אטפאלנא נסאנא ובהאימנא
ומואשינא יקימון פי בלד גרש׃ ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני יהוה למלחמה כאשר
אדני דבר׃ ועבדך יעברון כל מזרז חילא קדם עמא דיי׳ לקרבא כמא דרבוני ממליל׃ ועבידך
יעברון מנהם כל מגרד לאחרב בין ידי אללה לאחרב כמי קאל סיידנא׃ ויצו להם משה את
אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל׃ ופקיד להון משה
ית אלעזר כהנא וית יהושע בר נון וית רישי אבהת שבטיא לבני ישראל׃ פאמר בהם
מוסי אלעזר אלאמאם ויהושע אבן נון ורויסא אבא אסבאט בני אסראיל׃ ויאמר משה אלהם
אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה לפני יהוה ונכבשה
הארץ לפניכם ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה׃ ואמר משה להון אם יעברון בני
גד ובני ראובן עמכון ית ירדנא כל דמזרז לקרבא קדם עמא דיי׳ ותתכביש ארעא קדמיכון
ותתנון להון ית ארע גלעד לאחסנא׃ וקאל להם אן עברו בני ראובן ובני גד מעכם אלארדן
כל מגרד לאחרב בין ידי אללה חתי יפתח אלבלד בין ידיכם פאעטוהם בלד גרש חוזא׃ ואם
לא יעברו חלוצים אתכם ונאחזו בתוככם בארץ כנען׃ ואם לא יעברון מזרזין עמכון ויחסנון
ביניכון בארעא דכנען׃ ואן לם יעברו מגרדין מעכם פליחוזו פי מא בינכם פי בלד כנען׃
ויענו בני גד ובני ראובן לאמר את אשר דבר יהוה אל עבדיך כן נעשה׃ ואתיבו בני גד
ובני ראובן למימר ית דמליל יי׳ לעבדך כין נעביד׃ פאגאבוה וקאלו גמיע מא אמר אללה

משה הדרשן למדני כן׳׳ והיוצא מפיכם תעשו׳ לגבוה שקיבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק שמשה לא ביקש מהם
את ונכבשה הארץ ואחר תשובו והם קיבלו עליהם עד הנחלה הרי הוסיפו להתעכב שבע שחילקו וכן עשו׳׳ ויאמר בני גד׳ כולם כאיש
אחד׳ ויצו להם׳ כמו עליהם ועל תנאם משה אלעזר ויהושע כמו ה׳ ילחם לכם׳׳ ואתנו אחוזת נחלתינו׳ כלומר בידינו וברשותינו תהי׳
אחוזת נחלתנו מעבר הזה׳׳ ערי מבצר וגדרות צאן׳ זה סוף פסוק מוסב על תחלת המלה ויבנו בני גד את הערים הללו להיות
ערי מבצר וגדרות צאן׳׳ ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שמות׳ עז הם [illegible] האמוריים קורין עריהם עש עז שלהם ובנ

כה עבידך. אנא צאנעין׃ נחנו נעבר חלוצים לפני יהוה ארץ כנען ואתנו אחזת נחלתנו
מעבר לירדן׃ נחנא נעבר מזרזין קדם עמא די לארע דכנען ועמנא אחודת אחסנתנא
מעברא לירדנא׃ נחן נעבר מגרדין בין ידי אלה אלי בלד כנעאן חתי יחצל לנא חוז נחלתנא
מן עבר אלארדן׃ ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת
סיחן מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן הארץ לעריה בגבלת ערי הארץ סביב׃ ויהב
להון משה לבני גד ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף ית מלכותא דסיחון מלכא
אמוראה וית מלכותא דעוג מלכא דמתנן ארעא לקרוהא בתחומין קרוי ארע סחור׃ פאעטא מוסי בני גד ובני ראובן ונצף סבט מנשה אבן יוסף בלד ממלכה סיחון מלך אלאמוריין
ובלד ממלכה עוג מלך אלבתניה כל בלד מע קראהא אלתי עלא תכמהא מסתדירא׃ ויבנו בני
גד את דיבן ואת עטרת ואת ערער׃ ובנו בני גד ית די וית עטרו וית ערו׃ פבנו בנו גד די ועטרו
וערו׃ ואת עטרת שופן ואת יעזר ויגבהה׃ וית עטרות שופן וית יעזר ורמתא׃ ועט שו ויע ויג׃
ואת בית נמרה ואת בית הרן ערי מבצר וגדרת צאן׃ וית בית נמרה וית בית הרן קרוין כריכן
והטרין דען׃ ובית נמרה ובית הרן קרא חצינה וחצאיר גנם׃ ובני ראובן בנו את חשבון
ואת אלעלה ואת קריתים׃ ובני ראובן בנו ית חשבון וית אלעלה וית
קריתים׃ ובני ראובן בנו חש וא וקרי׃ ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם ואת שבמה ויקראו
בשמת את שמות הערים אשר בנו׃ וית נבו וית בעל מעון מקפן שמהן וית סבמה וקרו בשמהן
ית שמהת קרויא דבנו׃ ונבו ובעל מעון מנקולה אסמאיהן וסבמה וסמו אסם דאר אלקרא אלתי
בנוהא כמי שאו׃ וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדה ויורש את האמרי אשר בה׃
ואזלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשוהא ותריך ית אמוראה דבה׃ תם מצו בנו מכיר אבן
מנשה אלי גרש פפתחוהא פקרצו אלאמוריין אלדי פיהא׃ ויתן משה את הגלעד למכיר בן
מנשה וישב בה׃ ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתיב בה׃ ודפע מוסי גרש למכיר
אבן מנשה פאקאמו בהא׃ ויאיר בן מנשה הלך וילכד את חותיהם ויקרא אתהן חות יאיר׃
ויאיר בר מנשה אזל וכבש ית כפרניהון וקרא יתהון כפרני יאיר׃ ומצא יאיר אבן מנשה
פפתח סואדהן וסמאהא סואד יאיר׃ ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח
בשמו׃ ונבח אזל וכבש ית קנת וית כפרנהא וקרא לה נבח בשמיה׃ ומצא נובח פפתח
קנת ודסאתיקהא וסמאהא נובח עלי אסמה׃ ק״ב פסוקים סימן עיבל גזה

ראובן הבנו את שמם לשמות אחרים והיו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר״ ואת שבמה׳ כמו שבמה והיא מכה האמורה למעלה ועדיי בהרבותו והכיר שהיתה ר״ש משמשת שתי חלוקות לשון ידועה ולשון הודעה שהוא טיכור והידוך״ (יאיר בן מנשה משבט יהודה היה והאמשבט מנשה כמו שמפורש בדברי הימים) חוותיהם׳ כפרניהון״ ויקרא אתהן חות יאיר׳ לפי שלא היו לו בנים קראן בשמו לזכרון״ ויקרא לה נבח׳ לא אינו מפיק הא והאיתי ביסודו על ר׳ משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפ״כ הוא רפה שמשמע מדרשו כמו לא והמיה אני מה ידרוש בשתי תיבות הדומות לה ויאמר לה בועז לבנות לה בית בארץ שנער״ תבכר אחרי ויאמר לה טעם מלאמר שלא דבר שנה לא עם שליח ובן לבנות לה בית
מלמר שבקש לבנות׳ נלה בכה ובן הובא בפירוש התכמן ז״ל וברות רבה עכ״ז
חסלת פרשת מטות בס״ט
אלה

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן׃ אלין מטלני
בני ישראל דנפקו מארעא דמצרים לחיליהון בידא דמשה ואהרן׃ הדה מראחל בני אסראיל אלד׳ כרגו
מן בלד מצר עלי גיושהם ביד מוסי והרון׃ ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי יהוה
ואלה מסעיהם למוצאיהם׃ וכתב משה ית מפקניהון למטלניהון על מימרא דיי׳ ואלין מטלניהון
למפקניהון׃ פכתב מוסי כרוגהם למראחלהם עלי קול אללה והדה מראחלהם לכרוגהם׃ ויסעו
מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו בני ישראל
ביד רמה לעיני כל מצרים׃ ונטלו מרעמסס בירחא קדמאה בחמשת עסרא יומא לירחא
קדמאה מבתר פסחא נפקו בני ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי׃ תם רחלו מן עין שמס פי
אלשהר אלאול פי אליום אלכאמס עשר מנה ובעד מן גד אלפסח כרגו בני אסראיל ביד רפיעה בחצ׳רה
גמיע אלמצריין׃ ומצרים מקברים את אשר הכה יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה
שפטים׃ ומצראי מקברין ית דקטל יי׳ בהון כל בוכרא ובטעותהון עבד יי׳ דינין׃ והם ידפנון
אלדי קתל אללה פיהם כל בכר וצנע אחכאמא במעבודאתהם׃ ויסעו בני ישראל מרעמסס
ויחנו בסכת׃ ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכות׃ פלמא רחלו בני אסראיל מן עין שמס ונזלו
פי סכות׃ ויסעו מסכת ויחנו באתם אשר בקצה המדבר׃ ונטלו מסכות ושרו באתם דבסטר
מדברא׃ פרחלו מן תם ונזלו פי איתם פי טרף אלברייה׃ ויסעו מאתם וישב על פי החירת אשר
על פני בעל צפון ויחנו לפני מגדל׃ ונטלו מאתם ותב על פום חירתא דקדם בעל צפון ושרו
קדם מגדול׃ ורחלו מנהא ונזלו פי פואה אלחירות אלדי בחצ׳רה בעל צפון ונזלו בין ידי מגדול׃
ויסעו מפני החירת ויעברו בתוך הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחנו במרה׃
ונטלו מן קדם חירתא ועברו בגו ימא למדברא ואזלו מהלך תלתא יומין במדברא
דאתם ושרו במרה׃ ורחלו מן תם ועברו פי וסט אלבחר אלי אלברייה תם סארו מסאפה תלאת׳
איאם פי ברייה איתם ונזלו פי אלמרירה׃ ויסעו ממרה ויבאו אילמה ובאילם שתים עשרה
עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם׃ ונטלו ממרה ואתו לאילים ובאילים תרי עסר
מבועין דמיין ושבעין דקלין ושרו תמן׃ ורחלו מנהא וגאו אלי אילים וכאן פיהא אתני
עשר עין מא וסבעין נכלה פנזלו הנאך׃ ויסעו מאילם ויחנו על ים סוף׃ ונטלו מאילים
ושרו על ימא דסוף׃ ורחלו מנהא ונזלו עלי בחר אלקלזם׃ ויסעו מים סוף ויחנו במדבר

כתב ר׳ אברהם
סבע בספר צרור
המור המסעות
קורין אותן באיש
אחד ואין להפסיק
ביניהם כי הם מ״ב
מסעות רמז לשם
של מ״ב שהוא אבג
יתץ וכו׳ וגם ד׳
כ״ס מט בני׳ על
כן אין להפסיק
ביניהם להיות
כמשכן אחד
ובחדין שם״ ע״ו

אלה מסעי׳ למה נכתבו המסעות הללו להודיע חסדיו של מקום שאעפ״י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו
נעים ומטולטלים ממסע למסע כל מ׳ שנה ולא היתה להם מנוחה שהרי אין כאן אלא ארבעים ושתים מסעות צא מהם י״ד
מסע שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזרה משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה שמשם נשתלחו מרגלים שנ׳ ואחר נסעו
העם מחצרות וגו׳ שלח לך אנשים וגו׳ וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה למדת שהיא במדבר פארן ועוד הוצא משם ח׳ מסעות
שהיו לאחר מיתת אהרן מהור ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל ל״ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות זהו מיסודו
של ר׳ משה הדרשן׳ ור׳ תנחומא דרש בו דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאתו כיון שהיו חוזרין התחיל
אביו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו׳׳ ומצרים מקברים׳ טרודים באבלם׳ ויחנו ברתמה
על שם לשון הרע של מרגלים שנ׳ מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים׳ על פי יי׳׳ מלמד שמת בנשיקה׳
וישמע הכנעני׳ כאן למדך שמיתת אהרן היא השמועה שנסתלקו ענני כבוד וכסבור שניתנה רשות להלחם בישראל לכך חזר וכתבה׳

סין׳ ונטלו מימא דסוף ושרו במדברא דסין׳ ורחלו מנהא ונזלו פי בריה סין׳ ויסעו ממדבר
סין ויחנו בדפקה׳ ונט ממדברא דסין ושרו בדפקה׳ ורחלו מנהא ונזלו פי דפקה׳ ויסעו מדפקה
ויחנו באלוש׳ ונטלו מדפקה ושרו באלוש׳ ורחלו מנהא ונזלו פי אלוש׳ ויסעו מאלוש ויחנו
ברפידים ולא היה שם מים לעם לשתות׳ ונטלו מאלוש ושרו ברפידים ולא הוה תמן מיא לעמא
למשתי׳ ורחלו מנהא ונזלו פי רפידים ולם יכון תם מאא לקום ישרבונה׳ ויסעו מרפידם
ויחנו במדבר סיני׳ ונט מרפי וש במד דסיני׳ ורחלו מנהא ונזלו פי בריה סיני׳ ויסעו ממדבר
סיני ויחנו בקברת התאוה׳ ונט ממדב דסיני וש בקברי דמשאלי׳ ורחלו מנהא ונזלו פי קבור
אמת שהיין׳ ויסעו מקברת התאוה ויחנו בחצרת׳ ונטלו מקברי דמשאלי ושרו בחצרות׳
ורח מנ ונזלו פי חצרות׳ ויסעו מחצרת ויחנו ברתמה׳ ונט מחצ וש ברתמה׳ ורח מנ ונזלו
פי רתמה׳ ויסעו מרתמה ויחנו ברמן פרץ׳ ונט מרת וש ברמון פרץ׳ ורח מנ ונזלו פי רמון פרץ׳
ויסעו מרמן פרץ ויחנו בלבנה׳ ונט מר פר וש בלבנה׳ ורח מנ ונז פי לבנה׳ ויסעו מלבנה
ויחנו ברסה׳ ונט מלב וש ברסה׳ ורח מנ ונז פי רסה׳ ויסעו מרסה ויחנו בקהלתה׳ ונט מרסה
וש בקהלת׳ ור מנ ונזלו פי קהלת׳ ויסעו מקהלתה ויחנו בהר שפר׳ ונט מקה וש בטור דשפר׳
ורח מנ ונז פי גבל שפר׳ ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה׳ ונט מטור דשפר ושרו בחרדה׳
ורח מנ ונז פי חרדה׳ ויסעו מחרדה ויחנו במקהלת׳ ונט מחר וש במקהלות׳ ורח מנ ונז פי
מקהלות׳ ויסעו ממקהלת ויחנו בתחת׳ ונט ממק וש בתחת׳ ורח מנ ונז פי תחת׳ ויסעו מתחת
ויחנו בתרח׳ ונט מתח וש בתרח׳ ורח מנ ונזלו פי תרח׳ ויסעו מתרח ויחנו במתקה׳ ונט מתרח
וש במתקה׳ ורח מנ ונז פי מתקה׳ ויסעו ממתקה ויחנו בחשמנה׳ ונט ממתקה וש בחשמונה׳
ורח מנ ונז פי חשמונה׳ ויסעו מחשמונה ויחנו במסרות׳ ונט מחש וש במוסרות׳ ורח מנ ונזלו
פי מוסרות׳ ויסעו ממסרות ויחנו בבני יעקן׳ ונט ממוס וש בבני יעקן׳ ורח מנ ונז פי בני יעקן׳
ויסעו מבני יעקן ויחנו בחר הגדגד׳ ונט מבני יעק וש בחור גדגד׳ ורח מנ ונז פי חור גדגד׳
ויסעו מחר הגדגד ויחנו ביטבתה׳ ונט מחור גדגד וש ביטבת׳ ורח מנ ונז פי יטבת׳ ויסעו
מיטבתה ויחנו בעברנה׳ ונט מיט וש בעברונה׳ ורח מנ ונז פי עברונה׳ ויסעו מעברנה
ויחנו בעצין גבר׳ ונט מעב וש בעציון גבר׳ ורח מנ ונז פי עציון גבר׳ ויסעו מעצין גבר
ויחנו במדבר צן הוא קדש׳ ונט מעצ גבר ושרו במדברא דצין היא רקם׳ ורח מנ ונז פי בריה
צין היא רקים׳ ויסעו מקדש ויחנו בהר ההר בקצה ארץ אדום׳ ונט מרקם וש בהור טורא בסיפי
ארעא דאדום׳ ורח מנ ונז פי גבל הור פי טרף בלד אדום׳ ויעל אהרן הכהן אל הר ההר על פי
יהוה וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד
לחדש׳ וסליק אהרן כהנא להור טורא על מימרא דיי ומית תמן בשנת ארבעין למפק בני
ישראל מארעא דמצרים בירחא חמישאה בחד לירחא׳ חין צעד הרון אלאמאם אלי גבל הור ומאת

תם

תֿם באמר אלה פי סנה׳ אארבעין לכֿרוג בני אסר מן בלד מצר פי יום אאול מן אשהר אכֿאמס׃
וְאַהֲרֹן בֶּן שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר׃ ואהרן בר מאה ועסרין ותלת שנין כד
מית בהור טורא׃ וכאן הרון אבן מאיה ותלאתה ועשרין סנה למא מאת הנאך׃
וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד וְהוּא יֹשֵׁב בַּנֶּגֶב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
ושמע כנענאה מלכא דערד והוא יתיב בדרומא בארע דכנען במיתי בני ישראל׃ יום סמע
אכנאעני מלך ערד והו סאכן פי אדארום פי בלד כנעאן במגיבני אסר׃ וַיִּסְעוּ מֵהֹר הָהָר
וַיַּחֲנוּ בְּצַלְמֹנָה׃ ונטלו מהור טורא ושרו בצלמונה׃ פלמא רחלו מנהא ונזלו פי צלמונה׃
וַיִּסְעוּ מִצַּלְמֹנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוּנֹן׃ ונטלו מצלמונה ושׁ בפונן׃ ורח מנהא ונזלו פי פונן׃ וַיִּסְעוּ
מִפּוּנֹן וַיַּחֲנוּ בְּאֹבֹת׃ ונט מפו ושרו באובות׃ ורח מנ ונז פי אובות׃ וַיִּסְעוּ מֵאֹבֹת וַיַּחֲנוּ בְּעִיֵּי
הָעֲבָרִים בִּגְבוּל מוֹאָב׃ ונט מאו ושׁ במגזת עבראי בתחום מואב׃ ורח מנהא ונזלו פי עיי
אמגאז פי תכֿם מואב׃ וַיִּסְעוּ מֵעִיִּים וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֹן גָּד׃ ונט ממגזתא ושׁ בדיבון גד׃ ורח מנה
ונז פי דיבון גד׃ וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה׃ ונט מדיבון גד ושרו בעלמון
דבלתים׃ ורח מנ ונזלו פי עלמון דבלתים׃ וַיִּסְעוּ מֵעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֲבָרִים לִפְנֵי
נְבוֹ׃ ונטלו מעלמון דבלתים ושרו בטורא דעבראי דקדם נבו׃ ורחלו מנהא ונזלו פי גבאל אעבריין ביור
בין ידי נבו׃ וַיִּסְעוּ מֵהָרֵי הָעֲבָרִים וַיַּחֲנוּ בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ ונטלו מטורא דעבראי מישור
ושׁ במישריא דמואב על ירדנא דירחו׃ ורחלו מנהא ונזלו פי בידאת מואב עלי ארדן יריחא׃
וַיַּחֲנוּ עַל הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיְשִׁמֹת עַד אָבֵל הַשִּׁטִּים בְּעַרְבֹת מוֹאָב׃ ושרו על ירדנא מבית
ישימות עד מישר שטין במישריא דמואב׃ פנזלו עלי אארדן מן בית ישימות אלא מרג
ב שטין ודאך פי בידאה׳ מואב׃ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּעַרְבֹת
מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר׃ ומליל יי׳ עם משה במישריא דמואב על ירדנא דירחו למימר׃
תֿם כלם אלה מוסי פי בידאה׳ מואב עלי ארדן יריחא קאילא׃ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין
ית ירדנא לאר דכנען׃ מר בני אסר וקל להם אנכם גאיזין אארדן אלי בלד כנעאן׃ וְהוֹרַשְׁתֶּם
אֶת כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְאִבַּדְתֶּם אֵת כָּל מַשְׂכִּיֹּתָם וְאֵת כָּל צַלְמֵי מַסֵּכֹתָם תְּאַבֵּדוּ וְאֵת
כָּל בָּמוֹתָם תַּשְׁמִידוּ׃ ותתרכון ית כל יתבי אר מן קדמיכון ותבדון ית כל בית סגדתהון וית
כל צלמי מתכתהון תבדון וית כל במתהון תשיצון׃ פאקרצו גמיע אהלהא מן בין ידיכם

בעיי העברים׃ לשון חרבות וגלים כמו לעי השדה׳ שתו את ירושלם לעיים״ מבית הישימות עד אבל השטים׃ כאן למדך שיעור מחנה ישראל
י״ב מיל על י״ב מיל דאמר רבה בר בר חנא לדידי חזי לי ההוא אתרא והוה תלתא פרסי על תלתא פרסי״ אבל השטים׃ מישור של שטים
אבל שמו״ כי אתם עוברים את הירדן וגו׳ והורשתם׃ והלא כמה פעמים הוזהרו על כך אלא כך אמר להם משה כשאתם עוברים בירדן
ביבשה על מנת כן תעברו ואם לאו מים באין ושוטפין אתכם וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן״ והורשתם׃ וגרשתם׃ משכיותם׃
כתרגומו בית סגדתהון׃ על שם שהיו מסככין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות עליה בפישוט ידים ורגלים כדכתיב
ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה״ מסכותם׃ כתרגומו מתכתהון״ והורשתם את הארץ׃ והורשתם אותה מיושביה
ואז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה״ אל אשר יצא לו שמה׳ מקרא קצר הוא אל מקום אשר יצא לו

ואבידו גמיע מֹזכרפאתהֹם ואצנאם מסבוכאתהֹם וביִיעהֹם תנפדוֹן ׃ וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ
וִישַׁבְתֶּם בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ לָרֶשֶׁת אֹתָהּ ׃ ותתרכון ית יתבי אר ותתבון בַהּ ארי לכון
יהבית ית אר למירת יתה ׃ פאדי קרצתמוהם פאסכנו אלבלד פקד אעטיתכם איאה ׃ וְהִתְנַחַלְתֶּם
אֶת הָאָרֶץ בְּגוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹתֵיכֶם לָרַב תַּרְבּוּ אֶת נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט אֶת נַחֲלָתוֹ אֶל אֲשֶׁר
יֵצֵא לוֹ שָׁמָּה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמַטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנֶחָלוּ ׃ ותחסנון ית אר בעדבא לזרעיתכון
לסגיאי תסגון ית אחסנתהון ולזעירי תזערון ית אחסנתהון לדיפוק ליה תמן עדבא דיליה
יהי לשבטי אבהתכון תחסנון ׃ ותוזעונה באסהם לעשאירכם לכתיר כתרו נחלתה וללט
קליל קללוהא ומן כרג לה סהם פי אי מוצע כאן לה ועלי אסבאט אבאיכם תתו
זעונה ׃ וְאִם לֹא תוֹרִישׁוּ אֶת יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ מֵהֶם לְשִׂכִּים
בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינִם בְּצִדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ ׃ ואם לא
תתרכון ית יתבי אר מן קדמיכון ויהי דתשארון מנהון לסיען נטלן זין לקבליכון ולמשרין
מקפנין לכון ויעיקון לכון על אר דאתון יתבין בה ׃ ואן לם תקרצו אהל אלבלד מן בין ידיכם
פיציר מא תבקונה מנהם כאבר פי עיונכם וכאמסא פי גנובכם ויצאיקונכם פי אלבלד
אלדי אנתם מקימין פיה ׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֶעֱשֶׂה לָכֶם ׃ ויהי כמא דחשיבית
למעבד להון אעביד לכון ׃ פיכון כמא קצדת אן אצנע בהם אצנע בכם ׃ פ
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר ׃ צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן זֹאת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ כְּנַעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ ׃ פקיד ית בני ישראל ותימר להון ארי אתון
עלין לאר דכנען דא אר דתתפליג לכון באחסנא אר דכנען לתחומהא ׃ מר בני אסר וקל להם
אנכם דאכלין אלי בלד כנעאן פהדה חדוד אלבלד אלדי יחצל לכם נחלה בלד כנעאן לחדודהא ׃
וְהָיָה לָכֶם פְּאַת נֶגֶב מִמִּדְבַּר צִן עַל יְדֵי אֱדוֹם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם הַמֶּלַח קֵדְמָה ׃
ויהי לכון רוח דרומא ממדברא דצין על תחומי אדום ויהי לכון תחום דרומא מסיפי ימא
דמלחא קדומא ׃ פיבתדי לכם אלחד אלגנובי מן בריה צין אלי גאנב אדום פיכון מן טרף אל
והיו ק בחירה אלמיתה שרקא ׃ וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְהָיָה תּוֹצְאֹתָיו

שמה הגורל לו יהיה ׃ למטות אבותיכם תתנחלו ׃ לפי חשבון יוצאי מצרים ׃ לא נ״ב גבולין כמנין השבטים ׃ והיה אשר תותירו מהם ׃ יהיו
לכם לרעה ׃ לשכים בעיניכם ׃ ליתדות המנקרות עיניכם תרגום של יתדות סכיא ׃ ולצנינים ׃ פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים
המסוככת אתכם לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא ובא ׃ וצררו אתכם ׃ כתרגומו ׃ זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה ׃ לפי שהרבה
מצוות נוהגות בארץ ואין נוהגות בח״ל הוצרך לכתוב מצרני גבולי רוחותיה סביב לומר לך מן הגבול ולפנים המצוות נוהגות ׃ תפול
לכם ׃ ע״ש שנתחלקה בגורל נקראת חלוקה לשון נפילה ׃ ומ״א אומר ע״י שהפיל הקב״ה שריהם של שבעה אומות מן השמים וכפתן לפני
משה אמר לו ראה אין בהם עוד כח ׃ והיה לכם פאת נגב ׃ רוח דרומית אשר מן המזרח למערב ׃ ממדבר צין ׃ אשר אצל אדום מתחיל
מקצוע דרומית מזרחית של ארץ ישראל ׃ כיצד שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ ישראל זו אצל זו קצת ארץ מצרים
וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה ׃ ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית שנ׳ בפרשה זו מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאותיו הימה
ונחל מצרים היה מהלך על פני כל ארץ מצרים שנ׳ מן השיחור אשר על פני מצרים ומפסיק בין ארץ מצרים לארץ ישראל וארץ
אדום אצלה לצד המזרח וארץ מואב אצל ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשיצאו ישראל ממצרים אם רצה המקום לקרב אתן
בכניסתן לארץ היה מעבירם את הנילוס לצד צפון ובאין לא״י ולא עשה כן וזהו שנ׳ ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים שהן יושבין על
הים במערבה של ארץ כנען כענין שנ׳ בפלשתים יושבי חבל הים גוי כרתים ולא נחם אותו הדרך אלא הסיבן והוציאן דרך דרומה אל המדבר
וזהו שקראו יחזקאל מדבר העמים לפי שהיו כמה אומות יושבין בצדו והולכין אצל דרומה מן כלפי מזרח תמיד עד שבאו לדרומה של ארץ
אדום וביקשו ממלך אדום שיניחם לעבור דרך ארצו ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל דרומה
שלאדום

מנגב לקדש ברנע ויצא חצר אדר ועבר עצמנה׃ ויסחר לכון תחומא מדרומא למסקנא
דעקרבין ויעבר לצין ויהון מפקנוהי מדרומא לרקם גיאה ויפוק לחצר אדר ויעבר לעצמון׃
תפ׳ יסתדיר לכם מן אלגנוב אלי עקבה עקרבין ויעבר אלי צין ויכון כרוגה אלי גנוב רקים ברנע
ויכרג אלי רופח ויעבר אלי מנאזל׃ ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאתיו הימה׃
ויסחר תחומא מעצמון לנחלא דמצרים ויהון מפקנוהי לימא׃ ויסתדיר מן מנאזל אלי ואדי
אלעריש ויכון כרוגה אלי אלבחר׃ וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול
ים׃ ותחום מערבא ויהי לכון ימא רבא ותחומיה דין יהי לכון תחום מערבא׃ ואלחד אלגרבי
יכון לכם אלבחר אלכביר ותכמה׃ וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדל תתאו לכם הר ההר׃
ודין יהי לכון תחום צפונא מן ימא רבא תכוונון לכון להור טורא׃ והדי יכון לכם אלחד אלשמאלי
מן אלבחר אלכביר תחדון אלי גבל הור׃ מהר ההר תתאו לבא חמת והיו תוצאת הגבל צדדה׃
מהור טורא תכוונון למטי חמת ויהון מפקנוהי דתחומא לצדד׃ ומנה אלי חמאה ויכון כרוגה
אלי צדד׃ ויצא הגבל זפרנה והיו תוצאתיו חצר עינן זה יהיה לכם גבול צפון׃ ויפוק תחומא
לזפרון ויהון מפקנוהי לחצר עינן דין יהי לכון תחום צפונא׃ ויכרג אלי זפרון וינתהי אלא
חצר עינן הדי יכון לכם אלחד אלשמאלי׃ והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן שפמה׃
ותכוונון לכון לתחום קדומא מחצר עינן לשפם׃ והדו לכם אלחד אלשרקי מן חצר עינן אלא
פאמיה׃ וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבל ומחה על כתף ים כנרת קדמה׃
ויחות תחומא משפם לרבלה ממדנח לעין ויחות תחומא וימטי על כיף ים גניסר קדומא׃
וינחדר מן פאמיה אלי דפני מן שרקי אלעין וינחדר אלי אן יצרב אלי גאנב בחר גניסר שרקא׃
וירד הגבל הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבלתיה סביב׃ ויחות
תחומא לירדנא ויהון מפקנוהי לימא דמלחא דא תהי לכון ארעא לתחומהא סחור סחור׃ וינזל אלי
אלארדן ויכון כרוגה אלבחירה אלמיתה הדה תכון לכם חדוד אלבלד מסתדירא׃ ויצו משה את
בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אתה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת
המטות וחצי המטה׃ ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא ארעא דתחסנון יתה בעדבא דפקיד

של אדום עד מואס לדרומה של ארץ מואב שנ׳ וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה והלכו כל דרומה של אדום עד סופו ומשם הפכו פניהם
לצפון עד שסבבו כל מצר מזרחי שלה לרחבה וכשכלו את מזרחה מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין במזרחה של ארץ כנען
והירדן מפסיק ביניהם והוא שנ׳ ביפתח וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב וכבשו את ארץ
סיחון ועוג שהיו בצפונה של ארץ מואב וקרבו עד הירדן והוא כנגד מקצוע צפונה מערבה של ארץ מואב נמצא שארץ כנען שבעבר
הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית שלה אצל אדום ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים כל מקום שנ׳ ונסב או ויצא מלמד
שלא היה המצר שוה אלא הולך ויוצא לחוץ יוצא המצר ועוקם לצד צפונו של עולם באלכסון למערב ועובר המצר בדרומה של מעלה
עקרבים נמצא מעלה עקרבים לפנים מן המצר ועבר צנה אל צין והיו תוצאותיו קצותיו בדרומה של קדש ברנע
ויצא חצר אדר מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון ונמשך עוד באלכסון למערב ובא לו לחצר אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים ולשון
ונסב האמור כאן לפי שכתב ויצא חצר אדר שהתחיל להרחיב משעבר עד קדש ברנע ורוחב אותה רצועה שבלטה לצד צפון היתה
מקדש עד עצמון ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב לצד הדרום ובא לו לנחל מצרים ומשם לצד המערב אל הים ההוא מצד מערבה
של כל א״י נמצא שנחל מצרים במקצוע דרומית מערבית והיו תוצאותיו הימה אל מצר המערב שאין עוד גבול נגב מאריך לצד המערב
והים והלאה וגבול ים ומצר מערבי מהו והיה לכם הים הגדול למצר וגבולי הנסים שבתוך הים אף הם מן הגבול והם איים שקורין
איזל״ש גבול צפון מצר צפון מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר שהוא במקצוע צפונית מערבית וראשו משפיע ונכנס לתוך הים ויש
מרוחב הים ולפנים הימנו וחוצה הימנו תתאו השפעו לכם לנטות ממערב לצפון אל הור ההר תתאו לשון סיבה כמו אל תא הרצים

׳ למתן לתשעת שבטין ופלגות שבטא׃ פאמר מוסי בני אסר׳ ען קול אלה וקאל הדא אלבלד
אלתי תתוזעוה באסהם כמא אמר אלה אן יעטא לתסעה אסבאט ונצף סבט׃ כי לקחו מטה
בני הראובני לבית אבתם ומטה בני הגדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם׃ ארי
קבילו שבטא דבני ראובן לבית אבהתהון ושבטא דבני גד לבית אבהתהון ופלגות שבטא
דמנשה קבילו אחסנתהון׃ אד קד אכד׳ סבט ראובן וסבט גד ונצף סבט מנשה נחלתהם לביות
אבאיהם׃ שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה׃ תרין
שבטין ופלגות שבטא קבילו אחסנתהון מעברא לירדנא דירחו קדומא מדנחא׃ הדאן
אלסבטאן ואלנצף אכדו נחלתהם מן עבר ארדן יריחא אלשרקי׃

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן
ויהושע בן נון׃ אלין שמהת גבריא דיחסנון לכון ית ארעא אלעזר כהנא ויהושע בר נון׃ הדה אסמא
אלרגאל אלדי יקסמו לכם אלבלד אלעזר אלאמאם ויהושע אבן נון׃ ונשיא אחד נשיא אחד
ממטה תקחו לנחל את הארץ׃ ורבא חד רבא חד משבטא תדברון לאחסנא ית ארעא׃ ושריף
מן כל סבט כדה ליקסם אלבלד׃ ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפנה׃ ואלין
שמהת גבריא לשבטא דיהודה כלב בר יפנה׃ והדה אסמאיהם מן סבט יהודה כלב אבן יפנה׃
ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד׃ ולשב׳ דב׳ שמ׳ שמואל בר עמיהוד׃ ומן סבט שמע׳
שמואל בן עמי׳׃ למטה בנימן אלידד בן כסלון׃ לשב׳ דבנ׳ אלידד בר כסלון׃ ומן סבט בנימין
אלידד אב כסלון׃ ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי׃ ולשב׳ דבני דן רבא בקי בר יגלי׃ ומן סבט
דן בקי אבן יגלי׃ לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפד׃ לבני יוס׳ לשב׳ דב׳ מנשה
רבא חניאל בר אפד׃ ומן בני יוסף פמן סבט מנשה חניאל אב אפד׃ ולמטה בני אפרים נשיא
קמואל בן שפטן׃ ולשב׳ דב׳ אפר׳ רבא קמואל אב שפטן׃ ומן סבט אפ׳ קמואל׳ שפטן׃ ולמטה
בני זבולן נשיא אליצפן בן פרנך׃ ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזן׃ ולמטה בני
אשר נשיא אחיהוד בן שלמי׃ ולמטה בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד׃ אלה אשר
צוה יהוה לנחל את בני ישראל בארץ כנען׃ אלין דפקיד יי׳ לאחסנא ית בני ישראל בארעא
דכנען׃ הולאי אלדי אמר אלה בהם אן יקסמו לבני אסר׳ בלד כנעאן׃ פ

אשפנדי״ץ בלעז שהוא משפע ומשופע׳ מהור ההר׳ המוכו והלכו לו מצד הצפון לצד מערב והפגעו בלבוא חמת הוא אנטוכיא׳ תוצאות הגבול
סופי הגבול כל מקום שנ׳ תוצאות הגבול או המצר כולה שם לגמר ואינו עובר להלן בכלל אלא משם ומפשט ומרחיב ויוצא לאחורייו
להמשך להלן באלכסון מן הרוחב הראשון לשנין רוחב המדה הראשון קראו תוצאות שאי כולה אורך מדה׳ והיו תוצאותיו חצר
עינן׳ הוא היה סוף המצר הצפוני ונמצאת חצר שנן במקצוע צפונית מזרחית ומשם והתאויתם לכם לו מצר המזרחי׳ והתאויתם
לשון כיבה ונטייה כמו התוו׳ שפמה׳ במצר המזרחי ומשם הרבלה׳ מקדם לעין׳ שם מקום׳ והמצר הולך במזרחו נמצא העין
לפנים מן המצר׳ והארץ ישראל היא׳ וירד הגבול׳ כל שהגבול הולך מצפון לדרום הוא יורד והולך׳ ומחה על כתף ים כנרת קדמה׳
שיהא ים כנרת תוך לגבול במערב והגבול במזרח ים כנרת ומשם ירד לו הירדן והירדן מושך ובא מן הצפון לדרום באלכסון נוטה
לצד מערב ומתקרב לצד ארץ כנען בנגד ים כנרת ומשך לצד מזרחה של א׳ נגד ים כנרת עד שנופל בים המלח ומשם הולך
הגבול בתוצאותיו לו ים המלח שמשם התחלת מצר מקצוע מזרחית כדי מסובבת אותה לד׳ רוחותיה׳ קדמה מזרחה׳ לפי העולם
שהם במערה עבוה מזרחית קרויה [illegible] ומערבית קרויה אחור לפב׳ דרום ימין וצפון שמאל׳ אשר יחלו לכם׳ בשבילכם כל נשיא ונשיא אפטרופוס
לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ובורר לכל א׳ וא׳ חלק הגון ומה שהן עושין יהא עשוי כאלו עשאום שלוחים ולא יתבן לפרש

לכם

ה׳ וידבר יהוה אל משה בערבת מואב על ירדן ירחו לאמר׃ ומליל יי עם משה במישריא
דמואב על ירדנא דירחו למימר׃ תם כלם אללה מוסי פי בידא מואב עלי ארדן יריחא קאילא׃
צו את בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת אחזתם ערים לשבת ומגרש לערים סביבתיהם תתנו
ללוים׃ פקיד ית בני ישראל ויתנון לליואי מאחסנת אחודתהון קרוין למתב ורוח לקרויא
סחרניהון תתנון לליואי׃ מר בני אסר באן יעטו אליואניין מן נחלה חוזהם קרא יסכנוהא
ואפנייה להא חוליהא׃ והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם׃
ויהון קרויא להון למתב ורוחיהון יהון לבעיריהון ולקניניהון ולכל חיותהון׃ פתכון אלקרא להם
סכנא ואפניתהא לבהאימהם וסרחהם ולסאיר חיואנהם׃ ומגרשי הערים אשר תתנו
ללוים מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב׃ ורוחי קרויא דתתנון לליואי מכותל קרתא ולברא
אלף אמין סחור סחור׃ ואפניה אלקרא אלתי תעטוהא להם מן כארג חאיט אלקריה אלף דראע מסתדיא׃
ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת
ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים׃
ותמשחון מברא לקרתא ית רוח קדומא תרין אלפין אמין וית רוח דרומא תרין אלפין אמין וית
רוח מערבא תרין אלפין אמין וית רוח צפונא תרין אלפין אמין וקרתא במציעא דין יהי להון רוחי
קרויא׃ תם אמסחו מן כארג אלקריה אלי גהה אלשרק אלפי דראע ואלי גהה אלגנוב אלפי דראע ואלי גהה
אלגרב אלפי דראע ואלי גהה אלשמאל אלפי דראע ואלקריה פי וסטהא׃ פדאך יכון לכם מקדאר אפניה אלקרא׃
ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנס שמה הרצח ועליהם
תתנו ארבעים ושתים עיר׃ וית קרויא דתתנון לליואי ית שית קרוי שיזבותא דתתנון למערק
לתמן קטולא ועליהון תתנון ארבעין ותרתין קרוין׃ ואלקרא אלתי תעטוהא ללאויאניין מנהא
סת קרא אלמא אלתי תעזלונהא ליהרב אליהא אלקאתל ואציפו אליהא אתנין וארבעין קריה׃
כל הערים אשר תתנו ללוים ארבעים ושמנה עיר אתהן ואת מגרשיהן׃ כל קרויא דתתנון
לליואי ארבעין ותמני קרוין יתהון וית רוחיהון׃ פיציר גמיע אלקרא אלתי תעטונהם תמאניה
וארבעין קריה ואפניתהא׃ והערים אשר תתנו מאחזת בני ישראל מאת הרב תרבו ומאת
המעט תמעיטו איש כפי נחלתו אשר ינחלו יתן מעריו ללוים׃ וקרויא דתתנון מאחודת בני
ישראל מן סגיא תסגון ומן זעירא תזעירון גבר כפום אחסנתיה דיחסנון יתין מקרווהי לליואי׃ ואלקרא

לכם זה כבל לכם שבמקרא שאם כן היה לו לכתוב יחלו לכם׳ ינחלו משמע שהם נוחלים לכם בעצמכם ובמקומכם כמו יי ילחם לכם׃
לנחול את הארץ שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם׳ לנחל את בני ישראל שהם ינחילו אותה לכם למחלקותיה׃ ומגרש ריוח מקום חלק
חוץ לעיר סביב להיות לנואי לעיר ואין רשאין לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זריעה׃ ולכל חיתם לכל צרכיהם׃ אלף אמה
סביב׳ ואחריו הוא אומר אלפים אמה הא כיצד אלפים הוא נותן להם סביב ומהם אלף אמה הפנימיים למגרש והחיצונים לשדות וכרמים׃
והקריתם׳ אין הקרייה אלא לשון הזמנה וכה״א כי הקרה יי אלהיך לפני׃ ממש׳ מפני גואל הדם הקרוב לנרצח׃ שש ערי מקלט׳ מגיד שאעפ״י
שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען׃ את שלש הערים׳ אעפ״י שבארץ

מן חזב בני אסר מכאן אכתר כתירא לכתרה ומכאן אלקל קלילא קללה וליעט כל סבט עלא קדר אלתי תעטונהם
נחלתה׃
פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי אתם עברים את הירדן
ארצה כנען׃ ומליל עם בני ישראל ותימר להון ארי אתון עברין ית ירדנא לארעא דכנען׃ מר בני
אסר וקל להם אדי אנתם גזתם אלארדן אלי בלד כנען׃ והקריתם לכם ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה
רצח מכה נפש בשגגה׃ ותזמנון לכון קרוין קרוי שיזבותא יהוין לכון ויערוק לתמן קטולא דיקטול נפשא
בשלו׃ פאסמו לכם קרא חמא יהרב אליהא אי קאתל קתל נפסא סהוא׃ והיו לכם הערים למקלט מגאל
ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט׃ ויהון לכון קרויא לשיזבא מגאיל דמא ולא ימות
קטולא עד דיקום קדם כנשתא לדינא׃ פתכון תלך אלקרא תחמיה מן אלולי ולא יקתל חתי יקף בין ידי
אלגמאעה ליחכמון עליה בדלך׃ והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם׃ וקרויא דתתנון
שית קרוי שיזבותא יהוין לכון׃ ואלקרא אלתי תעזלונהא סת קרא חמא תכון לכם׃ את שלש הערים
תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה׃ ית תלת קרויא תתנון
מעברא לירדנא וית תלת קרויא תתנון בארעא דכנען קרוי שיזבותא יהוין׃ תלאת מנהא פי עבר
אלארדן וג׳ מנהא פי בלד כנעאן תכון קרא חמא׃ לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהיינה שש
הערים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה׃ לבני ישראל ולגיוריא ולתותביא דביניהון
יהוין שית קרויא האלין לשיזבא למערק לתמן כל דיקטול נפשא בשלו׃ לבני אסר ולאלגריב אלדכיל
פימא בינהם יהרב אליהא כל מן קתל נפסא בסהו׃ ואם בכלי ברזל הכהו וימת רצח הוא מות יומת
הרצח׃ ואם במן דברזל מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל קטולא׃ ואמא אן כאן צרבה
באלה חדיד וקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל׃ ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימת רצח הוא
מות יומת הרצח׃ ואם באבנא דמתנסבא ביד דהיא כמסת דימות בה מחהי וקטליה קטולא הוא
אתקטלא יתקטיל קטולא׃ או צרבה בחגר מקבוץ מקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל
יסתחק אלקתל׃ או בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח׃ או במן
דאע דמתנסיב ביד דהוא כמסת דימות ביה מחהי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל
קטולא׃ או צרבה באלה לשב מקבוץ מקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל יסתחק אל
קתל׃ גאל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא ימתנו׃ גאיל דמא הוא יקטול ית קטולא

שבארץ כנען ט׳ שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי והשוה ערי מקלט שלהם משום דבגלעד נפישי רוצחים דכת׳ גלעד קרית פועלי און עקובה
מדם׃ ואם בכלי ברזל הכהו׳ אין זה מדבר בהורג בשוגג שהרי בו בא ללמד שההורג בכל דבר צריך שיהא בו שיעור כדי להמית
שנ׳ בכולם אשר ימות בו ותרגמינן דהוא כמסת דימות ביה חוץ מן הברזל שגלוי וידוע לפני הקב״ה שהברזל ממית בכל שהוא אפי׳ מחט
לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו׃ ואם האומר בהורג בשוגג הכת׳ מדבר הרי הוא אומר למטה או בכל אבן אשר
ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת למד על האמורים למעלה שבהורג במזיד הכת׳ מדבר׃ באבן יד׳ שיש בה מלוא יד׃ אשר ימות בה׳
שיש בה שיעור להמית כתרגומו לפי שנ׳ והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור יכול כל שהוא׳ לכך נאמר אשר ימות בה׃ או בכלי
עץ׳ לפי שנ׳ וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט יכול כל שהוא לכך נאמר בעץ אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית׃ בפגעו בו׳ אפילו
בתוך ערי המקלט׃ בצדיה׳ כתרגומו בכמנא׳ במארב׃ בפתע׳ באונס ותרגום בתכיף שהיה סמוך לו ולא היה לו שהות להתרה עליו׃ תו

בכל

כד אתחייב ליה מן דינא הוא יקטלניה׃ ולי אלדם הו יקתלה אדא פאגאה בחק׃ ואם בשנאה
יהדפנו או השליך עליו בצדיה וימת׃ ואם בשנאה דחהי או רמא עלוהי בכמנא וקטליה׃ ואן
דפעה בשנאה או טרח עליה שיא בתעמד פקתלה׃ או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת
המכה רצח הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו׃ או בדבבו מחהי בידיה וקטליה אתקטלא
יתקטיל מחיא קטולא הוא גאיל דמא יקטול ית קטולא כד אתחייב ליה׃ או צרבה בידה
בעדאוה פקתלה פליקתל אלצארב קתלא לאנה קאתל ולי אלדם הו יקתלה אדי פאגאה בחק׃
ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה׃ ואם בתכיף בלא דבבו דחהי׃
או רמא עלוהי כל מן בלא כמן ליה׃ ואן דפעה בגתה בלא בגצה או טרח עליה איה אנא כלא
תעמד׃ או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב לו ולא מבקש
רעתו׃ או בכל אבנא דהיא כמסת בה בלא חזי ורמא עלוהי ומית והוא לא סני ליה ולא תבע
בשתיה׃ או אוקע עליה אי חגר כאן בלא תעמד פמאת והו פי דלך ליס בעדו לה ולא טלב
שרה׃ ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה׃ וידינון כנשתא בין מחיא
ובין גאיל דמא על דיניא האלין׃ פליתחכם אלגמאעה בין אלולי ובין אלקאתל בהדה אלאחכאם׃
והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה
וישב בה עד מות הכהן הגדל אשר משח אתו בשמן הקדש׃ וישיזבון כנשתא ית קטולא
מיד גאיל דמא ויתיבון יתיה כנשתא לקרית שיזבותיה דערק לתמן ויתיב בה עד דימות כהנא
רבא דרבי יתיה במשח קדשא׃ אן תכלץ הדא אלקאתל מן יד אלולי ותרדה אלי קריה חמאה
אלתי הרב אליהא יקים בהא אלי מות אלאמאם אלכביר אלדי מסח בדהן אלקדס׃ ואם יצא יצא הרצח
את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה׃ ואם מפק יפוק קטולא ית תחום קרית שיזבותיה דערוק
לתמן׃ פאן הו כרג ען חד קריה חמאה אלתי הרב אליהא׃ ומצא אתו גאל הדם מחוץ לגבול עיר
מקלטו ורצח גאל הדם את הרצח אין לו דם׃ וישכח יתיה גאיל דמא מברא לתחום קרית שיזבותיה
ויקטול גאיל דמא ית קטולא לית ליה דם׃ פוגדה אלולי כארג ען חד קריה חמאה פקתלה פלא
תאר לה׃ כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדל ואחרי מות הכהן הגדל ישוב הרצח אל
ארץ אחזתו׃ ארי בקרית שיזבותיה יתיב עד דימות כהנא רבא ובתר דימות כהנא רבא
יתוב קטולא לארע אחסנתיה׃ בל יגלס פי קריה חמאה אלי מות אלאמאם אלכביר ובעד דלך

בכל אבן אשר ימות בה׳ הכהו׃ בלא ראות׳ שלא ראהו׃ ויפל עליו׳ מכאן אמרו ההורג דרך ירידה גולה׳ דרך עלייה אינו גולה׃ עד מות הכהן הגדול׳ שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם והרוצח בא לסלק השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים ואינו כדאי שיהא לפני כהן גדול׃ ד״א לפי שהיה לו להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל׃ אשר משח אתו בשמן הקדש׳ לפי פשוטו מן המקראות הקצרים הוא שלא פירש מי משחו אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש׳ ורבותינו דרשוהו במסכת מכות לראייה דבר ללמוד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומינו אחר תחתיו ולאחר מכאן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני שנ׳ אשר משח אותו וכי הוא מושח את הכהן אלא להביא את שנמשח בימיו שמחזירו במיתתו׃ אין לו דם׳ הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם׃ בכל מושבותיכם׳ למד שתהא סנהדרין נוהגת בחו״ל כל זמן שנוהגת בא״י׃ כל מכה נפש׳ הבא להרגו על שהכה את הנפש׃ לפי עדים ירצח׳ שיעידו שבמזיד ובהתראה הרגו׃ ולא תקחו כופר׳ לא יפטר בממון׃ ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו׳ למי שנס אל עיר מקלטו שהרג בשוגג אינו נפטר מהגלות בממון ליתן כופר לשוב לשבת בארץ בטרם ימות הכהן׃ לנוס׳ כמו לנס וכן שובי מלחמה׳ שבו מן המלחמה׃ וכן נוגי

ירגע אלקאתל אלי ארץ חוזה׃ והיו אלה לכם לחקת משפט לדרתיכם בכל מושבתיכם׃ ויהון אלין
לכון לגזירת דין לדריכון בכל מותבניכון׃ תכון הדה לכם רסם חכם עלי מר אגיאלכם פי גמיע
מסאכנכם׃ כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרצח ועד אחד לא יענה בנפש למות׃ כל דיקטול
נפשא לפום סהדין יקטול ית קטולא וסהיד חד לא יסהיד באנש למקטל׃ כל מן קתל נפסא
עאמדא פבקול שאהדין אקתלוה ואמא שאהד ואחד פלא ישהד עליה ליקתל׃ ולא
תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות כי מות יומת׃ ולא תקבלון ממון על אנש קטול
דהוא חיב לממת ארי אתקטלא יתקטילו׃ ולא תאכדו דיה ען נפס קאתל יגב עליה אלקתל לא
יקתל קתלא׃ ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן׃ ולא
תקבלון ממון למערק לקרית שיזבותיה למתב למתב בארעא עד דימות כהנא׃ ולא תאכדון
מכה דיה איצא לתהרבוה אלי בעץ קרא אלחמא ליעוד ויסכן אלבלד בעד מות אלאמאם׃
ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ ולארץ לא יכפר
לדם אשר שפך בה כי אם בדם שפכו׃ ולא תחיבון ית ארעא דאתון בה ארי דמא הוא מחייב
ית ארעא ולארעא לא מתכפר על דם זכי דאתאשד בה אלהין בדם אשדיה׃ ולא תדנסו
אלבלד אלדי אנתם פיה לאן אלדם ידנסה ולא יגפר לכם ען אלדם אלדי ספך פיה אלא בדם
סאפכה׃ ולא תטמא את הארץ אשר אתם ישבים בה אשר אני שכן בתוכה כי אני
יהוה שכן בתוך בני ישראל׃ ולא תסאבון ית ארעא דאתון יתבין בה דשכינתי שריא בגוה ארי
אנא יי שכינתי שריא בגו בני ישראל׃ ולא תנגסו אלבלד אלדי אנתם מקימין בה אלדי נורי סאכן
פיה לאני אלה נוריסאכן פי מאבין בני אסר׃ פ
ויקרבו ראשי האבות למשפחת בני גלעד בן מכיר בן מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו
לפני משה ולפני הנשאים ראשי אבות לבני ישראל׃ וקריבו רישי אבהתא לזרעית בני גלעד
בר מכיר בר מנשה מזרעית בני יוסף ומלילו קדם משה וקדם רברביא רישי אבהתא לבני
ישראל׃ תם תקדם ריסא אבא עשירה בני גלעד אבן מכיר אבן מנשה מן עשאיר בני יוסף פקאלו
בין ידי מוסי ואשראף ריסא אבא בני אסר׃ ויאמרו את אדני צוה יהוה לתת את הארץ
בנחלה בגורל לבני ישראל ואדני צוה ביהוה לתת את נחלת צלפחד אחינו לבנתיו׃ ואמרו
ית רבוני פקיד יי למתן ית ארעא באחסנא בעדבא לבני ישראל ורבוני אתפקד במימרא
דיי למתן ית אחסנת צלפחד אחונא לבנתיה׃ וקאלו אן אללה אמר סיידנא באן יעטא אלבלד

פ לסוף
פ לציף
כל שבנוסחא בן קבל ויבן מפירוש
פ לסוף
ק

תמועד׃ כי מולים היו באשר האחד שוב על משב כבר ומול על טמל כבר מן האמר לנוס על מי שנס כבר יקורהו נוס כלומר מוברח ואם
האמר לנוס לברוח והפרשהן ולא תקחו כופר למי שיש לו לברוח לפטרו מן הגלות לא ידעתי היאך יאמר לשוב לשבת בארץ הרי עדיין לא נס
ומהיכן ישוב׃ ולא תחניפו׃ ולא תרשיעו ולא תחייבון כתרגומו׃ אשר אני שוכן בתוכה׃ שלא תשכינו אותי בטומאתכם׃ כי אני יי שוכן
בתוך בני ישראל׃ אף בזמן שהם טמאים שכינה ביניהם׃ ונוסף על נחלת המטה׃ שהרי בנה יורשה והבן מתייחס על שבט אביו׃ ואם
יהיה היובל׃ מכאן היה ר׳ יהודה אומר עתיד היובל שיפסק׃ ואם יהיה היובל׃ כלומר אין זו מכירה שחוזרת ביובל שהירושה
אינה חוזרת ואפי׳ יהיה היובל לא תחזור הנחלה לשבטו ונמצא שנוספה על נחלת המטה אשר תהיינה להם׃ וכל בת יורשת נחלה׃ שלא היה
בן לאביה׃ מחלה תרצה וגו׳ כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ונשאו כסדר תולדותן ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן ומגיד שקולות זו כזו׃ כה

נחלה'
נחלה באסהם לבני אסר ואמרה איצא כאן ירפע צלפחד אבינא אלי בנאתה ׃ והיו לאחד
מבני שבטי בני ישראל לנשים ונגרעה נחלתן מנחלת אבתינו ונוסף על נחלת המטה
אשר תהיינה להם ומגרל נחלתנו יגרע ׃ ויהוין לחד מבני שבטי בני ישראל לנשין ותתמנע
אחסנתהון מאחסנת אבהתנא ותתוסף על אחסנת שבטא דיהוין להון ומעדב אחסנתנא
יתמנע ׃ פנכאף אן צרן נסאא לואחד מן אסבאט בני אסר פתנקץ חצתהן מן נחלה'
אבאינא ותזאד עלי חצה' אלסבט אלדי יתזווגן להם ויכון סהם נחלתנא מנקוצא ׃ ואם יהיה
היבל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה אשר תהיינה להם ומנחלת מטה
אבתינו יגרע נחלתן ׃ ואם יהי יובילא לבני ישראל ותתוסף אחסנתהון על אחסנת שבטא
דיהוין להון ומאחסנת שבטא דאבהתנא יתמנע אחסנתהון ׃ ולו חתי יואפי סנה אלאטלאק
לבני אסר לבקת חצתהן מזאדה עלי חצה' אלסבט אלדי יתזווגן מנה ונאקצה מן חצתנא ׃
ויצו משה את בני ישראל על פי יהוה לאמר כן מטה בני יוסף דברים ׃ ופקיד משה
ית בני ישראל על מימרא דיי למימר יאות שבטא דבני יוסף ממללין ׃ פאמר מוסי
בני אסר ען קול אללה קאילא נעמא קאל סבט ולד יוסף ׃ זה הדבר אשר צוה יהוה לבנות
צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים ׃
דין פתגמא דפקיד יי לבנת צלפחד למימר לדתקין בעיניהון יהוין לנשין ברם לזרעית
שבטא דאבוהון יהוין לנשין ׃ הדא אלאמר אלדי אמר אללה פי חכם בנאת צלפחד אן יתזווגן
במן חסן ענדהן לכן יכון מן עשירה' סבט אביהן ׃ ולא תסב נחלה לבני ישראל ממטה
אל מטה כי איש בנחלת מטה אבתיו ידבקו בני ישראל ׃ ולא תסחר אחסנא לבני ישראל
משבטא לשבטא ארי גבר באחסנת שבטא דאבהתוהי ידבקון בני ישראל ׃ חתא לא
תדור נחלה לבני אסר מן סבט אלי סבט אלא ילזם כל סבט מנהם נחלה אבאיה ׃ וכל בת
ירשת נחלה ממטות בני ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען
יירשו בני ישראל איש נחלת אבתיו ׃ וכל ברתא ירתת אחסנא משבטיא דבני ישראל
לחד מזרעית שבטא דאבוהא תהי לאתו בדיל דיירתון בני ישראל גבר אחסנת אבהתוהי ׃
וכדא חכם כל בנת תרת נחלה מן בעץ אסבאט בני אסראיל פלואחד מן עשירה'
סבט אביהא תכון זוגה לכי ירת כל סבט מנהם נחלה אבאיה ׃ ולא תסב נחלה ממטה
למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל ׃ ולא תסחר אחסנא משבטא
לשבטא אחרנא ארי גבר באחסנתיה ידבקון שבטיא דבני ישראל ׃ ולא תדור איה
נחלה כאנת מן סבט אלי סבט אבר בל ילזם כל סבט מן בני אסר נחלתה ׃ כאשר

פי' ולא תסוב נחלה וגו' לא נצטוה אלא לאותו דור בלבד׳

צוה יהוה את משה כן עשו בנות צלפחד׃ כמא דפקיד יי׳ ית משה כין עבדא בנת צלפחד׃
פצנען בנאת צלפחד כמי אמר אללה מוסי׃ ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה
בנות צלפחד לבני דדיהן לנשים׃ והואה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנת צלפחד
לבני אחי אבוהון לנשין׃ פצארה׳ מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונועה בנאת צלפחד נסאא
לבני אעמאמהן׃ ממשפחת בני מנשה בן יוסף היו לנשים ותהי נחלתן על מטה משפחת
אביהן׃ מזרעית בני מנשה בר יוסף הואה לנשין והות אחסנתהון על שבט זרעית אבוהון׃
מן עשירה׳ סבט אביהן מנשה אב׳ יוסף צרן נסאא וכאנת נחלתהן לעשירה׳ סבט אביהן׃
אלה המצות והמשפטים אשר צוה יהוה ביד משה אל בני ישראל בערבת מואב על
ירדן ירחו׃ אלין פקודיא ודיניא דפקיד יי׳ בידא דמשה לות בני ישראל במישריא דמואב
על ירדנא דירחו׃ הדה אלוצאיא ואלאחכאם אלתי אמר אללה בהא עלי ידי מוסא אלא בני
אסר׳ פי בידאה׳ מואב עלא ארדן יריחא׃

קל״ב פסוקים סימן בלק״.

סכום הפסוקים של ספר זה אלף ומאתים ושמונים ושמונה פסוקים סימן אר״פח
וחציו והיה האיש אשר אבחר בו וסדריו ל״ב״.

נשלם ספר במדבר סיני״ בעזרת דר במעוני״ ינקום נקמתינו מיד בני
מעני״ ויגלה לעיני כל כמו שנגלה בסיני״ ויושיענו ויקבוץ נפוצותינו
מארבע פני״ ויחדיר שכינתו להיכל ולפני לפני״ כן יאמר מי שאמר
אני יי׳׃

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן
ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב׃ אלין פתגמיא דמליל משה עם כל ישראל בעברא דירדנא אוכח
יתהון על דחבו במדברא ועל דארגיזו במישרא לקביל ים סוף בפארן אתפלו על מנא ובחצרות
ארגיזו על בסרא ועל דעבדו עגל דדהב׃ הדה אלכלמאת אלתי כלם בהא מוסי בני אסראיל פי
עבר אלארדן פי אלברייה' אלבידא מקאבל בחר אלקלזם בין פרן ובין תפל ולבן וחצרות ודיארת
אלדהב׃ אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע׃ מהלך חד עסר יומין מחורב
אורח טורא דשעיר עד רקם גיאה׃ עלי מסאפה' אחדי עשר יומא מן חריב עלי טריק גבל
סעיר אלי רקים ברנע׃ ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני
ישראל ככל אשר צוה יהוה אתו אלהם׃ והוה בארבעין שנין בחד עסר ירחין בחד לירחא
מליל משה עם בני ישראל ככל דפקיד יי יתיה לותהון׃ פלמא כאן פי סנה' אלארבעין פי אליום
אלאול מן אלשהר אלחאדי עשר כלם מוסי בני אסראיל בג'מיע מא אמרה אללה אליהם׃ אחרי הכתו את
סיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי׃
בתר דמחא ית סיחון מלכא אמוראה דיתיב בחשבון וית עוג מלכא דמתנן דיתיב בעשתרות
באדרעי׃ בעד פתחה בלד סיחון מלך אלאמוריין אלמקים פי חשבון ועוג מלך אלבתניה אלמקים
פי עשתרות פי אדראעאת׃ בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר׃
בעברא דירדנא בארעא דמואב שרי משה פריש ית אלפן אוריתא הדא למימר׃ פי עבר אלארדן

אלה הדברים לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו בהן לפני המקום לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז
מפני כבודן של ישראל׃ אל כל ישראל׃ אלו הוכיח מקצתן היו אלו שבשוק אומרין אתם הייתם שומעין מבן עמרם ולא
השיבותם דבר מכך וכך אלו הייתם שם היינו משיבין אותו לכך כינסם כולם ואמר להם הרי כולכם כאן כל מי שיש
לו תשובה ישיב׃ במדבר׃ לא במדבר היו אלא בערבות מואב ומהו במדבר בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאמרו מי יתן מותינו וגו׳׃ בערבה
בשביל הערבה שחטאו בבעל פעור בשטים בערבות מואב׃ מול סוף׃ על מה שהמרו בים סוף בבואם לים סוף שאמרו המבלי אין קברים
במצרים וכן בנסעם מתוך הים שנ׳ וימרו על ים בים סוף שאמרו כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר ורמז הקב״ה לים ופלטן ל
לי בשה ראו והאמינו כדאית׳ בערכין׃ בין פארן ובין תופל ולבן׃ אמר ר׳ יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן אלא הוכיחם
על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים׃ וחצרות׃ במחלוקתו של קרח׃ ד״א אמר
להם היה לכם ללמוד ממה שעשה למרים בחצרות בשביל לשון הרע ואתם נדברתם במקום׃ ודי זהב׃ הוכיחם על העגל שעשו בשביל רוב זהב
שהיה להם שנ׳ וכסף הרביתי לה וזהב עשו לבעל׃ אחד עשר יום מחורב׃ אמר להם משה ראו מה גרמתם אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ב
ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד עשר יום ואתם הלכתם אותה בשלשה ימים שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב שנ׳ ויהי בשנה השנית
בחדש השני בעשרים בחדש וגו׳ ובאחד בסיון שלחו המרגלים מקדש ברנע צא מהם ל׳ יום שעשו בקברות התאוה שאכלו הבשר
חדש ימים ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים נמצא שבשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך וכל כך היתה שכינה מתלבטת בשבילכם
למהר ביאתכם לארץ ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר מ׳ שנה׃ ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש וגו׳ מלמד שלא
הוכיחם אלא סמוך למיתה ממי למד מיעקב שלא הוכיח את בניו אלא סמוך למיתה אמר ראובן בני אני אומר לך מפני מה לא הוכחתיך כל
השנים הללו כדי שלא תניחני ותלך ותדבק בעשו אחי ומפני ארבעה דברים אין מוכיחין את האדם אלא סמוך למיתה׃ כדי שלא יהא מוכיחו
וחוזר ומוכיחו׃ ושלא יהא חבירו רואהו ומתבייש ממנו ושלא יהא אחר מוכיח למוכח׃ ושלא יהא בלבו עליו כשמוכיחו כדאית׳ בספרי׃ וכן
יהושע לא הוכיח את ישראל אלא סמוך למיתה וכן שמואל שנ׳ הנני ענו בי וכן דוד את שלמה בנו׃ אחרי הכתו׃ אמר משה אם אני מוכיחן
קודם שיכנסו לקצת הארץ יאמרו מה לזה עלינו מה הטיב לנו אינו בא אלא לקנתר ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ לפיכך המתין
עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם ואח״כ הוכיחן׃ סיחון אשר יושב בחשבון׃ אלו לא היה סיחון קשה והיה שרוי בחשבון היה
קשה מפני שהמדינה קשה ואלו היתה עיר אחרת וסיחון שרוי בתוכה היתה קשה מפני שהמלך קשה׃ על אחת כמה וכמה שהמלך קשה
והמדינה קשה׃ לכך נאמר סיחון אשר יושב בחשבון׃ ועוג אשר יושב בעשתרות המלך קשה והמדינה קשה׃ עשתרות הוא לשון צוקין
וקושי כמו עשתרות קרנים ועשתרות זהו עשתרות קרנים שהיו שם רפאים שהכה אמרפל וחביריו שנ׳ ויכו את רפאים בעשתרות קרנים
ועוג נמלט מהם והוא שנ׳ ויבא הפליט ואומר כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים׃ באדרעי׃ שם המלכות׃ הואיל׃ התחיל
כמו הנה נא הואלתי׃ באר את התורה׃ בשבעים לשון פירשה להם׃ (וזהו שנ׳ באר היטב ודרשו ז״ל היטב במלוי כ״ה ה׳ הי היטב
היטב עולה הכל בגימטריא שבעים) רב לכם שבת בפשוטו ויש מדרשי אגדה הרבה גדולה לכם ושכר על ישיבתכם בהר הזה
עשיתם משכן מנורה וכלים קבלתם תורה מניתם לכם סנהדרין שרי אלפים ושרי מאות׃ פנו וסעו לכם׃ זו דרך ערד וחרמה׃ ובאו הר
האמורי כמשמעו׃ ואל כל שכניו׃ עמון ומואב והר שעיר׃ בערבה׃ זה מישור של יער׃ בהר׃ זה הר המלך׃ ובשפלה׃ זו שפלת

מן בלד מואב אמען מוסי בביאן הדה אשריעה קאילא׳ יהוה אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר
רב לכם שבת בהר הזה׳ יי׳ אלהנא מליל עמנא בחורב למימר סגי לכון דיתיבתון בטורא הדין׳
אלה רבנא קאל לנא פי חריב חסבכם אלמקאם פי הדא אלגבל׳ פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי׳
ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדל
נהר פרת׳ אתפנו וטולו לכון ועולו לטורא דאמוראה ולכל מגירוהי במישרא בטורא
ובשפילתא ובדרומא ובספר ימא ארע כנענאה ולבנן עד נהרא רבא נהרא פרת׳ ולו. וארחלו
וארכלו אלי גבל אלאמורי וגמיע גיראנה פי אלגור ואלגבל ואלסהל ואלדארום וסאחל אלבחר בלד-
אלכנעניין ואללבנאן אלי אלנהר אלכביר נהר אלפראת׳ ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו
את הארץ אשר נשבע יהוה לאבתיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם׳
חזו דיהבית קדמיכון ית ארעא עולו ואחסינו ית ארעא דקיים יי׳ לאבהתכון לאברהם ליצחק וליעקב למתן
להון ולבניהון בתריהון׳ אנצרו קד געלת אלבלד בין ידיכם אדכלו וחוזוה כמי קסם אללה לאבאיכם
לאברהים ויצחק ויעקב אן יעטיה להם ולנסלהם בעדהם׳ ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא אוכל
לבדי שאת אתכם׳ ואמרית לכון בעדנא ההוא למימר לית אנא יכיל בלחודי לסוברא
יתכון׳ פקלת לכם פי דלך אלוקת לא אסתטיע וחדי אן אחתמלכם׳ יהוה אלהיכם הרבה
אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב׳ יי׳ אלהכון אסגי יתכון והא איתיכון יומא דין ככוכבי
שמיא לסגי׳ אן אללה רבכם כתרכם והודאכם אליום ככואכב אלסמא כתרה׳ יהוה אלהי אבתיכם
יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם׳ יי׳ אלהא דאבהתכון יוסיף עליכון
כותכון אלף זמנין ויברך יתכון כמא דמליל לכון׳ ואסאל אללה אלאה אבאיכם אן יזיד פיכם
מתלכם אלף מרה ויבארך פיכם כמי ועדכם׳ איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם׳
איכדין אסובר בלחודי טורחכון ועסקיכון ודינכון׳ אלא כיף אחתמל וחדי תקלכם וקצצכם
וכצאימכם׳ הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם׳

ידוס׳ ובנגב ובחוף הים׳ אשקלון ועזה וקסרי׳ כו׳ כדאית׳ בספרי׳׳ עד הנהר הגדול׳ מפני שנזכר עם ארץ ישראל קורהו גדול משל הדיוט אומר עבד
מלך מלך הדבק לשחוור וישתחוו לך קרב לגבי דהנא ואידהן׳׳ ראה נתתי׳ בעיניכם אתם רואין׳ איני אומר לכם מאומד ומשמועה׳׳ בואו ורשו
אין מערער בדבר ואינכם צריכין למלחמה אלא שלחו מרגלים לא היו צריכין לכלי זיין׳׳ לאבותיכם׳ למה הזכיר שוב לאברהם ליצחק
וליעקב אלא אברהם כדאי לעצמו יצחק כדאי לעצמו יעקב כדאי לעצמו׳׳ ואומר אליכם בעת ההיא לאמר׳ מהו לאמר אמר להם משה לא
מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקב״ה׳׳ לא אוכל לבדי וגו׳ אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם
את הים והוריד את המן והגיז את השלו ועשה כנגד מ׳ רבוא בעשיית העגל וכבל דברותיה אומר לא היה יכול לדונם׳ אלא כך אמר
להם ה׳ אלהיכם הרבה אתכם הגדיל והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינים וכן אמר שלמה כי מי יוכל
לשפוט את עמך הכבד הזה אפשר מי שכתוב בו ויחכם מכל האדם אומר כי מי יוכל לשפוט אלא כך אמר שלמה אין דייני אומה
זו כדייני שאר אומות שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום אני אם חייבתי ממון שלא כדין נפשות
אני נתבע שנ׳ וקבע את קובעיהם נפש׳׳ והנכם היום ככוכבי השמים׳ וכי ככוכבי השמים היו באותו היום והלא לא היו אלא ששים
רבוא מהו הנכם היום משולים כיום קיימים לעולם כחמה ובלבנה וככוכבים׳׳ יוסף עליכם ככם אלף פעמים׳ מהו שוב ויברך
אתכם כאשר דבר לכם אלא אמרו לו משה אתה נותן קצבה לברכותינו כבר הבטיח הקב״ה את אברהם אשר אם יוכל איש למנות
את עפר א״ל זו משלי היא אבל הוא יברך אתכם כאשר דבר לכם׳׳ איכה אשא לבדי׳ אם אומר לקבל שכר לא אוכל זו היא שאמרתי
לכם לא מעצמי היא אני אומר לכם אלא מפי הקב״ה׳׳ טרחכם׳ מלמד שהיו ישראל טרחנים היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין
אומר יש לי עדים להביא יש לי ראיות להביא מוסיף אני עליכם דיינים׳׳ ומשאכם׳ מלמד שהיו אפיקורסין הקדים משה לצאת אמרו מה
ראה בן עמרם לצאת שמא אינו שפוי בתוך ביתו׳ איחר לצאת׳ אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת מה אתם סבורים יושב ויועץ עליכם
עצות רעות וחושב עליכם מחשבות׳׳ וריבכם׳ מלמד שהיו רוגנים׳׳ הבו לכם׳ הזמינו עצמכם לדבר׳׳ אנשים׳ וכי תעלה על דעתך
נשים׳ מה ת״ל אנשים׳ צדיקים׳׳ חכמים׳ כסופים׳׳ ונבונים׳ מבינים דבר מתוך דבר זו היא ששאל אריוס את ר׳ יוסי מה בין חכמים
לנבונים׳

הבו לכון גברין חכימין וסוכלתנין ומרען לשבטיכון ואמנינון רישין עליכון׃ האתו ברגאל
חכמא פהמא מערופין לאסבאטכם אצירהמא ריסא עליכם׃ ותענו אתי ותאמרו טוב
הדבר אשר דברת לעשות׃ ואתיבתון יתי ואמרתון תקין פתגמא דמלילתא למעבד׃ פאגבתמוני
וקלתם מא אצלח אן יעמל הדא אלאמר אלדי קלתאה׃ ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים
וידעים ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרת
ושטרים לשבטיכם׃ ודברית ית רישי שבטיכון גברין חכימין ומרען ומניתי יתהון רישין
עליכון רבני אלפי ורבני מאותא ורבני חמשין ורבני עסוריתא וסרכין לשבטיכון׃ פאכדת מן
אסבאטכם רגאל חכמא מערופין וגעלתהם ריסא עליכם ריסא אלוף וריסא מיין וכמסין ועשראת
ועורפא לאסבאטכם׃ ואצוה את שפטיכם בעת ההוא לאמר שמע בין אחיכם ושפטתם צדק
בין איש ובין אחיו ובין גרו׃ ופקידית ית דייניכון בעדנא ההוא למימר שמעו בין אחיכון ותדינון
קשטא בין גברא ובין אחוהי ובין גיוריה׃ ואמרת לחכאמכם פי דלך אלוקת קאילא אסמעו פי
פ מא בין אכותכם ואחכמו באלעדל בין אלרגל ואכיה וציפה׃ לא תכירו פנים במשפט כקטן
כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מכם תקרבון
אלי ושמעתיו׃ לא תשתמודעון אפי בדינא מלי זעירא כרבא תשמעון לא תדחלון מן
קדם גברא ארי דינא דיי הוא ופתגמא דיקשי מנכון תקרבון לותי ואשמעניה׃ לא תחאבו
אלוגוה פי אלחכם ואסמעו מן אלצגיר כאלכביר ולא תחדרו אחדא לאן אלחכם ללה ואי אמר צעב
עליכם ארפעוה אלי חתא אנצר פיה׃ ואצוה אתכם בעת ההוא את כל הדברים אשר תעשון׃
ופקידית יתכון בעדנא ההוא ית כל פתגמיא דתעבדון׃ ואוציתכם פי דלך אלוקת בגמיע אלאמור
רבי אלתי יגב אן תצנעוהא׃ ונסע מחרב ונלך את כל המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם

דרך

ונבונים. הם דומה לשלחני עשיר כשמביאין לפניו דינרין לראות רואה וכשאין מביאין לפניו יושב ותוהה. נבון דומה לשלחני תגר כשמביאין לפניו מעות לראות רואה וכשאין מביאין לפניו הוא מחזר ומביא משלו. וידעים לשבטיכם. שהן מכירין לכם שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא או לאו אבל אתם מכירים בו שאתם גידלתם אותו לכך נאמ' וידועים לשבטיכם. בראשיכם. ראשים ומכובדים עליכם שתהיו נוהגין בהם כבוד ויראה. ואשמם. חסר יוד קרי ביה ואשמם לימד שאשמותיהן של ישראל תלויות בראשי דייניהם שהיה להם למחות ולכוון אותם לדרך הישרה. (נ"א ואשמם קרי ביה לשון שימום לימד שכשהן העם הראשים משתוממין וכו') ותענו אותי וגו'. חלטתם את הדבר להנאתכם היה לכם להשיב רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממך שנצטערת עליה. אלא ידעתי מחשבותיכם הייתם אומרין עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים. לעשות. אם הייתי מתעצל אתם אומרים עשה מהרה. ואקח את ראשי שבטיכם. משכתים בדברים אשריכם על מי באתם להתמנות על בני אברהם יצחק ויעקב על בני אדם שנקראו חלק ונחלה אחים ורעים ובכל לשון חיבה. אנשים חכמים וידועים. אבל נבונים לא מצאתי זו אחת מז' מדות שאמר יתרו למשה ולא מצא אלא שלש אנשים צדיקים חכמים וידועים. ראשים עליכם. שתנהגו בהם כבוד. ראשים במקח ראשים בממכר ראשים במשא ומתן נכנס אחרון יוצא ראשון. שרי אלפים. אחד ממונה על אלף. ושרי מאות. אחד ממונה על מאה. ושוטרים. מעמיד עליכם לשבטיכם שו הכופתים והמכים ברצועה על פי הדיינין. ואצוה את שופטיכם. אמרתי להם היו מתונים בדין אם בא לפניך דין אחד פעם אחת ושתים ושלש אל תאמר כבר בא דין זה לפני פעמים הרבה. לא היו נושאים ונותנים בו. בעת ההיא. משמניתים אמרתי להם אין עכשיו כלשעבר לשעבר הייתם ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם משועבדים לצבור. שמוע. לשון הווה הודנ"ט בלע"ז כמו זכור שמור. ובין גרו. זה בעל דינו שאוגר עליו דברים ד"א ובין גרו אף על עסקי דירה שבין חלוקת אחים אפי' בין תנור לכירים. לא תכירו פנים במשפט. זה הממונה להושיב את הדיינים שלא יאמר איש פלוני נאה או גבור אושיבנו דיין. איש פלוני קרובי אושיבנו דיין בעיר. והוא אינו בקי בדינין נמצא מחייב את הזכאי ומזכה את החייב מעלה אני על מי שמינהו כאלו הכיר פנים בדין. כקטן כגדול תשמעון. שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה שאם קדם זה לפניך לא תסלקנו לאחרון. ד"א כקטן כגדול תשמעון כתרגומו שלא תאמר זה עני הוא וחבירו עשיר ומצוה לפרנסו אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. ד"א שלא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר אחד אזכנו עכשיו וכשיצא לחוץ אומר לו תן לו שאתה חייב לו. לא תגורו. לא תיראו ד"א לא תגורו לא תכניס דבריך מפני איש לשון אוגר בקיץ. כי המשפט לאלהים הוא. מה שאתה נוטל מזה שלא כדין אתה מזקיקני

דבר
אפשר שהוא כתוב
כן בספרים שלהם
אבל ספרים שלנו
אלא וכן כלום חשב
אמר רש"י ז"ל מפ' נ"ז
(וכספרים שלנו ח"ל וכן)
מעשה המנורה כנזכר
ספרים אל ביוד
ובספרים שלנו חם
ואין בפירוש הרב
...מע ז"ל

דרך הר האמרי כאשר צוה יהוה אלהינו אתנו ונבא עד קדש ברנע׃ ונטלנא מחורב והליכנא
ית כל מדברא רבא ודחילא ההוא דחזיתון אורח טורא דאמוראה כמא דפקיד יי׳ אלהנא יתנא
ואתינא עד רקם גיאה׃ תם רחלנא מן חריב וסרנא גמיע תלך אלבריה אלעטימה אלמכיפה אלתי
ראיתמוהא עלי טריק גבל אלאמוריין כמי אמרנא אללה רבנא חתא צרנא אלי רקים ברנע׃
ואמר אלכם באתם עד הר האמרי אשר יהוה אלהינו נתן לנו׃ ואמרית לכון אתיתון עד טורא
דאמוראה די יי׳ אלהנא יהיב לנא׃ פקלת לכם קד גיתם אלי בלד אלאמוריין אלדי אללה רבנא מעטינאה׃
ראה נתן יהוה אלהיך לפניך את הארץ עלה רש כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך אל תירא ואל
תחת׃ חזי דיהב יי׳ אלהך קדמך ית ארעא סק אחסין כמא דמליל יי׳ אלהא דאבהתך לך לא תדחל ולא
תתבר׃ אנטר קד געל אללה רבך אלבלד בין ידיך אצעד פחוזה כמי ועדך אללה אלאה אבאיך לא
תכאף ולא תדער׃ ותקרבון אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ
וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן׃ וקריבתון לותי כולכון
ואמרתון נשלח גוברין קדמנא ויאללון לנא ית ארעא ויתיבון יתנא פתגמא ית אורחא דנסק בה
וית קרויא דניעול להון׃ פתקדמתם אלי כתיר מנכם וקלתם נבעת ברגאל בין ידינא ירומון לנא אלבלד
וירדון עלינא גואבא ען אלטריק אלדי נצעד פיה ואלקרא אלדי נדכל אליהא׃ וייטב בעיני
הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט׃ ושפר בעיני פתגמא ודברית מנכון
תרי עסר גוברין גוברא חד לשבטא׃ פחסן דאך ענדי ואכדת מנכם יב רגל ואחד מן כל סבט׃
ויפנו ויעלו ההרה ויבאו עד נחל אשכל וירגלו אתה׃ ואתפניאו וסליקו לטורא ואתו עד נחלא
דאתכלא ואלילו יתה׃ פולו וצעדו אלי אלגבל וגאוו אלי ואדי אלענקוד וגסוה׃ ויקחו בידם מפרי הארץ
ויורדו אלינו וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו׃ ונסיבו בידהון
מאבא דארעא ואחיתו לנא ואתיבו יתנא פתגמא ואמרו טבא ארעא די יי׳ אלהנא יהיב לנא׃ ואכדו מעהם
מן תמרהא ואחדרוה אלינא ורדו עלינא גואבא וקאלו אן אלבלד אלדי אללה רבנא מעטינאה לגייד׃ ולא
אביתם לעלת ותמרו את פי יהוה אלהיכם׃ ולא אביתון למסק וסריבתון על גזירת מימרא דיי׳

להחזיר לו נמצא שהטית עלי המשפט׳ הקריבון אלי׳ על דבר זה נתעלם ממנו דין בנות צלפחד וכן שמואל אמר לשאול אנכי הרואה אמ׳ הקב״ה
חייך שאני מודיעך שאין אתה רואה וחיאתי הודיעו כשבא למשוח את דוד וירא את אליאב ויאמר אך נגד ה׳ משיחו אמ׳ הקב״ה ולא אמרת אנכי
הרואה אל תבט אל מראהו׳ את כל הדברים אשר תעשון׳ אלו עשרה דברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות׳ המדבר הגדול והנורא שהיו
בו נחשים כקורות ועקרבים כקשתות׳ ותקרבון אלי כלכם׳ בערבוביא ולהלן הוא אומר ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם והאומרון
הן הראנו אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלחום לפניהם וזקנים מכבדים את הראשים לילך לפניהם׳ אבל כאן
ותקרבון אלי כלכם בערבוביא ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים׳ וישיבו אותנו דבר׳ באיזה לשון הם מדברים׳ את
הדרך אשר נעלה בה׳ אין דרך שאין בה עקמימות׳ ואת הערים אשר נבוא אליהן׳ תחלה לכבוש׳ וייטב בעיני הדבר׳ בעיני ולא בעיני
המקום ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות׳ משל לאדם שאומר לחבירו מכור לי חמורך זה אמ׳ הין נותנו אתה לי לנסיון אמ׳
הין׳ בהרים ובגבעות אמ׳ הין כיון שראה שאין מעכבו בלום אמר הלוקח בלבו בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום אמ׳ טול מעותיך
ואין אני מנסה׳ אף אני הודיתי לדבריכם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב ואתם לא חזרתם בכם׳ ואקח מכם׳ מן
הברורים שבכם מן המסולתים שבכם׳ שנים עשר אנשים איש אחד לשבט׳ מגיד שלא היה שבט לוי עמהם׳ עד נחל אשכול׳ מגיד
שנקרא ע״ש סופו׳ וירגלו אותה׳ מלמד שהלכו בה ארבעה אומנין שתי וערב׳ ויורידו אלינו׳ מגיד שא״י גבוהה מכל הארצות׳ ויאמרו
טובה הארץ׳ מי הם שאמרו טובתה יהושע וכלב׳ ותמרו׳ לשון התרסה התרסתם כנגד מאמרו׳ ותרגנו׳ לשון הרע וכן דברי נרגן כמה
אדם המוציא דבה נקרא כן ונרגן מפריד אלוף׳ בשנאת ה׳ אותנו׳ והוא היה אוהב אתכם אבל אתם שונאים אותו ומשל הדיוט אומר
מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך׳ הוציאנו מארץ מצרים׳ הוצאתו בשנאה היתה משל למלך בו׳ שהיו לו שני בנים ויש לו שתי
שדות

הגה
פי׳ שו״ת כמו
שאמור שמשנה
ולא יעשה שמו
באמן ופירש
רש״י שגרה שיין
במסכת נדרים
פ״ט

אלהכון ׃ ולם תשואצ׳עו אליה בל בלאפתם אמר אלה רבכם ׃ וַתֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׂנְאַת
יְהוָה אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ ׃ ואתרעמתון במשכניכון
ואמרתון בדסני יי יתנא אפקנא מארעא דמצרים לממסר יתנא בידא דאמוראה לשיציותנא ׃
ותברמתם פי אכביתכם וקלתם מן שנאה אלה לנא אכרגנא מן בלד מצר ליסלמנא פי אידי
אלאמוריין פינפדונא ׃ אָנָה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ
עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם ׃ לאן אנחנא סלקין אחנא תברו ית
לבנא למימר עם רב ותקיף מננא קרוין רברבן וכריכן עד צית שמיא ואף בני גיבראי חזינא תמן ׃
אלא אין נחן צאעדין ואכותנא קד אמאסו קלובנא בקולהם אן אקום אכתר ואעצם מנא ואן
קראהם כבאר חצינה תדאני אלסמא חתי בני אלגבאברה ראינאהם תם ׃ וָאֹמַר אֲלֵכֶם לֹא תַעַרְצוּן
וְלֹא תִירְאוּן מֵהֶם ׃ ואמרית לכון לא תתברון ולא תדחלון מנהון ׃ פקלת לכם לא תרהבוהם ולא
תכאפוהם ׃ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלָּחֵם לָכֶם כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם ׃
יי אלהכון דמדבר קדמיכון מימריה יגיח לכון ככל דעבד עמכון במצרים לעיניכון ׃ אלה
רבכם אלסאיר נורה בין אידיכם הו יחארב ענכם כגמיע מא צנע מעכם במצר בחצרתכם ׃
וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא אִישׁ אֶת בְּנוֹ בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
הֲלַכְתֶּם עַד בֹּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה ׃ ובמדברא דחזיתא דסוברך יי אלהך כמא דמסובר גברא
ית בריה בכל אורחא דהליכתון עד מיתיכון עד אתרא הדין ׃ וכמי ראית פי אלבר אן אלה
רבך חמלך כמי יחמל אלמר ולדה אשפאקא פי כל טריק סלכתם אלי אן גיתם אלי הדי אלמוצע ׃
וּבַדָּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם מַאֲמִינִם בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם ׃ ובפתגמא הדין ליתיכון מהימנין במימרא
דיי אלהכון ׃ ופי הדי אלאמר אפלא תומנון באלה רבכם ׃ הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לָתוּר לָכֶם מָקוֹם
לַחֲנֹתְכֶם בָּאֵשׁ לַיְלָה לַרְאֹתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ וּבֶעָנָן יוֹמָם ׃ דמדבר קדמיכון באורחא
לאתקנא לכון אתר בית משרי לאשריותכון בעמודא דאשתא בליליא לאחזיותכון
באורחא דתהכון בה ובעמודא דעננא ביממא ׃ אלסאיר נורה אמאמכם פי אלטריק ליצלח
לכם מכאנא לנזולכם ׃ ובנאר לילא ליוריכם אלטריק אלדי תסלכונה ובאלגמאם נהארא ׃
וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹל דִּבְרֵיכֶם וַיִּקְצֹף וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר ׃ ושמיע קדם יי ית קל פתגמיכון ורגיז
וקיים למימר ׃ פסמע אלה כלאמכם וסכט ואקסם קאילא ׃ אִם יִרְאֶה אִישׁ בָּאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה הַדּוֹר הָרָע הַזֶּה אֵת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָתֵת לַאֲבֹתֵיכֶם ׃ אם יחזי גבר

שדות אחת של שקיה ואחת של בעל למי שהוא חובב נותן של שקיה ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל׳ ארץ מצרים של שקיה היא שנילוס
עולה ומשקה אותה וארץ כנען של בעל והוציאנו ממצרים לתת לנו את ארץ כנען׳׳ ערים גדולות ובצורות בשמים׳ דיברו הכתוב׳ לשון
הבאי׳׳ לא תערצון׳ לשון שבירה כתרגומו ודומה לו בערוץ נחלים לשכון׳ לשבור נחלים׳׳ ילחם לכם׳ בשבילכם׳׳ ובמדבר אשר ראית
מוסב על מקרא של מעלה היינו ככל אשר עשה אתכם במצרים ועשה אף במדבר אשר ראית כי נשאך וגו׳׳ כאשר ישא איש את
בנו׳ כמו שפירשתי אצל ויסע מלאך האלהים משל למה לך בדרך ובנו לפניו באו לסטים לשבותו וגו׳׳ ובמדבר הזה׳ שהוא מבטיחכם
להביאכם אל הארץ אינכם מאמינים בו׳׳ לראותכם׳ כמו להראותכם וכן לנחותם הדרך׳ וכן להשמיע בקול תודה׳ ללכת לגיד בירעאל׳
מלכים הגם

בגובריא האלין דרא בישא הדין ית ארע טבתא דקיימית למתן לאבהתכון׃ אן ראא רגל מן
הולאי אלנאס הדי אלגיל אלרדי אלבלד אלגייד אלדי אקסמת באעטאיה לאבאיכם׃ זולתי כלב
בן יפנה הוא יראנה ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו יען אשר מלא אחרי יהוה׃ ידיך
אלהין כלב בר יפנה הוא יחזינה וליה אתין ית ארעא דדרך בה ולבנוהי חלף דאשלים בתר
דחלתא דיי׃ סוא כלב אבן יפנה פאנה יראה ולה אעטי אלבלד אלדי סלכה ולבניה למא
אתבע טאעה אללה׃ גם בי התאנף יהוה בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם׃ אף עלי
הוה רגז מן קדם יי בדילכון למימר אף את לא תיעול לתמן׃ ועלי איצא וגד אללה בסבבמא
חדת אד תאכרתם וקאל אנת איצא לא תדכלהא׃ יהושע בן נון העמד לפניך הוא יבא
שמה אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל׃ יהושע בר נון דקאים קדמך הוא ייעול לתמן
יתיה תקיף ארי הוא יחסננה לישראל׃ בל יהושע אבן נון אלקאים בין ידיך הו ידכלהא פאשדד
פאנה יורתהא לבני אסר׳ וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום
טוב ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה והם יירשוה׃ וטפלכון דאמרתון לבזא יהון ובניכון
דלא ידעו יומא דין טב וביש אנון ייעלון לתמן ולהון אתננה ואנון יירתונה׃ ואטפלכם
אלדי תוהמתם אנהם יכונו גנימה ובניכם אלדי הם אליום לא יערפון כיר ושר לאחרב הם ידכלונהא
ולהם אעטיהא פיחוזונהא׃ ואתם פנו לכם וסעו המדברה דרך ים סוף׃ ואתון אתפנו לכון במדבר
וטולו לכון אורח ימא דסוף׃ ואמא אנתם פולו וארחלו לכם אלי אלבר טריק בחר אלקלזם׃
ותענו ותאמרו אלי חטאנו ליהוה אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צונו יהוה אלהינו ותחגרו
איש את כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה׃ ואתיבתון ואמרתון ליחבנא קדם יי אנחנא ניסק
ונגיח קרבא ככל דפקדנא יי אלהנא וזריזתון גבר ית מאני קרביה ושריתון למסק לטורא׃ פאגבתם
וקלתם לי קד אכטאנא ללה נחן נצעד ונחארב אהלהא כמא יאמרנא אללה רבנא פתקלד כל ואחד
מנכם אלה חרבה ובאדרתם לתצעדו אלגבל׃ ויאמר יהוה אלי אמר להם לא תעלו ולא תלחמו
כי אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם׃ ואמר יי לי אימר להון לא תסקון ולא תגיחון
קרב ארי לית שכינתי ביניכון ולא תתברון קדם בעלי דבביכון׃ פקאל אללה לי קל להם לא
תצעדו ולא תחארבוהם פאני ליס מעכם ולא תנכצרו בין ידי אעדאיכם׃ ואדבר אליכם
ולא שמעתם ותמרו את פי יהוה ותזדו ותעלו ההרה׃ ומלילית עמכון ולא קבילתון וסריבתון
על מימרא דיי וארשעתון וסליקתון לטורא׃ פקלת לכם ולם תקבלו בל כאלפתם אמר אללה
ותוקחתם עלי צעוד אלגבל׃ ויצא האמרי הישב בהר ההוא לקראתכם וירדפו אתכם
כאשר תעשינה הדברים ויכתו אתכם בשעיר

תשב ידיך כה׳ חברון של ויבא עד חברון׳ בבאנף׳ ותתנו רובני׳ ר״ו לכם׳ חתרתי להעביר אתכם דרך דוחב ארץ
אדום לצד צפון ליכנס לארץ קלקלתם ותחיתי לכם שיכוב׳ פנו לכם לאחוריכם והלכו באחר לצד ים סוף שהוא בצד שהיו הולכים בו לדרומה
של הר שעיר היה מפסיק בין ים סוף להר שעיר שהם המלכו לצד הים והמבבו את הר שעיר כל דרומו מן המערב עד המזרח׳ והיינו
לשון הנכו ותהינו ל׳ המקום זה הלשון שאמרתם לשון הין כלומר נכונים לא תעלו לא עליה הוא לכם של וירדו׳ כאשר תעשינה
הדבורים׳ מה הדבורה הזאת כשהיא מכה את האדם מיד מתה אף הם כשהיו נוגעים בכם מיד מתים׳ ולא שמע יי בקולכם כביכול
עשיתם מדת רחמיו כאלו הוא אכזרי׳ (לפי שב והבכו ואחרון ז״ל כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה׳ ובכאן ננעלו לפי שהיה בכייה של חנם׳)

והשבו

עד חרמה׃ ונפק אמוראה דיתיב בטורא ההוא לקדמותכון ורדפו יתכון כמא דנתזן דבריתא
וטרדו יתכון בשעיר עד חרמה׃ פכרג אלאמוריין אלמקימין פי דׄלך אלגבל תלקאכם פטלבוכם כמי ילסע
אלנחל וחטמוכם מן שעיר אלי חרמה׃ ותשבו ותבכו לפני יהוה ולא שמע יהוה בקלכם ולא האזין אליכם׃
ותבתון ובכיתון קדם יי׳ ולא קביל יי׳ צלותכון ולא אצית למליכון׃ פרגעתם באכיין בין ידי אללה
ולם יסמע צותכם ולא אגאבכם׃ ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם׃ ויתיבתון
ברקם יומין סגיאין כיומיא דיתיבתון׃ פאקמתם פי רקים מדה טוילה שביה באלדי מנה
אקמתם׃ ונפן ונסע המדברה דרך ים סוף כאשר דבר יהוה אלי ונסב את הר שעיר ימים
רבים׃ ואתפנינא ונטלנא למדברא אורח ימא דסוף כמא דמליל יי׳ עמי ואקיפנא ית טורא
דשעיר יומין סגיאין׃ תם ולינא ורחלנא פי אלבר טריק בחר סופׄ כמא אמרני אללה ואסתדרנא
גבל שעיר מדה טוילה׃　ויאמר יהוה אלי לאמר׃ ואמר יי׳ ד
לי למימר׃ תם קאל אללה לי קאילא׃ רב לכם סב את ההר הזה פנו לכם צפנה׃ סגי לכון דאקיפתון
ית טורא הדין אתפנו לכון לציפונא׃ חסבכם מן אלאחאטה פי דׄלך אלגבל ולו ענה שמאלא׃ ואת
העם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו הישבים בשעיר וייראו מכם ונשמרתם
מאד׃ וית עמא פקיד למימר אתון עברין בתחום אחיכון בני עשו דיתבין בשעיר וידחלון
מנכון ותסתמרון לחדא׃ ומר קומך וקל להם אנתם גאיזין פי תכם אכותכם בני עשו
אלמקימין בשעיר וסיכאפונכם ואחדׄרו גדא׃ אל תתגרו בם כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך
כף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר׃ לא תתגרון בהון ארי לא אתין לכון מארעהון
עד מדרך פרסת רגל ארי ירותא לעשו יהבית ית טורא דשעיר׃ כאן לא תתחרשו בהם
לאני לא אעטיכם מן בלדהם ולא קדם לאן גבל שעיר קד אעטיתה לעשו וראתה׃ אכל תשברו
מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם׃ עבורא תזבנון מנהון בכספא
ותיכלון ואף מיא תזבנון מנהון בכספא ותשתון׃ כל אשתרו מנהם טעאמא בתמן פכלוה
ומאא ואשרבוה׃ כי יהוה אלהיך ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הגדל הזה זה
ארבעים שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת דבר׃ ארי יי׳ אלהך ברכך בכל עובדי ידך סופיק
לך צורכך במהכך ית מדברא רבא הדין דנן ארבעין שנין מימרא דיי׳ אלהך בסעדך לא חסרתא
מדעם׃ לאן אללה רבך קד בארך לך פי גמיע אעמאלך ואחסן אליך פי מסירך פי הדׄי אלבר אלעצים
פהדׄה ארבעין סנה אללה רבך מעך לא יעוזך שיא׃ ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר

ומטורפים
ותשבו בקדש ימים רבים׳ יט שנה שנ׳ כימים אשר ישבתם בשאר המסעות והם היו לח שנה יט מהם עשו בקדש ויט שנה היו הולכים
וחזרו לקדש שנא׳ שנ׳ וינעם במדבר כך מצאתי בסדר עולם׃ ונפן המדברה׳ אלו לא חטאו היו עוברין דרך הר שעיר ליכנס לארץ מן
דרומו לצפונו ובשביל שקלקלו הפכו לצד המדבר שהוא בין ים סוף לדרומו של הר שעיר והלכו אצל דרומו מן המערב למזרח׃ דרך
ים סוף׳ דרך יציאתם ממצרים שהוא במקצוע דרומית מערבית משם היו הולכים לצד המזרח׃ ונסב את הר שעיר׳ כל דרומו עד
ארץ מואב׃ פנו לכם צפונה׳ סובו לכם לרוח מזרחית מן הדרום לצפון פניכם לצפון נמצאו הולכין את רוח מזרחית וזהו שנ׳ ויבאו
ממזרח שמש לארץ מואב׃ ונשמרתם מאד׳ ומה היא השמירה אל תתגרו בם׃ עד מדרך כף רגל׳ אפילו מדרך כף רגל כלומ׳
אפילו דריסת הרגל איני נותן לכם לעבור בארצם שלא ברשות׃ ומ״א עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים כמו שנ׳ ועמדו
רגליו ביום ההוא על הר הזתים׃ ירושה לעשו׳ מאברהם׃ שעשרה עממים נתתי לו שבעה לכם קיני וקנזי וקדמוני

מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ונפן ונעבר דרך מדבר מואב׃ ועברנא
מלות אחנא בני עשו דיתבין בסעיר מאורח מישרא מאילת ומעציון גבר ואתפנינא ועברנא
אורח מדברא דמואב׃ פלמא גזנא מן ענד אלותנא בני עשו אלמקימין בסעיר מן טריק
אלבידא ואילת ועציון גבר ולינא ורחלנא טריק ברייה מואב׃ ויאמר יהוה אלי אל תצר
את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער
ירשה׃ ואמר יי לי לא תצור על מואבאי ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתין מארעה
לכי עמכון לך ירותא ארי לבני לוט יהבית ית להיית ירותא׃ פקאל אללה לי לא תחאצר אלמואביין ולא [illegible]
תתחרש בהם פאני לא אעטיך מן בלדהם חוזא אד לבני לוט בעלת ער וראתה׃ האמים לפנים ישבו
בה עם גדול ורב ורם כענקים׃ אימתני מלקדמין יתיבו בה עם רב וסגי ותקיף כגיבריא׃ וכאן אלאיוביין
אקאמו בהא קבלהם קום כביר כתיר ורפיע שגבארין׃ רפאים יחשבו אף הם כענקים והמאבים
יקראו להם אמים׃ גיבריא מתחשבין אף אנון כגיבריא ומואבאי קרן להון אימתני׃ והם יחסבון
שגעא טגבארין ואלמואביין יסמונהם אלאיוביין׃ ובשעיר ישבו החרים לפנים ובני עשו
יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר נתן
יהוה להם׃ ובסעיר יתיבו חוראי מלקדמין ובני עשו תריכונון ושיצאונון מן קדמיהון ויתיבו
באתרהון כמא דעבד ישראל לארע ירותתיה דיהב יי להון׃ ואמא פי סעיר פאקאם אלחוריין
קבל בני עשו חתי אתו פקרצוהם ואנפדוהם מן בין ידיהם ואקאמו מכאנהם כמי צנע אל אסר
בלעץ חוזה אלדי אעטאהם אללה׃ עתה קמו ועברו לכם את נחל זרד ונעבר את נחל זרד׃ כען
קומו ועיברו לכון ית נחלא דזרד ועברנא ית נחלא דזרד׃ אלאן קומו ואעברו ואד זרד פעברנאה׃
והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם
כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה להם׃ ויומיא דהליכנא מרקם גיאה
עד דעברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דסף כל דרא גברי מגיחי קרבא מגו משרית
כמא דקיים יי להון׃ ובאנה גמלה אלאיאם מנד סרנא מן רקים ברנע אלי אן עברנא ואד זרד
לה סנה אלי אן פני גמיע אלקום אלמהארבין מן אלמעסכר כמי קסם אללה עליהם׃ וגם יד יהוה
היתה בם להמם מקרב המחנה עד תמם׃ ואף מחא מן קדם יי הות בהון לשיציותהון מגו משריתא
עד דשלימו׃ ואפה מן ענד אללה חלת בהם לאהאמתהם מן אלעסכר אלא אן פניו׃

הן עמון ומואב ועשר אחת מהן לעשו והשתים לבני לוט בשכר שהלך עם למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותי היא שאחי
בבנו׳ תכרו׳ לשון תקח וכן אשר כריתי לי שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה׳ כי יי אלהיך ברכך׳ לפיכך לא תכפו את טובתי להראות
להם כאלו אתם עניים אלא הראו עצמכם עשירים׳ ונפן ונעבר׳ לצד צפון הפכו פנים להלוך רוח מזרחית׳ ואל תתגר בם׳ לא אסר להם על
מואב אלא מלחמה אבל מיראים היו אותם ונראין להם כשהם מזויינים לפיכך כתוב ויגר מואב מפני העם שהיו שוללין אותם ובוזזין אותם
אבל בבני עמון נאמר אל תתגר בם שום גירוי בשכר צניעות אמן שלא פרסמה על אביה כמו שעשתה הבכירה שקראה שם בנה מואב
ער׳ שם המדינה׳ האימים לפנים וגו׳ אתה סבור שזו רפאים שנתתי לו לאברהם לפי שהאימים שהם רפאים ישבו בה לפנים אבל לא
זו היא כי אותן רפאים הורשתי מפני בני לוט והושבתים תחתם׳ רפאים יחשבו אף הם כענקים׳ רפאים היו נחשבין אותן אימים כענקים
שנקראין רפאים על שם שכל הרואה אותם ידיו נרפות׳ אימים׳ על שם שאימתן מוטלת על הבריות וכן וכאשר ישבו החורים והתהם לבני עשו
ירשום׳ לשון הווה כלומר נתתי כח בהם שהיו מורישין אותם והולכים׳ וגם יד יי היתה בם׳ למהר ולהומם בתוך מ׳ שנה שלא ימותו עוד לפניכם
והמדבר יותר במדבר׳ ויהי כאשר תמו וגו׳ וידבר יי אלי׳ אבל משילוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפרשה וידבר ——— אלא

ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם: והוה כד שליפו כל גברי מגיחי
קרבא לממת מגו עמא: פלמא פני גמיעהם מן בין אלקום: וידבר יהוה אלי
לאמר: ומליל יי עמי למימר: קאל אלה לי קאילא: אתה עבר היום את גבול מואב את ער:
אנת עבר יומא דין ית תחום מואב ית לחית: אנת גאיז איום תכם מואב אלדי הו ער:
וקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירשה
כי לבני לוט נתתיה ירשה: ותתקרב לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגרי
למעבד עמהון קרב ארי לא אתן מארע בני עמון לך ירותא ארי לבני לוט יהבתה ירות:
פתקרב מן בני עמון פלא תחאצרהם ולא תתחרש בהם לאני לא אעטיך מן בלדהם חוזא אד
קד געלתהא חוזא לבני לוט: ארץ רפאים תחשב אף הוא רפאים ישבו בה לפנים והעמנים
יקראו להם זמזמים: ארע גיבריא מתחשבא אף היא גיברין יתיבו בה מלקדמין ועמונאי
קרן להון זמזמין: והי תחסב איצא מן בלד אלגבארין לאן אלגבאבדה אקאמו בהא קבלהם ואלעמו
ניין יסמוהם דוי אהמם: עם גדול ורב ורם כענקים וישמידם יהוה מפניהם ויירשם וישבו תחתם:
עם רב וסגי ותקיף כגיבריא ושיצינון יי מן קדמיהון ותריכונון ויתיבו באתרהון: קום כביר רפיע
כאלגבארין אנפדהם אלה מן בין ידיהם פקרצוהם וגלסו מכאנהם: כאשר עשה לבני עשו
הישבים בשעיר אשר השמיד את החרי מפניהם ויירשם וישבו תחתם עד היום הזה:
כמא דעבד לבני עשו דיתבין בשעיר דשיצי ית חוראי מן קדמיהון ותריכונון ויתיבו
באתרהון עד יומא הדין: כמי צנע לבני עשו אלמקימין בסעיר אד אנפד אלחוריין מן בין
ידיהם פקרצוהם ואקאמו מכאנהם אלי יומנא הדא: והעוים הישבים בחצרים עד עזה
כפתרים היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם: ועוי דיתבין ברפיח עד עזה קפטקאי
דנפקו מקפטקיא שיציאונון ויתיבו באתרהון: ואלעוויין אלמקימין ברפח אלי גזה אלדמיאטיין
אלדי כרגו מן דמיאט קרצוהם ואקאמו מכאנהם: קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי
בידך את סיחן מלך האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה: קומו טולו ועיברו חשבון
ית נחלא דארנון חזי דמסרית בידך ית סיחון מלכא דחשבון אמוראה וית ארעיה שרי
לתרכותיה ואתגרי למעבד עמיה קרבי: קומו פארחלו ואעברו ואד ארנון אנטר קד
אסלמת פי ידך סיחון מלך חשבון אלאמורי ובלדה פאבד בקרצה ותחרש במחארבתה: היום הזה

אל ויאמר ללמדך שכל לח' שנה שהיו ישראל נזופים לא נתייחד הדיבור עמו בלשון חבה פנים אל פנים ויישוב ללמדך שאין
השכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישרא'" אנשי המלחמה: מבן כ' שנה היוצאים לצבא" אתה עובר היום את גבול
מואב: אל מול בני עמון מכאן שארץ בני עמון לצד צפון" ארץ רפאים תיחשב: ארץ רפאים נחשבת אף היא לפי שהרפאי'
ישבו בה לפנים אבל לא זו היא שנתתי לאברהם" והעוים היושבים מחצרים וגו' עוים מפלשתים הם שעמהם הם נחשבים
בספר יהושע חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי והאשקלוני והגתי והעקרוני והעוים ומפני השבועה שנשבע אברהם
לאבימלך לא יכלו להוציא ארצם מידם והבאתי עליהם כפתורים והשמידום וישבו תחתם ועכשיו אתם מותרים לקחתה
מידם" החל תת פחדך וגו' תחת כל השמים: למד שעמדה חמה למשה ביום מלחמת סיחון ועוד כמו שעמדה ליהושע ונודע
הדבר תחת כל השמים" ואשלח מלאכים ממדבר קדמות: אעפ"י שלא צוני המקום לקרוא לסיחון בשלום למדתי ממדבר סיני
מן התורה שקדמה לעולם כשבא הקב"ה ליתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל וגלוי לפניו שלא יקבלוה ואעפ"כ פתח

אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך׃
יומא הדין אשרי למתן זיעתך ודחלתך על אפי עממיא דתחות כל שמיא דישמעון שמעך ויזועון
ויתברון מן קדמך׃ ומן הדא אליום אבתדי באיקאע פזעך וכופך פי קלוב אלאמם אלתי תחת גמיע
אלסמא פאדי הם סמעו בכברך רגזו וארתעדו מן בין ידיך׃ וָאשלח מלאכים ממדבר קדמות
אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר׃ ושלחית אזגדין ממדבר קדמות לות סיחון מלכא כו
דחשבון פתגמי שלמא למימר׃ פבעתת ברסל מן ברייה קדמות אלי סיחון מלך חשבון בסלאם
וכלאם קלת לה׃ אעברה בארצך בדרך בדרך אלך לא אסור ימין ושמאול׃ אעבר בארעך
באורחא באורחא איזיל לא אסטי לימינא ולסמלא׃ אריד אן אגוז פי בלדך פי אלטריק
אלגאדה אסיר לא אמיל ימנה ולא יסרה׃ אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי
ושתיתי רק אעברה ברגלי׃ עבורא בכספא תזבין לי ואיכול ומיא בכספא תתין לי ואשתי
לחוד אעבר ברגלי׃ טעאמא בתמן תמירני ואכלה ומאא תביעני בתמן ואשרבה ואעבר
ברגליי פקט׃ כאשר עשו לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער עד אשר
אעבר את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו׃ כמא דעבדו לי בני עשו דיתבין
בסעיר ומואבאי דיתבין בלחיית עד דאעבר ית ירדנא לאר׳ די״י אלהנא יהיב לנא׃ כמי צנע
לי בעץ בני עשו אלמקימין בסעיר ואלמואביין אלמקימין בער אלי אן אעבר אלארדן אלי אלבלד
אלדי אללה רבנא מעטינאה׃ ולא אבה סיחן מלך חשבון העברנו בו כי הקשה יהוה אלהיך את
רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך כיום הזה׃ ולא אבא סיחון מלכא דחשבון למשבקנא
למעבר בתחומיה ארי אקשי י״י אלהך ית רוחיה ותקיף ית לביה בדיל למסריה בידך כיומא הדין׃
ולם ישא סיחון מלך חשבון אגאזתנא פי בלדה לאן אללה רבך צעב רוחה ושדד קלבה לכי
יסלמה בידך כמי תרא אליום׃ ויאמר יהוה אלי ראה החלתי תת לפניך ס
את סיחן ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו׃ ואמר י״י לי חזי דשריתי למִמסר קדמך
ית סיחון וית ארעיה שרי לתרכותיה למירת ית ארעיה׃ תם קאל אללה לי אנצר קד בדית אן
אסלם סיחון ובלדה בין ידיך פאבדא בקרצה וחז בלדה׃ ויצא סיחן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה
יהצה׃ ונפק סיחון לקדמותנא הוא וכל עמיה לאגחא קרבא ליהץ׃ פכרג סיחון תלקאנא הו וגמיע
קומה לחרב אלי יהץ׃ ויתנהו יהוה אלהינו לפנינו ונך אתו ואת בנו ואת כל עמו׃ ומסריה י״י אלהנא בניו ק׳

להם בשלום אף על פי קראתי את סיחון בדברי שלום״ ד״א ממדבר קדמות ממך למדתי שקדמת לעולם יכול היית לשלוח ברק אחד
לשרוף את המצריים אלא שלחתני מן המדבר אל פרעה לאמר שלח את עמי במתון״ כאשר עשו לי בני עשו· לא לענין לעבור
את ארצם אלא לענין מכר אוכל ומים״ עד אשר אעבור את הירדן· מוסב על אעברה בארצך״ החלותי תת לפניך· כפה
שר של אמוריים תחת רגליו של משה והדריכו על צוארו״ ויצא סיחון· לא שלח בשביל עוג לעזור לו ללמדך שגבורים
היו שלא היו צריכים זה לזה״ ואת בנו· בניו כתיב שהיה לו בן גבור כמותו״ מתים· אנשים״ בבזת סיחון ועוג נאמר בזזנו
לנו לשון בזה שהיתה חביבה עליהם ובוזזים איש לו וכשבאו לבזת עוג כבר היו שבעים ומלאים והיתה בזויה בעיניהם
ומקרעין ומשליכין בהמה ובגדים לכך נאמר כי אם כסף וזהב בזזנו לנו לשון ביזיון כך נדרש בספרי בפרשת וישב ישראל
בשטים״ כל יד נחל יבק· כל אצל נחל יבק״ וכל אשר צוה ה׳ אלהינו· שלא לכבוש הניחנו״ ונתן ורעל· כל זה דפין הוא ע״י
אל תירא אותו· ובסיחון לא הוצרך לומר אל תירא אותו אלא מתירא היה משה שלא תעמוד לו זכות ששמש לאברהם

קדמנא ומחינא יתיה וית בנוהי וית כל עמיה׃ פאסלמה אלה רבנא פי אידינא פקתלנאה ובניה
וסאיר קומה׃ ונלכד את כל עריו בעת ההוא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף לא
השארנו שריד׃ וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא ההוא וגמרנא ית כל קרויא גבריא נשיא וטפלא
לא אשארנא משיזיב׃ ופתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ואתלפנא מן כל קריה אנפסא ואטפאל לם נבקי
שרידא׃ רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו׃ לחוד בעירא בזנא לנא ועדי קרויא דכבשנא׃
וגנמנא כל בהימה וסלב אקרא אלתי פתחנאהא׃ מערער אשר על שפת נחל ארנן והעיר אשר
בנחל ועד הגלעד לא היתה קריה אשר שגבה ממנו את הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו׃ מערער
דעל כיף נחלא דארנון וקרתא דבנחלא ועד גלעד לא הות קרתא דתקיפת מננא ית כולא מסר
יהוה אלהנא קדמנא׃ מן ערוער אלדי עלי שאט ואד ארנון ואלקריה אלתי פי אלואד ואלי גרש לם תסתבק קריה
מנעת מנא כל אלכל אסלמה אלה רבנא פי אידינא׃ רק אל ארץ בני עמון לא קרבת כל יד נחל
יבק וערי ההר וכל אשר צוה יהוה אלהינו׃ לחוד לארע בני עמון לא קריבתא כל כיף נחל יובקא
וקרוי טורא וכל דפקיד יהוה אלהנא׃ שדא אלי בלד בני עמון פאנך לם תקרבה גמיע שאט ואד יבק
וקרא אלגבל וסאיר מא נהאנא ענה אלה רבנא׃ ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן
לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדרעי׃ ואתפנינא וסליקנא אורח מתנן ונפק עוג מלכא
דמתנן לקדמותנא הוא וכל עמיה לאגחא קרבא לאדרעי׃ תם ולינא וצעדנא טריק אלבתנה
ק פכרג עוג מלך אלבתניה תלקאנא הו וגמיע קומה לאלחרב אלי אדראעאת׃ ויאמר יהוה אלי אל
תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחן מלך האמרי
אשר יושב בחשבון׃ ואמר יהוה לי לא תדחל מניה ארי בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה
ותעביד ליה כמא דעבדתא לסיחן מלכא אמוראה דיתיב בחשבון׃ פקאל אלה לי לא תכאפה
פאני קד אסלמתה פי ידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא צנעת בסיחון מלך אלאמוריין
אלמקים פי חשבון׃ ויתן יהוה אלהינו בידנו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונכהו עד בלתי
השאיר לו שריד׃ ומסר יהוה אלהנא בידנא אף ית עוג מלכא דמתנן וית כל עמיה ומחינהי עד
דלא אשתאר ליה משיזיב׃ פאסלם אלה רבנא פי אידינא איצא עוג מלך אלבתניה וקומה
פקתלנאהם חתי לם נבקי שרידא׃ ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו
מאתם ששים עיר כל חבל ארגב ממלכת עוג בבשן׃ וכבשנא ית כל קרווהי בעדנא ההוא
לא הות קרתא דלא נסיבנא מנהון שתין קרוין כל בית פלך טרכונא מלכותיה דעוג במתנן׃ ופתחנא גמיע קראה פי דלך

ש׳ ויבא הפליט והוא עוג״ חבל ארגוב׳ מתרגמינן בית פלך טרכונא ודחיתי הרגום ירושלמי במגלת אסתר קוריא פלטין
הרכונין למדוי חבל ארגוב הפרכיא ביכל מלך כלומר שהמלכות נקראת על שמה וכן את הארגוב דמלכים אזר
היכל מלך הרבו פקח במנחם למדוי שכך נקראת שם ההפרכיא״ מערי הפרזי׳ פרזות ופתוחות בלא חומה״ וכן פרזות
תשב ירושלם״ החרסי׳ לשון הווה הלוך והלוה״ ועוד׳ תרעות״ צידונים יקראו לחרמון שריון׳ ובמקום אחר הוא אומר עד הר
שיאון הוא חרמון הרי לו ד׳ שמות למה הוצרכו ליכתב להגיד שבח ארץ ישראל שהיו ד׳ מלכיות מתפארות בכך זו אומרת
על שמי יקרא וזו אומרת על שמי יקרא״ שניר׳ הוא שלג בלשון אשכנז ובלשון כנען״ מיתר הרפאים׳ שהרגו אמרפל
וחביריו בעשתרות קרנים והוא פלט מן המלחמה שנ׳ ויבא הפליט זה עוג״ באמת איש׳ באמת עוג״ ההוא יקרא ארץ
רפאים׳ היא אותה שנתתי לאברהם״ ואת הארץ הזאת׳ האמורה למעלה״ מנחל ארנון עד הר חרמון״ ירשנו בעת

אוקת לס תבק קריה לס נאכ׳דהא מנהם מן ד׳לך סתין קריה כל כ׳ט אלמוגב ממלכת עוג פי
אלבתניה: כל אלה ערים בצרת חומה גבהה דלתים ובריח לבד מערי הפרזי הרבה מאד: כל
אלין קרוין כריכן מקפן שור רם דילהון דשין ועברין בר מקרוי פצחיא דסגיאן לחדא: כל
הדה קרא חצינה מחרקה בסור שאמך מצארע ונגור סוא קרא אלארבאץ פאנהא כתירה
גדא: ונחרם אותם כאשר עשינו לסיחן מלך חשבון החרם כל עיר מתם הנשים והטף: וגמרנא
יתהון כמא דעבדנא לסיחון מלכא דחשבון גמרנא כל קרויא גבריא נשיא וטפלא: וכמא
צנענא בסיחון מלך חשבון כדאך אתלפנא מן כל קריה אלרהט ואלנסא ואלאטפאל: וכל הבהמה
ושלל הערים בזונו לנו: וכל בעירא ועדי קרויא בזנא לנא: וכל בהימה וסלב אלקרא גנמנאהא
לנא: ונקח בעת ההוא את הארץ מיד שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מנחל ארנן עד הר
חרמון: ונסיבנא בעדנא ההוא ית ארעא מיד תרין מלכי אמוראה דבעברא דירדנא מנחלא
דארנון עד טורא דחרמון: פחצל לנא פי ד׳לך אלוקת בלד מלכיי אלאמוריין אלד׳י פי הדא גאנב
אלארדן מן ואד ארנון אלי גבל חרמון: צידנים יקראו לחרמון שרין והאמרי יקראו לו שניר:
צידונאי קרן לחרמון שריון ואמוראי קרן ליה טור תלגא: אלד׳י יסמונה אלצידאניין סריון
ואלאמוריין סניר: כל ערי המישר וכל הגלעד וכל הבשן עד סלכה ואדרעי ערי ממלכת
עוג בבשן: כל קרוי מישרא וכל גלעד וכל מתנן עד סלכה ואדרעי קרוי מלכותיה דעוג
במתנן: גמיע קרא אלסהל וגרש אלי אלבתניה אלי סלכה ואדרעאת הי איצא מן קרא ממלכה
עוג פי אלבתניה: כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלה
הוא ברבת בני עמון תשע אמות ארכה וארבע אמות רחבה באמת איש: ארי לחוד עוג
מלכא דמתנן אשתאר משאר גבריא הא ערסיה ערסא דברזלא הלא היא ברבת בני עמון
תשע אמין אורכה וארבע אמין פתיה באמת מלך: לאנה בקי מן בקייה אלגבאברה והודא לה
סריר מן חדיד פי אלראביה אלתי לבני עמון טולה תסעה אדרע וערצ׳ה ארבעה בדראע אלמלך:
ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההוא מערער אשר על נחל ארנן וחצי הר הגלעד ועריו
נתתי לראובני ולגדי: וית ארעא הדא ירתנא בעדנא ההוא מערוער דעל נחלא דארנון
ופלגות טורא דגלעד וקרווהי יהבית לשבט ראובן ולשבט גד: והד׳י אלבלד אלד׳י חזנאה
פי ד׳לך אלוקת פמן ערוער אלד׳י עלי ואד ארנון ונצף גבל גרש בקראה דפעת ד׳לך אלי אלראובניין
ואלגדיין: ויתר הגלעד וכל הבשן ממלכת עוג נתתי לחצי שבט המנשה כל חבל הארגב
לכל הבשן ההוא יקרא ארץ רפאים: ושאר גלעד וכל מתנן מלכותיה דעוג יהבית לפלגות
שבטא דמנשה כל בית פלך טרכונא לכל מתנן ההוא מתקרי ארע גיבריא: ובאקי גרש וגמיע

ההיא מערוער אשר על נחל ארנון: אינו מחובר לרחשון של מקרא אלא לסופו על נתתי לראובני ולגדי אבל לעניין ירושה עד
הר חרמון היה "הנך הנחל וגבול" יכל הנחל ועוד מעבר לשפתו כלומר עד ועד בכלל ויותר מכאן" כנרת: מעבר הירדן במערב
היה ונחלת בני גד מעבר הירדן מזרחי ונפל בגורלם רוחב הירדן כנגדם. ועוד מעבר שפתו עד כנרת וזהו שבי הירדן וגבול
כלומר

אלבתניה ממלכה עוג דפעתהא אלי נצף סבט מנשה וכל כ'ט אלמוגב ואלבתניה ד'אך יסמיאן בלד
אלשגעא׃ יאיר בן מנשה לקח את כל חבל ארגב עד גבול הגשורי והמעכתי ויקרא אתם
על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה׃ יאיר בר מנשה נסיב ית כל בית פלך טרכונא עד
תחום גשוראה ואפקירוס וקרא יתהון על שמיה ית מתנן כפרני יאיר עד יומא הדין׃ ויאיר אן
מנשה אכד גמיע כ'ט אלמוגב אלי חד אלגשוריין ואלמעכתיין פסמאהא באסמה סואד יאיר אלי
יומנא הד'א׃ ולמכיר נתתי את הגלעד׃ ולמכיר יהבית ית גלעד׃ ודפעת אלי מכיר גרש׃ ולראובני
ולגדי נתתי מן הגלעד ועד נחל ארנן תוך הנחל וגבל ועד יבק הנחל גבול בני עמון׃ ולשבט
ראובן ולשבט גד יהבית מן גלעד ועד נחלא דארנון גו נחלא ותחומיה ועד יובקא דנחלא
תחום דבני עמון׃ ודפעת אלי אלראובניין ואלגדיין מן גרש אלי ואד ארנון ווסט אלואד וחדה אלי
ואד יבוק תכ'ם בני עמון׃ והערבה והירדן וגבל מכנרת ועד ים הערבה ים המלח תחת
אשדת הפסגה מזרחה׃ ומישרא וירדנא ותחומיה מגניסר ועד ימא דמישרא ימא
דמלחא תחות משפך מרמתא מדנחא׃ ואלגור ואלארדן וחדה מן גניסר ואלי בחר אלגור ואל
בחירה אלמייתה ומצב אלקלעה שרקייא׃ ואצו אתכם בעת ההוא לאמר יהוה אלהיכם
נתן לכם את הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעברו לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל׃
ופקידית יתכון בעדנא ההוא למימר יי אלהכון יהב לכון ית ארעא הדא למירתה מזרזין
תעברון קדם אחיכון בני ישראל כל מזרזי חילא׃ פאמרת הולאי מנכם פי ד'אך אלוקת
קאילא הודא אללה רבכם קד אעטאכם הדא אלבלד הדא אלבלד וחזתמוה פאעברו
מגרדין בין ידי אלותכם בני אסר כל דוי חילי׃ רק נשיכם וטפכם ומקנכם ידעתי כי
מקנה רב לכם ישבו בעריכם אשר נתתי לכם׃ לחוד נשיכון וטפלכון ובעירכון ידענא
ארי בעיר סגי לכון יתבון בקרויכון דיהבית לכון׃ עדא נסאכם ואטפאלכם ומואשיכם פאני
אעלם אן לכם מאשיה כתירה פליקימו פי קראכם אלתי אעטיתכם׃ עד אשר יניח יהוה
לאחיכם ככם וירשו גם הם את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן להם בעבר הירדן ושבתם
איש לירשתו אשר נתתי לכם׃ עד דיניח יי לאחיכון כותכון ויירתון אף אנון ית ארעא דיי
אלהכון יהיב להון בעברא דירדנא ותתובון גבר לירותתיה דיהבית לכון׃ אלי אן יקרר אללה
אלותכם מתלכם ויחוזון הם איצא אלבלד אלדי אללה רבכם מעטיהם פי דאך גאנב אלארדן
ובעד תרגעון כל אמר אלי חוזה אלדי אעטיתכם׃ ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמר עיניך
הראת את כל אשר עשה יהוה אלהיכם לשני המלכים האלה כן יעשה יהוה לכל הממלכות
אשר אתה עבר שמה׃ וית יהושע פקידית בעדנא ההוא למימר עינך חזאה ית כל דעבד יי

ד' מל' ויעבדו העם ושפטים תנ"ך וכפון ולמנחה ומוספין חד כ'

כלומר הירדן ומעבר לו׃ ואצו אתכם׃ לבני ראובן וגד היה מדבר שנ' בהם חלוצים תעברו לפני אחיכם׃ הם היו הולכין לפני ישראל
למלחמה לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם שנ' בגד וטרף זרוע אף קדקד׃ חפ"ה בס"ד׃

אלהכון לתרין מלכיא האלין כין יעביד יי לכל מלכותא דאת עבר לתמן׃ ואמרת יהושע פי
ד׳לך אלוקת וקלת לה. עינאך קד ראת גמיע מא צנע אללה רבכם בהדין אלמלכין כד׳אך יצנע
בגמיע אלממאלך אלתי אנת גאיז אליהם׃ לא תיראום כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם׃ לא
תדחלון מנהון ארי יי אלהכון מימריה מגיח לכון׃ לא תכאפוהם אן אללה רבכם יחארב ענכם׃

קה פסו׳ סימן מלכיה גדה

ואתחנן אל יהוה בעת ההוא לאמר׃ וצליתי קדם יי. בעדנא
ההוא למימר׃ פתחננת בין ידי אללה פי ד׳לך אלוקת קאילא׃ אדני יהוה אתה החלות להראות
את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשיך
וכגבורתך׃ יי אלהים את שריתא לאחזאה ית עבדך. ית רבותך וית ידך תקיפתא. דאת הוא
אלהא דשכינתך בשמיא מלעילא ושליט בארעא. לית דיעביד כעובדך וכגברוותך׃ אללהם רבי אנת
אנת אבתדית אן תורי עבדך עט׳מתך וקדרתך אלשדידה לא אלאה פי אלסמא ולא פי אלארץ
יצנע כצנאיעך וכגבורותך׃ אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן
ההר הטוב הזה והלבנן׃ אעבר כען. ואחזי ית ארעא טבתא. דבעברא דירדנא. טורא טבא.
הדין ובית מקדשא׃ אסאלך אן אגוז ואנט׳ר ד׳לך אלבלד אלד׳י מן ד׳אך גאנב אלארדן ד׳לך
אלגבל אלגייד ולבנאן׃ ויתעבר יהוה בי למענכם ולא שמע אלי ויאמר יהוה אלי רב
לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה׃ והוה רגז מן קדם יי עלי בדילכון. ולא קביל מני. ואמר
יי לי סגי לך. לא תוסיף. למללא קדמי. עוד בפתגמא הדין׃ פווגד אללה עלי בסבבכם עלא
כמא כאן ולים יסמע לי בל קאל לי חסבך לא תזיד פי מסאלתי ען הד׳א אלבאב׃ עלה ראש
הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבר את הירדן
הזה׃ סק לריש רמתא. וזקוף עינך. למערבא ולצפונא. ולדרומא ולמדנחא וחזי בעינך.
ארי לא תעבר ית ירדנא הדין׃ לכן אצעד אלי ראס אלקלעה וארפע עינאך אלי אלגרב
ואלשמאל ואלגנוב ואלשרק ואנט׳רהא בעינאך פאנך לא תגוז הד׳א אלארדן׃ וצו את
יהושע וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר

ואתחנן

אין חינון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם אעפ״י שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשין
מאת המקום אלא מתנת חנם לפי שא״ל וחנותי את אשר אחון א״ל בלשון ואתחנן׳ ד״א זה אחד מעשרה לשונות
שנקראת התפלה כדאית בספרי׳ בעת ההוא׳ לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שמא הותר הנדר׳
לאמר׳ זה אחד מג׳ מקומות שאמר משה לפני הקב״ה איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו׳ יי אלהים׳ רחום בדין׳
אתה החלות להראות את עבדך׳ פתח להיות עומד ומתפלל אעפ״י שנגזרה גזרה א״ל מאך למדתי שאמרת לי ועתה הניחה לי
וכי תופש הייתי בך אלא לפתוח פתח שבי תלוי להתפלל עליהם כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו׳ את גדלך׳ זו מדת טובך׳
וכה״א יגדל נא כח אדני׳ ואת ידך׳ זו ימינך שהיא פשוטה לכל באי עולם׳ החזקה׳ שאתה כובש ברחמים את מדת הדין
בחזקה׳ אשר מי אל וגו׳ אינך דומה למלך ב״ו שיש לו יועצים וסנקתדרין הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו אתה
אין מי שימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזרתך׳ ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיחון ועוג כדכתי׳ ראה
החלותי תת לפניך הראיני מלחמת שלשים ואחד מלכים׳ אעברה נא׳ אין נא אלא לשון בקשה׳ ההר הטוב הזה׳ זו ירושלם׳ והלבנון
זה בית המקדש׳ ויתעבר יי׳ נתמלא רוגז׳ למענכם׳ אתם גרמתם לי וכה״א ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם׳ רב
לך׳ שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפציר׳ ד״א רב לך׳ הרבה מזה שמור לך רב טוב הצפון לך׳ וראה בעיניך׳
בקשת ממני ואראה את הארץ הטובה אני מראה לך את כולה שנ׳ ויראהו ה׳ את כל הארץ׳ וצו את יהושע׳ על הטרחות ועל המשאות
ועל המריבות׳ וחזקהו ואמצהו׳ בדבריך שלא ירך לבו לומ׳ כשם שנענש רבי עליהם כך סופי ליענש עליהם מבטיחו אני כי הוא

יעבור

תראה׃ ופקיד ית יהושע ותקיפהי ואלימהי׃ ארי הוא יעבר קדם עמא הדין והוא יחסין יתהון
ית ארעא דתחזי׃ ומר יהושע ואשדדה ואיידה פאנה יעבר בין ידי הולאי וקום והו ינחלהם
אלבלד אלדי תראה׃ ונשב בגיא מול בית פעור׃ ויתיבנא בחלתא לקביל בית פעור׃ תם
פ׃ גלסנא פי אלואד מקאבל בית פעור׃
ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען
תחיו ובאתם וירשתם את הארץ אשר יהוה אלהי אבתיכם נתן לכם׃ וכען ישראל שמע
לקימיא ולדיניא דאנא מליף יתכון למעבד בדיל דתיחון ותיעלון ותירתון ית ארעא דיי׳ אלהא
דאבהתכון יהיב לכון׃ ואלאן יא אסראיל אסמע אלרסום ואלאחכאם אלדי אנא מעלמכם לתעמלו
בהא לכי תחיו פתדכלו ותחוזו אלבלד אלדי אללה אלאה אבאיכם מעטיכם׃ לא תספו על הדבר
אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי
מצוה אתכם׃ לא תיספון על פתגמא דאנא מפקיד יתכון ולא תמנעון מניה למטר ית
פקודיא דיי׳ אלהכון דאנא מפקיד יתכון׃ לא תזידו שיא עלא מא אמרכם בה ולא תנקצו
מנה בל אחפצו וצאיא אללה רבכם אלדי אנא אמרכם׃ עיניכם הראת את אשר עשה
יהוה בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו יהוה אלהיך מקרבך׃
עיניכון חזאה ית דעבד יי׳ בפלחי בעלא פעור. ארי כל גברא דהליך בתר בעלא פעור שיציה
יי׳ אלהך מבינך׃ ועיונכם ראת גמיע מא צנע אללה בפעור אלצנם אן כל רגל אתבעה אנפדה
אללה מן בינכם׃ ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם חיים כלכם היום׃ ואתון דאדביקתון בדחלתא
דיי׳ אלהכון קיימין כלכון יומא דין׃ ואנתם אלאזמין טאעה אללה רבכם כלכם אחיא אליום׃ ראה
למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני יהוה אלהי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם
באים שמה לרשתה׃ חזו דאליפית יתכון קיימין ודינין כמא דפקדני יי׳ אלהי למעבד כין בגו ארעא
דאתון עלין לתמן למירתה׃ אנטרו קד עלמתכם רסומא ואחכאמא כמא אמרני אללה רבי
לתצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם דאכלין אליה לתחוזוה׃ ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם
ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי
הגדול הזה׃ ותטרון ותעבדון ארי היא חכמתכון וסכלתנותכון לעיני עממיא דישמעון ית
כל קימיא האלין ויימרון לחוד עם חכים וסכלתן עמא רבא הדין׃ פאחפצוהא ואעמלו בהא
לאנהא חכמתכם ופהמכם בחצרה אלאמם אלדא הם סמעו הדה אלרסום יקולון איקינא אן הדא
אלכביר שעב חכים פהים׃ כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כיהוה אלהינו בכל

יעבור והוא ינחיל׃ כי הוא יעבור׃ אם יעבור לפניהם ינחלו ואם לאו לא ינחלו וכן אתה מוצא כששלח מן העם אל העי והוא יושב ויכו
מהם אנשי העי וכיון שנפל על פניו א״ל הקב״ה קום לך קם לך כתיב אתה הוא העומד במקומך ומשלח את בני למלחמה למה זה
אתה נופל על פניך לא כך אמרתי למשה רבך אם הוא עובר עוברין ואם לאו אין עוברין׃ ונשב בגיא׃ ונצמדתם לע״ז והעמ״ב ועתה
ישראל שמע אל החקים והכל מחול לך ואני לא זכיתי ליחמל לי׃ לא תוסיפו׃ כגון חמש פרשיות בתפלין חמשה מינין בלולב וחמש ציצית
וכן לא תגרעו׃

ונ״א ואלימהי לשון עולים שפירושו לדורות או יש לומר שפירושו אחד לשון חיזוק שחוזרות אחה״ע מתחלפות גו בגו״ע

לכביר

קראנו אליו׃ ארי מן עם רב דליה אלה קריב ליה לקבלא צלותיה בעדן עקתיה. כיי אלהנא בכל עדן
דאנחנא מצלן קדמוהי׃ לאן אי֗ה אמה כבירה להא אלאה קריב מנהא כאלה רבנא מתא מא
דעונאה׃ ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקם ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן
לפניכם היום׃ ומן עם רב דליה קימין ודינין קשיטין ככל אוריתא הדא דאנא יהיב קדמיכון
יומא דין׃ ואי֗ה אמה כבירה להא רסום ואחכאם עאדלה כגמיע הדה אלתוריה אלדי אנא תאלי
הא עליכם אליום׃ רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן
יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך׃ לחוד אסתמר לך וטר נפשך לחדא
דלמא תתנשי ית פתגמיא דחזאה עינך. ודלמא יעדון מלבך. כל יומי חייך. ותהודעינון לבנך
ולבני בנך׃ לכן אחתרז ואחפט נפסך גדא כלא תנסא אלכלאם אלדי ראתה עינאך ולא יזול
מן קלבך. טול איאם חיאתך בל ערפה לאבנך ואבן אבנך׃ יום אשר עמדת לפני יהוה
אלהיך בחרב באמר יהוה אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה
אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון׃ יומא דקמתא. קדם יי אלהך
בחורב. כד אמר יי לי. כנוש קדמי ית עמא. ואשמעינון ית פתגמי. דיילפון למדחל קדמי. כל
יומיא דאנון קיימין על ארעא. וית בניהון ילפון׃ ולאצה יום מא אקמת בין ידי אללה רבך ענד
חריב חין קאל אללה לי אגמע אלקום חתי אסמעהם כלאמי לכי יתעלמו אן יכאפוני טול אלאיאם
מקאמהם עלי אלארץ ויעלמו בניהם׃ ותקרבון ותעמדון תחת ההר וההר בער באש עד לב
השמים חשך ענן וערפל׃ וקריבתון וקמתון בשפולי טורא. וטורא בער באישתא עד צית
שמיא. חשוכא עננא ואמטתא׃ חין תקדמתם ווקפתם אספל אלגבל ואלגבל משתעל באלנאר
אלי כבד אלסמא יחיט בה סואד אלגים ואלצבאב׃ וידבר יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם
שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול׃ ומליל יי עמכון מגו אישתא. קל פתגמין אתון
שמעין. ודמו ליתיכון חזן אלהין קלא׃ פכלמכם אללה מן לדן אלנאר פכנתם סאמעין אלכלאם
ושבהא לם תרון סוא אצות פקט׃ ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת
הדברים ויכתבם על שני לחות אבנים׃ וחוי לכון ית קימיה. דפקיד יתכון למעבד עסרא
פתגמין. וכתבנון. על תרין לוחי אבניא׃ פאכברכם בעהדה אלדי אמרכם אן תעמלו בהא
והי אלעשר אלכלמאת וכתבהא עלי לוחי אלחגארה׃ ואתי צוה יהוה בעת ההוא ללמד
אתכם חקים ומשפטים לעשתכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה׃

ושמרתם׳ זו משנה׳ ועשיתם׳ כמשמעו׳׳ כי היא חכמתכם ובינתכם׳ בזאת תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים׳׳ חקים ומשפטי׳ צדיקים הגונים ומקובלים׳׳ רק השמר לך וגו׳ פן תשכח את הדברים׳ אז כשלא תשכחו אותם ותעשום על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תעוותו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים׳׳ יום אשר עמדת׳ מוסב על מקרא של מעלה׳ ממנו אשר ראו עיניך יום אשר עמדת בחורב אשר ראיתם את הקולות ואת הלפידים׳׳ ילמדון׳׳ ילפון לעצמם׳׳ ואותי צוה יי ללמד אתכם תורה שבעל פה׳׳ מכל׳ צורה׳׳ ופן תשחתון עיניך׳ להסתכל בדבר ולתת לב לטעות אחריהן׳׳ אשר חלק יי אלהיך אותם׳ להאיר להם׳׳ (ד״א אחר מ״ה דברים שעינו להבלי העולם׳ ונתנו אשר חלק יי׳ אלהיך אותם להאיר לכל העמים׳׳) ד״א לאלוהות לא מנען מלטעות אחריהם אלא החליקם בדברי הבליהם כדי לטרדן מן העולם

ויתי פקיד יי בעדנא ההוא לאלפא יתכון קימין ודינין למעבדכון יתהון בארעא דאתון עברין לתמן
למירתה: ואמרני פי דׄלך אלוקת אן אעלמכם רסומא ואחכאמא תעמלוהא פי אלבלד אלדׄי
אנתם צאירין אליה לתחוזוה: ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר
יהוה אליכם בחרב מתוך האש: ותסתמרון לחדא לנפשתכון ארי לא חזיתון כל דמו ביומא
דמליל יי עמכון בחורב מגו אישתא: פאחדׄרו גדׄא עלי אנפסכם פאנכם לם תרו שבהא פי
יום כאטבכם אללה פי חוריב מן וסט אלנאר: פן תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית
זכר או נקבה: דלמא תחבלון ותעבדון לכון צילם דמות כל צורה דמות דכר או נקבא: כלא
תהלכוהא פתצנעו לכם פסלא עלי שכל כל שבׄץ דׄכר או אנתׄא: תבנית כל בהמה אשר בארץ
תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים: דמות כל בעירא דבארעא דמות כל צפר גפא דפרח
באויר רקיע שמיא: או שכל מן בהאים אלארץ או שכל מן טאיר דׄו גנאח אלדׄי יטיר פי אלסמא:
תבנית כל רמש באדמה תבנית כל דגה אשר במים מתחת לארץ: דמות כל רחשא דבארעא
דמות כל נוני דבמיא מלרע לארעא: או שכל ממא ידב עלי אלארץ או שכל מן אלסמך אלדׄי פי אלמא
תחת אלארץ: ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא
השמים ונדחת והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם לכל העמים תחת כל
השמים: ודלמא תזקוף עינך לשמיא ותחזי ית שמשא וית סיהרא וית כוכביא כל חילי שמיא
ותטעי ותסגוד להון ותפלחינון דזמין יי אלהך יתהון לכל עממיא דתחות כל שמיא: וכלא תרפע
עינאך אלי אלסמא פתנצׄר אלשמס ואלקמר ואלכואכב גמיע נגום אלסמא פתזׄל ותסגד להא ותעבדהא
אלדׄי בׄת נורהא אללה רבך לגמיע אלשעוב אלדׄי תחת גמיע אלסמא: ואתכם לקח יהוה ויוצא אתכם
מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה: ויתכון קריב יי לדחלתיה ואפיק יתכון מכורא
דברזלא ממצרים למהוי ליה לעם אחסנא כיומא הדין: ואנתם אצטפאכם אללה ואכרגכם שביה
בכור אלחדיד מן מצר לתכונו לה שעב צפוה כהדׄא אליום: ויהוה התאנף בי על דבריכם וישבע
לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה: ומן קדם יי
הוה רגז עלי על פתגמיכון וקיים בדיל דלא למעברי ית ירדנא ובדיל דלא למיעל לארעא טבתא
דיי אלהך יהיב לך אחסנא: ואד קד וגד אללה עליי בסבבכם ואקסם אן לא אעבר אלארדן ולא
אדכׄל אלבלד אלגייד אלדׄי אללה רבך מעטיך נחלה: כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את
הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת: ארי אנא מאית בארעא הדא לית
אנא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותירתון ית ארעא טבתא הדא: ואנא מאית פי הדׄא אלבלד לא
אעבר אלארדן ואנתם עאברוה ותחוזו דׄלך אלבלד אלגייד: השמרו לכם פן תשכחו את ברית

העולם וכהאת כי החליק אלו בעיניו למתוק עונו לשנואת: כור הוא כלי שמזקקין בו את הזהב: התאנף נתמלא רוגז: על דבריכם על
הודותיכם על עסקיכם: כי אנכי מת אינני עובר מאחר שמת מהיכן יעבור אלא אף עצמותיו אינם עוברים: תמונת כל תמונת כל
דבר: אשר צוך יי שלא לעשות: אל קנא מקנא לנקום הנפרעתי כלומר מתחרה על רוגזו להיפרע מעובדי ע"ז ומשנה רוגז להם

יהוה אלהיכם אשר כרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוך יהוה אלהיך׃ אסתמרו לכון
דלמא תתנשון ית קימא דיי׳ אלהכון דגזר עמכון ותעבדון לכון צילם דמות כולא דפקדך יי׳ אלהך׃
פאחדרו אן תנסו עהד אללה רבכם אלדי עהדה מעכם פתצנעו לכם פסלא שבה כל מא נהאך ענה
אללה רבך׃ כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא׃ ארי יי׳ אלהך מימריה אישא הוא יי׳ קנא׃ אכלה
לאן עקאב אללה רבך נאר אכלה הו טאיק אלמעאקב׃ פ

מפטיר לתשעב

כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני יהוה
אלהיך להכעיסו׃ ארי תילדון בנין ובני בנין ותתעתקון בארעא ותחבלון ותעבדון צילם דמות כולא ותעבדון
דביש קדם יי׳ אלהך לארגזא קדמוהי׃ אדא אולדתם בנין ובני בנין ועתקתם פי אלבלד פאפסדתם באן
עמלתם פסלא מן כל שבה ופעלתם אלשר בין ידי אללה רבכם ואסכטתמוה׃ העידתי בכם היום את
השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את הירדן שמה
לרשתה לא תאריכן ימים עליה כי השמד תשמדון׃ אסהידית בכון יומא דין ית שמיא
וית ארעא ארי מיבד תיבדון בפריע מעל ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה לא תירכון
יומין עלה ארי אשתיצאה תשתיצון׃ פקד אשהדת עליכם מן אליום אלסמאואת ואלארץ אנכם
סתבידון סריעא ען אלבלד אלדי אנתם עאברין אלארדן אליה לתחוזוה ולא תטול מדתכם פיה
כל אנפאדא תנפדון׃ והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשארתם מתי מספר בגוים אשר ינהג יהוה
אתכם שמה׃ ויבדר יי׳ יתכון ביני עממיא ותשתארון עם דמנין בעממיא דידבר יי׳ יתכון
לתמן׃ ויבדדכם אללה פי מא בין אלאמם ותבקון להם דון אחצא פי מא אלאמם אלדי יסוקכם אללה
אליהם׃ ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא יראון ולא ישמעון ולא
יאכלון ולא יריחן׃ ותפלחון תמן לעממיא פלחי טעותא עובד ידי אנשא אעא ואבנא
דלא חזן ולא שמעין ולא אכלין ולא מריחין׃ פתכדמון תם מעבודאת מן צנעה ידיי אלנאס
מן כשב והגארה מאלם תבצר ולא תסמע ולא תאכל ולא תשתם׃ ובקשתם משם את יהוה
אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך׃ ותתבעון מתמן ית דחלתא דיי׳ אלהך ותשכח
ארי תבעי מן קדמוהי בכל לבך ובכל נפשך׃ פתטלבון מן תם אללה רבכם תגדוה אדא אלתמסתוה
מכלצא בכל קלבך ונפסך׃ בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד
יהוה אלהיך ושמעת בקלו׃ כד ייעוק לך וישכחונך כל פתגמיא האילין בסוף יומיא ותתוב
לדחלתא דיי׳ אלהך ותקביל למימריה׃ ואדי צאק בך ונאלתך גמיע הדה אלאמור פי אכר אלאיאם

שיבלו תמיה לסוף הג״ נב שנה כמתן ונושנתם והוא הקדים והגלם לסוף הה״ן שנה והקדים שני שנים למתן ונושנתם כדי שלא יתקיים
בהם כי אבוד תאבדון ווהו שנ׳ וישקוד יי׳ על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק יי׳ אלהינו צדקה עשה עמנו שמיהר להביאה שתי שנים לפני
זמנה׃ העידותי בכם הנני מזמינם להיות עדים שהתריתי בכם׃ ועבדתם שם אלהים׃ כתרגומו משאתם עובדים לעובדיהם כאלו אתם
עובדים להם׃ לא ירפך׃ מלהחזיק בך בידו ולשון לא ירפך לשון לא יפעול הוא לא יתן לך רפיון לא יפריש חוהך מאצלו כמו אחזתיו
ולא ארפנו שלא נקוד ארפנו כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל והפעל כמו הרפה לה הן לה רפיון הרף ממני הרפה ממני
למים ראשונים׃ על ימים ראשונים׃ ולמקצה השמים׃ וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה זהו פשוטו ומדרשו מלמד על קומתו
של

פתוב אלי אלה רבך ואקבל אמרה׃ כי אל רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את
ברית אבתיך אשר נשבע להם׃ ארי אלהא רחמנא ײ אלהך לא ישבקנך ולא יחבלנך. ולא יתנשי ית
קימא דאבהתך. דקיים להון׃ לאן אלה רבך טאיק רחום לא יכליך ולא יתרכך ולא ינסא עהד
אבאיך אלדי קסם בה להם׃ כי שאל נא לימים ראשנים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא
אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע
כמהו׃ ארי שאל כען ליומיא קדמאי דהוו קדמך. למן יומא דברא ײ אדם על אר. ולמסיפי שמיא
ועד סיפי שמיא. ההוה. כפתגמא רבא הדין. או האשתמע דכותיה׃ ואן פאסל ען אלאיאם
אלאויל אלתי סלפת מן קבלך מן יום כלק אלה אדם עלי אלארץ ומן טרף אלסמא אלי טרפהא
הל כאן קט מתל הדא אלאמר אלעטים או סמע מתלה׃ השמע עם קול אלהים מדבר מתוך
האש כאשר שמעת אתה ויחי׃ השמע עמא קל מימרא דײ ממליל מגו אישתא. כמא
דשמעתא את ואתקיים׃ הל סמעת אמה צות אלה מכלמהא מן וסט אלנאר כמא סמעת
אנת פעאשת׃ או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסת באתת ובמופתים ובמלחמה
וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם יהוה אלהיכם במצרים לעיניך׃
או נסין עבד ײ לאתגלאה. למפרק ליה עם מגו עם. בנסין באתין ובמופתין ובקרבא. ובידא
תקיפתא ובדרעא מרממא. ובחזונין רברבין. ככל דעבד לכון ײ אלהכון במצרים לעיניכון׃ או
רפע אלה עלמא באן יטהר פתכלץ לה אמה מן בין אכרא באעלאם ואיאת ובראהין
ומלחמה ויד שדידה ודראע ממדודה ומכאוף עטימה כמי צנע אלה רבכם לכם במצר
בחצרתכם׃ אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו׃ את אתחזיתא
למדע. ארי ײ הוא אלהים. לית עוד בר מניה׃ פאנת יגב עליך אן תעלם אן אלה הו אלאלאה לא
גירה ולא סואה׃ מן השמים השמיעך את קלו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה
ודבריו שמעת מתוך האש׃ מן שמיא אשמעך ית קל מימריה לאלפותך. ועל אר. אחזייך
ית אישתיה רבתא. ופתגמוהי שמעתא מגו אישתא׃ אלדי מן אלסמא אסמעך צותה ליאדבך
ועלי אלארץ אוראך נארה אלעטימה וסמעת כלאמה מן דאכלהא׃ ותחת כי אהב את אבתיך
ויבחר בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים׃ וחלף ארי רחים ית אבהתך. ואתרעי
בבניהון בתריהון. ואפקך במימריה. בחיליה רבא ממצרים׃ ודלך בעד מא אחב אבאיך ואכתאר נסלהם

של אדם הראשון שהיתה מן הארץ עד השמים והוא השיעור עצמו אשר מקצה על קצה׳ הנהיה כדבר הגדול הזה׳ וזהו הדבר הגדול השמע
עם וגו׳ הנסה אלהים׳ הכי עשה נסים שום אלוה לבוא לקחת לו גוי וגו׳ כל ההין הללו תמיהות הן לכך נקודות בחטף פתח הנהיה השמע׳
הנסה׳ השמע׳ במסות׳ ע״י נסיונות הרבה הודיעם גבורותיו כגון התפאר עלי אם תוכל לעשות כן הרי זה נסיון׳ באותות׳ בסימנים
להאמין שהוא שלוחו של מקום כגון מה זה בידך׳ מופתים׳ הם נפלאות שהביא עליהם מכות נפלאות׳ ובמלחמה׳ בים כמו שנ׳ כי ײ
נלחם להם׳ הראית׳ כתרגומו אתחזיתא כשנתן הקב״ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים וכשם שקרע את העליונים כך קרע את
התחתונים וראו שהוא יחידי לכך נאמר אתה הראת לדעת׳ ותחת כי אהב׳ וכל זה תחת אשר אהב׳ ויוציאך בפניו׳ כאדם המנהיג
בנו לפניו שנ׳ ויסע מלאך האלהים ההולך וגו׳ וילך מאחריהם׳ ד״א ויוציאך בפניו׳ בפני אבותיו כמו שנ׳ נגד אבותם עשה פלא ואל
התמה על שהזכירם בלשון יחיד שהרי כתבם בלשון יחיד ויבחר בזרעו אחריו׳ ממך ומפניך׳ פרפהו ודרשהו להוריש מפניך גוים
גדולים ועצומים ממך׳ כיום הזה׳ כאשר אתה רואה היום׳ אז יבדיל משה׳ נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם ואע״פ שאינן קולטות
עד שיבר לו חותן שבארץ כנען אמר משה מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה׳ בעבר הירדן מזרחה שמש׳ במזרח עבר שבמזרחו

מן בעדהם ואכרגך כרצאה בקותה אעציכה מן מצר׃ להוריש גוים גדלים ועצמים ממך
מפניך להביאך לתת לך את ארצם נחלה כיום הזה׃ לתרכא עממין רברבין ותקיפין מנך מן
קדמך. לאעלותך. למתן לך ית ארעהון אחסנא כיומא הדין׃ ליקרץ אממא אכתר ואעצם
מנך מן בין ידיך לידכלך ויעטיך בלדהם נחלה כמי תרא אליום׃ וידעת היום והשבת אל
לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד׃ ותדע יומא דין.
ותתיב ללבך ארי יי הוא אלהים דשכינתיה בשמיא מלעילא ושליט על ארעא מלרע. לית
עוד׃ פאעלם דאך וארדדה פי קלבך אן אללה הו אלאה פי סמאואת אעליא וארץ אספלא
לא סואה׃ ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך
אחריך ולמען תאריך ימים על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך כל הימים׃ ותטר ית
קימוהי וית פקודוהי. דאנא מפקיד לך יומא דין. דייטב לך. ולבנך בתרך. ובדיל דתוריך
יומין על ארעא דיי אלהך. יהיב לך כל יומיא׃ ואחפץ רסומה ווצאיאה אלתי אמרך בהא אליום לכי
יכאר לך ולבניך מן בעדך ולכי תטול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך טול אלזמאן׃
פ

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש׃ בכין אפריש משה תלת קרוין בעברא
דירדנא מדנח שמשא׃ חיניד אפרז מוסי תלאת קרא פי גאנב אלארדן אלשרקי׃ לנס שמה רוצח
אשר ירצח את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם ונס אל אחת מן הערים
האל וחי׃ למערק לתמן קטולא דיקטול ית חבריה בלא מדעיה והוא לא סני ליה מאתמלי
ומדקמוהי. ויערוק לחדא מן קרויא האלין ויתקיים׃ ליהרב אליהא כל קאתל יקתל צאחבה בגיר
קצד והו גיר שאני לה מן אמס ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא פיחיא׃ את בצר במדבר
בארץ המישר לראובני ואת ראמת בגלעד לגדי ואת גולן בבשן למנשי׃ ית בצר במדברא
בארע מישרא לשבט ראובן. וית ראמות בגלעד לשבט גד. וית גולן במתנן לשבטא דמנשה׃
פבצר פי אלבר פי בלד אלסהל מן בלד ראובן ורמות פי גרש מן בלד גד וגולן פי אלבתניה מן
בלד מנשה׃ וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל׃ ודא אוריתא דסדר משה
קדם בני ישראל׃ והדה אלשריעה אלתי תלאהא מוסי בחצרה בני אסראל׃ אלה העדת והחקים
והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם ממצרים׃ אלין סהדותא וקימיא ודיניא
דמליל משה עם בני ישראל. במפקהון ממצרים׃ הדה אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר
בהא מוסי בני אסראל פי כרוגהם מן מצר׃ בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחן מלך
האמרי אשר יושב בחשבון אשר הכה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים׃ בעברא דירדנא

של ירדן׳ מזרחה שמש׳ לפי שהוא דבוק נקודה ר״ש בחטף מזרח של שמש מקום זריחת השמש״ וזאת התורה׳ זו שהוא
עתיד לסדר אחר פרשה זו״ אלה העדות אשר דבר׳ הם הם אשר דבר בצאתם ממצרים דבר להם בערבות מואב אשר בעבר
הירדן שהוא במזרח שהעבר השני היה במערב חזר ושנאה להם״ לא את אבותינו׳ בלבד כרת יי וגו׳ כי אם אתנו״ פנים
בפנים

בחלתא לקביל בית פעור. בארע סיחון מלכא אמוראה דיתיב בחשבון דמחא משה ובני ישר׳
במפקהון ממצרי׃ עאור תגאהא להם פיראך גאנב אלארדן פי אלואד ממא ילי בית פעור
פי בלד סיחון מלך אלאמוריין אלמקים פי חשבון אלדי קתלה מוסי ובני אסר׳ פי כרוגהם מן מצר׳
ויירשו את ארצו ואת ארץ עוג מלך הבשן שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מזרח
שמש׃ ויריתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא דמתנן תרין מלכי אמוראה דבעברא דירדנא
מדנח שמשא׃ בעד מא האזו בלדה ובלד עוג מלך אלבתניה המא מלכי אלאמוריין אלדי פי
גאנב אלארדן אלשרקי׃ מערער אשר על שפת נחל ארנן ועד הר שיאן הוא חרמון׃ מערוער
דעל כיף נחלא דארנון ועד טורא דסיאון הוא חרמון׃ מן ערוער אלתי עלי שאט ואד ארנון
ואלי גבל סיאון הו חרמון׃ וכל הערבה עבר הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת אשדת הפסגה׃ וכל
מישרא עברא דירדנא מדנחא ועד ימא דמישרא תחות משפך מרמתא׃ וגמיע אלגור גאנב
אלארדן אלשרקי ואלי בחירה טבריה תחת מצב אלקלעה׃
פ
ה ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם שמע ישראל את החקים ואת המשפטים אשר
אנכי דבר באזניכם היום ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם׃ וקרא משה לכל ישראל ואמר להון
שמע ישראל ית קימיא וית דיניא דאנא ממליל קדמיכון יומא דין ותלפון יתהון ותטרון למעבדהון׃
ת׳ם דעא מוסי בגמיע אלאסר׳ וקאל להם אסמעו אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם אליום פתעלמו
הא ואחפצוהא ואעמלו בהא׃ יהוה אלהינו כרת עמנו ברית בחרב׃ יי אלהנא גזר עמנא קים
בחורב׃ אללה רבנא כאן קד עהד מענא עהדא פי חריב׃ לא את אבתינו כרת יהוה את הברית
הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום כלנו חיים׃ לא עם אבהתנא גזר יי ית קימא הדין אלהין
עמנא אנחנא אלין כא יומא דין כלנא קיימין׃ וליס מע אבאינא פקט עהד אללה דאך אלעהד
בל ומענא איצא ונחן ההנא כלנא אחיא אליום׃ פנים בפנים דבר יהוה עמכם בהר
מתוך האש׃ ממלל עם ממלל מליל יי עמכון בטורא מגו אישתא׃ ודאך אן שפאהא
כלמכם אללה פי אלגבל מן וסט אלנאר׃ אנכי עמד בין יהוה וביניכם בעת ההוא להגיד לכם
את דבר יהוה כי יראתם מפני האש ולא עליתם בהר לאמר׃ אנא הויתי קאים בין מימרא
דיי וביניכון בעדנא ההוא לחואה לכון ית פתגמא דיי ארי דחילתון מן קדם אישתא ולא
סליקתון בטורא למימר׃ ואנא כנת קאים בין נור אללה וביניכם פי דאך אלוקת אכברכם
בכלאמה לאנכם כפתם אלנאר ולם תצעדון אלי אלגבל אד קאל לכם׃ אנכי
יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים׃ אנא יי אלהך דאפיקתך מארעא
דמצרים מבית עבדותא׃ אנא אללה רבך אלדי אכרגתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה׃

פנים׳ אמר ר׳ ברכיה כך אמר משה לא התחרו אני מטעה אתכם על לא דבר כדרך שהסרסור עושה בין המוכר ובין הלוקח הרי הלוקח
עצמו מדבר עמכם׳ לאמר׳ מוסב על דבר יי׳ עמכם בהר מתוך האש לאמר אנכי׳ עומד בין יי׳ וביניכם׳ על פני׳ בכל מקום אשר אני
שם וזהו כל העולם׳ ד״א כל זמן שאני קיים׳ עשרת הדברות כבר פירשתים׳ שמור׳ ובראשונות הוא אומר זכור שניהם בדבור אחד

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תעשה לך פסל כל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר
בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל
קנא פקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים לשנאי ועשה חסד לאלפים לאהבי
ולשמרי מצותו׃ לא יהוי לך אלה אחרן בר מני. לא תעביד לך צילם כל דמו דבשמיא מלעילא מצותי ק
ודבארעא מלרע. ודבמיא מלרע לארעא. לא תסגוד להון ולא תפלחנון. ארי אנא יי׳ אלהך אל קנא. מסער
חובי אבהן על בנין מרדין. ועל דר תליתי ועל דר רביעי לסנאי. כד משלמין בניא למחטי בתר
אבהתהון. ועביד טיבו לאלפי דרין. לרחמי ולנטרי פקודי׃ לא יכון לך מעבוד אכר מן דוני לא
תצנע לך פסלא ולא שבהא ממא פי אלסמא פי אלעלו וממא פי אלארץ פי אלספל וממא פי אלמא
תחת אלארץ לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אלה רבך אלטאיק אלמעאקב מטאלב בדנוב אלאבא
מע אלבנין ואלתואלת ואלרואבע לשאני׳ ומגאזי באלאחסאן לאלוף מן מחביי וחאפצי וצאיאי׃
לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקה
יהוה את אשר ישא את שמו לשוא׃ לא תימי בשמא דיי׳ אלהך למגנא. ארי לא יזכי יי׳ ית דיימי לאיין אלה
בשמיה לשקרא׃ לא תחלף באסם אלה רבך זורא לא יברי מן יחלף באסמה
באטלא׃ שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך יהוה
אלהיך ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל
מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ושורך וחמרך וכל בהמתך וגרך אשר בשעריך למען
ינוח עבדך ואמתך כמוך וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוצאך יהוה אלהיך
משם ביד חזקה ובזרע נטויה על כן צוך יהוה אלהיך לעשות את יום השבת׃ טר ית יומא
דשבתא לקדשותיה. כמא דפקדך יי׳ אלהך. שתא יומין תפלח ותעביד כל עבידתך. ויומא
שביעאה. שבתא קדם יי׳ אלהך. לא תעביד כל עבידא. את וברך וברתך ועבדך ואמתך. ותורך וחמרך וכל
בעירך. וגיורך דבקרוך. בדיל דינוח. עבדך ואמתך כותך. ותדכר. ארי עבדא הויתא בארעא דמצרים.
ואפקך יי׳ אלהך מתמן ביד תקיפא ובדרע מרמם. על כין פקדך יי׳ אלהך. למעבד ית יומא דשבתא׃
אחפץ יום אלסבת וקדסה כמא אמרך אלה רבך סתה׳ איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעך ואליום
אלסאבע סבת ללה רבך לא תעמל שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ותורך
וחמארך וסאיר בהאימך וציפך אלדי פי מחאלך לכי יסתריח עבדך ואמתך מתלך ואדכר אנך
כנת עבדא פי בלד מצר ואכרגך אלה רבך מן תם ביד שדידה ודראע ממדודה ולדלך אמרך
אן תקים פי יום אלסבת׃ כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך
יהוה אלהיך למען יאריכן ימיך ולמען ייטב לך על האדמה אשר יהוה אלהיך

ובשמיעה אחת נשמעו׳׳ כאשר צוך׳ קודם מתן תורה במרה׳׳ וזכרת כי עבד היית׳ על מנת כן פדאך שתהיה לו עבד ותשמור מצותיו׳׳
כאשר צוך׳ אף על כיבוד אב ואם נצטוו במרה של שם שם לו חוק ומשפט׳׳ ולא תנאף׳ אין לשון נאוף אלא באשת איש׳׳ ולא תתאוה
לא תרוב אף הוא לשון חמדה כמו ונחמד למראה דמתרגמינן דמרגג למחזי׳׳ ולא יסף׳ מתרגמינן ולא פסיק כי קולו חזק וקיים לעולם׳׳
דא

נתן לך׃ יקר ית אבוך וית אמך. כמא דפקדך יי׳ אלהך. בדיל דיירכון יומך ובדיל דייטב לך. על ארעא
דיי׳ אלהך יהיב לך׃ אכרם אביך ואמך כמי אמרך אללה רבך לכי תטול איאמך ולכי יכאר לך פי אלבלד
אלדי אללה רבך מעטיך׃ לא תרצח׃ לא תקטול נפש׃ לא
תקתל אלנפס׃ ולא תנאף׃ ולא תגוף׃ ולא תזן׃ ולא
תגנב׃ ולא תגנוב׃ ולא תסרק׃ ולא תענה ברעך עד שוא׃ ולא תסהיד
בחברך סהדותא דשקרא׃ ולא תשהד עלא צאחבך שהאדת זור׃ ולא
תחמד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו שורו וחמרו
וכל אשר לרעך׃ ולא תחמיד אתת חברך. ולא תירוג בית חברך חקליה. ועבדיה ואמתיה תוריה
וחמריה. וכל דלחברך׃ ולא תתמן זוגה צאחבך ולא תתשה מנזלה וציעתה ועבדה ואמתה
תורה וחמארה וגמיע מאלה׃ את הדברים האלה דבר יהוה אל כל קהלכם
בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על שני לחת אבנים ויתנם אלי׃
ית פתגמיא האלין מליל יי׳ עם כל קהלכון בטורא. מגו אישתא ענגא ואמטתא. קל רב ולא
פסיק. וכתבנון על תרין לוחי אבניא. ויהבנון לי׃ הדה אלכלמאת כלם אללה בהא גמיע גוקכם
פי אלגבל מן לדן אלנאר ואלגמאם ואלצבאב בצות עציס גיר מעאוד וכתבהא עלי לוחי אלגוהר
ודפעהמא אלי׃ ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וההר בער באש ותקרבון אלי כל
ראשי שבטיכם וזקניכם׃ והוה. כמשמעכון ית קלא מגו חשוכא. וטורא בער באישתא.
וקריבתון לותי. כל רישי שבטיכון וסביכון׃ פלמא סמעתם אלצות מן לדן צלאם אלגים ואלגבל
משתעל באלנאר תקדם אלי רוסא אסבאטכם ומשאיככם׃ ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו
את כבדו ואת גדלו ואת קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם
וחי׃ ואמרתון הא אחזינא יי׳ אלהנא ית יקריה וית רבותיה. וית קל מימריה שמענא מגו אישתא.
יומא הדין חזינא. ארי ממליל יי׳ עם אנשא ומתקיים׃ פקלתם הודא קד אוראנא אללה רבנא
כרמה ועצמתה וסמענא צותה מן דאכל אלנאר פעלמנא אליום אנה יגוז אן יכלם אללה אנסאנא
ויחיא׃ ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם יספים אנחנו לשמע את קול
יהוה אלהינו עוד ומתנו׃ וכען למא נמות ארי תיכלננא. אישתא רבתא הדא. אם [redacted] אנחנא. יוספין
למשמע ית קל מימרא דיי׳ אלהנא. עוד מיתין אנחנא׃ ואן פלא נהלך ולא תאכלנא הדה
אלנאר אלעצימה פאנא אן עאודנא אסתמאע כלאם אללה רבנא איצא מתנא׃ כי מי כל
בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש כמנו ויחי׃ ארי מן כל בסרא דשמע
קל מימרא דיי׳ קיימא ממליל מגו אישתא. כותנא ואתקיים׃ לאנה אי בשרי סמע צות

דא ולא יסף לא הוסיף להיראות בחוזהו פומבי׳ וזהו הדבר תלינו׃ השבטים את כוחי כנקבה שנדטערתי עליכם ורפיתם את ידי כי ראיתי
שאינכם חרדים להתקרב שין מאהבה וכי לא היה לכם יפה ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני׃ שמע ישראל יי׳ אלהינו יי׳ אחד׃ יי׳
כשם שהוא אלהינו עתה ולא אלהי האומות עובדי ע״ז הוא עתיד להיות יי׳ אחד שנ׳ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרות כולם

צות אלה אלהי מן באטלה מן וסט אלנאר מתלנא פעאשת: קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר
יהוה אלהינו ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: קרב
את ושמע ית כל דיימר יי אלהנא ואת תמליל עמנא ית כל דימליל יי אלהנא עמך ונקביל ונע'
ביד: תקדם אנת ואסמע גמיע מא יקולה אלה רבנא ואנת תכלמנא בגמיעה ונסמעה ונעמל
בה: וישמע יהוה את קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה אלי שמעתי את קול דברי העם
הזה אשר דברו אליך היטיבו כל אשר דברו: ושמיע קדם יי ית קל פתגמיכון במללותכון עמי.
ואמר יי לי שמיע קדמי ית קל פתגמי עמא הדין דמלילו עמך אתקינו כל דמלילו: פסמע
אלה כלאמכם אד כלמתמוני פקאל אלה לי קד סמעת כלאם הולאי אלקום אד כלמוך קד אחסנו
פי גמיע מא קאלו: מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים
למען ייטב להם ולבניהם לעלם: לוי דיהי לבא הדין להון למדחל קדמי. ולמטר ית כל
פקודי כל יומיא. בדיל דייטב להון ולבניהון לעלם: פליתמנו אן יבקא להם הדא אלקלב אן
יכאפוני ויחפצו וצאיאי טול אלזמאן לכי יכאר להם ולבניהם אלי אלדהר: לך אמר להם שובו
לכם לאהליכם: איזיל אימר להון תובו לכון למשכניכון: אמץ קל להם ארגעו אלי אב'
ביתכם: ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם
ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה: ואת הכא קום קדמי ואמליל עמך ית כל תפקיד'
תא. וקימיא ודיניא דתלפינון ויעבדון בארעא דאנא יהיב להון למירתה: ואמא אנת פקף ההנא בין
ידיי חתא אכלמך בגמיע אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלדי תעלמהם יצנעון פי אלבלד אלדי אנא
מעטיהם יחתונה: ושמרתם לעשות כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמא'
ותטרון למעבד. כמא דפקיד יי אלהכון יתכון לא תסטון לימינא ולסמלא: פאחפצו ואעמלו
כמי אמרכם אלה רבכם לא תזולו ימנה ולא יסרה: בכל הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם
תלכו למען תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון: בכל אורחא דפקיד יי
אלהכון יתכון תהכון. בדיל דתיחון וייטב לכון ותירכון יומין. בארעא דתירתון: בכל אלטריק
אלדי אמרכם אלה רבכם תסירון לכי תחיון ויכאר לכם ותטול מדתכם פי אלבלד אלדי תחוזונה:
וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר
אתם עברים שמה לרשתה: ודא תפקידתא קימיא ודיניא דפקיד יי אלהכון לאלפא יתכון למעבד
בארעא דאתון עברין תמן למירתה: והדה אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלדי אמרני אלה רבכם
אן אעלמכמוהא לתצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם גאיזין אליה לתחוזוה: למען תירא את יהוה
אלהיך לשמר את כל חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוך אתה ובנך ובן בנך כל ימי חייך ול...

בשכמ: ולעבדו שכם אחד ונאמר ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד" ואהבת: עשה דבריו מאהבה אינו דומה עושה מאהבה לעושה
מיראה העושה אצל רבו מיראה כשהוא מטריח עליו מניחו והולך לו" בכל לבבך: בשני יצריך" ד"א בכל לבבך: שלא יהא לבך
חלוק על המקום" ובכל נפשך: אפילו הוא נוטל את נפשך" ובכל מאדך: בכל ממונך" יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו
לכך

ולמען יארכן ימיך׃ בדיל דתדחל קדם יי אלהך. למטר. ית כל קימוהי ופקודוהי דאנא מפקיד
לך. את וברך ובר ברך. כל יומי חייך. ובדיל דיירכון יומך׃ לכי תכאף אללה רבך ותחפט רסומה
וצאיאה אלתי אנא אמרך אנת ואבנך ואבן אבנך טול איאם חיאתך ולכי תטול מדתך׃ ושמעת
ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבון מאד כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך ארץ
זבת חלב ודבש׃ ותקביל ישראל ותטר למעבד. דייטב לך. ודתסגון לחדא. כמא דמליל יי אלהא דאבהתך
לך. ארע עבדא חלב ודבש׃ פאסמע דאך יא אסר ואחפצה ואעמל בה לכי יכאר לך ולכי תכתר
גדא כמי ועדך אללה אלה אבאיך בלד יפיץ לבנא ועסלא׃ פ
שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד׃ שמע ישראל יי אלהנא יי חד׃ אעלם יא אסר אן אללה
רבנא אללה אלואחד׃ ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך׃ ותרחם ית יי
אלהך. בכל לבך ובכל נפשך ובכל נכסך׃ ואחבב אללה רבך מכלצא בכל קלבך ונפסך וגהדך׃
והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך׃ ויהון פתגמיא האלין דאנא מפקיד
לך. יומא דין על לבך׃ ולתכון הדה אלכלמאת אלתי אמרך בהא אליום פי קלבך׃ ושננתם לבניך
ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך׃ ותתנינון לבנך. ותמליל בהון.
במתבך בביתך ובמהלכך באורחא. ובמשכבך ובמקימך׃ ואחכיהא לבניך ואדרסהא פי
חאל גלוסך פי מנזלך ומסירך פי טריקך ועند נאמך וקיאמך׃ וקשרתם לאות על ידך והיו
לטטפת בין עיניך׃ ותקטרנון לאת על ידך. ויהון לתפלין בין עינך׃ ואעקדהא עלאמה
עלי ידך ותכון מכשורא בין עיניך׃ וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך׃ ותכתובנון על
מזוזין. ותקבענון בספי ביתך ובתרעך׃ ואכתבהא עלי לדור פתוח מנאזלך ואבואבך׃ ס
והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר נשבע לאבתיך
לאברהם ליצחק וליעקב לתת לך ערים גדלת וטבת אשר לא בנית׃ ויהי. ארי יעלנך יי אלהך
לארעא דקיים לאבהתך. לאברהם. ליצחק וליעקב למתן לך. קרוין. רברבן וטבן דלא בניתא׃
פאדא אדכלך אללה רבך. אלבלד אלדי קסם לאבאיך לאברהם ויצחק ויעקוב אן יעטיכהא
תלך קרא כבירה גיאד מא לם תבניהא׃ ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת וברת

את נפשך׳ ובכל מאודיך׳ בכל ממונך יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך״ ד״א בכל מאדך׳ בכל מדה ומדה שהוא מודד
לך בין במדה טובה בין במדת פורענות הוי מודה לו וכן דוד הוא אומר כוס ישועות אשא ובשם יי אקרא׳ ואומר צרה ויגון אמצא ובשם יי
אקרא״ והיו הדברים׳ מהו האהבה והיו הדברים האלה שמתוך כך אתה מכיר בהקב״ה ומידבק בדרכיו״ אשר אנכי מצוך היום׳ לא יהיו
בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה׳ פי׳ דיוטגמא מצות המלך הבאה במכתב׳ ושננתם׳ לשון חדוד הוא
שיהיו מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם דבר לא תהא צריך לגמגם בו אלא אמור מיד׳ לבניך׳ אלו התלמידים מצינו בכל מקום
שהתלמידים קרויים בנים שנ׳ בנים אתם ליי׳ אלהיכם ואומר בני הנביאים אשר בבית אל וכן מחזקיהו שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים
שנ׳ ועתה בני אל תשלו וכשם שהתלמידים קרויים בנים שנ׳ בנים אתם ליי׳ אלהיכם כך הרב קרוי אב שנ׳ אבי אבי רכב ישראל ופרשיו״
ודברת בם׳ שלא יהא עיקר דבורך אלא בם עשם עיקר ולא תעשם טפל״ ובשכבך׳ יכול אפי׳ שכב בחצי היום ת״ל ובקומך׳ יכול אפי׳
קם בחצי הלילה ת״ל ובלכתך בדרך׳ דרך ארץ דבר הכתוב זמן שכיבה וזמן קימה לכל אדם״ וקשרתם לאות על ידך׳ אלו תפלין
שבזרוע״ והיו לטוטפות בין עיניך׳ אלו תפלין שבראש״ ועל שם מנין פרשיותיהן נקראו טוטפות׳ טט בכתפי שתים פת באפריקי
שתים מזוזות ביתך׳ מזוזת כתיב שאין צריך אלא אחת״ ד״א מזוזות מזוזות הויות לך מות שאין לך מי שמגונה בפתחו שאין
מלאך המות שולט בו״) ובשעריך׳ לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עיירות״ חזובים׳ לפי שהיו מקום טרשין ופשיעים

ס׳ עיין דשמע וגו׳ בה׳ יחוד גדולות מחוריות שבקל״ע

ג׳ מסין דבש דין ובתיו ונמכו ונזכריה אליך הלמבין״

חצובים אשר לא חצבת כרמים וזיתים אשר לא נטעת ואכלת ושבעת׃ ובתין מלין כל טוב דלא
מליתא. וגובין פסילן דלא פסלתא. כרמין וזיתין דלא נצבתא. ותיכול ותסבע׃ וביות ממלווה כל
כיר לם תמלהא וצהאריג מנקורה לם תנקרהא וכרום וזיאתין לם תגרסהא ותאכל ותשבע׃
השמר לך פן תשכח את יהוה אשר הוציאך מארץ מצרים מבית עבדים׃ אסתמר לך
דלמא תתנשי ית דחלתא דיי׳ דאפקך. מאר׳ דמצר׳ מבית עבדותא׃ פאחדר אן תנסא אללה
אלדי אכרגך מן בלד מצר מן בית אלעבודייה׃ את יהוה אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע׃
ית יי׳ אלהך תדחל וקדמוהי תפלח. ובשמיה תקיים׃ בל כף אללה רבך ואעבדה ואחלף באסמה
נארא׃ לא תלכון אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיכם׃ לא תהכון
בתר טעות עממיא. מטעות עממיא. דבסחרניכון׃ ולא תתבעו מעבוראת אכר מן מעבוראת
אלאמם אלדין חואליכם׃ כי אל קנא יהוה אלהיך בקרבך פן יחרה אף יהוה אלהיך בך והשמידך
מעל פני האדמה׃ ארי אל קנא יי׳ אלהך שכינתיה בינך. דלמא יתקף רגזא דיי׳ אלהך בך. וישיצינך
מעל אפי ארעא׃ לאן אללה רבך טאיק מעאקב פימא בינכם לילא ישתד גצבה עליך
פינפדך ען וגה אלארץ׃
לא תנסו את יהוה אלהיכם כאשר נסיתם במסה׃ לא תנסון קדם יי׳ אלהכון. כמא
דנסיתון בנסיתא׃ לא תגרבו אללה רבכם כמא גרבתמוה פי דאת אלמחנה׃ שמור תשמרון
את מצות יהוה אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר צוך׃ מטר תטרון. ית פקודיא דיי׳ אלהכון.
וסהדותיה וקימוהי דפקדך׃ בל אחפצו חפצא וצאיא אללה רבכם ושואהדה ורסומה אלתי אמרך
בהא׃ ועשית הישר והטוב בעיני יהוה למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטבה אשר
נשבע יהוה לאבתיך׃ ותעביד דכשר ודתקין קדם יי׳. בדיל דייטב לך. ותעול. ותירת ית ארעא
טבתא. דקיים יי׳ לאבהתך׃ ואצנע אלמסתקים שגייד בין ידיה לכי יכאר ותדכל ותחוז
אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיך׃ להדף את כל איביך מפניך כאשר דבר יהוה׃ למתבר ית
כל בעלי דבבך מן קדמך. כמא דמליל יי׳׃ וידפע גמיע אעדאיך מן בין ידיך כמא
ועדך׃ כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת
והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם׃ ארי ישאלנך ברך. מחר למימר.
מא סהדותא. וקימיא ודיניא. דפקיד. יי׳ אלהנא יתכון׃ ואדא סאר אבנך גדא קאילא
מא סבב אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלדי אמרכם אללה רבנא׃ ואמרת לבנך עבדים

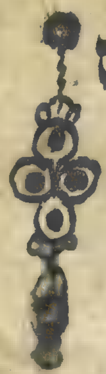
נופל בו לשון הניבה׳ מבית עבדים׃ כהרגומו מבית עבדותא שהייתם שם עבדים׳ ובשמו תשבע׃ אם ישבך כל המדות הללו שאתה
ירא את שמו ועובד אותו אז בשמו תשבע שמתוך שאתה ירא את שמו תהא נזהר בשבועתך ואם לאו לא תשבע׳ מאלהי העמים אשר
סביבותיכם׃ הוא הדין לרחוקים אלא לפי שאתה רואה את סביבותיך תועים אחריהם הוצרך להזהיר עליהם ביותר׳ במסה׃ כשיצאו
ממצרים שנסוהו במים שנ׳ היש יי׳ בקרבנו׳ הישר והטוב׃ זו פשרה לפנים משורת הדין׳ כאשר דבר׃ והיכן דבר והמותי את כל
העם׳ כי ישאלך בנך מחר׃ יש מחר שהוא לאחר זמן׳ ונשל׳ לשון הטה והשלכה׃ וכן ונשל הברזל׃ לא החנם׃ לא תתן להם
חן אסור לו לאדם לומר כמה נאה הנכרי זה׳ לא תתן להם חניה בארץ׳ כי יסיר את בנך מאחרי׃ בנו של גוי כשישא את בתך

היינו לפרעה במצרים ויציאנו יהוה ממצרים ביד חזקה׃ ותימר לבנך. עבדין הוינא לפרעה
במצרים. ואפקנא יי ממצרים ביד תקיפא׃ פקל לה כנא עבידא לפרעון במצר פאכרגנא
אללה מן תם ביד שדידה׃ ויתן יהוה אותת ומפתים גדלים ורעים במצרים בפרעה ובכל ביתו
לעינינו׃ ויהב יי אתין ומופתין רברבין ובישין במצרים. בפרעה ובכל אנש ביתיה לעיננא׃ ואחל
אללה איאת וברהין עטימה צארה. במצר פי פרעון ופי גמיע אלה בחצרתנא׃ ואותנו הוציא
משם למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבתינו׃ ויתנא אפיק מתמן
בדיל לאעלא יתנא. למתן לנא ית אר. דקייס לאבהתנא׃ ואכרגנא מן תם לכי ידכלנא ויעטינא
אלבלד אלדי קסם בה לאבאינא׃ ויצונו יהוה לעשות את כל החקים האלה ליראה את יהוה
אלהינו לטוב לנו כל הימים לחיתנו כהיום הזה׃ ופקדנא יי למעבד ית כל קימיא האלין למדחל
ק׳ יי אלהנא. דייטב לנא כל יומיא. לקיימותנא כיומא הדין׃ פאמרנא באן נצנע הדה אלרסום
ונכאף אללה רבנא לכי יכ׳אר לנא טול אלזמאן ונחיא כיומנא הדא׃ וצדקה תהיה לנו כי
נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני יהוה אלהינו כאשר צונו׃ וזכותא תהי לנא ארי
נטר למעבד ית כל תפקידתא הדא. קדם יי אלהנא כמא דפקדנא׃ וחסנה תכון לנא אדא
חפצנא ועמלנא גמיע הדה אלשריעה בין ידי אללה רבנא כמי יאמרנא׃ כי
יביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונשל גוים רבים מפניך החתי
והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי והחוי והיבוסי שבעה גוים רבים ועצומים ממך׃ ארי יעלנך
יי לארעא דאת עליל לתמן למירתה ויתריך עממין סגיאין מן קדמך. חתאי וגרגשאי ואמוראי
וכנענאי ופרזאי. וחואי ויבוסאי. שבעה עממין סגיאין ותקיפין מנך׃ ואדי אדכלך אללה
רבך אלי אלבלד אלדי אנת דאכל תם לתחוזה פישתטה אממא כתירא מן בין ידיך אלחתיין
ואלגרגשיין ואלאמוריין ואלכנאעניין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין סבעה אממא אכתר ואעצם
מנך׃ ונתנם יהוה אלהיך לפניך והכיתם החרם תחרים אתם לא תכרת להם ברית ולא תחנם׃
וימסרנון יי אלהך קדמך ותמחינון. גמרא תגמר יתהון לא תגזר להון קים ולא תרחים עליהון׃
פיסלמהם אללה רבך בין ידיך פאקתלהם ואתלפהם לא תעהד מעהם עהדא ולא תרק עליהם׃
ולא תתחתן בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך׃ ולא תתחתן בהון. ברתך לא תתין
לבריה וברתיה לא תסב לברך׃ ולא תצאהרהם פתעטי אבנתך לאבנה או תאכד אבנתה
לאבנך׃ כי יסיר את בנך מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה אף יהוה בכם והשמידך מהר׃

יסיר את בנך אשר תלד לו בתך מאחרי למדנו שבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנך אבל בן בנך הבא מן הנכריה אינו קרוי בנך אלא בנה
שהרי לא נאמר על בתו לא תקח כי יסיר את בנך מאחרי אלא כי יסיר את בנך וגו׳״ מזבחותיהם׳ של בנין״ מצבותם׳ אבן אחת״
ואשיריהם׳ אילנות שעובדין אותן״ ופסיליהם׳ פסילים צלמים״ לא מרובכם׳ כפשוטו׳ ומדרשו לפי שאין אתם מגדילין עצמכם כשאני
משפיע לכם טובה לפיכך חשק בכם״ כי אתם המעט׳ הממעטין עצמכם כגון אברהם שאמר ואנכי עפר ואפר וכגון משה ואהרן
ונחנו מה לא כנבוכדנצר שאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון׳ וסנחריב שאמר מי בכל אלהי הארצות׳ וחירם שאמר אני

ארי יטעון ית בנך מבתר פולחני. ויפלחון לטעות עממיא. ויתקף רוגזא דיי בכון וישיצינך בפריע׃
לאנהם יזילון אבנך סריעא ען טאעתי ויעבדון אאלהה אכר פישתד גצב אללה עליך ויפנידך
סריעא׃ כי אם כה תעשו להם מזבחתיהם תתצו ומצבתם תשברו ואשירהם תגדעון ופסיליהם
תשרפון באש׃ ארי אם כדין תעבדון להון. איגוריהון תתרעון. וקמתהון תתברון. ואשיריהון
תקצצון. וצלמיהון תיקדון בנורא׃ כל כדא פאצנעו להם מדאבחהם פאנקצו ודכאכהם
פכסרו וסואריהם פגדעו ופסולהם אחרקוהא בנאר׃ כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך
בך בחר יהוה אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה׃ ארי עם קדיש
את קדם יי אלהך. בך אתרעי יי אלהך. למהוי ליה לעם חביב מכל עממיא. דעל אפי ארעא׃ לאנך שעב
מקדס ללה רבך ובך אכתאר אן תכון לה אמה לאצה מן גמיע אלשעוב אלתי עלי וגה אלארץ׃
לא מרבכם מכל העמים חשק יהוה בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים׃ לא מדסגיאין
אתון מכל עממיא צבי יי בכון ואתרעי בכון. ארי אתון זעירין מכל עממיא׃ צבי יי בכון ואתרעי
בכון ארי אתון זעירין מכל עממיא׃ וליס מן כתרתכם מן גמיע אלאמם אצטפאכם אללה ואכתארכם
בל אנתם אקל מנהם מגמועין׃ כי מאהבת יהוה אתכם ומשמרו את השבעה אשר נשבע לאבתיכם
הוציא יהוה אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים׃ ארי מדרחים יי
יתכון ומדנטר ית קימא דקיים לאבהתכון אפיק יי יתכון ביד תקיפא. ופרקך מבית עבדותא.
מידא דפרעה מלכא דמצרים׃ לכן מן מחבה אללה לכם ומן חפצה אלימין אלדי קסם בהא לאבאיכם
אכרגכם אללה ביד שדידה ופדאך מן בית אלעבודיה מן יד פרעון מלך מצר׃ וידעת כי יהוה
אלהיך הוא האלהים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי מצותו לאלף דור׃ מצותיו כ׳
ותדע ארי יי אלהך הוא אלהים אלהא מהימנא. נטר קימא וחסדא. לרחמוהי ולנטרי פקודוהי לאלף
דרין׃ פאעלם אן אללה רבך הו אלאלאה אלטאיק אלאמין האפט אלעהד ואלאחסאן למחביה וחאפטי
וצאיאה לאלף גיל׃ ומשלם לשנאיו אל פניו להאבידו לא יאחר לשנאו אל פניו ישלם לו׃
ומשלים לסנאוהי. טבון דאנון עבדין קדמוהי בחייהון לאובדיהון. לא מאחר עובד טב
לסנאוהי. טבון דאנון עבדין קדמוהי בחייהון משלים להון׃ ומכאפי שאניה בחצרתה
לאנפאדה לא יוכר לה שיא בל בחצרתה יכאפיה׃ ושמרת את המצוה ואת החקים ואת
המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם׃ ותטר ית תפקידתא וית קימיא וית דיניא.
דאנא מפקיד לך. יומא דין למעבדהון׃ פאחפט אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרך
בהא אליום ואעמל בהא׃ ק״ט פסוקים סימן פל״ט ה״ה

ונועב אלהים ישבתו׳ כי אתם המעט הרי כי משמש בלשון דהא׳ כי מאהבת יי׳ אתכם הרי כי משמש בלשון אלא׳ לא מרובכם חשק יי׳
בכם אלא מאהבת יי׳ אתכם׳ ומשמרו את השבועה׳ מחמת שמרו את השבועה׳ לאלף דור׳ ולהלן הוא אומר לאלפים׳ כאן שהוא סמוך אצל
לשומרי מצותו הוא אומר לאלף וכאן שהוא סמוך אצל לאוהביו הוא אומר לאלפים׳ אוהביו אלו העושין מאהבה׳ שומרי מצותיו
אלו העושין מיראה׳ ומשלם לשונאיו אל פניו׳ בחייו משלם לו גמולו הטוב כדי להאבידו מן העולם הבא׳ היום לעשותם׳ ולמחר
לעולם הבא ליטול שכרם׳ חסלת ואתחנן בס״ד׳ והיה

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר יהוה אלהיך לך
את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתיך׃ ויהי חלף דתקבלון ית דיניא האלין ותטרון
ותעבדון יתהון ויטר ײ אלהך לך ית קימא וית חסדא דקיים לאבהתך׃ פיכון גזא מא תסמעון
הדה אלאחכאם ותחפצוהא ותעמלו בהא יחפץ אללה רבך לך אלעהד ואלפצל אלדי קסם לאבאיך׃
ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך
ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבתיך לתת לך׃ וירחמנך ויברכנך ויסגינך
ויברך ולדא דמעך ואבא דארעך עבורך חמרך ומשחך בקרי תורך ועדרי ענך על ארעא
דקיים לאבהתך למתן לך׃ פיחבבך ויבארך פיך ויכתרך ויבארך פי תמרך ותמר ארצך ברך
ועצירך ודהנך נתאג בקרך ואפראת גנמך פי אלבלד אלדי קסם לאבאיך אן יעטיכהא׃ ברוך
תהיה מכל העמים לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך׃ בריך תהי מכל עממיא לא יהי בך
עקר ועקרא ובבעירך׃ ותכון מבארכא מן גמיע אלאמם ולא יכן פיך עאקר ולא עאקרא
ולא פי בהאימך׃ והסיר יהוה ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם
בך ונתנם בכל שנאיך׃ ויעדי ײ מנך כל מרעין וכל מכתשי מצרים בישיא דידעתא לא
ישוינון בך ויתנינון בכל סנאך׃ ויזיל אללה מנך כל מרץ וגמיע אדוא מצר אלרדייה אלתי
תערפהא לא יחלהא בך בל יחלהא בשאניך׃ ואכלת את כל העמים אשר יהוה אלהיך נתן
לך לא תחוס עינך עליהם ולא תעבד את אלהיהם כי מוקש הוא לך׃ ותגמר ית כל עממיא
די ײ אלהך יהיב לך לא תחוס עינך עליהון ולא תפלח ית טעותהון ארי לתקלא יהון לך׃ פתפני
גמיע אלשעוב אלדי יעטיך אללה רבך לא תשפק עליהם ולא תעבד מעבודאתהם פיכונו לך
והקא׃ כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם׃
ארי תימר בלבך סגיאין עממיא האלין מני איכדין איכול לתרכותהון׃ פאן קלת פי נפסך
הולאי אלאמם אכתר מני פכיף אטיק אן אקרצהם׃ לא תירא מהם זכר תזכר את אשר
עשה יהוה אלהיך לפרעה ולכל מצרים׃ לא תדחל מנהון אדכרא תדכר ית דעבד ײ
אלהך לפרעה ולכל מצראי׃ פלא תכאפהם בל אדכר מא צנע אללה רבך בפרעון וסאיר אל
מצריון׃ המסת הגדלת אשר ראו עיניך והאתת והמפתים והיד החזקה והזרע הנטויה

והיה עקב תשמעון. אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון. ושמר ה'. ישמור לך הבטחתו. שגר אלפיך. ולדי
בקרך שהבקר משגרת ממעיה. עשתרות צאנך. מנחם פתר בו אבירי בשן. כן מבחר הצאן כמו תלים
עשתרות קרנים לשון חוזק ואונקלוס תרגם ועדרי ענך. על שם עדרי צאן. ורבותינו אמרו למה נקרא
שמם עשתרות שמעשרות את בעליהן. עקר. שאינו מוליד. כי תאמר בלבבך. על כרחך לשון דלמא הוא שמא תאמר בלבבך
מפני שהם רבים לא אוכל להורישם אל תאמר כן לא תירא מהם ולא יתכן לפרשו באחד משאר לשונות של כי שיפול עליו שוב
לא תירא מהם. המסות. נסיונות. האותות. כגון ויהי לנחש והיו לדם ביבשת. המופתים. המכות המופלאות. היד החזקה. זו הדבר.
והזרוע הנטויה. זו החרב של מכת בכורות. הצרעה. מין שרץ העוף שהיתה זורקת בהם מרה ומסרסתן ומסמאת את עיניהם
בכל מקום שהיו נסתרים שם. פן תרבה עליך חית השדה. והלא אם עושין רצונו אין מתייראין מן החיה שנא' וחית השדה איוב
השלמה לך. אלא גלוי היה לפניו שעתידין לחטוא. והמם. נקוד קמץ כולו לפי שאין מם אחרונה מן היסוד והרי הוא כמו והם
אותם אבל והמם גלגל עגלתו כולו יסוד לפ"כ חציו קמץ וחציו פתח כשאר פועל של שלש אותיות. כל המצוה. כפשוטו ומ"א ישעיה

אשר הוצאך יהוה אלהיך כן יעשה יהוה אלהיך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם׃ נסין
רברבין דחזאה עינך ואתיא ומופתיא וידא תקיפתא ודרעא מרממא דאפקך ׳׳ אלהך כין יעביד
׳׳ אלהך לכל עממיא דאת דחיל מן קדמיהון׃ אלאעלאם אלעט׳ימה אלתי ראתהא עינאך ואלאיאת
ואלבראהין ואליד אלשדידה ואלדראע אלממדודה כמי אכרגך אללה רבך כדאך יצנע בגמיע
אלאמם אלדין תכאפהם׃ וגם את הצרעה ישלח יהוה אלהיך בם עד אבד הנשארים והנסתרים
מפניך׃ ואף ית ערעיתא יגרי ׳׳ אלהך בהון עד דיבדון דאשתארו ודאטמרו מן קדמך׃
ואיצ׳א יבעת אלזנאבר פיהם חתי יביד אלבאקין ואלמנסתרון מן בין ידיך׃ לא תערץ מפניהם
כי יהוה אלהיך בקרבך אל גדול ונורא׃ לא תתבר מן קדמיהון ארי ׳׳ אלהך שכינתיה בינך
אלהא רבא ודחילא׃ פקלת לא תרהבהם לאן נור אללה רבך פימא בינך אלטאיק אלעט׳ים אלמכוף׃
ונשל יהוה אלהיך את הגוים האל מפניך מעט מעט לא תוכל כלתם מהר פן תרבה עליך חית
השדה׃ ויתריך ׳׳ אלהך ית עממיא האילין מן קדמך זעיר זעיר לא תכול לשיציותהון בפריע
דלמא תסגי עלך חית ברא׃ והו יטחטח אולאיך אלאמם מן בין ידיך קלילא קלילא אד׳ לא
תטיק אן תפניהם סריעא כלא יכת׳ר עליך וחש אלצחרא׃ ונתנם יהוה אלהיך לפניך והמם מהומה
גדלה עד השמדם׃ וימסרנון ׳׳ אלהך קדמך וישגישנון שגוש רב עד דישתיצון׃ פאד׳א
אסלמהם אללה רבך בין ידיך ואהאמהם אהאמה עט׳ימה אלי אן אפנאהם׃ ונתן מלכיהם בידך
והאבדת את שמם מתחת השמים לא יתיצב איש בפניך עד השמדך אתם׃ וימסר מלכיהון
בידך ותוביד ית שומהון מתחות שמיא לא יתעתד אנש קדמך עד דתשיציתהון׃ ואסלם מלו
כהם פי ידך פאביד אסמאיהם מן תחת אלסמא ואנסאן לא יקף בין ידיך אלי אן תפניהם׃ פסילי
אלהיהם תשרפון באש לא תחמד כסף וזהב עליהם ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת יהוה אלהיך
הוא׃ צלמי טעותהון תיקדון בנורא לא תחמיד כספא ודהבא דעליהון ותסב לך דלמא תתקל ביה
ארי מרחק קדם ׳׳ אלהך הוא׃ ואחרקו פסול אלשנאר ולא תתמנן שיא מן אלפצ׳ה ואלדהב אלתי עליהם עבודת כס״
פתאכד׳ה לך כלא תוהק בה לאנה כריהה ללה רבך׃ ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם
כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא׃ ולא תעיל דמרחק לביתך ותהי חרמא
כותיה שקצא תשקצניה ורחקא תרחקניה ארי חרמא הוא׃ ולא תדכל מא יכרהה אללה אלי ביתך
פתציר מתלופא מתלה בל רגסה תדגיסא ואכרהה כריהה אד׳ הו מתלוף׃ פ

כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון ורביתם ובאתם וירשתם את
הארץ אשר נשבע יהוה לאבתיכם׃ כל תפקידתא דאנא מפקיד לך יומא דין תטרון למעבד
בדיל דתיחון ותסגון ותיעלון ותירתון ית ארעא דקיים ׳׳ לאבהתכון׃ גמיע אלוצאיא אלתי אמרך בהא

ורש״י ז״ל

כל המצוה כלומר אם התחלת במצוה גמור אותה שאין המצוה נקראת אלא על שם הגומרה שנ׳ ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל
ממצרים קברו בשכם והלא משה לבדו נתעסק בהם להעלותם אלא לפי שלא הספיק לגומרה וגמרוה ישר׳ נקראת על שמם׃ תשמרון

מצותיו

אליום אחפצוהא ואעמלו בהא לכי תחיון ותכתרון ותדכלו ותחוזו אלבלד אלדי קסם אלה לאבאיכם׃
וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך יהוה אלהיך זה ארבעים שנה במדבר למען ענתך לנסתך
לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותו אם לא׃ ותדכר ית כל אורחא דדברך יי אלהך דנן ארבעין מצוה ז
שנין במדברא בדיל לעניותך לנסיותך למדע ית דבלבבך התטר פקודוהי אם לא׃ ואדכר גמיע
אלטריק אלדי סירך אלה רבך פי אלבר הדה ארבעין סנה ליתעבך וימתחנך ויצהר לשנאס מא פי
קלבך אתחפץ וצאיאה אם לא׃ ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון
אבתיך למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהוה יחיה האדם׃
וענייך ואכפנך ואוכלך ית מנא דלא ידעתא ולא ידעו אבהתך בדיל להודעותך ארי לא על
על לחמא בלחודוהי מתקיים אנשא ארי על כל אפקות מימר מן קדם יי חיי אנשא׃ ואתעבך
ואגאעך ואטעמך אלמן אלדי לם תערפה ולם יערפה אבאיך לכי יעלמך אנה ליס באלכבז וחדה ערא
יחיא אלאנסאן בל עלי גמיע מא אלרגה קול אלה יעיש׃ שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך
לא בצקה זה ארבעים שנה׃ כסותך לא בליאת מנך ומסנך לא יחיפו דנן ארבעין שנין׃
ופי הדה אלארבעין סנה תיאבך לם תבל ורגלך לם תחף׃ וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר
איש את בנו יהוה אלהיך מיסרך׃ ותדע עם לבך ארי כמא דמלית גברא ית בריה יי אלהך
מליף לך׃ ואעלם פי נפסך אנה כמי אדב אמר ולדה אלה רבך מאדבך׃ ושמרת את
מצות יהוה אלהיך ללכת בדרכיו וליראה אתו׃ ותטר ית פקודיא דיי אלהך למהך באורחן
דתקנן קדמוהי ולמדחל יתיה׃ פאחפץ וצאיאה וסר פי טרקה ולפה׃ כי יהוה אלהיך מביאך
אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר׃ ארי יי אלהך מעיל לך לארעא
טבתא ארע נגדא נחלין דמיין מבועי עינון ותהומין נפקין בבקען ובטורין׃ פאן אלה רבך
מדכלך אלי בלד גייד בלד אודייה מא ועיון וגמר תפגר פי בקאעה וגבאלה׃ ארץ חטה ושערה
וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש׃ ארע חטין וסערין וגופנין ותינין ורמונין ארעא
דזיתהא עבדין משחא והיא עבדא דבש׃ ארץ חנטה ושעיר וגפן ותין ורמאן בלד זיתון זית
ועסל׃ ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל
ומהרריה תחצב נחשת׃ ארעא דלא במסכינו תיכול בה לחמא לא תחסר כל מדעם בה ארעא
דאבנהא ברזלא ומטורהא תפסול נחשא׃ בלד לא תאכל פיה טעאמך בתקדיר ולא יעודך
פיה שיא בלד מן חגארתה חדיד ומן גבאלה נחאס׃ ואכלת ושבעת וברכת את יהוה
אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך׃ ותיכול ותסבע ותבריך ית יי אלהך על

רש״י ז״ל

מצותו׃ שלא תנסהו ולא תהרהר אחריו׃ שמלתך לא בלתה׃ ענני כבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותן כמין כלים מגוהצים ואף קטניהם
כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם כלבוש הזה של חומט הגדל עמו׃ לא בצקה׃ לא נפחה כבצק כדרך הולכי יחף שרגליהם נפוחות׃
כיה שמשן ביתים העושין עמן׃ גדולים ועצומים ממך׃ אתה עצום והם עצומים ממך׃ אל תאמר בלבבך׃ צדקתי ורשעת הגוים גרמו׃
לא בצדקתך אתה בא לרשת כי ברשעת׃ הרי כי משמש בלשון אלא׃ ואשב בהר׃ אין ישיבה אלא לשון עכבה׃ לוחות׃ לוחת כתיב שהיו

אר׳ טבתא דיהב לך: פאד׳י אכלת ושבעת פבארך אללה רבך עלי אלבלד אלג׳יד אלד׳י אעטאך: השמר
לך פן תשכח את יהוה אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום:
אסתמר לך דלמא תתנשי ית דחלתא דיי׳ אלהך בדיל דלא למטר פקודוהי ודינוהי וקימוהי דאנא
מפקיד לך יומא דין: ואחד׳ר אן תנסא אללה רבך פלא תחפט׳ וצאיאה ואחכאמה ורסומה אלתי
אמרך בהא אליום: פן תאכל ושבעת ובתים טבים תבנה וישבת: דלמא תיכול ותסבע ובתין
שפירין תבני ותתיב: לאני אכאף כלא תאכל ותשבע ותבני ביותא חסאנא ותסכנהא: ובקרך וצאנך
ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה: ותורך ועאנך יסגון וכספא ודהבא יסגי לך וכל דלך
יסגי: ובקרך וגנמך תכתר ופצה ודהב יכתר לך וגמיע מאלך יכתר: ורם לבבך ושכחת את יהוה
אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: וירים לבך ותתנשי ית דחלתא דיי׳ אלהך דאפקך
מאר׳ דמצרים מבית עבדותא: פיתתפעקל לבך ותנסא אללה רבך אלד׳י אכרגך מן בלד מצר מן בית
אלעבודייה: המוליכך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא
לך מים מצור החלמיש: דדברך במדברא רבא ודחילא אתר דחיון קלן ועקרבין בית צהונא
אתר דלית מיא דאפיק לך מיא מטנרא תקיפא: אלמסלכך פי אלבר אלכביר אלמכיף חית אלחיאת
אלמחרקה ואלעקארב ועטש חית לאמא אלמכרג לך מאא מן אלצואן אלצלד: המאכלך מן במדבר
אשר לא ידעון אבתיך למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך: דאוכלך מנא במדברא
דלא ידעו אבהתך בדיל לעניותך ובדיל לנסיותך לאוטבא לך בסופך: אלמטעמך אלמן פי אלבר
מא לם יערפה אבאיך ליעד׳בך וימתחנך ויעוצך כ׳ירא פי אכ׳רתך: ואמרת בלבבך כחי ועצם
ידי עשה לי את החיל הזה: ותימר בלבך חילי ותקוף ידי קנא לי ית נכסיא האלין: ולא תקול
פי נפסך אן קוותי ועצם קדרתי אכתסבת לי הד׳א אליסאר: וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא
הנתן לך כח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבתיך כיום הזה: ותדכר ית
יי׳ אלהך ארי הוא יהיב לך עצה למקני נכסין בדיל לקיימא ית קימיה דקיים לאבהתך כיומא
הדין: בל אד׳כר אללה רבך פאנה אלמעטיך קווה תכתסב בהא אליסאר לכי יפי בעהדה אלד׳י קסם
בה לאבאיך כיומנא הד׳י:
פ
והיה אם שכח תשכח את יהוה אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחוית
להם העדתי בכם היום כי אבד תאבדון: ויהי אם אתנשאה תתנשי ית דחלתא דיי׳ אלהך ותהך
בתר טעות עממיא ותפלחנין ותסגוד להון אסהידית בכון יומא דין ארי מיבד תיבדון:
פאן נסית אללה רבך ומצית פעבדת מעבודאת אכ׳ר וסגדת להא פקד ערפתכם מן אליום
אנכם סתבידון: כגוים אשר יהוה מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקול

יהוה אלהיכם׃ כעממיא דיי מוביד מן קדמיכון כין תיבדון חלף דלא קבילתון למימרא דיי אלהכון׃ כאלאמם
אלדי אללה מבידהם מן בין ידיכם כדאך תבידון אד לם תקבלון אמר אללה רבכם׃ פ
שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן לבא לרשת גוים גדלים ועצמים ממך ערים גדלת
ובצרת בשמים׃ שמע ישראל את עבר יומא דין ית ירדנא למיעל למירת עממין רברבין ותקיפין
מנך קרוין רברבן וכריכן עד צית שמיא׃ אעלם יא אסר אנך גאיז פי הדה אלמרה אלארדן
לתדכל ותחוז אממא אכתר ואעצם מנך פי קרא כבירה חצינה תדאני אלסמא׃ עם גדול ורם
בני ענקים אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק׃ עם רב ותקיף בני
גיברא דאת ידעתא ואת שמעתא מן יכול למקם קדם בני גיברא׃ קום כביר רפיע כבני אלגבאברה
כמי עלמת וסמעת מן לא יקום בין ידי אלגבאברה׃ וידעת היום כי יהוה אלהיך הוא העבר
לפניך אש אכלה הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך והורשתם והאבדתם מהר כאשר דבר
יהוה לך׃ ותדע יומא דין ארי יי אלהך הוא עבר קדמך מימריה אישא אכלא הוא ישיצינון
והוא יתברנון קדמך ותתריכנון ותבידנון בפריע כמא דמליל יי לך׃ פאעלם מן אליום
אן אללה רבך מולה גאיז בין ידיך כנאר אכלה הו ינפדהם ויהזמהם בין ידיך פתקרצהם ותבידהם
סריעא כמי ועדך׃ אל תאמר בלבבך בהדף יהוה אלהיך אתם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני
יהוה לרשת את הארץ הזאת וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך׃ לא תימר בלבבך
בדיתבר יי אלהך יתהון מן קדמך למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא הדא ובחובי עממיא
האלין יי מתריך להון מן קדמך׃ ולא תקול פי נפסך אדי דפעהם אללה מן בין ידיך אן בצלאחי
אדכלני אללה אחוז הדי אלבלד ובצלאם אולאיך אלאמם אללה קארצהם מן בין ידיך׃ לא בצדקתך
ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך
ולמען הקים את הדבר אשר נשבע יהוה לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב׃ לא בזכותך
ובקשיטות לבך את עליל למירת ית ארעהון ארי בחובי עממיא האלין יי אלהך מתריך להון מן
קדמך ובדיל לקיימא ית פתגמא דקיים יי לאבהתך לאברהם ליצ׳ וליע׳׃ בל ליס בצלאחך [illegible]
קלבך פלסת אנת צאיר לתחוז בלדהם לכן מע צלם אולאיך אלאמם אללה רבך קארצהם מן בין ידיך
ולכי יפי באלקול אלדי קאלה לאבאיך אברהם ויצ׳ ויע׳׃ וידעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן
לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה׃ ותדע ארי לא בזכותך יי אלהך יהיב
לך ית ארעא טבתא הדא למירתה ארי עם קשי קדל את׃ פתיקן אנה ליס בצלאחך אללה רבך מעטיך
הדא אלבלד אלגייד לתחוזה אד אנת שעב צעאב אלרקאב׃ זכר אל תשכח את אשר הקצפת
את יהוה אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים
הייתם עם יהוה׃ הוי דכיר לא תתנשי ית דארגיזתא קדם יי אלהך במדברא למן יומא דנפקתא מארע

דמצרים עד מיתיכון עד אתרא הדין מסרבין הויתון קדם יי׃ פאדכר ולא תנסא מא אסכטת אללה רבך
פי אלבר ודלך מן יום כרגת מן מצר ואלי אן גיתם אלי הדא אלמוצע לם תזאלו מכאלפין ללה׃ ובחרב הקצפתם
את יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם׃ ובחורב ארגיזתון קדם יי ותקיף רגזא דיי בכון לשיצאה
יתכון׃ ופי חריב אסכטתם אללה פגצב אללה עליכם וכאד אן ינפדכם׃ בעלתי ההרה לקחת לוחת
האבנים לוחת הברית אשר כרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא
אכלתי ומים לא שתיתי׃ במסקי לטורא למסב לוחי אבניא לוחי קימא דגזר יי עמכון ויתיבית
בטורא ארבעין יממין וארבעין לילון לחמא לא אכלית ומיא לא שתיתי׃ חין צעדת אלגבל
לאכד לוחי אלגוהר לוחי אלשהאדה אלתי עאהדהא אללה מעכם פאקמת פי אלגבל ארבעין יומא
ומן לילה לם אכל טעאמא ולם אשרב מאא׃ ויתן יהוה אלי את שני לוחת האבנים כתבים
באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל׃
ויהב יי לי ית תרין לוחי אבניא כתיבין באצבעא דיי ועליהון ככל פתגמיא דמליל יי עמכון
בטורא מגו אישתא ביומא דקהלא׃ אלי אן דפע אללה לי לוחי אלגוהר אלמכתובין בקדרה אללה
ועליהמא מתל גמיע אלכלמאת אלתי כלמכם אללה בהא פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק׃
ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את שני לחת האבנים לחות הברית׃ והוה ד
מסוף ארבעין יממין וארבעין לילון יהב יי לי ית תרין לוחי אבניא לוחי קימא׃ וכאן דלך בעד וישנין
מ יום ומן לילה דפעהמא אלי׃ ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת
ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה׃ ואמר יי לי קום חות בפריע מכא
ארי חביל עמך דאפיקתא ממצרים סטו בפריע מן אורחא דפקידתנון עבדו להון מתכא׃
אד קאל אללה לי קם אנחדר סריעא מן ההנא לאן קד אפסד קומך אלדי אכרגתהם מן מצר וזאלו
סריעא ען אלטריק אלדי אמרתהם צנעו להם מסבוכא׃ ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את העם הזה
והנה עם קשה ערף הוא׃ ואמר יי לי גלי קדמי עמא הדין והא עם קשי קדל הוא׃ תם קאל לי לאמר
עלמת בהולאי אלקום אנהם צעאב אלרקאב׃ הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת
השמים ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו׃ אנח בעותך מן קדמי ואשיצינון ואמחי ית
שומהון מתחות שמיא ואעביד יתך לעם תקיף וסגי מנהון׃ פאן כאפת ען אלשפע פיהם.
אנפדתהם ומחית אסמאיהם מן תחת אלסמא וגעלת מנך אמה אכתר ואעצם מנהם׃ ואפן
וארד מן ההר וההר בער באש ושני לוחת הברית על שתי ידי׃ ואתפניתי ונחתית מן טורא
וטורא בער באישתא ותרין לוחי קימא על תרתין ידי׃ פולית ונזלת מן אלגבל והו משתעל אלנאר
ולוחי אלעהד עלי ידיי׃ וארא והנה חטאתם ליהוה אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן
הדרך אשר צוה יהוה אתכם׃ וחזית והא חבתון קדם יי אלהכון עבדתון לכון עיגל מתכא סטיתון
בפריע מן אורחא דפקיד יי יתכון׃ פנצרת ואדא בכם קד אכטאתם ללה רבכם ואתכדתם לכם

עגלא

עגלא מסבוכא וזלתם סריעא ען אלטריק אלדי אמרתכם׃ ואתפש בשני הלחת. ואשלכם מעל
שתי ידי ואשברם לעיניכם׃ ואחדית בתרין לוחיא ורמיתנון מעל תרתין ידי ותברתנון לעיני
כון׃ פקבצת אללוחין וטרחתהמא ען ידיי וכסרתהמא בחצרתכם׃ ואתנפל לפני יהוה כראשנה
ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר
חטאתם לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו׃ ואשתטחית קדם יי׳ כד בקדמיתא ארבעין יממין
וארבעין לילון לחמא לא אכלית ומיא לא שתיתי על כל חובתכון דחבתון למעבד דביש קדם יי׳
לארגזא קדמוהי׃ ושפעת בין ידי אללה כאלמרה אלאולי מ׳ יום ומ׳ לילה לם אכל טעאמא ולם
אשרב מאא בסבב כטייתכם אלדי אכטאתם וצנעתם אלשר בין ידי אללה ואסכטתמוה׃ כי יגרתי
מפני האף והחמה אשר קצף יהוה עליכם להשמיד אתכם וישמע יהוה אלי גם בפעם
ההוא׃ ארי דחילית מן קדם רגזא וחמתא דרגז יי׳ עליכון לשיצאה יתכון וקביל יי׳ צלותי אף
בזמנא ההוא׃ לאני חדרת אלגצב ואלחמייה אלתי סכט אללה עליכם לינפדכם פסמע אללה לי פי
דלך אלוקת׃ ובאהרן התאנף יהוה מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא׃ ועל
אהרן הוה רגז מן קדם יי׳ לחדא לשיצוותיה וצליתי אף על אהרן בעדנא ההוא׃ ועלי הרון וגד
אללה גדא וכאד אן יכפדה פאסתגפרת לה איצא פי דלך אלוקת׃ ואת חטאתכם אשר עשיתם
את העגל לקחתי ואשרף אתו באש ואכת אתו טחון היטב עד אשר דק לעפר ואשלך את
עפרו אל הנחל הירד מן ההר׃ וית חובתכון דעבדתון ית עגלא נסיבית ואוקידית יתיה בנורא
ושפית יתיה בשופינא יאות עד דהוה דקיק לעפרא ורמית ית עפריה לנחלא דנחית מן טורא׃
ואמא כטייתכם והו אלעגל אלדי אתכדתמוה פאני אכדתה ואחרקתה באלנאר וברדתה באלמברד
נעמא חתי דק כאלתראב וטרחת תראבה פי ואד אלמא אלמנחדר מן אלגבל׃ ובתבערה ובמסה
ובקברת התאוה מקצפים הייתם את יהוה׃ ובדליקתא ובנסיתא ובקברי דמשאלי מרגזין
הויתון קדם יי׳׃ ופי דאת אלאשתעאל ודאת אלמחנה וקבור אלמתשהיין לם תזאלו מסכטין ללה׃ ובשלח
יהוה אתכם מקדש ברנע לאמר עלו ורשו את הארץ אשר נתתי לכם ותמרו את פי יהוה
פק״ אלהיכם ולא האמנתם לו ולא שמעתם בקלו׃ וכד שלח יי׳ יתכון מרקם גיאה למימר סקו
ואחסינו ית ארעא דיהבית לכון וסריבתון על מימרא דיי׳ אלהכון ולא הימינתון ליה ולא קבילתון
למימריה׃ ולמא בעת בעצכם מן רקים ברנע קאילא אצעדו ואנצרו אלבלד אלדי אעטיתכם
פכאלפתמוה ולם תומנון בה ולם תקבלון אמרה׃ ממרים הייתם עם יהוה מיום דעתי אתכם׃

לוחת׃ לוחת כתיב שהיו שוות׃ ואתנפל כראשונה מ׳ יום׃ שנ׳ ועתה אעלה אל יי׳ אולי אכפרה באותה עליה עכבתי מ׳ יום נמצאו כלים
בכ״ט באב שהוא עלה בי״ח בתמוז בו ביום נתרצה לישראל וא״ל למשה פסל לך שני לוחות אבנים עשה עוד מ׳ יום נמצאו כלים ביום
הכפורים בו ביום נתרצה הקב״ה לישראל בשמחה וא״ל למשה סלחתי כדבריך לכך הוקבע למחילה ולסליחה ומניין שנתרצה ברצון שלם
שנ׳ בארבעים של לוחות אחרונות ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים מה הראשונים ברצון אף אחרונים ברצון אמור מעתה אמצעיים
היו בכעס׃ ובאהרן התאנף יי׳ לפי ששמע לכם׃ להשמידו׳ זה כלוי בנים וכן הוא אומר ואשמיד פריו ממעל׃ ואתפלל גם בעד אהרן
והועילה תפלתי לכפר מחצה ומתו שנים ונשארו שנים׃ טחון׳ לשון הווה כמו הלוך ובכות׃ ואתנפל וגו׳ אותן [illegible]

מסרבין הויתון קדם יי מיומא דידעית יתכון ׃ וכאנגמלה לסת תעצו מכאלפין ללה מן יום ערפתכם ׃
ואתנפל לפני יהוה את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר פ
יהוה להשמיד אתכם ׃ ואשתטחית קדם יי ית ארבעין יממין וית ארבעין לילון דאשתטחית פ
ארי אמר יי לשיצאה יתכון ׃ ושפעת ענדה תלך אלמ יומא וארבעין לילה אד אראד אללה
אן יפנכם ׃ ואתפלל אל יהוה ואמר אדני יהוה אל תשחת עמך ונחלתך אשר פדית פ
בגדלך אשר הוצאת ממצרים ביד חזקה ׃ וצליתי קדם יי ואמרית יי אלהים לא תחביל עמך
ואחסנתך דפרקתא בתקפך דאפיקתא ממצרים ביד תקיפא ׃ וצלית בין ידיה וקלת אללהם
יא רב לא תהלך קומך וצפותך אלדין פככתהם בעצמתך ואכרגתהם מן מצר ביד שדידה ׃
זכר לעבדיך לאברהם ליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו ׃
אדכר לעבדך לאברהם ליצחק וליעקב לא תתפני לקשיות עמא הדין ולחוביהון ולחטאיהון ׃
אדכר לאוליאך אברהם יצחק ויעקוב לא תנצר אלי צעובה הדא אלקום וטלאחה וכטייתה ׃
פן יאמרו הארץ אשר הוצאתנו משם מבלי יכלת יהוה להביאם אל הארץ אשר דבר להם
ומשנאתו אותם הוציאם להמיתם במדבר ׃ דלמא יימרון דיירי ארעא דאפיקתנא מתמן
מדלית יוכלא קדם יי לאעלותהון לארעא דמליל להון ומדסני יתהון אפיקנון לקטלותהון במדברא ׃
כלא יקול אהל אלבלד אלדי אכרגתנא מנה מא לם יטיק אלרב אן ידכלהם אלי אלבלד אלדי
ועדהם בה ומן שנאתה להם אכרגהם ליקתלהם פי אלבר ׃ והם עמך ונחלתך אשר הוצאת
בכחך הגדל ובזרעך הנטויה ׃ ואנון עמך ואחסנתך דאפיקתא בחילך רבא ובדרעך
מרממא ׃ והם קומך וצפותך אלדין אכרגתהם בקותך אלעצימה ודראעך אלממדודה ׃ פ
בעת ההוא אמר יהוה אלי פסל לך שני לוחת אבנים כראשנים ועלה אלי ההרה ועשית לך
ארון עץ ׃ בעדנא ההוא אמר יי לי פסול לך תרין לוחי אבניא כקדמאי וסק לקדמי לטורא
ותעביד לך ארונא דאעא ׃ פי דלך אלוקת קאל אללה לי אנחת לוחי גוהר כאלאולין ואצעד אלי אלגבל ואתכד צנדוקא מן כשב ׃ ואכתב על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת
הראשנים אשר שברת ושמתם בארון ׃ ואכתוב על לוחיא ית פתגמיא דהוו על לוחיא
קדמאי דתברתא ותשוינון בארונא ׃ חתי אכתב עליהמא אלכלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין
אלאולין אלדי כסרתהמא ותציירהמא פי אלצנדוק ׃ ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני לחת
אבנים כראשנים ואעל ההרה ושני הלחת בידי ׃ ועבדית ארונא דאעי שטין ופסלית תרין

הראשונים למעלה וכפלן כאן לפי שכתב כאן סדר תפלתו שנ' יי אלהים אל תשחת עמך ונחלתך ׃ בעת ההוא ׃ לסוף מ' יום נתרצה לי ואמר לי פסל לך ואחר כך ועשית לך ארון עץ ואני עשיתי ארון תחלה שכשאבוא והלוחות בידי היכן אתנם ולא זהו ארון שעשה בצלאל שהרי משכן לא נתעסקו בו עד לאחר יום הכפורים כי בירידתו מן ההר צוה להם על מלאכת המשכן ובצלאל עשה משכן תחלה ואחר כך ארון וכלים נמצא זה ארון אחר היה וזהו שהיה יוצא עמהם למלחמה ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה אלא בימי עלי ונענשו עליו ונשבה ׃ ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה ׃ מה ענין זה לכאן ועוד וכי מבארות בני יעקן נסעו למוסרה והלא ממוסרות באו לבני יעקן שנ' ויסעו ממוסרות ויחנו בבני יעקן ועוד וכי שם מת אהרן והלא בהור ההר מת צא וחשוב ותמצא שמונה מסעות ממוסרות להור ההר

לא

לוחי אבניא כקדמאי וסליקית לטורא ותרין לוחיא בידי׃ פצנעת צנדוקא מן כשב אלסנט
ונחתת לוחי גוהר כאלאולין וצעדת אלגבל והמא פי ידיי׃ ויכתב על הלחת כמכתב הראשון
את עשרת הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתנם יהוה אלי׃
וכתב על לוחיא ככתבא קדמאה ית עסרא פתגמין דמליל יי עמכון בטורא מגו אישתא
ביומא דקהלא ויהבנון יי לי׃ פכתב עליהמא כאלכתאב אלאול והי אלעשר אלכלמאת אלתי
כלמכם אלה פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק ודפעהמא אלי׃ ואפן וארד מן ההר ואשם
את הלחת בארון אשר עשיתי ויהיו שם כאשר צוני יהוה׃ ואתפניתי ונחתית מן טורא
ושויתי ית לוחיא בארונא דעבדית והוו תמן כמא דפקדני יי׃ תם וליית ונזלת מן אלגבל
וצירת אללוחין פי אלצנדוק ובקיא הנאך כמי אמרני אלה׃ ובני ישראל נסעו מבארת בני
יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו תחתיו׃ ובני ישראל נטלו מבארות
בני יעקן למוסרה תמן מית אהרן ואתקבר תמן ושמיש אלעזר בריה תחותוהי׃ ולמא שפעני
פי הרון אקאם אלי אן רחלו בני אסר מן בארות בני יעקן אלי מוסרה תם מאת הרון ודפן תם
ואם אלעזר אבנה מכאנה׃ משם נסעו הגדגדה ומן הגדגדה יטבתה ארץ נחלי מים׃ מתמן
נטלו לגדגוד ומן גדגוד ליטבת ארע נגדא נחלין דמיין׃ ורחלו מן תם אלי גדגוד ומן גדגוד
אלי יטבת ארץ דאת אודיה מא׃ בעת ההוא הבדיל יהוה את שבט הלוי לשאת את ארון
ברית יהוה לעמד לפני יהוה לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה׃ בעדנא ההוא אפריש
יי ית שבטא דלוי למטל ית ארון קימא דיי למקם ק׳ יי לשמשותיה ולברכא בשמיה עד
יומא הדין׃ פי דלך אלוקת אפרז אלה סבט לוי ליחמלו צנדוק עהדה ויקימו בין ידיה ליכדמוה
ויבארכו באסמה אלי יומנא הדי למא אסעפוני׃ על כן לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו יהוה
הוא נחלתו כאשר דבר יהוה אלהיך לו׃ על כין לא הוה ללוי חולק ואחסנא עם אחוהי מתנן
דיהב ליה יי אנון אחסנתיה כמא דמליל יי אלהך ליה׃ ולדלך לם יכון ללאויין נציב ונחלה
מע אכותהם בל הבאת אלה הי נציבהם כמי אמר נהא להם׃ ואנכי עמדתי בהר כימים הראשנים
ארבעים יום וארבעים לילה וישמע יהוה אלי גם בפעם ההוא לא אבה יהוה השחיתך׃ ואנא
הויתי קאים בטורא כיומיא קדמאי ארבעין יממין וארבעין לילון וקביל יי צלותי אף בזמנא
ההוא לא אבא יי לחבלותך׃ ואנא אקמת פי אלגבל מתל אלמדה אלאולא מ׳ יום ומ׳ לילה פסמע

לא אף זה מן ההוכחה ועוד עשיתם אחת בשמת אהרן מהור ההר לסוף מ׳ שנה ונסתלקו ענני כבוד ירחתם לכם מלחמה מלך ערד
ונתתם ראש לחזור למצרים וחזרתם לאחוריכם ח׳ מסעות עד בני יעקן נסעו למוסרה שם נלחמו בני לוי עמכם והרגו מכם ונהם
עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם ומשם חזרתם המגדגדה הוא חור הגדגד ומן הגדגדה יטבתה ובמוסרה עשיתם אבל
כבד על מיתתו של אהרן שגרמה לכם זאת ונדמה לכם כאלו מת שם (ובאה להם מלחמת הכנעני על שנתעצלו בהספדו שלאהרן שלא הספידוהו כראוי
לפי כבודו וכיון שהרגישו בדבר חזרו והספידוהו כראוי) וסמך משה הוכחה זו לשיבור הלוחות לומר שקשה מיתתן של צדיקים לפני הקב״ה
כיום שנשתברו בו הלוחות ולהודיעך שהוקשה לו מה שנתנו ראש לפרוש ממנו כיום שעשו בו את העגל׃ בעת ההיא הבדיל יי׳ את
שבט הלוי מוסב לענין הראשון בעת ההיא אמר יי׳ בשנה הראשונה לצאתכם ממצרים וטעיתם בעגל ובני לוי לא טעו הבדילם
היקוס מכם וסמך מקרא זה לחזרת בני יעקן לומר שאף בזו לא טעו בה בני לוי לא עמדו באמונתם׃ ואנכי עמדתי בהר לקבל
לוחות אחרונות ולפי שלא פירש למעלה כמה עמד בהר בעליה אחרונה זו חזר והתחיל בה׃ לשאת ארון הלוים לעמוד

פסמע אלה לי פי דלך טוקת ולם ישא אן יהלכך ׃ ויאמר יהוה אלי קום לך למסע לפני העם
ויבאו ויירשו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם לתת להם ׃ ואמר יי לי קום איזיל למטול
קדם עמא ויעלון ויירתון ית ארעא דקיימית לאבהתהון למתן להון ׃ פקאל אללה לי קם אמץ בין ידיי
אלקום ודלהם חתי ימצון וירתון אלבלד אלדי אקסמת לאבאיהם אן אעטיהם ׃ פ
ועתה ישראל מה יהוה אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את יהוה אלהיך ללכת בכל דרכיו ס
ולאהבה אתו ולעבד את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ׃ וכען ישראל מא יי אלהך תבע
מנך אלהין למדחל קדם יי אלהך למהך בכל אורחן דתקנן קדמוהי ולמרחם יתיה ולמפלח קדם יי אלהך [redacted]
בכל לבך ובכל נפשך ׃ ואלאן יא אסראיל מא אלדי יטלבה מנך אללה רבך אלא אן תכאפה ותסיר פי
טרקה ותחבה ותעבדה מכלצא בכל קלבך ונפסך ׃ לשמר את מצות יהוה ואת חקתיו אשר
אנכי מצוך היום לטוב לך ׃ למטר ית פקודיא דיי וית ~~אוריתיה~~ קימוהי דאנא מפקיד לך יומא דין
דייטב לך ׃ לתחפץ וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום ליכאר לך ׃ הן ליהוה אלהיך
השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה ׃ הא דיי אלהך שמיא ושמי שמיא ארעא וכל דבה ׃
ועלא אן ללה רבך אלסמאואת כלהא ואלארץ וגמיע מא פיהא ׃ רק באבתיך חשק יהוה לאהבה
אותם ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה ׃ לחוד באבהתך צבי יי למרחם יתהון
ואתרעי בבניהון בתריהון בכון מכל עממיא כיומא הדין ׃ לכנה אצטפא אבאיך פאחבהם
ואכתאר בניהם מן בעדהם ואנתם הם מן גמיע אלשעוב כמי תרון אליום ׃ ומלתם את ערלת
לבבכם וערפכם לא תקשו עוד ׃ ותעדון ית טפשות לבכון וקדלכון לא תקשון עוד ׃ פאזילו
גשא קלובכם ורקאבכם לא תצעבוהא אבדא ׃ כי יהוה אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני
האדנים האל הגדל הגבר והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד ׃ ארי יי אלהכון הוא אלה
דיינין ומרי מלכין אלהא רבא גברא ודחילא דלית קדמוהי מסב אפין ואף לא לקבלא שחדא ׃
לאן אללה רבכם הו רב אלארבאב וסייד אלסאדה אלטאיק אלעזיז אלגבאר אלמכוף אלדי לא יחאבי אלו
גוה ולא יאכד אלרשא ׃ עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה ׃ עביד דין

לשרתו ולברך בשמו ׃ הכהנים והוא נשיאות כפים ׃ על כן לא היה ללוי חלק ׃ לפי שהובדלו לעבודת מזבח ואינן פנויין לחרוש ולזרוע ׃ יי הוא נחלתו
נוטל פרס מזומן מבית המלך ׃ כימים הראשונים ׃ של לוחות ראשונות מה הם ברצון אף אלו ברצון אבל האמצעיים שעמדתי שם בהתפלל עליכם
היו בכעס ׃ ויאמר יי אלי קום וגו׳ אעפ״י שעשיתם כל זאת וסרתם מאחריו והעיתם בעגל אמר לי לך נחה את העם ׃ ועתה ישראל אעפ״י
שעשיתם כל זאת עודנו רחמיו וחבתו עליכם ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה וגו׳ ורבותינו דרשו מכאן
הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ׃ לשמור את מצות יי וגו׳ ואף היא לא לחנם אלא לטובך כדי שתקבלו שכר ׃ הן ליי אלהיך הכל ׃
ואעפ״כ רק באבותיך חשק יי מן הכל ׃ בכם ׃ כמו שאתם חשוקים מכל העמים היום הזה ׃ ומלתם את ערלת לבבכם ׃ אוטם לבבכם וכסויו ׃
ואדוני האדונים ׃ לא יוכל שום אדם להציל אתכם מידו ׃ לא ישא פנים ׃ אם תפרקו עולו ׃ ולא יקח שחד ׃ לפייסו בממון ׃ עושה משפט
יתום ואלמנה ׃ הרי גבורה ׃ ואצל גבורתו אתה מוצא ענותנותו ׃ ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה ׃ ודבר חשוב הוא זה שהרי כל עצמו
של יעקב אבינו על זה נתפלל ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ׃ כי גרים הייתם ׃ מום שבך אל תאמר לחבירך ׃ את יי אלהיך
תירא ׃ ותעבוד לו ותדבק בו ולאחר שיהיו בך כל המדות הללו אז בשמו תשבע ׃ וידעתם היום ׃ תנו לב לדעת ולקבל תוכחתי ׃
כי לא את בניכם ׃ אני מדבר עכשיו שיוכלו לומר אנו לא ראינו ולא ידענו בכל זה ׃ בקרב כל ישראל ׃ כל מקום שהיה אחד מהם
בורח הארץ נבקעת מתחתיו ובולעתו דברי ר׳ יהודה ׃ א״ל ר׳ נחמיה והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה ׃ א״ל ומה
אני מקיים בקרב כל ישראל א״ל שנעשית הארץ מדרון כמשפך וכל מקום שהיה אחד מהם בורח היה מתגלגל ובא על מקום הבקיעה ׃
ואת כל היקום אשר ברגליהם ׃ זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ׃ כי עיניכם הרואות ׃ מוסב על מקרא האמור למעלה כי
לא את בניכם אשר לא ידעו וגו׳ כי את עיניכם אתם אשר עיניכם הרואות ׃ כי הארץ וגו׳ לא כארץ מצרים ׃ לא טובה ממנה

ואמרה

ייתם וארמלא ורחים גיורא למתן ליה מזון וכסו׃ צאנע חכם ﭏיתים וﭏארמלה ומחב ﭏגריב ירזקה
טעאמא וכסוה׃ ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים׃ ותרחמון ית גיורא ארי דיירין
הויתון בארע דמצרים׃ ואחבו ﭏגריב טﭏ מא כנתם גרבא פי בלד מצר׃ את יהוה אלהיך תירא
אתו תעבד ובו תדבק ובשמו תשבע׃ ית ײ ﭏהך תדחל וקדמוהי תפלח ולדחלתיה תתקרב ובשמיה
תקיים׃ ולﭏ ﭏלה רבך ואעבדה וﭏזם טאעתה ואחלף באסמה בארא׃ הוא תהלתך והוא ﭏהיך
אשר עשה אתך את הגדלת ואת הנוראת האלה אשר ראו עיניך׃ הוא תשבחתך והוא
ﭏהך דעבד עמך ית רברבתא וית חסינתא האלין דחזאה עינך׃ אן הו מדחתך והו ﭏאהך כמא
צנע מעך תלך ﭏכבאיר וﭏמהאיב ﭏתי ראתהא עינאך׃ בשבעים נפש ירדו אבתיך מצרימה
ועתה שמך יהוה אלהיך ככוכבי השמים לרב׃ בשבעין נפשן נחתו אבהתך למצרים וכען שוינך
ײ ﭏהך ככוכבי שמיא לסגי׃ מנהא אן אבאיך נזלו מצרא בסבעין נפס וﭏאן פקד צײרך ﭏלה
רבך ככואכב ﭏסמא כתרה׃ ואהבת את יהוה אלהיך ושמרת משמרתו וחקתיו ומשפטיו
ומצותיו כל הימים׃ ותרחם ית ײ ﭏהך ותטר מטרת מימריה וקימוהי ודינוהי ופקודוהי כל
יומיא׃ פאחבב ﭏלה רבך ואחפצ̇ מא אסתחפצתך בה מן רסומה ואחכאמה ושראיעה טול ﭏ
זמאן׃ וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר יהוה אלהיכם
את גדלו את ידו החזקה וזרעו הנטויה׃ ותדעון יומא דין ארי לא ית בניכון דלא ידעו ודלא
חזו ית ﭏפנא דײ ﭏהכון ית רבותיה ית ידיה תקיפתא ודרעיה מרממא׃ ואעלמו מן ﭏיום אן ליס
ﭏעמל עלי בניכם ﭏדי לם יעלמו ולם ירו ארב ﭏלה רבכם ועצמתה וידה ﭏשדידה ודראעה
ﭏממדודה׃ ואת אתתיו ואת מעשיו אשר עשה בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים ולכל
ארצו׃ וית אתותיה וית עובדוהי דעבד בגו מצרים לפרעה מלכא דמצרים ולכל ארעיה׃
ואיאתה ואעמאלה ﭏתי צנעהא פי וסט מצר בפרעון מלך מצר ובסאיר אהל בלדה׃ ואשר
עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו אשר הציף את מי ים סוף על פניהם ברדפם אחריכם
ויאבדם יהוה עד היום הזה׃ ודעבד למשרית מצראי לסוסותהון ולרתכיהון דאטיף ית מי
ימא דסוף על אפיהון במרדפהון בתריכון ואבידנון ײ עד יומא הדין׃ ומא צנע בגנד מצר
וכ̇ילה ומראכבה ﭏדי אטאף מא בחר ﭏקלזם עלי וגוההם למא כלבוכם פאהלכהם ﭏלה ﭏי
יומנא הדי׃ ואשר עשה לכם במדבר עד באכם עד המקום הזה׃ ודעבד לכון במדברא עד
מיתיכון עד אתרא הדין׃ ומא צנע לכם פי ﭏבר ﭏי אן גיתם ﭏי הדי ﭏמוצע׃ ואשר עשה
לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם
ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל׃ ודעבד לדתן ולאבירם
בני ﭏיאב בר ראובן דפתחת ארעא ית פומה ובלעתנון וית אנש בתיהון וית משכניהון וית כל

יְקוּמָא דְעִמְהוֹן בְּגוֹ כָל יִשְׂרָאֵל׃ ומא צנע בדתן ואבירם בני אליאב אבן ראובן אד פתחת אלארץ
פאהא פאבתלעתהם ובּיותהם ואכביתהם וגמיע אלאנאס אלדין מעהם פי מא בין בני אסר׃ כִּי
עֵינֵיכֶם הָרֹאֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יְהוָה הַגָּדֹל אֲשֶׁר עָשָׂה׃ אֲרֵי עֵינֵיכוֹן חָזְיָא יָת כָּל עוֹבָדָא דַיְיָ
רַבָּא דַעֲבַד׃ כל עיונכם אלתי ראת צנע אללה אלעטים אלתי צנעה׃ וּשְׁמַרְתֶּם אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְמַעַן תֶּחֶזְקוּ וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ׃ וְתִטְּרוּן יָת כָּל תַּפְקֵידְתָּא דַאֲנָא מְפַקֵּיד לָךְ יוֹמָא דֵין בְּדִיל דְּתִתַּקְּפוּן וְתֵיעֲלוּן וְתֵירְתוּן
יָת אַרְעָא דְאַתּוּן עָבְרִין תַּמָּן לְמֵירְתַהּ׃ פאחפצו גמיע אלשריעה אלתי אמרכם בהא אליום לכי תשדדו
ותדכלו ותחוזו אלבלד אלתי אנתם צאירין אליה לתחוזוה׃ וּלְמַעַן תַּאֲרִיכוּ יָמִים עַל הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם וּלְזַרְעָם אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃ וּבְדִיל דְּתֵירְכוּן יוֹמִין עַל
אַרְעָא דְּקַיֵּים יְיָ לַאֲבָהָתְכוֹן לְמִתַּן לְהוֹן וְלִבְנֵיהוֹן אַרַע עָבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ׃ לכי תטול מדתכם פיה
כמא קסם לאבאיכם אן יעטיהם ולנסלהם בלד יפיץ לבנא ועסלא׃ ס׳ כִּי הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְאֶרֶץ מִצְרַיִם הִוא אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת
זַרְעֲךָ וְהִשְׁקִיתָ בְרַגְלְךָ כְּגַן הַיָּרָק׃ אֲרֵי אַרְעָא דְאַתְּ עָלֵיל לְתַמָּן לְמֵירְתַהּ לָא כְאַרְעָא דְמִצְרַיִם הִיא
דִנְפַקְתּוּן מִתַּמָּן דְּתִזְרַע יָת זַרְעָךְ וּמַשְׁקֵית לֵיהּ בְּרַגְלָךְ כְּגִנַּת יַרְקָא׃ ואעלם אן אלארץ אלדי אנת
צאיר אליה לתחוזה ליס הו כבלד מצר אלדי כרגת מנה אלדי כנת תזרע זרעך ותסקיה ברגלך כגנאן
אלבקול׃ וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעֹת לִמְטַר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה
מָּיִם׃ וְאַרְעָא דְאַתּוּן עָבְרִין תַּמָּן לְמֵירְתַהּ אֲרַע טוּרִין וּבִקְעָן לִמְטַר שְׁמַיָּא שָׁתְיָא מַיָּא׃ לכן אלארץ
אלדי אנתם גאיזין אליה לתחוזוה ארץ גבאל ובקאע מן מטר אלסמא תשרב מאא׃ אֶרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דֹּרֵשׁ אֹתָהּ תָּמִיד עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מֵרֵשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה׃ אֲרַע
דַּיְיָ אֱלָהָךְ תָּבַע יָתַהּ תְּדִירָא עֵינֵי יְיָ אֱלָהָךְ בַּהּ מֵרֵישָׁא דְשַׁתָּא וְעַד סוֹפָא דְשַׁתָּא׃ ארץ אללה
רבך מתעאהדהא ודאימא ענאיתה בהא מן אול אלסנה אלי אכרהא׃ ס׳
וְהָיָה אִם שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה

ונאמרה הבטחה זו לישראל ביציאתן ממצרים שהיו אומרים שמא לא נבוא אל ארץ טובה ויפה כזו׳ יכול בגנותה הכתוב מדבר וכן אחר
להם לא כארץ מצרים היא לא רעה הימנה הל׳ וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים אדם אחר בנאן ואם בנה צוען למצרים
בנו וחברון לכנען׳׳ דרך ארץ אדם בונה את הנאה תחלה ואחכ׳ בונה את הכעור שפסולתה של ראשון הוא נותן בשני ובכל מקום
החביב קודם הא למדת שחברון יפה מצוען ומצרים משובחת מכל הארצות שנ׳ כגן יי׳ כארץ מצרים וצוען שבח מצרים היא שהיה
מקום מלכות שכן הוא אומר כי היו בצוען שריו וחברון פסולתה של ארץ ישראל לכך הקצוה לקברות מתים ואעפ״כ היא יפה מצוען׳׳
ובכתובות דורשו בענין אחר אפשר אדם בונה בית לבנו קטן ואחכ׳ בונה לבנו גדול אלא שמבונה על אחד משבעה בצוען׳׳ אשר
יצאתם משם׳ אפי׳ ארץ רעמסס אשר ישבתם בה והיא במיטב ארץ מצרים שנ׳ במיטב הארץ בארץ רעמסס אף היא אינה כארץ
ישראל׳׳ והשקית ברגלך׳ ארץ מצרים היא צריכה להביא מים מנילוס ולהשקותה צריך אתה לנדד משנתך ולעמוד והנחוך שורה
ולא הגבוה ואתה מעלה המים מן הנמוך לגבוה אבל זו למטר השמים תשתה מים אתה ישן על מטתך והקב״ה משקה נמוך וגבוה
גלוי ושאינו גלוי כאחת׳ כגן הירק׳ שאין די לו בגשמים ומשקין אותו ברגל ובכתף׳׳ ארץ הרים ובקעות׳ משובח ההרים מן הבקעה
שהבקעה בבית כור אתה זורע כור אבל ההר בית כור זורע ממנו חמשת כורין מארבע מארבע שיפועין ואחד בראשו׳׳ ובקעות׳
מן מישור׳׳ אשר יי׳ אלהיך דורש אותה׳ והלא כל הארצות הוא דורש שנ׳ להמטיר על ארץ לא איש אלא כביכול אינו דורש אלא אותה א״ב
ועי׳ אותה דרישה שדורשה הוא דורש את כל הארצות עמה׳׳ תמיד עיני יי׳ אלהיך בה׳ לראות מה היא צריכה ולחדש בה גזירות פעמים
לטובה

אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם׃ ויהי אם קבלא תקבלון לפקודי דאנא מפקיד יתכון יומא
דין למרחם ית יי׳ אלהכון ולמפלח קדמוהי בכל לבכון ובכל נפשכון׃ פאן סמעתם סמאעא לוצאיאי
אלתי אמרכם בהא אליום לתחבו אללה רבכם ותעבדוה מכלצין בכל קלובכם ונפוסכם׃ ונתתי
מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך׃ ואתין מטר ארעכון ב
בעדניה בכיר ולקיש ותכנוש עבורך וחמרך ומשחך׃ נזלת מטר בלדכם פי וקתה וסמי
ולקיס פתגמע ברך עצירך ודהנך׃ ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת׃ ואתין
עסבא בחקלך לבעירך ותיכול ותסבע׃ ואנבת עשבא פי צחרך לבהאימך פתאכל ותשבע׃
השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם׃ אסתמרון
לכון דלמא יטעי לבכון ותסטון ותפלחון לטעות עממיא ותסגדון להון׃ לכן אחדרו אן ינכדע
קלובכם פתזולון ותעבדון מעבודאת אכר ותסגדון להא׃ וחרה אף יהוה בכם ועצר את
השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר
יהוה נתן לכם׃ ויתקף רוגזא דיי׳ בכון ויחוד ית שמיא ולא יהי מטרא וארעא לא תתן ית עללתה
ותיבדון בפריע מעל ארעא טבתא דיי׳ יהיב לכון׃ פישתד גצב אללה עליכם פיחבס אלמטר מן
אלסמא ואלארץ לא תנבת אדאהא פתבידון בסרעה ען אלבלד אלגייד אלדי אללה מעטיכמוהא׃
ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו
לטוטפת בין עיניכם׃ ותשוון ית פתגמי אלין על לבכון ועל נפשכון ותקטרון יתהון לאת
על ידכון ויהון לתפלין בין עיניכון׃ וצירו כלאמי הדא פי קלובכם ופי נפוסכם ואעקדוהא
עלאמה עלי ידיכם ותכון מנשורא בין עיונכם׃ ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך
בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך׃ ותלפון יתהון ית בניכון למללא בהון במתבך
בביתך ובמהלכך באורחא ובמשכבך ובמקימך׃ ועלמוהא בניכם ותדרסוהא פי חאל גלוסך

לטובה עתים לרעה כו׳ כדאית׳ בראש השנה׳׳ מראשית השנה׳ מראש השנה נידון מה יהא בסופה׳׳ (וזהו ...) והיה
אם שמוע׳ והיה מוסב על האמור למעלה למטר השמים תשתה מים׳׳ אם שמוע תשמעו׳ אם תשמע בישן תשמע בחדש וכן אם שכח תשכח
אם התחלת לעזוב סופך שתעזבה כולה כתיב במגלה אם תעזבני יום יומים אעזבך׳׳ מצוה אתכם היום׳ שיהו עליכם חדשים כאלו שמעתם
בו ביום׳׳ לאהבה את יי׳ שלא תאמר הריני למד בשביל שאהיה עשיר בשביל שאקרא רבי בשביל שאקבל שכר אלא כל מה שתעשו
עשו מאהבה וסוף הכבוד לבוא׳׳ ולעבדו בכל לבבכם׳ עבודה שהיא בלב וזו היא תפלה שהתפלה קרויה עבודה שנ׳ אלהך די אנת
פלח ליה בתדירא וכי יש פלחן בבבל אלא על שהיה מתפלל שנ׳ וכוין פתיחן ליה בעליתיה וגו׳ וכה״א בדוד תכון תפלתי קטרת לפניך׳׳
בכל לבבכם ובכל נפשכם׳ והלא כבר הזהיר בכל לבבך ובכל נפשך אלא אזהרה ליחיד אזהרה לצבור׳׳ ונתתי מטר ארצכם׳ עשיתם מה
שעליכם אף אני אעשה מה שעלי׳ בעתו׳ בלילות שלא יטריחו אתכם׳׳ ד״א בעתו בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם׳ יורה׳ היא
רביעה הנופלת אחר הזריעה שמרוה את הארץ ואת הזרעים׳׳ ומלקוש׳ רביעה היורדת סמוך לקציר למלאת התבואה בקשיה׳׳
ולשון מלקוש דבר המאוחר כדמתרגמינן והיו העטופים ללבן לקישיא׳׳ ד״א לכך נקראת מלקוש שיורדת על המלילות ועל הקשין׳׳
ישעיה ואספת דגנך׳ אתה תאספנו לא הביא ולא אויביך כענין שנ׳ אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויביך וגו׳ כי מאספיו יאכלוהו ולא
שופטים כענין שנ׳ והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק וגו׳׳ ונתתי עשב בשדך לבהמתך שלא תצטרך להוליכה למדברות׳׳ ד״א שתהיה
גוזז תבואתך כל ימות הגשמים ומשליך לפני בהמתך ואתה מונע ידך ממנה שלשים יום קודם לקציר ואינה פוחתת מדגנה׳׳ ואכלת
ושבעת׳ הרי זו ברכה אחרת שתהא ברכה מצויה בפת בתוך המעיים׳׳ ואכלת ושבעת׳ השמרו לכם׳ כיון שתהיו אוכלים ושבעים
השמרו לכם שלא תבעטו שאין אדם מורד בהקב״ה אלא מתוך שביעה שנ׳ פן תאכל ושבעת ובקרך וצאנך ירבין מהו אומר אחריו
ורם לבבך ושכחת׳׳ וסרתם׳ לפרוש מן התורה ומתוך כך ועבדתם אלהים אחרים שכיון שאדם פורש מן התורה כשהוא הולך ומידבק
שמואל בע״ז וכה״א בדוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת יי׳ לאמר לך עבוד אלהים אחרים ומי אמר לו כן אלא אמר דוד כיון שאני מגורש
מלעסוק בתורה הריני קרוב לעבוד אלהים אחרים׳׳ אלהים אחרים׳ שהם אחרים לעובדיהם צועק אליו ואינו עונהו נמצא עשוי לו כנכרי׳׳
יואל את יבולה׳ אף מה שאתה מוביל לה כענין שנ׳ זרעתם הרבה והבא מעט׳׳ ואבדתם מהרה׳ על כל שאר היסורין אגלה אתכם מן
האדמה שגרמה לכם לחטוא׳ משל למלך ששלח את בנו לבית המשתה והיה יושב ומפקדו אל תאכל יותר מצרכך
שתבוא נקי לביתך ולא

פי מנאזלך ומסירך פי טרקך ועגד נאמך וקיאמך ׃ וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ ׃
ותכתובנון על מזוזין ותקבענון בספי ביתך ובתרעך ׃ ואכתבהא עלי כדוד פתוח ביתך ואבואבך ׃
לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם
עַל הָאָרֶץ ׃ בדיל דיסגון יומיכון ויומי בניכון על ארעא דקיים יי לאבהתכון למתן להון
כיומי שמיא על ארעא ׃ לכי תטול איאמכם ואיאם בניכם עלי אלבלד אלדי קסם אללה
לאבאיכם אן יעטיהם כאיאם אלסמא עלי אלארץ ׃ כִּי אִם שָׁמֹר
תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשֹׂתָהּ לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
לָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְדָבְקָה בוֹ ׃ ארי אם מטר תטרון ית כל תפקידתא הדא דאנא מפקיד יתכון
למעבדה למרחם ית יי אלהכון למהך בכל אורחן דתקנן קדמוהי ולאתקרבא לדחלתיה ׃ פאנכם
אן חפצתם גמיע הדה אלוצאיא אלתי אמרכם ועמלתם בהא אן תחבו אללה רבכם ותסירון פי
גמיע טרקה ותלזמוה ׃ וְהוֹרִישׁ יְהוָה אֶת כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם וִירִשְׁתֶּם גּוֹיִם גְּדֹלִים
וַעֲצֻמִים מִכֶּם ׃ ויתריך יי ית כל עממיא האלין מן קדמיכון ותירתון עממין רברבין ותקיפין
מנכון ׃ קרץ אללה גמיע הולאי אלאמם מן בין ידיכם וורתתם אממא אכתר ואעז מנכם ׃
כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כַּף רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן מִן הַנָּהָר נְהַר פְּרָת וְעַד הַיָּם
הָאַחֲרוֹן יִהְיֶה גְּבֻלְכֶם ׃ כל אתרא דתדרוך פרסת רגליכון ביה דילכון יהי מן מדברא ולבנן מן
נהרא נהרא פרת ועד ימא מערבאה יהי תחומכון ׃ וכל מוצע יטאה קדמכם יכון לכם מן אלבר
ולבנאן ונהר אלפראת ואלבחר אלכביר יכון תכמכם ׃ לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בִּפְנֵיכֶם פַּחְדְּכֶם וּמוֹרַאֲכֶם
יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרְכוּ בָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם ׃ לא יתעתד אנש
קדמיכון דחלתכון ואימתכון יתין יי אלהכון על אפי כל ארעא דתדרכון בה כמא דמליל לכון ׃
לא יקף אנסאן בין ידיכם כל פזעכם וכופכם ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אלבלאד
אלתי תסלכונה כמא ועדכם ׃ קי״א פסוקים סימן דעוא״ל גה״ד רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם
הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה ׃ חזו דאנא יהיב קדמיכון יומא דין ברכן ולוטין ׃ אנטרו האנא תאלי

השגיח הבן הרוא אכל ושתה יוהר מדרבו והקיח וטנף את כל בני המסבה נטלוהו בידיו וברגליו וזרקוהו אחורי פטורין " מהרי׳ תיב
נותן לכם ארכא וכי האחרו והלא נתה תרבה לדור המבול שנ׳ והיו ימיו מאה ועשרים שנה ׃ דור המבול לא היה להם מתי ללמוד ואתם
יש לכם תמי ללמוד " ושמתם את דברי׳ אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות הניחו תפלין עשו מזוזות כדי שלא יהיו עליכם חדשים
כשתחזרו וכה״א הציבי לך ציונים " לדבר בם ׳ משעה שהבן יודע לדבר למדהו תורה צוה לנו משה שיהא זה תחלת למוד דיבורו
מכאן אמרו כשהתינוק מתחיל לדבר אביו משיח עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה ואם לא עשה כן הרי הוא כאלו קוברו שנ׳ ולמדתם
אותם את בניכם לדבר בם וגו׳ " למען ירבו ימיכם וימי בניכם ׳ אם עשיתם כן ירבו ואם לאו לא ירבו שדברי תורה נדרשין מכלל
לאו הין ומכלל הין לאו " לתת להם ׳ לתת לכם אין כתיב כאן אלא לתת להם מכאן מצינו למדים לתחיית המתים מן התורה " כי
אם שמור תשמרון ׳ אזהרה שמירות הלבה להזהיר בלימודו שלא ישתכח " ללכת בכל דרכיו ׳ הוא רחום ואתה תהא רחום הוא
גומל חסדים ואתה היה גומל חסדים " ולדבקה בו ׳ אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא אלא הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה
אני עליך כאלו נדבקת בו " והוריש יי׳ עשיתם מה שעליכם אף אני אעשה מה שעלי " ועצומים מכם ׳ אתם גבורים והם גבורים
ואם שאם לא שישראל גבורים מה השבח הזה שמשבח את האמוריים לומר ועצומים מכם אלא אתם גבורים משאר האומות
והם גבורים מכם " לא יתיצב איש בפניכם ׳ אין לי אלא איש ׳ אומה ומשפחה ואשה בכשפיה מנין ת״ל לא יתיצב מכל מקום
א״כ מה ת״ל איש אפילו כעוג מלך הבשן " פחדכם ומוראכם ׳ והלא פחד הוא מורא אלא פחדכם על הקרובים ומוראכם על
הרחוקים " פחד ׳ לשון בעיתה פתאום ׳ מורא ׳ לשון דאגה משנים רבים " כאשר דבר לכם ׳ והיכן דבר ׳ את אימתי אשלח לפניך "
ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה ׳ האמורות בהר גריזים ובהר עיבל ׳ את הברכה ׳ על מנת אשר תשמעו "

מן הדרך

עליכס איוס ברכאת ולענאת׃ את הברכה אשר תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי
מצוה אתכם היום׃ ית ברכן. אם תקבלון לפקודיא ד׳׳ אלהכון דאנא מפקיד יתכון יומא דין׃
פאמא אלברכאת אן קבלתם וצאיא אלה רבכם אלדי אנא אמרכם בהא איום׃ והקללה אם
לא תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת
אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם׃ ולוטין אם לא תקבלון לפקודיא ד׳׳ אלהכון ותסטון מן
אורחא ־ דאנא מפקיד יתלון יומא דין. למהך בתר טעות עממיא דלא ידעתון׃ ואמא אללענאת
פאן לם תקבלו וצאיא אלה רבכם וזלתם ען אלטריק אלדי אנא אמרכם בה איום ואתבעתם
מעבודאת אכר מא לם תערפוהא׃ והיה כי יביאך יהוה אלהיך
אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתתה את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על
הר עיבל׃ ויהי ארי יעלנך ד׳׳ אלהך לארעא דאת עליל לתמן למירתה ותתין ית מברכיא על טורא
דגריזין. וית מלטטיא על טורא דעיבל׃ פיכון ארי אדכלך אלה רבך אלבלד אלדי אנת צאיר
איה לתחוזה פאתל אלברכאת עלי גבל גריזים. ואללענאת עלי גבל עיבל׃ הלא הםה בעבר
הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מרה׃
הלא אנון בעברא דירדנא אחורי אורח מעלי שמשא בארע כנענאה דיתיב במישרא
לקביל גלגלא בסטר מישרי מורה׃ לא אלהמא פי גאנב אלארדן ורא טריק מגיב אלשמס
ענד בלד אלכנאעני אלמקים פי אלגור חדא אלגלגל ענד מרג מורה׃ כי אתם עברים את
הירדן לבא לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה׃
ארי אתון עברין ית ירדנא למיעל למירת ית ארעא ד׳׳ אלהכון יהיב לכון ותירתון יתה ותתבון
בה׃ לאנכם גאיזין אלארדן לתדכלו ותחוזו אלבלד אלדי אלה רבכם מעטיכם פאדי חזתמוה
וגלסתם פיה׃ ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם
היום׃ ותטרון למעבד ית כל קימיא וית דיניא דאנא יהיב קדמיכון יומא דין׃ פאחפצו
ואעמלו בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא תאליהא עליכם אליום׃ אלה החקים והמשפטים
אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יהוה אלהי אבתיך לך לרשתה כל הימים אשר
אתם חיים על האדמה׃ אלין קימיא ודיניא דתטרון למעבד בארעא דיהב ד׳׳ אלהא דאבהתך לך

ומן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים אחרים׃ האלמודת כל העובד ע״ז הרי הוא סר מן הדרך שנצטוו ישראל מכאן
אמרו כל המודה בע״ז ככופר בכל התורה כולה״ ונתת את הברכה׃ כתרגומו ית מברכיא׃ את המברכים״ על הר גריזים׃ כלפי
הר גריזים הופכים פניהם ופותחים בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו׳ כל הארורים שבפרשה פותחין תחלה
בלשון ברוך אחר הופכים פניהם כלפי הר עיבל ופותחים בקללה״ הלא המה׃ נתן בהן סימן״ אחרי׃ אחרי העברת הירדן
הדבר והלאה למרחוק ונהו לשון אחרי כל מקום שנ׳ אחרי מופלג הוא׳ אחר סמוך הוא״ דרך מבוא השמש׃ לבלן מן הירדן
לצד מערב וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים שנוקדו במני פוטעים אחרי נקוד בפשטא ודרך נקוד במשפל והוא דג״ש
ואם היה אחרי דרך דבר אחד היה נקוד אחרי במשרת בשופר הפוך ודרך לפה״ מול הגלגל׃ רחוק מן הגלגל״ אלוני
מורה׃ שכם הוא שנ׳ עד מקום שכם עד אלון מורה״ כי אתם עוברים את הירדן׃ נסים של ירדן יהיו סימן בידכם שתבואו
וירשתם את הארץ״ אבד תאבדון׃ אבד ואחר תאבדון מכאן לעוקר ע״ז שצריך לשרש אחריה״ את כל המקומות אשר עבדו
שם הגוים ואת האכלון את אלהיהם אשר על ההרים״ מזבח׃ של אבנים הרבה״ מצבה׃ של אבן אחת היא בימוס שעניט

למירתה. כל יומיא דאתון קיימין על ארעא׃ הדה אואיל ארסום ואחכאם אלתי תחפצוהא
ותעמלו בהא פי אלבלד אלדי אעטאך אללה אלאה אבאיך אן תחוזה. טול אלזמאן אלדי אנתם אחיא
עליה׃ אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את
אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן׃ אבדא תאבדון ית כל אתריא
דפלחו תמן עממיא דאתון ירתין יתהון ית טעותהון על טוריא רמיא ועל רמתא ותחות כל
אילן עבות׃ והו אן תביד גמיע אלמואצע אלדי עבד תם אלאמם אלדין אנתם קארצוהם מעבודא
תהם עלי אלגבאל ארפאע ועלי אלפאע ותחת כל שגר ריאן׃ ונתצתם את מזבחתם ושברתם
את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום
ההוא׃ ותתרעון ית איגוריהון ותתברון ית קמתהון ואשיריהון תיקדון בנורא וצלמי טעותהון
תקצצון ותהבדון ית שומהון מן אתרא ההוא׃ ואנקצו מדאבחהם וכסרו דכאבהם וסואריהם
אחרקוהא באלנאר ופסול מעבודאתהם תגדעוהא ואבידו אסמאיהם מן דאך אלמוצע׃ לא
תעשון כן ליהוה אלהיכם׃ לא תעבדון כן קדם יי אלהכון׃ לא תצנעון כדאך ללה רבכם׃ כי
אם אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו
תדרשו ובאת שמה׃ להין לאתרא דיתרעי יי אלהכון מכל שבטיכון לאשראה שכינתיה
תמן לבית שכינתיה תתבעון ותיתון לתמן׃ בל אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבכם מן גמיע
אסבאטכם ליחל נורה פיה אלתמסו מסכנה חתא תצירו אליה׃ והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם
ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם וצאנכם׃ ותיתון
לתמן עלותכון ונכסת קודשיכון וית מעשריכון וית אפרשות ידכון ונדריכון ונדבתכון ובכורי
תוריכון וענכון׃ פתחמלו אליה צואעדכם ודבאיחכם ועשורכם ורפאיעכם ונדורכם ותנפלכם
ובכור בקרכם וגנמכם׃ ואכלתם שם לפני יהוה אלהיכם ושמחתם בכל משלח ידכם אתם
ובתיכם אשר ברכך יהוה אלהיך׃ ותיכלון תמן קדם יי אלהכון ותחדון בכל אושטות ידכון
אתון ואנש בתיכון דברכך יי אלהך׃ פתאכלוהא תם בין ידי אללה רבכם ואפרחו בגמיע מא
אנבסטת בה אידיכם אנתם וביותכם כמא רזקך אללה רבך׃ לא תעשון ככל אשר אנחנו
עשים פה היום איש כל הישר בעיניו׃ לא תעבדון ככל דאנחנא עבדין כא יומא דין

שנינו במשנה אבן שחצבה ובקלקלה לגמוס׳ חזרה׳ הלכ׳ העצבל״ ואבדתם את שמם לכנות להם שם של גנאי בית גליא קורין בית כריא״
עין כל עין קוץ״ לא תעשון כן׳ להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר״ ד״א ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם לא
תעשון כן וגו׳ אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה א״ר ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות
שלהם אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שייחרב״ לשכנו תדרשו׳ זה משכן שילה״ זבחיכם׳ שלמים של חובה״
מעשרותיכם׳ מעשר בהמה ומעשר שני לאכול לפנים מן החומה״ תרומת ידכם׳ אלו הבכורים שנ׳ ולקח הכהן הטנא מידך״ ובכורות
בקרכם׳ לתתם לכהן ויקריבום שם״ אשר ברכך יי׳ לפי הברכה הבא׳ לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום׳ מוסב למעלה על
כי אתם עוברים את הירדן כשתעברו את הירדן אין מותרים אתם להקריב בבמה כל י״ד שנה של כיבוש וחילוק [illegible] לא תקריבו
כל מה שאתם מקריבים פה היום במשכן שהוא עמכם ונמשח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות נדרים ונדבות אבל בבמה אין קרב
לא הנדר והנדב וזהו איש כל הישר בעיניו יעשה נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על שיישר בעיניכם להביאו ולא על חובה אותם

הקריבו

גבר כל דכשר בעינוהי׃ לא תצנעון מן הדא אלמאמור כמא נחן צאנעון אליום כל אנסאן מא חסן
ענדה׃ כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר יהוה אלהיך נתן לך׃ ארי לא
אתיתון עד כען לבית ניחא ולאחסנתא די יהוה אלהך יהיב לך׃ לאנכם לם תצירו בעד אלי אלמסתקר
ואלנחלה אלדי אללה רבך מעטיך׃ ועברתם את הירדן וישבתם בארץ אשר יהוה אלהיכם מנחיל
אתכם והניח לכם מכל איביכם מסביב וישבתם בטח׃ ותעברון ית ירדנא ותתבון בארעא די
יהוה אלהכון מחסין יתכון ויניח לכון מכל בעלי דבביכון מסחור ותתבון לרחצן׃ פאדא עברתם אלארדן
וגלסתם פי אלבלד אלדי אללה רבכם מנחלכם ואראחכם מן גמיע אעדאיכם אלמחיטין בכם וגלסתם
ואתקין׃ והיה המקום אשר יבחר יהוה אלהיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי
מצוה אתכם עולתיכם וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת ידכם וכל מבחר נדריכם אשר תדרו
ליהוה׃ ויהי אתרא דיתרעי יהוה אלהכון לאשראה שכינתיה תמן לתמן תיתון ית כל דאנא מפקיד בי״א
יתכון עלותכון ונכסת קדשיכון מעשריכון ואפרשות ידכון וכל שפר נדריכון דתדרון ק׳׃ כאן אל
מוצע יכתארה אללה רבכם ליחל נורה פיה אליה תאתו בגמיע מא אמרכם מן צואעדכם וד׳באיחכם
ועשורכם ורפאיעכם וכיאר נדורכם אלתי תנדרוהא ללה׃ ושמחתם לפני יהוה אלהיכם אתם
ובניכם ובנתיכם ועבדיכם ואמהתיכם והלוי אשר בשעריכם כי אין לו חלק ונחלה אתכם׃
ותחדון ק׳׃ אלהכון אתון ובניכון ובנתכון ועבדיכון ואמהתכון וליואה דבקרויכון ארי לית ליה
חולק ואחסנא עמכון׃ ואפרחו כהא בין ידי אללה רבכם אנתם ובניכם ובנאתכם ועבידכם ואמאכם
ואללוי אלדי פי מחאלכם אד ליס לה נציב ולא נחלה מעכם׃ השמר לך פן תעלה עלתיך בכל מקום
אשר תראה׃ אסתמר לך דלמא תסיק עלותך בכל אתרא דתחזי׃ פאחד׳ר אן תקרב קראבינך
פי אי מוצע ראיתה׃ כי אם במקום אשר יבחר יהוה באחד שבטיך שם תעלה עלתיך ושם
תעשה כל אשר אנכי מצוך׃ אלהין באתרא דיתרעי יי בחד מן שבטך תמן תסיק עלותך
ותמן תעביד כל דאנא מפקיד לך׃ אלא פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה באחד אסבאטך תם
תקרב קראבינך ותצנע גמיע מא אמרך בה׃ רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר

תקריבו בבמה" כי לא באתם: כל חומן יד׳ שנה" עד עתה: כמו עדיין" אל המנוחה: זו שילה" ואל הנחלה: זו ירושלים" ועברתם את הירדן׳
וישבתם בארץ׳ שתתחלקוה ויהא כל אחד מכיר את חלקו ואת שבטו" והניח לכם: לאחר כיבוש וחילוק ומנוחה מן הגוים אשר הניח ה׳
נגפות בה את ישראל ואין זו אלא בימי דוד חז והיה המקום וגו׳ בנו לכם בית הבחירה בירושלים וכה״א ויהי כי ישב המלך בביתו וה׳ הניח
לו מכל אויביו מסביב ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים יושב בתוך היריעה וגו׳" שמה תביאו
וגו׳ למעלה אמור לענין שילה וכאן אמור לענין ירושלים ולכך חלקן הכתוב ליתן היתר בין זו לזו משחרבה שילה באו לנוב וחרבה
נוב ובאו לגבעון היו הבמות מותרות עד שבאו לירושלים" מבחר נדריכם: למד שיביאו מן המובחר" השמר לך: ליתן לא תעשה על
הדבר" בכל מקום אשר תראה: אשר יעלה בלבבך אבל אתה מקריב על פי נביא כגון אליהו בהר הכרמל" באחד שבטיך: בחלקו של בנימין
ולמעלה הוא אומר מכל שבטיכם הא כיצד: דוד קנה את הגורן מארונה היבוסי וגבה הזהב מכל השבטים ומ״מ הגורן בחלקו של בנימין היה"
רק בכל אות נפשך: במה הכתוב מדבר אם בבשר תאוה להתירה להם בלא הקרבת אימורים הרי אמור במקום אחר כי ירחיב את גבולך וגו׳

כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך הטמא והטהור יאכלנו כצבי וכאיל׃ לחוד
בכל רעות נפשך תכוס ותיכול בסרא כברכתא דיי׳ אלהך דיהב לך בכל קרוך מסאבא ודכיא
ייכלניה כבסר טביא ואילא׃ לכן מתא מא אשתהת נפסך דבח פאדבח וכל ברזק אללה
רבך אלדי אעטאך פי סאיר קראך. וגאיז אן יאכל מנה אלטאהר ואלנגס. כמי יוכלאן לחם אלצבי
ואיל׃ רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים׃ לחוד דמא לא תיכלון. על ארעא תישדניה
כמיא׃ כלא אלדם לא תאכלה. כל צבה עלי אלארץ כאלמא׃ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר
דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת
ידך׃ לית לך רשו למיכל בקרוך. מעשר עיבורך וחמרך ומשחך. ובכורי תורך ועאנך. וכל
נדרך דתדר. ונדבתך ואפרשות ידך׃ לכן לא יגוז אן תאכל פי מחאלך עשור ברך ועצירך
ודהנך ובכור בקרך וגנמך. ונדורך אלדי תנדרהא. ותברעך ורפאיעך׃ כי אם לפני יהוה
אלהיך תאכלנו במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך
והלוי אשר בשעריך ושמחת לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך׃ אלהין קדם יי׳ אלהך תיכלניה.
באתרא דיתרעי יי׳ אלהך ביה את וברך וברתך ועבדך ואמתך. וליואה דבקרוך. ותחדי. קדם יי׳
אלהך. בכל אושטות ידך׃ בל בין ידי אללה רבך תאכלה פי אלמוצע אלדי יכתארה אנת ואבנך
ואבנתך ועבדך ואמתך. ואללוי אלדי פי מחאלך ואפרח בין ידי אללה רבך במא אנבסטת בה ידך׃
השמר לך פן תעזב את הלוי כל ימיך על אדמתך׃ אסתמר לך. דלמא תרחיק ית ליואה. כל יומך
כ על ארעך׃ ואחדר אן תגפו אללוי טול מקאמך פי בלדך׃ כי ירחיב
יהוה אלהיך את גבלך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכל בשר בכל
אות נפשך תאכל בשר׃ ארי יפתי יי׳ אלהך ית תחומך כמא דמליל לך. ותימר איכול בסרא
ארי תתרעי נפשך למיכל בסרא. בכל רעות נפשך תיכול בסרא׃ ואדי אוסע אללה רבך תכמך
כמי ועדך פקלת אכל לחמא ען שהוה מן נפסך לה פכלה מתא מא אשתהיתה׃ כי ירחק
ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר
נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך׃ ארי יתרחק מנך אתרא

רש״י ז״ל

ואמרת אוכלה בשר וגו׳ במה הכ׳ מדבר בקדשים שנפל בהם מום שיפדו וי׳ תאכלו בכל מקום יכול יפדו על מום עובר ת״ל רק׳ תזבח ואכלת׳ אין לך היתר גיזה וחלב אלא אכילה ע״י זביחה׳ הטמא והטהור׳ לפי שבאו מכח קדשים שנ׳ בהם והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הוצרך ל להתיר בו שטמא וטהור אוכלין בקערה אחת׳ כצבי וכאיל׳ שאין קרבן בא מהם׳ כצבי וכאיל לפטרן מן הזרוע והלחיים והקיבה׳ רק הדם לא תאכלו׳ אעפ״י שאמרתי שאין לך בו זריקת דם במזבח לא תאכלנו׳ תשפכנו כמים׳ לומר לך שאין צריך כסוי׳ ד״א הרי הוא כמים להכשיר את הזרעים׳ לא תוכל׳ בא הכתוב ליתן לא תעשה על הדבר׳ לא תוכל׳ ר׳ יהושע בן קרחה אומר יכול אתה אבל אינך רשאי׳ כיוצא בו ואת היבוסי יושבי ירושלם לא יכלו בני ישראל להורישו יכולין היו אבל לא היו רשאים לפי שכרת להם אברהם ברית כשלקח מהם מערת המכפלה ולא יבוסיים אלא חתיים היו אלא על שם העיר ששמה יבוס כך מפורש בפרקי ר׳ אליעזר והוא שנ׳ כי אם הסירך העורים והפסחים צלמים שכתבו עליהם את השבועה׳ ובכורות בקרך׳ אזהרה לכהנים׳ ותרומת ידיך׳ אלו הבכורים׳ לפני יי׳ לפנים מן החומה׳ והלוי אשר בשעריך׳ אם אין לך לתת לו חלקו כגון מעשר ראשון תן לו מעשר עני׳ אין לך מעשר עני תן לו שלמיך׳ השמר לך׳ ליתן לא תעשה על הדבר׳ על אדמתך׳ אבל בגולה אינך מוזהר עליו יותר מעניי ישראל׳ כי ירחיב אלהיך את גבולך׳ למדה תורה דרך ארץ שלא יתאוה אדם לאכול בשר אלא מתוך רחבת ידים ועושר׳ בכל אות נפשך תאכל בשר׳ אבל במדבר נאסר להם בשר חולין אלא א״כ מקדישו ומקריבו שלמים׳ כי ירחק ממך המקום׳ ולא תוכל לבא ולעשות שלמים בכל

יום

דיתרעי יי׳ אלהך לאשראה שכינתיה תמן ותכוס מתורך ומענך דיהב יי׳ לך כמא דפקידתך ותיכול
בקרוך בכל רעות נפשך׃ אן בעד ענך ﭏמוצע ﭏדי יכתארה ﭏלה רבך ליחל נורה פיה פאדבח
מן בקרך וגנמך ﭏדי רזקך ﭏלה כמי אמרתך וכלה פי מחאלך מתא מא אשתהתה נפסך׃ אך כאשר
יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו׃ ברם כמא דמתאכיל בסר
טביא ואילא כין תיכלניה מסאבא ודכיא כחדא ייכלניה׃ לכן כמא יוכל ﭏצבי וﭏאיל כדאך תאכלה
אן יגוז ﭏנגס וﭏטאהר אן יאכלאן מנה׃ רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל
הנפש עם הבשר׃ לחוד תקף בדיל דלא למיכל דמא ארי דמא הוא נפשא ולא תיכול נפשא עם
בסרא׃ לכן תשדד פי אן לא תאכל ﭏדם לאנה מסכן ﭏנפס פלא תאכל ﭏנפס מע ﭏלחם׃ לא
תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים׃ לא תיכלניה על ארעא תישדניה כמיא׃ ואד לא תאכלה בל
צבה עלי ﭏארץ כﭏמא׃ לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני יהוה׃
לא תיכלניה בדיל דייטב לך ולבנך בתרך ארי תעביד דכשר קדם יי׳׃ ואד לא תאכלה כדאך לכי יכאר
לך ולבניך מן בעדך אד תצנע ﭏמסתקים ענד ﭏלה׃ רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא
ובאת אל המקום אשר יבחר יהוה׃ לחוד מעסר קדשך דיהון לך ונדרך תטול ותיתי לאתרא
דיתרעי יי׳׃ ועדא אקדאסך מא כאן לך מנהא ונדורך פאחמלהא ואית בהא ﭏמוצע ﭏדי
יכתארה ﭏלה׃ ועשית עלתיך הבשר והדם על מזבח יהוה אלהיך ודם זבחיך ישפך על מזבח
יהוה אלהיך והבשר תאכל׃ ותעביד עלוותך בסרא ודמא על מדבחא דיי׳ אלהך ודם נכסת
קודשך ישתפיך על מדבחא דיי׳ אלהך ובסרא תיכול׃ פאצנע צואעדך לחומהא ודמאהא
כאמלא עלי מדבח ﭏלה רבך ומן דם דבאיחך יצב עלי מדבחה וכל לחומהא׃ שמר

כמלא

רש״י ז״ל

יום כמו עכשיו שהמשכן הולך עמכם׃ וזבחת כאשר צויתך׃ למדנו שיש צווי בזביחה היאך ישחוט והן הלכות שחיטה שנאמרו לו למשה בסיני׃ אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל׃ אינך מוזהר לאכלן בטהרה אף מה צבי ואיל חלבן מותר אף חולין חלבן מותר׃ ת״ל אך׃ רק חזק לבלתי אכול הדם׃ ממה שנ׳ חזק אתה למד שהיו שטופין בדם לאכלו לפיכך הוצרך לומר חזק דברי ר׳ יהודה׳ ר׳ שמעון בן עזאי אומר לא בא הכתוב אלא להזהירך וללמדך עד כמה אתה צריך להתחזק במצוות אם הדם שהוא קל להשמר ממנו שאין אדם מתאוה לו הוצרך להזקך באזהרתו כן לשאר מצוות׃ ולא תאכל הנפש עם הבשר׃ אזהרה לאבר מן החי׃ לא תאכלנו׃ אזהרה לדם המתמצית׃ לא תאכלנו׃ אזהרה לדם החברים׃ למען ייטב לך ולבניך אחריך׃ צא ולמד מתן שכרן של מצוות אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו זוכה לו ולבניו אחריו כן לגזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להם׃ רק קדשיך׃ חעפ׳ שאתה מותר לשחוט חולין לא התרתי לך לשחוט את הקדשים ולאכלן בשעריך בלא הקרבה אלא תביאם לבית הבחירה׃ ועשית עולותיך׃ אם עולות הן הבשר והדם על המזבח ואם זבחי שלמים הם דם זבחיך ישפך על המזבח תחלה ואחר כך והבשר תאכל׃ עוד דרשו רבותינו רק קדשיך בא ללמד על הקדשים שבחוצה לארץ וללמד על התמורות ועל ולדות קדשים שיקריבן׃ שמור׃ זו משנה שאתה צריך לשמרה בבטנך שלא תשכח כענין שנ׳ כי נעים כי תשמרם בבטנך ואם שנית אפשר שתשמע והקיים׃ הא כל שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה׃ את כל הדברים׃ שתהא חביבה עליך מצוה קלה כמצוה חמורה׃ הטוב׃ בעיני שמים׃ והישר׃ בעיני בני אדם׃ פן תנקש׃ אונקלוס תרגם לשון מוקש ואני אומר שלא חש לדקדק בלשון שלא מצינו נ״ון בלשון יוקש ואפ׳ ליסוד הנופל ממנו אבל בלשון טירוף נקשקוש מצינו כן וארכובתיה דא לדא נקשן ואף זה אני אומר פן הנקש אחריהם פן הטרף אחריהם להיות כרוך אחר מעשיהם וכן ינקש נושה לכל אשר לו תקלל את הרשע להיות שלו נושים רבים ויהיו מחזרין ומתנקשין אחר ממונו׃ אחרי השמדם מפניך׃ אחר שתראה שאשמידם מפניך יש לך לתת לב לומר מפני מה נשמדו אלו מפני מעשים מקולקלים שבידיהם אף אתה לא תעשה כן שלא יבואו אחרים וישמידוך׃ איכה יעבדו׃ לפי שלא ענש על ע״ז אלא על זיבוח וקיטור ונסוך והשתחואה כמו שכת׳ זובח לאלהים יחרם בלתי ליי׳ לבדו דברים הנעשים לגבוה בא ולימדך כאן שאם דרכה של ע״ז לעבדה בדבר אחר כגון פוער לפעור וזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו וחייב אבל זיבוח וקיטור ונסוך והשתחויה אפילו שלא כדרכה חייב׃ כי גם את בניהם׃ גם לרבות אבותיהם ואמותיהם אמר ר׳ עקיבא אני ראיתי ארמאי שכפתו לאביו לפני כלבו ואכלו׃ את כל הדבר׳ קלה כחמורה׃ השמרון לעשות׃

ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם
כי תעשה הטוב והישר בעיני יהוה אלהיך׃ תר ותקביל ית כל פתגמיא האילין דאנא מפקיד
לך בדיל דייטב לך ולבנך בתרך עד עלמא ארי תעביד דתקין ודכשר קדם יי אלהך׃ ארחפט
ואקבל גמיע הדה אלאמור אלתי אמרך בהא לכי יכאר לך ולבנך בעדך אלי אלדהר אד תצנע
אלג׳יד ואלמסתקים ענד אללה רבך׃ כי יכרית יהוה אלהיך את
הגוים אשר אתה בא שמה לרשת אותם מפניך וירשת אתם וישבת בארצם׃ ארי ישיצי
יי אלהך ית עממיא דאת עליל לתמן למירת יתהון מן קדמך ותירת יתהון ותתיב בארעהון׃
ואדא קטע אללה רבך אלאמם אלדי אנת דאכל אליהם לתקרצהם מן בין ידיך פאדא קרצת
הם וסכנת מכאנהם׃ השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרש
לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני׃ אסתמר
לך דלמא תתקיל בתריהון בתר דישתיצון מן קדמך ודלמא תתבע לטעותהון למימר
איכדין פלחין עממיא האילין ית טעותהון ואעביד כין אף אנא׃ אחדר אן תוהק פי תבעהם
בעד אנפאדהם מן בין ידיך וכלא תלתמס למעבודאתהם קאילא כיף כאן יעבדהא אולאיך
אלאמם פאצנע אנא איצא כדאך׃ לא תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל תועבת יהוה אשר
שנא עשו לאלהיהם כי גם את בניהם ואת בנתיהם ישרפו באש לאלהיהם׃ לא תעביד
כין קדם יי אלהך ארי כל דמרחק קדם יי דסני עבדין לטעותהון ארי אף ית בניהון וית בנתהון מוקדין
בנורא לטעותהון׃ לא תצנע כדאך ללה רבך פאנה כתירא ממא יכרהה אללה וישנאה
יצנעוה למעבודאתהם חתי בניהם ובנאתהם קד יחרקוהא בנאר להם׃ את כל הדבר אשר
אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו׃ ית כל פתגמא
דאנא מפקיד יתכון יתיה תטרון למעבד לא תוספון עלוהי ולא תמנעון מניה׃ גמיע אלאמר
אלדי אמרכם בה אחפצוה ואעמלו בה לא תזידון עליה שיא ולא תנקצון מנה׃ פ
כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת׃ ארי יקום בינך נביא או חלים
חלמא ויתין לך את או מופת׃ ואדא קאם פי מא בינכם מדעי נבווה או חאלם חלם פאעטאך
איה או ברהאנא׃ ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים
אשר לא ידעתם ונעבדם׃ וייתי אתא ומופתא דמליל עמך למימר נהך בתר טעות עממיא
דלא ידעתנין ונפלחנין׃ פלו אתת אלאיה או אלברהאן ממן קאל לך תעאל בנא אלי מעבוד אכר

ליתן לא תעשה על הדבר ועל עשה האמורים בפרשה שכל השמר לשון לא תעשה הוא לא שאין לוקין על השמר של עשה׳ לא תסף עליו
חמשה טוטפות ה׳ מינין בלולב ד׳ ברכות לברכת כהנים׳ ונתן אליך אות בשמים כענין שנ׳ בגדעון ועשית עמדי אות שאתה מדבר עמי
ואומר יהי נא חורב אל הגזה לבדה׳ או מופת בארץ ואעפ״כ לא תשמע לו נאת׳ מפני מה נותן לו הקב״ה ממשלה לעשות אות כי מנסה
יי׳ אלהיכם אתכם׳ נאת׳ מצותיו תשמרו׳ תורת משה׳ ובקולו תשמעו׳ בקול הנביאים׳ ואותו תעבודו׳ במקדשו׳ ובו תדבקון׳ הדבק
בדרכיו גמול חסדים בקר חולים קבור מתים כמו שעשה הקב״ה׳ סרה׳ דבר המוסר מן העולם שלא היה ולא נברא ולא צויתיו לדבר
כן דישטורנא בלעז׳ והפודך מבית עבדים׳ אפילו אין לו עליך אלא שפדאך דיו׳ כי יסיתך׳ אין המסית אלא הדיוט שנ׳ כי תסיתך

אלר מא לם תערפהא פנעבדהא׃ לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חלם החלום ההוא
כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל
נפשכם׃ לא תקביל לפתגמי נביא ההוא או מן חליס חלמא ההוא ארי מנסי יי אלהכון יתכון
למדע האיתיכון רחמין ית יי אלהכון בכל לבכון ובכל נפשכון׃ פלא תקבלו מן דלך אלמדעי אלנבווה
או אלחאלם אלחלם פאן אללה רבכם ממתחנכם ליצהר לאנאס הל אנתם מחבוה מכלצין בכל
קלובכם ונפוסכם׃ אחרי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו
תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקון׃ בתר פלחנא דיי אלהכון תהכון ויתיה תדחלון וית פקודוהי
תטרון ולמימריה תקבלון וקדמוהי תפלחון ולדחלתיה תתקרבון׃ בל פי תבע אללה רבכם
תסירון ואיאה פארהבון ווצאיאה פאחפצו ואמרה פאקבלון ואיאה פאעבדון וטאעתה
פאלזמוהא׃ והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על יהוה אלהיכם
המוציא אתכם מארץ מצרים והפדך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוך יהוה
אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך׃ ונביא ההוא או חליס חלמא ההוא יתקטיל ארי
מליל סטיא על יי אלהכון דאפיק יתכון מארעא דמצרים ודפרקך מבית עבדותא לאטעיותך
מן אורחא דפקדך יי אלהך למהך בה ותפלי עביד דביש מבינך׃ ודלך אלמדעי אלנבווה
או הם אלחלם פליקתל למא תקול אלמחאל עלי אללה רבכם אלמכרגכם מן בלד מצר
ואלפאדיך מן בית אלעבודייה לירחך ען אלטריק אלדי אמרך אללה רבך אן תסיר פיה
ואנק אהל אלשר מן וסטך׃ כי יסיתך אחיך בן אמך או בנך או
בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסתר לאמר נלכה ונעבדה אלהים
אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך׃ ארי ימלכנך אחוך בר אמך או ברך או
ברתך או אתת קימך או חברך דכנפשך בסתרא למימר נהך ונפלח לטעות עממיא
דלא ידעתא את ואבהתך׃ ואן אגואך אכיך אבן אמך או אבנך או אבנתך או אמראתך
אלתי הי חרמתך או צדיקך אלדי הו כנפסך פי אלסתר קאילא תעאל נעבד מעבודאת אכר מא
לם תערפהא אנת ואבאיך׃ מאלהי העמים אשר סביבתיכם הקרבים אליך או הרחקים
ממך מקצה הארץ ועד קצה הארץ׃ מטעות עממיא דבסחרניכון דקריבין לך או דרחיקין
מנך מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא׃ מן מעבודאת אלאמם אלדין חואליכם אלאקרבין אליך או אלאבעדין

כי אמ״טרא בלשן שמשיאו לעשות כן״ אחיך׳ מאב״ או בן אמך׳ מאם״ חיקך׳ השוכבת בחיקך ומחקה בך מפק״את בלעז וכן מחיק הארץ מיסוד התקוע בארץ״ אשר כנפשך׳ זה אביך פירש לך הכתוב את החביבין לך קל וחומר לאחרים״ בסתר׳ דבר הכתוב בהווה שאין דברי מסית אלא בסתר וכן שלמה אומר בנשף בערב יום באישון לילה ואפלה״ אשר לא ידעת אתה ואבותיך׳ דבר זה גנאי גדול הוא לך שאף האומות אין מניחין מה שמסרו להם אבותיהם וזה אומר לך עזוב מה שמסרו לך אבותיך״ הקרובים אליך או הרחוקים׳ למה פירט קרובים ורחוקים אלא כך אמר הכתוב מטיבן של קרובים אתה למד טיבן של רחוקים כשם שאין ממש בקרובים כך אין ממש ברחוקים״ מקצה הארץ׳ זו חמה ולבנה וצבא השמים שהן מהלכין מסוף העולם ועד סופו״ לא תאבה לו׳ לא תהא תאב לו לא תאהבנו לפי שנ׳ ואהבת לרעך כמוך את זה לא תאהב״ ולא תשמע אליו בהתחננו על נפשו

בתחנונו

מנך מן טרף ארץ׳ טרפהא׃ לא תאבה לו ולא תשמע אליו ולא תחוס עינך עליו ולא תחמל
ולא תכסה עליו׃ לא תיבי ליה ולא תקביל מניה ולא תחוס עינך עלוהי ולא תרחים ולא תכסי
עלוהי׃ פלא תשא דׄלך ולא תקבל מנה ולא תשפק עליה ולא תרת לה ולא תסתר עליה׃
כי הרג תהרגנו ידך תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרנה׃ ארי מקטל תקטלניה
ידך תהי ביה בקדמיתא למקטליה וידא דכל עמא בבתריתא׃ בל אקתלה קתלא ידך אוולא
מא תבטש בה פתקתלה ויד סאיר אלאמה אכירא׃ וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחך מעל
יהוה אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים׃ ותרגמניה באבניא וימות ארי בעא לאטעיותך
מדחלתא דיי׳ אלהך דאפקך מארעא דמצרים מבית עבדותא׃ וארגמה בחגארה חתי ימות למא קצד
אדחאך ען אללה רבך אלמכרגך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה׃ וכל ישראל ישמעו ויראון
ולא יוספו לעשות כדבר הרע הזה בקרבך׃ וכל ישראל ישמעון וידחלון ולא ייספון למעבד
כפתגמא בישא הדין בינך׃ וסאיר אלאסראיל יסמעון ויכאפון ולא יעאודו אן יצנעו מתל הדא
אלאמר אלרדי פי וסטך׃ כי תשמע באחת עריך אשר יהוה אלהיך נתן לך ה
לשבת שם לאמר׃ ארי תשמע בחדא מן קרויך דיי׳ אלהך יהיב לך למתב תמן למימר׃ ואן סמעת
מן בעץ קראך אלתי אללה רבך מעטיך אן תסכן פיהא קול קאיל׃ יצאו אנשים בני בליעל
מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם׃ נפקו
גברין בני רשעא מבינך ואטעיאו ית יתבי קרתהון למימר נהך ונפלח לטעות עממיא דלא
ידעתון׃ אן קד כרג קום כפאר מנהא פאצלו אהל קריתהם קאילין תעאלו נעבד מעבודאת
אכר מא לם תערפוהא׃ ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה
הזאת בקרבך׃ ותתבע ותבדוק ותשאיל יאות והא קשטא כיון פתגמא אתעבידת תועיבתא
הדא בינך׃ פאלתמס דׄלך ואסתברה ג׳יידא ואסאל ענה נעמא פאן כאן אלאמר חקא תאבתא
וקד צנעת הדה אלכריהה פי וסטך׃ הכה תכה את ישבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל
אשר בה ואת בהמתה לפי חרב׃ ממחא תמחי ית יתבי קרתא ההיא לפתגם דחרב גמר יתה וית
כל דבה וית בעירה לפתגם דחרב׃ פאקתל קתלא אהל תלך אלקריה בחד אלסיף ואתלפהא
וג׳מיע מא פיהא חתי בהאימהא בחד אלסיף׃ ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת את רחבה

לחמול לו לפי שנ׳ עזוב תעזוב עמו לזה לא תעזוב׳ ולא תשמע אליו לפי שנ׳ לא תעמוד על דם רעך׳ על זה לא תחוס׳ ולא תחמול
לא תהפך בזכותו׳ ולא תכסה עליו׳ אם אתה יודע לו לחובה אינך רשאי לשתוק׳ כי הרג תהרגנו׳ יצא מב״ד מחויב אל תחזירהו
לזכות׳ ידך תהיה בו בראשונה׳ מצוה ביד הנסת להמיתו׳ לא מת בידו ימות ביד אחרים שנ׳ ויד כל העם באחרונה׳ כי תשמע באחת
עריך וגו׳ לשבת שם׳ פרט לירושלם שלא ניתנה לדירה׳ כי תשמע לאמר׳ אומר כן יצאו׳ בני בליעל׳ בלי עול שפירקו עולו של מקום׳
אנשים׳ ולא נשים׳ יושבי עירם׳ ולא יושבי עיר אחרת מכאן אמרו אין נעשית עיר הנדחת עד שידיחוה אנשים ועד שיהיו מדיחיה
מתוכה׳ ודרשת וחקרת ושאלת היטב׳ מכאן למדו שבע חקירות מריבוי המקרא׳ יש כאן שלש דרישה וחקירה והיטב׳ ושאלת אינו מן
המנין ונתנו למדו בדיקות ובמקום אחר הוא אומר ודרשו השופטים היטב ובמקום אחר הוא אומר ודרשת היטב ולמדו היטב
היטב לגזרה שוה ליתן האמור של זה בזה׳ הכה תכה׳ אם אינך יכול להמיתם במיתה הכתובה בהם המיתם באחרת׳ לפי חרב
לשמו

באש את העיר ואת כל שללה כליל ליהוה אלהיך והיתה תל עולם לא תבנה עוד׃ וית כל עדאה תכנוש לגו פתאה ותוקיד בנורא ית קרתא וית כל עדאה גמיר קדם יהך ותהי תל חרוב לעלם לא תתבני עוד׃ וגמיע סלבהא אגמעה אלי וסט רחבתהא ואחרק באלנאר תלך אלקריה וגמיע סלבהא ללה רבך גמלה ותכון תלא אלי אלדהר לא תבנא אבדא׃ ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יהוה מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך׃ ולא ידבק בידך מדעם מן חרמא בדיל דיתוב יי מתקוף רגזיה ויתין לך רחמין וירחים עלך ויסגינך כמא דקיים לאבהתך׃ ולא ילזק בידך שיא מן אלמתלוף לכי ירגע אללה מן שדה גצבה ויעטיך רחמתה וירחמך ויכתרך כמא קסם לאבאיך׃ כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום לעשות הישר בעיני יהוה אלהיך׃ ארי תקביל למימרא דיי אלהך למטר ית כל פקודוהי דאנא מפקיד לך יומא דין למעבד דכשר קדם יי אלהך׃ אד תקבל אמר אללה רבך ותחפט ותעמל בגמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום באן תצנע אלמסתקים ענדה׃

בנים אתם ליהוה אלהיכם לא תתגדדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת׃ בנין אתון קדם יי אלהכון לא תתהמון ולא תשוון מרט בין עיניכון על מית׃ ואד אנתם אוליא אללה רבכם כאלבנין פלא תתואגזו ולא תגעלו נתפא בין עינכם עלי אמואתכם׃ כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך ובך בחר יהוה להיות לו לעם סגלה מכל העמים אשר על פני האדמה׃ ארי עם קדיש את קדם יי אלהך ובך אתרעי יי למהוי ליה לעם חביב מכל עממיא דעל אפי ארעא׃ לאנך שעב מקדס ללה רבך וקד אכתארך אן תכון לה אמה כאלצה מן גמיע אלאמם אלדין עלי וגה אלארץ׃

לא תאכל כל תועבה׃ לא תיכול כל דמרחק׃ לא תאכל כל מכרוה׃ זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים׃ דא בעירא דתיכלון תורין דרחלין וגדין דעזין׃ הדא מא תאכלוה מן אלבהאים אלבקר ואלצאן ואלמאעז׃ איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר׃ אילא וטביא ויחמורא ויעלא ורימא ותורבלא ודיצא׃ ואליל ואלצבי ואליחמור ואלועל ואלרול ואלתיתל ואלזראפה׃ וכל בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו׃ וכל בעירא דסדיקא פרסתה ומטלפן טלפין תרתין פרסתה מסקא

ידין
ואחרות ... ושאכר

למען ובשבילו׃ למען ישוב יי מחרון אפו׃ שכל זמן שעז בעולם חרון אף בעולם׃ לא תתגודדו׃ לא תתנו גדידה ושרט בבשרכם על מת כדרך שהאמוריים עושין לפי שאתם בניו של מקום ואתם ראויים להיות נאים ולא גדודים ומקורחים׃ בין עיניכם׃ אצל הפדחת ובמקום אחר הוא אומר לא יקרחו קרחה בראשם לעשות כל הראש כבין העינים׃ כי עם קדוש אתה׃ קדושת עצמך מאבותיך ועוד ובך בחר יי׃ לא תאכל כל תועבה׃ כל שתיעבתי לך כגון צרם אוזן בכור לשחטו במדינה הרי דבר שתיעבתי לך׃ כל מום בל יהיה בו בא ולימד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המום׃ בשל בשר בחלב הרי דבר שתיעבתי לך הזהיר כאן על אכילתו׃ זאת הבהמה וגו׳ איל וצבי ויחמור׃ למדנו שהחיה בכלל בהמה ולמדנו שבהמה וחיה טמאה מרובה מן הטהורה שבכל מקום פורט את המועט׃ אקו׳ מתורגם יעלא יעלי סלע הוא אשטנבוק׃ ותאו׳ תורבלא׃ שור היער׳ בלע״ז בלשון ארמי׃ מפרסת׳ סדוקה כתרגומו׳ פרסה׳ פלנטה׳ ושוסעת חלוקה בשני צפרים שיש סדוקה ואינה חלוקה בצפרנים והיא טמאה׳ בבהמה׳ משמע מה שנמצא

פשרא בכעירא יתהה תיכלון׃ וכל בהימה מצלפה בצלף ומפלקה אצלאפהא תפריקא ומצעדה
אגתראר מן אלבהאים פכלוהא׃ אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה השסועה
את הגמל ואת הארנבת ואת השפן כי מעלה גרה המה ופרסה לא הפריסו טמאים הם לכם׃
ברם ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא ומסדיקי פרסתא מטלפי טלפיא ית גמלא וית ארנבא
וית טבזא ארי מסקי פשרא אנון ופרסתהון לא סדיקא מסאבין אנון לכון׃ כלא הדה
אלאשיאאץ פלא תאכלוהא מן אלמצעדי אגתראר ואלמצלפין באצלאף מפלקה אלגמל ואלארנב
ואלובר פאנהא מצעדה אגתראר גיר מצלפה בצלף והי מחרמה עליכם׃ ואת החזיר כי
מפריס פרסה הוא ולא גרה טמא הוא לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו׃ וית
חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ולא פשר מסאב הוא לכון מבסרהון לא תיכלון ובנבילתהון
לא תקרבון׃ ואלכנזיר פאנה מצלף בצלף ולא יגתר והו מחרם עליכם פלא תאכלו מן
לחומהא ולא תדנו מן גבאילהא ללא תנגססכם׃ את זה תאכלו מכל
אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו׃ ית דין תיכלון מכל דבמיא כל דליה ציצין
וקלפין תיכלון׃ והדא מא תאכלוה מגמיע מא פי אלמא כל מא לה אגנחה ופלוס פכלוה׃
וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו טמא הוא לכם׃ וכל דלית ליה ציצין וקלפין
לא תיכלון מסאב הוא לכון׃ וכל מא ליס לה אגנחה ופלוס פלא תאכלוה אנה נגס לכם׃
כל צפור טהרה תאכלו׃ כל צפר דכי תיכלון׃ וכל טאיר טאהר פכלוה׃
וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר והפרס והעזניה׃ ודין דלא תיכלון מנהון נשרא ועד
ועזיא׃ והדה אלאשיאאץ לא תאכלוהא אלנסר ואלעקאב ואלענקא׃ והראה ואת האיה והדיה
למינה׃ ובת כנפא וטרפיתא ודיתא לזנה׃ וגמיע אלגראביב באצנאפהא׃ ואת בת
היענה ואת התחמס ואת השחף ואת הנץ למינהו׃ וית בת נעמיתא וציצא וצפר שחפא
ונצא לזנוהי׃ ואלנעאמה ואלכטאף ואלסאף ואלבאז באצנאפה׃ את הכוס ואת הינשוף
והתנשמת׃ וקריא וקפופא ובותא׃ ואלבום ואלבאשק ואלשאהין׃ והקאת ואת הרחמה ואת השלך׃
קתא וירקריקא ושלינונא׃ ואלקוק ואלרכם ואלזמג׃ והחסידה והאנפה למינה והדוכיפת והעטלף׃

ואלגראב ואצנאפה
ואחרא לאצנאפהא
ואת כל עורב
למינו ויתה כל
עורבא לזנה

רש״י

בבהמה אכול מכאן אמרו שהעובר ניתר בשחיטת אמו׳ השסועה׃ בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות ואמרו רבותינו למה נשנו׳ ד
בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בת״כ ובעופות מפני הראה שלא נאמרה גם היא בת״כ׳ ובנבלתם לא תגעו׳ רבותינו פירשו ברגל
שאדם חייב לטהר את עצמו ברגל׳ יכול יהו מוזהרים בכל השנה ת״ל אמור אל הכהנים וגו׳ לנפש לא יטמא בעמיו ומה טומאת
המת שהיא חמורה כהנים מוזהרין ואין ישרא׳ מוזהרין׳ טומאת נבלה קלה לא כל שכן׳ כל צפור טהורה תאכלו׳ להתיר משולחת
שבמצורע׳ וזה אשר לא תאכלו׳ לאסור את השחוטה׳ הראה והאיה׳ היא ראה היא איה היא דיה ולמה נקרא שמה ראה שרואה
ביותר ולמה הזהירך בכל שמותיה׳ שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלוק שלא יהא האוסרה קורא אותה ראה והבא להתיר
אומר זו דאה שמה או איה שמה וזו לא אסר הכתוב׳ בעופות פירט לך הטמאים ללמד שהעופות הטהורים מרובים על הטמאים
לפיכך פירט את המועט׳ התנשמת׳ קלבא עורץ׳ שלך׳ השולה דגים מן הים׳ דוכיפת׳ הוא הורנגול הבר וכרבלתו
כפולה׳ שרץ העוף׳ הם הנמוכים הרוחשים על הארץ כגון זבובין וצרעין וחגבים טמאים הם קרויין שרץ׳ כל עוף טהור תאכלו׳
ולא את הטמא בא ליתן עשה על לא תעשה׳ וכן בבהמה אותה תאכלו ולא בהמה טמאה לאו הבא מכלל עשה עשה הוא לעבור
עליהן בעשה ולא תעשה׳ לגר אשר בשעריך׳ גר תושב שקיבל עליו שלא לעבוד ע״ז ואוכל נבלות׳ כי עם קדוש אתה לי״י קדש

את

וחוריתא ואבו לזלה ונגר טורא ועטליפא׃ ושצקר ושבגבגה באצנאפהא ושהדהד ושכפאש׃
וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו׃ וכל רחשא דעופא מסאב הוא לכון לא יתאכלון׃
וגמיע דביב שטאיר אדי הו מחרם עליכם לא תאכלוה׃ כל עוף טהור תאכלו׃ כל עוף דכי
תיכלון׃ וכל מא הו טאהר מנה פכלוה׃ לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה
או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו׃ לא תיכלון כל נבילא
לתותב ערל דבקרוך תתננה וייכלנה או תזבננה לבר עממין ארי עם קדיש את קדם יי אלהך׃ לא
תיכלון בסר בחלב׃ ולא תאכלו שיא מן שנבאיל בל אעטהא לשגריב אדי פי מחלך פיאכלהא
אותביעהא לאגנבי לאנך שעב מקדס ללה רבך ולא תטבך לחמא בלבן׃ פ
עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה׃ עסרא תעסר ית כל עללת זרעך
דיפיק חקלא שנא שנא׃ ועשר תעשירא גמיע גלת זרעך מא תנבתה שצחרא סנה סנה׃ ואכלת
לפני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת
בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את יהוה אלהיך כל הימים׃ ותיכול קדם יי אלהך באתרא דיתרעי
לאשראה שכינתיה תמן מעסר עבורך חמרך ומשחך ובכורי תורך ועאנך בדיל דתילף למדחל
קדם יי אלהך כל יומיא׃ וכלה בין ידי אללה רבך פי שמוצע אדי יכתארה ליסכן נורה פיה עשור בּרך
עצירך ודהנך ובכור בקרך וגנמך לכי תתעלם כיף תעבדה טול שזמאן׃ וכי ירבה ממך הדרך
כי לא תוכל שאתו כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם כי
יברכך יהוה אלהיך׃ וארי יסגי מנך אורחא ארי לא תיכול למטליה ארי יתרחק מנך
אתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן ארי יברכנך יי אלהך׃ ואן טאל עליך שטריק
ולם תטיק אן תחמלה אד בעד ענך שמוצע אדי יכתארה אלה לבך אן יגעל נורה פיה ובארך
לך מע דלך׃ ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך
בו׃ ותתין בכספא ותצור כספא בידך ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך ביה׃ פבעה בתמן וצרה
וכדה פי ידך ואמץ אלי שמוצע אדי יכתארה אלה רבך׃ ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך
בבקר ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני יהוה אלהיך
ושמחת אתה וביתך׃ ותתין כספא בכל דתתרעי נפשך בתורי ובענא ובחמר חדת ועתיק
ובכל דתשאלנך נפשך ותיכול תמן קדם יי אלהך ותחדי את ואנש ביתך׃ ואצרפה פי גמיע מא

רש״י ז״ל

את עצמך במותר לך דברים המותרים ואחרים נוהגין בהם איסור אל תתירם בפניהם. לא תבשל גדי. ג׳ פעמים פרט לחיה ולעופות ולבהמה טמאה. לא תבשל גדי. עשר תעשר. מה ענין זה אצל זה אמר להם הקב״ה לישראל אל תגרמו לי לבשל גדיים של תבואה עד שהן במעי אמותיהן שאם אין מעשרין מעשרות כראוי כשהוא סמוך להתבשל אני מוציא רוח קדים והיא משדפתן וכה״א ושדפה לפני קמה. וכן לענין בכורים. שנה שנה. מכאן שאין מעשרין מן החדש על הישן. ואכלת וגו׳. זה מעשר שני שכבר למדנו ליתן מעשר אחר ללוים שנא׳ כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר וגו׳ ונתן להם רשות לאכלו בכל מקום שנ׳ ואכלתם אותו בכל מקום על כרחך זה מעשר אחר הוא. כי יברכך. שתהא התבואה מרובה לשאת. בכל אשר תאוה נפשך כלל. בבקר ובצאן וביין ובשכר. פרט. ובכל אשר תשאלך נפשך. חזר וכלל מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ וראוי למאכל אדם אף כל שהוא ולד ולדות הארץ וראוי למאכל אדם. והלוי לא תעזבנו מליתן לו מעשר ראשון. כי אין לו חלק ונחלה עמך. יצאו לקט שכחה ופאה והפקר שאף הוא

תשתהי נפסך מן בקר וגנם וכמר ונביד וגמיע מא תחבה נפסך וכלה הנאך בין ידי אללה רבך
ואפרח אנת ואלך׃ והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך׃ וליואה
דבקרוך לא תרחקניה ארי לית ליה חולק ואחסנא עמך׃ ואללוי אלדי פי מחאלך לא תתרכה
אד ליס לה נציב ולא נחלה מעך׃ מקצה שלש שנים תוציא את כל
מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך׃ מסוף תלת שנין תפיק ית כל מעסר עללתך
בשתא ההיא ותצנע בקרוך׃ ופי כל תלאת סנין תכרג גמיע עשור גלתך פי תלך אלסנה
ותצעה פי מחאלך׃ ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך
ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה׃ וייתי ליואה ארי לית
ליה חולק ואחסנא עמך וגיורא ויתמא וארמלתא דבקרוך וייכלון ויסבעון בדיל דיברכנך יי
אלהך בכל עובדי ידך דתעביד׃ פיאתי אללוי אד ליס לה נציב ולא נחלה מעך ואלגריב ואליתים
ואלארמלה אלדי פי מחאלך פיאכלון וישבעון לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנעה
ידך׃ מקץ שבע שנים תעשה שמטה׃ מסוף שבע שנין תעביד
שמטתא׃ ופי כל מדה סבע סנין אצנע תסייבא׃ וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה
ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה׃ ודין פתגם
שמטתא דישמיט כל גבר מרי רשו דירשי בחבריה לא יתבע מן חבריה ומן אחוהי ארי
קרא שמטתא קדם יי׃ והדי שרח אלתסייב באן יסייב כל דין נסייה ידה ממא ינסי צאחבה לא
יקתצי צאחבה ולא אכיה אד קד סמאהא תסייבא ללה׃ את הנכרי תגש ואשר יהיה לך
את אחיך תשמט ידך׃ מן בר עממין תתבע ודיהי לך עם אחוך תשמיט ידך׃ אמא אלגריב
פגאיז אן תקתציה ואמא מא יכון לך עלי אכיך פסייב ידך ענה׃ אפס כי לא יהיה בך אביון
כי ברך יברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה׃ לחוד ארי לא יהי בך
מסכינא ארי ברכא יברכנך יי בארעא די יי אלהך יהיב לך אחסנא למירתה׃ ויקינא אנה לא
יכון פיך מסכין ממא יבארך לך אללה פי אלבלד אלדי יעטיה לך נחלה לתחוזה׃ רק אם שמוע
תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום׃
לחוד אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהך למטר למעבד ית כל תפקידתא הדא דאנא מפקיד
לך יומא דין׃ מא דמת תסמע ותקבל אמר אללה רבך ותחפט' ותעמל בגמיע הדה אלשריעה

יש לו חלק עמך בהן כמוך והוא חייב במעשר" מקצה שלש שנים׃ בא ולימד שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושנייה לשנה
שיבערם מן הבית בשלישית" ובא הלוי׃ ליטול מעשר ראשון" והגר והיתום וגו' ויטלו מעשר שני שהוא של עני של שנה זו ולא תאכלנו
אתה בירושלם שנזקקת לאכול מעשר שני של שתי שנים" ואכלו ושבעו׃ תן להם כדי שבען מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן וכו'
ואתה הולך לירושלם במעשר של שנה ראשונה ושנייה שהשהית ומתודה בערתי הקדש מן הבית כמו שמפורש בכי תכלה לעשר"
מקץ שבע שנים׃ יכול ז' שנים לכל מלוה ומלוה ת"ל קרבה שנת השבע ואם אתה אומר ז' שנים לכל מלוה ומלוה להלואתו של אחד
ואחד היאך היא קריבה הא למדת ז' שנים למנין השמטה׃ שמוט כל בעל משה ידו׃ שמוט את ידו של כל בעל משה׃ אפס כי לא
יהיה בך אביון׃ ולהלן הוא אומר כי לא יחדל אביון אלא בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אביונים באחרים ולא בכם וכשאין אתם
עושין רצונו של מקום אביונים בכם" אביון׃ דל מעני ולשון אביון שהוא תאב לכל דבר" רק אם שמוע תשמע׃ אז לא יהיה בך אביון"

שמוע

אלתי אעמרך בהא אליום׃ כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא תעבט
ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו׃ ארי יי אלהך ברכך כמא דמליל לך ותוזיף לעממין סגיאין
ואת לא תזיף ותשלוט בעממין סגיאין ובך לא ישלטון׃ כמא אן אללה רבך קד בארך לך כמא
ועדך פתעוץ אממא כתירא ואנת לא תתעוץ מנהם ותתסלט עלי כתיר מנהם ועליך לא
יתסלטון׃ כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר יהוה
אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון׃ ארי יהי בך מסכינא
חד מאחך בחדא מן קרוך בארעך די יי אלהך יהיב לך לא תתקיף ית לבך ולא תקפוץ ית ידך· מן
אחוך מסכינא׃ פאן כאן פיך מסכינא בדנב או מחנה מן בעץ אכותך פי בעץ מחאלך מן בלדך אלדי
אללה רבך מעטיך פלא תקוי קלבך עליה ולא תקבץ ידך ענה׃ כי פתח תפתח את ידך לו והעבט
תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו׃ ארי מפתח תפתח ית ידך ליה ואוזפא תוזפניה כמסת חסרניה
דחסיר ליה׃ בל אפתחהא לה פתחא ועוצה תעויצא מקדאר מא יעוזה׃ השמר לך פן יהיה דבר עם
לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו
וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא׃ אסתמר לך דלמא יהי פתגם עם לבך ברשע למימר קריבת
שתא דשביעיתא שתא דשמטתא ותבאש עינך באחוך מסכינא ולא תתין ליה ויקרי עלך קדם יי ויהי
בך חובא׃ אחדר אן יכון פי קלבך קול גהל פתקול קד קרבת אלסנה אלסאבעה סנה אלתסייב פתשרה
עלי אכיך אלמסכין פלא תעטיה שיא פידעו עליך אלי אללה פתחל בך עקובה׃ נתון תתן לו ולא ירע
לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך׃ מתן תתין
ליה ולא יבאש לבך במתנך ליה ארי בדיל פתגמא הדין יברכנך יי אלהך בכל עובדך ובכל אושטות
ידך׃ בל אעטה עטאא ולא תשח בה נפסך עליה פאן בגרירה הדא אלאמר יבארך לך אללה רבך
פי אעמאלך וגמיע מא תמד אליה ידך׃ כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר
פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאבינך בארצך׃ ארי לא יפסוק מסכינא מגו ארעא על כין
אנא מפקיד לך למימר מפתח תפתח ית ידך לאחוך לעניך ולמסכינך בארעך׃ פלעלא מא קלת
לך אנה ליס יעדם פי אלבלד מסכין ולדלך אמרך אליום באן תפתח ידך לאכיך צעיפך ולמסכינך פי בלדך׃

שמוע תשמע· שמע קמעא משמיעין אותו הרבה׃ כאשר דבר לך· והיכן דבר ברוך אתה בעיר׃ והעבטת· כל לשון הלואה כשנופל על המלוה
נופל בלשון מפעיל כגון והלוית גוים· והעבטת· ואם היה אומר ועבטת היה נופל על הלוה כמו ולוית׃ והעבטת גוים· יכול שתהא לוה מזה
ומלוה לזה ת"ל ואתה לא תעבוט׃ ומשלת בגוים רבים· יכול גוים אחרים מושלים עליך ת"ל ובך לא ימשולו׃ כי יהיה בך אביון· התאב
תאב קודם׃ מאחד אחיך· אחיך מאביך קודם לאחיך מאמך׃ שעריך· עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת׃ לא תאמץ· יש לך אדם שמצטער
אם יתן אם לא יתן לכך נאמר לא תאמץ ויש לך אדם שפושט את ידו וקופצה לכך נאמר ולא תקפוץ׃ מאחיך האביון· אם לא תתן לו סופך
להיות אחיו של אביון׃ פתח תפתח· אפילו כמה פעמים׃ כי פתח תפתח· הרי כי משמש בלשון אלא׃ והעבט תעביטנו· אם לא רצה במתנה
תן לו בהלואה׃ די מחסורו· ואי אתה מצווה לעשרו׃ אשר יחסר לו· אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אם היה דרכו בכך׃ לו·
זו אשה וכה"א אעשה לו עזר כנגדו׃ וקרא עליך· יכול מצוה ת"ל ולא יקרא׃ והיה בך חטא· מ"מ אפילו לא יקרא א"כ למה נאמר
וקרא ממהר אני ליפרע ע"י הקורא יותר ממי שאינו קורא׃ נתון תתן· אפילו מאה פעמים׃ לו· בינך ובינו׃ כי בגלל הדבר· אפי' אמירה
ליתן אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה׃ על כן· מפני כן׃ לאחיך· עצה לטובתך אני משיאך׃ לאחיך לעניך· לאיזה אח

כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעית
תשלחנו חפשי מעמך׃ ארי יזדבן לך אחוך בר ישראל או בת ישראל ויפלחנך שית שנין
ובשתא שביעיתא תפטרניה בר חורין מעמך׃ ואדי אנבאע לך אליך עבראני או אכותך
עבראניה פיכדמך סת סנין ופי אלסנה אלסאבעה אטלקה חרא מן ענדך׃ וכי תשלחנו חפשי
מעמך לא תשלחנו ריקם׃ וארי תפטרניה בר חורין מעמך לא תפטרניה ריקן׃ ואדי אטלקתה
חרא מן ענדך פלא תטלקה פארגא׃ העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך
יהוה אלהיך תתן לו׃ אפרשא תפריש ליה מענך ומאדרך וממעצרתך דברכך יי אלהך תתין
ליה׃ בל צלה בצלאה מן גנמך ובדארך ותגארך חסב מא רזקך אללה רבך תעטיה׃ וזכרת כי
עבד היית בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום׃ ותדכר
ארי עבדא הויתא בארעא דמצרים ופרקך יי אלהך על כין אנא מפקיד לך ית פתגמא הדין יומא
דין׃ ואדכר אנך כנת עבדא פי בלד מצר ופכך אללה רבך פלדלך אמרתך בהדא אלאמר אליום׃
והיה כי יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך׃ ויהי ארי יימר לך
לא אפוק מעמך ארי ריחמך ולאנש ביתך ארי טב ליה עמך׃ פאן קאל לא אכרג מן ענדך
לאנה אחבך ואחב מנזלך אד אצלח לה אלמקאם מעך׃ ולקחת את המרצע ונתתה באזנו
ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן׃ ותסב ית מרצעא ותתין באודניה
ובדששא ויהי לך עבד פלח לעלם ואף לאמתך תעביד כין׃ פכד אלמיסאס וצעה פי אדנה
ענד באבך פיכון לך עבדא אלי אלדהר ואמתך איצא פצלהא כדאך׃ לא יקשה בעינך בשלחך
אתו חפשי מעמך כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים וברכך יהוה אלהיך בכל אשר
תעשה׃ לא יקשי בעינך במפטרך יתיה בר חורין מעמך ארי על חד תרין באגר אגירא
פלחך שית שנין ויברכנך יי אלהך בכל דתעביד׃ לא יצעב עליך אטלאקך לה חרא מן ענדך
פאנה יגוז אן יכון קד כדמך צעף מא יסאוי אגרה אלאגיר פי סת סנין פיבארך לך אללה
רבך פי גמיע מא תצנעה׃
פ
כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד בבכר שורך
ולא תגז בכור צאנך׃ כל בוכרא דיתיליד בתורך ובענך דכרין תקדיש קדם יי אלהך לא תפלח

מתמול ליום
שאינו של פסח
ושביעי של חג
הבכורות וגו' עד
של עזרה וחם
חלו בעבה קדין
בו ביו' מ"ס
ומתחילין מן
שער המעלה"

רש"י ז"ל

לעני" לעשר' ביו"ד אחת לשון עני אחד הוא אבל לעניך בשני יודי"ן שני עניים" כי ימכר לך" ע"י אחרים במכרוהו ב"ד בגנבתו הכת' מדבר והלא כבר נאמר כי תקנה עבד עברי ובמכרוהו ב"ד הכת' מדבר לא מפני שני דברים שנתחדשו כאן אחד שכתב או העבריה אף היא תצא בשש ולא שמכרוה ב"ד שאין האשה נמכרת בגנבתה שנ' בגנבתו ולא בגנבתה לא בקטנה שמכרה אביה ולימד כאן שאם יצאו שש שנים קודם שהביא סימנין תצא ועוד חדש בכאן העניק תעניק" העניק תעניק" לשון עדי בגובה ובמראית העין דבר שיהא ניכר שהטיבות לו ויש מפרשין לשון הטענה על צוארו" מצאנך ומגרנך ומיקבך" יכול אין לי אלא אלו בלבד ת"ל אשר ברכך יי' אלהיך מכל מה שברכך מרחך התן לו ולמה נאמרו דברים אלו מיוחדים שהם בכלל ברכה אף כל שהוא בכלל ברכה יצאו פרדות ולמדו רבותינו בגזרה שוה במס' קדושין כמה נותן לו מכל מין ומין" וזכרת כי עבד היית" והענקתי ושניתי לך מביזת מצרים וביזת הים אף אתה העניק ושנה לו" עבד עולם" יכול כמשמעו ת"ל ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו הא למדת שאין זה אלא עולמו של יובל" ואף לאמתך תעשה כן" העניק לה יכול אף לרציעה השוה הכתוב אותה ת"ל ואם אמור יאמר העבד עבד נרצע ואין אמה נרצעת" כי משנה שכר שכיר" מכאן אמרו עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה וזהו כפלים שבעבודת שכירי יום ומהו עבודתו בלילה רבו מוסר לו שפחה כנענית והולדות לאדון" כל הבכור תקדיש" ומקום אחר הוא אומר אל הקדיש שנ' אך
בכור

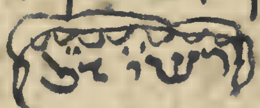
בבכרא דתורך ולא תגוז בבכרא דענך: וכל בכר יולד לך פי בקרך וגנמך אלדכור פאזמה ט׳
תקדיס ללה רבך לא תפלח באלבכר מן בקרך ולא תגז אלבכר מן גנמך: לפני יהוה אלהיך
תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר יהוה אתה וביתך: ק׳ י״י אלהך תיכלניה שנא בשנא
באתרא דיתרעי י״י את ואנש ביתך: בל כלה בין ידי אללה רבך סנה בסנה פי אלמוצע אלדי
יכתארה אנת ואהלך: וכי יהיה בו מום פסח או עור כל מום רע לא תזבחנו ליהוה אלהיך:
וארי יהי ביה מומא חגיר או עויר כל מום ביש לא תכסניה ק׳ י״י אלהך: פאן כאן פיה עיב מן
אזמן או אעמא וסאיר אלעיוב אלפאסדה פלא תדבחה ללה רבך: בשעריך תאכלנו הטמא
והטהור יחדו כצבי וכאיל: בקרוך תיכלניה מסאבא ודכיא כחדא כבסר טביא ואילא: וגאיז
אן תאכלה פי מחאלך ואן יאכלה אלנגס ואלטאהר כמא יוכלאן אלצבי ואלאיל: רק את
דמו לא תאכל על הארץ תשפכנו כמים: לחוד ית דמיה לא תיכול על ארעא תישדיניה כמיא:
מא כלא דמה לא תאכלה בל צבה עלי אלארץ כאלמא: פ

שמור את חדש האביב ועשית פסח ליהוה אלהיך כי בחדש האביב הוציאך יהוה אלהיך
ממצרים לילה: טר ית ירחא דאביבא ותעביד פסחא ק׳ י״י אלהך ארי בירחא דאביבא אפקך
י״י אלהך ממצרים ועבד לך נסין בליליא: אחפט שהר אלפריך אן תצנע פיה פסחא ללה רבך
כמא אטלקך פיה לאלכרוג מן מצר לילא: וזבחת פסח ליהוה אלהיך צאן ובקר במקום אשר
יבחר יהוה לשכן שמו שם: ותכוס פסחא ק׳ י״י אלהך מן בני ענא ונכסת קודשיא מן תורי באתרא
דיתרעי י״י לאשראה שכינתיה תמן: ואדבח אלפסח ללה רבך מן אלגנם ומעה מן אלבקר פי
אלמוצע אלדי יכתארה אללה ליחל נורה פיה: לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו
מצות לחם עני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים
כל ימי חייך: לא תיכול עלוהי חמיע שבעה יומין תיכול עלוהי פטירא לחים עניי ארי
בבהילו נפקתא מארעא דמצרים בדיל דתדכר ית יום מפקך מארעא דמצרים כל יומי חייך:
לא תאכל מעה כמירא בל כל בעדה סבעה איאם פטירא טעאם אלצעיף לאנך כרגת מן
מצר בחפז ואדכר יום כרוגך מן מצר טול זמאנך: ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת
ימים ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר: ולא יתחזי לך חמיר

רש״י ז״ל

בכור אשר יוולד לה׳ בבהמה לא יקדיש איש אותו הא כיצד אינו מקדישו לקרבן אחר ות״ל לומר שמצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה: ד״א א״א לומר הקדיש שכבר נאמר אל תקדיש וא״א לומר אל תקדיש שהרי כבר נאמר הקדיש הא כיצד מקדישו אתה הקדש עילוי ונותן להקדש כפי טובת הנאה שבו: לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז וגו׳: אף החולין למדו רבותינו שאסור אלא שדיבר הכתוב בהווה: לפני ה׳ אלהיך תאכלנו: לכהן הוא אומר שכבר מצינו שהוא ממתנות כהונה אחד תם ואחד בעל מום שנ׳ ובשרם יהיה לך וגו׳: שנה בשנה: מכאן שאין משהין אותו יותר על שנתו יכול יהא פסול משעברה שנתו כבר הוקש למעשר שנ׳ ואכלת לפני ה׳ אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה אף בכור אינו נפסל אלא שמצוה לאכלו תוך שנתו: שנה בשנה: אם שחטו בסוף שנתו אוכלו אותו היום ויום אחד משנה האחרת למד שנאכל לשני ימים ולילה אחת: מום: כלל: פסח ועור פרט: כל מום רע: חזר וכלל מה הפרט מפורש מום הגלוי ואינו חוזר אף כל מום שבגלוי ואינו חוזר: רק את דמו לא תאכל: שלא תאמר הואיל וכולו הותר הבא מכלל איסור שהרי היה קדש ונשחט בחוץ בלא פדיון ונאכל יכול יהא אף הדם מותר ת״ל רק את דמו לא תאכל: שמור את חדש האביב: מקודם בואו שמור שיהא ראוי לאביב להקריב בו את מנחת העומר ואם לאו עבר את השנה:

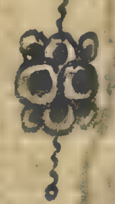
בכל תחומך שבעה יומין ולא יבית מן בסרא דתכוס ברמשא ביומא קדמאה לצפרא׃ ולא ירא
לך כמיר פי גמיע תכמך סבעה איאם ולא יבית מן אללחם אלדי תדבחה בעשי אלי גדאה אליום
אלאול׃ לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך׃ לית לך רשו למכס
ית פסחא בחדא מן קרוך דיי אלהך יהיב לך׃ ולא יגוז אן תדבח אלפסח פי בעץ מחאלך אלדי אללה
רבך מעטיך׃ כי אם אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם תזבח את הפסח
בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים׃ אלהין באתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה
תמן תכוס ית פסחא ברמשא כמיעל שמשא זמן מפקך ממצרים׃ אלא פי אלמוצע אלדי יכתארה
אללה רבך ליחל נורה פיה הנאך תדבח אלפסח עשיא קבל מגיב אלשמס ודלך פי פצל כרוגך
מן מצר׃ ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך׃
ותבשיל ותיכול באתרא דיתרעי יי אלהך ביה ותתפני בצפרא ותהך למשכנך׃ ואנצגה וכלה
פי דלך אלמוצע אלדי יכתארה אללה תם זול בגדאה ואמץ אלי מנזלך׃ ששת ימים תאכל מצות
וביום השביעי עצרת ליהוה אלהיך לא תעשה מלאכה׃ שתא יומין תיכול פטירא וביומא
שביעאה כניש קדם יי אלהך לא תעביד עבידא׃ וכל בעדה פטיר סתה איאם ופי אליום אלסאבע
מכתא פי קדס אללה רבך לא תצנע פיה צנאעה׃ שבעה שבעת
תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבעות׃ שבעה שבועין תמני לך משירוית
מגלא בחצד עומרא דארמותא תשרי למימני שבעה שבועין׃ ואחץ סבעה אסאביע מן
וקת אבתדא אלמנגל פי אלסנבל אבתדי בהא׃ ועשית חג שבעות ליהוה אלהיך מסת נדבת
ידך אשר תתן כאשר יברכך יהוה אלהיך׃ ותעביד חגא דשבועיא קדם יי אלהך מסת נדבת ידך
דתתין כמא דיברכנך יי אלהך׃ ואצנע חג אלאסאביע ללה רבך עלי מקדאר מא תנאל ידך ומא
תתברע בה כמי רזקך אללה רבך׃ ושמחת לפני יהוה אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך
והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר יהוה אלהיך
לשכן שמו שם׃ ותחדי קדם יי אלהך את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה דבקרוך וגיורא׃

ממצרים לילה. והלא ביום יצאו שנ' ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו' אלא לפי שבלילה נתן להם פרעה רשות לצאת שנ' ויקרא למשה ולאהרן לילה.
וזבחת פסח לי"י אלהיך צאן ובקר. צאן שנ' מן הכבשים ומן העזים תקחו. ובקר. לחגיגה שאם נמנו על הפסח חבורה מרובה מביאים עמו
חגיגה כדי שיהא נאכל על השבע ועוד למדו רבותינו דברים הרבה לפסוק זה. לחם עוני. לחם שמזכיר את העוני שנתענו במצרים. כי בחפזון
יצאת. ולא הספיק בצק להחמיץ וזה יהיה לך לזכרון. והחפזון לא שלך הוא אלא של מצרים הוא שכן הוא אומר ותחזק מצרים על העם וגו'. למען
תזכור. ע"י אכילת הפסח והמצה את יום צאתך. ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר. אזהרה למותר בפסח דורות לפי
שלא נאמר אלא בפסח מצרים ויום ראשון האמור כאן הוא י"ד בניסן כמה דאתאמר אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם ולפי שנתלק הכתוב
מענינו של פסח והתחיל לדבר בחקות ז' ימים כגון שבעת ימים מצות תאכלו ולא יראה לך שאור בכל גבולך הוצרך לפרש באיזו זביחה
הוא מזהיר שאם כתב ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב לבקר הייתי אומר שלמים השחוטים כל שבעה כולם בכלל הותירו ואינן נאכלים
אלא ליום ולילה לכך כתב בערב ביום הראשון. ד"א בחגיגת י"ד הכת' מדבר ולמד עליה שנאכלת לשני ימים והראשון האמור כאן ביום טוב ראשון
הכת' מדבר וכן משמעו של מקרא בשר חגיגה אשר זבח בערב לא ילין ביום טוב הראשון עד בוקרו של שני אבל נאכלת היא בי"ד ובטו וכך היא
שנויה במסכת פסחים. בערב כבוא השמש מועד צאתך ממצרים. הרי ג' זמנים חלוקים בערב משש שעות ולמעלה זבחהו ובבוא השמש
תאכלהו ומועד צאתך תהא שורפהו כלומר נעשה נותר ויצא לבית השרפה. ובשלת. זהו צלי אש שאף הוא קרוי בישול. ופנית בבקר. לבוקרו
של שני תלמד שטעון לינה ליל של מוצאי יום טוב. ששת ימים תאכל מצות. ובמקום אחר הוא אומר שבעת ימים שבעה מן הישן וששה מן
החדש. ד"א לימד על אכילת מצה בשביעי שאינה חובה ומכאן אתה למד לששת ימים שהרי שביעי בכלל היה ויצא מן הכלל ללמד שאינ׳
אכילת

ויתמא וארמלתא דבינך באתרא דיתרעי יי׳ אלהך לאשראה שכינתיה תמן׃ ואפרח בין ידי אללה
רבך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי פי מחלך ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדי פימא
בינכם פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה פיה׃ וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת
ועשית את החקים האלה׃ ותדכר ארי עבדא הויתא במצרים ותטר ותעביד ית קימיא האלין׃
ואדכר אנך כנת עבדא במצר ואחפץ הדה אלרסום ואעמל בהא׃ פ

חג הסכת תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך׃ חגא דמטליא תעביד לך שבעה
יומין במכנשך מאדרך וממעצרתך׃ ואצנע חג אלמצאל סבעה איאם ענד גמעך גלתך מן נדארך
ותנארך׃ ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר
בשעריך׃ ותחדי בחגך את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה וגיורא ויתמא וארמלתא
דבקרויך׃ ואפרח פי חגך הדא אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה
אלדי פי מחלך׃ שבעת ימים תחג ליהוה אלהיך במקום אשר יבחר יהוה כי יברכך יהוה אלהיך
בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח׃ שבעה יומין תיחוג קדם יי׳ אלהך באתרא דיתרעי
יי׳ ארי יברכנך יי׳ אלהך בכל עללתך ובכל עובדי ידך ותהי ברם חדי׃ כדאך תחג סבעה איאם ללה
רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה ליבארך לך פי גמיע גלתך וסאיר מא תמד אליה ידך ותכון פארחא
מחצא׃ שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר בחג
המצות ובחג השבעות ובחג הסכות ולא יראה את פני יהוה ריקם׃ תלת זמנין בשתא יתחזון
כל דכורך קדם יי׳ אלהך באתרא דיתרעי בחגא דפטיריא ובחגא דשבועיא ובחגא דמטליא
ולא יתחזון קדם יי׳ ריקנין׃ תלאת מראר פי אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצע
אלדי יכתארה פי חג אלפטיר וחג אלאסאביע וחג אלמצאל ולא יחצרו בין ידיה פרגא׃ איש כמתנת
ידו כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך׃ גבר כמתנת ידיה כברכתא דיי׳ אלהך דיהב לך׃ בל יאת
כל רגל במא תנאלה ידה כרזק אללה רבך אלדי אעטאך׃

קכו פסוקים סימן פליאה גגו

שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר יהוה
אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק׃ דיינין ופורענין תמני לך בכל קרויך

רש״י

אכילת מצה בו אין רשות ולא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל כולו יצא מה שביעי רשות אף כולם רשות חוץ מלילה הראשון שהכתוב קבען חובה שנאמר בערב תאכלו מצות׃ עצרת לה׳ אלהיך׃ עצור עצמך מן המלאכה׃ ד״א עצומת של מאכל ושתיה לשון נעצרה נא אותך׃ מהחל חרמש בקמה׃ משנקצר העומר שהוא ראשית הקציר׃ מסת נדבת ידך׃ די נדבת ידך הכל לפי הברכה הבא שלמי שמחה וקרא קרואים לאכול׃ לוי גר יתום ואלמנה׃ ארבעה שלי כנגד ד׳ שלך בנך ובתך ועבדך ואמתך אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך׃ וזכרת כי עבד היית וגו׳ על מנת כן פדיתיך שתשמור ותעשה את החקים האלה׃ באספך׃ בזמן האסיף שאתה מכניס פירות הקיץ לבית׃ ד״א באספך מגרנך ומיקבך׃ למד שמסככין את הסוכה בפסולת גורן ויקב׃ והיית אך שמח׃ לפי פשוטו אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה ולפי תלמודו למדין מכאן לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה׃ ולא יראה את פני ה׳ ריקם׃ אלא הבא עולות ראיה ושלמי חגיגה׃ איש כמתנת ידו׃ מי שיש לו אוכלין הרבה ונכסים הרבה יביא עולות מרובות ושלמים מרובין׃ חסלת פ׳ ראה בס״ד

שופטים

שופטים ושוטרים׃ שופטים דיינים הפוסקים את הדין׃ ושוטרים הרודין את העם אחר מצותן שמכין ואוסרין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט׃ בכל שעריך׃ בכל עיר ועיר׃ לשבטיך׃ מוסב על תתן לך׃ שופטים ושוטרים תתן לך לשבטיך בכל שעריך אשר ה׳ אלהיך נותן לך לשבטיך׃ מלמד שמושיבין דיינין

ד״ה אלהך יהיב לך לשבטך וידינון ית עמא דין דקשוט׳ ואגעל לך חכאמא ועֻרפא פי גמיע
מחלך אלדי יעטיך אללה רבך אסבאטך יחכמו פי מא בין אלנאס בחכם עדל׳ לא תטה משפט לא
תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקם׳ לא תצלי דין
לא תשתמודע אפין ולא תקביל שחדא ארי שחדא מעור עיני חכימין ומקלקיל פתגמין
תריצין׳ לא תמייל אלחכם ולא תחאבו אלוגוה ולא תאכד ארשא לאן ארשא יעמי עיון ט׳
עלמא ען אלחק ויזיף אקואל אלעאדלה׳ צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ
אשר יהוה אלהיך נתן לך׳ קשטא קשטא תרדוף בדיל דתיחי ותירת ית ארעא דה׳ אלהך יהיב לך׳
בל אכלב אלחק אמחץ לכי תחיא ותחוז אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך׳ לא
תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יהוה אלהיך אשר תעשה לך׳ לא תצוב לך אשירת כל
אילן בסטר מדבחא דה׳ אלהך דתעביד לך׳ לא תגרס לך סאריה מן אלשגר אלי גאנב מדבח אללה
רבך אלדי תצנעה׳ ולא תקים לך מצבה אשר שנא יהוה אלהיך׳ ולא תקים לך קמא דרחיק ה׳
אלהך׳ ולא תנצב לך דכה עלא מא ישנאה אללה רבך׳ לא תזבח ליהוה אלהיך
שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת יהוה אלהיך הוא׳ לא תכוס קדם ה׳ אלהך תור ואמר
דיהי ביה מומא כל מדעם ביש ארי מרחק קדם ה׳ אלהך הוא׳ לא תדבח ללה רבך תורא או שאה ממא
פיה עיב מן אלאמור אלפאחשה לאנה יכרהה אללה רבך׳ כי ימצא בקרבך
באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני יהוה אלהיך
לעבר בריתו׳ ארי ישתכח בינך בחדא מן קרוך דה׳ אלהך יהיב לך גבר או אתא דיעביד ית
דביש קדם ה׳ אלהך למעבר על קימיה׳ ואן וגד פימא בינכם פי בעץ קראך אלדי אללה רבך מעטיך
רגל או אמראה צנע אלשר בין ידי אללה רבך פתגאוז עהדה׳ וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו
להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי׳ ואזל ופלח לטעות עממיא וסגיד
להון ולשמשא או לסיהרא או לכל חילי שמיא דלא פקידית׳ באן מצא ועבד מעבודאת אלכר
וסגד להא או לשמס ואלקמר וסאיר נגום אלסמא מא לם אטלק לה׳ והגד לך ושמעת ודרשת
היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל׳ ואתחוא לך ותשמע ותתבע

לכל שבטך ובכל עיר ועיר׳׳ ושפטו את העם וגו׳ מנה דיינים מומחין וצדיקים לשפוט צדק׳׳ לא תטה משפט כמשמעו׳׳ לא תכיר פנים
אף בשעת הטענות. אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה אחד עומד ואחד יושב לפי כשרואה שהדיין מכבד את חבירו מסתתמין
טענותיו׳׳ ולא תקח שחד׳ אפילו לשפוט צדק׳׳ כי השחד יעור׳ משקיבל ממנו שוחד אי אפשר שלא יטה את לבו אצלו להפך בזכותו׳׳ דברי
צדיקים׳ דברים המצודקים משפטי אמת׳׳ צדק צדק תרדוף׳ הלוך אחר בית דין יפה׳׳ למען תחיה וירשת׳ כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים
להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתם׳׳ לא תטע לך אשרה׳ לחייבו עליה משעת נטיעתה ואפילו לא עבדה עובר עליה בלא תעשה
על נטיעתה׳׳ לא תטע לך כל עץ אצל מזבח ה׳ אלהיך׳ אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית׳׳ ולא תקים לך מצבה׳ מצבת אבן אחת
להקריב עליה אפי׳ לשמים׳׳ אשר שנא׳ מזבח אבנים ומזבח אדמה צוה לעשות ואת זו שנא כי חוק היתה לכנענים ואעפ׳ שהיתה
אהובה לו בימי האבות עכשיו שנאה מאחר שעשאוה זו חוק לע״ז׳׳ לא תזבח וגו׳ כל דבר רע׳ אזהרה למפגל בקדשים ע״י דבור רע׳ ועוד
נדרשו בו שאר דרשות בשחיטת קדשים׳׳ לעבור בריתו׳ אשר כרת אתכם שלא לעבוד ע״ז׳׳ אשר לא צויתי׳ לעבוד׳׳ שעריך׳ מכוון העדות
והוצאת את האיש ההוא וגו׳ אל שעריך׳ המתרגם אל שעריך לתרע בית דינך טועה הוא שכן שנינו אל שעריך זה שער שעבד בו או
אינו אלא שער שנידון בו נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה מה שעריך האמור למעלה שער שעבר בו אף שעריך האמור
למטה

ואות והא קשטא כיון פתגמא אתעבידת תועיבתא הדא בישראל׃ פאדא אכברת בדלך
פאסתמעתה ושתמסת גיידא פאדא כאן שאמר חקא תאבתא קד צנעת הדה שכריהה פי ש׳ אסר׳
והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך
את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו׃ ותפיק ית גברא ההוא או ית אתתא ההיא
דעבדו ית פתגמא בישא הדין לקרוך ית גברא או ית אתתא ותרגמנון באבניא וימותון׃ פאכרג
דלך שרגל אותלך שאמראה שדי צנעו הדא שאמר שדי שי מחלך שרגל וחדה או שאמראה בנאחין
תרגמוהם בשהגארה שי אן ימותא׃ על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי
עד אחד׃ על מימר תרין סהדין או תלתה סהדין יתקטיל דחייב קטלא לא יתקטיל על מימר סהיד
חד׃ בקול שאהדין או תלאתה יקתל מן יקתל ולא יקתל בקול שאהד ואחד׃ יד העדים תהיה בו
בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרנה ובערת הרע מקרבך׃ ידא דסהדיא תהי ביה בקדמיתא
למקטליה וידא דכל עמא בבתריתא ותפלי עביד דביש מבינך׃ ואידי שאהדין תבטש בה אוולא
לתקתלה ואידי סאיר שנאס אכרא ואנף אהל שר מן וסטך׃ פ

כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת
ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו׃ ארי יתכסא מנך פתגמא לדינא בין דם לדם
בין דין לדין ובין מכתש סגירו למכתש סגירו פתגמי פלוגת דינא בקרוך ותקום ותסק לאתרא
דיתרעי יי׳ אלהך ביה׃ ואדי כפי ענך אמר מן שאחכאם בין דם לדם ובין דין לדין וחכם בלא שי
בלא אמר כצומה פי מחלך פקם ואצעד שי שמוצע שדי יכתארה שלה רבך׃ ובאת אל הכהנים
הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט׃ ותיתי לות כהניא
ליואי ולות דיינא דיהי ביומיא האנון ותתבע ויחוון לך ית פתגמא דדינא׃ וצר שי שאימה וש׳
ליואניין ושי שחאכם שדי יכון פי דלך שזמאן ושתמס מנהם אמר דלך שחכם יפתונך בה׃ ועשית
על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר
יורוך׃ ותעביד על מימר פתגמא דיחוון לך מן אתרא ההוא דיתרעי יי׳ ותטר למעבד ככל
דילפונך׃ פאעמל בחסב שאמר שדי יפתונך בה מן דלך שמוצע שדי יכתארה שלה ואחפץ לתעמל
בגמיע מא ידלונך׃ על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור
מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל׃ על מימר אוריתא דילפונך ועל דינא דיימרון לך תעביד

לשעריך שער שעבד בו ותרגמו לתרע קרתך׃ שנים או שלשה׃ אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט לך בשלשה להקיש שלשה לשנים מה שנים עדות
אחת אף שלשה עדות אחת ואין נעשין זוממין עד שיזומו כולן׃ כי יפלא׃ כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה שהדבר נבדל ומכוסה ממך׃ בין דם לדם
בין דם טמא לדם טהור׃ בין דין לדין בין דין זכאי לדין חייב׃ ובין נגע לנגע בין נגע טמא לנגע טהור׃ דברי ריבות׃ שיהו חכמי העיר חולקים
בדבר זה מטמא וזה מטהר זה מזכה וזה מחייב׃ וקמת ועלית׃ מלמד שבית המקדש גבוה מכל המקומות׃ הכהנים הלוים׃ הכהנים שיצאו משבט לוי׃
ואל השופט אשר יהיה בימים ההם׃ ואע״פ שאינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו אין לך אלא שופט שבימיך׃ ימין ושמאל׃ אפי׳ אומר לך
על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין צריך אתה לשמוע לו וכ״ש שאומר לך על ימין שהוא ימין ועל שמאל שהוא שמאל׃ וכל העם ישמעו׃
מכאן שממתינין לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל׃ לא ירבה לו סוסים׃ אלא כדי מרכבתו שלא ישיב את העם מצרימה שהסוסים באים ממצרים

לא תסטי מן פתגמא דיחוון לך לימינא ולסמלא ׃ ובחסב אלשרעה אלדי ידלונך ואלחכם אלדי יקולון
לך תצנע לא תזול מן אלאמר אלדי יפתונך בה ימנה ולא יסרה ׃ והאיש אשר יעשה בזדון
לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא
ובערת הרע מישראל ׃ וגברא דיעביד ברשע בדיל דלא לקבלא מן כהנא דקאים לשמשא
תמן קדם יי אלהך או מן דיינא ויתקטיל גברא ההוא ותפלי עביד דביש מישראל ׃ ואי רגל יסתעמל
אלקחה פלא יקבל מן אלאמאם אלמקים הנאך ליכדם אללה רבך או מן אלחאכם פליקתל דלך אלרגל
ואנף אהל אלשר מן אלאסר ׃ וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד ׃ וכל עמא ישמעון וידחלון
ולא ירשעון עוד ׃ וסאיר אלקום יסמעון ויכאפון ולא יתקחון איצא ׃ כי
תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל
הגוים אשר סביבתי ׃ ארי תיעול לארעא דיי אלהך יהיב לך ותירתה ותתיב בה ותימר אמני עלי מלכא
ככל עממיא דבסחרני ׃ ואדא דכלת אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך וחזתה ואקמת פיה פקלת אנצב
לי מלכא כסאיר אלאמם אלדין חולי ׃ שום תשים עליך מלך אשר יבחר יהוה אלהיך בו מקרב אחיך
תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא ׃ מנאה תמני עלך מלכא
דיתרעי יי אלהך ביה מגו אחך תמני עלך מלכא לית לך רשו למנאה עלך גבר נכרי דלא אחוך
הוא ׃ פיגוז אן תנצב לך מלכא לכן מן יכתארה אללה רבך ואלכון אלמלך אלדי תנצבה מן בעץ
אכותך ולא יגוז לך אן תנצב עליך רגלא גריבא מן ליס הו אכיך ׃ רק לא ירבה לו סוסים ולא
ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד ׃
לחוד לא יסגי ליה סוסון ולא יתיב ית עמא למצרים בדיל לאסגאה סוסון ויי אמר לכון לא
תיספון למתב באורחא הדא עוד ׃ לכן לא יסתכתר לה מן אלכיל לילא ירד אלקום אלי מצר
לאסתכתאר אלכיל אללה פקד קאל לכם לא תעאודו אלרגוע פי דלך אלטריק אבדא ׃ ולא ירבה
לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד ׃ ולא יסגי ליה נשין ולא יטעי לביה
וכספא ודהבא לא יסגי ליה לחדא ׃ ולא יסתכתר לה מן אלנסא לילא יזול קלבה ומן אלפצה
ואלדהב לא יסתכתר לה גדא ׃ והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה [illegible]
התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים ׃ ויהי כמתביה על כרסי מלכותיה ויכתוב ליה
ית פתשגן אוריתא הדא על ספרא מן קדם כהניא ליואי ׃ וכמא יגלס עלי כרסי מלכה

כמו שנ׳ בשלמה ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה ׃ ולא ירבה לו נשים ׃ אף יח׳ שמוציאו שהיו לו לדוד
עם נשים ונאמר לו ואם מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה ׃ וכסף וזהב לא ירבה לו מאד ׃ אבל כדי ליתן לאכסניא ׃ והיה כשבתו ׃ אם עשה
כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו ׃ את משנה התורה ׃ שני ספרי תורות אחת שהיא מונחת בבית גנזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו
ואונקלוס תרגם פתשגן כתר משנה לשון שינון ודיבור ׃ דברי התורה ׃ כמשמעו ׃ ולבלתי סור מן המצוה ׃ אפי׳ מצוה קלה של נביא
למען יאריך ימים ׃ מכלל הין אתה שומע לאו וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחיל עד בואי אליך להעלות
עולה וכו׳ ויוחל שבעת ימים ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמ׳ נסכלת לא שמרת
את מצות וגו׳ ועתה ממלכתך לא תקום הא למדת שבשביל מצוה אחת קלה של נביא נענש ׃ הוא ובניו ׃ מגיד שאם בנו הגון למלכות
הוא

ויסתכתב לה נסכת הדה אתורייה פי ספר מן חצ׳רה׳ אאימה ואלליואניין׳ וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל
יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת הַחֻקִּים
הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם׃ ותהי עמיה ויהי קרי ביה כל יומי חיוהי בדיל דיילף למדחל קדם יהוה למטר ית
כל פתגמי אוריתא הדא וית קימיא האלין למעבדהון׃ ותכון מעה יקרא פיהא טול איאם חיאתה
לכי יתעלם אן יכאף אללה רבה ליחפץ׳ גמיע כלאם הדה אתורייה והדה ארסום ויעמל בהא׃ לְבִלְתִּי
רוּם לְבָבוֹ מֵאֶחָיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן הַמִּצְוָה יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא
וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל׃ בדיל דלא יירם לביה מאחוהי ובדיל דלא יסטי מן תפקידתא לימינא
ולסמלא בדיל דיוריך יומין על מלכותיה הוא ובנוהי בגו ישראל׃ ללא ירתפע קלבה עלי אכותה
וללא יזול מן אשריעה ימנה ויסרה לכי תטול איאמה עלי ממלכתה הו וכנעה פי מא בין בני
אסר׳׃ לֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כָּל שֵׁבֶט לֵוִי חֵלֶק וְנַחֲלָה עִם יִשְׂרָאֵל
אִשֵּׁי יְהוָה וְנַחֲלָתוֹ יֹאכֵלוּן׃ לא יהי לכהניא ליואי כל שבטא דלוי חולק ואחסנא עם ישראל
קרבניא דיי׳ ואחסנתיה ייכלון׃ ואד לא יכון לאאימה ואלליואניין אדין הם סאיר סבט לוי קסם
ולא נחלה מע אסר פמן קראבין אללה ומן נחלתה יאכלון׃ וְנַחֲלָה לֹא יִהְיֶה לּוֹ בְּקֶרֶב אֶחָיו
יְהוָה הוּא נַחֲלָתוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ׃ ואחסנא לא יהי ליה בגו אחוהי מתנן דיהב ליה יי׳ אנון א
אחסנתיה כמא דמליל ליה׃ ונחלה לא תכון לה פימא בין אכותה אד פראיץ׳ אללה נחלתה
כמא אמר לה בהא׃ וְזֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים מֵאֵת הָעָם מֵאֵת זֹבְחֵי
הַזֶּבַח אִם שׁוֹר אִם שֶׂה וְנָתַן לַכֹּהֵן הַזְּרֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה׃ ודין יהי דחזי לכהניא מן עמא
מן נכסי נכסתא אם תור אם אמר ויתין לכהנא דרעא ולועא וקיבתא׃ והדא יכון רסם
אימה עלי אקום מן דאבחי אי דבח כאן מן אבקר או מן אגנם אן יעטוהם אדראע ואללחיין
ואאקבה׃ רֵאשִׁית דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֵּז צֹאנְךָ תִּתֶּן לּוֹ׃ ריש עבורך חמרך
ומשחך וריש גזת ענך תתין ליה׃ אול בלרך ועצירך ודהנך ואול גז גנמך תעטיה׃ כִּי בוֹ

הוא קודש לכל אדם״ כל שבט לוי׳ בין התמימים בין בעלי מומין״ חלק׳ בבזה״ ונחלה׳ בארץ״ אשי יי׳ קדשי המקדש״ ונחלתו׳ קדשי הגבול אלו
התרומות והמעשרות אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו״ ובספרי דורשו ונחלה לא יהיה לו׳ זו נחלת שחר׳ בקרב אחיו זו נחלת חמשה׳
ואיני יודע מה היא׳ ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ ה׳ עממין של חיוי וטוב חוורי וכנעני ונחלת אחר לרבות
קיני וקנזי וקדמוני וכן דורש בפרשת מרגלות שנאמרו באהרן וע״כ לא היה ללוי חלק ונחלה עם אחיו לבהיר על קיני וקנזי וקדמוני שוב
מצאת בספרי ל׳ הלוחות הכי גרסינן בספרי ונחלה לא יהיה לו זו נחלת חמשה׳ בקרב אחיו זו נחלת שבעה׳ נחלת ה׳ שבטים ונחלת שבעה
שבטים ומתוך משה ויהושע לא חלקו נחלה אלא לה׳ שבטים בלבד שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי שבט המנשה ויהושע הנחיל ליהודה
ואפרים ולחצי שבט המנשה ושבעה האחרים נטלו נחלתן אחרי מות יהושע מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבעה לבד״ כאשר דבר לו׳
בארצם לא תנחל אני חלקך וגו׳״ מה יהיה משפט הכהנים מאת העם׳ ולא מאת הכהנים״ אם שור אם שה׳ פרט לחיה״ הזרוע׳ מן הפרק
של ארכובה עד כף של יד שקורין אשפלדון״ והלחיים׳ עם הלשון״ דורשי רשומות היו אומרין זרוע תחת יד שנ׳ ויקח רומח בידו׳
לחיים תחת תפלה שנ׳ ויעמוד פינחס ויפלל׳ וקבה תחת והאשה אל קבתה״ ראשית דגנך׳ זו תרומה ולא פירש בה שיעור אבל רבותינו
נתנו בה שיעור עין יפה אחד מארבעים״ עין רעה אחד מששים״ בינונית אחד מחמשים ונסמכו על המקרא שלא לפחות אחד מס׳
שנ׳ וששית האיפה מחומר החטים ששית האיפה חצי סאה כשאתה נותן חצי סאה לכור הרי אחד מס׳ שהכור ל׳ סאין״ וראשית גז
צאנך׳ כשאתה גוזז צאנך בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן ולא פירש בו שיעור ורבותינו נתנו בה שיעור אחד מס׳ וכמה צאן
חייבות בראשית הגז׳ חמש רחלות שנ׳ וחמש צאן עשויות׳ ר׳ עקיבה אומר ראשית גז שתים׳ צאנך ארבעה׳ תתן לו הרי חמשה״

בָּחַר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׁבָטֶיךָ לַעֲמֹד לְשָׁרֵת בְּשֵׁם יְהֹוָה הוּא וּבָנָיו כָּל הַיָּמִים׃ ארי ביה
אתרעי יי׳ אלהך מכל שבטך למקם לשמשא בשמא דיי׳ הוא ובנוהי כל יומיא׃ לאן אללה רבך
קד אכתארה מן גמיע אסבאטך ליקום ויכדם באסם אללה הו ובניה טול אלזמאן׃
וְכִי יָבֹא הַלֵּוִי מֵאַחַד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הוּא גָר שָׁם וּבָא בְּכָל אַוַּת נַפְשׁוֹ אֶל
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהֹוָה׃ וארי ייתי ליואה מחדא מקרוך מכל ישראל דהוא דר תמן וייתי
בכל רעות נפשיה לאתרא דיתרעי יי׳׃ ואדי חג אי לוי מן בעץ אבואבך ומחלך אלתי לגמיע
אל אסבאט אלדי הו מקים בהא פיידכל אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה׃ וְשֵׁרֵת בְּשֵׁם
יְהֹוָה אֱלֹהָיו כְּכָל אֶחָיו הַלְוִיִּם הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יְהֹוָה׃ וישמיש בשמא דיי׳ אלהיה ככל אחוהי ליואי
דמשמשין תמן קדם יי׳׃ ויכדם באסם אללה רבה כגמיע אכותה אללאויין אלואקפין תם בין ידי
אללה׃ חֵלֶק כְּחֵלֶק יֹאכֵלוּ לְבַד מִמְכָּרָיו עַל הָאָבוֹת׃ חולק כחולק ייכלון בר ממטרתא דיתה
שבתא דכין אתקינו אבהתא׃ ויקתסמו אנצבה מתסאויה מא כלא מא אתבתה
אלאבא מן אלנואיב׃ כִּי אַתָּה בָּא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן
לָךְ לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוֹעֲבֹת הַגּוֹיִם הָהֵם׃ ארי את עליל לארעא דיי׳ אלהך יהיב לך לא תילף
למעבד כתועבת עממיא האנון׃ ואעלם אנך ראכל אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך פלא
תתעלם אן תעמל כמכארה [illegible] אלאמם׃ לֹא יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קֹסֵם קְסָמִים
מְעוֹנֵן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף׃ לא ישתכח בך מעבר בריה וברתיה בנורא קסים קסמין מעונן
ומנחיש וחרש׃ ולא יוגד פיכם מן יגשׂ על אבנה או אבנתה בנאר וקאסם קאסומאת
ומתפאול ומתטייר וסאחר׃ וְחֹבֵר חָבֶר וְשֹׁאֵל אוֹב וְיִדְּעֹנִי וְדֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים׃ ורטין רטן
ושאיל בבדין ובזכורו ותבע מן מיתיא׃ וראקי רקאא וסאיל משעוד או עראף ומלתמס
מן אלמותא׃ כִּי תוֹעֲבַת יְהֹוָה כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה וּבִגְלַל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ
אוֹתָם מִפָּנֶיךָ׃ ארי מרחק קדם יי׳ כל עביד אלין ובדיל תועיבתא האלין יי׳ אלהך מתריך יתהון מן
קדמך׃ לאן אללה רבך יכרה כל מן יצנע הדה אלצנאיע ובגרירתהא הו קאר צהם מן בין ידיך׃

לעמוד לשרת׳ מכאן שאין שירות אלא מעומד״ וכי יבא הלוי׳ יכול בבן לוי ודאי הכת׳ מדבר ת״ל ושרת׳ יצאו לוים שאין ראויים לשירות׳ ובא בכל אות נפשו ושרת׳ לימד על הכהן שבא והקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפילו במשמר שאינו שלו״ ד״א עוד לימד על הכהנים הבאים ברגל שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל כגון מוספי הרגל ואעפ״י שאין המשמר שלהם׳ חלק כחלק יאכלו׳ מלמד שחולקין בעורות ובשר שעירי חטאות יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל כגון התמידין ומוספי שבת ונדרים ונדבות ת״ל לבד ממכריו על האבות חוץ ממה שמכרו האבות בימי דוד ושמואל שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתי״ לא תלמד לעשות׳ אבל אתה למד להבין ולהורות כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים ולהורות לבנך לא תעשה כך וכך שזה הוא חוק הנכרים״ מעביר בנו ובתו באש׳ היא עבודת המולך עושה שתי מדורות אש מכאן ומכאן ומעבירו בין שתיהם״ קוסם קסמים׳ איזהו קוסם זה האוחז את מקלו ואומר אם אלך או לא אלך וכה״א עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו״ מעונן׳ רבי עקיבא אומר אלו נותני עונות שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל וחכמים אומרים אלו אוחזי עינים״ מנחש׳ פתו נפלה מפיו צבי הפסיקו בדרך מקלו נפלה מידו״ וחובר חובר׳ זה שמצרף נחשים ועקרבים או שאר חיות למקום אחד״ ושואל אוב׳ זה מכשפות שמעלו פיתום ומדבר משחיו ומעלה את המת בבית השחי שלו״ וידעוני׳ מכניס עצם חיה ששמה ידוע לתוך פיו ומדבר העצם ע״י מכשפות״ ודורש אל המתים׳ כגון מעלה בזכורו והנשאל בגולגולת״ כי תועבת ה׳ כל עושה אלה׳ עושה כל אלה לא נאמר אלא כל עושה אלה אפי׳ אחת מהן״ תמים תהיה עם ה׳ אלהיך׳ התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו״ לא כן נתן לך ה׳ לשמוע אל מעוננים ואל קוסמים׳ שהרי השרה שכינה על הנביאים ואורים ותומים״

מערבך

ת״ו גדול ת׳ אותיות גדולות שבגל׳ ש׳

תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ שלים תהי בדחלתא דיי׳ אלהך׃ כל לן סאדגא ללה רבך׃ כִּי
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל מְעֹנְנִים וְאֶל קֹסְמִים יִשְׁמָעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ ארי עממיא האלין דאת ירית יתהון מן מעננייא ומן קסמיא שמעין ואת לא
כין יהב לך יי׳ אלהך׃ לאן הולאי אלאמם אלדי אנת וארתהם מן אלמתפאולין ואלקאסמין יסמעון
ואנת פלס יטלק לך אללה רבך מתל דאך׃ נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמֹנִי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן׃ נביא מבינך מאחך דכותי יקים לך יי׳ אלהך מניה תקבלון׃ לכן אי נבי מנבינכם
מן בעץ אכותך מתלי ינצבה לך אללה רבך מנה פאקבלו׃ כְּכֹל אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּחֹרֵב בְּיוֹם הַקָּהָל לֵאמֹר לֹא אֹסֵף לִשְׁמֹעַ אֶת קוֹל יְהוָה אֱלֹהָי וְאֶת הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא
אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוּת׃ ככל דשאילתא מן קדם יי׳ אלהך בחורב ביומא דקהלא למימר לא אוסיף
למשמע ית קל מימרא דיי׳ אלהי וית אישתא רבתא הדא לא אחזי עוד ולא אמות׃ כגמיע
מא סאלת אללה רבך פי גבל חוריב פי יום אלבוק וקלת לא אעוד אן אסמע צות אללה רבי ולא ארא
הדה אלנאר אלעטימה ללא אמות׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי הֵיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ׃ ואמר יי׳ לי אתקינו
דמלילו׃ קאל אללה לי קד אחסנו פי גמיע מא קאלו׃ נָבִיא אָקִים לָהֶם מִקֶּרֶב אֲחֵיהֶם כָּמוֹךָ וְנָתַתִּי
דְבָרַי בְּפִיו וְדִבֶּר אֲלֵיהֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּנּוּ׃ נביא אקים להון מגו אחיהון כותך ואתין פתגמי
נבואתי בפומיה וימליל עמהון ית כל דאפקדניה׃ פאי נבי אנצבה להם מן בעץ אכותהם מתלך
אלקנה כלאמי והו יכאטבהם בגמיע מא אמרה בה׃ וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרַי
אֲשֶׁר יְדַבֵּר בִּשְׁמִי אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ׃ ויהי גברא דלא יקביל לפתגמי דימליל בשמי מימרי
יתבע מניה׃ ואי אנסאן לם יקבל כלאמי אלדי יודיה עני פאנא אטלבה׃ אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר
יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת
הַנָּבִיא הַהוּא׃ ברם נביא דירשע למללא פתגמא בשמי ית דלא פקידתיה למללא ודימליל
בשום טעות עממיא ויתקטיל נביא ההוא׃ ואמא אי מתנבי תוקח פתקוול קולא עני מא
לם אמרה אן יקולה ומן יתנבא במעבודאת אכר פליקתל דאך אלמתנבי׃ וְכִי תֹאמַר
בִּלְבָבְךָ אֵיכָה נֵדַע אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוֹ יְהוָה׃ וארי תימר בלבך איכדין נדע ית
פתגמא דלא מלליה יי׳׃ ואן קלת פי נפסך וכיף נעלם אלקול אלדי לם יקולה אללה׃ אֲשֶׁר

מקרבך מאחיך כמוני׳ כמו שאני מקרבך מאחיך׃ יקים לך׳ תחתי וכן מנביא לנביא׃ אשר לא צויתיו׳ לדבר אבל צויתי לחבירו׃ ואשר ידבר בשם אלהים אחרים׳ אפילו כיון את ההלכה לאסור את האסור ולהתיר את המותר׃ ומת׳ בחנק ג׳ מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע׳ ומה שלא נאמר לו ונאמר לחבירו והמתנבא בשם ע״ז׳ אבל הכובש את נבואתו והעובר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים שנ׳ אנכי אדרוש מעמו׃ וכי תאמר בלבבך׳ עתידין אתם לומר כשיבא חנניה בן עזור ומתנבא הנה כלי בית יי׳ מושבים מבבלה עתה מהרה וירמיהו עומד וצווח על העמודים ועל הים ועל המכונות ועל יתר הכלים שלא גלו עם יכניה בבלה יובאו עם גלות צדקיהו׃ אשר ידבר הנביא וגו׳ ויאמר דבר זה עתיד לבוא עליכם והראו שלא יבוא הוא הדבר אשר לא דברו יי׳ והרוג אותו׳ ואם תאמר במתנבא על העתידות הרי שבא ואמר עשו כך וכך ומפי הקב״ה אני אומר כבר נצטוו שאם בא להדיחך מאחת מכל המצות לא תשמע לו אא״כ מומחה הוא לך שהוא צדיק גמור כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב בבמה בשעת איסור הבמות כדי לגדור את ישראל הכל לפי צורך שעה וסייג הפרצה לכך נאמר אליו תשמעון׃ לא תגור ממנו׳ לא תמנע מללמד עליו חובה ולא תירא מליענש עליו׃ תכין לך הדרך׳ מקלט מקלט היה כתוב

ידבר הנביא בשם יהוה ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא הדבר אשר לא דברו יהוה בזדון דברו
הנביא לא תגור ממנו׃ דימליל נביא בשמא דיי ולא יהי פתגמא ולא יתקיים הוא פתגמא
דלא מלליה יי ברשע מלליה נביא לא תדחל מניה׃ פאן מא יקולה אלמתנבי ען אללה
ולא יגוז דלך אלקול ולא יגב פהו אלקול אלדי לם יקולה אללה ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה פלא
תחדרה׃ כי יכרית יהוה אלהיך את הגוים אשר יהוה אלהיך נתן לך
את ארצם וירשתם וישבת בעריהם ובבתיהם׃ ארי ישיצי יי אלהך ית עממיא דיי אלהך יהיב
לך ית ארעהון ותירתנון ותתיב בקרויהון ובבתיהון׃ ואדי קטע אללה רבך אלאמם אלדי הו מעטיך
בלדהם פורתתהם וסכנת פי קראהם ומנאזלהם׃ שלוש ערים תבדיל לך בתוך ארצך אשר
יהוה אלהיך נתן לך לרשתה׃ תלת קרוין תפריש לך בגו ארעך דיי אלהך יהיב לך למירתה׃
פאפרז לך ג׳ קרא פי וסט בלדך אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה׃ תכין לך הדרך ושלשת את
גבול ארצך אשר ינחילך יהוה אלהיך והיה לנוס שמה כל רצח׃ תתקין לך אורחא
ותתלית ית תחום ארעך דיחסננך יי אלהך ויהי למערק לתמן כל קטול׃ אצלח טרקהא
עלי תתלית תכם ארצך אלדי ינחלך אללה רבך פתכון מעדה יהרב אליהא כל קאתל׃ וזה דבר
הרצח אשר ינוס שמה וחי אשר יכה את רעהו בבלי דעת והוא לא שנא לו מתמל שלשם׃
ודין פתגם קטולא דיערוק לתמן ויתקיים דיקטול ית חבריה בלא מדעיה והוא לא סני ליה
מאתמלי ומדקמוהי׃ והדא כבר אלקאתל אלדי יהרב אליהא ויחיא מן קתל צאחבה בלא מערפה
והו גיר שאני לה מן אמס ומא קבלה׃ ואשר יבא את רעהו ביער לחטב עצים ונדחה ידו
בגרזן לכרת העץ ונשל הברזל מן העץ ומצא את רעהו ומת הוא ינוס אל אחת הערים
האלה וחי׃ ודייעול עם חבריה בחרשא למקץ אעין ותתמריג ידיה בברזלא למקציה אעא
וישתליף ברזלא מן אעא וישכח ית חבריה וימות הוא יערוק לחדא מן קרויא האלין ויתקיים׃
ודלך כמן ידכל מע צאחבה אלי שערא ליקטע חטבא פתמיל ידה בחדיד ליקטע אלעוד
או ינצל אלחדיד מן אלעוד פיציב צאחבה וימות הו יהרב אלי ואחדה מן הדה אלקרא פיחיא׃
פן ירדף גאל הדם אחרי הרצח כי יחם לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והכהו נפש ולו אין
משפט מות כי לא שנא הוא לו מתמול שלשם׃ דלמא ירדוף גאיל דמא בתר קטולא

על פרשת דרכים׃ ושלשת את גבול ארצך׃ שיהא מתחלת הגבול עד העיר הראשונה של עיר מקלט כשיעור מהלך שיש ממנה עד השניה
וכן משניה לשלישית וכן מן השלישית עד הגבול השני של ארץ ישראל׃ ונדחה ידו׳ כשבא להפיל הגרזן על העץ ותרגומו ותתמריג ידיה
לשון ונשמטה ידו להפיל מכת הגרזן על העץ׳ כי שמטו הבקר תרגמו ארי מרגוהי תורית׃ ונשל הברזל מן העץ׳ יש מרבותינו אומרים
נשמט הברזל מקתו ויש מהם אומרים שישל הברזל להתיכה מן העץ המתבקע והיא נתזה והרגה׃ פן ירדוף גואל הדם׳ לכך אני אומר
להכין לך הדרך וערי מקלט רבים׃ ואם ירחיב וגו׳ כאשר נשבע לאבותיך׳ לתת לך ארץ קיני וקנזי וקדמוני׃ ויספת לך עוד שלש׃
הרי תשע שלש שבעבר הירדן ושלש שבארץ כנען ושלש לעתיד לבוא לימות המשיח׃ וכי יהיה איש שונא לרעהו׳ על ידי שנאתו הוא
בא לידי וארב לו מכאן אמרו עבר אדם על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה לפי שעבר על לא תשנא סופו לבא לידי שפיכות
דמים לכך נאמר וכי יהיה איש שונא לרעהו וגו׳ שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש׃ לא תחוס עינך עליו׃ שלא
תאמר

ארי ייחם לביה וידבקניה ארי תסגי אורחא ויקטלניה נפש וליה לית חובת דין דקטול ארי לא סני הוא ליה מאתמלי ומדקמוהי׳ כלא יכלב ולי אלדם אלקאתל מא יחמא קלבה פילחקה לכתרה אלטריק פיקתלה וליס עליה חכם אלקתל אד ליס הו שאני לה מן אמס זמא קבלה׃ על כן אנכי מצוך לאמר שלש ערים תבדיל לך׃ על כין אנא מפקיד לך למימר תלת קרוין תפריש לך׃ לדלך אנא אמרך אליום אן תפרז לך ג׳ קרא׃ ואם ירחיב יהוה אלהיך את גבלך כאשר נשבע לאבתיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבתיך׃ ואם יפתי יי׳ אלהך ית תחומך כמא דקיים לאבהתך ויתין לך ית כל ארעא דמליל למתן לאבהתך׃ ואדי אוסע אללה רבך תכמך כמא קסם לאבאיך ואעטאך גמיע אלבלד אלדי ועד בה לאבאיך׃ כי תשמר את כל המצוה הזאת לעשתה אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך וללכת בדרכיו כל הימים ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה׃ ארי תטר ית כל תפקידתא הדא למעבדה דאנא מפקיד לך יומא דין למרחם ית יי׳ אלהך ולמהך באורחן דתקנן קדמוהי כל יומיא ותוסיף לך עוד תלת קרוין על תלת אלין׃ ודאך אדא חפצת גמיע הדה אלשריעה אלדי אנא אמרך בהא אליום לתחב אללה רבך ותסיר פי טרקה טול אלזמאן פזד לך ג׳ קרא מע הדה אלתלאת׃ ולא ישפך דם נקי בקרב ארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה והיה עליך דמים׃ ולא ישתפיך דם זכי בגו ארעך די יי׳ אלהך יהיב לך אחסנא ויהי עלך חובת דין דקטול׃ ללא יספך דם ברי פי בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה פיכון עליך דמא׃ פ

וכי יהיה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש ומת ונס אל אחת הערים האל׃ וארי יהי גבר סני לחבריה ויכמון ליה ויקום עלוהי ויקטלניה נפש וימות ויערוק לחדא מן קרויא האלין׃ ואמא אדא כאן רגלא שאניא לצאחבה פכמן לה וקאם עליה חתא צרבה ומאת פלו חתא הרב אלי ואחדה מן הדה אלקרא׃ ושלחו זקני עירו ולקחו אתו משם ונתנו אתו ביד גאל הדם ומת׃ וישלחון סבי קרתיה וידברון יתיה מתמן וימסרון יתיה ביד גאיל דמא וימות׃ פליבעתו שיוך קריתה ויאכדוה מן תם ויסלמוה אלי ולי אלדם חתי יקתל׃ לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך׃ לא תחוס עינך עלוהי ותפלי אשדי דם זכי מישראל וייטב לך׃ ולא תשפק עליה בל אנפי קאתל אלברי מן אלאסר לכי יכאר לך

לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשנים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך לרשתה׃ לא תשני תחומא דחברך דתחימו קדמאי באחסנתך דתחסין בארע

רש״י

האחד הראשון כבר נהרג ואם אבו הרגתן התנה וכמצאו שני ישראלים הרוגים׃ לא תסיג גבול׃ לשון נסוגו אחור שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לאחור לתוך שדה חבירו למען הרחיב את שלו׳ והלא כבר נאמר לא תגזול מה ת״ל לא תסיג לימד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין יכול אף בחוצה לארץ ת״ל בנחלתך אשר תנחל׳ בא״י עובר בשני לאוין׳ בח״ל אינו עובר אלא משום לא הגזול׃ עד אחד׳ זה בנה אב כל עד שבתורה שנים אלא א״כ פירש לך בו אחד׳׳ לכל עון ולכל חטאת׳ להיות חבירו נענש על עדותו לא עונש גוף ולא עונש ממון אבל קם הוא לשבועה׳ כיצד אמר לחבירו תן לי מנה שהלויתיך א״ל אין לך בידי כלום ועד אחד מעידו שיש לו

ד׳׳ אלהיך יהיב לך למירתה׃ לא תזיג צאחבך אלדי תכ׳מה אלאולין בנחלתך אלדי תנחלהא פי
אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה׃ לא יקום עד אחד באיש
לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום
דבר׃ לא יקום סהיד חד בגבר לכל עוין ולכל חובין בכל חטא דיחטי על מימר תרין סהדין
או על מימר תלתה סהדין יתקיים פתגמא׃ לא יקום שאהד ואחד עלי אנסאן פי שי מן אל
דנוב ואלכטאיא ואלגנאיאת אלתי יגניהא בל עלי קול שאהדין או תלאתה תקום אלאמור׃ כי
יקום עד חמס באיש לענות בו סרה׃ ארי יקום סהיד שקר בגבר לאסהדא ביה סטיא׃ ואן
קאם שאהד צלם עלי אנסאן לישהד עליה במחאל׃ ועמדו שני האנשים אשר להם הריב
לפני יהוה לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם׃ ויקומון תרין גברין דילהון דינא
קדם יי׳ קדם כהניא ודייניא דיהון ביומיא האנון׃ פליקף אלרגלאן אלדין אלכצומה להמא בין ידי אללה
בין ידי אלאימה ואלחכאם אלדי יכונו פי דלך אלזמאן׃ ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד
שקר ענה באחיו׃ ויתבעון דייניא יאות והא סהיד שקרא סהדא שקרא אסהיד באחוהי׃
פליתפחץ דלך אלחכאם גידא פאן כאן אלשאהד שאהד זור וקד שהד במחאל עלי אכיה׃
ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך׃ ותעבדון ליה כמא דחשיב
למעבד לאחוהי ותפלי עביד דביש מבינך׃ פאצנעו לה מתל מא הם אן יצנע באכיה ואנף
אהל אלשר מן וסטך׃ והנשארים ישמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד כדבר הרע הזה
בקרבך׃ ודישתארון ישמעון וידחלון ולא ייספון למעבד עוד כפתגמא בישא הדין בינך׃
ואלבאקון יסמעון ויכאפון ולא יעודו אן יצנעו מתל הדא אלאמר אלדי פי וסטך׃ ולא
תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל׃ ולא תחוס עינך נפשא חלף
נפשא עינא חלף עינא שנא חלף שנא ידא חלף ידא רגלא חלף רגלא׃ ולא תשפק פי
אלקצאץ נפס בדל נפס ודיה עין בדל עין וסן בסן ויד ביד ורגל ברגל׃ כי
ק תצא למלחמה על איבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי יהוה אלהיך
עמך המעלך מארץ מצרים׃ ארי תפוק לאגחא קרבא על בעלי דבבך ותחזי סוסון

חייב להשבע לו׃ על פי שני עדים׃ ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לב״ד ולא שיעמוד התורגמן בין העדים ובין הדיינים׃ לענות בו סרה׃ דבר שאינו שהוסר העד הזה מכל העדות הואת כיצד שאמרו להם והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני׃ ועמדו שני האנשים׃ בעדים הכת׳ מדבר ולימד שאין עדות בנשים ולימד שצריכין להעיד עדותם מעומד׃ אשר להם הריב׃ אלו בעלי הדין׃ לפני יי׳׃ יהי דומה להם כאלו עומדין לפני המקום שנ׳ בקרב אלהים ישפוט׃ אשר יהיו בימים ההם׃ יפתח בדורו כשמואל בדורו צריך אתה לנהוג בו כבוד׃ והנה עד שקר׃ כל מקום שנ׳ עד בשנים הכת׳ מדבר׃ ודרשו השופטים היטב׃ על פי המזימין אותם ובודקין וחוקרין את הבאים להזימם בדרישה וחקירה׃ כאשר זמם׃ ולא כאשר עשה מכאן אמרו הרגו אין נהרגין׃ לעשות לאחיו׃ מה ת״ל לאחיו למד על זוממי בת כהן נשואה שאינה בשריפה אלא במיתת הבועל שהיא בחנק שנ׳ באש תשרף היא ולא בועלה לכך נאמר כאן לאחיו כאשר זמם לעשות לאחיו ולא כאשר זמם לעשות לאחותו אבל בכל שאר מיתות השוה הכת׳ אשה לאיש וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש׃ כגון שהעידוה שהרגה את הנפש שחללה את השבת נהרגין במיתתה שלא מיעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקיים בהם מצות הזמה במיתת הבועל׃ ישמעו ויראו׃ מכאן שצריכין הכרזה איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בב״ד׃ עין בעין׃ ממון וכן שן בשן וכו׳׃ כי תצא למלחמה׃ סמך הכת׳ יציאת מלחמה לכאן לומר לך שאין מחוסר אבר יוצא למלחמה׃ ד״א לומר לך אם עשית משפט צדק אתה מובטח שאם תצא למלחמה אתה נוצח וכן דוד הוא אומר עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי׃ על אויביך׃ יהיו בעיניך כאויבים

אל

ורתכין עם סגי מנך לא תדחל מנהון ארי יי אלהך מימריה בסעדך דאסקך מאר' דמצרי' · ואדא
כרגת לאלחרב עלי אעדאיך פראית כילא ומראכבא קום אכתר מנך פלא תכאפהם אן אללה
רבך מעך אלמצעדך מן בלד מצר · והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם ·
ויהי כמקרבכון לאגחא קרבא ויתקרב כהנא וימליל עם עמא · ועגד תקדמכם אלי אלחרב פליתקדם
אלאמאם ויכאטב אלקום · ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם
אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם · ויימר להון שמע ישראל אתון מתקרבין
יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון לא יזוע לבבכון לא תדחלון ולא תתבעתון ולא תתברון
מן קדמיהון · ויקול להם אסמעו יא אל אסר אנכם מתקדמין אליום לאלחרב עלי אעדאיכם פלא תרק
קלובכם ולא תכאפו ולא תחפזו ולא תרהבו מנהם · כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם
עם איביכם להושיע אתכם · ארי יי אלהכון דמדבר קדמיכון לאגחא לכון קרב עם בעלי
דבביכון למפרק יתכון · לאן אללה רבכם אלסאיר נורה מעכם יחארב לכם אעדאכם ויגיתכם ·
ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן
ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו · וימללון סרכיא עם עמא למימר מן גברא דבנא ביתא
חדתא ולא חנכיה יהך ויתוב לביתיה דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יחנכניה · תם
יכלמון אלערפא אלקום קאילין אי רגל בנא ביתא גדידא ולם ידשנה פלימץ וירגע אלי מנזלה
כלא יקתל פי אלחרב וידשנה רגל אכר · ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו
פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו · ומן גברא דנצב כרמא ולא אחליה יהך ויתוב לביתיה
דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יחליניה · ואי רגל גרס כרמא ולם יבדלה פלימץ וירגע אלי
מנזלה כלא יקתל פי אלחרב ויבדלה רגל אכר · ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך
וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה · ומן גברא דארס אתתא ולא נסבה יהך ויתוב
לביתיה דלמא יתקטיל בקרבא וגבר אחרן יסבנה · ואי רגל אמלך אמראה ולם יזפהא פלימץ
וירגע אלי מנזלה כלא יקתל פי אלחרב ויזפהא רגל אכר · ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו

רש"י

אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך · סוס ורכב · בעיני כולם כסוס אחד וכה"א והכית את מדין כאיש אחד האמור בגדעון וכה"א כי בא
סוס פרעה · עם רב ממך · בעיניך הוא רב אבל בעיני אינו רב · כקרבכם אל המלחמה · סמוך לצאתכם מן הספר מגבול ארצכם · ונגש
הכהן · המשוח לכך והוא הנקרא משוח מלחמה · ודבר אל העם · בלשון הקדש · שמע ישראל · אפי' אין בכם אלא זכות קרית שמע בלבד
כדאי הוא שיושיע אתכם · על אויביכם · אין זו אחיכם שאם תפלו בידם אינם מרחמין עליכם אין זו כמלחמת יהודה ובנימין עם ישרא'
שנ' להלן ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעלום ויאכילום וישקום
וימשחום וינהלום בחמורים לכל כושל ויביאום יריחו עיר התמרים אצל אחיהם וישובו שומרון · אלא על אויביכם אתם הולכים
לפי' התחזקו במלחמה · אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו · ד' אזהרות כנגד ד' דברים שמלכי האומות עושין מגיפין
בתריסיהם כדי להקישן זה על זה כדי להשמיע קול שיתחפזו אויביהם וינוסו · ורומסין בסוסיהם ומצהילין אותן להשמיע קול
שעטות פרסות סוסיהן · וצווחין בקולם ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול · אל ירך לבבכם · מצהלת סוסים · אל תיראו · מהגפת
תריסין · ואל תחפזו · מקול הקרנות · ואל תערצו · מקול הצווחות · כי יי אלהיכם ההולך עמכם · הם באים בנצחונו של בשר ודם
ואתם באים בנצחונו של מקום · פלשתים באו בנצחונו של גלית מה היה סופו נפל ונפלו עמו · ההולך עמכם · זה מחנה
הארון · ולא חנכו · לא דר בו · כל חינוך לשון התחלה · ואיש אחר יחנכנו · ודבר של עגמת נפש הוא זה · ולא חללו · לא פדאו
בשנה הרביעית שהפירות טעונין לאכלן בירושלים או לחללן בדמים ולאכול הדמים בירושלים · ויספו השוטרים · למה נאמר כאן

מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו׃ ויוספון סרכיא למללא
עם עמא ויימרון מן גברא דדחיל ותביר לבא יהך ויתוב לביתיה ולא יתבר ית לבא דאחוהי
כלביה׃ תם יזיד אלערפא פי מכאטבה׳ אלקום ויקולו אי רגל כאיף רקיק אלקלב פלימץ׳ וירגע אלי
מנזלה ולא ירק קלוב אכותה כקלבה׃ והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות
בראש העם׃ ויהי כד ישיצון סרכיא למללא עם עמא וימנון רבני חילא בריש עמא׃ פענד
פראגהם מן מכאטבה׳ אלקום בדלך פיוכלו בהם ריסא אלגיוש׃

כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום׃ ארי תקרב לקרתא לאגחא קרבא
עלה ותקרי לה מלין דשלם׃ ואדא תקדמת אלי קריה לתחארבהא פנאדהא אולא בסלאם׃ והיה
אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך׃ ויהי אם שלם תעניך
ותפתח לך ויהי כל עמא דישתכח בה יהון לך מסקי מסין ויפלחונך׃ פאן אגאבתך בסלאם
ופתחת לך פגמיע אלקום אלמוגודין פיהא יכונו לך דמה ויכדמונך׃ ואם לא תשלים עמך ועשתה
עמך מלחמה וצרת עליה׃ ואם לא תשלים עמך ותעביד עמך קרב ותצור עלה׃ ואן לם תסאלמך
בל חארבתך פחאצרהא׃ ונתנה יהוה אלהיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב׃ וימסרנה יי
אלהך בידך ותמחי ית כל דכורה לפתגם דחרב׃ פיסלמהא אללה רבך פי ידך ואקתל רגאלהא בחד
אלסיף׃ רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבז לך ואכלת את שלל
איביך אשר נתן יהוה אלהיך לך׃ לחוד נשיא וטפלא ובעירא וכל דיהי בקרתא כל עדאה תבוז
לך ותיכול ית עדי סנאך דיהב יי אלהך לך׃ ואמא אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וגמיע מא פי אלקריה
מן סלבהא פאגנמה לך וכל סלב אעדאיך אלדי רזקך אללה רבך׃ כן תעשה לכל הערים הרחקת
ממך מאד אשר לא מערי הגוים האלה הנה׃ כין תעביד לכל קרויא דרחיקן מנך לחדא דלא
מקרוי עממיא האלין אנין׃ כדא אצנע בכל קרא אלבעידה מנך גדא אלתי ליס מן קרא הולאי
אלאמם׃ רק מערי העמים האלה אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לא תחיה כל נשמה׃ לחוד
מקרוי עממיא האלין די יי אלהך יהיב לך אחסנא לא תקיים כל נשמא׃ אמא מן קרא הולא אלאמם
אלדי אללה רבך מעטיך נחלה פלא תבקי מנהם נסמה׃ כי החרם תחרימם החתי והאמרי

ויספו מוסיפין זה על דברי הכהן שהכהן מדבר ומשמיע כהן משמיע ישראל עד להושיע אתכם ומי האיש ושני ושלישי כהן מדבר ושוטר משמיע וזה שוטר מדבר ושוטר משמיע הירא ורך הלבב ר׳ עקיבא אומר כמשמעו שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה׳ ר׳ יוסי הגלילי אומר הירא מעבירות שבידו ולכך תלתה לו התורה לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם שלא יבינו שהם בעלי עבירה והרואהו אומר שמא בנה בית או נטע כרם או ארס אשה״ פן ימות במלחמה׳ ישוב פן ימות שאם לא ישמע לדברי כהן כדאי הוא שימות״ שרי צבאות׳ שמעמידין זקפין מלפניהם ומלאחריהם וכשילין של ברזל בידיהם וכל מי שרוצה לחזור ולנוס הרשות בידם לקפח את שוקיו׳ זקפין׳ בני אדם עומדין בקצה המערכה לזקוף את הנופלים ולחזקם בדברים שובו אל המלחמה ולא תנוסו שתחלת נפילה ניסה״ כי תקרב אל עיר׳ במלחמת הרשות הכת׳ מדבר כמו שמפורש בענין כן תעשה לכל הערים הרחוקות וגו׳״ כל העם הנמצא בה׳ אפי׳ אתה מוצא בה משבעה אומות שנצטוית להחרימם אתה רשאי לקיימם״ למס ועבדוך׳ עד שיקבלו עליהם מס ושעבוד״ ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה׳ הכת׳ מבשרך שאם לא תשלים עמך סופה להלחם בך אם תניחנה ותלך״ וצרת עליה׳ אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים״ ונתנה יי׳ אלהיך בידיך׳ אם עשית כל האמור בענין סוף שהשם נותנה בידיך״ והטף׳ אף טף של זכרים ומה אני מקיים והכית את כל זכורה׳ בגדולים״ כאשר צוך׳ לרבות את הגרגשי״ למען אשר לא ילמדו׳ הא אם עשו תשובה ומתגיירין

הכנעני והפרזי החוי והיבוסי כאשר צוך יהוה אלהיך׃ ארי גמרא תגמרנון חתאי ואמוראי
כנענאי ופרזאי חואי ויבוסאי כמא דפקדך יי׳ אלהך׃ בל אתלפהם אתלאפא אלחתיין ואלאמוריין
ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין כמא אמרך אללה רבך׃ למען אשר לא ילמדו אתכם
לעשות ככל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם ליהוה אלהיכם׃ בדיל דלא ילפון יתכון
למעבד ככל תועבתהון דעבדין לטעותהון ותחובון קדם יי׳ אלהכון׃ לכי לא יעלמוכם אן תצנעו
כגמיע מכארההם אלתי צנעוהא למעבודאתהם פתכטו ללה רבכם׃ כי
תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו
תאכל ואתו לא תכרת כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור׃ ארי תצור על קרתא יומין סגיאין
לאגחא קרבא עלה למכבשה לא תחביל ית אילנה לארמא עלוהי ברזלא ארי מניה תיכול
ויתיה לא תקוץ ארי לא כאנשא אילן חקלא למיעל מן קדמך בצירא׃ ואדי חאצרת קריה
איאמא כתירה לתחארבהא ותפתתחהא פלא תפסד שגרהא באן תחדר עליה אלחדיד אד מנה
תאכל ולא תקטעה צנא מנך מנך אן שגר אלצחרא כאלאנסאן אלדי קד אכתפא מן מין ידיך
פי אלחצאר׃ רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אתו תשחית וכרת ובנית מצור על העיר
אשר הוא עשה עמך מלחמה עד רדתה׃ להוד אילן דתדע ארי לא אילן דמיכל הוא יתיה
תחביל ותקוץ ותבני כרקומין על קרתא דהיא עבדא עמך קרב עד דתכבשה׃ לכן אי שגר
עלמתה אנה ליס במטעם פאפסדה ואקטעה ואבן אלאת אלחצאר עלא איאה קריה חארבתך
אלי אן תהדהא׃ פ
כי ימצא חלל באדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הכהו׃ ארי
ישתכח קטילא בארעא דיי׳ אלהך יהיב לך למירתה רמי בחקלא לא ידיע מן קטליה׃ אדי וגד קתיל
פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה מטרוחא פי אלצחרא לם יערף מן קתלה׃ ויצאו זקניך ושפטיך
ומדדו אל הערים אשר סביבת החלל׃ ויפקון סבך ודיינך וימשחון לקרויא דבסחרנות קטילא׃
פאלכרג בעץ שיוכך וחכאמך וימסחון אלי אלקרא אלדי חול אלקתיל׃ והיה העיר הקרבה אל החלל
ולקחו זקני העיר ההוא עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל׃ ותהי קרתא דקריבא
לקטילא ויסבון סבי קרתא ההיא עגלת תורין דלא אתפלח בה דלא נגדת בניר׃ פאיה קריה כאנת
אקרב אליה פליאכד אהלהא עגלה מן אלבקר מא לם תפלח ולא תמד אלניר׃ והורדו זקני העיר ההוא

חתה רשאי לקבלם" ימים' שני ימים" רבים' שלשה מכאן אמרו אין צרין על עיירות של גוים פחות מג' ימים קודם לשבת ולמד שפותח בשלום
שנים או ג' ימים וכה"א וישב דוד בצקלג ימים שנים ובמלחמת גרשות הכת' מדבר" כי האדם עץ השדה' הלי כי משמש בלשון דלמא שמא
האדם עץ השדה להכנס בתוך המצור מפניך להתייסר בייסורי רעב וצמא כאנשי העיר למה תשחיתנו" עד רדתה' לשון רידוי שתהא כפופה
לך" ויצאו זקניך' מיוחדים שבזקניך סנהדרי גדולה" ומדדו ממקום שהחלל שוכב שם פי' מחוטמו" אל הערים אשר סביבות החלל' לכל צד
לידע איזו קרובה" אל נחל איתן' קשה שלא נעבד" וערפו' קוצץ עורפה בקופיץ אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותיערף
במקום שאינו עושה פירות לכפר על הריגתו על זה שלא הניחוהו לעשות פירות" ידינו לא שפכו' וכי עלתה על לב שזקני ב"ד שופכי דמים הן אלא
לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לויה והכהנים אומרים כפר לעמך ישרא'" ונכפר להם הדם' הכת' מבשרם שמשעשו כן יכופר להם העון"

את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל׃ ויחתון סבי
קרתא ההיא ית עגלתא לנחל בייר דלא יתפלח ביה ולא יזדרע ויקפון תמן ית עגלתא בנחלא׃
ויחדרונהא אלי ואד צעב מא לם יפלח ולם יזרע ויקפוהא הנאך׃ ונגשו הכהנים בני לוי כי בם
בחר יהוה אלהיך לשרתו ולברך בשם יהוה ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע׃ ויתקרבון כהניא בני
לוי ארי בהון אתרעי יי אלהך לשמשותיה ולברכא בשמא דיי ועל מימרהון יהי כל דין וכל
מכתש סגירו׃ תם יתקדם בעץ אלאימה בני לוי לאן אללה רבך אכתארהם ליכדמוה ויבארכו
באסמה ועלי קולהם יפצל כל כצומה וכל בלא׃ וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל
ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל׃ וכל סבי קרתא ההיא דקריבין לקטילא יסחון
ית ידיהון על עגלתא דנקיפא בנחלא׃ פאדי גסל גמיע שיוך תלך אלקריה אידיהם עלי
אלעגלה אלמקפאה פי אלואדי׃ וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו׃ ויתיבון שפכו ק׳
ויימרון ידנא לא אשדא ית דמא הדין ועיננא לא חזאה׃ אברתדו וקאלו אידינא לם תספך הדא
אלדם ועיוננא לם תרא דלך׃ כפר לעמך ישראל אשר פדית יהוה ואל תתן דם נקי בקרב עמך
ישראל ונכפר להם הדם׃ כהניא יימרון כפר לעמך ישראל דפרקתא יי ולא תתין חובת דם זכי
בגו עמך ישראל ויתכפר להון על דמא׃ תם הם וקאלו אגפר לקומך יי אסראיל אלדין פככתהם ולא תדע
עליהם עקובה תואכדי פי דם ברי פיגפר להם מא תואכדו פי דלך אלדם׃ ואתה תבער הדם הנקי
מקרבך כי תעשה הישר בעיני יהוה׃ ואת תפלי אשדי דם זכי מבינך ארי תעביד דכשר
קדם יי׃ ואנת פאנך קאתל אלברי מן בינכם אד תצנע אלמסתקים ענד אללה׃ ע״ב פסו׳ סימן עבדיה יג״ף כי
תצא למלחמה על איביך ונתנו יהוה אלהיך בידך ושבית שביו׃ ארי תפוק לאגחא קרבא
על בעלי דבבך וימסרנון יי אלהך בידך ותשבי שביהון׃ ואדי כרגת לאלחרב עלי אעדאיך
פאסלמהם אללה רבך פי ידך וסבית סביה׃ וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה
ולקחת לך לאשה׃ ותחזי בשביא אתתא שפירת ריו ותתרעי בה ותסבה לך לאנתו׃
וראית פי אלסבי אמראה חסנת אלחלייה פשעפת בהא ואתכדתהא לך זוגה׃ והבאתה
אל תוך ביתך וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה׃ ותעלנה לגו ביתך ותגלח ית
רישה ותרבי ית טופרהא׃ כאן תדכלהא אלי וסט מנזלך ותחלק ראסהא ותרבי אצפארהא׃
והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח

ואתה תבער׳ מגיד שאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה הרי זה יהרג והוא הישר בעיני ה׳ ׳ חסלת שופטים בס״ע

כי תצא

למלחמה׳ במלחמת הרשות הכת׳ מדבר שבמלחמת ארץ ישרא׳ אין לומר ושבית שביו שכבר נאמר לא תחיה כל נשמה׳׳ ושבית שביו׳ לרבות כנענים שבתוכם ואעפ׳ שהם מז׳ אומות׳׳ ולקחת לך לאשה׳ לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע אם אין הקב״ה מתירה ישאנה באיסור אבל אם נשאה סופו להיות שונאה שנ׳ כי תהיין לאיש שתי נשים וגו׳ וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה לכך נסמכו פרשיות הללו׳׳ אשת׳ אפי׳ אשת איש׳׳ ועשתה את צפרניה׳ תגדלם כדי שתתנוול׳׳ והסירה את שמלת שביה׳ לפי שהם נאים שהגוים בנותיהם מתקשטות במלחמה בשביל להזנות אחרים עמהם׳ וישבה בביתך׳ בבית שמשתמש בו נכנס ונתקל בה יוצא ונתקל בה רואה בבכייתה רואה בניוולה כדי שתתגנה עליו׳׳ ובכתה את אביה׳ כל למה כדי שתהא
בת

ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה· ותעדי ית כסות שביה מנה ותתיב
בביתך ותבכי ית אבוהא וית אמה ירח יומין ובתר כין תיעול לותה ותבעלנה ותהי לך לאנתו·
ותנזע תיאב חזנהא ענהא ותקים פי מנזלך ותבכי עלי מדהב אביהא ואמהא שהרא ובעד
דלך תדכל אליהא פתבן בהא ותכון לך זוגה· והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר
לא תמכרנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר עניתה· ויהי אם לא תתרעי בה ותפטרנה
לנפשה וזבנא לא תזבננה בכספא לא תתגר בה חלף דעניתה· ואן לם תרידהא בעד דלך
פאטלקהא חרא לנפסהא וביעא לא תביעהא בתמן לא תסתרקהא בעד מא אתיתהא·
כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה
והשנואה והיה הבן הבכר לשניאה· ארי יהוין לגבר תרתין נשין חדא רחומתא וחדא סנואתא
ויילדן ליה בנין רחומתא וסנואתא ויהי ברא בכרא לסניאתא· ואן כאנתא זוגתין לרגל ואחדי
אחדהמא מחבובה ואלאכרי משניה פולדא לה בנין וכאן אלאבן אלבכר לאלמשניה מנהמא· והיה
ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכר·
ויהי ביומא דיחסין לבנוהי ית דיהי ליה לית ליה רשו לבכרא ית בר רחומתא על אפי בר סנואתא
בכרא· פפי יום ינחל בניה מא יכון לה פלא יגוז לה אן יפצל אבן אלמחבובה עלי אבן אלמשניה
אלבכר· כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית
אנו לו משפט הבכרה· ארי ית בכרא בר סנואתא יפריש למתן ליה תרין חולקין בכל דישתכח
ליה ארי הוא ריש תקפיה ליה חזיא בכירותא· בל יגב עליה אן יערף אלנאס אנה אלבכר אבן אל
משניה ליעטא סהמין מן גמיע מא יוגד לה אד הו אול נילה לה חכם אלבכוריה·
כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שמע בקול אביו ובקול אמו ויסרו אתו
ולא ישמע אליהם· ארי יהי לגבר בר סטי ומרוד ליתוהי מקביל למימר אבוהי ולמימר
אמיה ומלפין יתיה ולא מקביל מנהון· ואן כאן לרגל אבן זאיל מכאלף לם יקבל אמר אביה
ואמה ויאדבאנה ולם יקבל מנהמא· ותפשו בו אביו ואמו והוציאו אתו אל זקני עירו ואל
שער מקמו· ויחדון ביה אבוהי ואמיה ויפקון יתיה לקדם סבי קרתיה ולתרע בית דין אתריה·
פליקבץ בה אביה ואמה ויכרגוה אלי שיוך קריתה ואלי באב מוצעה· ואמרו אל זקני
עירו בננו זה סורר ומרה איננו שמע בקלנו זולל וסבא· ויימרון לסבי קרתיה ברנא דין

בת ישראל שמחה וגו עזרה· בת ישראל מתקשטת וגו מתנוולת· והיה אם לא חפצת בה· הכת' מבשרך שסופך לשנאתה· לא תתעמר בה· לא
תשתמש בה בלשון פרסי קורין לעבדות ושימוש עימרחה· מיפודו של ל' משנה הדרשן למוהר כן· פי שנים· כנגד שני אחים· בכל אשר
ימצא לו· מכאן שאין הבכור נוטל פי שנים בראוי לבוא לאחר מיתת האב כבמוחזק· סורר· סר מן הדרך הטובה· ומורה· ממרה בדברי
אביו לשון מורים· ויסרו אותו· מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו· בן סורר ומורה אינו חייב עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי
לוג יין שנאמר אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו· ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו הגיעה תורה לסוף דעתו סוף שמכלה
ממון אביו ומבקש למודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות· אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב· וכל ישראל ישמעו
ויראו· מכאן שצריך הכרזה בב"ד· כל נסקל על שם בן סורר ומורה· וכי יהיה באיש חטא משפט מות· סמיכות הפרשיות מגיד שאם

בן אוריה חסר ...

פי' ה"ס בת"ל משקל חמשים דינר

סטי ומרוד ליתוהי מקביל למימרנא זליל בסר וסבי חמר · פיקולא להם אבננא הדא זאיד
מבאה ליס יקבל אמרנא והו מסלף ומפרט פי שראבה · ורגמהו כל אנשי עירו באבנים ומת
ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו · וירגמוניה כל אנשי קרתיה באבניא וימות
ותפלי עביד דביש מבינך וכל ישראל ישמעון וידחלון · פירגמוה גמיע אהל קריתה באלחגארה
חתא ימות ואנף אהל אלשר מן בינכם וסאיר אל' אסר' יסמעון ויכאפון · וכי
יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ · וארי יהי בגבר חובת דין דקטול
ויתקטיל ותצלוב יתיה על צליבא · ואדי וגבת עלי אנסאן כטייה חכמהא אלקתל וקבל פאצלבה
עלי כשבה · לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי ולא
תטמא את אדמתך אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה · לא תבית נבילתיה על צליבא ארי
מקבר תקברניה ביומא ההוא ארי על דחב קדם יי' אצטליב ולא תסאיב ית ארעך די יי' אלהך יהיב
לך אחסנא · ולא תבית גתתה עלי כשבה בל אדפנה דפנא פי דלך אליום אד צלב למא אפתרא
עלי אללה ולא תנגס בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה · לא
תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך · לא תחזי ית
תורא דאחוך או ית אמריה דטען ותכבוש מנהון אתבא תתיבנון לאחוך · לא תרא תור אכיך
או שאתה צאלין פתתגאפל מנהמא בל רדהמא אליה רדא · ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו
ואספתו אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו · ואם לא קריב אחוך לותך
ולא ידעת ליה ותכנשניה לגו ביתך ויהי עמך עד דיתבע אחוך יתיה ותתיבניה ליה · ואן לם
יכון אכיך קריבא אליך ולם תערפה פצמה אלי מנזלך יכון ענדך אלי אן ילתמסה אכיך ותרדה
אליה · וכן תעשה לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו
ומצאתה לא תוכל להתעלם · וכין תעביד לחמריה וכין תעביד לכסותיה וכין תעביד לכל
אבידתא דאחוך דתיבד מניה ותשכחנה לית לך רשו לכסיותה · וכדא פאצנע בחמארה
ותובה וכסאיר צואל אכיך אלתי תציע מנה ותגדהא לא יגוז לך אן תתגאפל ענהא ·
לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו · לא

רש"י

חביס עליו אביו ואמו סוף שיוצא לתרבות רעה שיעבור עבירות ויתחייב מיתה בב"ד · ותלית אותו על עץ · רבותינו אמרו כל הנסקלין נתלין שנ' כי קללת אלהים תלוי והמגדף היתה בסקילה · כי קללת אלהים תלוי · זלזולו של מלך הוא שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו משל לשני אחים תאומים שהיו דומין זה לזה אחד נעשה מלך ואחד נתפש ללסטיות ונתלה כל הרואה אותו אומר המלך תלוי צוה המלך והורידוהו · כל קללה שבמקרא לשון היקל וזלזול כמו והוא קללני קללה נמרצת · והתעלמת · כובש עין כאלו אינו רואהו · לא תראה · והתעלמת לא תראה אותו שתתעלם ממנו זהו פשוטו ורבותינו אמרו פעמים שאתה מתעלם הא כיצד זקן ואינו לפי כבודו והתעלמת ועל זה אמרו גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה · עד דרוש אחיך אותו · וכי תעלה בלבך שיתנהו לו קודם שידרשנו אלא דורשהו שלא יהא רמאי · והשבותו לו שתהא בו השבה שלא יאכל בביתך כדי דמיו ותתבעם ממנו מכאן אמרו כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ושאינו עושה ואוכל ימכר · לא תוכל להתעלם · לכבוש עינך כאלו אינך רואה אותו · הקם תקים · זו טעינה להטעין משאוי שנפל מעליו · עמו · עם בעליו אבל אם הלך וישב לו ואמר לו הואיל ועליך מצוה אם רצית לטעון טעון פטור · לא יהיה כלי גבר על אשה · שתהא דומה לאיש כדי שתלך בין האנשים שאין זה אלא לשם ניאוף ·

תחזי ית חמרא דאחוך או תוריה רמן באורחא ותכבוש מנהון אקמא תקים עמיה׃ לא תרא חמאר אכיך או תורה ואקעין פי טריק פתתגאפל ענהמא בל אקמהמא מעה אקאמה׃

לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת יהוה אלהיך כל עשה אלה׃ לא יהי תקון זין דגבר על אתא ולא יתקן גבר בתקוני אתא ארי מרחק קדם יהוה אלהך כל עביד אלין׃ לא תכון זאת זרגא עלי אנסא ולא ילבס זרגא זי אנסא לאן זלה רבך יכרהה כל מן יצנע דאך׃

פ

ב זיו רב מאותיו גדולות שבקרא׳

כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים׃ ארי תערע קנא דצפרא קדמך באורחא בכל אילן או על ארעא אפרוחין או ביעין ואמא רביעא על אפרוחין או על ביעין לא תסב אמא על בניא׃ ואן ואפית וכרא מן טאיר קדאמך פי טריק או פי שגרה או עלי זארץ פראכא או ביצא ואמהא ראבצה עליהם פלא תאכד זאם מע זבנין׃ שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים׃ שלחא תשלח ית אמא וית בניא תסב לך בדיל דייטב לך ותוריך יומין׃ בל אטלק זאם אטלאקא וכד זבנין לנפסך לכי יכאר לך ותטול איאמך׃ כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו׃ ארי תבני ביתא חדתא ותעביד תיקא לאגרך ולא תשוי חובת קטול בביתך ארי יפול דנפיל מנה׃ ואדא בנית ביתא גדידא פאצנע דראבזין עלי סטחך ולא תגעל גדרא פי מנזלך יסקט מנה מן יסקט׃ לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם׃ לא תזרע כרמך עירובין דלמא תסתאב דמעת זרעא דתזרע ועללת כרמא׃ לא תזרע כרמך מן נועין כלא תחרם עליך סלאפה זזרע זדי תזרעה מע גלה זכרם׃ לא תחרש בשור ובחמר יחדו׃ לא תרדי בתורא ובחמרא כחדא׃ לא תצמד זתור וזחמארא גמיעא׃ לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו׃ לא תלבש שעטניזא עמר וכיתן מחובר כחדא׃ לא תלבס תובא מכתלטא מן צוף וכתאן גמיעא׃ גדלים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה׃ כרספדין תעביד לך על ארבע כנפי כסותך דתתכסי בה׃ ואצנע לך גדאילא עלא ארבע אטראף אזארך זדי תתגטא בהא׃

רש״י

ניותו׳ ולא ילבש גבר שמלת אשה׃ לילך לישב בין הנשים׳ זא שלא יעביר שער הערוה ושער של בית השחי׳ כי תועבה׃ לא אסרה תורה לא לבוש המביא לידי תועבה׳ כי יקרא׳ פרט למזומן׳ לא תקח האם׳ בעודה על בניה׳ למען ייטב לך וגו׳ אם מצוה קלה שאין בה חסרון כים אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים קל וחומר למתן שכרן של מצות חמורות׳ כי תבנה בית חדש׳ אם קיימת מצות שלוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים בו מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה והגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים לכך נסמכו פרשיות הללו׳ מעקה׳ גדר סביב לגג ואונקלוס תיקא כמין תיק שמשמר מה שבתוכו׳ כי יפול הנופל׳ ראוי זה ליפול ואעפ״כ לא תתגלגל מיתתו על ידך שמגלגלין זכות ע׳ זכאי וחובה ע׳ חייב׳ כלאים׳ חטה ושעורה וחרצן במפולת יד׳ פן תקדש׳ תרגומו תסתאב כל דבר הנתעב על האדם בין לשבח בין לגנאי כגון חיסור נופל בו לשון קדש כמו אל תגש בי כי קדשתיך׳ לא תחרוש בשור ובחמור׳ הוא הדין לכל שני מינין שבעולם הוא הדין להנהיגן יחד קשורים זוגים בהולכת שום משא׳ שעטנז׳ לשון עירוב ורבותינו דרשו לשון שוע טווי ונוז׳ גדילים תעשה לך׳ אחת מן הכלאים לכך סמכן הכתוב׳ כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה׳ סופו ושם לה עלילות דברים עבירה גוררת עבירה עבר על לא תשנא׳ סופו לבוא לידי לשון הרע׳ או האשה הזאת׳ מכאן לבעל דין שאינו חומר דבר לדיין אלא כפני בעל דינו׳

כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה׃ ארי יסב גבר אתתא וייעול לותה
ויסנינה׃ ואדי תזווג רג׳ל אמראה ודכ׳ל אליהא תם שנאהא׃ ושם לה עלילת דברים והוציא
עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים׃
וישוי לה תסקופי מלין ויפיק עלה שום ביש ויימר ית אתתא הדא נסיבית ועלית לותה ולא
אשכחית לה בתולין׃ פג׳על להא עללא מן אלכלאם ואכ׳רג עליהא אסמא רדיא וקאל אני תזווגת
הדה אלאמראה פדנות מנהא ולם אג׳ד להא בראה׃ ולקח אבי הנער ואמה והוציאו את בתולי
הנער אל זקני העיר השערה׃ ויסב אבוהא דעולימתא ואמה ויפקון ית בתולי עולימתא לקדם
סבי קרתא לתרע בית דין אתרא׃ תם אכ׳ד אביהא ואמהא אלבראה פאכ׳רג׳והא אלי שיוך׳ אלקריה
אלי באב אלחאכם׃ ואמר אבי הנער אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה וישנאה׃ ויימר
אבוהא דעולימתא לסביא ית ברתי יהבית לגברא הדין לאתו וסנה׃ פקאל אביהא ללשיוך׳
אני זווג׳ת אבנתי להדא אלרג׳ל פשנאהא׃ והנה הוא שם עלילת דברים לאמר לא מצאתי
לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר׃ והא הוא שוי תסקופי מלין
למימר לא אשכחית לברתך בתולין ואלין בתולי ברתי ויפרסון שושפא קדם סבי קרתא׃
והודא הו קד ג׳על להא עללא מן אלכלאם וקאל לם אג׳ד להא בראה והדה בראתהא ובסטו אלמנדיל
או מקאמה בין ידיהם׃ ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אתו׃ וידבלון סבי קרתא ההיא
ית גברא וילקון יתיה׃ פיאכ׳ד שיוך׳ אלקריה דלך אלרג׳ל ויאדבוה׃ וענשו אתו מאה כסף ונתנו
לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו׃
ויגבון מניה מאה סלעין דכסף ויתנון לאבוהא דעולימתא ארי אפיק שום ביש על בתולתא
בת ישראל וליה תהי לאתו לית ליה רשו למפטרה כל יומוהי׃ ויגרמוה מאיה דרהם וידפעוהא
לאבו אלג׳אריה למא אכ׳רג אסמא רדיא עלי בכר מן אסר׳ ותכון לה זוג׳ה לא יג׳וז לה טלאקהא
טול עמרה׃ ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנער׃ ואם
קשטא הוה פתגמא הדין לא אשתכחו בתולין לעולימתא׃ ואן כאן אלאמר חקא תאבתא ולם
תוג׳ד לג׳אריה בראה׃ והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים
ומתה כי עשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך׃ ויפקון ית עולימתא
לתרע בית אבוהא ויגמונה אנשי קרתה באבניא ותמות ארי עבדת קלנא בישראל
לזנאה בית אבוהא ותפלי עביד דביש מבינך׃ פלתכ׳רג אלי באב בית אביהא ויבגמוהא

ששי

אבי הנערה ואמה׃ מי שגדלו גדולים רעים הם יתבזו עליה׳ ואמר אבי הנערה׳ מלמד שאין רשות לאשה לדבר בפני האיש׳ ופרשו
השמלה׳ הרי זה משל מחוורין הדברים כשמלה׳ ויסרו אותו׳ מלקות׳ ואם אמת היה הדבר הזה׳ בעדים והתראה שזינתה לאחר האירוסין׳
אל פתח בית אביה׳ ראו גידולין שגדלתם׳ לזנות בית אביה׳ כמו בבית אביה׳ כל אנשי עירה׳ במעמד כל אנשי עירה׳ ומצאה איש בעיר׳
לפי שבא שוה פרצה קוראה לגנב הא אם ישבה בביתה לא אירע לה כך׳ ומתו גם שניהם׳ להוציא מעשה חידודין שאין האשה נהנית
מהם׳ גם׳ לרבות הבאים מאחריהם כגון שבאו עליה עשרה בני אדם זה אחר זה כולן נהרגין במיתתן של ראשונים ואע״פ שנאמר ויכנס
של

גמיע אהל קריתהא בׄאחגארה אׄלי אן תמות למׄא צנעת כׄסאסה פי אׄל אסר פפגרת מׄחצנה פי בית אביהא ואנף אהל אׄשר מן בינכם׃ כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם־אִשָּׁה

בְעֻלַת־בַּעַל וּמֵתוּ גַּם־שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם־הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל׃ ארי ישתכח גבר שכיב עם אתתא אתת גבר ויתקטלון אף תרויהון גברא דשכיב עם אתתא ואתתא ותפלי עביד דביש מישראל׃ ואן וגד רגל מצׄאגע אמראה דאת בעל פאׄקתל אׄלאׄ גמיעא אׄלרגל אׄלמצׄאגעהא והי ואנף אהל אׄשר מן אׄל אסר׃ כִּי יִהְיֶה

נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ׃ ארי תהי עולימתא בתולתא דמארסא לגבר וישכחנה גברא בקרתא וישכוב עמה׃ ואדׄא כאנת גאריה בכר ממלכה לרגל פוגדהא רגל אכׄר פי אׄלקריה וצׄאגעהא׃ וְהוֹצֵאתֶם אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶל־שַׁעַר הָעִיר הַהִוא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ אֶת־הַנַּעֲרָ עַל־דְּבַר אֲשֶׁר לֹא־צָעֲקָה בָעִיר וְאֶת־הָאִישׁ עַל־דְּבַר אֲשֶׁר־עִנָּה אֶת־אֵשֶׁת רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ ותפקון ית תרויהון לתרע קרתא ההיא ותרגמון יתהון באבניא וימותון ית עולימתא על עיסק דלא צוחת בקרתא וית גברא על עיסק דעני ית אתת חבריה ותפלי עביד דביש מבינך׃ פאכׄרגוהמא גמיעא אׄלי באב תלך אׄלקריה וארגמוהמא באׄלחגארה אׄלי אן ימותא אמׄא אׄלגאריה פבסבב מא לם תצרך והי פי אׄלקריה ואמׄא אׄלרגל בסבב מא אתא זוגה צאחבה ואנף אהל אׄשר מן בינכם׃ וְאִם־בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ

אֶת־הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְהֶחֱזִיק־בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר־שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ׃ ואם בחקלא ישכח גברא ית עולימתא דמארסא ויתקיף בה גברא וישכוב עמה ויתקטיל גברא דשכיב עמה בלחודוהי׃ ואן וגד אׄלרגל אׄלגאריה אׄלממלכה פי אׄלצחרא ואמסכהא וצׄאגעהא פאׄקתל דׄלך אׄלרגל אׄלמצׄאגעהא וחדה׃ וְלַנַּעֲרָ לֹא־תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָ חֵטְא מָוֶת כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ וּרְצָחוֹ נֶפֶשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה׃ ולעולימתא לא תעביד מדעם לית לעולימתא חובת דין דקטול ארי כמא דיקום גברא על חבריה ויקטליה נפש כין פתגמא הדין׃ ולא תצנע בהא שיא אדׄ ליס להא כׄטייה תוגב אׄלקתל ואנׄמא מתׄל אמרהא הדׄא כמן יקום עלי צאחבה פיקתלה פיפיתה נפסה׃ כִּי בַשָּׂדֶה מְצָאָהּ צָעֲקָה הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְאֵין מוֹשִׁיעַ לָהּ׃ ארי בחקלא אשכחה צוחת עולימתא דמארסא ולית דפריק לה׃ ואדׄ והא פי אׄלצחרא פימכן אן יכון קד צרכׄת וליס להא מגׄית׃

כִּי־יִמְצָא אִישׁ נַעֲרָ בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־אֹרָשָׂה וּתְפָשָׂהּ וְשָׁכַב עִמָּהּ וְנִמְצָאוּ׃ ארי ישכח גבר עולימתא בתולתא דלא מארסא ויחדלנה וישכוב עמה וישתכחון׃ ואדׄא וגד רגל גאריה בכר מא לם תמלך פצׄבטהא וצׄאגעהא ווגדׄא׃ וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי

רש״י ז״ל

ישובים למיתה ובאו עליה עשרה כולן נהרגין כראשונים׃ ד״א גם שניהם לרבות את הולד שאם היתה מעוברה אין ממתינין לה עד שתלד׃ ושר יקום איש על רעהו וגו׳ לפי פשוטו זהו משמעו כי אנוסה היא ובחזקה עמד עליה כאדם העומד על חבירו להרגו ורבותינו דרשו ר׳ בא ללמד ונמצא למד וכו׳׃ לא יקח איש את אשת אביו׃ אין לו בה ליקוחין ואין קדושין תופסין בה׃ ולא יגלה כנף אביו׃ שומרת יבם

הנער חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו׃ ויתין גברא
דשכיב עמה לאבוהא דעולימתא חמשין סלעין דכסף וליה תהי לאתו חלף דעניה ליתליה
רשו למפטרה כל יומוהי׃ פיעטי דלך ארגל לאבוהא כמסין דרהם ותכון לה זוגה בדל מא
אתאהא לא יגוז לה טלאקהא טול עמרה׃ לא יקח איש את אשת אביו ד
ולא יגלה כנף אביו׃ לא יסב גבר ית אתת אבוהי ולא יגלי כנפא דאבוהי׃ לא יתזווג רגל זוגה
אביה כדאך ולא יכשף כנף אביה׃ לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יהוה׃
לא ידכי דפסיק ודמחבל למיעל בקהלא דיי׃ לא ידכל מפדוג כצא ומקטוע אחליל פי
גוק אלה׃ לא יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יהוה׃ לא
ידכי ממזירא למיעל בקהלא דיי׃ אף דרא עסיראה לא ידכי ליה למיעל בקהלא דיי׃ לא ידכל
אזנים פי גוק אלה חתי אגיל אעאשר מנה לא ידכל פי גוק אלהי׃ לא יבא
עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם׃ לא ידכון עמונאי
ומואבאי למיעל בקהלא דיי׃ אף דרא עסיראה לא ידכי להון למיעל בקהלא דיי׃ עד עלמא׃
לא ידכל עמוני ומואבי פי גוק אלה חתי אגיל אעאשר מנהם לא ידכל פי גוק אלה אי אבד׃
על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך
את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך׃ על עיסק דלא ערעו יתכון בלחמא ובמיא
באורחא במפקכון ממצרים ודאגר עלך ית בלעם בר בעור מפתור ארם דעל פרת ללטטותך׃
בסבב מא לם יתלקוכם בטעאם ומא פי טריק פי כרוגכם מן מצר ולמא אסתאגר עליך
בלעם אבן בעור מן פאתור ארם נהרים לילענך׃ ולא אבה יהוה אלהיך לשמע אל בלעם
ויהפך יהוה אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך׃ ולא אבא ייי אלהך לקבלא מן
בלעם והפך ייי אלהך לך ית לוטין לברכן ארי ריחמך ייי אלהך׃ ולא ישא אלה רבך אן יקבל מן בלעס
בל קלב לך אלענה בר כה למא אחבך׃ לא תדרש שלמם וטבתם כל ימיך לעלם׃ לא תתבע
שלמהון וטבתהון כל יומך לעלם׃ פלא תלתמס סלאמתהם וכירהם טול זמאנך אבדא׃
לא תתעב אדמי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו׃ לא תרחיק אדומאה
ארי אחוך הוא לא תרחיק מצראה ארי דייר הויתא בארעיה׃ לא תכרה אדומי פאנה אכיך
ולא תכרה אלמצרי לאנך כנת גריבא פי בלדה׃ בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם
בקהל יהוה׃ בנין דיתילדון להון דרא תליתאה ידכי להון למיעל בקהלא דיי׃ אגיל אלתאלת

של חבין הראויה לאביו והרי כבר הוזכר עליה משום ערות אחי אביך לא לעבור על ב׳ לאוין ולסמוך לה לא יבא ממזר ללמד שאין
ממזר אלא מחייבי כריתות ק׳ו מחייבי מיתות ב״ד שאין בעריות מיתת ב״ד שאין בה כרת׳ פצוע דכא׳ שנפצעו או נדכאו ביצים שלו׳ וכרות
שפכה׳ שנכרת הגיד ושוב אינו יורה כחץ קילוח זרע אלא שופך ושותת ואינו מוליד׳ לא יבא ממזר בקהל ה׳ לא ישא ישראלית׳ לא יבא עמוני
לא ישא ישראלית׳ על דבר׳ על העצה שיעצו אתכם להחטיאכם׳ בדרך׳ כשהייתם בטירוף בדרך׳ לא תדרוש שלומם׳ מכלל שנ׳ עמך ישב
בקרבך יכול אף זה כן ת״ל לא תדרוש שלומם׳ לא תתעב אדומי׳ ואע״פ שהוא ראוי לך שתעבו שיצא בחרב לקראתך׳ לא תתעב מצרי׳ מכל
וכל אע״פ שזרקו זכוריכם ליאור׳ מה טעם׳ שהיו לכם לאכסניא בשעת הדוחק לפיכ׳ בנים אשר יולדו להם דור שלישי וגו׳ ושאר אומות
מותרין

מן כנהס גאיז להם אן ידכלון פי גוק אלה׃ כי תצא מחנה על איביך ונשמרת
מכל דבר רע׃ ארי תפוק משריתא על בעלי דבבך ותסתמר מכל מדעם ביש׃ ואדא כרגת פי
מעסכר עלי אעדאיך פאחתרס פצלא מן כל אמר קביח׃ כי יהיה בך איש אשר לא יהיה
טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה׃ ארי יהי בך גברא דלא
יהי דכי מקרי ליליא ויפוק למברא למשריתא לא ייעול לגו משריתא׃ ואן כאן פיכם רגל ליס
בטאהר מן עארץ אליל פליכרג אלי כארג אלעסכר מן חית לא ידכל אלי וסטה׃ והיה לפנות ערב
ירחץ במים וכבא השמש יבא אל תוך המחנה׃ ויהי למפני רמשא יסחי במיא וכמיעל שמשא
ייעול לגו משריתא׃ פאדי כאן ענד אתגאה אליל ירחץ באלמא וענד מגיב אלשמס ידכל אליה׃
ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ׃ ואתר מתקן יהי לך מברא למשריתא ותפוק
תמן לברא׃ וליכון לך מכאן כארג אלעסכר תברז הנאך כארגא מנה׃ ויתד תהיה לך על
אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את צאתך׃ וסכתא תהי לך על זינך ויהי
במתבך בברא ותחפר בה ותתוב ותכסי ית מפקתך׃ וליכון לך ותד מע סלאחך פאדי תברזת
כארגא פאחפר בה ועד פגטו דאך ארגיע׃ כי יהוה אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך
ולתת איביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך׃ ארי יהוה אלהך
שכינתיה מהלכא בגו משריתך לשיזבותך ולממסר סנאך קדמך ותהי משריתך קדישא
ולא יחזי בך עבירת פתגם ויתוב מימריה מלאוטבא לך׃ לאן אללה רבך נורה סאיר פי וסט
עסכרך ליכלצך ויסלם אעדאיך פי ידך פיכון עסכרך מקדסא ולא ירא פיך אמרא קביחא
פינצרף ענך׃ לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו׃ לא
תמסר עבד עממין ליד רבוניה דישתיזב לותך מן קדם רבוניה׃ לא תסלם עבדא הארבא אלא
מולאה יתכלץ אליך מן דינה בל תמנה׃ עמך ישב בקרבך במקום אשר יבחר באחד שעריך
בטוב לו לא תוננו׃ עמך יתיב בינך באתרא דיתרעי בחדא מן קרוך בדייטב ליה לא תונניה׃
ליגלס ענדך פי מא בינכם פי מוצע אלדי יכתארה פי אחדא מחלך פי מא אצלח לה ולא תצהדה׃
לא תהיה קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני ישראל׃ לא תהי
אתתא מבנת ישראל לגבר עבד ולא יסב גברא מבני ישראל אתתא אמא׃ לא תכון מן בנאת
אסר ממתעה ולא מן בני אסר ממתע׃ לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית יהוה אלהיך לכל

מוהרין ויד הא למדך שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו שההורגו הורגו בעה״ז והמחטיאו מוציאו מן העה״ז והעה״ב לפי׳ אדום שקדמה בחרב לא תתעב ובן מצרים שטבעום ואו שהחטיאו תתעבו״ כי תצא מחנה וגו׳ ונשמרת שהשטן מקטרג בשעת הסכנה״ מקרה לילה׃ דבר הכת׳ בהווה״ ויצא אל מחוץ למחנה׃ זו מצות עשה״ לא יבא אל תוך המחנה׃ זו מצות לא תעשה״ ואסור ליכנס למחנה לויה וכל שכן למחנה שכינה״ והיה לפנות ערב׃ סמוך להערב שמשו יטבול שאינו טהור בלא הערב שמש״ ויד תהיה לך׃ כתרגומו כמו איש על ידו״ מחוץ למחנה׃ חוץ לענן״ על אזנך׃ לבד משאר כלי תשמישך״ אזנך׃ כמו כלי זיין״ ולא יראה בך׃ הקב״ה ערות דבר״ לא תסגיר עבד׃ כתרגומו״ ד״א אפי׳ עבד כנעני של ישראל שברח מחוצה לארץ״ לא תהיה קדשה׃ מופקרת מקודשת ומזומנת לזנות״ ולא יהיה קדש׃ מזומן למשכב זכור ואונקלוס תרגם לא תהי אתתא מבנת ישראל לגבר עבד שאף זו מופקרת לבעילה זנות היא מאחר שאין קידושין

נדר כי תועבת יהוה אלהיך גם שניהם: לא תעיל אגר זניתא וחלפן כלבא לבית מקדשא
דיי אלהך לכל נדר ארי מרחק קדם יי אלהך אף תרויהון: לא תדכל שיא מן אגר זואני ואתמאן
אלכלאב אלי בית אללה רבך פי שי מן אלנדור לאן אללה רבך יכרההמא גמיעא:

לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך אכל נשך כל דבר אשר ישך: לא תרבי לאחוך רבית
כסף רבית עבור רבית כל מדעם דמתרבי: לא תעין אכיך עינה פצה ולא טעאם ולא כל
אמר יעין: לנכרי תשיך ולאחיך לא תשיך למען יברכך יהוה אלהיך בכל משלח ידך
על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: לבר עממין תרבי ולאחוך לא תרבי בדיל דיברכנך
יי אלהך בכל אושטות ידך על ארעא דאת עליל לתמן למירתה: בל לגריב תעין ואכיך לא
תעין לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע מכסב ידך פי אלבלד אלדי אנת דאכל אליה לתחוזה:

כי תדר נדר ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרש ידרשנו יהוה
אלהיך מעמך והיה בך חטא: ארי תדר נדר קדם יי אלהך לא תאחר לשלמותיה ארי מתבע
יתבעניה יי אלהך מנך ויהי בך חובא: ואדי נדרת נדרא ללה רבך פלא תאכר ופאה בה
לאן יטאלבך פיה מטאלבה פתחל בך עקובה: וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא: ואדי
תמתנע מן אלנדר לא יכן בך חובא: מא לו אנתהית אולא מנה לם תחל בך עקובה:

הופקרין לה בה שכרי הקדשו לחמור שנ' שבו לכם פה עם החמור. עם הדומה לחמור. ולא יסב גוברא מבני ישראל אתתא אמתא. שאף הוא נעשה קדש עליה שכל בעילותיו בעילת זנות שאין קדושין תופסין לו בה. אתנן זונה. נתן לה טלה באתננה פסול להקרבה. ומחיר כלב. החליף שה בכלב. גם שניהם. לרבות שינוייהם כגון סלת ועשאן חטים. לא תשיך. אזהרה ללוה שלא יתן רבית למלוה ואח"כ אזהרה למלוה את כספך לא תתן לו בנשך. לנכרי תשיך. ולא לאחיך לאו הבא מכלל עשה לאו שהוא לעבור עליו בשני לאוין ועשה. לא תאחר לשלמו. שלשה רגלים ולמדוהו רבותינו מן המקרא. מוצא שפתיך תשמור. ליתן עשה על לא תעשה. כי תבא בכרם רעך. בפועל הכתוב מדבר. ואל כליך לא תתן. מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית. אבל אם באת לעדור ולקשקש אינך אוכל. כנפשך. כמה שתרצה. שבעך. ולא אכילה גסה. כי תבא בקמת רעך. אף זה בפועל הכתוב מדבר. כי יקח איש אשה וגו' כי מצא בה ערות דבר. מצוה עליו לגרשה שלא תמצא חן בעיניו. לאיש אחר. אין זה בן זוגו של ראשון הוא הוציא רשעה מתוך ביתו וזה הכניסה. ושנאה האיש האחרון. הכתוב מבשרו שסופו לשנאתה ואם לאו קוברתו שנ' או כי ימות. אחרי אשר הוטמאה. לרבות סוטה שנסתרה. אשה חדשה. שהיא חדשה לו ואפי' אלמנה פרט למחזיר גרושתו. ולא יעבור עליו לכל דבר הצבא. לכל דבר שהוא צורך הצבא לא לספק מזון ומים ולא לתקן דרכים. אבל החוזרים מעורכי המלחמה על פי כהן כגון בנה בית ולא חנכו או ארש אשה ולא לקחה מספקין מים ומזון ומתקנין את הדרכים. יהיה לביתו. אף בשביל ביתו אם בנה בית ולא חנכו ואם נטע כרם ולא חללו אינו זז מביתו בשביל צרכי המלחמה. לביתו. זה ביתו. יהיה. לרבות את כרמו. ושמח. ישמח את אשתו ותרגומו ויחדי ית אתתיה והמתרגם ויחדי עם אתתיה טועה הוא שאין זה תרגום של ושמח אלא של ושמח. רחים. היא התחתונה. ורכב. היא העליונה. לא יחבול. אם בא למשכנו על חובו בב"ד לא ימשכננו בדברים העושים בהם אוכל נפש. כי ימצא איש גונב נפש. בעדים והתראה וכן כל ימצא שבתורה. והתעמר בו. אינו חייב עד שישתמש בו. השמר בנגע הצרעת. שלא תתלוש סימני טומאה ולא תקוץ את הבהרת. ככל אשר יורו אתכם. אם להסגיר אם להחליט אם לטהר. זכור את אשר עשה למרים. אם באת להזהר שלא תלקה בצרעת אל תספר לשון הרע. זכור העשוי למרים שדברה באחיה ולקתה בנגעים. כי תשה ברעך. תחוב בחברך. משאת מאומה. חוב של כלום. לא תשכב בעבוטו. לא תשכב ועבוטו עמך. כבוא השמש. אם כסות לילה היא. ואם כסות יום החזירהו בבקר. וכבר כתוב בואלה המשפטים עד בוא השמש תשיבנו לו כל היום תשיבנו לו ובבוא השמש תקחנו. וברכך. ואם אינו מברכך ולך תהיה צדקה. לא תעשק שכיר. והלא כבר כתוב אלא לעבור על האביון בשני לאוין. לא תעשוק שכר שכיר שהוא עני ואביון. ועל העשיר כבר הוזהר לא תעשק את רעך. אביון. התאב לכל דבר. מגרך. זה גר צדק. בשעריך. זה גר תושב האוכל נבלות. אשר בארצך. לרבות שכר בהמה וכלים. ואליו הוא נושא את נפשו. אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות. עלה בכבש ונתלה באילן. והיה בך חטא. מכל מקום אלא שממהרין ליפרע על ידי הקורא. לא יומתו אבות על בנים. בעדות בנים. ואם תאמר בעון בנים כבר נאמר איש בחטאו יומתו. אבל יש שאינו אם מת בעון אביו והנשאים מתים בעון אבותם בידי שמים. לא תטה משפט גר יתום. ועל העשיר כבר הוזהר לא תטה משפט ושנה בעני לעבור עליו בשני לאוין. לפי שנקל להטות משפטו ענו יותר משל עשיר לכך הזהיר ושנה עליו. ולא תחבול. שלא תשבע הלוקח. וזכרת. על כן פדיתיך לשמור חקותי אפי' יש חסרון כיס בדבר. ושכחת עומר. ולא גדיש מכאן אמרו עומר שיש בו סאתים ושכחו אינו שכחה. בשדה. לרבות שכחת קמה שנשכח מקצתה מלקצור. לא תשוב לקחתו. מכאן אמרו שלאחריו שכחה שלפניו אינו שכחה שאינו בבל תשוב. למען יברכך. ואע"פ שבאת לידו שלא במתכוין קל וחומר לעושה במתכוין. אמור מעתה נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עליה. לא תפאר. לא תטול תפארתו ממנו. מכאן שמניחין פאה לאילן. אחריך. זו שכחה. לא תעולל. מצאת בו עוללות לא תקחנה ואיזהו עוללות כל שאין
לו

מוצא שפתיך תשמר ועשית כאשר נדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר דברת בפיך׃ אפקות ספותך תטר ותעביד כמא דנדרתא קדם יי אלהך נדבתא דמלילתא בפומך׃ כל מא כרג מן שפתיך אחפצה ואעמל בה כמא נדרת ללה רבך מתברעא מא קלתה בפאך׃

כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן׃ ארי תתגר בכרמא דחברך ותיכול ענבין כנפשך סבעך ולמנך לא תתין׃ ואדי אסתאגרת פי כרם צאחבך פכל מן ענב שהותך ולא תצע מנה שיא פי אלתך׃ כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך׃ ארי תתגר בקמתא דחברך ותקטוף דמלין בידך ומגלא לא תרים על קמתא דחברך׃ ואדי אסתאגרת פי סנבל צאחבך פאקטף מא תפרכה פי ידך ולא תחרך אלמנגל עלי סנבל צאחבך לנפסך׃

כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו׃ ארי יסב גבר אתתא ויבעלנה ויהי אם לא תשכח רחמין בעינוהי ארי אשכח בה עבירת פתגם ויכתוב לה גט פטורין ויתין בידה ויפטרנה מביתיה׃ ואדי תזוג רגל אמראה ומלכהא תם אנהא לם תגד חצא ענדה או וגד עליהא אמרא קביחא פליכתב להא כתאב קטעה וידפעה אליהא ויטלקהא מנה׃ ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר׃ ותפוק מביתיה ותהך ותהי לגבר אחרן׃ פאדי כרגת מן מנזלה ומצת וצארת לרגל אכר׃ ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר [illegible] ונתן בידה ושלחה מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה׃ ויסנינה גברא בתראה ויכתוב לה גט פטורין ויתין בידה ויפטרנה מביתיה או ארי ימות גברא בתראה דנסבה ליה לאתו׃ פשנאהא אלרגל אלאכר וכתב להא כתאב קטעה ודפעה אליהא וטלקהא מנה או מאת אלרגל אלאכר אלדי אתכדהא לה זוגה׃ לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הטמאה כי תועבה הוא לפני יהוה ולא תחטיא את הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה׃ לית ליה רשו לבעלה קדמאה דפטרה למתב למסבה למהוי ליה לאתו בתר דאסתאבת ארי מרחקא היא קדם יי ולא תחייב ית ארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא׃ פלא יחל לבעלהא אלאול אלדי טלקהא ליעוד ויתזווג בהא לתכון לה זוגה בעד מא אתאהא גירה לאנהא כריהה בין ידי אללה פלא תוקע כטא עלי בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה׃

כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח׃ ארי יסב גבר אתתא חדתא לא יפוק בחילא ולא יעבר עלוהי לכל פתגם פני יהי לביתיה שתא חדא ויחדי ית אתתיה דנסיב׃ ואדא תזווג רגל אמראה גדידה פלא יכרג פי אלגיש ולא יגוז בה שי מן אמורה בל יכון פארגא לביתה סנה

ואחדה יפרה זוגתה אלתי אתכדהא׃ לא יחבל רחים ורכב כי נפש הוא חבל׃ לא יסב משכונ
רחיא ורכבה ארי בהון מתעביד מזון לכל נפש׃ לא יסתרהן אחד שרחא אלספלא ואלעליא
פאנה יסתרהן קות אלנפוס׃ כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל
והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך׃ ארי ישתכח גבר גניב נפשא
מאחוהי מבני ישראל ויתגר ביה ויזבניניה ויתקטיל גנבא ההוא ותפלי עביד דביש מבינך׃
ואדא וגד אנסאן קד סרק נפסא מן בני אסראיל מן אכותה פאסתרקהא ובאעהא פאקתל דאך
אלסארק ואנף אהל אלשר מן בינכם׃ השמר בנגע הצרעת לשמר מאד
ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים כאשר צויתם תשמרו לעשות׃ אסתמר
במכתש סגירו למטר לחדא ולמעבד ככל דילפון יתכון כהניא ליואי כמא דפקידתנון תטרון
למעבד׃ אחתרז מן בלוא אלברץ ואחפץ לסומה גדא ואעמל פיה כמא יפתוכם אלאימה
אליואניין כמא אמרתהם׃ זכור את אשר עשה יהוה אלהיך למרים בדרך בצאתכם
ממצרים׃ הוי דכיר ית דעבד יי אלהך למרים באורחא כמפקכון ממצרים׃ ואדכר עלי
מא צנע אללה רבך במרים מתלה פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר׃ כי תשה
ברעך משאת מאומה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו׃ ארי תרשי לחברך רשות מדעם לא
תיעול לביתיה למסב משכוניה׃ ואדא אנסית צאחבך נסייה פלא תדכל אלי מנזלה לתאכד
עוצהא׃ בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה׃ בברא
תקום וגברא דאת רשי ביה יפיק לך ית משכונא לברא׃ בל קף כארגא ואלרגל אלדי אנסי
תה יכרג לך אלעוץ אלי ברא׃ ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו׃ ואם גבר מסכין הוא
לא תשכוב במשכוניה׃ ואן כאן רגלא צעיפא פלא תבית ועוצה ענדך׃ השב תשיב לו
את העבוט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני יהוה אלהיך׃ אתבא
תתיב ליה ית משכונא כמיעל שמשא וישכוב בכסותיה ויברכנך ולך תהי זכו קדם יי אלהך׃ בל
רדה אליה רדא ענד מגיב אלשמס אד יכאס בה פידעו לך ותכון לך חסנה בין ידי אללה רבך׃
לא תעשק שכיר עני ואביון מאחיך או מגרך אשר בארצך בשעריך׃ לא
תעשוק אגירא ענייא ומסכינא מאחך או מגיורך דבארעך בקרוך׃ לא תגשם אגירא
ובאצה צעיף או מסכין מן אכותך או מן ציפר אלדי מן בלדך פי מחלך׃ ביומו תתן שכרו
ולא תבא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל יהוה
והיה בך חטא׃ ביומיה תתין אגריה ולא תיעול עלוהי שמשא ארי עניא הוא וליה הוא
מסר ית נפשיה ולא יקרי עלך קדם יי ויהי בך חובא׃ בל אדפע אליה אגרתה ביומה מן קבל אן
תגיב אלשמס לאנה צעיף ועליה קד כאטר בנפסה ולא ידעו עליך אלי אללה פתחל בך עקובה׃
לא

לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו׃
לא יתקטלון אבהן על פום בנין ובנין לא יתקטלון על פום אבהן אנש בחוביה יתקטלון׃ לא יקתל
אבא ען אבנין ולא אבנין עלי אבא בל יקתל כל אמר בכטייתה׃ לא
תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה׃ לא תצלי דין גיור ייתם ולא תסב משכונא
כסות ארמלא׃ לא תמייל חכם גריב או יתים ולא תסתרהן תוב אארמלה׃ וזכרת כי עבד
היית במצרים ויפדך יהוה אלהיך משם על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה׃ ותדכר ארי
עבדא הויתא במצרים ופרקך יהוה אלהך מתמן על כן אנא מפקיד לך למעבד ית פתגמא הדין׃
ואדכר אנך כנת עבדא במצר ופכך אללה רבך מן תם לדאך אנא אמרך אן תצנע הדה
אאמור׃ כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר
ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידיך׃ ארי תחצוד חצדך בחקלך
ותתנשי עמרא בחקלא לא תתוב למסביה לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי בדיל דיברכנך יהוה
אלהך בכל עובדי ידך׃ ואדי חצדת חצאדך פי צ׳יעתך ונסית כפה פי אצחרא פלא תרגע
לתאכ׳דהא בל תכון לאגריב ואליתים ואארמלה לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע עמל ידך׃
כי תחבט זיתך לא תפאר אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה׃ ארי תחבוט
זיתך לא תפלי בתרך לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי׃ ואדי כרטת זיתוכך פלא תסתקצה
בעד דאך בל יכון לאגריב ואליתים ואארמלה׃ כי תבצר כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום
ולאלמנה יהיה׃ ארי תקטוף כרמך לא תעליל בתרך לגיורא ליתמא ולארמלתא יהי׃ ואדא
קטפת כרמך פלא תמושה בעד דאך בל יכון לאגריב ואליתים ואארמלה׃ וזכרת כי עבד היית
בארץ מצרים על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה׃ ותדכר ארי עבדא הויתא בארעא
דמצרים על כן אנא מפקיד לך למעבד ית פתגמא הדין׃ ואדכר אנך כנת עבדא פי בלד
מצר ופכך אללה דלך מן תם ולדאך אנא אמרך באן תצנע הדה אאמור׃ כי
יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את
הרשע׃ ארי יהי דין בין גבריא ויתקרבון לדינא וידונונון ויזכון ית זכאה ויחייבון ית חייבא׃
אדא וקעת כצומה בין אנאס פאתקדמו אלי אלחכם יחכמו בינהם פיזכו אלזכי ויצלמו אלצאלם׃
והיה אם בן הכות הרשע והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר׃ ויהי אם בר חייב לאלקאה

לה לא כתף ולא נטף ים לה אחד מהן הרי היא לבעל הבית ודאיה בגמרא ירושלמית חיגהו כתף פסיגין זה על גב זה נטף אין התלויות
בשדיה וירדות׃ כי יהיה ריב וגו׳ ונגשו סופם להיות נגשים למשפט אמור מעתה אין שלום יוצא מתוך מריבה מי גרם ללוט ל
לפרוש מן הצדיק הוי אומר זה מריבה׃ והרשיעו את הרשע יכול אף כל המתחייבין בדין לוקין ת״ל והיה אם בן הכות הרשע פעמים
לוקה ופעמים אינו לוקה ומי הוא הלוקה למוד מן הענין לא תחסום שור בדישו לאו שניתק לעשה׃ והפילו מלמד שאין מלקין אותו
לא עומד ולא יושב אלא מוטה׃ לפניו כדי רשעתו ולאחריו כדי שתים מכאן אמרו מלקין אותו שתי ידות מלאחריו ושליש מלפניו׃

היבא וירמיניה דינא וילקיניה קדמוהי כמסת חובתיה במנין׃ ואדי אסתחק אלאת צרבה
פטיבסטה אלחאכם ויצרבה בחצרתה מקדאר כטייתה באחצא׃ ארבעים יכנו לא יסיף פן
יסיף להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך׃ ארבעין ילקיניה לא יוסיף דלמא יוסיף
לצקיותיה על אלין מחא רבא ויקל אחוך לעינך׃ יגלדה ארבעין לא יזיד עליהא שיא פאן
זאד עלי דלך צארת גלדה עצימה ויהון אליך בחצרתך׃ לא תחסם שור בדישו׃ לא תיחוד
פום תורא בדישיה׃ לא תכמם אלתור פי דוסה׃ כי ישבו אחים יחדו ומת אחד
מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה
ויבמה׃ ארי יתבון אחין כחדא וימות חד מנהון ובר לית ליה לא תהי אתת מיתא לברא
לגבר אחרן יבמה ייעול עלה ויסבה ליה לאתו ויבמנה׃ ואדי אקאם אכוין גמיעא תם מאת
אחדהמא וליס לה ולד פלא תכון זוגה אלמיית לרגל גריב לארג ען אלכוה בל סליפהא ידכל
אליהא ויתכדהא לה זוגה ויבן בהא׃ והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא
ימחה שמו מישראל׃ ויהי בכרא דתליד יקום על שמא דאחוהי מיתא ולא יתמחי
שמיה מישראל׃ ויכון אלבכר אלדי ילדא אן תלד מנה יקום עלי אסם אכיה אלמיית ולא ינדרס
אסמה מן ב׳ אסר׳׃ ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים
ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי׃ ואם לא יצבי גברא למסב ית
יבמתיה ותסק יבמתיה לתרע בית דינא לקדם סביא ותימר לא צבי יבמי לאקמא לאחוהי
שמא בישראל לא אבא ליבמותי׃ פאן לם ישא אלרגל אן יתזוג סליפתה פתצעד אלי באב
אלחאכם אלי אלשיוך ותקול קד אבא סליפי אן יקים לאכיה אסמא פי ב׳ אסר׳ ולם ישא אן יבן
בי׃ וקראו לו זקני עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא חפצתי לקחתה׃ ויקרון ליה סבי קרתיה
וימללון עמיה ויקום ויימר לא רעינא למסבה׃ פידעו בה שיוך קריתה ויכלמוה בדלך
פאדא וקף עלי קולה וקאל אני לא אריד אלתזויג בהא׃ ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים
וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה
את בית אחיו׃ ותתקרב יבמתיה לותיה לקדם סביא ותשרי סיניה מעל רגליה ותרוק

במספר׳ והיינו כקוד במספר ליתר שהוא דבוק לומר במספר ארבעים ס׳ ולא ארבעים שלימים אלא מנין שהוא סוכם ומשלים לו׳ והן ל״ט חסר אחת׳ לא
יוסיף׳ מכאן אזהרה למכה את חבירו׳ ונקלה אחיך׳ כל היום קורהו רשע ומשלקה קורהו אחיך׳ לא תחסום שור בדישו׳ דיבר הכת׳ בהווה והד׳
לכל בהמה חיה ועוף ולכל מלאכה שהיא בדבר מאכל א״כ למה נאמר שור להוציא את האדם׳ בדישו׳ יכול יחסמנו מבחוץ ת״ל לא תחסום
שור ה״מ ולמה נאמר דיש לומר לך מה הדיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו וגידולו מן הארץ אף כל מוצא בו יצא החולב והמגבן והמחבץ
שאין גידולו מן הארץ יצא הלש והמקטף שנגמרה מלאכתו לחלה יצא הבודל בתמרים ובגרוגרות שנגמרה מלאכתן למעשר׳ כי ישבו אחים
שהיתה להם ישיבה אחת בעולם פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו׳ יחדו׳ המיוחדים בנחלה פרט לאחיו מן האם׳ ובן אין לו׳ עיין עליו
בן או בת או בן הבן או בת הבת׳ והיה הבכור׳ גדול האחים הוא מייבם אותה׳ אשר תלד׳ פרט לאילונית שאינה יולדת׳ יקום על שם אחיו
זה שייבם את אשתו יטול נחלת המת בנכסי אביו׳ ולא ימחה שמו׳ פרט לאשת סריס ששמו נמחה׳ השערה׳ כתרגו׳ לתרע בית דינא׳
ועמד׳ בעמידה׳ ואמר׳ בלשון הקדש ואף היא דבריה בלשון הקדש׳ וירקה בפניו׳ על גבי הקרקע׳ אשר לא יבנה׳ מכאן למי שחלץ
שלא יחזור וייבם דלא כתיב אשר לא בנה אלא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב שלא יבנה׳ ונקרא שמו בישראל וגו׳ נקרא כל העומדים
שם שמצוה עליהם לומר חלוץ הנעל׳ כי ינצו אנשים׳ סופן לבוא לידי מכות שנ׳ ויד מכהו אין שלום יוצא מתוך מריבה׳ וקרבה

חב

באנפוהי ותתיב ותימר כדין יתעביד לגברא דלא יבני ית ביתא דאחוהי׃ תקדמת אליה בחצרה׳ אשייך ותכלעת נעלה ען רגלה ובצקת בחצרתה ואגאבת וקאלת כדא יצנע בארגל אדי לא יבני בית אכיה׃ ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל׃ ויתקרי שמיה בישראל בית שרי סינא׃ ויסמא אסמה פי ישראל בית מכלוע אלנעל׃ כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו׃ ארי ינצון גברין כחדא גבר ואחוהי ותתקרב אתת חד לשיזבא ית בעלה מיד מחוהי ותושיט ידה ותתקיף בבית בהתתיה׃ ואדי תנאצא רגלאן גמיעא רגל ואכיה פצרב אחדהמא צאחבה פתקדמת זוגתה לתכלצה מן ידה כאן מדת ידהא ואמסכת חיאה׃ וקצתה את כפה לא תחוס עינך׃ ותקוץ ית ידה לא תחוס עינך׃ פאקטע ידהא לתכלצה מנהא לא תשפק עליהא׃

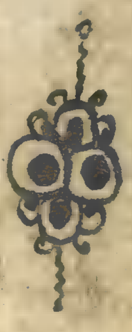
לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה׃ לא יהי לך בכיסך מתקל ומתקל רב וזעיר׃ לא ילון לך פי כיסך צנגתאן כברא וצגרא׃ לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה׃ לא יהי לך בביתך מכילא ומכילא רבתא וזעירתא׃ ולא יכון לך פי ביתך מכילתאן כביר וצגיר׃ אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך׃ מתקלין שלמין דקשוט יהון לך מכילן שלמין דקשוט יהון לך בדיל דיירכון יומך על ארעא דיי אלהך יהיב לך׃ בל [illegible] ואפיה עאדלה תכון לך ואכיאל ואפיה עאדלה תכון לך לכי תטול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך׃ כי תועבת יהוה אלהיך כל עשה אלה כל עשה עול׃ ארי מרחק קדם יי אלהך כל עביד אלין כל עביד שקר׃ לאן אללה רבך יכרה כל מן יעמל הדה מן יעמל בגש׃ פ

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים׃ הוי דכיר ית דעבד לך עמלק באורחא במפקכון ממצרים׃ ואדכר מא צנע בך עמלק פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר׃ אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים׃ דערעך באורחא וקטיל בך כל דהוו מתאחרין בתרך ואת משלהי ולאי ולא דחיל מן קדם יי׃ אנה ואפאך פי אלטריק פתטרף מנך גמיע אלמנזחפין וראך ואנת לגב ותעב ולם יכאף אללה׃ והיה בהניח יהוה אלהיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק

את כפה לחייבו ממון [illegible] דמי בושתו הכל לפי המבייש והמתבייש" או אינו אלא ידה ממש נאמר כאן לא תחוס ונאמר להלן בעדים זוממין לא תחוס מה להלן ממון אף כאן ממון" לא יהיה לך בכיסך וגו' גדולה וקטנה' גדולה כשמכחשת את הקטנה שלא יהא נוטל בגדולה ומחזיר בקטנה" לא יהיה לך אם עשית כן לא יהיה לך [illegible]" אבן ואבן' משקלות" אבן שלימה וצדק יהיה לך' אם עשית כן יהיה לך ממון הרבה" זכור את אשר עשה לך עמלק' אם שקרת [illegible] ובמשקלות הוי דואג מגירוי האויב שנ' מאזני מרמה תועבת ה'' וכתוב בתריה בא זדון ויבא קלון" אשר קרך בדרך" לשון מקרה" [illegible] ומאה שהיה מטמאן במשכב זכור" ד"א לשון קור וחום צננך והפשירך מרתיחתך שהיו האומות יראים להלחם [illegible] לאחרים' משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל אחד וקפץ וירד לתוכה אעפ"י [illegible] ויזנב בך' מכת זנב חותך מילות וזורק כלפי מעלה" כל הנחשלים אחריך' חסרי כח מחמת חטאם שהיה [illegible] ענן מפלטם [illegible] כמא דכתו' ויצמא שם העם למים וכתו' אחריו ויבא עמלק" ויגע' בדרך" ולא ירא עמלק' אלהים מלהרע לך" תמחה את זכר עמ[illegible] חשה משלל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו של עמלק היתה"

חסלת פרשת כי תצא בס"ד"

מתחת השמים לא תשכח׃ ויהי כד יניח יי אלהך לך מכל בעלי דבבך מסחור סחור בארעא די
יי אלהך יהיב לך אחסנא למירתה תמחי ית דכרניה דעמלק מתחות שמיא לא תתנשי׃ ו
פיכון אדא אראחך אללה רבך מן גמיע אעדאיך אלדין חואליך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך
נחלה לתחוזה פאמח דכר עמלק מן תחת אלסמא לא תנס דלך׃ ק׳ פסוקים סימן עלי

והיה כי תבוא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה׃ ויהי ארי
תיעול לארעא די יי אלהך יהיב לך אחסנא ותירתה ותתיב בה׃ ואדא דכלת אלי אלבלד אלדי אללה
רבך מעטיך נחלה וחזתה ואקמת פיה׃ ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא
מארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר יהוה
אלהיך לשכן שמו שם׃ ותסב מריש כל איבא דארעא דתעיל מארעך די יי אלהך יהיב
לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן׃ פכד מן אואיל
תמר אלארץ אלדי תדכלה מן בלדך אלדי אללה רבך מעטיך וצירה פי סלה ואמץ בה
אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה פיה׃ ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם
ואמרת אליו הגדתי היום ליהוה אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבתינו
לתת לנו׃ ותיתי לות כהנא די יהי ביומיא האנון ותימר ליה חויתי יומא דין קדם יי אלהך ארי עלית
לארעא דקיים יי לאבהתנא למתן לנא׃ וצר בה אלי אלאמאם אלדי יכון פי דלך אלזמאן וקל לה קד
שכרת אליום אללה רבך אד דכלת אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאינא אן יעטינאה׃ ולקח הכהן
הטנא מידך והניחו לפני מזבח יהוה אלהיך׃ ויסב כהנא סלא מן ידך ויחתניה קדם מדבחא
די יי אלהך׃ ויאכד אלאמאם תלך אלסלה מן ידך ויצעהא בין ידי מדבח אללה רבך׃ וענית
ואמרת לפני יהוה אלהיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם
לגוי גדול עצום ורב׃ ותתיב ותימר קדם יי אלהך לבן ארמאה בעא לאובדא ית אבא ונחת
למצרים ודר תמן בעם זעיר והוה תמן לעם רב תקיף וסגי׃ תם אבתדי וקל בין ידי אללה
רבך אן אלארמני כאד אן יביד אבי פנזל מצרא וסכן תם ברהט קליל וצאר תם אמה
כבירה עצימה כתירה׃ וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה׃ ואבאישו

והיה כי תבוא וגו׳ וירשתה וישבת בה׃ מגיד שלא נתחייבו בבכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה׃ מראשית׃ ולא כל ראשית שאין כל הפירות חייבין בבכורים אלא שבעת המינין בלבד נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה מה להלן משובחה של ארץ ישראל אף כאן שבחה של ארץ ישראל שהן שבעת המינין׃ זית שמן׃ זית אגורי שמנו אגור בתוכו׃ ודבש׃ הוא דבש תמרים׃ מראשית׃ אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כורך גמי סביבה ואומר הרי זו בכורים׃ אשר יהיה בימים ההם׃ אין לך אלא כהן שבימיך כמו שהוא׃ ואמרת אליו׃ שאינך כפוי טובה׃ הגדתי היום׃ פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים׃ ולקח הכהן הטנא מידך׃ להניף אותו כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף׃ וענית׃ לשון הרמת קול׃ ארמי אובד אבי׃ מזכיר חסדי המקום ארמי אובד אבי לבן בקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב ובשביל שחישב לעשות חשב לו המקום כאלו עשה שאומות העולם חושב להם הקב״ה מחשבה כמעשה׃ וירד מצרימה׃ ועוד אחרים באו לכלותנו שאחרי זאת ירד יעקב למצרים׃ במתי מעט׃ בשבעים נפש׃ ויתן לנו את הארץ׃ כמשמעו׃ והנחתו׃ מגיד שנוטלו אחר הנפת הכהן ואוחזו בידו כשהוא קורא וחוזר ומניף׃ ושמחת בכל הטוב׃ מכאן אמרו אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה מעצרת ועד החג שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמנו׃ אתה והלוי׃ אף הלוי חייב בבכורים אם נטעו בתוך עריהם׃ והגר אשר בקרבך׃ מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר לאבותינו׃ כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית׃ כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית קבע זמן הבעור

והודי

לנא מצראי ועניונא ויהבו עלנא פלחנא קשיא׃ פאסא בנא אלמצריון ועדבונא וגעלו עלינא
כדמה צעבה׃ ונצעק אל יהוה אלהי אבתינו וישמע יהוה את קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו
ואת לחצנו׃ וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי עמלנא ולאותנא
ודחקנא׃ פצרכנא אלי אללה אלאה אבאינא פסמע צותנא ונצר לצעפנא ושקאנא וצגטנא׃
ויוצאנו יהוה ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים׃ ואפקנא
ממצרים ביד תקיפא ובדרע מרמם ובחזונא רבא ובאתין ובמופתין׃ פאכרגנא אללה מן מצר
ביד שדידה ודראע ממדודה ותהויל עצים ואיאת ובראהין׃ ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו
את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש׃ ואיתינא לאתרא הדין ויהב לנא ית ארעא הדא ארע עבדא
חלב ודבש׃ פגא בנא אלי הדי אלמוצע ואעטאנא הדא אלבלד בלד יפיץ אללבן ואלעסל׃ ועתה
הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי יהוה והנחתו לפני יהוה אלהיך והשתחוית
לפני יהוה אלהיך׃ וכען הא איתיתי ית ריש אבא ארעא דיהבת לי יי׃ ותחתניה קדם יי אלהך ותסגוד קדם יי
אלהך׃ ואלאן הודא קד גית באואיל תמר אלארץ אלדי רזקתניהא יא רב תם צעה בין ידי אללה רבך
ואסגד בין ידי אללה רבך׃ ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך יהוה אלהיך ולביתך אתה והלוי
והגר אשר בקרבך׃ ותחדי בכל טבתא דיהב לך יי אלהך ולאנש ביתך את וליואה וגיורא דבינך׃
ואפרח בכל כיר רזקך אללה רבך אנת ואלך ואללוי ואלגריב אלדי פי מחלך׃ כי
תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום
ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו׃ ארי תשיצי לעסרא ית כל מעשר עללתך בשתא תליתיתא
שנת מעסרא ותתין לליואה לגיורא ליתמא ולארמלתא וייכלון בקרוך ויסבעון׃ ואדא פרגת מן
תעשיר גמיע עשור גלאתך ודלך פי סנה אלתאלתה סנה כמאל אלעשר ואדפעה ללוי ואלגריב ואל
יתים ואלארמלה פאכלוה מנה פי מחלך ושבעו׃ ואמרת לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש מן הבית
וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא
שכחתי׃ ותימר קדם יי אלהך פליתי קודשא מעסרא מן ביתא ואף יהבתיה לליואה ולגיורא ליתמא

והודי בערב הפסח של שנה הרביעית. שנ' מקצה שלש שנים תוציא וגו' ונאמר כאן מקץ ונאמר להלן מקץ שבע שנים בעשן הקהל מה להלן רגל אף כאן
רגל אי מה להלן חג הסכות אף כאן חג הסכות ת"ל כי תכלה לעשר מעשרות של שנה השלישית רגל שהמעשרות כלין בו וזהו פסח שהרבה אילנות
יש שנלקטין אחר הסכות נמצאו מעשרות של שלישית כלין בפסח של רביעית וכל מי שעיכב מעשרותיו הצריכו הכת' לבערן מן הבית" שנת המעשר"
שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד מפני המעשרות שנוהגו בשתי שנים שלפניה שבשנה ראשונה של שמטה נוהג בה מעשר ראשון [illegible] הקחו
אחת בו יעשה את המעשר ומעשר שני חבלה לפני י"י אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך הרי שתי מעשרות [illegible] ולימדך כאן בשנה השלישית
שאין נוהג מהותן שתי מעשרות אלא האחד" ונתתי. בב' מעשר ראשון ונתת מעשר עני עם שני כאן ונתת ללוי את אשר לו הרי מעשר
ראשון ולגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני" ואכלו בשעריך ושבעו. תן להם כדי שבען מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו'"
ואמרת לפני י"י אלהיך. התודה שנתת מעשרותיך" בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני ונטע רבעי ולימדך שאם שיהה מעשרותיו של שתי שנים
ולא העלם לירושלם שצריך להעלותם עכשיו" וגם נתתיו ללוי. מעשר ראשון" וגם. לרבות תרומות ובכורים" לגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני"
ככל מצותך. נתתים כסדרן לא הקדמתי תרומה לבכורים ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון שהתרומה קרויה ראשית שהיא ראשונה משנעשה

ולארמלתא ככל תפקידתך דפקידתני לא עברית מפקודך ולא אתנשיתי׃ פקד׳ בין ידי
אללה רבך קד כפית אלקדאס מן ביתי ודפעתהא ללאוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה כגמיע וצאיאך
אלדי אוציתני לא אתגאוז שיא מנהא ולם אנס דלך׃ לא אכלתי באני ממנו ולא בערתי ממנו
בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני׃ לא אכלית
באבלי מניה ולא חליפית מניה במסאב ולא יהבית מניה למית קבילית למימרא דיי׳ אלהי עבדית
ככל דפקידתני׃ ואלעשר אלדי לם אכל מנה פי חזני ולם אצרף שיא אלי נגס ולא פי חנוט מית
בל קבלת אמר אללה רבי וצנעת גמיע מא אמרתני׃ השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך
את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבתינו ארץ זבת חלב
ודבש׃ אסתכי ממדור קדשך מן שמיא ובריך ית עמך ית ישראל וית ארעא דיהבת לנא
כמא דקיימתא לאבהתנא ארע עבדא חלב ודבש׃ פאטלע מן מוטן קדסך מן אלסמא ובארך פי
שעבך אסראיל ופי אלארץ אלדי אעטיתנא כמא קסמת לאבאינא אן תכון ארץ תפיץ לבנא
ועסלא׃ היום הזה יהוה אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים נג
ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך׃ יומא הדין יי׳ אלהך מפקדך למעבד ית קימיא
האלין וית דיניא ותטר ותעביד יתהון בכל לבך ובכל נפשך׃ ואעלם באן אללה רבך יאמרך הדא
אליום באן תצנע הדה אלרסום ואלאחכאם פאחפצהא ואעמל בהא בכל קלבך וכל נפסך׃ את יהוה
האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו׃
ית יי׳ חטבת יומא דין למהוי לך לאלה ולמהך באורחן דתקנן קדמוהי ולמטר קימוהי ופקודוהי
ודינוהי ולקבלא למימריה׃ ואנת כמא ומלכת אליום אללה רבך אן יכון לך אלאהא ואן תסיר פי
טרקה ותחפט רסומה ווצאיאה ואחכאמה ותקבל אמרה׃ ויהוה האמירך היום להיות לו
לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו׃ ויי׳ חטבך יומא דין למהוי ליה לעם חביב כמא
דמליל לך ולמטר כל פקודוהי׃ פכדאך ומלכך אללה לתכון לה אמה כאצה כמא ועדך ותחפט
גמיע וצאיאה׃ ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיתך עם
קדש ליהוה אלהיך כאשר דבר׃ ולמתנך עלאי על כל עממיא דעבד לתשבחא ולשום ולרבו לשום

רש״י

דבן וכו׳ מלאתה ודמעך לא תאחר לא תשנה את הסדר׳ לא עברתי ממצותיך׳ לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ומן החדש על הישן׳ ולא שכחתי׳ מלברכך
על הפרשת המעשרות׳ לא אכלתי באוני׳ מכאן שאסור לאונן׳ ולא בערתי ממנו בטמא׳ בין שאני טמא והוא טהור בין שאני טהור והוא טמא והיכן הוזהר
על כך׳ לא תוכל לאכול בשעריך זו אכילה טומאה כמו שנ׳ בפסולי המוקדשין בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו׳ אבל זה לא תוכל לאכול דרך אכילה
בשעריך האמור במקום אחר׳ ולא נתתי ממנו למת׳ לעשות לו ארון ותכריכין׳ שמעתי בקול ה׳ אלהי׳ הביאותיו לבית הבחירה׳ עשיתי ככל אשר צויתני
שמחתי ושמחתי בו אחרים׳ השקיפה ממעון קדשך׳ עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות שהבטחתנו ואמרת אם בחקתי תלכו
ונתתי גשמיכם בעתם׳ אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו׳ לתת לנו ונתתה ארץ זבת חלב ודבש׳ היום הזה יי׳ אלהיך מצוך׳ בכל יום יהיו
בעיניך חדשים כאלו בו ביום נצטוית עליהם׳ ושמרת ועשית אותם׳ בת קול מברכתו הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה׳ האמרת והאמירך
אין להם עד מוכיח במקרא ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה הבדלתו לך מאלהי הנכר להיות לך לאלהים והוא הפרישך אליו מעמי הארץ׳ להיות
לו לעם סגלה ומצאתי להם עד והוא לשון תפארה כמו יתאמרו כל פועלי און׳ כאשר דבר לך׳ והייתם לי סגולה׳ ולהיותך עם קדוש וגו׳ כאשר דבר׳
והייתם

ולמהוך עם קדיש קדם אלהך כמא דמליל · ואן יגעלך עאליא עלי סאיר אלאמם אלדין כלקהם מדחה ואסמא
ופכרא ואן תכון שעב מקדס ללה רבך כמי זעדך · פ
ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום · ופקיד ד
משה וסבי ישראל ית עמא למימר טרו ית כל תפקידתא דאנא מפקיד יתכון יומא דין · תם אמר
מוסי ושיוך אסר אלקום קאילין אחפצו גמיע אלוציה אלתי אמרכם בהא אליום · והיה ביום
אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדלות ושדת
אתם בשיד · ויהי ביומא דתעברון ית ירדנא לארעא דיי אלהך יהיב לך ותקים לך אבנין
רברבן ותסוד יתהון בסידא · פיכון פיום תעברון אלארדן אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך אנצב
לך חגארה עצימה ובייצהא באספידאג · וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך
למען אשר תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר
יהוה אלהי אבתיך לך · ותכתוב עליהון ית כל פתגמי אוריתא הדא כמעברך בדיל דתיעול
לארעא דיי אלהך יהיב לך ארעא עבדא חלב ודבש כמא דמליל יי אלהא דאבהתך לך · ואכתב
עליהא גמיע כלאם הדה אלתוריה בעד עבורך לכי תפתח אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך בלד
יפיץ לבנא ועסלא כמא ועדך אללה אלאה אבאיך · והיה בעברכם את הירדן תקימו את
האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד · ויהי במעברכון
ית ירדנא תקימון ית אבניא האלין דאנא מפקיד יתכון יומא דין בטורא דעיבל ותסוד יתהון
בסידא · פמן אול מא תעברון אלארדן תנצבו הדה אלחגארה אלדי אמרתכם בהא אליום פי גבל
עיבל ובייצהא באספידאג · ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל ·
ותבני תמן מדבחא קדם יי אלהך מדבח אבנין לא תרים עליהון ברזלא · ואבן תם מדבחא
ללה רבך מדבח מן חגארה לא תחרך עליהא חדידא · אבנים שלמות תבנה את מזבח
יהוה אלהיך והעלית עליו עולת ליהוה אלהיך · אבנין שלמן תבני ית מדבחא דיי אלהך
ותסיק עלוהי עלון קדם יי אלהך · ואתכון מעדבך חגארה צחיחה וקרב עליהא צואעדא ללה
רבך · וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך · ותכוס נכסת קודשין
ותיכול תמן ותחדי קדם יי אלהך · ואדבח דבאיח סלאמה וכלהא הנאך ואפרח
בין ידי אללה רבך · וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב · ותכתוב
על אבניא ית כל פתגמי אוריתא הדא פריש יאות · וקד כתבת עלי אלחגארה גמיע עין
הדה אלתוריה שרחא גיידא · וידבר משה והכהנים הלוים אל כל ישראל לאמר ה

והייתם לי קדושים: וידבר משה וגו׳ שמור את כל המצוה: לשון הווה: והקמות לך בירדן ואח״כ תוציא משם אבנים אחרות ותבנו מהן מזבח
בהר עיבל נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו יב׳ בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל כדאיתא במסכת סוטה: באר

הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה אלהיך׃ ומליל משה וכהניא ליואי עם
כל ישראל למימר אצית ושמע ישראל יומא הדין הויתא לעם קדם אלהך׃ תם כלם מוסי ואלאימה
אללואניין אלי אסר קאילין ארכן ואסמע יא אל אסר פאנך יומך הדא קד צרת שעבא ללה
רבך׃ ושמעת בקול יהוה אלהיך ועשית את מצותו ואת חקיו אשר אנכי מצוך היום׃ ותקביל
למימרא דיי אלהך ותעביד ית פקודוהי וית קימוהי דאנא מפקיד לך יומא דין׃ פאקבל קולה
ואעמל וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום׃ ויצו משה
את העם ביום ההוא לאמר׃ ופקיד משה ית עמא ביומא ההוא למימר׃ פאמר מוסי קומה פי
דלך אליום קאילא׃ אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון
ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן׃ אלין יקומון לברכא ית עמא על טורא דגריזין במעברכון
ית ירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין׃ הולאי יקומון ליבארכו אלאמה עלי
גבל גריזים בעד עבורכם אלארדן אלי שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין׃ ואלה יעמדו
על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי׃ ואלין יקומון על לוטיא בטורא דעיבל
ראובן גד ואשר וזבולון דן ונפתלי׃ והולאי יקומון ענד אללענאת עלי גבל עיבל אלי ראובן גד
ואשר וזבולון דן ונפתלי׃ וענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם׃ ויתיבון ליואי ויימרון
לכל אנש ישראל קל רם׃ פיבתדו אללואניין ויקולון לגמיע אל אסר בצות עאל׃ ארור
האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יהוה מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו
אמן׃ ליט גברא דיעביד צילם ומתכא מרחק קדם יי עובד ידי [redacted] וישוי בסתרא ויתיבון כל
עמא ויימרון אמן׃ מלעון רגל יצנע פסלא או מסבוכא מא יכרהה אללה או יתכ'דה מן צנעה
צאנע ויצירה פי סתר ויגיבהם אלקום ויקולון אמין׃ ארור מקלה אביו ואמו
ואמר כל העם אמן׃ ליט דיקלי אבוהי ואמיה ויימר כל עמא אמן׃ ומלעון מסתכף באביה
ואמה ויקול גמיע אלקום אמין׃ ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן׃
ליט דישני תחומא דחבריה ויימר כל עמא אמן׃ מלעון מן יזייג תכ'ם צאחבה ויקול גמיעהם
אמין׃ ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן׃ ליט דיטעי עוירא
באורחא ויימר כל עמא אמן׃ ומלעון מצ'ל גאהל פי אלטריק ויקול גמיעהם אמין׃

רש"י

קיטוב׳ בשבעים לשון׳׳ הסכת׳ כתרגומו אצית׳׳ היום הזה נהיית לעם׳ בכל יום יהיו בעיניך כאלו היום באת עמו בברית׳׳ לברך את העם׳ כדאיתא במסכת סוטה ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה לראש הר עיבל והכהנים והלוים והארון למטה באמצע׳ הפכו לוים פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו׳ ואלו ואלו עונין אמן׳ וחזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה
והאחרין

אָרוּר מַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דִּיצַלֵּי דִּין
גִּיוֹר יִיתַם וְאַרְמְלָא וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ מַלְעוּן מן יֻמִיל חכם גריב או יתים או ארמלה ויקול
גמיעהם אמין ׃ אָרוּר שֹׁכֵב עִם אֵשֶׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנַף אָבִיו וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דִּישְׁכּוֹב
עִם אִתַּת אֲבוּהִי אֲרֵי גַלִּי כַּנְפָא דַאֲבוּהִי וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ ומלעון מן יצׄאגע זוגה׳ אביה
למא כשף כנף אביה ויקול גמיעהם אמין ׃ אָרוּר שֹׁכֵב
עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דִּישְׁכּוֹב עִם כָּל בְּעִירָא וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ ומלעון
מן יצׄאגע שׁיא מן אלבהאים ויקול גמיעהם אמין ׃ אָרוּר שֹׁכֵב עִם
אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דִּישְׁכּוֹב עִם אֲחָתֵיהּ בַּת אֲבוּהִי אוֹ בְּרַת
אִמֵּיהּ וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ ומלעון מן יצׄאגע אכׄתה אבנה׳ אביה או אבנה׳ אמה ויקול גמיע
אלקום אמין ׃ אָרוּר שֹׁכֵב עִם חֹתַנְתּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט
דִּישְׁכּוֹב עִם חֲמוֹתֵיהּ וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ ומלעון מן יצׄאגע [redacted] ויקול גמיעהם אמין ׃ חמאתה
אָרוּר מַכֵּה רֵעֵהוּ בַּסָּתֶר וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דִּימְחֵי חַבְרֵיהּ בְּסִתְרָא
וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ ומלעון מן יסעי בצׄאחבה סרא ויקול גמיעהם אמין ׃
אָרוּר לֹקֵחַ שֹׁחַד לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דִּיקַבֵּיל שׁוֹחֲדָא לְמִקְטַל
נְפַשׁ דַּם זַכַּי וְיֵימַר כָּל עַמָּא אָמֵן ׃ ומלעון מן יאכׄד רשוה ליקתל נפסא זכיא ויקול גמיעהם
אמין ׃ אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן ׃ לִיט דְּלָא יְקַיֵּים יָת פִּתְגָּמֵי אוֹרַיְתָא הָדָא לְמֶעְבַּד יָתְהוֹן וְיֵימַר כָּל עַמָּא
אָמֵן ׃ ומלעון מן לא יתׄבת כלאם הדׄה אלתוריה ליעמל בהא ויקול גמיעהם אמין ׃ פ
וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ
הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ ׃ וִיהֵי אִם קַבָּלָא תְקַבֵּיל לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָךְ
לְמִטַּר לְמֶעְבַּד יָת כָּל פִּקּוֹדוֹהִי דַּאֲנָא מְפַקֵּיד לָךְ יוֹמָא דֵין וְיִתְּנִנָּךְ יְיָ אֱלָהָךְ עִלַּאי עַל כָּל עַמְמֵי
אַרְעָא ׃ ואעלם אנך אן סמעת ואטעת אמר אללה רבך לתחפט̇ ותעמל גמיע וצאיאה
אלתי אמרך בהא אליום געלך אללה רבך עאליא עלי סאיר אמם אלארץ ׃ וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל
הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגֻךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ׃ וְיֵיתוּן עֲלָךְ כָּל בִּרְכָתָא הָאִלֵּין
וְיִדְבְּקוּנָּךְ אֲרֵי תְקַבֵּיל לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהָךְ ׃ וחלת בך גמיע הדׄה אלברכאת ואדרכתך אדׄא
סמעת אמר אללה רבך ׃ בָּרוּךְ אַתָּה בָּעִיר וּבָרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה ׃ בְּרִיךְ אַתְּ בְּקַרְתָּא וּבְרִיךְ

רש״י

ואומרין ארור האיש אשר יעשה פסל וגו׳ וכן כולם עד אשר לא יקים׃ מקלה אביו׳ מזלזל לשון ונקלה אחיך׃ מסיג גבול׳ מחזירו לאחוריו וגונב את
הקרקע לשון והוסג אחור משפט׃ משגה עור׳ הסומא בדבר ומשיאו עצה רעה׃ מכה רעהו בסתר׳ על לשון הרע הוא אומר׃ ראיתי ביסודו של
רבי משה הדרשן אחד עשר ארורים יש כאן כנגד י״א שבטים וכנגד שמעון לא כתב ארור לפי שלא היה בלבו לברכו לפני מותו כשבירך
שאר שבטים לפיכך לא רצה לקללו׃ אשר לא יקים׳ כאן כלל את כל התורה כולה וקבלוה עליהם באלה ובשבועה׃ אם שמוע׳ בחדש׃ תשמע׳
בישן׃ שגר אלפיך׳ ולדות בקרך שהבהמה משגרת ממעיה׃ עשתרות צאנך׳ רבותינו אמרו למה נקרא שמם עשתרות שמעשרות

את בחקלא׃ וצרת מבארכא פי אלחצר ומבארכא פי אלבר׃ ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך
ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך׃ בריך ולדא דמעך ואבא דארעך וולדא
דבעירך בקרי תוריך ועדרי ענך׃ ומבארכא תמר גסמך ותמר ריאצך ותמר בהאימך נתאג
בקרך ונפראת גנמך׃ ברוך טנאך ומשארתך׃ בריך סלך ואצותך׃ ומבארכא מא פי
בנאיבך ומשאורך׃ ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך׃ בריך את במיעלך ובריך את
במפקך׃ וצרת מבארכא פי דכולך ומבארכא פי כרוגך׃ יתן יהוה את איביך הקמים עליך
נגפים לפניך בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך׃ יתין יי׳ ית בעלי דבבך
דקימין עלך תבירין קדמך באורחא חדא יפקון לותך ובשבע אורחן יערקון מן קדמך׃
יגעל אלה אעדאך אלמקאומין לך מצדומין בין ידיך פיכרגון אליך פי טריק ואחדה
ויהרבון מן בין ידיך פי סבע טרק׃ יצו יהוה אתך את הברכה באסמיך ובכל משלח ידך
וברכך בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך׃ יפקיד יי׳ לך ית ברכן באוצרך ובכל אושטות
ידך ויברכנך בארעא דיי׳ אלהך יהיב לך׃ ויאמר אלה בברכתה פי אהראך ופי גמיע ממד ידך
ויבארך לך פי אלבלד אלדי אלה רבך מעטיך׃ יקימך יהוה לו לעם קדוש כאשר נשבע לך
כי תשמר את מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו׃ יקימנך יי׳ קדמוהי לעם קדיש כמא דקיים
לך ארי תטר ית פקודיא דיי׳ אלהך ותהך באורחן דתקנן קדמוהי׃ וינצבך אלה לה שעבא
מקדסא כמא ועדך אדא חפצת וצאיאה וסרת פי טרקה׃ וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה
נקרא עליך ויראו ממך׃ ויחזון כל עממי ארעא ארי שמא דיי׳ אתקרי עלך וידחלון מנך׃
חתא ינצר גמיע אלאמם אן אסם אלה קד סמי עליך פיכאפונך׃ והותרך יהוה לטובה בפרי
בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך על האדמה אשר נשבע יהוה לאבתיך לתת לך׃
ויותרנך יי׳ לטבא בולדא דמעך ובולדא דבעירך ובאבא דארעך על ארעא דקיים
יי׳ לאבהתך למתן לך׃ ויזידך אלה לכיר פי תמר גסמך ותמר ריאצך ותמר בהאימך פי
אלבלד אלדי קסם לאבאיך אן יעטיך׃ יפתח יהוה לך את אוצרו הטוב את השמים לתת
מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה׃ יפתח
יי׳ לך ית אוצריה טבא מן שמיא למתן מטר ארעך בעדניה ולברכא ית כל עובדי ידך
ותוזיף לעממין סגיאין ואת לא תזיף׃ ויפתח אלה לך כזאין כירה מן אלסמא פינזל
מטר בלדך פי וקתה ויבארך פי גמיע עמל ידיך חתא תקרץ אממא כתירא ואנת פלא תקתרץ׃

רש״י

את בעליהן ומחזקות אותן כעשתרות הללו שהן מלעים חקים ברוך טנאך פירותיך ד״א טנאך דבר לח שאתה תסנן בסלים ומשארתך
דבר יבש הנשאר בכלי ואינו זב ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם ובשבעה
דרכים ינוסו לפניך כן דרך הנבהלים לברוח מתפזרין לכל צד המארה חסרון כמו צרעת ממארת (ענין תרוד אפס לשון חסרון הוא)
המהומה שיגוש קול בהלות שחפת שבשרו נשחף ונפוח קדחת לשון כי אש קדחה באפי והוא אש של חולים מלוי כלעז שהיא חמה מאד
ודלקת חמה יותר מקדחת ותיני חלאים הם ובחרחור חולי המחממו תוך הגוף וצמא תמיד למים ובלעז איישרלימנטו לשון ועצמי חרה

ועצ

ונתנך יהוה לראש ולא לזנב והיית רק למעלה ולא תהיה למטה כי תשמע אל מצות יהוה אלהיך
אשר אנכי מצוך היום לשמר ולעשות: ויתנכך יי תקיף ולא חלש ותהי ברם לעילא ולא תהי
לתחתא ארי תקביל לפקודיא דיי אלהך דאנא מפקיד לך יומא דין למטר ולמעבד: ויגעלך
אללה ראסא ולא דנבא ותכון עאליא מחצא ולא תכון מסתספלא אד תקבל וצאיאה אללה אלדי אמרך
בהא לתחפצהא ותעמל בהא: ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין
ושמאול ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם: ולא תסטי מכל פתגמיא דאנא מפקיד יתכון
יומא דין לימינא ולסמלא למהך בתר טעות עממיא למפלחהון: ולא תזול מן גמיע אלאמור אלתי אמרך
בהא אליום ימנה ולא יסרה לתתבע מעבודאת אכר פתעבדהא: פ

ק
והיה אם לא תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך
היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך: ויהי אם לא תקביל למימרא דיי אלהך למטר למעבד
ית כל פקודוהי וקימוהי דאנא מפקיד לך יומא דין וייתון עלך כל לוטיא האלין וידבקונך: ואן לם
תקבל אמר אללה רבך לתחפץ ותעמל וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום חלת בך גמיע הדה
אללענאת ואדרכתך: ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה: ליט את בקרתא וליט את בחקלא:
וכנת מלעונא פי אלחצר ומלעונא פי אלבר: ארור טנאך ומשארתך: ליט סלך ואצותך: ומלעון
מא פי בנאיצך ומשאורך: ארור פרי בטנך ופרי אדמתך שגר אלפיך ועשתרת צאנך: ליט
ולדא דמעך ואבא דארעך בקרי תורך ועדרי ענך: ומלעונא תמר בטנך ותמר ארצך נתאג
בקרך וגפראת גנמך: ארור אתה בבאך וארור אתה בצאתך: ליט את במיעלך וליט את
במפקך: וצרת מלעונא פי דכולך וכרוגך: ישלח יהוה בך את המארה את המהומה ואת
המגערת בכל משלח ידך אשר תעשה עד השמדך ועד אבדך מהר מפני רע מעלליך
אשר עזבתני: ישלח יי בך ית מאירתא ית שגושיא וית מזופיתא בכל אושטות ידך
דתעביד עד דתשתיצי ועד דתיבד בפריע מן קדם בישות עובדך דשבקתא דחלתי: ויבעת
אללה עליך אלמחק ואלאהאכה ואלזגרה פי גמיע ממד ידיך אלדי תצנעה אלי אנפארך ואבאדתך
סריעא ויקול מן קבל סו שמאילך אלדי תרכתני: ידבק יהוה בך את הדבר עד כלתו אתך
מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה: ידביק יי בך ית מותא עד דישיצי יתך מעל
ארעא דאת עליל לתמן למירתה: וילזמך אללה אלובא אלי אן יפניך מן אלארץ אלתי אנת
דאכל אליהא לתחוזה: יככה יהוה בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחר ובחרב ובשדפון ובירקון

רש"י

ומבחי׳ מן יפתח לך יהוה הכהן עד ... לדיות ... קורא ... המוסר שהשביע כנגד המדה השביעית שהיא הלם המייסרת את בניו ומענשת אותם והיא המרחמת עליהם גם ביודע טוב ...

מה חורב: נחר וצפוה מאש: ובחרב: יביא עליך בייסור: שדפון וירקון: מכה התבואה שבשדות: שדפון: רוח קדים אשליד"ה בלע"ז: ירקון: יובש שפנ
התבואה תכסיפין ונהפכין לירקון קווא בלע"ז: עד אבדך: הרבוס עד דהיבד כלומר עד אבוד חוהק שתכלה ומחליך: והיו שמיך אשר על ראשך
נחשת: הקללות הללו משה מפי עצמו אמרן ושבהר סיני מפי הקב"ה אמרן כתשמען וכן נאמר ואם לא תשמעו לי: ואם תלכו עמי קרי וכאן הוא
אומר לקול יי אלהיך: ידבק יי בך: יככה ה': הקל ומשה בקללותיו לאומרן בלשון יחיד וגם כן בקללה של קקל שבראשונות מה אומר עמיכם
ככבכם נחרבכם מכחושה שלא יהו השמים מגיעין כדרך שהין הכוכב מזיע ומהור כך יהיה חורב בעולם והארץ תהא מזיעה כדרך שמחשת

וְרָדְפוּךָ עַד אָבְדֶךָ׃ ימחינך יי׳ בשחפתא ובקדחתא ובדליקתא ובחרחורא ובחרבא ובשדפנא

ובירקנא וירדפונך עד דתיבד׃ יצרבך אללה בחמא וסל ושהארה ושרבע ותפשג ואנפאח

ושבוב ואירקאן פיכלבונך אלי אבארתך׃ וְהָיוּ שָׁמֶיךָ אֲשֶׁר עַל רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר

תַּחְתֶּיךָ בַּרְזֶל׃ ויהון שמיא דעלוי רישך חסינין כנחשא מלאחתא מטרא וארעא דתחותך

תקיפא כברזלא מלמעבד פירין׃ ותכון סמאוך אלדי פוק ראסך כאלנחאס וארץ אלתי

תחתך כאלחדיד׃ יִתֵּן יְהוָה אֶת מְטַר אַרְצְךָ אָבָק וְעָפָר מִן הַשָּׁמַיִם יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הִשָּׁמְדָךְ׃

יתין יי׳ ית מטר ארעך אבקא ועפרא מן שמיא ייחות עלך עד דתשתיצי׃ ויגעל אללה מא

ימטרה עלי בלדך גבארא ותראבא מן אלסמא ירד עליך אלי אנפאדך׃ יִתֶּנְךָ יְהוָה נִגָּף לִפְנֵי

אֹיְבֶיךָ בְּדֶרֶךְ אֶחָד תֵּצֵא אֵלָיו וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תָּנוּס לְפָנָיו וְהָיִיתָ לְזַעֲוָה לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ׃

יתנינך יי׳ תביר קדם סנאך באורחא חדא תפוק לותיה ובשבע אורחן תערוק מן קדמוהי ותהי

לזיע לכל מלכות אר׳׃ ויגעלך אללה מצדומא בין ידי אעדאיך חתא תכרג אליהם פי טריק ואחד

ותהרב מן בין ידיהם פי סבע טרק ותכון עברה לגמיע ממאלך אלארץ׃ וְהָיְתָה נִבְלָתְךָ לְמַאֲכָל לְכָל

עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ וְאֵין מַחֲרִיד׃ ותהי נבילתך משגרא למיכל לכל עופא דשמיא

ולבעירא דאר׳ ולית דמניד׃ פתציר גתתך מאכלא לטאיר אלסמא ולבהאים אלארץ וליס מזעג

להא׃ יַכְּכָה יְהוָה בִּשְׁחִין מִצְרַיִם וּבַעְפֹלִים וּבַגָּרָב וּבֶחָרֶס אֲשֶׁר לֹא תוּכַל לְהֵרָפֵא׃ ימחינך יי׳

בשחנא דמצראי ובטחורין ובגרבא ובחרס יביש דלא תכול לאתסאה׃ ויצרבך אללה בקרח

מצר ובאלבואסיר ואלגרב ואלחכה מא לא תסתטיע מדאואתה׃ יַכְּכָה יְהוָה בְּשִׁגָּעוֹן וּבְעִוָּרוֹן

וּבְתִמְהוֹן לֵבָב׃ ימחינך יי׳ בטפשותא ובסמיותא ובשעממות לבא׃ יצרבך אללה באלגנאן ואל

עמא ובהתת אלקלב׃ וְהָיִיתָ מְמַשֵּׁשׁ בַּצָּהֳרַיִם כַּאֲשֶׁר יְמַשֵּׁשׁ הָעִוֵּר בָּאֲפֵלָה וְלֹא תַצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶיךָ

וְהָיִיתָ אַךְ עָשׁוּק וְגָזוּל כָּל הַיָּמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ׃ ותהי ממשמש בטיהרא כמא דממשמש עוירא

בקבלא ולא תצלח ית אורחתך ותהי ברם עשיק ואניס כל יומיא ולית דפריק׃ ותציר כאלד

מגסס פי אלטהירה כמא יגסס אלאעמא פי אלטלאם ולא תנגח פי טריקך ותציר מגשומא

מגצובא טול זמאנך וליס לך מגית׃ אִשָּׁה תְאָרֵשׂ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגָּלֶנָּה בַּיִת תִּבְנֶה וְלֹא תֵשֵׁב

בּוֹ כֶּרֶם תִּטַּע וְלֹא תְחַלְּלֶנּוּ׃ איתתא תירוס וגבר אחרן ישכבנה ביתא תבני ולא תיתיב ביה כרמא

מזיע והיא מרקבת פירותיה׳ וכאן הוא אומר שמיך כחשת וארצך ברזל שיהו שמים מזיעין [illegible] שלא יריקו מטר מכל מקום לא יהיה חורב של [illegible] בעולם והארץ לא תהא מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע ואין הפירות מתקיימין [illegible] קללה היא בין שיהיו כנחשת בין שיהיו כברזל לא [illegible] פירות׳ וכן השמים לא יריקו מטר׳ מטר ארצך אבק ועפר׳ [illegible] מטר יורד ולא כל צרכו ואין בו כדי להרביץ את העפר והרוח באה ומעלה את האבק ומכסה את עשב הזרעים [illegible] לחים מן המים ונדבק [illegible] ונעשה טיט ומתייבש ומרקיבין׳ לזעוה׳ לאימה ולזיע שיזועו כל שומעי מכותך ממך ויאמרו אוי לנו [illegible] עלינו כדרך שבא על אלו׳ בשחין מצרים׳ רע הוא מאד לח הוא מבפנים ויבש מבחוץ [illegible] בבכורות׳ גרב׳ שחין לח׳ חרס׳ שחין יבש כחרס׳ ובתמהון לבב׳ אוטם הלב [illegible] בלעז׳ עשוק׳ כל מעשיך יהיו עוררים׳ ישגלנה׳ לשון שגל [illegible] והכתוב כינהו לשבח ישכבנה [illegible] (וכן [illegible] שמורה [illegible] וכנויין [illegible] [illegible]׳) ולא תחללנו׳ בשנה הרביעית לאכול פריו׳ וכלות אליהם [illegible] [illegible] שובו ואין [illegible] כל תוחלת שאינה באה קרויה כליון עינים׳ והיית משוגע׳ [illegible] בלעז כל הרואה אותך ישום עליך׳ למשל׳ כשתבא מכה רעה על האדם יאמרו זו דומה למכת פלוני׳ ולשנינה׳ לשון [illegible] ודברו בך וכן [illegible] לשון [illegible] ואשתעי׳ יחסלנו׳ יכלנו ועל שם כך נקרא חסיל שמכלה את הכל׳

תצוב ולא תחלליה׃ ואת תתזוג באמראה פיאתיהא רגל אכר ותבני ביתא ולא תסכנה
ותגרס כרמא ולא תתבדלה׃ שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמרך גזול מלפניך
ולא ישוב לך צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע׃ תורך יהי נכיס לעינך ולא תיכול
מניה חמרך יהי אניס מן קדמך ולא יתוב לך ענך מסירן לבעלי דבבך ולית לך פריק׃ ויכון
תורך מדבוחא חדא עיניך ולא תאכל מנה וחמארך מגצובא מן בין ידיך ולא ירגע אליך
וגנמך מסלמה לאעדאיך וליס להא מגית׃ בניך ובנתיך נתנים לעם אחר ועיניך
ראות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך׃ בנך ובנתך מסירין לעם אחרן ועינך חזין
ויסופן בגללהון כל יומא ולית חילא בידך׃ בניך ובנאתך מדפועין לקום אכרין ועינאך תראהם
ושאלצה אליהם טול אלזמאן ולא טאקה פי ידך׃ פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר
לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים׃ אבא דארעך וכל ליאותך ייכול עם דלא
ידעתא ותהי ברם עשיק ורעיע כל יומיא׃ תמר ארצך וסאיר כסבך יאכלה קום לם
תערפהם ותציר כראך מגשוכא מעסופא טול אלזמאן׃ והיית משגע ממראה עיניך
אשר תראה׃ ותהי משתטי מחיזו עינך דתהי חזי׃ חתא תציר משתוהא מן נטר עינאך
אלדי תראה׃ יככה יהוה בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא מכף
רגלך ועד קדקדך׃ ימחינך יי בשחנא בישא על רכובין ועל שקין דלא תיכול לאתסאה מפרסת
רגלך ועד מוחך׃ יצרבך אללה בקרח רדי עלי אלרכבתין ואלסאקין מא לא תסתטיע מדאואתה
ובמא יולמך מן קדמך אלי האמתך׃ יולך יהוה אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר
לא ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן׃ יגלי יי יתך וית מלכך דתקים
עלך לעם דלא ידעתא את ואבהתך ותפלח תמן לעממיא פלחי טעותא אעא ואבנא׃ ויגליך
אללה ומלכך אלדי תנצבה עליך אלי קום לם תערפהם אנת ואבאיך פתלבס הנאך מעבודאת
אכר מן כשב וחגארה׃ והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך יהוה שמה׃
ותהי לצדו למתל ולשועי בכל עממיא דידברנך יי לתמן׃ פתציר והשה ומתלה וחכאיה פי
גמיע אלאמם אלדי יסוקך אללה אליהם׃ זרע רב תוציא השדה ומעט תאסף כי יחסלנו הארבה׃
בר זרע סגי תפיק לחקלא וזעיר תכנוש ארי יחסלניה גובא׃ ואדי תכרג אלצחרא בדרא
כתירא פקליל מא תגמע מנה בל יקצמה אלגראד׃ כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה
ולא תאגר כי תאכלנו התלעת׃ כרמין תצוב ותפלח וחמרא לא תשתי ולא תכנוש ארי
תיכלניה תולעתא׃ ואדי תגרס כרומא ותפלחהא פלא תשרב מנה כמרא ולא תועיה
בל יאכלה אלדוד׃ זיתים יהיו לך בכל גבולך ושמן לא תסוך כי ישל זיתך׃ זיתין יהון לך
בכל תחומך ומשחא לא תשוש ארי יתרן זיתך׃ ואדי יכון לך זיאתין פי גמיע תכמך פלא
תדהן מנהא בל תנתתר נתרא׃ בנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בשבי׃ בנין ובנן

תליב ולא יהון לך ארי יהכון בשביא׳ ואד תולד בנין ובנאת פלא יבקון לך כל יגלון פי סבי׳
כל עצך ופרי אדמתך יירש הצלצל׳ כל אילנך ואבא דארעך יחסנליה סקאה׳ גמיע שגרך
ותמר ארצך יקרצה אפראש׳ הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה
מטה׳ תותב ערל דבינך יהי סליק עיל מנך לעילא לעילא ואת תהי נחית לתחתא לתחתא׳
ואגריב אלדי פי מא בינכם ירתפע עליך עלווא כבירא ואנת תנחט ספלא הוייא׳ הוא ילוך ואתה
לא תלונו הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב׳ הוא ייזפנך ואת לא תוזפניה הוא יהי תקיף ואת
תהי חלש׳ חתי אנה יקרצך ואנת לא תקרצה הו יציר ראסא ואנת תכון דנבא׳ ובאו עליך
כל הקללות האלה ורדפוך והשיגוך עד השמדך כי לא שמעת בקול יהוה אלהיך לשמר
מצותיו וחקתיו אשר צוך׳ וייתון עלך כל לוטיא האלין וירדפונך וידבקונך עד דתשתיצי ארי
לא קבילתא למימרא די׳ אלהך למטר פקודוהי וקימוהי דפקדך׳ פתחל בך גמיע הדה
אלעגאת ותלחקך ותדרכך אלי אנפאדך אד לם תקבל אמר אללה רבך ותחפט וצאיאה
ורסומה אלתי אמרך׳ והיו בך לאות ולמופת ובזרעך עד עולם׳ ויהון בך לאת ולמופת ובבנך
עד עלמא׳ ותציר פיך איה וברהאנא ובנסלך אלמשאהיך אלי אלדהר׳ תחת אשר לא עבדת
את יהוה אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל׳ חלף דלא פלחתא קדם די׳ אלהך בחדוא ובשפירות ליבא
מסגי כולא׳ בדל מא תעבד אללה רבך בפרח וגודת קלב מן כתרה אלאשיא׳ ועבדת את איביך סה
אשר ישלחנו יהוה בך ברעב ובצמא ובעירם ובחסר כל ונתן על ברזל על צוארך עד בך ס
השמידו אתך׳ ותפלח ית בעלי דבבך דיגריניון די׳ בך בכפנא ובצהותא ובערטליותא ובחסירות
כולא ויתין ניר דברזל על צורך עד דישיצי יתך׳ פתכדם עדוך אלדי יסלטה אללה עליך בגוע
ועטש ועריוערי ועוז כל שי ויצע אצרא מן חדיד עלי ענקך אלי אן יפנך׳ ישא יהוה עליך גוי מרחק
מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר גוי אשר לא תשמע לשנו׳ ייתי די׳ עלך עם מרחיק מסיפי
ארעא כמא דמשתדי נשרא עמא דלא תשמע לישניה׳ יגזיר אללה בקביל מן בעיד מן טרף
אלארץ כמי יתחלק אלנסר קביל לא תפהם לגתה׳ גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער
לא יחן׳ עם תקיף אפין דלא נסיב אפי סבא ועל ינקא לא מרחים׳ קביל וקח אלוגה מא לא
יחאבי וגה שיך ולא ירוף עלי צבי׳ ואכל פרי בהמתך ופרי אדמתך עד השמדך אשר
לא ישאיר לך דגן תירוש ויצהר שגר אלפיך ועשתרת צאנך עד האבידו אתך׳ וייכול
ולדא דבעירך ואבא דארעך עד דתשתיצי דלא ישאר לך עבורא וחמרא ומשחא בקרי

הדשי דט

כי יעל׳ ישיר פירותו לשון ונשל הברזל׳ יירש הצלצל׳ יעשבו הארבה דע תן הפרי׳ יירש׳ יעצ׳ צלצל׳ מין חרבה׳ רעש שמשמיע קול כעת עפירה מחויר בענין מנ׳ ביוחל בקול מרובות על ראשי ההדים ירקון נקרא אלא אלשון ובצלצלים שהוא מין משמיעי קול מחול׳׳) ואא לפרש יירש לשון ירושה עאכ היה לו לכתוב יוריש ולא לשון הורשה וגירושין שאכ היה לו לכתוב יוריש׳ מרוב כל׳ בעוד היה לך כל טוב׳ כאשר ידאה הנשר׳ פתאום ודוקר מצלחת וייקלו סוסיו׳ לא תשמע לשונו׳ לא תכיר לשונו וכן תשמע חלום לפתור אותו וכן כי שומע יוסף אינטלרי׳ עד רדת חומותיך׳ לשון רידוי וכיבוש ואכלת בשר בניך במצור׳ שחותו שיהיו צרים על העיר ויהיה עם מצוק עקת רעבון׳ הדך בך׳ הרחמן ורך לבב על בניו תרע עינו בהם לרעים

תולך ועדרי ענך. עד דיובד יתך׃ פיאכל תמר בהאימך ותמר ארצך אלי אנפאדך ולא
יבקי לך ברא ולא עצירא ולהנא ולא נתאג בקרך וגפראת גנמך אלי אן יבידך׃ והצר
לך בכל שעריך עד רדת חמתיך הגבהת והבצרות אשר אתה בטח בהן בכל ארצך׃ והצר
לך בכל שעריך בכל ארצך אשר נתן יהוה אלהיך לך׃ ויעיק לך בכל קרוך. עד דיכביש
שורך רמיא וכריכיא. דאת רחיץ לאשתיזבא בהון בכל ארעך. ויעיק לך בכל קרוך. בכל
ארעך. דיהב יי אלהך לך׃ ויחאצרך פי גמיע מחלך אלי אן יהדם אסוארך אלשאמכה אל
חצינה אלתי אנת ואתק בהא פי גמיע בלדך ויצאיקך פי גמיע מחלך פי בלדך אלדי
אעטאך אללה רבך׃ ואכלת פרי בטנך בשר בניך ובנתיך אשר נתן לך יהוה אלהיך
במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך׃ ותיכול ולדא דמעך. בסר בנך ובנתך. דיהב לך יי
אלהך. בצירא ובעקתא. דיעיק לך סנאך׃ חתא תאכל מן תמר בטנך והו לחם בניך ובנאתך
אלדי רזקך אללה רבך בחצאר וציק ממא יחאצרך עדוך׃ האיש הרך בך והענג מאד
תרע עינו באחיו ובאשת חיקו וביתר בניו אשר יותיר׃ גברא דרכיך בך. ודמפנק לחדא
תבאש עיניה באחוהי ובאתת קימיה ובשאר בנוהי דישאר׃ חתי אן אלרגל אלרכץ מנכם
ואלמדלל גדא ישח עלי אכיה ועלי חרמתה ובאקי בניה אלתי יבקיהם׃ מתת לאחד מהם
מבשר בניו אשר יאכל מבלי השאיר לו כל במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך בכל
שעריך׃ מלמתן לחד מנהון מבסר בנוהי דייכול. מדלא אשתאר ליה כולא. בצירא
ובעקתא. דיעיק לך סנאך בכל קרוך׃ מן אן יעטי ואחד מנהם מן לחם בניה אלדי יאכל
ממא לם יבק לה שי בחצאר וציק ממא יציק עליך עדוך פי גמיע מחלך׃ הרכה
בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג ומרך תרע עינה באיש
חיקה ובבנה ובבתה׃ דרכיכא בך ודמפנקא דלא נסיאת פרסת רגלה לאחתא על אר
מהפנקו ומרכיכו. תבאש עינה בגבר קימה ובברה ובברתה׃ חתי אן אלמראה אלרכצה
מנכם ואלמדללה אלתי לם תעוד קדמהא אן תצעה עלי אלארץ מן אלדלאל ואלרכצה תשח
עלי זוגהא ואבנהא ואבנתהא׃ ובשליתה היוצת מבין רגליה ובבניה אשר תלד כי
תאכלם בחסר כל בסתר במצור ובמצוק אשר יציק לך איבך בשעריך׃ ובזעיר
בנהא דיפקון מנה ובבנהא דתליד ארי תיכלנון בחסירות כולא בסתרא בצירא ובעקתא.

רש"י

להעלים עין מהם מתת לאחד מהם מבשר אחיהם אשר יאכל׃ וביתר בניו אשר יותיר׃ מן השחוטים ששחט למאכלו תהא עינו רעה בכם
ונדה מליתן להם מבשר השחוטים׃ ובבנה ובבתה׃ הגדולים׃ ובשליה׃ בנים הקטנים בכולן תהא עינה צרה כשתאכל את האחד
מהן מליתן לאשר אצלה מן הבשר׃ והפלא יי את מכותך׃ מופלאות ומובדלות משאר מכות׃ ונאמנות׃ לייסרך לקיים שליחותן׃ אשר
יגורת מפניהם׃ מפני המכות כשהיו ישראל רואין מכות משונות הבאות על מצרים היו יראים מהם שלא יבואו עליהם גם כן תדע שכן
כתוב אם שמוע תשמע כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך אין מיראין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממנו׃ ועלם׃ לשון

ויעיק לך סנאך בקרוך׃ ובמשימתהא שפאקטה מנהא ואגנתהא אלדי תרמי בהם פתנפרד
בהם ותאכלהם כין עוז אלכל פי סתר בחצאר וציק ממא יציק עליך עדוך פי מחלך׃ אם
לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתבים בספר הזה ליראה את השם
הנכבד והנורא הזה את יהוה אלהיך׃ אם לא תטר למעבד ית כל פתגמי אוריתא הדא
דכתיבין בספרא הדין למדחל ית שמא יקירא ודחילא הדין ית יי׳ אלהך׃ ואן לם תחפט
ותעמל גמיע כלאם הדה אלתוריה אלמכתובה פי הדא אלספר ותכאף הדא אלאסם אלכרים
אלמהיוב הו אלה רבך׃ והפלא יהוה את מכתך ואת מכות זרעך מכות גדלת ונאמנות
וחלים רעים ונאמנים׃ ויפריש יי׳ ית מחתך וית מחת בנך מחן רברבן ומהימנן ומכתשין
בישין ומהימנין׃ געל אלה צרבאתך עגיבה וצרבאת נסלך אלמדכורין צרבאת כבאר
דארה ואמראץ רדייה דארה׃ והשיב בך את כל מדוה מצרים אשר יגרת מפניהם ודבקו
בך׃ ויתיב בך ית כל מכתשי מצרים דדחילתא מן קדמיהון וידבקון בך׃ ויורד עליך
גמיע ארוא מצר אלדי חדרתהא פתלזמך׃ גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר
התורה הזאת יעלם יהוה עליך עד השמדך׃ אף כל מרע וכל מחא דלא כתיבין בספר
אוריתא הדא יסקינון יי׳ עלך עד דתשתיצי׃ ואיצא כל מרץ וכל צרבה ממא ליס הו
מכתוב פי ספר הדה אלתוריה יסלטהא אלה עליך אלי אנפאדך׃ ונשארתם במתי מעט תחת
אשר הייתם ככוכבי השמים לרב כי לא שמעת בקול יהוה אלהיך׃ ותשתארון בעם
זעיר חלף דהויתון ככוכבי שמיא לסגי ארי לא קבילתא למימרא די׳ אלהך׃ פתבקון רהט
דון אחצא בעד מא כנתם ככואכב אלסמא כתרה גזא מא לם תקבל אמר אלה רבך׃
והיה כאשר שש יהוה עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש יהוה עליכם
להאביד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה׃
ויהי כמא דחדי יי׳ עליכון לאיטבא לכון ולאסגאה יתכון כין יחדי יי׳ עליכון לאובדא
יתכון ולשיצאה יתכון ותטלטלון מעל ארעא דאת עליל לתמן למירתה׃ ויכון כמא
קצד אלה בכם אן יחסן אליכם ואן יכתרכם כדאך יקצד אן יבידכם ואן ינפדכם פתנדרסון
ען אלבלד אלדי אנת דאכל אליה לתחוזה׃ והפיצך יהוה בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה
הארץ ועבדת שם אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבתיך עץ ואבן׃ ויבדרנך

עליך׳׳ ונשארתם במתי מעט תחת וגו׳ מושטין חילוף מרובין׳׳ כן ישיש יי׳ משיש אויביכם עליכם להאביד אתכם והוא אינו שש הם ושלום אבל אחרים
משיש׳׳ ונסחתם לשון עקירה וכן בית גאים יסח יי׳׳ ועבדת שם אלהים אחרים כתרגומו לא עבודת אלוהות ממש אלא מעלין מס וגלגליות
לכומרי ע״ז׳׳ לא תרגיע לא הנוח כמו נחת המרגעה׳׳ לב רגז לב חרד כתרגומו לב דחיל כמו שאול מתחת רגזה לך׳ שמעו עמים
ירגזון׳ מוספות השמים ירגזון׳׳ וכליון עינים מצפה לישועה ולא תבא׳׳ חייך תלואים לך על הספק כל ספק קרוי תלוי שמא תמות היום
בחרב הבאה עליכו ורבותינו דרשו זה הלוקח תבואה מן השוק׳׳ ולא תאמין בחייך זה הסומך על הפלטר׳׳ בבקר תאמר מי יתן והיה
הערב

ישעיה כ״ה
ישעיה י״ד
חבקוק ג׳

יי׳ ביני עממיא מסיפי ארעא ועד סיפי ארעא ותפלח תמן לעממיא פלחי טעותא דלא ידעתא את
ואבהתך אעא ואבנא׃ ויבדדך אללה פי מא בין גמיע אלשעוב מן טרף אלארץ אלי טרפהא פתעבד
תם מעבודאת אכר מא לם תערפהא אנת ואבאיך מן כשב וחגארה׃ ובגוים ההם לא תרגיע
ולא יהיה מנוח לכף רגלך ונתן יהוה לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש׃ ובעממיא
האנון לא תנוח ולא יהי מנח לפרסת רגלך ויתין יי׳ לך תמן לב דחיל וחשכות עינין ומפחן נפש׃
ופי תלך אלאמם לא תטמאן ולא יכון קרארא לקדמך בל יגעל אללה לך קלבא רגזא ושכוץ
אלעינין ודבול אלנפוס׃ והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחייך׃ ויהון
חייך תלן לך מקביל ותהי תוה בליליא וביממא ולא תהימין בחייך׃ ותכון חיאתך מעלקה
חדאך חתא תפזע לילא ונהארא ולא תצדק בחיותך׃ בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב
תאמר מי יתן בקר מפחד לבבך אשר תפחד וממראה עיניך אשר תראה׃ בצפרא תימר
מן יתין רמשא וברמשא תימר מן יתין צפרא מתוהת לבך דתהי תוה ומחיזו עינך דתהי חזי׃
תקול בלגדאה יא ליתני אמסי ותקול בלעשא יא ליתני אצבח מן פזע קלבך אלדי תפזע ומן
נצר עיניך אלדי תראה׃ והשיבך יהוה מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תסיף עוד לראתה
והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קנה׃ ויתיבנך יי׳ למצרים בספינן באורחא
דאמרית לך לא תוסיף עוד למחזה ותזדבנון תמן לבעלי דבביכון לעבדין ולאמהן ולית דקני׃
וירדך אללה אלי בלד מצר פי ספן עלי אלטריק אלדי קלת לך לא תעוד אן תראהא אבדא ותערצון הנאך
לאלביע לאעדאיכם עבידא ואמאא וליס משתרי׃

אלה דברי הברית אשר צוה יהוה את משה לכרת את בני ישראל בארץ מואב מלבד
הברית אשר כרת עמם בחרב׃ אלין פתגמי קימא דפקיד יי׳ ית משה למגזר עם בני ישראל
בארעא דמואב בר מקימא דגזר עמהון בחורב׃ הדא כלאם אלעהד אלדי אמר אללה מוסי אן
יעהדה מע בני אסראיל פי בלד מואב סוא אלעהד אלדי עהדה מעהם פי גבל חריב׃ פ
ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם אתם ראיתם את כל אשר עשה יהוה לעיניכם בארץ
מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו׃ וקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזיתון
ית כל דעבד יי׳ לעיניכון בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה׃ תם דעא מוסי
בגמיע אסראיל וקאל להם אנתם ראיתם גמיע מא צנע אללה בחצרתכם פי בלד מצר בפרעון

ומערב של חמש ובערב האמר מי יתן בקר של שחרית שהצרות מתחזקות תמיד וכל שעה מרובה קללתה משל פניה׃ והשיבך יי׳ מצרים באניות בספינות בשבי׃ והתמכרתם שם לאויביך אתם מבקשים להיות נמכרים להם לעבדים׃ ואין קונה כי יגזרו עליך הרג וכליון׃ והתמכרתם בלשון התפעל׃ ולא יתכן לפרשו וההתמכרתם בלשון ונמכרתם ע״י מוכרים אחרים מפני שנ׳ אחריו ואין קונה׃ לכרות את בני ישראל שיקבלו עליהם התורה באלה ובשבועה׃ מלבד הברית קללות שבתורת כהנים שנאמרו בסיני׃ ולא נתן יי׳ לכם לב לדעת להכיר את חסדי המקום ולידבק בו עד היום הזה׃ שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי כמו שכת׳ ויתנה אל הכהנים בני לוי באו כל ישראל לפני משה

וגמיע קואדה ובסאיר אהל בלדה׃ המסות הגדלת אשר ראו עיניך האתת והמפתים הגדלים
ההם׃ נסין רברבן דחזאה עינך אתיא ומופתיא רברבתא האנון׃ אלאמתחאנאת אלעט׳ימה אלתי ראתהא
עינאך ותלך אלאיאת ואלבראהין אלכבאר׃ ולא נתן יהוה לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים
לשמע עד היום הזה׃ ולא יהב יי׳ לכא למדע ועינין למחזי ואדנין למשמע עד יומא הדין׃
ולם יעטיכם אללה קלבא תעלמון מתלהא ולא תנט׳רון בעיונכם ולא תסמעון באד׳אנכם אלא
יומנא הדא׃ ואולך אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלו שלמתיכם מעליכם ונעלך לא
בלתה מעל רגלך׃ ודברית יתכון ארבעין שנין במדברא לא בליאת כסותכון מנכון ומסנך לא
עדו מעל רגלך׃ וסיירתכם ארבעין סנה פי אלבר לם תבל תיאבכם ונעאלכם עלי ארג׳לכם׃ לחם
לא אכלתם ויין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני יהוה אלהיכם׃ לחמא לא אכלתון וחמר
חדת ועתיק לא שתיתון בדיל דתדעון ארי אנא יי׳ אלהכון׃ וטעאמכם אלדי אעתדתמוה לם
תאכלוה וכמר ומסכר לם תשרבו פיקול לכם לכי תערפון אני אלה רבכם׃ ותבאו אל המקום
הזה ויצא סיחן מלך חשבון ועוג מלך הבשן לקראתנו למלחמה ונכם׃ ואתיתון לאתרא הדין
ונפק סיחון מלכא דחשבון ועוג מלכא דמתנן לקדמותנא לאגחא קרבא ומחינונון׃ חתי ואפיתם
הדא אלמוצע פכרג׳ סיחון מלך חשבון ועוג מלך אלבתניה תלקאנא לאלחרב פקתלנאהמא׃ ונקח את
ארצם ונתנה לנחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי׃ ונסיבנא ית ארעהון ויהבנה לאחסנא
לשבט ראובן ולשבט גד ולפלגות שבטא דמנשה׃ ואכד׳נא בלדהמא ודפענאהא נחלה לסבט ראובן
וגד ולנצף סבט מנשה׃ ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם למען תשכילו את כל
אשר תעשון׃ ותטרון ית פתגמי קימא הדין ותעבדון יתהון בדיל דתצלחון ית כל דתעבדון׃
פאחפט׳ו כלאם הדא אלעהד ואעמלו בה לכי תנג׳חון פי גמיע מא
תצנעון׃

נ״ב פסוקים סימן חכבני ג״ב״ד כן בספר בן נפתלי הג׳ קורא עד סוף הפרשה

אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש

ואמרו לו משה רבינו אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה וניתנה לנו ומה אתה משליט את בני שבטך עליה ויאמרו לנו מחר לא לכם ניתנה לנו ניתנה ושמח משה על הדבר ועל זאת אמר להם היום הזה נהיית לעם וגו׳ היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום׳ ותבאו אל המקום הזה עתה אתם רואים עצמכם בגדולה וכבוד אל תבעטו במקום ואל ירום לבבכם׳ ושמרתם את דברי הברית הזאת׳ ד״א ולא נתן יי׳ לכם לב לדעת אין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד סוף מ׳ שנה ולפ״כ לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה אבל מכאן ואילך יקפיד ולפ״כ ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם וגו׳ חסלת כי תבוא בס״ד

אתם נצבים׳ מלמד שכינסם משה כולם לפני הקב״ה ביום מותו להכניסם בברית׳ ראשיכם שבטיכם׳ ראשיכם לשבטיכם׳ זקניכם ושוטריכם׳ החשוב חשוב קודם ואח״כ כל איש ישרא׳ מחוטב עציך׳ מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים להתגייר בימי יהושע והוא האמור בגבעונים ויעשו גם המה בערמה ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים׳ לעברך׳ להיותך עובר בברית ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך אלא כמו לעשותכם אותם׳ לעברך בברית׳ דרך העברה כך היו כורתי בריתות עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברין בנתיים כמו שנ׳ העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו׳ למען הקים אותך היום לו לעם׳ כל כך הוא נכנס לטרוח למען יקים אותך לפניו לעם׳ והוא יהיה לך לאהים׳ לפי שדיבר ונשבע לאבותיך שלא להחליף את זרעם באומה אחרת לכך הוא אוסרכם בשבועות הללו שלא תקניטוהו אחר שאינו יכול להיבדל מכם׳ עד כאן פירשתי לפי פשוטה של פרשה׳ ומדרש אגדה למה נסמכה פרשת משפטים לקללות לפי ששמעו ישרא׳ מאה קללות חסר שתים חוץ מתשע וארבעים שבתורת כהנים הוריקו פניהם ואמרו

מי

ישראל׃ אתון קימין יומא דין כלכון קד׳ ייי אלהכון רישיכון שבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש
ישרא׳׃ אנתם וקוף אליום כלכם בין ידי אללה רבכם ריסאכם ואסבאטכם אשיאכֹכם ועֻרפאכם
וסאיר רגאל אסר׃ טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שֹׁאֵב מֵימֶיךָ׃ טפלכון
נשיכון וגיורך דבגו משריתך מלקיט אעך עד מלי מייך׃ ואטפאלכם ונסאכם ואלגריב אלדי פי וסט
עסכרך מן מחתטב חטבך אלי מסתקי מאך׃ לְעָבְרְךָ בִּבְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאָלָתוֹ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ כֹּרֵת עִמְּךָ הַיּוֹם׃ לאעלותך בקימא דייי אלהך ובמומתיה דייי אלהך גזר עמך יומא דין׃
לאדכאלך פי עהד אללה רבך וחרגה אלדי יעאהדה מעך אליום׃ לְמַעַן הָקִים אֹתְךָ הַיּוֹם לוֹ לְעָם וְהוּא יִהְיֶה
לְּךָ לֵאלֹהִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב׃ בדיל לקיימא ב
יתך יומא דין קדמוהי לעם והוא יהוי לך לאלה כמא דמליל לך וכמא דקיים לאבהתך לאברהם
ליצחק וליעקב׃ לכי יתבתך אליום לה אמה והו יכון לך אלאהא כמא ועדך וכמא קסם לאבאיך
אברהים יצחק ויעקוב׃ וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם אָנֹכִי כֹּרֵת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאָלָה הַזֹּאת׃
ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קימא הדין וית מומתא הדא׃ וליס מעכם וחדכם אנא עאהד
הדא אלעהד והדא אלחרג׃ כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם׃ ארי ית מן דאיתוהי הכא עמנא קאים יומא דין וית מן דליתוהי הכא
עמנא יומא דין׃ לא מעמן הו מוגוד מענא אליום חאצ׳ר בין ידי אללה רבנא ומע מן ליס הו חאצ׳ר
מענא אליום אדא נקל אליה׃ כִּי אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֵת אֲשֶׁר יָשַׁבְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְאֵת אֲשֶׁר ג
עָבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם׃ ארי אתון ידעתון ית דיתיבנא בארעא דמצרים וית דעברנא
ביני עממיא דעברתון׃ ואנתם עאלמון מא אקמנא פי בלד מצר ומא מרנא פי מא בין אלאמם
אלדי גזתם בינהם׃ וַתִּרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלֻּלֵיהֶם עֵץ וָאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם׃
וחזיתון ית שיקוציהון וית טעותהון אעא ואבנא כספא ודהבא דעמהון׃ וקד ראיתם ארג׳אסהם
וטואגיתהם מן כשב וחג׳ארה ומן פצ׳ה ודהב אלתי הי מעהם׃ פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ
מִשְׁפָּחָה אוֹ שֵׁבֶט אֲשֶׁר לְבָבוֹ פֹנֶה הַיּוֹם מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לָלֶכֶת לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם

מי יוכל לעמוד בא׳ התחיל עשה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלי׳ והרי אתם קיימים לפניו׃ היום׃ כיום הזה
שהוא קיים והוא מאפיל ומאיר כך האיר לכם וכן עתיד להאיר לכם והקללות והיסורין מקיימין אתכם ומציבין אתכם לפניו ואף הפרשה של
מעלה תנו פיוסין הם אתם ראיתם את כל אשר עשה ה׳ וכו׳׃ ד״א אתם נצבים׃ לפי שהיו ישראל מעתין מפרנס לפרנס ממשה ליהושע לפ״כ עשה
אותם מצבה כדי לזרזם וכן עשה יהושע וכן שמואל התיצבו ואשפטה אתכם כשיצאו מידו ונכנסו לידו של שאול׃ ואת אשר איננו פה׃ ואף
עם דורות העתידין להיות׃ אנכי כורת את הברית הזאת׃ כי אתם ידעתם וגו׳ ותראו את שקוציהם׃ לפי שראיתם האומות עע״ז ושמא השיא
לב אחד מכם אותו ללכת אחריהם׃ פן יש בכם איש או אשה וגו׳׃ לפ״כ אני צריך להשביעכם׃ שקוציהם׃ על שם שהם מאוסים כשקצים׃
גלוליהם׃ מוסרחים ומאוסים כגללים׃ עץ ואבן׃ אותן של עצים ושל אבנים ראיתם בגלוי לפי שאין הנכרי ירא שמא יגנבו אבל של
כסף ושל זהב עמהם בחדרי משכיותם הם לפי שהם יראים שמא יגנבו׃ פן יש בכם׃ שמא יש בכם׃ אשר לבבו פונה היום׃ מלקבל עליו
הברית׃ שורש פורה ראש ולענה׃ שורש מגדל עשב מר כגידין שהם מרים כלומר מפרה ומרבה רשע בקרבכם׃ והתברך בלבבו׃ לשון
ברכה יתברך בלבבו כברכת שלום לעצמו לומר לא יבואוני קללות הללו אך שלום יהיה לי׃ והתברך׃ בנדיר״ה שו״א בלע״ז כמו והתגלח
והתפלל׃ בשרירות לבי אלך׃ במראית לבי כמו אשורנו ולא קרוב כלומר מה שלבו רואה וחפץ לעשות׃ למען ספות הרוה׃ לפי שאוסיף לו

פן יש בכם שרש פרה ראש ולענה: דלמא אית בכון גבר או איתא או זרעא או שבטא דלביה
פני יומא דין מבתר דחלתא דיי אלהנא למהך למפלח ית טעות עממיא האנון דלמא אית בכון גבר
מהרהר חטאין או זדון: כלא יוגד פיכם רגל או אמראה או עשירה או סבט מן קלבה
מתולי אליום ען אללה רבנא לימצי ויעבד מעבודאת אולאיך אלאמם כלא יכון פיכם אצל
מתמר סם או עלקם: והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום
יהיה לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה: ויהי כמשמעיה ית
פתגמי מומתא הדא ויחשיב בלביה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל
בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זידנותא: פאדא סמע כלאם הדא אלחרג קדר פי
נפסה קאילא לא יכון לי אלא סלאם ואנמא אסיר פי הוא קלבי לכי אמר בשרוא אלעטש:
לא יאבה יהוה סלח לו כי אז יעשן אף יהוה וקנאתו באיש ההוא ורבצה בו כל האלה
הכתובה בספר הזה ומחה יהוה את שמו מתחת השמים: לא ייבי יי למשבק ליה ארי בכין
יתקף רגזא דיי וחמתיה בגברא ההוא וידבקון ביה כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין וימחי יי
ית שמיה מתחות שמיא: פלא ישא אללה אן יצפח לה לאן בל חינד ישתד גצב אללה
וחמייתה עליה פילזק בה גמיע אלחרג אלמכתוב פי הדי אלספר חתי ימחו אללה אסמה מן תחת
אלסמא: והבדילו יהוה לרעה מכל שבטי ישראל ככל אלות הברית הכתובה בספר
התורה הזה: ויפרשניה יי לבישא מכל שבטיא דישראל ככל לוטי קימא דכתיבין בספר
אוריתא הדין: ויפרזה אללה עלי שר מן גמיע אסבאט אסר' כגמיע חרג אלעהד אלמכתוב
פי ספר הדה אלתוריה: ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר
יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההוא ואת תחלאיה אשר חלה יהוה בה: ויימר
דרא בתראה בניכון דיקומון מבתריכון ובר עממין דייתי מארע רחיקא ויחזון ית מחתה
דארעא ההיא וית מרעהא דאמרע יי בה: פיקול אלגיל אלאכר מן בניכם אלדי יקומון מן בעדכם
ואלגריב אלדי יאתי מן בלד בעיד חין ינצרון צרבאת תלך אלארץ ואמראצהא אלתי אמרצהא
אללה: גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת

רש"י ז"ל

פורענות על מה שעשה בשוגג עד הנה והייתי מעביר עליהם ועכשיו שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל וכן תרגם אונקלוס בדיל לאוספא ליה
חטאי שלותא על זידנותא שאוסיף לו השגגות עם הזדונות: רוה: שוגג שהוא עושה כאדם שכור שהוא עושה שלא מדעת: צמאה: שהוא
עושה מדעת ובתאוה: יעשן אף ה': ענין עשן הגוף מתחמם והעשן יוצא מן האף וכן עלה עשן באפו ואע"פ שאין זו לפני המקום הכתוב משמיע
את האוזן כדרך שהיא רגילה ויכולה לשמוע כפי דרך הארץ: וקנאתו: לשון חמה אנפרנמנט אחיזת לבישת נקמה ואינו מעביר על
המדה: הכתובה בספר התורה הזה: ולהלן הוא אומר בספר התורה הזאת גם כל חלי וכל מכה וגו' הזאת לשון נקבה מוסב אל התורה: הזה
לשון זכר מוסב אל הספר ועל ידי פיסוק הטעמים הם נחלקים לשתי לשונות בפרשת קללות הטפחה נתונה תחת בספר והתורה הזאת
דבוקין זה לזה לכך אמר הזאת: וכאן הטפחה נתונה תחת התורה נמצא ספר התורה דבוקין זה לזה לפיכך לשון זכר נופל אחריו שהלשון
נופל על הספר: ולא חלק להם: לא נתנם לחלקם: לא ידעום: לא ידעו בהם גבורה להם: ואונקלוס תרגם לא אוטיבא להון לא הטיבו
להם שום טובה ולשון חלק אותו אלוה שבחרו להם לא חילק להם שום נחלה וחלק: ויתשם ה': כתרגומו ותלטלינון וכן הנני נותשם מעל
אדמתם ירמיה י"ב: הנסתרות לי"י אלהינו: ואם תאמרו מה בידנו לעשות אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד שנ' פן יש בכם איש וגו' ואחר
לכתו

סדם ועמרה אדמה וצביים אשר הפך יהוה באפו ובחמתו׃ גפריתא ומלחא תהי יקדא כל
ארעה לא תזדרע ולא תצמח ולא יסק בה כל עשב כהפיכתא דסדום ועמורה אדמה וצבוים
דהפך יי ברגזיה ובחמתיה׃ חתי אן גמיע ארצהא מחרקה בנאר וכברית אד לא תזרע ולא
תנבת ולא יצעד פיהא שיא מן עשב כמקלב סדום ועמרה אדמה וצבוים אלתי קלבהא
אללה בגצבה וחמייתה׃ ואמרו כל הגוים על מה עשה יהוה ככה לארץ הזאת מה חרי האף
הגדול הזה׃ ויימרון כל עממיא על מה עבד יי כדין לארעא הדא מא תקוף רגזא רבא הדין׃
פיקול גמיע אלאמם עלי מא צנע אללה כדא בהדא אלבלד ומא סבב שדה הדא אלגצב אלעצים׃
ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהי אבתם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ
מצרים׃ ויימרון על דשבקו ית קימא דיי אלהא דאבהתהון דגזר עמהון באפקותיה יתהון מארע
דמצרים׃ פיגאבון באן דלך עלי מא תרכו עהד אללה אלאה אבאיהם אלדי עהדה מעהם
באכראגה להם מן בלד מצר׃ וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא
ידעום ולא חלק להם׃ ואזלו ופלחו לטעות עממיא וסגידו להון דחלן דלא ידעונון ולא [illegible]
להון׃ פמצו ועבדו מעבודאת אכר וסגדו להא מעבודאת לם יערפוהא ולם תנצבהם נציבא׃
ויחר אף יהוה בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה׃ ותקיף רגזא דיי
בארעא ההיא לאיתאה עלה ית כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין׃ פאשתד גצב אללה עלי תלך
אלבלד פאחל בהא גמיע אללענה אלמכתובה פי הדא אלספר׃ ויתשם יהוה מעל אדמתם
באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה׃ וטלטלינון יי מעל
ארעהון ברגז ובחמא ובתקוף רב ואגלינון לארע אחרי כיומא הדין׃ פשדב אהלהא עז
וגלהם בגצב וחמייה וסכט עצים וטרחהם אלי בלד אכר כמא תרון אליום׃ הנסתרת ליהוה
אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת׃ דמטמרן קדם יי
אלהנא ודגלין לנא ולבננא עד עלמא למעבד ית כל פתגמי אוריתא הדא׃ פיעתברון
ויקולון כדאך אלמסתוראת ללה רבנא ואלמכשופאת גמיעא אלתי הי לנא ולבנינא אלי אלדהר
פאן נעמל גמיע כלאם הדה אלתורייה׃ והיה כי יבאו עליך כל
הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יהוה

רשי

לבבו פונה היום וגו׳ ואחר׳ וראו את מכות הארץ ההיא והלא אין אדם יודע מטמוניו של חבירו אין אני מעניש אתכם על הנסתרות שהן ליי׳ אלהינו
והוא יפרע מאותו יחיד אבל הנגלות לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו ואף אם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים׳ נקוד על לנו ולבנינו
לדרוש אף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקיבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה
לזה׳ ושב יי׳ אלהיך את שבותך היה לו לכתוב והשיב את שבותך רבותינו למדו מכאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם
וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם׳ ועוד יש לומר שגדול יום קבוץ גליות ובקושי כלו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו
ממש איש איש ממקומו כענין שנ׳ ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל ואף בגליות שאר אומות מצינו כן ושבתי את שבות בני ישעיה כז
עמון׳ לא נפלאת היא ממך׳ לא מכוסה היא ממך כמו שנ׳ כי יפלא אחרי יתכסה׳ והרד פלאים והרד במטמוניות מכוסה חבושה בטמון׳ ירמיה מט

אלהיך שמה: ויהי ארי ייתון עלך כל פתגמיא האלין ברכן ולוטין דיהבית קדמך ותתיב ללבך
בכל עממיא דאגליך יי אלהך לתמן: פאדא חלת בך גמיע הדה אלאמור מן אלברכאת ואללענאת
אלתי תלותהא עליך פארגע אלי נפסך ועלי אנך פי מא בין גמיע אלאמם אלדי ידחאך אללה רבך
הנאך: ושבת עד יהוה אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל
לבבך ובכל נפשך: ותתוב לדחלתא דיי אלהך ותקביל למימריה ככל דאנא מפקיד לך יומא
דין את ובנך בכל לבך ובכל נפשך: ותתוב אלי אללה רבך ואקבל אמרה מתל גמיע מא אמרך
בה אליום אנת ובניך בכל קלבך וכל נפסך: ושב יהוה אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך
מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה: ויתיב יי אלהך ית שבי גלותך וירחים עלך
ויתוב ויכנשנך מכל עממיא דבדרך יי אלהך לתמן: פאן אללה רבך יתוב עליך וירחמך ויעוד
ליגמעך מן בין אלשעוב אלדי בדדך הנאך: אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך
יהוה אלהיך ומשם יקחך: אם יהון גלותך בסיפי שמיא מתמן יכנשנך יי אלהך ומתמן יקרבנך:
חתא אן אלמנדחי מנך לו כאן פי אקצא אלסמא לגמע שמלך אללה רבך מן תם ולקדמך:
ה והביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבתיך וירשתה והיטבך והרבך מאבתיך:
ויעילנך יי אלהך לארעא דיריתו אבהתך ותירתה ויוטיב לך ויסגינך מאבהתך: וידכלך אללה
רבך אלי אלבלד אלדי חאזוה אבאיך פתחוזה ויחסן אליך ויכתרך מן אבאיך: ומל יהוה אלהיך את
לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך: ויעדי יי
אלהך ית טפשות לבך וית טפשות לבא דבנך למרחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך בדיל חייך:
וישרח אללה רבך צדרך וצדר נסלך לתחב אללה רבך בכל קלבך וכל נפסך לכי תחיא: ונתן יהוה
אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שנאיך אשר רדפוך: ויתין יי אלהך ית כל לוטיא
האלין על בעלי דבבך ועל סנאך דרדפוך: ויחל אללה רבך הדא אלתרג באעדאיך ושאניך אלדי
כלבוך: ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום: ואנת
תתוב ותקביל למימרא דיי ותעביד ית כל פקודוהי דאנא מפקיד לך יומא דין: ואנת תתוב
ותקבל אמר אללה ותצנע גמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום: והותירך יהוה אלהיך בכל
מעשה ידך בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב יהוה לשוש עליך לטוב
כאשר שש על אבתיך: ויותרנך יי אלהך בכל עובדי ידך בולדא דמעך ובולדא דבעירך
ובאבא דארעך לטבא ארי יתוב יי למחדי עלך לטב במא דחדי על אבהתך: ויזידך אללה
רבך כירא פי גמיע צנעה ידך מן תמר בטנך ותמר בהאימך ותמר ארצך כירא אד ירגע
אללה אן יקצד בך כירא כמא קצד באבאיך: כי תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר מצותיו
וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: ארי
תקביל

תקביל למימרא דיי אלהך למטר פקודוהי וקימוהי דכתיבין בספר אוריתא הדין ארי תתוב לדחלתא
דיי אלהך בכל לבך ובכל נפשך׃ אד תקבל אמר אללה רבך ותחפט גמיע וצאיאה ורסומה אלמכתובה
פי הדא ספר אלתוריה אד תתוב אלי אללה רבך בכל קלבך וכל נפסך׃ כי
המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך ולא רחקה הוא׃ ארי תפקידתא
הדא דאנא מפקיד לך יומא דין לא מפרשא היא מנך ולא רחיקא היא׃ ואעלם אן הדה אלוציה
אלתי אמרך בהא אליום ליס בכפייה ענך ולא בעידה׃ לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה
ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה׃ לא בשמיא היא למימר מן יסק לנא לשמיא ויסבה לנא
וישמענא יתה ונעבדנה׃ ליסהא פי אלסמא פיקול קאיל מן דא יצעד לנא אלי אלסמא ויגזלהא
לנא ויסמענאהא ונעמל בהא׃ ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו
וישמענו אתה ונעשנה׃ ולא מעברא לימא היא למימר מן יעבר לנא לעבר ימא ויסבה לנא
וישמענא יתה ונעבדנה׃ וליסהא מן דאך גאנב אלבחר פיקול קאיל מן דא יעבר לנא אלי דאך
גאנב אלבחר פיאכדהא לנא ויסמענאהא ונעמל בהא׃ כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך
לעשתו׃ ארי קריב לך פתגמא לחדא בפומך ובלבך למעבדיה׃ בל אלאמר קריב אליך גדא ימכנך
בפאך ובקלבך אן תצנעה׃ ס ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת
המות ואת הרע׃ חזי דיהבית קדמך יומא דין ית חיי וית טבתא וית מותא וית בישתא׃ אנצר קד
געלת בין ידיך אליום אלחיוה ואלכיר ואלמות ואלשר׃ אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יהוה אלהיך
ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורבית וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר
אתה בא שמה לרשתה׃ דאנא מפקיד לך יומא דין למרחם ית יי אלהך למהך באורחן דתקנן
קדמוהי ולמטר פקודוהי וקימוהי ודינוהי ותיחי ותסגי ויברכנך יי אלהך בארעא דאת עליל לתמן
למירתה׃ עלי מא אמרך בה אליום אן תחבב אללה רבך ותסיר פי טרקה ותחפט וצאיאה ורסומה
ואחכאמה פתחיא ותכתר ויבארך לך אללה רבך פי אלבלד אלדי אנת צאיר אליה לתחוזה׃ ואם
יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחוית לאלהים אחרים ועבדתם׃ ואם יתפני לבך ולא
תקביל ותטעי ותסגוד לטעות עממיא ותפלחנון׃ ואן תולא קלבך ולם תקבל וגר ומלת
וסגדת למעבודאת אכר ועבדתהא׃ הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכן ימים

רש״י ז״ל

לא בשמים היא. שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללומדה: כי קרוב אליך. התורה ניתנה להם בכתב ובעל פה: ראה נתתי לפניך וגו'
את החיים ואת הטוב וגו'. זה תלוי בזה אם תעשה טוב הרי לך חיים ואם תעשה רע הרי לך מות. והכתוב מפרש והולך היאך: אשר אנכי
מצוך היום. הרי טוב ובו תלוי: וחיית ורבית. הרי החיים: ואם יפנה לבבך. הרי הרע: כי אבד תאבדון. הרי המות: העידותי בכם היום את
השמים ואת הארץ. שהם קיימים לעולם וכאשר תקרא אתכם הרעה יהיו עדים שאני התריתי בכם בכל זאת: ד״א העיד להם הקב״ה לישראל
הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם שמא שינו את מדתם שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם כענין שנ' וזרח השמש

על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמה לרשתה׃ חויתי לכון יומא דין ארי מיבד
תיבדון לא תורכון יומין על ארעא דאת עבר ית ירדנא למיעל לתמן למירתה׃ קד אכברתכם
מן אליום אנכם סתבידון ולא תטול מדתכם פי אלבלד אלדי אנת עאבר אלארדן לתציר אליה
פתחוזה׃ העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה
ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך׃ אסהידית בכון יומא דין ית שמיא וית ארעא חיי
ומותא יהבית קדמך ברכן ולוטין ותתרעי בחיי בדיל דתיחי את ובנך׃ וקד אשהדת עליכם
אליום אלסמא ואלארץ באני קד געלת בין ידיכם אלחיוה ואלמות ואלברכאת ואללענאת ואריד לך
אן תכתאר אלחיוה לכי תחיא אנת ונסלך׃ לאהבה את יהוה אלהיך לשמע בקלו ולדבקה
בו כי הוא חייך וארך ימיך לשבת על האדמה אשר נשבע יהוה לאבתיך לאברהם
ליצחק וליעקב לתת להם׃ למרחם ית יי אלהך לקבלא למימריה ולאתקרבא לדחלתיה ארי
הוא חייך ואורכות יומך למתב על ארעא דקיים יי לאבהתך לאברהם ליצ וליעק למתן להון׃
ודלך באן תחב אללה רבך ותקבל אמרה ותלזם טאעתה אד הו חיותך וטול מדתך אן תקים פי
אלבלד אלדי קסם לאבאיך אברהים יצחק ויעקוב אן יעטיהם׃ ה׳ פסוקים סימן לבבו גבה

וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל׃ ואזל משה ומליל ית פתגמיא האלין עם
כל ישראל׃ תם מצא מוסי וכלם בני אסר בגמיע הדא אלכלאם׃ ויאמר אלהם בן מאה
ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויהוה אמר אלי לא תעבר את
הירדן הזה׃ ואמר להון בר מאה ועסרין שנין אנא יומא דין לית אנא יכיל עוד למפק
ולמיעל ויי אמר לי לא תעבר ית ירדנא הדין׃ פקאל להם אנא אליום אבן מאיה ועשרין
סנה לא אטיק זיאדה עלי אלכרוג ואלדכול ואללה פקד קאל לי לא תעבר הדא אלארדן׃ יהוה
אלהיך הוא עבר לפניך הוא ישמיד את הגוים האלה מלפניך וירשתם יהושע הוא עבר
לפניך כאשר דבר יהוה׃ יי אלהך הוא עבר קדמך הוא ישיצי ית עממיא האלין מן קדמך
ותירתנון יהושע הוא עבר קדמך כמא די מליל יי׃ אללה רבך הו יעבר בין ידיך הו יבּיד
הולאי אלאמם מן בין ידיך ותרתהם יהושע הו יעבר בין ידיך כמא קאל אללה׃ ועשה יהוה
להם כאשר עשה לסיחון ולעוג מלכי האמרי ולארצם אשר השמיד אתם׃ ויעביד יי להון

ב״ג המלך פר׳ וילך כשחל ראש השנה יום שני או יום ג׳ אז נצבים וילך נפרדים וגבו ב״ג המלך ר״ל ר״ה לחלמים ולרגלים ואז פר׳ וילך כנזכר שחולקין אותה כדרך שחולקין הפר׳ השלישית ונועצין אותה נצבים״

ובא השמש׳ התכלו בתוך טבראתי לשמש אהבם שמא שינתה את מדתה שמא גרעתם חותה ולא צוחה או שמא גרעתם חטים והעלתה שעורים ומה זו שנעשו לא לשכר ולא לפורענות אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פורענות לא שינו את מדתם׳ אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות על אחת״ ובחרת בחיים׳ אני מורה לכם שתבחרו בחלק החיים כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך ועל זה נאמר יי׳ מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך״

וילך משה׳ לא אוכל עוד לצאת ולבוא׳ יכול שתשש כוחו׳ ת״ל לא כהתה עינו ולא נס לחה אם מהו לא אוכל אינו רשאי שניטלה ממנו הרשות וניתנה ליהושע״ ויי׳ אמר אלי׳ זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא לפי שיי׳ אמר אלי״ אנכי היום׳ אנכי היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי וביום זה אמות״ ד״א לא אוכל עוד לצאת ולבוא׳ בדברי תורה מלמד שנסתתמו ממנו מסורות ומעינות החכמה״ לא ירפך׳ לא יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו״ כי אתה תבוא את העם הזה׳ חרי את היעול עם עמא הדין

כמא דעבד לסיחון ולעוג מלכי אמוראה ולארעהון דשיצי יתהון׃ פיצנע אללה להם כמא
צנע בסיחון ועוג מלכיי אאמוריי אלדי אנפדהם׃ ונתנם יהוה לפניכם ועשיתם להם
ככל המצוה אשר צויתי אתכם׃ וימסרנון יי קדמיכון ותעבדון להון ככל תפקידתא
דפקידית יתכון׃ פיסלמהם אללה בין ידיכם פתצנעון בהם כגמיע אלוציה אלדי אוציתכם׃
חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי יהוה אלהיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא
יעזבך׃ תקפו ואילמו לא תדחלון ולא תתברון מן קדמיהון ארי יי אלהך מימריה מדבר
קדמך לא ישבקנך ולא ירחקנך׃ אשתדו ותאיידו לא תכאפוהם ולא תרהבוהם פאן אללה
רבך נורה אלסאיר מעך לא ידעך ולא יתרכך׃ ויקרא משה ליהושע
ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר
נשבע יהוה לאבתם לתת להם ואתה תנחילנה אותם׃ וקרא משה ליהושע ואמר ליה
לעיני כל ישראל תקף ואילם ארי את תיעול עם עמא הדין לארעא דקיים יי לאבהתהון
למתן להון ואת תחסננה להון׃ תם דעא מוסי ביהושע וקאל לה בחצרה גמיע אל אסראיל
אשתד ותאייד פאנך תדכל מע הולאי אלקום אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיהם אן יעטיהם
ואנת תנחלה להם׃ ויהוה הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא
תחת׃ ויי הוא מדבר קדמך מימריה יהי בסעדך לא ישבקנך ולא ירחקנך לא תדחל ולא
תתבר׃ ואללה אלדי נורה סאיר בין ידיך לא ידעך ולא יתרכך והו יכון מעך לא תכאף ולא
תדער׃ ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית יהוה
ואל כל זקני ישראל׃ וכתב משה ית אוריתא הדא ויהבה לכהניא בני לוי דנטלין ית ארון
קימא דיי ולכל סבי ישראל׃ תם כתב מוסי הדה אלתוריה ודפעהא אלי אלאימה בני לוי חאמלי
צנדוק עהד אללה ולסאיר אשיאך אל אסראיל׃ ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד
שנת השמטה בחג הסכות׃ ופקיד משה יתהון למימר מסוף שבע שנין בזמן שתא דשמטתא
בחגא דמטליא׃ ואמרהם וקאל להם פי כל מדה סבע סנין פי וקת סנה אלתסייב פי חג אלמצאל׃
בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד
כל ישראל באזניהם׃ במיתי כל ישראל לאתחזאה קדם יי אלהך באתרא דיתרעי תקרי ית אוריתא
הדא קדם כל ישראל ותשמענון׃ פי מגי גמיע אל אסראיל לאלחצור בין ידי אללה רבהם פי אלמוצע אלדי

משה אומר לו ליהושע זקנים שבדור עמך הכל לפי דעתן ועצתן אבל הקב"ה אמר ליהושע כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ על כרחם הבא אותם הכל תלוי בך טול מקל והך על קדקדם דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור "ויכתוב משה את התורה הזאת וגו' ויתנה" כשנגמרה כולה ונתנה לבני שבטו" מקץ שבע שנים' בשנה ראשונה של שמטה השמינית ולמה קורא אותה שנת השמטה שעדיין נוהגת בה בקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית" תקרא את התורה הזאת' המלך היה קורא ומתחלת אלה הדברים כדאיתא במסכת סוטה על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה" האנשים' ללמוד" והנשים לשמוע" והטף' למה באו' ליתן שכר למביאיהם" ואזנו' ואז נטכו' נכר הארץ' גויי הארץ" וניאצוני' והכעיסוני וכן כל ניאוץ לשון כעס" והסתרתי פני' כמו שאיני רואה בצרתם" את השירה הזאת' האזינו השמים עד וכפר אדמתו עמו" וענתה השירה הזאת לפניו לעד" שהתריתי בו בתוכה על כל המוצאות אותו" כי לא תשכח מפי זרעו' הרי זו הבטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם ולא משתכחת לגמרי" ויצו את יהושע בן נון' מוסב למעלה כלפי שכינה כמו שמפורש אל

יכתארה תקרא עליהם הדה אלתורייה בחצרתהם חית יסמעונהא׃ הקהל את העם האנשים והנשים
והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יהוה אלהיכם ושמרו
לעשות את כל דברי התורה הזאת׃ כנוש ית עמא גבריא ונשיא וטפלא וגיורך דבקרוך
בדיל דישמעון ובדיל דיילפון וידחלון קדם יי אלהכון ויטרון למעבד ית כל פתגמי אוריתא הדא׃
ודכר אן תגווק לקום ארגאל ונסא ואלאטפאל ואלגריב אלדי פי מחלך לכי יסמעו ויתעלמו
אן יכאפו אללה רבהם ויחפצו ויעמלו בגמיע כלאם הדה אלתורייה׃ ובניהם אשר לא ידעו
ישמעו ולמדו ליראה את יהוה אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר
אתם עברים את הירדן שמה לרשתה׃ ובניהון דלא ידעו ישמעון ויילפון למדחל קדם יי
אלהכון כל יומיא דאתון קימין על ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה׃ חתי בניהם
אלדי לם יבלגו ויסמעו ויתעלמו ויכאפו אללה רבהם טול אלזמאן אלדין הם אחיא פי אלבלד
אלדי אנתם גאיזין אלארדן לתדכלון אליה ותחוזונה׃
ויאמר יהוה אל משה הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו
וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד׃ ואמר יי למשה הא קריבו יומך למימת קרי
ית יהושע ואתעתדו במשכן זמנא ואפקדניה ואזל משה ויהושע ואתעתדו במשכן
זמנא׃ תם קאל אללה למוסי קד קרבת איאמך ללמות אדע ביהושע וקפא פי קבא אלמחצר
חתא אסתכלפה פמצא מוסי ויהושע פוקפא פי קבא אלמחצר׃ וירא יהוה באהל בעמוד
ענן ויעמד עמוד הענן על פתח האהל׃ ואתגלי יי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא
דעננא על תרע משכנא׃ פתגלא אללה פי אלקבא בעמוד מן גמאם ווקף עלי באבה׃
ויאמר יהוה אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ
אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו׃ ואמר יי למשה
הא את שכיב עם אבהתך ויקום עמא הדין ויטעון בתר טעות עממי ארעא דהוא עליל
לתמן ביניהון וישבקון דחלתי וישנון ית קימי דגזרית עמהון׃ פקאל אללה אוולא למוסי
אנך סתנצגע מע אבאיך וסיקום הדא אלשעב ויטגי פי תבע מעבודאת אהל אלבלד
אלדי הו צאיר אליה פימא בינהם פיתרכני ויפסך עהדי אלדי עהדתה מעה׃ וחרה אפי בו
ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר

רש״י

הארץ אשר נשבעתי להם׃ לקוח׃ כמו זכור שמור הלוך׃ מצד ארון ברית יי׃ נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא יש מהם אומרים דף היה בולט מן הארון מבחוץ ושם היה מונח ויש מהם אומרים מצד הלוחות היה נתון בתוך הארון׃ הקהילו אלי׃ ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל כמו שנ׳ עשה לך שתי חצוצרות כסף והיו לך למקרא העדה ולא השליט יהושע עליהם ואף בחייו נגנזו קודם יום מותו לקיים מה שנ׳ ואין שלטון ביום המות׃ ואעידה בם את השמים ואת הארץ׃ ואם תאמר הרי כבר העיד למעלה העידותי בכם היום וגו׳ הם לישראל אמר אבל לשמים ולארץ לא אמר ועכשיו בא לומר האזינו השמים וגו׳׃ אחרי מותי כי השחת תשחיתון׳

והרי

בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהַי בְּקִרְבִּי מְצָאוּנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה׃ ויתקף רגזי בהון בעדנא
ההוא וארחיקנון ואסליק שכינתי מנהון ויהון למבז ויערען יתהון בישן סגיאן ועקן
ויימר בעדנא ההוא הלא מדלית שכינת אלהי ביני ערעני בישתא האלין׃
וישתד גצבי עליהם פי דׄלך אלזמאן פאתרכהם ואחגב רחמתי ענהם פיצירון מאכלא
ותציבהם שרור כתירה ושדאיד ויקולון פי דׄלך אלזמאן אמא אן מא ליס ענאית רבי
מעי אצאבתני הדה אלבלאיא׃ וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר
עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ ואנא סלקא אסליק שכינתי מנהון
בעדנא ההוא על כל בישתא [redacted] ארי אתפניאו בתר טעות עממיא׃ ומע דׄלך
אנא מקים עלי חגב רחמתי ענהם פי דׄלך אלזמאן בסבב אלשר אלדי [redacted] אד ולא
אלי מעבודאת אכר׃ וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׂימָהּ
בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וכען כתובו לכון ית תשבחתא
הדא ואלפה לבני ישראל שויה בפומהון בדיל דתהי קדמי תשבחתא הדא לסהיד
בבני ישראל׃ ואלאן פאכתבו לכם הדה אלתסבחה ולקנהא בני אסראיל חתא תסתמלהא מן
אפואהם לכי תכון לי שאהדא עליהם׃ כִּי אֲבִיאֶנּוּ אֶל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָיו
זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ וְאָכַל וְשָׂבַע וְדָשֵׁן וּפָנָה אֶל אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבָדוּם וְנִאֲצוּנִי וְהֵפֵר אֶת
בְּרִיתִי׃ ארי אעילנון לארעא דקיימית לאבהתהון עבדא חלב ודבש וייכלון ויסבעון
ויתפנקון ויתפנון בתר טעות עממיא ויפלחון להון וירגזון קדמי וישנון ית קיימי׃
אד אדכלהם אלי אלבלד אלדי אקסמת לאבאיהם והו יפיץ לבנא ועסלא פיאכל קומהם
וישבע וידסם תם יולי אלי מעבודאת אכר ויעבדהא פירפצני ויפסך עהדי׃ וְהָיָה כִּי תִמְצֶאןָ
אֹתוֹ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ כִּי יָדַעְתִּי
אֶת יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּטֶרֶם אֲבִיאֶנּוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבָּעְתִּי׃ ויהי ארי
יערען יתהון בישן סגיאן ועקן ותתיב תשבחתא הדא קדמוהי לסהיד ארי לא תתנשי
מפום בניהון ארי גלי קדמי יצרהון דאנון עבדין יומא דין עד לא אעילנון לארעא דקיימית׃
פאדא אצאבתהם בלאיא כתירה ושדאיד חצרת הדה אלתסבחה בין ידיה כשאהד עליהם
אד יגב אן לא תנסא מן אפואת נסלהם לאני עאלם בכאטרהם ובמא סיצנעוה אליום מן
קבל אן אדכלהם אלי אלבלד אלדי אקסמת׃ וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא
וַיְלַמְּדָהּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וכתב משה ית תשבחתא הדא ביומא ההוא ואלפה לבני ישראל׃
פכתב מוסי הדה אלתסבחה פי דׄלך אליום ועלמהא בני אסראיל׃ וַיְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן

ויאמר חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהיה עמך ׃ ופקיד ית יהושע בר נון ואמר תקף ואילם ארי את תעיל ית בני ישראל לארעא דקיימית להון ומימרי יהי בסעדך ׃ תם אסתכלף יהושע אבן נון וקאל לה אשתד ותאייד לאנך תדכל בני אסראייל אלבלד אלדי אקסמת להם ואנא אכון מעך ׃ ויהי ככלות משה לכתב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם ׃ והוה כד שיצי משה למכתב ית פתגמי אוריתא הדא על ספרא עד דשלימו ׃ תם למא פרג מוסי מן כתב גמיע כלאם הדה אלתוריה פי ספר אלי אן כמלת ׃ ויצו ק

משה את הלוים נשאי ארון ברית יהוה לאמר ׃ ופקיד משה ית ליואי נטלי ארון קימא דיי למימר ׃ פאמר אללואיין חאמלי צנדוק עהד אללה וקאל להם ׃ לקח את ספר התורה הזה ושמתם אתו מצד ארון ברית יהוה אלהיכם והיה שם בך לעד ׃ סבו ית ספרא דאוריתא הדין ותשוון יתיה מסטר ארון קימא דיי אלהכון ויהי תמן בך לסהיד ׃ כדו הדא ספר אלתורייה וצירוה אלי גאנב צנדוק עהד אללה רבכם יכון תם עליך שאהדא ׃ כי אנכי ידעתי את מריך ואת ערפך הקשה הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם יהוה ואף כי אחרי מותי ׃ ארי אנא ידענא ית סרבנותך וית קדלך קשיא הא עד דאנא קיים עמכון יומא דין מסרבין הויתון קדם יי ואף בתר דאמות ׃ לאני עאלם בכלאפך וצעובה רקבתך הודא ואנא פי אחיאיכם לם תזלו מכאלפין ללה פכיף לא בעד מותי ׃ הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את השמים ואת הארץ ׃ כנושו לותי ית כל סבי שבטיכון וסרכיכון ואמליל קדמיהון ית פתגמיא האלין ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא ׃ גמעו אלי גמיע שיוך אסבאטכם ועריפאכם חתא אכלמהם בהדא אלכלאם ואשהד עליהם אלסמאואת ואלארץ ׃ ארי ידענא בתר דאמות ארי חבלא תחבלון ותסטון מן אורחא דפקידית יתכון ותערע יתכון בישתא בסוף יומיא ארי תעבדון ית דביש קדם יי לארגזא קדמוהי בעובדי ידיכון ׃ לאני אעלם בעד מותי אנכם סתפסדון ותזולון ען אלטריק אלדי אמרתכם בה פיואפיכם אלבלא פי אכר הדה אלאיאם אד תצנעון אלשר בין ידי אללה לתגיצוה בעמל ידיכם ׃ ומליל משה קדם כל קהלא דישראל ית פתגמי תשבחתא הדא עד דשלימו ׃ תם כלמהם מוסי בגמיע כלאם הדה אלתסבחה אלי אן כמלת ׃

והרי כל ימות יהושע לא השחיתו שנ' ויעבדו העם את יי כל ימי יהושע לא מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו כל זמן שיהושע חי היה נראה למשה כאלו הוא חי" חסלת וילך בס"ד"

האזינו

השמים׃ שאני מתריה בהם בישר' והיו עדים בדבר שכך אמרתי להם שאתם תהיו עדים וכן והשמע ה הארץ" ולמה העיד בהם שמים וארץ אמר משה אני בשר ודם למחר אני מת אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית מי בא ומכחישם לכך העיד עליהם שמים וארץ עדים שהם קיימים לעולם ועוד שאם יזכו יבואו העדים ויתנו שכרם הגפן תתן פריה והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם ואם יתחייבו תהיה בהם יד העדים תחלה ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואח"כ ואבדתם מהרה על ידי האומות" יערף כמטר לקחי זו היא העדות שתעידו שאני אומר בפניכם תורה שנתתי לישר' שהיא חיים לעולם כמטר הזה שהוא חיים לעולם כאשר יערפו השמים טל ומטר" יערוף לשון יטיף וכן יערפו טל ישרפו דשן" תזל כטל שהכל שמחים בו לפי שהמטר יש בו עצבים לבריות כגון הולכי דרכים ומי שהיה בורו מלא יין"

כשעירים

וְאָעִידָה בָּם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ׃ כִּי יָדַעְתִּי
אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי הַשְׁחֵת תַּשְׁחִתוּן וְסַרְתֶּם מִן
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקָרָאת אֶתְכֶם הָרָעָה
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֶת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָּל
קְהַל יִשְׂרָאֵל אֶת דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תֻּמָּם׃

תקון סופרים ואשירה אחרי הדרך באחרית להכעיס קהל בראשי שטה וכן שירה האזינו כולה ע' עמון כמ"ש הרס בתו"ל

ע' פסוקים סימן אדניה
הו"ג לך סימן למברכים

הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וַאֲדַבֵּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי פִי׃
יַעֲרֹף כַּמָּטָר לִקְחִי תִּזַּל כַּטַּל אִמְרָתִי
כִּשְׂעִירִם עֲלֵי דֶשֶׁא וְכִרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב׃
כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ׃
הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט
אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא׃
שִׁחֵת לוֹ לֹא בָּנָיו מוּמָם דּוֹר עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל׃
הֲלַיהוָה תִּגְמְלוּ זֹאת עַם נָבָל וְלֹא חָכָם
הֲלוֹא הוּא אָבִיךָ קָּנֶךָ הוּא עָשְׂךָ וַיְכֹנְנֶךָ׃

זע"ר רב
פ"א רב
ד' רב
פולין ה"א רבתא גדולה ונקראת עבקרא

אציתו שמיא ואמליל ותשמע ארעא
מימרי פומי׃ ינצת אהל אלסמאואת
חתא אתכלם ויסמע אהל אלארץ אקוא
פאי׃ יבסם כמטרא אלפני יתקבל
כטלא מימרי כרוחי מטרא דנשבין
על דתאה וכרסיסי מלקושא דעל
עסבא׃ וידר כאלמטר ברתי
ויהטל כאלטל מקאלתי כאלטש
עלי אלכלא וכאלראד עלא
אלעשב׃ ארי בשמא דיי אנא
מצלי הבו רבותא קדם אלהנא׃
לאני אדעוכם באסם אללה
פאעטו אלכבריא לרבנא׃
תקיפא דשלמין עובדוהי ארי
כל אורחתיה דינא אלהא מהימנא
דמן קדמוהי עולא לא נפיק
מן קדם דזכי וקשיט הוא׃
אלכאלק אלצחיח פעלה אלדי כל
סיירה באלחכם אלטאיק דין אמאנה לא גור ענדה הו אלעדל אלמסתקים׃ חבילו להון לא ליה
בניא דפלחו לטעותא דרא דאשני עובדוהי ואשתניו׃ אפסד אמאמה לא כאליאה לכן
אלמעיבין אלגיל אלעסר אלמכפתל׃ הא קדם יי אתון גמלין דא עמא דקבילו אוריתא ולא חכימו׃
הלא הוא אבוך את דיליה הוא עבדך ואתקנך׃ אלה תכאפון בהדה אלאפעאל יא שעב גאהל
גיר חכים אלים הו מכשיך קאניך הו צנעך פאתקנך׃

כשעירים׃ לשון רוח סערה כתרגומו כרוחי מטרא מה הרוחות הללו מחזיקין את העשבים ומגדלין אותן אף דברי תורה מגדלין את לומדיהן׃ וכרביבים׃ טיפי מטר ונראה לי על שם שיורה כחץ נקרא רביב כמא דאת אמר רובה קשת׃ דשא׃ אנבר"ין עטיפת הארץ מכוסה בירק׃ עשב׃ קלח אחד קרוי עשב וכל מין ומין לעצמו קרוי עשב׃ כי שם יי׳ אקרא׃ הרי כי משמש בלשון כאשר כמו כי תבאו אל הארץ כשאקרא ואזכיר שם יי׳ אתם הבו גודל לאלהינו וברכו שמו מכאן אמרו שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש׃ הצור תמים פעלו׃ אע"פ שהוא חזק כשיביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו׃ אל אמונה׃ לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא ואע"פ שמאחר את הגמול סופו לאמן את דבריו׃ ואין עול׃ אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה׃ צדיק וישר הוא׃ הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו׃ שחת לו לא׃ כתרגומו חבילו להון ולא ליה׃ בניו מומם׃ בניו היו והשחתה שהשחיתו היא מומם׃ בניו מומם מומם של בניו היה ולא מומו׃ דור עקש׃ עקום ומעוקל כמו ואת הישרה יעקשו ובלשון משנה חולדה שעיניה עקומות ועקושות׃ ופתלתול׃ כפתיל הזה שגודלין אותו ומקיפין אותו סביבות הגדיל׃ פתלתול מן התיבות הכפולות כמו ירקרק אדמדם סחרחר סגלגל׃ הליהוה תגמלו זאת׃ לשון תימה וכי לפניו אתם מכעיסין שיש בידו ליפרע מכם ושהיטיב לכם בכל הטובות׃ עם נבל׃ ששכחו את העשוי להם׃ ולא חכם׃ להבין את הנולדות שיש בידו להיטיב ולהרע׃ הלוא הוא אביך קנך׃ שקנאך שקננך בקן הסלעים ובארץ חזקה שתיקנך בכל מיני תקנה׃ הוא עשך׃ אומה באומות׃ ויכוננך׃ אחרי בן בכל מיני בסיס וכן מכם כהנים מכם נביאים מכם מלכים

זְכֹר יְמוֹת עוֹלָם בִּינוּ שְׁנוֹת דֹּר וָדֹר
שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֵּדְךָ זְקֵנֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ׃
בְּהַנְחֵל עֶלְיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוֹ בְּנֵי אָדָם
יַצֵּב גְּבֻלֹת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
כִּי חֵלֶק יְהוָה עַמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ׃
יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר וּבְתֹהוּ יְלֵל יְשִׁמֹן
יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ׃
כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ עַל גּוֹזָלָיו יְרַחֵף
יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו יִקָּחֵהוּ יִשָּׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ׃
יְהוָה בָּדָד יַנְחֶנּוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֵכָר׃
יַרְכִּבֵהוּ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וַיֹּאכַל תְּנוּבֹת שָׂדָי
וַיֵּנִקֵהוּ דְבַשׁ מִסֶּלַע וְשֶׁמֶן מֵחַלְמִישׁ צוּר׃

אדכר יומין דמן עלמא אס׳
תכלו בשני דר ודר׳ שאל אבוך
ויחוי לך סבך ויימרון לך׃
בל אדכר איאם אלדהר ותפהם
סני גיל ואגיל אסאל אביך
ויכברך אשיאכך ויקולון לך׃
באחסנא עלאה עממיא
בפרשותיה בני אנשא קיים
תחומי עממיא למנין בני
ישראל׃ אנשאי מן חית אנחל
אלאמם ופרק בני אדם אוקף
מן תכום אלאמם באחצא בני
אסר׳ ארי חולקא דיי עמיה
יעקב עדב אחסנתיה׃ לאן צפוה אללה שעבה וג׳ יעקוב מפצלה ונאצתה׃ סופיק צורכיהון
בארע מדברא בית צהונא אתר דלית מיא אשרינון סחור סחור לשכינתיה אליפנון פתגמי
אוריתיה נטרנון כבבת עינהון׃ כפאה פי ארץ קפר ופי תיה פלאה אלסמאוא׃ אחאט בה
ופהמה וחפצה כגפן עינה׃ כנשרא דמחיש לקניה על בנוהי מתחפף פריס גדפוהי מקבילהון
מכטילהון על תקוף אברוהי׃ וכאלנסר אלדי יתיר וכרה ועלי גואזלה ירפרף יבסט גנאחיה
פיאכדהם ויחמלהם עלי רישה׃ יי בלחודיהון עתיד לאשריותהון בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא
ולא יתקיים קדמוהי פלחן טעו׃ כדאך אללה פרדא סיירה וליס מעה מעבוד אכר׃ אשרינון
על תקפי אר׳ אוכילנון בזת סנאיהון יהב להון בזת שליטי קרוין ונכסי יתבי כרכין תקיפין׃
וארכבה עלי קמאקם אלארץ חתי אכל מן נמו אלריאץ ולאנה ארצעה אללבן מן אלצכר ואלעסל
ואלבן ועסל

רש״י

דרך שהכל תלוי בו״ זכור ימות עולם׳ מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו״ בינו שנות דור ודור ׳דור אנוש שהציף עליהם מי אוקיינוס ודור המבול ששטפם״ ד״א לא נתתם לבבכם על שעבר׳ בינו שנות דור ודור להכיר להבא שיש בידו להיטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא״ שאל אביך׳ אלו הנביאים שנקראים אבות כמו שנ׳ באליהו אבי אבי רכב ישראל ופרשיו״ זקניך׳ אלו החכמים״ ויאמרו לך׳ הראשונות״ ומה הן׳ בהנחל עליון גוים׳ כשהנחיל הקב״ה למכעיסיו את חלק נחלתן הציפם ושטפם״ בהפרידו בני אדם׳ כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן אלא יצב גבולות עמים קיימם ולא איבדם״ למספר בני ישראל׳ בשביל מספר בני ישראל שעתידין לצאת מבני שם ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים הציב גבולות עמים ע׳ לשון׳ כי חלק יי עמו׳ למה כל זאת׳ לפי שהיה חלקו כבוש ביניהם ועתיד לצאת״ ומי הוא חלקו׳ עמו״ ומי הוא עמו׳ יעקב חבל נחלתו והוא הג׳ באבות המשולש בג׳ זכיות זכות אבי אביו וזכות אביו וזכותו הרי ג׳ כחבל הזה שהוא עשוי בג׳ גדילים והוא ובניו היו לו לנחלה ולא ישמעאל בנו של אברהם ולא עשו בנו של יצחק׳ ימצאהו בארץ מדבר׳ אותם מצא לו נאמנים בארץ המדבר שקיבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו מה שלא עשו ישמעאל ועשו כשבא ליתנה להם ולא קיבלוה שנ׳ וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן״ ובתוהו ילל ישימון׳ ארץ ציה ושממה מקום יללת תנינים ובנות יענה אף שם נמשכו אחר האמונה ולא אמרו למשה היאך נצא למדברות מקום ציה ושממה כענין שנ׳ לכתך אחרי במדבר״ יסובבנהו׳ שם סיבבן והקיפן בעננים ויסבבן בדגלים לד׳ רוחות וסיבבן בהחתת ההר שכפהו עליהם כגיגית׳ יבוננהו׳ שם בתורה ובינה׳ יצרנהו׳ מנחש שרף ועקרב ומן האומות״ כאישון עינו׳ הוא השחור שבעין שהמאור יוצא ממנו״ ואונקלוס תרגם ימצאהו יספיקהו כל צרכו במדבר כמו ומצא להם׳ לא ימצא לנו ההר״ יסובבנהו׳ אשרינון סחור סחור לשכינתיה אהל מועד באמצע וד׳ דגלים לד׳ רוחות העולם״ כנשר יעיר קנו׳ נוהגם ברחמים ובחמלה כנשר הזה שהוא רחמני על בניו ואינו נכנס לקינו פתאום עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו בין אילן לאילן ובין שוכה לחברתה כדי שיעורו בניו ויהא בהן כח לקבלו״ יעיר קנו׳ יעורר בניו״ על גוזליו ירחף׳ אינו מכביד עצמו עליהם אלא מחופף נוגע ואינו נוגע אף הקב״ה שדי לא מצאנוהו.

שגיא

חמאת בקר וחלב צאן
בני בשן ועתודים
ודם ענב תשתה חמר׃
שמנת עבית כשית
ויבל צור ישעתו׃
בתועבת יכעיסהו׃
אלהים לא ידעום
לא שערום אבתיכם׃
ותשכח אל מחללך׃

עם חלב כרים ואילים
עם חלב כליות חטה
וישמן ישרון ויבעט
ויטש אלוה עשהו
יקנאהו בזרים
יזבחו לשדים לא אלה
חדשים מקרב באו
צור ילדך תשי
וירא יהוה וינאץ

מן אלצואן אלצלד׃ יהב להון
בזת מלכיהון ושליטיהון׃ עם
עותר רברביהון ותקיפיהון׃
עמא לארעהון אחסנתהון׃
עם בזת חיליהון ומשריתהון׃
ודם גיבריהון אתאשד כמיא׃
וסמן אלבקר ולבן אלגנם מע
שחם אלכראת וכבאש בני אל
בתניה ועתדאן מע לב דרמך
אלחנטה וכאן דם אלענב ישרבה׃

כמרא׃ עתר ישרא׳ ובעט׃ אצלח תקוף קנא נכסין שבק פלחן אלהא דעבדיה ארגיז קדם
תקיפא פרקיה׃ ולמא סמן אלמוצוף כדאך בטר אד קיל לה קד סמנת וגלצת וגסות פודר
אללה אלדי צנעה ואמתחן מעתמד גותה׃ אקניאו קדמוהי בפלחן טעון בתועיבתא ארגיזו
קדמוהי׃ ואלדו אן יכאידוה באגנביין ובמכארה יגצבונה׃ דבחו לשידין דלית בהון
צרוך דחלן דלא ידעונין חדתן דמקריב אתעבידא דלא אתעסקו בהון אבהתכון׃ וידבחון
לשיאטין וליסת באלאהא והי מעבודאת לם יערפוהא גדד גאת מן קריב לם יעבא בהא
כבאר אבאיכם׃ דחלת תקיפא די ברא אתכון אתנשיתא׃ שבקתא פלחן אלהא דעבדך׃ פאקיל לך אלכאלק
אלמנשיך תנסא אלטאיק אלמבתדיך׃ וגלי קדם יי ותקיף רגזיה מדארגיזו קדמוהי בנין ובנן׃ ולמא
ראא דלך אללה רפצהם ממא אגצבה מנה״ם

רש״י

שניא כה כשבא ליתן תורה לא נגלה עליהם מרוח א׳ אלא מד׳ רוחות שנ׳ ה׳ מסיני בא׳ וזרח משעיר למו׳ הופיע מהר פארן׳ ואתה מרבבות קדש׳ אשרה
מימינו יבא זו רוח רביעית׳׳ יפרוש כנפיו יקחהו׳ כשבא ליטלם ממקום למקום אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות לפי שאר עופות יראים מן הנשר
שהוא מגביה לעוף ומפריח עליהן לפיכך נושאן ברגליו אבל הנשר אינו ירא אלא מן האדם לפיכך נושאן על כנפיו אומר מוטב שיכנס החץ
בי ולא בבני אף הקב״ה ואשא אתכם על כנפי נשרים כשנסעו מצריים אחריהן והשיגום על הים היו מזרקין בהם חצים ואבני בליסטראות מיד ויסע
מלאך האלהים וגו׳ ויבא בין מחנה מצרים וגו׳׳ ה׳ בדד ינחנו וגו׳ ה׳ בטח ובדד ניהגם במדבר׳׳ ואין עמו אל נכר׳ לא היה כח באחד מכל אלהי הגוים
להראות כחו ולהלחם עמהם׳׳ ורבותינו דרשוהו על העתיד וכן תרגם אונקלוס׳ ואני אומר דברי תוכחה הם לעדים השמים והארץ וכן השירה
להם לעד שסופן לבגוד ולא יזכרו הראשונות שעשה להם ולא הנולדות שהוא עתיד לעשות להם לפיכך צריך ליישב הדבר לכאן ולכאן וכל העני׳
מוסב על זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור כן עשה להם וכן עתיד לעשות כל זה היה להם לזכור׳׳ ירכיבהו על במותי ארץ׳ כל המקרא כתרגומו׳׳
ירכיבהו על שם שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות׳ ויאכל תנובות שדי׳ אלו פירות ארץ ישראל שקלים לנוב ולהתבשל מכל פירות הארצות׳ ויניקהו דבש
מסלע׳ מעשה באחד שאמר לבנו בסיכני פ׳ שם מקום הבא לי קציעות מן החבית הלך ומצא הדבש צף על פיה אמ״ל זו של דבש היא אמ״ל השקע ידך
מלכים לתוכה ואתה מעלה קציעות ממנה׳׳ ושמן מחלמיש צור׳ אלו זיתים של גוש חלב׳׳ חמאת בקר וחלב צאן׳ זה היה בימי שלמה שנ׳ עשרה בקר בריאים
תרי עשר ועשרים בקר רעי ומאה צאן׳׳ עם חלב כרים׳ זה היה בימי עשרת השבטים שנ׳ ואוכלים כרים מצאן׳ חלב כליות חטה׳ זה היה בימי שלמה שנ׳ ויהי
עמוס לחם שלמה ליום אחד שלשים כור סלת׳׳ ודם ענב תשתה חמר׳ בימי עשרת השבטים שנ׳ השותים במזרקי יין׳׳ במותי ארץ׳ לשון
גובה׳׳ שדי׳ לשון שדה׳׳ חלמיש צור׳ חזקו והקפו של סלע׳ כשאינו דבוק לתיבה של אחריו נקוד חלמיש וכשהוא דבוק נקוד חלמיש׳׳ חמאת בקר׳
הוא שומן הנקלט על גבי החלב׳׳ וחלב צאן׳ חלב של צאן׳׳ וכשהוא דבוק נקוד חלב כמו בחלב אמו׳׳ כרים׳ כבשים׳׳ ואילים׳ כמשמעו׳׳ בני
שנה׳ שלימים היו׳׳ כליות חטה׳ חטים שמינים כחלב כליות וגסין ככוליא׳׳ ודם ענב׳ היה שותה׳׳ יין טוב וטעם יין חשוב׳׳ חמר׳׳ יין בלשון ארמי׳׳
חמר׳ אין זה שם דבר אלא לשון משובח בטעם ויינוש בלעז׳׳ ועוד יש לפרש שני מקראות הללו אחר תרגום של אונקלוס אשרינון על תקיפי רעי
איוב וגו׳׳ עבית׳ לשון עובי׳׳ כשית׳ כמו כסית׳ לשון כי כסה פניו בחלבו כאדם ששומן מבפנים וכסליו נכפלין מבחוץ וכה״א ויעש פימה עלי כסל׳׳ כשית
משלי ים לשון קל בלשון כיסוי כמו וכומה הגון ערום ואם כתב כשית דגש היה נשמע כסית את אחרים כמו כי כסה פניו בחלבו׳׳ וינבל צור ישועתו׳
יחזקאל מנהו ובזהו שנ׳ אחוריהם אל היכל ה׳ ופני׳ אין נבול גדול מזה׳׳ יקניאוהו׳ הבעירו חמתו וקנאתו׳׳ בתועבות׳ במעשים העושים כגון משכב
זכור וכשפים שנ׳ בהם תועבה׳׳ לא אלה׳ כתרגומו דלית בהון צרוך שאלו היה בהן צרוך לא היתה קנאה כפולה כמו עכשיו׳׳ חדשים מקרוב
ישעיה באו׳ אפילו האומות לא היו רגילין בהם נכרי שהיה רואה אותם היה אומר זה צלם יהודי׳׳ לא שערום אבותיכם׳ לא יראום מהם לא עמדו
יג שערתם מפניהם דרך שערות האדם לעמוד מחמת יראה כך נדרש בספרי׳׳ ועוד יש לפרש שערום לשון ושעירים ירקדו שם׳ שעירים הם

מנה׳ס אבנין ואבנאת׃ ואמר
אסליק שכינתי מנהון׃ גלי
קדמי מא יהי בסופהון ארי
דרא דאשני אמן בניא דלית
בהון הימנו׃ פקא אתגב רחמתי
ענהם אוריהם מא עאקבתהם
לאלהם גיל מתקלב בנין לא
אמאנה פיהם׃ אנון אקניאו
קדמי בלא דחלא׃ ארגיזו
קדמי בטעותהון ואנא אקני
נון בלא עם בעמא טפשא

מכעס בניו ובנתיו׃ ויאמר אסתירה פני מהם
אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה
בנים לא אמן בם׃ הם קנאוני בלא אל
כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם
בגוי נבל אכעיסם׃ כי אש קדחה באפי
ותיקד עד שאול תחתית ותאכל ארץ ויבלה
ותלהט מוסדי הרים׃ אספה עלימו רעות
חצי אכלה בם׃ מזי רעב ולחמי רשף
וקטב מרירי ושן בהמות אשלח בם

ארגיזנון׃ וכמא אנהם אכאדוני בגיר אלה ואגצבוני בגרוראתהם כדאך אנא אכידהם בלא
שעב ובקביל גאהל אגצבהם׃ ארי קדוס תקיף כאישא נפק מן קדמי ברגז שיצי עד שאול
ארעיתא אסיף ארעא ועללתה שיצי עד סיפי טוריא׃ לאן נאר תנקדח מן גצבי פתתוקד
אלי אספל אלתרא פתאכל אלארץ ונבאתהא חתי תסטע אסאסה אלגבאל׃ אסיף עליהון בישן
מכתשי אשיצי בהון׃ כדאך אזיד עליהם שרורא וסהאמי אפלקהא פיהם׃ נפיחי כפן
ואכילי עוף וכתישי רוחין בישין ושן חית ברא אגרי בהון עם חמת תניניא דזחלין בעפרא׃
סגאר אלגוע וחמא אלוהג וחתף מר ואסכאן אלבהאים אטלקהא פיהם מע חמייה אלזואחל אלתראב׃
מברא תתכיל חרבא ומתוניא חרגת מותא אף עולימיהון אף עולימתהון ינקיהון עם סביהון׃

רש״י

הם שדים לא עשו אבותכם שעירים הללו״ צור ילדך תשי׳ השכח׳ ורבותינו דרשו תשי כשבאת להיטיב לכם אתם מכעיסין לפניו ומתישין כוחו כנקבה
אל היטיב לכם׳ אל מחוללך׳ מוציאך מרחם לשון יחולל אילות׳ חיל כיולדה״ מה אחריתם׳ מה תעלה בהם בסופם״ כי דור תהפוכות המה׳ מהפכין תה״ס
רצונו לכעס״ לא אמון בם׳ אין גידולי ניכרים בהם כי הוריתים דרך טובה וסרו ממנה״ אמון לשון ויהי אומן׳ ד״א אמון לשון אמונה כתרגומו ישעיה כג
אמרו בסיני נעשה ונשמע ולשעה קלה בטלו הבטחתם ושכחו העגל״ ולא אל תקרי אמון לא חמן שהם מהרסים מלעבור אמן בכתי כנסיות אחר שליח צבור ונותני לשיחה
קלה או לעיין בספרים והוא זה גדול מאד לפר נכהב הדר בעם לא אמן בם״) קנאוני והכעיסו חמתי״ בלא אל בדבר שאינו אלוה״ בלא עם באומה שאין לה
שם שנ׳ הן ארץ כשדים זה העם לא היה וכן בעשו גם הוא נאמר בו בזוי אתה מאד״ בגוי נבל אכעיסם׳ אלו הכופרים וכן הוא אמר נבל בלבו תה״ס ישעיה כג
אין אלהים״ קדחה׳ בערה״ ותיקד׳ בהם עד היסוד״ ותאכל ארץ ויבולה׳ ארצם ויבולה״ ותלהט׳ ירושלם שהיא מיוסדת על ההרים שנ׳ ירושלם הרים תה״ס ירמיה ו
סביב לה״ אספה עלימו רעות׳ אחביר עליהם רעה על רעה לשון ספו שנה על שנה״ ספות הרוה׃ עולותיכם ספו על זבחיכם״ ד״א אספה
אכלה כמו פן תספה״ חצי אכלה בם׳ כל חצי אשלים בהם וקללה זו לפי הפורענות לברכה היא חצי כלים והם אינם כלים״ מזי רעב׳ אונקלוס ירמיה ו
תרגם נפיחי כפן ואין לי עד מוכיח עליו ומשמו של ר׳ משה הדרשן מטולושא שמעתי שעירי רעב אדם כחוש מגדל שער על בשרו״ מזי׳ לשון
ארמי שיער מזיא׳ דהוה מהפך במזיא״ ולחומי רשף׳ השדים נלחמים בהם שנ׳ ובני רשף יגביהו עוף והם שדים״ וקטב מרירי׳ קטב איוב ה
לשון כריתה כמו אהי קטבך שאול״ ושן בהמות׳ מעשה היה והיו הרחלים נושכין וממיתין״ חמת זוחלי עפר׳ ארס נחשים המהלכים צל חונס
על העפר כמים המזחלים על הארץ׳ זחילה לשון מרוצת המים על העפר וכן כל מרוצת דבר המשפשף על העפר והולך״ מחוץ תשכל חרב הושע יג
מחוץ לעיר תשכלם חרב גייסות״ ומחדרים אימה׳ בשבורה ונמלט מן החרב חדרי לבו נוקפים עליו מחמת אימה והוא מת והולך בה״ ד״א ומחדרים
אימה׳ בבית ההא אימה דבר כמו שנ׳ כי עלה מות בחלונינו וכן תרגם אונקלוס״ ד״א מחוץ תשכל חרב׳ על מה שעשו בחוצות שנ׳ ומספר חוצות ירמיה ט
ירושלם שמתם מזבחות לבושת״ ומחדרים אימה על מה שעשו בחדרי חדרים שנ׳ אשר זקני בית ישראל עושים בחשך איש בחדרי משכיתו״ ירמיה יא
אמרתי אפאיהם׳ אמרתי בלבי אפאה אותם״ ויש לפרש אפאיהם אשיתם פיאה להשליכם מעלי הפקר ודוגמתו מצינו בעזרא ותתן להם ממלכות יחזקאל ח
ועממים ותחלקם לפאה להפקר וכן חברו מנחם׳ ויש פותרים אותו כתרגומו יחול רוגזי עליהון ולא יתכן לפרש שאם כן היה לו לכתוב אאפיהם
אחת לשימוש ואחת ליסוד כמו ואאזרך ולא ידעתני׳ אאמצכם במו פי והאלף התיבונה אינה ראויה בו כלל׳ ואונקלוס תרגם אחר לשון הברייתא נחמיה ט
השנויה בספרי החולקת תיבה זו לג׳ תיבות אמרתי אף אי הם אמרתי בכעסי אתנם כאלו אינם שיאמרו רואיהם עליהם איה הם״ לולי כעס אויב איוב
אגור׳ אם לא שכעס האויב כנוס עליהם להשחית ואם יוכל להם וישחיתם יתלה הגדולה בו ובאלהיו ולא יתלה הגדולה בי וזהו שנ׳ פן ינכרו
צרימו ינכרו הדבר לתלות גבורתי בנכרי שאין הגדולה שלי״ פן יאמרו ידינו רמה׳ כי גוי אובד עצות המה ואין בהם תבונה שאלו היו
חכמים

עם חמת זחלי עפר׃ מחוץ תשכל חרב
ומחדרים אימה גם בחור גם בתולה
יונק עם איש שיבה׃ אמרתי אפאיהם
אשביתה מאנוש זכרם׃ לולי כעס אויב אגור
פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידנו רמה
ולא יהוה פעל כל זאת׃ כי גוי אבד עצות המה ה
ואין בהם תבונה׃ לו חכמו ישכילו זאת
יבינו לאחריתם׃ איכה ירדף אחד אלף
ושנים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרם
ויהוה הסגירם׃ כי לא כצורנו צורם
ואויבינו פלילים׃ כי מגפן סדם גפנם
ומשדמת עמרה ענבמו ענבי רוש

וסיף מתכל מן כארג· והיכרה· מן
ﭏכדור חתא ﭏשאב חתא ﭏעאתק
וﭏרציע מעא דו ﭏשיבה כאפה׃
אמרית יחול רגזי עליהון ואשיצינון
אבטיל מן בני אנשא דכרנהון׃
ולקד קלת אתקצאהם באסתחקאק
ואעטל מן בין ﭏנאס דכרהם׃ לו לא
פון רגזא דסנאה כניש· דלמא
יתרברב בעיל דבבא· דלמא יימרון
ידנא תקיפת לנא· ולא מן קדם יי׳ הות
כל דא׃ לולא אנא אחדר לרהם
כיד ﭏעדו· ללא יכברו ﭏאעדאיהם
כלא יקולון ידנא קד עלת וליס
ﭏלה צנע בהם כל הדה ﭏאמור׃ ארי עם מאבדי עצה אנון ולית בהון סוכלתנו׃ לאנהם קביל
מציע ﭏחכמה וליס פיהם פהם׃ לו חכימו אסתכלו בדא סברו מא יהי בסופהון׃ ולו תחכמו
לעקלו כלה יפהמון בהא עאקבתהם׃ איכדין ירדוף חד לאלפא ותרין יערקון לרבותא אלהין
תקיפהון מסרינון ויי׳ אשלימנון׃ והו אן יקולו כיף יכלב ﭏואחד ﭏפא· ואתנן יהרבאן רבוה
לולא אן מעתמדהם אסלמהם ואלה מלכן מנהם׃ ארי לא כתקפנא תקפהון ובעלי דבבנא
הון דיינא׃ לא אלה ליס כמעתמדנא מעתמדהם ולא אעדאינא יפקהון׃ ארי כפורענות
עמא דסדום כס פורענותהון ולקותהון לעם עמורה מחתהון בישין כרישי חוין ותשלמת
עובדיהון כמרדותהון׃ לאנהם יעאקבון כאן מן גפן סדום גפנהם ומן דואלי עמורה כדאך

חכמים ישכילו זאת. איכה ירדף אחד אלף וגו׳. יבינו לאחריתם. יתנו לב להבין לסוף פורענותן של ישראל. איכה ירדף אחד. ממנו אלף מישראל. אם לא כי צורם
מכרם ויי׳ הסגירם. מסרם ונתנם בידינו. דליבדר בלעז. כי לא כצורנו צורם. כל זה היה לאויבים להתבונן שהשם הסגירם ולא להם ולאלהיהם הנצחון
שהרי עד הנה לא יכלו כלום לאלהיהם כנגד צורנו. כי לא כסלענו סלעם. כל צור שבמקרא לשון סלע. ואויבינו פלילים. ועכשיו אויבינו שופטים אותנו שהרי
צורנו מכרנו להם. כי מגפן סדום גפנם. מוסב למעלה אומרו בלבי אפאיהם ואשביתה זכרם לפי שמעשיהם כמעשה סדום ועמורה. שדמות. שדה
תבואה כמו ושדמות לא עשה אוכל. בשדמות קדרון. ענבי רוש. עשב מר. אשכלות מרורות למו. משקה מר ראוי להם לפי מעשיהם פורענותם וכן
תרגם אונקלוס והושלמות עובדיהון כמרדותהון. חמת תנינם יינם. כתרגומו הא כמרת תניניא כס פורענותהון והוא כמרירת נחשים כוס משתה פורענותם
וראש פתנים כוסם שהוא אכזר לנשוך אויב אכזרי יבא ויפרע מהם. הלוא הוא כמוס עמדי. כתרגומו כמקורין הם שעבדתי מעשיהם כולם גנונים
ושמורים לפני. הלא הוא פרי גפנם ותבואת שדמותם כמוס עמדי. לי נקם ושלם. עמי נכון ומזומן פורענות נקם וישלם להם כמעשיהם הנקם ישלם
להם גמולם. ויש מפרשים ושלם שם דבר כמו ושלום והוא מגזרה והדבר אין בהם כמו והדבור. ואימתי אשלם להם. לעת תמוט רגלם כשתתום זכות
אבותם שהן סמוכין עליהם. כי קרוב יום אידם. משארצה להביא עליהם יום אידם קרוב ומזומן לפני להביא ע״י שלוחים הרבה. וחש עתידות למו.
ומהר יבואו העתידות להם. וחש כמו ימהר יחישה. עד כאן העיד עליהם משה דברי תוכחה להיות השירה הזאת לעד כשתבוא עליהם הפורענות
ידעו שאני הודעתים מראש. מכאן ואילך העיד עליהם דברי תנחומין שיבואו עליהם ככלות הפורענות ככל אשר אמר למעלה והיה כי יבואו
עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו׳ ושב יי׳ אלהיך את שבותך וגו׳. כי ידין יי׳ עמו. כשישפוט אותם ביסורין הללו האמורות עליהם כמו
כי בם ידין עמים כי זה אינו משמש בלשון דהא לתת טעם לדברים של מעלה אלא לשון התחלה דיבור כמו כי תבואו אל הארץ כשיבואו עליהם
משפטים שירה כי תבלת יד האויב הללו ויתנחם הקב״ה על עבדיו לשוב ולרחם עליהם. יתנחם. לשון הפך מחשבה להיטיב או להרע. כי

ענבהם ענב סם ועאקידהם
מרה להם׃ הא כמרת תניניא
כס פורענותהון וכריש פתני
חוין אכזראין׃ וכחמיה אתנא
נין מנהא אצאריה׃ הלא כל
עובדיהון גלן קדמי גניזין ליום
דינא באוצרי׃ אלא אן גמיע
ד׳לך מכנוז עלדי ומכתום פי
כזאיני׃ קדמי פורענותא ואנא
אשלים לעדן דיגלון מארע׳
הון ארי קריב יום תברהון
ומבע דעתיד להון׃ ולי אל
אנתקאם ואלתופיה פי וקת אן
תזול אקראמהם אנה מאקרב
יום תעסהם ואסרע אלמעדאת להם׃ ארי ידין יי׳ דינא דעמיה ופורענות עבדוהי צדיקיא
יתפרע׳ ארי גלי קדמוהי דבעדן דתתקף עליהון מחת סנאיהון מטלטלין ושביקין׃ אד׳
יחכם אלה לשעבה וען עבאדה יצפח אד׳ ירא אן אלמקדרה קד דהבת ענהם וכלא אלמחבוס
ואלמתרך גמיעא מן צגטהם׃ ויימר אן דחלתהון תקיפא דהוו רחיצין ביה׃ חין יקול אין אלהת
הם אלמעתמד אלדי אסתכלו אליה׃ דתרב נכסתהון הוו אכלין שתן חמר נסכיהון יקומון כען ויסעדונכון
יהון עליכון למגין׃ אלדי כאנו יאכלון שחום דבאיחהם וישרבון כמר מזאגהם יקומו אן פיענוכם
ויכונו עליכם גנה׃ חזו כען ארי אנא אנא הוא ולית אלה בר מני אנא ממית ומחי מחינא ואת מסינא
ולית דמן ידי משיזיב׃ אנצ׳רו אלאן אני הו וחדי וליס אלאה אכ׳ר מעי אנא אמית ואחי כמי טש
מא אוהנת׃ ולס אזא אשפי וליס מן ידי מכלץ׃ ארי אתקינית בשמיא בית שכינתי ואמרית קיים
אנא לעלמין׃ ואנא אקסם בסמא ואקול בקאי דאים׃

אשכלת מררת למו׃ חמת תנינם יינם
וראש פתנים אכזר׃ הלא הוא כמס עמדי
חתום באוצרתי׃ לי נקם ושלם
לעת תמוט רגלם׃ כי קרוב יום אידם
וחש עתדת למו׃ כי ידין יהוה עמו
ועל עבדיו יתנחם׃ כי יראה כי אזלת יד
ואפס עצור ועזוב׃ ואמר אי אלהימו
צור חסיו בו׃ אשר חלב זבחימו יאכלו
ישתו יין נסיכם׃ יקומו ויעזרכם
יהי עליכם סתרה׃ ראו עתה כי אני אני הוא
ואין אלהים עמדי׃ אני אמית ואחיה
מחצתי ואני ארפא׃ ואין מידי מציל׃
כי אשא אל שמים ידי׃ ואמרתי חי אנכי לעלם׃

ירחם כי אזלת יד׳ כשיראה כי אזלת יד האויב הולכת
וחוזקת עליהם ואפס בהם עצור ועזוב׳׳ עצור על ידי
עוצר ונושע שיעצור בהם׳׳ עזוב׳ ע״י עוזב׳׳ עוצר׳ הוא המושל העוצר בהם שלא ילכו מפוזרים בצאתם לצבא על האויב בלשון לעז מיינטנ״ט׳׳
עצור׳ הוא הנושע במעצור המושל׳׳ עזוב׳ מחוזק כמו ויעזבו את ירושלם עד החומה הרחבה׳ איך לא עוזבה עיר תהלה׳׳ ואמר הקב״ה
עליהם אי אלהימו׳ ע״ז שעבדו׳׳ צור חסיו בו׳ הסלע שהיו מתכסין בו מפני החמה והצנה כלומר שהיו בטוחין בו להגין עליהם מן הרעה׳׳
אשר חלב זבחימו׳ היו אותן אלהות אוכלים שהיו מקריבין לפניהם ושותים יין נסיכם׳׳ יהי עליכם סתרה׳ אותו הצור יהי לכם עתה מחסה
ומסתר׳׳ ראו עתה׳ הבינו מן הפורענות שהבאתי עליכם ואין לכם מושיע׳ ומן התשועה שאושיעכם ואין מוחה בידי׳׳ אני אני הוא׳ אני להשפיל
ואני להרים׳׳ ואין מידי מציל׳ הפושעים בי׳׳ ואין אלהים עמדי׳ עומד כנגדי למחות׳ עמדי׳ דוגמתי וכמוני׳׳ כי אשא אל שמים ידי׳ כי בחרון
אפי אשא ידי אל עצמי בשבועה׳׳ ואמרתי חי אנכי׳ לשון שבועה הוא אני נשבע חי אנכי׳׳ אם שנותי ברק חרבי׳ אם אשנן את להב
חרבי כמו למען היות לה ברק׳׳ ותאחז במשפט ידי׳ להניח מדת רחמים באויבי שהרעו לכם אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה׳׳ ד״א
ותאחז במשפט ידי׳ ותאחז ידי את מדת המשפט להחזיק בה ולנקום נקם׳ אשיב נקם לצרי׳ למדו רבותינו באגדה מתוך לשון המקרא שאמר
ותאחז במשפט ידי לא כמדת בו״ד מדת הקב״ה׳ מדת בו״ד זורק חץ ואינו יכול להשיבו והקב״ה זורק חציו ויש בידו להשיבו כאלו אוחזן בידו שהרי

ברק

אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי
אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם׃
אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר
מדם חלל ושביה מראש פרעות אויב׃
הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום
ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו׃

אם על חד תרין כחיזו ברקיא מסוף שמיא ועד סוף שמיא תתגלי חרבי ותתקיף בדינא ידי אתיב פורענותא לסנאי ולבעלי דבבי אשלים׃ לאסנן גירי מדמא וחרבי תקטיל בעממיא מדם קטילין ושבן לאעואה כתרין מריש סנאה ובעיל דבבא׃ פאלי אסכר סהאמי מן דמאהם וסיפי יאכל לחומהם פירוא מן דם צריע ושבי מן רוס פראענה אאעדאי׃ שבחו עממיא עמיה ארי פורענות עבדוהי צדיקיא יתפרע ופורענותא יתיב לסנאוהי ויכפר על ארעיה ועל עמיה׃ אמדחו יא איה אמס שעבה לאנה ינתקם דמא עבידה ויורד תלך אנקמה עלא אעדאיה ויגפר לבלאדה ועבאדה׃ פ׳

ק׳ ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון׃ ואתא משה ומליל ית כל פתגמי תשבחתא הדא קדם עמא הוא והושע בר נון׃ וכאן מוסי למא כלם אקום בהדה אתסבחה הו והושע אבן נון׃ ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל׃

ברק הוא חנו על ברק חרבי והאחז במשפט ידי והאשפטיה לשון פורענות הוא בלעז יושטיציאה אשכיר חצי מדם האויב וחרבי תאכל בשרם ומדם
חלל ושביה זאת תהיה להם בעון דם חללי ישראל ושביה ששבו מהם מראש פרעות אויב מפשע התחלת פרעות האויב כי כשהקב״ה נפרע מן האומות
פוקד עליהם עונם ועונות אבותיהם מראשית פרצה שפרצו בישראל׃ הרנינו גוים עמו לאותו הזמן ישבחו האומות את ישראל ראו מה שבחה של אומה
זו שדבקה בהקב״ה בכל התלאות שעברו עליהם ולא עזבוהו יודעים היו בטובו ובשבחו׃ כי דם עבדיו יקום שפיכות דמיהם כמשמעו׃ ונקם ישיב
לצריו על הגזל ועל החמס כענין שנאמר מצרים לשממה תהיה ואדום למדבר שממה מחמס בני יהודה ואומר מחמס אחיך יעקב וגו'׃ וכפר אדמתו עמו
ויפייס אדמתו ועמו על הצרות שעברו עליהם ושעשה להם האויב׃ וכפר לשון רצוי ופיוס כמו אכפרה פניו במנחה בתרגומו וכפר אדמתו ומה
היא אדמתו עמו כשעמו מתנחמים ארצו מתנחמת וכן הוא אומר רצית ה' ארצך ובמה רצית ארצך שבת שבות יעקב׃ ובפנים אחרים היא נדרשת בספרי
ונחלקו בה ר' יהודה ור' נחמיה ר' יהודה דורש כולה כנגד ישראל ור' נחמיה דורש כולה כנגד האומות ר' יהודה דורש כלפי ישראל אמרתי אפאיהם
כמו שפירשתי עד ולא ה' פעל כל זאת כי גוי אובד עצות המה איבדו תורתי שהיא להם עצה ותושיה ואין בהם תבונה להתבונן איכה ירדוף
אחד מן האומות אלף מהם אם לא כי צורם מכרם כי לא כצורנו צורם הכל כמו שפירשתי עד תכלית ור' נחמיה דורשה כלפי האומות עטו כי
גוי אובד עצות המה כמו שפירשתי התחלה עד ואויבינו פלילים כי מגפן סדום גפנם של אומות עטו משדמות עמורה וגו' ולא ישימו לבם
לתבות הגדולה כי עוביתו ענבי רוש הוא שאמר בלבי כשם אותו אבור על ישראל להרעם ולהמרידם לכך אשכלות מרורות להו להגשט אותם
על זה שעשו למטה חמת התנינים יינם תנינם להשקותם על מה שעשו להם הלא הוא כמוס עמדי אותו הכוס של כי כוס ביד ה' וגו' לעת תמוט רגלם
כענין של ההשפנה רגל כי ידין ה' עמו בלשון הזה משמש כי ידין לשון דיבה ואין ידין לשון יסורין לא שכן כי יריב את ריבם מיד עושקיהם
כי יראה כי אזלת יד וגו' ואמר אי אלהימו כשיראה שבטל כוח ישראל בגזרות והאויב יאמר אי אלהימו של ישראל כמו שאמר טיטוס הרשע כשגדר
את הפרוכת כענין שנ' ותרא אויבתי ותכסה בושה האומרה לי איו ה' אלהיך ראו עתה כי אני אני הוא אז יגלה הקב״ה ישועתו ויאמר ראו עתה כי
אני אני הוא באת עליהם הרעה ואני הבוא עליהם הטובה ואין מידי מציל שיציל אתכם מן הרעה אשר אביא עליכם כי אשא אל שמים
ידי כמו כי נשאתי העיר אני משרה שכינתי בשמים כתרגומו אפי׳ חלש מלמעלה וגבור מלמטה חיותו עליון על התחתון וכ״ש שגבור למעלה וחלש
למטה ידי מקום שכינתי כמו איש על ידו והיה בידי להפרע מהם אבל אמרתי חי אנכי לעולם ואינני ממהר לפרוע לפי שיש לי שהות בדבר
שאני חי וקיים לעולם ובדורות אחרונים אני נפרע מהם והיכולת בידי ליפרע מן החיים ומן המתים מלך בו״ד שהוא הולך למות ממהר נקמתו ליפרע
בחיים שמא ימות הוא או אויבו ונמצא שלא ראה נקמתו ונקמתו אבל אני חי לעולם ואם ימותו הם ואינו נפרע בחייהם אפרע במותם אם שנותי ברק
חרבי כמו שפירשתי למעלה ויבא משה וגו' הוא והושע בן נון שבת של
חרבי הרבה יש אם שאינן תלויין כשאשנן ברק חרבי ותאחז במשפט ידי כולה כמו שפירשתי בחיי דבך לא היה לך להריס
דיוזגי היתה ניטלה רשות מזה וניתנה לזה השיד לו תשב הורמן ליהושע שהיה דורש בחיין כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך
ראש ולמה קורהו כאן הושע לומר שלא נהבה דעתו שאע״פ שניתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו שימו לבבכם צריך אדם
שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה וכה״א בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך והלא דברים ק״ו ומה תבנית הבית שהוא
נראה בעינים ונמדד בקנה צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין דברי תורה שהן כהררים תלויים בשערה על אחת כמה וכמה כי לא דבר רק הוא מכם

וישיצי משה למללא ית כל פתגמיא האלין עם כל ישראל׃ פלמא פרג מן מכאטבתהם בהדא
אלכלאם׃ ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצום
את בניכם לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת׃ ואמר להון שוו לבכון לכל פתגמיא
דאנא מסהיד בכון יומא דין דתפקדונון ית בניכון למטר למעבד ית כל פתגמי אוריתא
הדא׃ קאל להם רדו באלכם לגמיע אלכלאם אלדי אנא אשהדכם אליום בה לתאמרון בניכם ליחפצו
ויעמלו גמיע הדא אלכלאם׃ כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו
ימים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה׃ ארי לא פתגם ריקן הוא מנכון
ארי הוא חייכון ובפתגמא הדין תורכון יומין על ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן למירתה׃
אנה ליס בכלאם פארג ענכם בל הו חיותכם ובה תטול מדתכם פי אלבלד אלדי אנתם גאיזין
אלארדן אליה לתחוזוה׃

פ

וידבר יהוה אל משה בעצם היום הזה לאמר׃ ומליל יי עם משה בכרן יומא הדין למימר׃
תם כלם אללה מוסי פי דאת דלך אליום קאילא׃ עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ
מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה׃ סק
לטורא דעבראי הדין לטורא דנבו דבארע דמואב דעל אפי ירחו וחזי ית ארע דכנען דאנא
יהיב לבני ישראל לאחסנא׃ אצעד אלי גבל אלעבריין הדא גבל נבו אלדי פי בלד מואב אלתי
בחצרה יריחא ואנצר בלד כנעאן אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל חוזא׃ ומת בהר אשר אתה
עלה שמה והאסף אל עמיך כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו׃ ומות בטורא
דאת סליק לתמן ואתכניש לעמך כמא דמית אהרן אחוך בהור טורא ואתכניש לעמיה׃
ומות פי אלגבל אלדי אנת צאעד אליה ואנצם אלי קומך כמא מאת הרון אכיך פי גבל הור ואנצם
אלי קומה׃ על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על אשר לא
קדשתם אותי בתוך בני ישראל׃ על דשקרתון במימרי בגו בני ישראל במי מצות רקם
מדברא דצין על דלא קדישתון יתי בגו בני ישראל׃ עלי מא כנתמא אתמה פי מא בין

לא לחנם אתם יגעים בה כי הרבה שכר תלוי בה כי הוא חייכם׃ ד"א אין לך דבר ריקן בתורה שאם תדרשהו שאין בו מתן שכר תדע לך שכן אמרו ואחות
לוטן תמנע ותמנע היתה פילגש וגו' לפי שאמרה אינה כדאי להיות לו לאשה הלואי ואהיה פילגשו וכל כך למה להודיע שבחו של אברהם שהיו מלכים
ושלטונים מתאוים לידבק בזרעו׃ וידבר יי' אל משה בעצם היום הזה׃ בשלשה מקומות נאמר בעצם היום הזה נאמר בנח בעצם היום הזה בא נח במראית
אורו של יום ובעצומו לפי שהיו בני דורו אומרין בכך וכך אם אנו מרגישין בו אין אנו מניחין אותו ליכנס בתיבה ולא עוד אלא אנו נוטלין כשילין וקרדומות
ומבקעין את התיבה אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה׃ במצרים הוא אומר בעצם היום הזה הוציא יי' וגו'
לפי שהיו מצריים אומרין בכך וכך אם אנו מרגישין בהם אין אנו מניחין אותם לצאת ולא עוד אלא נוטלין סייפות וכלי זיין והורגים בהם אמר הקב"ה הריני
מוציאן בחצי היום וכל מי שיש בו כח למחות יבא וימחה׃ אף כאן במיתתו של משה נאמר בעצם היום הזה לפי שהיו ישראל אומרין בכך וכך אם אנו
מרגישין בו אין אנו מניחין אותו לו אדם שהוציאנו ממצרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגיז לנו את השליו והעלה לנו את הבאר
ונתן לנו את התורה אין אנו מניחין אותו שימות אמר הקב"ה הריני מכניסו בחצי היום וכל מי שיש בידו כח למחות יבא וימחה׃ כאשר מת אהרן
אחיך׃ באותה מיתה שראית ונתאוית אותה שהפשיט משה את אהרן בגד ראשון והלבישו לאלעזר וכן שני וכן שלישי וראה את בנו בכבודו׃ אמר לו משה
אהרן אחי עלה למטה ועלה פשוט ידיך ופשט עצום עיניך ועצם קמוץ פיך וקמץ פשוט רגליך ופשט׃ באותה שעה נתאוה משה והלך לו
אמר משה אשרי מי שמת במיתה זו׃ על אשר מעלתם בי׃ גרמתם למעול בי׃ על אשר לא קדשתם אותי׃ גרמתם לי שלא אתקדש אמרתי לכם
ודברתם אל הסלע והם הכוהו והוצרכו להכותו פעמים ואילו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה היה מתקדש שם שמים על ידי כן שהיו ישראל אומרין ומה
הסלע

בני אסר פי מא בצומה רקים בריה צין ולס תקדסאני פי מא בינהם׃ כי מנגד תראה את
הארץ ושמה לא תבוא אל הארץ אשר אני נתן לבני ישראל׃ ארי מקביל תחזי ית ארעא
ולתמן לא תיעול לארעא דאנא יהיב לבני ישראל׃ לדלך תנצר אארץ אלדי אעטיתהא לבני

אסר כן אלמקאבלה ולא תדכל אליהא׃ נ"ב פסוקים סימן כלב גגה

וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו׃ ודא ברכתא
דבריך משה נביא דיי ית בני ישראל קדם מותיה׃ והדה אלברכאת אלדי בארך בהא מוסי רסול
אללה בני אסר קבל מותה׃ ויאמר יהוה מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן
ואתה מרבבת קדש מימינו אשדת למו׃ ואמר יי מסיני אתגלי וזיהור יקריה מסעיר אתחזי אש דת
לנא אתגלי בגבורתיה על טורא דפרן ועמיה רבות קדישין. כתב ימיניה. מגו אישתא
אוריתא יהב לנא׃ קאל אללה אלדי תגלא לנא מן טור סיני ואשרק בנורה מן גבל סעיר
ולווח בה מן גבל פרן ואתא רבואת אלקדס בשריעה נורמן ימינה להם׃ אף חבב עמים
כל קדשיו בידך והם תכו לרגלך ישא מדברתיך׃ אף חבבנון לשבטיא כל קדישוהי
בית ישראל בגבורה אפיק ממצרים ואנון מדברין תחות ענניך נטלין על מימרך׃ ואחתבא
איצא שעבא פגמיע קואצהם פי טאעתך והם יקפון אתארך ויתנאקלון כלמאתך׃ תורה
צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב׃ אוריתא יהב לנא משה מסרה ירותא לכנשת יעקב׃
אללה אלדי אמר לנא מוסי באתורייה וגעלהא וראתה לגוקאה יעקוב׃ ויהי בישרון מלך
בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל׃ והוה בישראל מלכא באתכנשות רישי עמא

הסלע שאינו לא שומע ולא מדבר ואינו לא לשכר ולא לפורענות אמר ק"ו אם זכה אין לו מקבל שכר ואם חטא אינו לוקה כך מקיים מצות בוראו אנו לא כל
שכן" כי מנגד" מרחוק תראה כי אם לא תראנה עכשיו לא תראנה עוד בחייך" ושמה לא תבוא" וידעתי כי חביבה היא לך על כן אני אומר לך עלה וראה"

וזאת הברכה

לפני מותו" סמוך למיתתו שאם לא עכשיו אימתי" ויאמר ה' מסיני בא" פתח תחלה בשבחו של מקום ואח"כ פתח
בצרכיהם של ישראל ובשבח שפתח בו יש בו הזכרת זכות לישראל וכל זה דרך ריצוי הוא כלומר כדאי הם אלו
שתחול עליהם ברכה" מסיני בא" יצא לקראתם כשבאו להתייצב בתחתית ההר כחתן היוצא להקביל פני
כלה שנ' לקראת האלהים למדנו שיצא כנגדם" וזרח משעיר למו" שפתח לבני עשו שיקבלו את התורה ולא רצו" הופיע" מהר פארן שהלך שם
ופתח לבני ישמעאל שיקבלוה ולא רצו" ואתה" לישראל" מרבבות קדש" ועמו מקצת רבבות מלאכי קדש ולא כולם ולא רובם ולא כדרך מלך בו
שמראה כל כבוד עשרו ותפארתו ביום חופתו" אש דת" שהיתה כתובה מאז לפניו באש שחורה ע"ג אש לבנה דוגמת דיו על גבי הגויל נתן
להם בלוחות כתב יד ימינו" ד"א אש דת כתרגומו שנתנה להם מתוך האש" אף חובב עמים" גם חיבה יתירה חיבב את השבטים כל אחד
ואחד קרוי עם שהרי בנימין לבדו היה עתיד להוולד כשאמר הקב"ה ליעקב גוי וקהל גוים יהיה ממך" כל קדושיו בידך" נפשות הצדיקים גנוזות
אתו כענין שנ' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך" והם תוכו לרגלך" והם ראויים לכך שהרי תוכו עצמן לתוך תחתית ההר
לרגליך בסיני" תוכו" לשון פועלו התוועדו לתוך מרגלותיך" ישא מדברותיך" נשאו עליהם עול תורתך" מדברותיך" המ"ם בו קרוב ליסוד וישמע
את הקול מדבר אליו" ואשמע את מדבר אלי" כמו מתדבר לי אף זה מדברותיך מה שהיית מדבר להשמיעם לאמר להם טישפור פלידור"ש
בלעז" ואונקלוס תרגם שהיו נוסעין על פי דבריך והמ"ם בו שימוש משמשת לשון מן" ד"א אף חובב עמים" אף בשעת חיבתן של אומות העולם
שהראית להם פנים שוחקות ומסרת את ישראל בידם" כל קדושיו בידך" כל צדיקיהם דבקו בך ולא משו מאחריך ואתה שומרם" והם תכו לרגליך
והם מתמצעים ומתכנסים לתחת צלך" ישא מדברותיך" מקבלין גזירותיך ודתותיך בשמחה ואלה דבריהם" תורה אשר צוה לנו משה מורשה
היא לקהלת יעקב אחזנוה ולא נעזבנה" ויהי" הקב"ה בישורון מלך" תמיד עול מלכותו עליהם בכל התאסף ראשי חשבון אסיפתם" ראשי
כמו כי תשא את ראש ראויין הן שאמלוך עליהם" ד"א בהתאסף בהתאספם יחד באגודה אחת ושלום ביניהם הוא מלכם ולא כשיש מחלוקת ומריבה
ביניהם" יחי ראובן" בעה"ז" ואל ימות" לעה"ב שלא יעבר לו מעשה בלהה" ויהי מתיו מספר" נמנין במנין שאר אחיו דוגמא היא זו כענין שנ' וישכב
את בלהה ויהיו בני יעקב שנים עשר שלא יצא מן המנין" וזאת ליהודה" סמך יהודה לראובן מפני ששניהם הודו על קלקולם שנ' אשר איוב
חכמים הגידו ולא כחדו. להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם" ועוד פירשו רבותינו ז"ל שכל מ' שנה שהיו ישראל במדבר

כחדא שבטיא דישר׳׃ וכאן מלכא פי אמוצ׳ה חין תגתמע איה ריסאה וסאיר אסבאטה׃
יחי ראובן ואל ימת ויהי מתיו מספר׃ יחי ראובן בחיי עלמא ומותא תנינא לא ימות
ויקבלון בנוהי אחסנתהון במנינהון׃ אסאל אן יחיא ראובן ולא ימות ולא יציר רהטה
דון אחצא׃ וזאת ליהודה ויאמר שמע יהוה קול
יהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה׃ ודא ליהודה אמר קביל ײ
צלותיה דיהודה במפקיה לקרבא ולעמיה תתיבניה לשלם ידוהי יעבדן ליה פורענותא
מסנאוהי וסעיד מבעיל דבבוהי הוי ליה׃ והדא מא קאל ליהודה אללה אסמע צות יהודה ורדה
אלי קומה מן גזוה ואגעל ידאה מנתצפתאן לה וכן לה עונא עלי אעדאיה׃ פ
וללוי אמר תמיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על מי מריבה׃ וללוי
אמר תמיא ואוריא אלבישתא לגבר דאשתכח חסיד קדמך דנסיתהי בנסיתא והוה שלים
בחנתהי על מי מצותא ואשתכח מהימן׃ וקאל ללוי אללה אלדי אנחלת צחאיחך ואנוארך
לארגל אלדי הו באררך זקד אמתחנתה פי דאת אמחנה [redacted] פי מתל מא אכצומה׃
האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בנו לא ידע כי שמרו אמרתך בכיו
ובריתך ינצרו׃ דעל אבוהי ועל אמיה לא רחים כד חבו מן דינא ואפי אחוהי ובנוהי לא
נסיב ארי נטרו מטרת מימרך וקימך לא אשניאו׃ פוגדתאה אלקאיל ען אביה ואמה
כאנה לם יראהם ולם יתבת אכותה ולם יעתרף בבניה ממא חרסו מקאלתך והם יחפצון
עהדך׃ יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך׃
כשרין אלין דילפון דינך ליעקב ואוריתך לישר׳ ישוון קטורת בסמין קדמך וגמיר לרעוא
על מדבחך׃ פהם יפתון פי אחכאמך לאל יעקוב ושראיעך לאל אסר׳ ויצירון אלבכור בין
ידיך ואלכמאל עלי מדבחך׃ ברך יהוה חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתנים קמיו ומשנאיו
מן יקומון׃ בריך ײ נכסוהי וקרבן ידוהי קביל ברעוא תבר חרצא דסנאוהי ובעלי דבבוהי
דלא יקומון׃ אללהם באר׳ פי גדה וארץ מא תצנעה ידאה ואוהן אחקא מקאומיה ושאניה

כ״ן עמעות יהודה והגלגלים חוץ לארון מפני נידוי שקיבל עליו שנ׳ וחטאתי לאבי כל הימים אמר משה מי גרם לראובן שיודה יהודה וכו׳ שמע
ײ קול יהודה׃ תפלת דוד ושלמה ואסא מפני הכושים ויהושפט מפני העמונים וחזקיהו מפני סנחריב׃ ואל עמו תביאנו׃ לשלום מן המלחמה׃ ידיו
רב לו׃ ידיבו ריבו ינקמו נקמתו׃ ועזר מצריו תהיה׃ על יהושפט נתפלל על מלחמת רמות גלעד ויזעק יהושפט וה׳ עזרו׃ ד״א שמע ײ קול
יהודה׃ כאן רמז ברכה לשמעון מתוך ברכתו של יהודה ואף כשחלקו ארץ ישראל נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה שנ׳ מחבל בני יהודה נחלת
בני שמעון׃ וללוי אמר׃ ועל לוי אמר׃ תמיך ואוריך׃ כלפי שכינה הוא אומר׃ אשר נסיתו במסה׃ שלא נתלוננו עם שאר המתלוננים׃ תריבהו
כתרגומו׃ ד״א תריבהו על מי מריבה׃ נסתקפת לו לבוא עליו בעלילה אם משה אמר שמעו נא המורים אהרן ומרים מה עשו׃ האומר לאביו
ולאמו לא ראיתיו׃ כשחטאו בעגל ואמרתי מי לה׳ אלי מיד נאספו אלי כל בני לוי וצויתים להרוג את אבי אמו והוא מישראל או את אחיו מאמו או
בן בתו וכן עשו׃ ואי אפשר לפרש אביו ממש ואחיו מאביו וכן בנו ממש שהרי לוים הם ומשבט לוי לא חטא אחד מהם שנ׳ כל בני לוי׃ כי
שמרו אמרתך׃ לא יהיה לך אלהים אחרים׃ ובריתך ינצרו׃ ברית מילה שאותם שנולדו במדבר של ישראל לא מלו את בניהם והם היו מולין
ומלין את בניהם׃ יורו משפטיך׃ ראויין אלו לכך׃ וכליל׃ עולה׃ מחץ מתנים קמיו׃ מכה מתנים של קמים שנ׳ ומתניהם תמיד המעד ועל המערערין
על הכהונה אמר כן׃ ד״א ראה חשמונאי ובניו שעתידין להלחם עם היונים ונתפלל עליהם לפי שהיו מועטים י״ב בני חשמונאי ואלעזר כנגד כמה
רבבות לכך נאמר ברך ײ חילו ופועל ידיו תרצה׃ ומשנאיו מן יקומון׃ מחץ קמיו ומשנאיו מהיות להם תקומה׃ לבנימן אמר׳ לפי שברכת לוי
בעבודת

מן אן יקאומונה׃ לבנימן אמר ידיד יהוה ישכן לבטח עליו חפף עליו כל
היום ובין כתפיו שכן׃ לבנימין אמר רחימא דיי׳ ישרי לרחצן עלוהי יהי מגין עלוהי כל יומיא
ובארעיה תשרי שכינתא׃ וקאל לבנימין אדהו ודיד אללה סיסכן ואתקא בה והו יטוף עליה
טול אלזמאן ובין צואחיה יסכן׃ וליוסף אמר
מברכת יהוה ארצו ממגד שמים מטל ומתהום רבצת תחת׃ וליוסף אמר מברכא מן קדם
יי׳ ארעיה עבדא מגדנין מטלא דשמיא מלעילא וממבועי עינות תהומין׃ דנגדין
ממעמקי ארעא מלרע׃ וקאל ליוסף אלהם פבארך פי בלדה מן מלאד סמאואתך וטלהא
ומן אלגמר אלגאיצה ספלא׃ וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים׃ עבדא מגדנין
ועללן מיבול שמשא עבדא מגדנין מריש ירח בירח׃ ומן מלאד אלגלאת אלשמסייה
ומלאד אלחבוב אלקמרייה׃ ומראש הררי קדם וממגד גבעות עולם׃ ומריש טוריא בכיריא
ומטוב רמן דלא פסקן׃ ומן אצול אלגבאל אלאוליה ומן פרוע אליפאע אלדהרייה׃ וממגד ארץ
ומלאה ורצון שכני סנה תבואתה לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו׃ ומטוב ארעא ומלאה
רעוי ליה דשכינתיה בשמיא ועל משה אתגלי באסנא ייתיין כל אלין לרישא דיוסף
גברא פרישא דאחוהי׃ ומן נעמה׳ אלארץ באסרהא ורצא סאכן אלסנא יחל גמיע דלך עלי
ראס יוסף ודאמת נאסך אלותה׃ בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח
יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה׃ רבא דבנוהי זיוא ליה וגבורן
אתעבידא ליה מן קדם דתוקפא ורומא דיליה בגבורתיה עממיא יקטיל כחדא עד סייפי
ארעא ואנון רבותא דבית אפרים ואנון אלפיא דבית מנשה׃ ואיכון אבהא לאמתל בבכר
תורה פתציר קרונה כקלון אלכרכדאן חתא ינטח בהא אלאמם אלי אקטאר אלארץ ושרחהא
אנהא רבוואת אפרים ואלוף מנשה׃ ולזבולן אמר שמח זבולן
בצאתך ויששכר באהליך׃ ולזבולן אמר חדי זבולן במפקך לאגחא קרבא על בעלי דבבך

בעבודת הקרבנות. ועל בנימין בבנין המקדש בחלקו לכך סמכן זה לזה וסמך יוסף אחריו שאף הוא משכן שילה היה בנוי בחלקו שנ׳ וימאס באהל
יוסף וגו׳ ולפי שבית עולמים חביב משילה לכך הקדים בנימין ליוסף׳ חופף עליו׳ מכסה אותו ומגין עליו׳ כל היום׳ לעולם׳ ומשנבחרה ירושלים
לא שרתה שכינה במקום אחר׳ ובין כתפיו שכן׳ בגובה ארצו היה בית המקדש בנוי אלא שנמוך עשרים ושלש אמה מעין עיטם ושם היה בדעתו
של דוד לבנותו כדאית׳ בשחיטת קדשים אמרי נחתי ביה פורתא משום דכתי׳ ובין כתפיו שכן אין לך נאה בשור יותר מכתפיו׳ וליוסף אמר מבורכת
יי׳ ארצו׳ שלא היה בנחלת השבטים ארץ מליאה כל טוב כארצו של יוסף׳ ממגד׳ לשון עדנים ומתק׳ ומתהום׳ שהתהום עולה ומלחלח אותה
מלמטה׳ ואתה מוצא בכל השבטים ברכתו של משה מעין ברכתו של יעקב׳ וממגד תבואות שמש׳ שהיתה ארצו פתוחה לחמה וממתקת
הפירות׳ גרש ירחים׳ יש פירות שהלבנה מבשלתן ואלו הן קישואים ודלועים׳ גרש ירחים׳ שהארץ מגרשת ומוציאה מחדש לחדש׳ ומראש הררי
קדם׳ ומבורכת מראשית בישול הפירות שההרים מקדימין לבכר בישול פירותיהן׳ ד״א מגיד שקדמה בריאתן לשאר הרים׳ גבעות עולם׳
גבעות העושות פירות לעולם ואינן פוסקות מעוצר הגשמים׳ ורצון שוכני סנה׳ כמו שוכן סנה והרא״ה חפצו מבורכת רצונו ונחת רוחו של הקב״ה
הנגלה עלי תחלה בסנה׳ רצון׳ נחת ופיוס וכן כל רצון שבמקרא׳ תבואתה׳ ברכה זו לראש יוסף׳ נזיר אחיו׳ שהופרש מאחיו במכירתו׳ בכור
שורו׳ יש בכור שהוא לשון גדולה ומלכות שנ׳ אף אני בכור אתנהו וכן בני בכורי ישראל׳ בכור׳ מלך היוצא ממנו והוא יהושע׳ שורו׳ שכוחו
קשה כשור לכבוש כמה מלכים׳ הדר לו׳ נתון לו שנ׳ ונתת מהודך עליו׳ וקרני ראם קרניו׳ שור כוחו קשה ואין קרניו נאות אבל ראם קרניו
נאות ואין כוחו קשה לפי׳ נתן ליהושע בברכתו כוחו של שור ויופי קרני ראם׳ אפסי ארץ׳ ל״א מלכים אפשר שכולם מארץ ישראל היו אלא
שאין לך כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטרין ואחוזה בא״י שחשובה לכולם הוא שנ׳ ארץ צבי צבאות גוים׳ והם ריבבות אפרים׳ אותם המנוגחים

ויששכר במהלך למעבד זמני מועדיא בירושלם׃ וקאל לזבולן אפרח יא זבולן פי
אספארך ואנת יא יששכר פי מנאזלך׃ עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע
ימים יינקו ושפוני טמוני חול׃ שבטיא דישראל לטור בית מקדשא יתכנשון תמן יכסון
נכסת קודשין לרעוא ארי נכסי עממיא ייכלון וסימן דמטמרן בחלא יתגלין להון׃ פאנהם
אמם אלי גבלכמא תחצר ותדבח פיה דבאיח עאדלה פהם גדק אבחאר ירצעון ודפאין
ארמל יכנזוהא׃ ולגד אמר ברוך מרחיב גד כלביא שכן וטרף זרוע
אף קדקד׃ ולגד אמר בריך דאפתי לגד כליתא שרי ויקטיל שלטונין עם מלכין׃ וקאל לגד
תבארך אמוסע לה בלדה והו כאלבו יסכנהא אלדי ידק אלדראע מע אלהאמה׃ וירא ראשית
לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת יהוה עשה ומשפטיו עם ישראל׃ ואתקבל
בקדמיתא דיליה ארי תמן משה ספרא רבא דישראל קביר הוא נפק ועל בריש עמא זכוון באחסנתיה
קדם יי עבד ודינוהי עם ישראל׃ ואנה ראא פי אול בלדה אן גוקה אלראסמין הנאך
מכנוזה פאתא ראסא אקום פתקדמהם וצנע בעדל אללה ואחכאמה מע אל אסראיל׃
ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן הבשן׃ ולדן אמר דן תקיף
כגור אריון אראעיה שתיא מן נחליא דנגדין מן מתנן׃ וקאל לדן כן יא דן כשבל אסד
בקווה אדא ערץ מן אבתניה׃ ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון ומלא ברכת יהוה ים

הם הרבבות שהרג יהושע שבא מאפרים׳׳ והם אלפי מנשה׳ הם האלפים שהרג מדיין הבא ממנשה במדין שנ׳ ובח וצלמונע בקרקר וגו׳׳ ולזבולון אמר
אלו חמשה שבטים שבירך באחרונה זבולן גד דן ונפתלי ואשר כפל שמותיהם לחזקם ולהגבירם לפי שהיו חלשים שבכל השבטים הם הם
שהוליך יוסף לפני פרעה שנ׳ ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים לפי שנראים חלשים ולא אישים אותם לו שרי מלחמתו׳׳ שמח זבולון בצאתך
לסחורה׳׳ ויששכר באוהליך׳ לעסוק בתורה׳ זבולון ויששכר עשו שותפות ביניהם זבולון יושב לחוף ימים ויוצא לפרקמטיא בספינות
ומשתכר ונותן להוך פי של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפי׳ הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר על ידי זבולון היתה׳׳ שמח
זבולון בצאתך׳ הצלח בצאתך לסחורה ויששכר הצלח בישיבת אוהליך להורה לישב ולעבר שנים ולקבוע חדשים כמו שנ׳ ומבני יששכר
יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים ראשי סנהדרין היו עוסקין בכך ועל פי קביעות עתיהם ועבוריהם עמים של שבטי ישראל הר יקראו׳ להר
המוריה ייאספו כל חקיפה על ידי קריאה היא ושם יזבחו ברגלים זבחי צדק׳׳ כי שפע ימים יינקו׳ יששכר וזבולון ויהא להם פנאי לעסוק בתורה׳׳
ושפוני טמוני חול׳ כסוי׳ טמוני חול טרית וחלזון וזכוכית לבנה היוצאים מן הים ומן החול ובחלקו של יששכר וזבולון היה כמו שאמרו במס׳
מגלה זבולון עם חרף נפשו למות׳ משום דנפתלי על מרומי שדה היה מתרעם זבולון על חלקו לאחי נתת שדות וכרמים וכו׳׳ ושפוני׳ לשון כסוי
כמו ויספון את הבית׳ ותרגום ומטולל בכיורי ארזיא׳ וקן ומפון בארץ׳׳ ד״א עמים הר יקראו׳ ע׳ פרקמטיא של זבולון תגרי אומות העולם
באין אל ארצו והוא עומד על הספר והם אומרים הואיל ונצטערנו עד כאן נלך לירושלם ונראה מה יראתה של אומה זו ומה מעשיה והם
רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואוכלים מאכל אחד לפי שהגוים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה
והם אומרים אין אומה כשרה כזו ומתגיירים שם שנ׳ שם יזבחו זבחי צדק עלין ונובלין׳׳ כי שפע ימים יינקו׳ זבולון ויששכר היה נותן להם
ממון בשפע׳׳ ברוך מרחיב גד׳ מלמד שהיה תחומו של גד מרחיב והולך כלפי מזרח׳׳ כלביא שכן׳ לפי שהיה סמוך לספר לפי׳ נמשל באריות
שכל סמוכים לספר צריכין להיות גבורים וחזקים׳ וטרף זרוע אף קדקד׳ הרוגיהם היו ניכרים חותכין הראש עם הזרוע במכה אחת׳׳
וירא ראשית לו׳ ראה ליטול לו חלק בארץ סיחון ועוג שהיא ראשית כיבוש הארץ׳׳ כי שם חלקת׳ כי ידע אשר שם בנחלתו חלקת שדה
קבורת מחוקק והוא משה׳ ספון׳ אותה חלקה ספונה וטמונה מכל בריה שנ׳ ולא ידע איש את קבורתו׳׳ ויתא׳ גד ראשי עם׳ הם היו הולכין
לפני החלוץ בכיבוש הארץ לפי שהיו גבורים שנ׳ ואתם תעברו חמושים לפני אחיכם׳׳ צדקת יי עשה׳ שהאמינו דבריהם ושמרו הבטחתן לעבור
את הירדן עד שכיבשו וחילקו׳ ד״א ויתא׳ משה ראשי עם׳׳ צדקת יי עשה׳ על משה אומר׳׳ דן גור אריה׳ אף הוא היה סמוך לספר לפי׳ מושלו
באריות׳׳ יזנק מן הבשן׳ כתרגומו שהיה הירדן יוצא מחלקו ממערת פמייאס והיא לשם שהיא בחלקו של דן שנ׳ ויקראו ללשם דן כינוקו וקילוחו
מן הבשן׳׳ ד״א מה זינוק זה יוצא ממקום אחד ונחלק לשני מקומות כך שבטו של דן נטלו חלק בשני מקומות תחלה נטלו בצפונית מערבית
עקרון וסביבותיה ולא סיפקו להם ובאו ונלחמו עם לשם שהיא פמייאס והיא בצפונית מזרחית שקדי הירדן יוצא ממערת פמייאס והולך
במזרחה של ארץ ישראל ובא ומתפשט לדרום וכלה בקצה ים המלח שהוא במזרח יהודה שנטל בדרומה של ארץ ישראל כמו שמפורש
בספר יהושע והוא שנ׳ ויצא גבול בני דן מהם ויבאו וילחמו עם לשם וגו׳׳ יצא גבולם מכל אותו הרוח שהתחילו לנחול בה׳׳
שבע רצון׳ שהיתה ארצו שביעה כל רצון יושביה׳׳ ים ודרום ירשה׳ ים כנרת נפלה בחלקו ונטל מלא חבל חרם בדרומה לפרוש חרמים
ומכמורות׳׳

וְדָרוֹם יְרָשָׁה׃ ולנפתלי אמר נפתלי סבע רעוא ומלי ברכן מן קדם יי מערב ים גניסר ודרומוהי
יירת׃ וקט לנפתלי יא נפתלי אסתכתר מן ארצא וכן ממלווא ברכאת אלה וחז מן אארץ
גרבא וגנובא׃ וּלְאָשֵׁר אָמַר בָּרוּךְ מִבָּנִים אָשֵׁר יְהִי רְצוּי אֶחָיו
וְטֹבֵל בַּשֶּׁמֶן רַגְלוֹ׃ ולאשר אמר בריך מברכת בניא אשר יהי רעוא לאחוהי וית רבא
בתפנוקי מלכין׃ וקט לאשר כן מבארכא מן אולאד יא אשר אדי סיכון רצא אכותה
וגאמסא פי דהן קדמה׃ בַּרְזֶל וּנְחֹשֶׁת מִנְעָלֶךָ וּכְיָמֶיךָ דָּבְאֶךָ׃ תקיף כברזלא וכנחשא
בית מותבך וכיומי עולימותך תקפך׃ תכון מן חדיד ונחאס מגאלקך ותכון כאיאמך הרה
שגאעתך׃ אֵין כָּאֵל יְשֻׁרוּן רֹכֵב שָׁמַיִם בְּעֶזְרֶךָ וּבְגַאֲוָתוֹ שְׁחָקִים׃ לית אלה אלא אלהא דישראל
דשכינתיה בשמיא בסעדך ותקפיה בשמי שמיא׃ לא אלה אלא אלה אסר אדי ליס כמתלה סאכן
אלסמא ואשואהק בקדרתה והו פי עונך׃ מְעֹנָה אֱלֹהֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ
אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד׃ מדור אלהא דמלקדמין דבמימריה אתעביד עלמא ותליך מן קדמך סנאה
ואמר שיצי׃ והו וטן אלאזלי ומן דונה מלוך אלעאלם כמי טרד מן בין ידיך אלעדו וקאל לך
אנפדה׃ וַיִּשְׁכֹּן יִשְׂרָאֵל בֶּטַח בָּדָד עֵין יַעֲקֹב אֶל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אַף שָׁמָיו יַעַרְפוּ
טָל׃ ושרא ישראל לרחצן בלחודוהי כעין ברכתא דבריכנון יעקב אבוהון לארע
עבדא עבור וחמר אף שמיא דעילויהון ישמשון בטלא׃ חתא סכן בעץ אסראיל

ומכורותי: וירשה: לשון צווי כמו עלה רש והטעם שלמטה בריש מוכיח כמו ירש ידע לקח שמע כשמוסיף בו הא יהיה הטעם למעלה שמעה
ידעה סלחה לקחה אף כאן ירשה לשון צווי ובמסורת הגדולה מצינו בשפא לשון צווי דטעמיהון מלעיל: ברוך מבנים אשר ראיתי בספרי אין לך
בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר ואיני יודע כיצד: יהי רצוי אחיו שהיה מתרצה לאחיו בשמן תמפיקין ובקפלאות והן מרצין לו בתבואה: ד״א
יהי רצוי אחיו כשעשה ראובן אותו מעשה הלך אשר וסיפר לאחיו ונפו בו ואמרו לך אתה אומר במקום הגדול ובשהודה ראובן על מעשיו נתרצה לאחיו שהיה מקודם במנודה
ולפי שהמנודה צריך להיות יחידי ומרוחק ועל שנידוהו אמר ברוך מבנים אשר: נצריך להיות חבור ברחיצה וסיכה אחר וטובל בשמן רגלו וצריך להיות חבור כנעילת הסנדל והשמוש
המטה אחר ברזל ונחשת מנעליך וכימיך דבאך עכ״ב) ד״א יהי רצוי אחיו שהיו בנותיו נאות והוא שנ׳ בדברי הימים (סימן ח) הוא אבי ברזית שהיו
בנותיו נשואות לכהנים גדולים הנמשחים בשמן זית: וטובל בשמן רגלו שהיתה ארצו מושכת שמן כמעין ומעשה שנצטרכו אנשי לודקיא
לשמן ומינו להם פולמוסטוס אחד וכו׳ כדאיתא במנחות: ברזל ונחשת מנעליך עכשיו הוא מדבר כנגד כל ישראל שהיו גבוריהם יושבין בערי
הספר ונועלין אותה שלא יוכלו אויבים להיכנס בה: היא סגורה במנעולים ובריחים של ברזל ונחשת: ברזל ונחשת מנעליך: תרגם נעולי
נהרים שחוצבים מהם ברזל ונחשת וארצו של אשר היתה מנעולה של א״י: וכימיך דבאך וכימים שהם טובים לך שהן ימי התחלת ימי נעוריך
כן יהיו ימי זקנותך שהם דואבים זבים והמוטטים: ד״א וכימיך דבאך כמנין ימיך כל הימים שאתם עושין רצונו של מקום יהיו דבאיך שכל
הארצות דובאות כסף וזהב לא״י שהיא מבורכת בפירות וכל הארצות מתפרנסות ממנה ומשיכות לה כספם וזהבם אשקרונט והכסף והזהב
כולה מהם שהם מיגעות אותו לארצכם: אין כאל ישורון דע לך ישורון שאין כאל בכל אלהי העמים ולא כצורך צורם: רוכב שמים הוא אותו אלוה
שבעזרך: ובגאוותו הוא רוכב שחקים: מעונה אלהי קדם למעון השחקים לאלהי קדם שקדם לכל אלהים ובירר לו שחקים לשבתו ומעונתו ומתחת
זרועותיו כל בעלי זרוע שוכנים: זרועות עולם: סיחון ועוג ומלכי כנען שהיו תקפו וגבורתו של עולם לפי שעל כרחם יחרדו וינועו וכחם חלש מפניו
לעולם חיתה גבוה על הנמוך והוא שהגבורה הכח שלו בעזרך: ויגרש מפניך אויב ואמר לך השמד אותם: מעונה כל תיבה שצריכה למ״ד
בתחלתה הטיל לה ה״א בסופה: בטח בדד כל יחיד ויחיד איש תחת גפנו ותחת תאנתו מפוזרים ואין צריכין להתאסף ולישב יחד מפני האויב: עין
יעקב: כמו ועינו כעין הבדולח כעין הברכה שבירך אותם יעקב לא כבדד שאמר ירמיה בדד ישבה: אל כעין הבטחה שהבטיחם יעקב והיה
אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם: יערפו: יטפו: אף שמיו יערפו טל: אף ברכתו של יצחק נוספת על ברכתו של יעקב ויתן לך
האלהים מטל השמים וגו׳: אשריך ישראל: לאחר שפירט להם הברכות אמר להם מה לי לפרוט לכם כלל דבר הכל שלכם אשריך ומי כמוך: עם
נושע בה׳ מגן עזרך וחרב גאותך: ויכחשו אויביך לך כגון הגבעונים שאמרו מארץ רחוקה באו עבדיך וגו׳: ואתה
על במותימו תדרוך כענין שנ׳ שימו את רגליכם על צוארי המלכים האלה: ויעל משה מערבות מואב אל הר נבו כמה מעלות היו ופסען
בפסיעה אחת: את כל הארץ הראהו את כל ארץ ישראל בשלותה והמציקין העתידין להיות מציקין לה: עד דן הראהו בני דן עובדי ע״ז שנאמר
ויקימו להם בני דן את הפסל והראהו שמשון שעתיד לצאת למושיע: ואת כל נפתלי הראהו ארצו בשלותה וחורבנה והראהו דבורה וברק

ואתקא מנפרדא׳ נציר קול יעקוב פי בלד ד׳ז בר ועציר ואיצא סמאה תלד טלא׃
אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהוה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו
איביך לך ואתה על במותימו תדרך׃ טובך ישראל לית דכותך עמא דפרקנה מן קדם
ה׳ תקוף בסעדך. ודמן קדמוהי נצחן גיברותך. ויתכדבון סנאך לך. ואת על פרקת צוורי
מלכיהון תדרוך׃ פטובאך יא אסרל ליס כמתלך שעב מגאת באלה והו תרסך ועונך
וסיפך ואקתדארך פיכצע לך אעדאיך ואנת תטא עלא קמאקמהם׃

ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו ראש הפסגה אשר על פני
ירחו ויראהו יהוה את כל הארץ את הגלעד עד דן׃ וסליק משה ממישרא דמואב
לטורא דנבו ריש רמתא דעל אפי ירחו ואחזייה ה׳ ית כל ארעא ית גלעד עד דן׃ תם
צעד מוסי מן בידא מואב אלי גבל נבו ראס אלקלעה אלתי בחצרה יריחא פאראה אללה
גמיע אלבלאד מן גלעד אלי באניאס׃ ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ
יהודה עד הים האחרון׃ וית כל נפתלי וית ארע אפרים ומנשה וית כל ארע יהודה עד ימא
מערבאה׃ וגמיע בלד נפתלי ואפרים ומנשה וגמיע בלד יהודה אלי אלבחר אלגרבי׃ ואת
הנגב ואת הככר בקעת ירחו עיר התמרים עד צער׃ וית דרומא וית מישרא בקעת ירחו
קרית דקליא עד צוער׃ ואלדארום ומרג בקיע יריחא קריה אלנכל אלי זגר׃ ויאמר יהוה
אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה
הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבר׃ ואמר ה׳ ליה דא ארעא דקיימית לאברהם ליצחק
וליעקב למימר לבנך אתננה אחזיתך בעינך ולתמן לא תעבר׃ פקאל אללה לה הדה
אלבלד אלדי אקסמת לאברהם ויצחק ויעקוב קאילא לנסלכם אעטיה קד אוריתך
בעינך ואליהא לא תעבר׃ וימת שם משה עבד יהוה בארץ מואב על פי יהוה׃ ומית
תמן משה עבדא דה׳ בארעא דמואב על מימרא דה׳׃ פמאת תם מוסי רסול אללה פי

אלף ושתין בי ולוה וגא ורנ׳ו גמלות עמה׳ר

מקדש נפתלי נלחמים עם סיסרא וחיילותיו· ואת ארץ אפרים ומנשה׳ הראהו ארצם בחורבנה ובשלותה והראהו יהושע בן נון נלחם עם מלכי כנען
שבא מאפרים וגדעון שבא ממנשה נלחם עם מדין ועמלק׳׳ ואת כל ארץ יהודה· בחורבנה ובשלותה והראהו מלכות בית דוד ונצחונם׳׳ עד הים
האחרון׳ ארץ המערב בשלותה ובחורבנה׳ ד״א אל תקרי הים האחרון אלא היום האחרון הראהו הקב״ה כל המאורעות שעתידין ליארע לישראל
עד שיחיו המתים׳׳ ואת הנגב׳ ארץ הדרום׳׳ ד״א מערת המכפלה שנ׳ ויעלו בנגב ויבא עד חברון׳׳ ואת הככר׳ הראהו שלמה יוצק כלי
בית המקדש שנ׳ בככר הירדן יצקם המלך׳ לאמר לזרעך אתננה הראיתיך׳ כדי שתלך ותאמר לאברהם ליצחק וליעקב שבועה שנשבע
לכם הקב״ה קיימה לכך הראיתיך בעיניך אבל גזרה היא מלפני שלא תעבור שאלו׳ כך הייתי מקיימך עד שתראה אותם נטועים
וקבועים בה והלך והגיד להם׳׳ וימת שם משה׳ אפשר משה מת וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה׳ מכאן ואילך כתב יהושע
ר׳ מאיר אומר אפשר ספר תורה חסר כלום והוא אומר לקוח את ספר התורה הזה אלא הקב״ה אומר ומשה היה כותב בדמע׳׳ על פי ה׳׳ בנשיקה׳
ויקבור אותו׳ הקב״ה בכבודו׳׳ ר׳ ישמעאל אומר הוא קבר את עצמו והוא אחד משלשה אתין שהיה ר׳ ישמעאל דורש כן׳ כיוצא בו ביום מלאת ימי
נזרו יביא אותו הוא מביא את עצמו׳ כיוצא בו והשיאו אותם עון אשמה וכי אחרים משיאין אותם אלא הם משיאין את עצמם׳׳ מול בית פעור
קברו מוכן משעת ששת ימי בראשית לכפר על מעשה פעור וזה אחד מן הדברים שנבראו בין השמשות בערב שבת׳׳ לא כהתה עינו׳ אף משמת

ולא

כלד מואב עלי קול אללה׃ ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש
את קברתו עד היום הזה׃ וקבר יתיה בחלתא בארע דמואב לקביל בית פעור ולא ידע
אנש ית קבורתיה עד יומא הדין׃ ודפנה פי אלואד פי בלד מואב ממא ילי בית פעור
ולם יעלם אחד בקברה אלי יומנא הדא׃ ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה
עינו ולא נס לחה׃ ומשה בר מאה ועסרין שנין כד מית לא כהת עיניה ולא שנא זיו
יקרא דאפוהי׃ וכאן מוסי אבן מאיה ועשרין סנה אד מאת לם תדמס עיניה ולם
תזול רטובתה׃ ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי
אבל משה׃ ובכו בני ישראל ית משה במישריא דמואב תלתין יומין ושלימו יומי בכיתא
אבלא דמשה׃ פבכא בני אסר׳ עלי מוסי תלאתין יומא אלי אן אנקצ׳ת איאם חזנה׃
ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל
ויעשו כאשר צוה יהוה את משה׃ ויהושע בר נון אתמלי רוח חכמה ארי סמך משה
ית ידוהי עלוהי וקבילו מניה בני ישראל ועבדו כמא דפקיד יי ית משה׃ ויהושע אבן נון
מלא רוח חכמה אד אסנד מוסי ידיה עליה פקבל מנה בני אסר׳ וצנעו כמא אמר
אללה מוסי׃ ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהוה פנים אל פנים׃ ולא קם
נביא עוד בישראל כמשה דאתגלי ליה יי אפין באפין׃ ולא יקום בעד דלך נבי לאל אסר׳
כמוסי לאן אללה נאגאה שפאהא׃ לכל האתת והמופתים אשר שלחו יהוה לעשות
בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו׃ לכל אתיא ומופתיא דשלחיה יי למעבד
בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה׃ לסאיר אלאיאת ואלבראהין
אלתי בעת׳ אללה בה פצנעהא פי בלד מצר בפרעון וגמיע קואדה וכסאיר אהל
בלדה׃ ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל
ישראל׃ ולכל ידא תקיפתא ולכל חזונא רבא דעבד משה לעיני כל ישראל׃
וסאיר אלאיאדי אלשדידה וסאיר אלמכאוף אלעט׳ימה אלתי צנעהא מוסי בחצ׳רת גמיע
אל אסראיל׃

מ״א פסוקים סימן גאואל

ולא נס לחה׃ לחלוחית שבו לא שלטבו רקבון ולא נהפך תואר פניו׃ ויבכו בני ישראל׃ הזכרים אבל באהרן מתוך שהיה רודף שלום ונותן שלום
בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה נאמר כל בית ישראל זכרים ונקבות׃ אשר ידעו יי׳ פנים אל פנים׃ שהיה לבו גס בו ומדבר אליו בכל עת שרוצה
כענין שנ׳ ועתה אעלה אל יי׳ עמדו ואשמעה מה יצוה יי׳ לכם׃ ולכל היד החזקה שקיבל את התורה בלוחות בידיו׃ ולכל המורא הגדול׳
נסים וגבורות שבמדבר הגדול והנורא׃ לעיני כל ישראל׃ שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם שנ׳ ואשברם לעיניכם והסכימה דעת הקב״ה
לדעתו שנ׳ אשר שברת׳ יישר כוחך ששברת׃ חסל ספר אלה הדברים׃ בעזרת
יוצר הרים׃ ישפיל אויבינו וקרננו ירים׃ ונשלם פירוש רש״י על ה׳ חומשי תורה׃ בעזרת הא׳ האדיר והנורא וזיאכו
תאפלה לאורה׃ ויגלה לנו עתידה׃ ויזכור לנו זכות שוכני מערה׃ ויחיש לנו מנחם בן עמיאל במהרה׃
עם אחיו חפצי בה הנסתרה׃ הקדושה רחל הטהורה׃ אמן כן יהי רצון׃

תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ"

סכום הפסוקים של ספר בראשית אלף וחמש מאות ושלשים וארבעה סימן אך לד ומנין הסדרים חמשה וארבעים סימן מה יי אלהיך עמך מעמך כי אם ליראה"

סכום הפסוקים של ספר ואלה שמות אלף ומאתים ותשעה סימן ארט" ומנין הסדרים שלשה ושלשים סימן לב וסימן גל עיני ואביטה נפלאות מתורתיך"

סכום הפסוקים של ספר ויקרא שמנה מאות וחמשה ותשעה סימן נטף" ומנין הסדרים חמשה ועשרים סימן כה וסימן כה תברכו את בני ישראל"

סכום הפסוקים של ספר במדבר סיני אלף ומאתים ושמונים ושמונה סימן ארפח- ומנין הסדרים שלשה ושלשים וסימנך עד הגל הזה ועדה המצבה"

סכום הפסוקים של ספר אלה הדברים תשע מאות וחמשים וחמשה סימן הנץ ומנין הסדרים אחד ושלשים וסימנך אל ישראל הוא נותן עז ותעצומות לעם"

סכום הפסוקים של כל התורה כולה חמש אלפים ושמונה מאות וארבעים וחמשה סימן הף מה"
ומנין הפרשיות הגדולות שלשה וחמשים נגד המנין שם אליהוא"
ומנין הסדרים של כל התורה מאה וחמשה וארבעים ותשעה' נגד המנין שם קליטורה"

מנין הפרשיות של ספר בראשית הפתוחות שלש וארבעים והסתומות שמונה וארבעים הכל אחת ותשעים פרשיות וסימנך צא מן התבה"

מנין הפרשיות של ספר ואלה שמות הפתוחות תשע וששים והסתומות תשע ועשרים הכל שמונה ותשעים פרשיות וסימנך צח

מנין הפרשיות של ספר ויקרא הפתוחות חמש ותשעים והסתומות שש וארבעים הכל צח פרשיות"

מנין הפרשיות של ספר במדבר סיני הפתוחות שתים ותשעים והסתומות שש וששים הכל מאה וחמשים ושמונה פרשיות"

מנין הפרשיות של ספר אלה הדברים הפתוחות ארבע ושלשים והסתומות מאה ועשרים הכל מאה וחמשים ושמונה פרשיות'

מנין הפרשיות של כל התורה הפתוחות מאתים ותשעים והסתומות שלש מאות ותשעים הכל שש מאות וששים ותשעה פרשיות סימן הרסט"

חצי ספר בראשית	ועל חרבך תחיה"
חצי ספר ואלה שמות	אלהים לא תקלל"
חצי ספר ויקרא	והנוגע בבשר הזב"
חצי ספר במדבר סיני	והיה האיש אשר אבחר בו"
חצי ספר ואלה הדברים	ועשית על פי הדבר"

חצי התורה כולה בפסוקים וישם עליו את החשן"
חצי התורה בתיבות דרוש דרש משה דרוש מזה
ודרש מזה"
חצי התורה באותיות וזו דגחון"
מספר תיבות של תורה על אמתתם תשעה ושבעים אלף ושמנה מאות וחמשים ושש סימן טעתהנו"
ומספר האותיות של תורה באמת ארבע מאות אלף ותשע מאות
סימן תץ·

ודע כי מן בראשית עד ויבא חמור · אלף פסוקים"
ומן ויבא חמור עד כי יד על כס יה אלף פסוקים"
ומן כי יד על כס יה עד מבשרם אלף פסוקים' ומן ומבשרם עד והורד המשכן אלף פסוקים" ומן והורד המשכן עד ועתה ישראל אלף פסוקים" ומן ועתה ישראל עד לעיני כל ישראל שמנה מאות וארבעים וחמשה סימן להם התף ולמערבא יהיר"

עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי"

פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב

כשפותחין לקרות בתורה אומרין אלו הדברים

יפתח יי לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך והלוית גוים רבים ואתה לא תלוה״ הרחמן יפתח לבנו בתלמוד תורתו ויתן בלבנו אהבתו ויראתו לעשות רצונו כרצונו ולעבדו בלבב שלם ובנפש חפצה״ תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב״ וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל״ וקורין בשנים וכשמשלימין לקרות הפרשה ביום שבת אומרין זה הנוסח שמדבר בשבח התורה ובמעלת משה רבינו עליו השלום״ ונהו

צדקתך צדק לעולם ותורתך אמת״

משה אמת ותורתו אמת״ צדק חוק למשה רבינו ולתורתו״ ברוך השם נותן התורה״ תורת יי תמימה משיבת נפש״ עדות יי נאמנה מחכימת פתי״ וידלון אלמעאני עלי אן תוראת אללה כאמלה רדה לאנפוס ושהאדה אמינה מחכמה לאגביא״ פקודי יי ישרים משמחי לב מצות יי ברה מאירת עינים״ ושראיעה פאצלה מפרחה לאקלוב ווצאיאה נקייה מנירה לאבצאר״ יראת יי טהורה עומדת לעד משפטי יי אמת צדקו יחדו״ ותקואה טאהרה תאבתה אלי אלאבד ואחכאמה חק עאדלה באגמעהא״ הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים״ אלמתמנאה אכתר מן אלדהב ואלפאז אלכתיר ואחלא מן אלעסל ופאיק אלשהד״ גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב״ גם אנא עבדך תחדר בהא ואתחפט באעתקאדהא גזאהא אלכתיר״ שגיאות מי יבין מנסתרות נקני״ ומן דא יפהם אלסהואת פאחפטני מן אלבריני מן אלמסתתראת ברחמתך עלי״ גם מזדים חשוך עבדך אל ימשלו בי אז איתם ונקיתי מפשע רב״ ואחפטני אנא עבדך מן אלמתמרדאת לא יצפח אלהא לא תתסלט עלי חיניד אסלם ואבראי מן אלדנוב אלכביר״ יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי״ ואלכון אקואל פמי מרציה ענדך ופכר קלבי בין ידיך יא רבי יא מתוליי ונאצרי״ סלסליה ותרוממך תכבדך כי תחבקנה״ אבלגהא תרפעך ואכרמהא אד תלזמהא״ תתן לראשך לוית חן עטרת תפארת תמגנך״ תנצע עלא ראסך לואא מן חסן ואכליל מן פכר תמלכך״ עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר״ והי שגרת אלחיאה למתמסכין בהא וראעמהא ראשדון״ ארך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד״ וטול אלעמר עין ימינהא ועין יסארהא אלגנא ואלכרם״ דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום״ וטרקהא טרק אלנעמה וגמיע מסאלכהא סלאמה״ כי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים״ לאן בהא תטול איאמך ויזידך סני אלחיאה״ כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך״ ואנהא טול אלעמר וסני אלחיאה ואלסלאמה תזידך״ כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה״ יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה״ אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביי מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרך״ פטובאך יא אסראיל מן מתלך ... שעב מגאת באללה והו אלתרס ועונך וסיפך ואפתכארך פיכדע לך אעדאיך ואנת תטא עלא קואקתהם״ בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נמוח ואם ברזל הוא מתפוצץ. שנ׳ הלא כה דברי כאש נאם יי וכפטיש יפוצץ סלע״ כי מוצאי מצא חיים ויפק רצון מיי״

מזמור לדוד הבו ליי בני אלים הבו ליי כבוד ועוז״ הבו ליי כבוד שמו השתחוו ליי בהדרת קדש״ קול יי על המים אל הכבוד הרעים יי על מים רבים״ קול יי בכח קול יי בהדר״ קול יי שובר ארזים״ וישבר יי את ארזי הלבנון״ וירקידם כמו עגל לבנון ושריון כמו בן ראמים״ קול יי חוצב להבות אש״ קול יי יחיל מדבר יחיל יי מדבר קדש״ קול יי יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כולו אומר כבוד״ יי למבול ישב וישב יי מלך לעולם״ יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום״

הראשון הנוח לך שיירתו חיי מנסה יצא וישלחנו וישב הקץ הגם ונחיה״ ובשמותיך הראה ובא לשלח ותרו במשפטיך הרמים״ ואתה תשא קהל פקודיך״ וקרא צו טוס לגרע

תורתיך אחריך יתקדשו והאמירם בהר חקיך״ מדברינו נשאוה עלותנו ושלח קרח פרה בלקתנו פנחס ראש מטותינו המסע״ הדברים אתחנן עקב ראה שפטינו״ הצא תבוא נצבנו והוליכנו והאזינו ברכה״

קדמאה

נח אזל ואתגלי דה״ יצחק נפק ושלח ויהיב מסוף דקרב וחיא״ ואלין דאתגט לפרעה״ כד שלח יתרו ליניא אפריש זאת אחרי תכנוש מצ׳ית״ וקרא ופקיד בזאת דעדיאת דא בתר דקדיש אימר בטורא דקיימת״ במדברא קביל ואדליק שלח קרח מגירת בלק פנחס ריש מטמניא״ ואלין צלותיא חלף חזי דיינא ארי עלנא וקמנא אזלנא נחציתנא ואתברכנא ואתעדכו מברכיא״

מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון״ אברהם אפר׳ יצחק פרה׳ יעקב גלגל׳ משה דלב׳ וגם ישראל שהו״ שנ׳ אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה״ באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם וממדבר מתנה״ מדבר זה מדבר קדמות שירדה בו קדומת ימים והיא התורה דכתי׳ י״י קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנינך קנה בינה״ קנה חכמה כיטוב ודעת מחרוץ נבחר״

זאת תורת אלהינו

ברוך הוא וברוך שמו ויתעלה שבחו ויתרומם זכרו אשר צוה על ידי שלוחו הנאמן בחירו ציר הצדק אבי כל הנביאים ראש כל החכמים עבד י״י איש האלהים״

משה בן עמרם

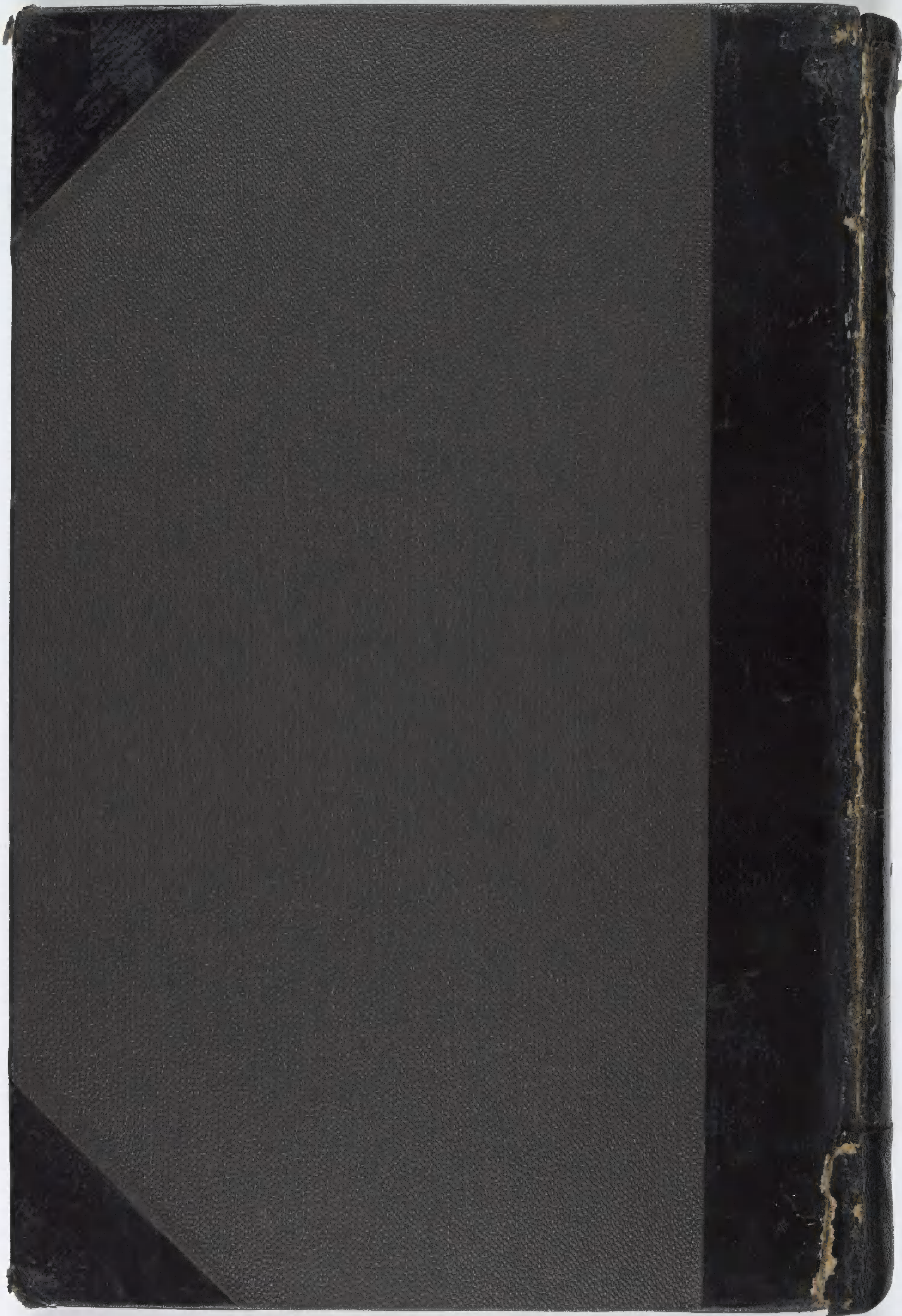
בן קהת בן לוי בן יעקב בן יצחק בן אברהם בן נחור בן תרח בן שרוג בן רעו בן פלג בן עבר בן שלח בן ארפכשד בן שם בן נח בן למך בן מתושלח בן חנוך בן ירד בן מהללאל בן קינן בן אנוש בן שת בן אדם הראשון עליו השלום ועלינו ועל כל ישראל ועל כל הנביאים אלהים אמן נצח סלה לעד״ כן יהי רעוא מן שמיא והימרון אמן״ לא ימוש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל״ הלוא צויתיך חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת כי עמך י״י אלהיך בכל אשר תלך סלה חק ומופי חק ותורתה חק׳ לעולם סלה ולמופי ולהורתה״ הבאתי סלה לאנוסל לנא אהורחת עלה בכל פני עלא ידי״ מופי דמולה״ ברוך השם נותן התורה ברוך י״י לעולם אמן ואמן״ ימלוך י״י לעולם אמן ואמן

ברוך י״י אלהי ישראל״ הנותן כח לישראל״

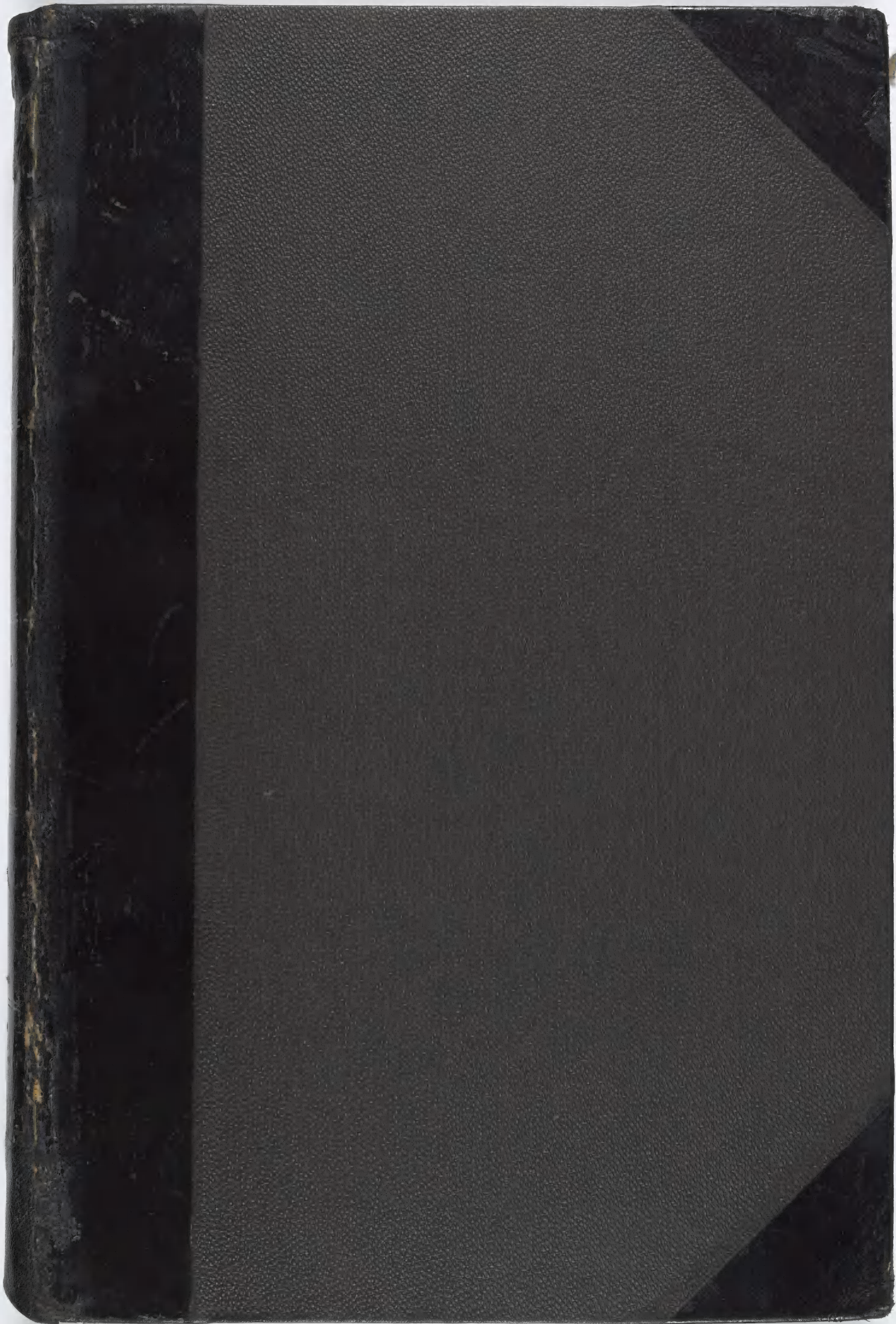
נשלמה זאת התורה התמימה נער ועשרי׳ וכלל הירה׳ ונפירת הפארה״ ולקונה אותה היתה אורה׳ היום יום שלישי לחדש תשרי שהוא יום חמשי בסדר וילך משה שנת
הריו לפנן והמשין והשע שנין לשטרות שהיא שנת התקח ליצירה תהא שנה זו סוף וקץ לכל צרה תחלה וראש לבשורה טובה המפוארה ישמיעה
קול קורא שובי בבית הבחירה״ וידלנה ונבל גשם ועבודה ונגלה י״י הגדול והנורא״ ואפיל אני התחנתי לפני כל מעיין שאם ימצא טעות שיתקננה כי
הנוסח שהייתי כותב ממנו לא היה כתוב בתיקון על פי מלא וחסר ולאחר שנה בן בכל הפול טעות וזה יקרה אפילו לסופר מהיר
וחכם גדול בישראל כש״כ וקן לאיש בער וחלש כמוני ולא בינת אדם לי׳ ודי לי התנצלות בזה והכל ידוע למבין וכתוב שגיאות
מי יבין מנסתרות נקיני״ והשי״ת ימחול לי על כל מה ששגיתי וטעיתי והוספתי וגרעתי ונסתר ממני
ויזמנני ויזכני להבות ויזכני לכתוב ספרים הרבה עד אין קץ ויקיים עלי מקרא שכתוב אחת
שאלתי מאת ה׳ אותה אבקש שבתי בבית ה׳ כל ימי חיי לחזות בנועם י״י ולבקר
בהיכלו אמ״ר כה מעתור נבזה ונחדל אישים שפל מכל אנשים מצפה
לרחמי שוכן עליה הצעיר יחיה בן אדוני אבי משה בן עלו׳ בן יחיה
הידוע לזאריב יצ״ו אמ״ר ושם ה׳ בשלום אבג״ב
בהר״ש אמן

ונכתבה על [illegible] לנעץ רטוב בס ה׳ יתן לו הטוב וגם אותו יהטוב ... אשר בנפשי יחיה לשר בן אהרן
בן אבא [illegible] יה שם להגות בה הוא וזרעו וזרע זרעו עס״ב ויזכהו לקנות ספרים הרבה עד אין קץ
אוכי״ר כהרמ״שא

Ok 7 C e

B

PENTATEUCH
HEBREW,
ARAMAIC &
ARABIC.

VOL.
II.

BRIT. MUS.

OR.
4839.

Bought of Messrs Heller & Weiss
Nov. 14. 1894